Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
Черкаська обласна державна адміністрація
Головне управління юстиції в Черкаській області
Асоціація українських правників

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ

Збірник тез доповідей

26-27 листопада 2020 року

Черкаси
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
2020

УДК 342.1(477)
А 43

Члени програмного комітету:
Аблязова Н. Р. *– к. е. н., президент Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Аблязов Д. Е. *– к. ю. н., віце-президент Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Чудаєва І. Б. *– д. е. н., професор, ректор Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Новицька Н. Б. *– д. ю. н., с. н. с., заступник директора Інституту захисту інформаційних прав громадян;*
Лошицький М. В. – *д. ю. н., професор кафедри публічного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Миколенко В.А. *– д. ю. н., професор кафедри приватного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Савченко С. О. *– д. е. н., професор, проректор з науково-дослідної роботи та економічних питань Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Ус Г. О. *– д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки, обліку і оподаткування Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Задорожній І. С. *– д. т. н., професор кафедри менеджменту і адміністрування Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Лімборський І. В. – *д. філол. н., професор, завідувач кафедри теорії і практики перекладу та іноземних мов Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова.*

Члени організаційного комітету:
Савченко С. О., *д. е. н., професор, проректор з науково-дослідної роботи та економічних питань Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова – голова;*
Лисенко О.М., *к. політ. н., декан факультету права та гуманітаристики Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Десятніков І. В., *к. і. н., доцент, доцент кафедри приватного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова;*
Ландіна А. В.*, к. ю. н., доцент кафедри публічного права Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова.*

А 43 Актуальні питання державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, м. Черкаси, 26-27 листопада 2020 року. Черкаси : Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2020. 316 с. – [Укр., рос., англ. мови].

Матеріали конференції висвітлюють актуальні проблеми державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів. Збірник рекомендується для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, а також фахівців-практиків, які цікавляться питаннями формування демократичних підвалин соціально-правової держави.

Материалы конференции освещают актуальные проблемы государственного развития в контексте современных цивилизационных вызовов. Сборник рекомендуется для студентов, аспирантов, преподавателей, научных работников, а также специалистов-практиков, интересующихся вопросами формирования демократических основ социально-правового государства.

УДК 342.1(477)

Редакція збірника не несе відповідальності за якісний зміст і оформлення авторських тез доповідей (статей) (стилістичні, орфографічні помилки тощо).

©Колектив авторів, 2020
© Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ТА КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ:
ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Horbliuk S. A.
KONCEPCJE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIAST 12
Бибик Н. В., Смаглій В. А.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ГРОМАДЯНИНА ЩОДО ЗАХИСТУ ТВАРИН ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ 14
Десятніков І. В.
ПРАВОВІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ОБІГ КУПОНІВ БАГАТОРАЗОВОГО ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ 16
Жорняк О. С.18
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УСТАНОВ І ОРГАНІВ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ПОКАРАННЯ 18
Захараш Т. А., Конотопенко О. П.
ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ. 20
Кабалик О. І.
ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ 23
Камінець В. В.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ 24
Книш І. В.
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ГІФА-ПРОСТОРІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС 25
Лапшин С. А., Грушко А. В.
ТЕРОРИСТИЧНІ ЗАГРОЗИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ 27
Литвиненко А. О.
ПРИЧИНИ ПРИЙНЯТТЯ КОДЕКСУ ЕТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ 29
Матей Ю. Ф.
УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО ЯК ОСНОВНИЙ НОСІЙ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ. 30
Наумкіна С. М., Малишенко Л. О.
КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ ТА СУЧАСНІ ПАРАДОКСИ 33
Олійник У. М.
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ 35
Поліщук Г. В.
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ 36
Смаглій В. А.
ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА У КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 38
Тептюк Л. М.
НА ШЛЯХУ ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ ДОГОВІР 41
Трошкіна К. Є.
ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА 43

СЕКЦІЯ 2
РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ:
ПРАВОВИЙ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Ільєва Н. В.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 45
Калініна А. В.
ЗМЕНШЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ 47
Кірін Р. С.
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН 48
Кононенко Д. Ф.
ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНТРАКТІВ В УМОВАХ ДІЇ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ..... 50
Корнійченко А. О.
ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ В УКРАЇНІ..... 52
Коваленко О. О.
ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД..... 54
Крилов М. А.
РОБОТА КОМІСІЇ ООН З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО КОДИФІКАЦІЇ ПРАВИЛ ДИПЛОМАТИЧНОГО ЗАХИСТУ..... 56
Лазор О. Я., Лазор О. Д., Карпенко Є. О.
ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ 58
Матенко Є. П.
ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА 60
Обривкіна О. М.
ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ..... 62
Озерський І. В.
ПРОВЕДЕННЯ НСРД В ОБСЯЗІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ОПОСЕРЕДКОВАНОГО ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ..... 64
Трояновський О. В.
УНІФІКАЦІЯ НОРМ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: ПРИНЦИПИ ДОГОВІРНОГО ПРАВА 66
Черниш Р. Ф.
АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ 68
Ярмоленко О. В.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ..... 70

СЕКЦІЯ 3
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Chumak A., Kuprikova S.
THE COUNCIL OF EUROPE AND UKRAINE: COOPERATION IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS PROTECTION 72

Kuprikov V. P., Lysenko O. M.
MOTIVES FOR PERFORMING DDoS ATTACKS, CONSEQUENCES AND METHODS OF DEFENSE AGAINST CYBER ATTACKS TODAY 74
Mikhaylovska A., Kovalenko Yu.
THE PROBLEM OF JUVENILE DELINQUENCY AND MAIN WAYS OF PREVENTING IT 76
Аксьонов В. В., Кожевніков В. В.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ 78
Береговий Н. О.
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ 80
Бігун Л. А.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У БОРОТЬБІ З НАРКОТИЗАЦІЄЮ НАСЕЛЕННЯ 81
Бойко В. І.
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК .. 83
Брикун Л. А.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У БОРОТЬБІ З НАРКОТИЗАЦІЄЮ НАСЕЛЕННЯ 85
Грицан Ю. В.
ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ 87
Дацько Т. С.
ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 89
Дашкова К. С.
ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У ВЗАЄМОДІЇ З ВЛАДОЮ 90
Дика Д. В.
«ЕЛЕКТРОННИЙ СУД»: ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ 93
Дмитренко В. Ю.
МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ, ПОРУШЕНИХ ПРИ ВИКОНАННІ ІПОТЕЧНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ 94
Дмитренко Е. С., Білоус О. О.
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 96
Дмитренко Е. С., Жежкун М. В.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ 99
Єфремова І. І.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ УКРАЇНИ ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА 101
Заєць О. П.
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 103
Заборьєв Д. О.
ПРАВО СПАДКУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИВНЕ ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО 104
Засунько С. С., Пасинчук К. М.
ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСІ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ 106
Здирок М. А.
ПРИЧИНИ ФЕНОМЕНУ РАБСТВА В ХХІ СТОЛІТТІ І МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ 108
Зеленко І. П.
РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА АКСІОМА» ТА СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ 110
Івасів А. О.
ЕКОПОЛІТИКА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 112

Караченцева О.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ. 114
Кільдяшева О. Ю.
ІСТОТНІ УМОВИ ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА 115
Коваленко Л. В.
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ 117
Коваль В. В.
ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 119
Кузьміна К.
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 121
Лабадін В. І.
РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КОНТРОЛЮЮЧОГО ОРГАНУ ІЗ ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ - НЕРЕЗИДЕНТАМИ 123
Ландіна А. В.
ЕПІДЕМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ 125
Левковець Н. П.
ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В ПРОЦЕСІ ВЛАСНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ 126
Левкович І. С.
ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЖІНКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 128
Лісова Я. В.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ 130
Ломакіна І. Ю., Григор Н. М.
ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЮ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ 132
Лошицький М. В.
ЗМІСТ ФОРМ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ 133
Мелех Л. В.
ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ 134
Мірзобаротова Л. Ш.
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ 136
Настіна О. І.
ДО ПИТАННЯ ДИСКУСІЙНОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ 138
Нечитайло Л. Г.,викладач 139
СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ 139
Новицький О. О.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ 140
Обрусна С. Ю., Костюк В. В.
ЩОДО ПРОБЛЕМ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ 142
Паришкура К. В.
ПАТРУЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ 144
Пахомова А. О., Лабунська Б. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ 145

Поетова Т. О.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОКРЕМОГО ВИДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 147
Поляничко Т. Г.
РОЛЬ УКРАЇНИ У ВИРІШЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ ЗМІНИ КЛІМАТУ 149
Прилуцька В. О.
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИЗДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 151
Пророченко В. В., Шестак Л. В.
ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 153
Прокопчук А. П.
РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО – СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ..... 155
Рябовол Л. Т.
АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ ДО СТРУКТУРУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ..... 157
Самбор М. А.
ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ У МЕХАНІЗМІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ 159
Селезньова О. М.
ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ БАНКІВСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПРОПОЗИЦІЇ СТОСОВНО КЛАСИФІКАЦІЇ 161
Семьонова К.
ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ..... 163
Сорока Т. С.
ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 164
Спринчак А. В.
СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОСМЕРТНОГО ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ 166
Тарасенко Е. А.
ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТЕРОРИЗМ 168
Титаренко С. В.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРАТУРИ ТА ГРОМАДСЬКИХ АКТИВІСТІВ..... 169
Тишківська А. В.
НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ..... 171
Трошко А. В.
ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН..... 173
Ференц Я. В., Литвиненко А. О.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ..... 175
Франко Л. І., Франко І. О.
ЗДОРОВ'Я ЯК ЦІЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ 177
Халіна К.
СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 178
Шаповал В. С.
ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ 180
Юник І. Г., Тишківська А. В.
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ..... 182

Яроменко Т. С.
ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З НЕЗАКОННОЮ ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ 184

СЕКЦІЯ 4
ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Shevchuk O. I.
ECONOMIC CRISES: PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION AND WAYS TO OVERCOME 186
Базильчук Ю. Л.
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ФУНКЦІЇ ЛІДЕРСТВА 187
Балаценко В. І.
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ 189
Войтків С. В.
ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ВАГОНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ 190
Ворошан В. В.
ЗНАЧЕННЯ ТА МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БІЗНЕСІ 192
Гайдабура Р. В.
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЇ 193
Дорофєєв О. В.
СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС В СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 195
Задорожний І. С., Ворошан В .В., Задорожний С. В.
ПРОЕКТУВАННЯ ТА ПЕРЕПРОЕКТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ 197
Заєць О. П.
ВПЛИВ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ 199
Зухд К. Р.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 201
Калашник Н. Г.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОНЛАЙН-ПРОСУВАННЯ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 203
Карамишева Л. О.
МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 204
Карпич А. Ю., Ляльків О. С.
СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 206
Клименко К. В., Савостьяненко М. В.
АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ МВФ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 208
Критенко О. О., Стоколюк В. В.
РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 210
Коваль В. В., Задорожний І. С.
ПЕРЕПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ УКРАЇНА. ПЕРІОДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ, НАМІРИ, РЕЗУЛЬТАТИ І ПРОГНОЗИ 212
Коваль О. О., Баліцька К. О.
ВИКОРИСТАННЯ РЕГРЕСІЙНОГО МЕТОДУ В АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА 216

Коваль О. О., Буряк Б. В.
СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 217
Коваль О. В., Коваленко А. О., Зачосова Н. В.
НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ..... 219
Ковальчук І. В.
ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОРАДНИЦТВА В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ 221
Козловська С. Г.
МАНІПУЛЯТИВНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ 223
Куценко Д. М., Зачосова Н. В.
ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ЗА ІНДУСТРІЇ 4.0..... 225
Ус Г. О., Лагода О. П.
ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА..... 227
Легенька І. О.
РОЛЬ ЛІДЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ..... 228
Леонова М. В.
ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРАЇНИ..... 230
Медведь І. Ю.
МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ 232
Ніколайчук Т. О.
DATENSCHUTZ – ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ..... 234
Панасенко Л. М., Ціонель П. Г.
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНОСТІЮ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 236
Панова С. В.
КУЛЬТУРНА СКЛАДОВА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ 238
Півньова Л. В.
СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОЇ МІСТКОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ..... 240
Побиванець М. В.
РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ..... 242
Поліщук Ю. А.
МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ 244
Самодурова Р. О.
ЗБІЛЬШЕННЯ ВЛАСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ..... 245
Сарана А. О.
НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ 246
Сарана Л. А.
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ 248
Свєтлова Н. М.
ДИСТАНЦІЙНА МОДЕЛЬ РОБОТИ БУХГАЛТЕРІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ . 250

Сердюк Л. М.
ҐЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ ЖИТОМИРЩИНИ.....252
Сіянко Л. І., Оношко І. В.
ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ.....254
Станіславчук В. С.
МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....255
Стецко В. Г.
УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ.....257
Сторожилова У. Л., Сторожилов Г. М., Сторожилов П. М.
ЦИФРОВЕ МАЙБУТНЄ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....258
Сукач О. М.
ПРАВОВИЙ ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 260
Ткаченко С. А., Полякова Є. С., Ткаченко В. А., Ткаченко С. В. Потишняк О. М.
ПРОДУКТИВНЕ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ...262
Устименко С. О.
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ 264
Циганок Ю. В.
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ПРЕДСТАВНИЦТВ ІНОЗЕМНИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ЯК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В УКРАЇНІ.....266
Цуварев О. Ф.
РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ 268
Чудаєва І. Б.
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ 270
Шаровар К. В.
ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ 271
Щур К. М.
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ҐЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ 273

СЕКЦІЯ 5
МОДЕРНІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРИСТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Kovalenko Y.
LINGUISTIC ASPECT OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE 275
Kuprikova S. V.
FOREIGN LANGUAGE LEARNING CONTROL AT DISTANCE IN TERMS OF INFORMATION CIVILIZATION AND INTERCULTURAL COMMUNICATION 277
Баніт О. Р.
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....278
Василенко В. А., Кисіленко А. В.
ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІМОВНОКОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ.....280
Вишнякова Г. В.
СУЧАСНА МІКРОБІОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....282
Воронежська К. В.
СПЕЦИФІКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ 284

Захарова І. В.
ЩОДО ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ 286
Ілляшенко Ю. Ю., Сорока Д. І.
ФОРМУВАННЯ В XX СТ. БІПОЛЯРНОЇ СИСТЕМИ СВІТУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ 288
Кондратенко А. В.
СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ 290
Манькута Я. М., Чечельницька В. В.
ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА 291
Мельник Е. А., Ядров А. Л.
АНДРОГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА У ДИНАМІЦІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ 293
Мельниченко О. Л.
ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНІК СЛОВОТВОРЕННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ 295
Онищенко Л. Ю.
ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ НАДАННЯ ЗГОДИ НА ПОСМЕРТНЕ ДОНОРСТВО 297
Радіо М. В.
РІЗНОВИДИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ КАНДИДАТАМИ В ПЕРЕДВИБОРНІЙ КАМПАНІЇ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА ПОЛЬЩІ У 2020 Р. 299
Семенова Л. О.
БЛОҐ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ 300
Сенкевич Г. А.
ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІСЬКОЇ ВЛАДИ З ПРЕСОЮ В УМОВАХ СУЧАСНОГО МОНОФУНКЦІОНАЛЬНОГО МІСТА 302
Фролова Н.Є., Фролов Р. С.
МОДЕРНІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРИСТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ 304
Цепа Д. О.
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 306
Ціватий В. Г.
ІСТОРИЧНА ГАСТРОНОМІКА ЯК НОВИЙ МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ГУМАНІТАРИСТИКИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ДИСКУРСИ 307
Чубань В. С.
РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ 310
Чорномаз І. К.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 312

СЕКЦІЯ 1
УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ТА КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ: ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА НОВАЦІЇ

Horbliuk S. A.
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

KONCEPCJE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIAST

Pojęcie rozwoju zrównoważonego, w odniesieniu do miast, wprowadzono w czasie konwencji w Rio de Janeiro w 1992 r. Do tej pory pojęcie to było stosowane dla opisu zagadnień przyrodniczych. Szersze ujęcie tego zagadnienia w odniesieniu do polityki miejskiej nastąpiło na Szczycie miast, który odbył się w Stambule podczas konferencji Habitat II w 1996 r. Prezentowano tam osiągnięcia polegające na wprowadzaniu w życie rozwoju zrównoważonego w miastach. W jego zapewnieniu pomocne są zastosowanie różnych koncepcji zarządzania.

Koncepcja smart city, czyli inteligentnego miasta, powstała ok. 30 lat temu i została po raz pierwszy wdrożona w brazylijskiej Kurytybie. Istotą jest zaproponowanie miasta przyjaznego mieszkańcom w każdym aspekcie swoje działalności. Idea smart city na szerszą skalę jest stosowana zaledwie od kilku lat. Zgodnie z przedstawianą ideą miasto takie ma tworzyć, poprzez wykorzystanie najnowszych technologii i sprawne zarządzanie, jeden wspólny organizm [1, s. 70]. Obecnie koncepcja smart city odwołuje się do wielowymiarowej charakterystyki miast. Przyjmuje się, że miasta mogę być definiowane jako inteligentne, jeśli posiadają następujące elementy [2]:

– inteligentna gospodarka (smart economy) – mierzona przedsiębiorczością i produktywnością miasta, przystosowaniem do zmian, elastycznością rynku pracy oraz współpracą międzynarodową,

– inteligentna mobilność (smart mobility) – mierzona dostępnością w skali lokalnej i ponadlokalnej, dostępnością infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej, poprzez rozwój zrównoważonego, innowacyjnego i bezpiecznego transportu,

– inteligentne środowisko (smart environment) – mierzone atrakcyjnością stanu środowiska naturalnego, poziomem zanieczyszczeń, działaniami w zakresie ochrony środowiska i poprzez metody zarządzania zasobami,

– ludzie (smart people) – charakteryzowani poprzez poziom kwalifikacji, uczenie się przez całe życie, różnorodność społeczną i etniczną, kreatywność, otwartość oraz partycypowanie w życiu publicznym,

– inteligentne życie (smart living) – mierzone poprzez istniejące obiekty kulturalne, warunki życia (zdrowie, bezpieczeństwo, mieszkalnictwo), placówki edukacyjne, atrakcyjność turystyczną oraz spójność społeczną,

– inteligentne współrządzenie (smart governance) – wyrażane przejrzystością zarządzania miastem, partycypacją społeczną, poziomem usług publicznych oraz realizowaniem strategii rozwoju.

Miasto inteligentne musi rozwijać własną inteligentną specjalizację gospodarczą, to wymaga polityki skoncentrowanej terytorialnie ze szczególnym uwzględnieniem innowacji w procesie rozwoju. Idea ta dopiero w bieżącym okresie programowania nabrała szczególnego znaczenia, mianowicie w kształtowaniu polityki regionalnej. Jednak temat inteligentnych specjalizacji ma tak że sens w zakresie gospodarki miejskiej. Rozwój skoncentrowany terytorialnie powinien stanowić główny model rozwoju, ponieważ oferuje on lepszy dostęp do dóbr, usług, informacji oraz promuje innowacje i przedsiębiorczość. Cechą takiego podejścia do rozwoju jest dostosowanie interwencji do specyficznych cech i potrzeb danego miejsca z wykorzystaniem endogennych zasobów i wiedzy. Z swojej strony organy władzy miejskiej przez realizacji ich funkcji inkubacyjnej i akceleracyjnej mogą także stymulować współpracę z podmiotami biznesowymi dzięki wsparciu powstawania i rozwoju nowych firm i startupów. W tym kierunku na terenie miast przez miejskie organy władzy, sektor prywatny lub w wyniku publiczno-prywatnego partnerstwa są tworzone inkubatory biznesu.

Oddzielnie należy wydzielić wsparcie sektorów kreatywnych i ich klastrów. Kreatywne klastry są miejscami życia i pracy, gdzie są wytwarzane i konsumowane produkty, których tworzywem jest własność intelektualna, taka jak patent, nowa technologia lub procedura, znak towarowy i marka handlowa, dzieło autorskie i projekty różnego typu [3]. Klastry kreatywne funkcjonują w środowisku kreatywnym, którego rdzeniem jest tzw. klasa kreatywna. Według R. Floridy środowisko kreatywne jest napędzane jest pięcioma elementami (tzw. 5T): technologią, talentami, tolerancją, tożsamością i terytorium [4].

W latach 1990 w obszarze rozwoju miast powstała koncepcja slow city – w wielkiej mierze jako opozycja do współczesnego stylu życia w rozumieniu jego szybkości. Ten ruch nawiązuje do tradycji i historii małych i cichych miasteczek, w których wiodło się spokojne, a zarazem zdrowe życie, próbując w dzisiejszych czasach udowodnić, że taki sposób życia jest wciąż możliwy do osiągnięcia. Równocześnie jednak próbuje on sprostać wyzwaniom, przynajmniej niektórym, jakie w zglobalizowanym świecie niesie za sobą postęp techniczny i niezwykle szybki rozwój technologii. Miasta slow koncentrują się w swojej działalności przede wszystkim na uświadamianiu mieszkańcom proekologicznego stylu życia, propagowaniu działań związanych z ochroną środowiska oraz promowaniu lokalnych produktów. Ich władze przywiązują coraz większą wagę do ochrony środowiska, poprawy wizerunku miasta, jakości życia, promocji poprzez uwzględnienie i poszanowanie tradycji, wartości kulturowych, promowanie spożywania zdrowej, ekologicznej żywności [5, s. 238-239].

Realizacji celów zrównoważonego rozwoju w miastach także dotyczy idea gospodarki o obiegu zamkniętym czyli circular economy. Więc tradycyjny model gospodarki w wielkiej mierze jest bardzo destrukcyjny dla środowiska naturalnego. W wyniku działalności człowieka w ciągu roku eksploatuje się zasoby naturalne, które ziemia tworzy przez półtora roku. W swojej istocie koncepcja „circular economy" dąży do gospodarki zasobooszczędnej, której rozwój nie będzie wiązał się z nadmiernym wykorzystaniem złóż pierwotnych i masowym generowaniem odpadów, trafiających następnie na składowiska. Gospodarka o obiegu zamkniętym ma zmienić negatywne tendencji w rozwoju gospodarki miejskiej oraz przywrócić istotną dla naszej natury cykliczność.

Podsumowując, współczesny model zarzadzania miastem zależy od współpracy władzy lokalnej z podmiotami sektorów obywatelskiego i prywatnego. W tym kierunku przy kształtowaniu innowacyjnej polityki miejskiej należy zastosować narzędzi partycypacji obywatelskiej i partnerstwa publiczno-prywatnego. Tak wspólnie opracowanie i wsparcie inteligentnej specjalizacji miasta, klastrów kreatywnych mają na celu stymulować wzrost innowacyjnej gospodarki miejskiej.

W zapewnieniu najwyższego poziomu życia mieszkańcom miast pomocne jest stosowanie koncepcji smart city. W przypadku mniejszych miast także ma sens zastosowanie koncepcji slow sity oraz wsparcie rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym, co doskonale wpisującą się w założenia zrównoważonego rozwoju.

Literatura

1. Grzymała, Z. (2017). Uwarunkowanie i kierunki rozwoju współczesnej gospodarki miejskiej w Polsce. *SGH, Warszawa.*

2. Sikora-Fernandez, D. (2013). Koncepcja „smart city" w założeniach polityki rozwoju miasta – polska perspektywa. *Oblicza innowacyjności w regionie, 290*.

3. Klasik, A. (2008). Budowanie i promowanie kreatywnej aglomeracji miejskiej. Wykład inauguracyjny. *„AE Forum. Biuletyn Akademii Ekonomicznej w Katowicach", (27)*.

4. Florida, R. (2004). The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. *New York, Basic Books.*

5. Bryx, M. (2014). Innowacje w zarządzaniu miastami w Polsce. *SGH, Warszawa*.

Бибик Н. В., студент
Смаглій В. А., старший викладач
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ ГРОМАДЯНИНА ЩОДО ЗАХИСТУ ТВАРИН ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ

Щорічно 15 серпня світова спільнота відзначає Всесвітній день бездомних тварин. Метою започаткування цього дня є привернення уваги до проблем безпритульних тварин переважно домашніх собак та котів, які часто опиняються на вулиці через жорстокість та безвідповідальність людей .

Відповідно до змісту численних міжнародних нормативно-правових актів у сфері захисту тварин, кожна людина має моральний обов'язок поважати всіх живих істот нашої планети, в тому числі й тварин, враховуючи при цьому ту важливу обставину, що останні, як і люди, здатні відчувати біль, страждати та пам'ятати. Про те, які права та обов'язки мають громадяни відносно свого відношення до тварин та яка відповідальність за жорстоке поводження над тваринами передбачена чинним законодавством України буде досліджено в цих тезах. .Верховною Радою України 21.02.2006р. прийнято Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження» який спрямований на захист від страждань і загибелі тварин унаслідок жорстокого поводження з ними, захист їх природних прав та укріплення моральності й гуманності суспільства. У абзаці 10 статті 1 цього закону визначено поняття жорстокого поводження з тваринами яке передбачає – знущання над тваринами, у тому числі безпритульними, що спричиняє їм фізичні страждання, тілесні ушкодження, каліцтво або призвело до загибелі, нацьковування тварин одна на одну та на інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, залишення домашніх та сільськогосподарських тварин напризволяще, у тому числі не виконання умов та правил їх утримання. [1]

Закон також регламентує, що при поводженні з тваринами не допускається: використання оснащень, інвентарю, що травмують тварин; примушування тварин до виконання неприродних для них дій, що призводять до травмувань; нанесення побоїв, травм з метою примушування тварин до виконання будь-яких вимог; використання тварин в умовах надмірних фізіологічних навантажень тощо.

Громадянам забороняється: розведення тварин з виявленими генетичними змінами, що спричиняють їм страждання; розведення тварин зі спадково закріпленою агресивністю; примушування до нападу одних тварин на інших, крім випадків використання собак мисливських порід, інших ловчих звірів та птахів для полювання; проведення генетичних змін на тваринах; застосування до тварин фармакологічних та механічних засобів допінгу; інші дії чи бездіяльність, що суперечать принципам захисту тварин від жорстокого поводження.

Що стосується утримання домашніх улюбленців, то законодавець встановлює такі обов'язки щодо власників тварин. Так, особа, яка утримує домашню тварину, зобов'язана: забезпечити домашній тварині необхідні умови, що відповідають її біологічним, видовим та індивідуальним особливостям; дотримуватися санітарно-гігієнічних норм експлуатації жилого приміщення, де утримується домашня тварина (місце постійного утримання) та норм співжиття.

Особи, які утримують домашніх тварин, мають право з'являтися з ними поза місцями їх постійного утримання (супроводжувати їх). При цьому слід забезпечити: безпеку оточуючих людей і тварин, а також майна від заподіяння шкоди супроводжуваною домашньою твариною; безпеку супроводжуваної домашньої тварини; безпеку дорожнього руху при проходженні з домашньою твариною біля транспортних шляхів і при їх переході шляхом безпосереднього контролю за її поведінкою.При супроводженні домашніх тварин не допускається залишати їх без нагляду.

При поводженні з домашньою твариною особа, яка її утримує, зобов'язана: дбати про домашню тварину, забезпечити їй достатню кількість їжі та постійний доступ до води; надавати можливість домашній тварині здійснювати необхідні рухи, контактувати з собі

подібними; забезпечити наявність намордника, повідка, що необхідні для здійснення вигулу домашньої тварини поза місцем її постійного утримання; забезпечити наявність на домашній тварині нашийника з ідентифікуючими позначками; забезпечувати своєчасне надання домашній тварині ветеринарних послуг (обстеження, лікування, щеплення тощо); негайно повідомляти медичну або ветеринарну установу про випадки заподіяння домашньою твариною ушкоджень здоров'ю людині або іншим тваринам; негайно доставляти таку тварину у ветеринарну установу для огляду; запобігати неконтрольованому розмноженню домашніх тварин.

Що стосується правил поводження з мисливськими тваринами при полюванні з ними то забороняється застосовувати: технічні засоби, які не передбачають їх швидку смерть і не виключають страждання; транспортні та інші технічні засоби і обладнання, газ, дим, струм, отрути, вибухові речовини, застосування яких призводить до масової загибелі тварин.

Забороняється також полювання у формі видовищних заходів, що передбачають переслідування, умертвіння, передсмертні агонії тварин, використання при цьому інших тварин для умертвіння диких тварин.

Забороняється використання тварин із заподіянням їм страждань як живої приманки при полюванні, вилові та інших формах добування диких тварин.

Також забороняється розорювання або в інший спосіб пошкодження, ліквідація природних місць мешкання диких тварин (нір, барлогів, гнізд тощо).

Щодо використання тварин у видовищних заходах, у спорті, при організації дозвілля, то забороняється їх використання у кориді, створення та діяльність пересувних звіринців, пересувних зоопарків та пересувних виставок диких тварин, а також діяльність дельфінаріїв, що не мають природної морської води.

При дресируванні тварин не допускається: нанесення тваринам побоїв, залякування, видалення кликів, кігтів тощо; примушування тварин до виконання дій, що їх травмують.

Забороняється проведення боїв тварин, спортивних, видовищних заходів, що передбачають переслідування, умертвіння, спостереження передсмертної агонії тварин, використання для умертвіння тварин інших тварин.

При використанні тварин у науково-дослідницькій діяльності забороняється використання в наукових експериментах, тестуванні, навчальному процесі тварин, які важко переносять неволю, закритий простір, дресирування.

Забороняється застосування: девокалізації тварин (позбавлення хірургічним шляхом можливості тварини видавати звуки); травмуючих методів при відібранні з тварин клітин.

Забороняється проведення на тваринах демонстрацій у навчальних цілях, якщо явища, що демонструються, можуть бути показані на неживих об'єктах, у тому числі демонстрація рефлекторної діяльності організму. Під час проведення практичних робіт у навчальному процесі забороняється вимагати від студентів виконання процедур, що призводять до смерті або травмування тварин, якщо це суперечить їхнім моральним або релігійним принципам. У цих випадках такі форми практичної роботи повинні бути замінені іншим завданням.

По відношенню до бездомних тварин забороняється використовувати методи вилову, технічні пристрої і препарати, що травмують тварин або небезпечні для їх життя і здоров'я.

За порушення вимог чинного законодавства, що стосуються захисту тварин, винні особи несуть кримінальну, адміністративну та цивільно-правову відповідальність згідно із законом.

Кримінальним Кодексом України визначено «Стаття 299»

1. Жорстоке поводження з тваринами, що відносяться до хребетних, у тому числі безпритульними тваринами, що вчинене умисно та призвело до каліцтва чи загибелі тварини, а також нацьковування тварин одна на одну чи інших тварин, вчинене з хуліганських чи корисливих мотивів, публічні заклики до вчинення діянь, які мають ознаки жорстокого поводження з тваринами, а також поширення матеріалів із закликами до вчинення таких дій – караються штрафом від однієї тисячі до трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян \17000-51000гривень\або арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені у присутності малолітнього чи неповнолітнього, -

караються обмеженням волі на строк від трьох до п’яти років або позбавленням волі на строк від трьох до п’яти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені з особливою жорстокістю або у присутності малолітнього чи неповнолітнього, або щодо двох і більше тварин, або повторно, або групою осіб, або вчинені активним способом, -

караються позбавленням волі на строк від п’яти до восьми років.[2]

Стаття 89 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає наступне за, жорстоке поводження з тваринами – знущання над тваринами, завдання побоїв або вчинення інших насильницьких дій, що завдали тварині фізичного болю, страждань і не спричинили тілесних ушкоджень, каліцтва чи загибелі, залишення тварин напризволяще, у тому числі порушення правил утримання тварин, тягнуть за собою накладення штрафу від 200 до300 неоподаткованих мінімумів доходів громадян \3 400 грн. до 5 100 грн\ з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров’я. Якщо ті самі дії, вчинені стосовно двох і більше тварин, або групою осіб, або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке саме порушення, пропаганда жорстокого поводження з тваринами, то передбачено накладення штрафу від 300 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян \5 100 грн. до 8 500 грн. або адміністративний арешт на строк до п’ятнадцяти діб з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров’я.

Якщо ж насильницькі дії стосовно тварин, спрямовані на задоволення статевої пристрасті, то такі дії тягнуть за собою накладення штрафу від 200 до 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян \3 400 грн. до 8 500 грн.\ з конфіскацією тварини, якщо перебування тварини у власника становить загрозу для її життя або здоров я.[3]

Нормативно-правове регулювання захисту тварин від жорстокого поводження здійснюється також законами України « Про тваринний світ», «Про ветеринарну медицину», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про охорону навколишнього природного середовища» та іншими нормативно-равовими актами.

Список використаних джерел і літератури

1. Про захист тварин від жорстокого поводження: Закон України \ Електронний ресурс/ Режим доступу:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17

2. Кримінальний Кодекс України\ Електронний ресурс \ Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14

3. Кодекс України про адміністративні \ Електронний ресурс \ Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

Десятніков І. В., к. і. н., доцент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ У ОБІГ КУПОНІВ БАГАТОРАЗОВОГО ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Ухвалення Верховною Радою УРСР 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України спонукало до створення відповідних фінансово-економічних атрибутів: запровадження власної грошової одиниці, формування банківської, фінансової, митної, податкової систем, складання державного бюджету тощо. Верховна Рада УРСР 3 серпня 1990 р. ухвалила закон «Про економічну самостійність Української РСР», який проголосив основні принципи такої самостійності. Зокрема у ст. 8 зазначалося, що «Українська РСР самостійно формує систему, склад і структуру державного управління народним господарством». Статтями закону регулювалися також питання розвитку фінансового господарства. Вказувалося, що Українська РСР як суверенна держава на своїй території самостійно організує грошовий обіг [1, с. 140-141].

Постановою Верховної Ради УРСР «Про порядок введення в дію Закону УРСР «Про банки та банківську діяльність» від 20.03.1991 р. встановлено, що до введення в Україні власної грошової одиниці на території республіки функціонуватиме загальносоюзна грошова система [2]. Проте після проголошення державної незалежності України склалася вкрай несприятлива ситуація. Росія з вересня 1991 р. практично не надавала рублевої готівки Україні, а з січня 1992 р. стала на шлях лібералізації цін і Україна, яка залишилася у рублевому просторі і змушена була сприйняти цю політику [3, с. 140]. За цих умов Президія Верховної Ради України 9 вересня 1991 року приймає постанову «Про введення в обіг на території республіки купонів багаторазового використання». Згідно постанови з 1 січня 1992 року на території України вводилися купони багаторазового використання для розрахунків населення за товари із роздрібної торговельної мережі спочатку продовольчих товарів, а з часом і промислових товарів, а також для зараховування на спеціальні поточні рахунки у вклади [4].

28 грудня 1991 року Кабінет Міністрів України і Національний банк України прийняли постанову «Про заходи у зв'язку з введенням в обіг купонів багаторазового використання» з 10 січня 1992 року запроваджувалися купони багаторазового використання для розрахунків населення за продовольчі й промислові товари. Вони мали виконувати функції готівки і еквівалентні відповідним купюрам грошей. Розмінна монета використовувалася для розрахунків за товари вартістю до 1 карбованця за одиницю (кілограм, літр) і розміну як карбованців, так і купонів [5].

Купони багаторазового використання були не знаками для паралельного обігу з рублями, щоб обмежити і захистити його українську сферу, а доповненням до рублевої готівкової маси, щоб у сукупності забезпечити збалансування грошового обігу з потребами господарського обігу. При цьому передбачалося, що купон буде тимчасовою «грошовою» одиницею, яка використовуватиметься протягом півроку, а його купівельна спроможність дорівнюватиме, а може навіть і перевищуватиме російський рубль [3, с. 140].

На початковому етапі купони багаторазового використання виплачувались громадянам у розмірі 25% від місячної суми доходів після оподаткування і не більше 400 карбованців. Різниця виплачувалася рублями. Такі обмеження обумовлювалися недостатньою кількістю купонів для обслуговування усього готівкового обігу, а також наявністю значної маси радянських рублів у населення. Згодом норма виплат купонів підвищується до 50% місячних доходів громадян, а з 1 березня 1992 року виплати купонами досягають 70% [6, с. 42]. З 1 квітня 1992 року усі грошові виплати населенню здійснювалися на повну суму цих виплат. За бажанням громадян 30% цих виплат можна було проводити у рублях. Продаж усіх товарів народного споживання з цього часу здійснюється виключно за купони, за виключення м певних груп товарів, продаж яких, за бажанням покупців здійснювалася як за купони, так і за рублі. Оплата житла, проїзду в усіх видах транспорту, комунальних, побутових, ритуальних і всіх інших послуг населенню та погашення позичок, наданих йому банками, здійснюється як у купонах, так і в карбованцях [7].

У той час, коли готівковий обіг здійснювався переважно купонокарбованцями, безготівковий обіг продовжував забезпечуватися рублем. 3 липня 1992 р. Росія зосередила всі платіжні розрахунки в своєму розрахунково-кореспондентському центрі Центрального банку, і колись єдиний рублевий простір перестав існувати. Кожна країна СНД стала відокремленою частиною колишнього рублевого простору, а рубль, який до цього був єдиною грошовою одиницею, перетворився в багато рублів, які суттєво відрізнялися за своїм вартісним вмістом [3, с. 141]. Офіційно курс купона щодо рубля не оголошувався. Апріорі він становив 1:1 стосовно послуг, які можна було оплатити обома видами готівки. Щоправда, у зв’язку з обмеженістю дії готівкового рубля на початку введення купона його курс щодо рубля де-факто коливався у межах 3-4 рублі за купон. Використання рублів у безготівковому обігу підштовхувало обмінний курс готівкового курсу купона щодо рубля до швидкої девальвації, оскільки рублі, на відміну від купонів, можна було вкладати у розпочату в цей час масову приватизацію [8, с. 2].

Така ситуація потребувала запровадження карбованця і в безготівковий обіг. Хоча й із запізненням, з 23 години 12 листопада 1992 р. згідно з Указом Президента України «Про реформу грошової системи України» функціонування рубля в грошовому обігу на території України припинялося. Єдиним законним засобом платежу на території України стає український карбованець, представником якого в готівковому обігу виступає купон Національного банку України [9]. Указ мав епохальне значення, оскільки він поклав край використанню рубля в Україні, перетворив купонокарбованець, хоча й тимчасову валюту, в єдиний офіційний засіб платежу на території України [3, с. 141].

Таким чином, запровадження у грошовий обіг купонів багаторазового використання стало логічним продовженням політики України до державної незалежності, проголошеної Актом про державний суверенітет 1990 року та її втілення у економічній сфері після її проголошення 24 серпня 1991 року. Купони багаторазового використання вводилися поступово протягом 1991-1992 років з огляду на технічні можливості їх випуску, організаційні можливості кредитно-фінансових установ та потреби вітчизняної економіки.

Список використаних джерел і літератури

1. Голубка С. М. Інституціалізація фінансового господарства України (історична ретроспектива). К. : ДННУ "Акад. фін. управ ління", 2013. 453 с.

2. Постанова Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про банки і банківську діяльність» від 20.03.1991 р. №873-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/873-12#Text

3. Чухно А. А. Вибрані праці : у 2 т. К. : ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. Т. 2. 480 с.

4. Постанова Президії Верховної Ради України від 9 вересня 1991 р. №94 «Про введення в обіг на території республіки купонів багаторазового використання [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1519-12

5. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 28.12.1991 р. № 378 «Про заходи у зв'язку з введенням в обіг купонів багаторазового використання» [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/378-91-%D0%BF#Text

6. Загоренко Д.Н. Реестр банкнот. Страны СНГ и Балтии. Донецк: Издательство «Ландон-XXI», 2012. 416 с.

7. Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про розширення введення в обіг купонів багаторазового використання» від 4.04.1992 р. №171 [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/171-92-%D0%BF#Text

8. Петрик О. Історія монетарного розвитку в Україні // Вісник Національного банку України. 2007. №1. С. 2-16.

9. Указ Президента України «Про реформу грошової системи України» від 7.11.1992 р. №549/92 [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549/92#Text

Жорняк О. С., студентка
БЦ ЦДЗН Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ УСТАНОВ І ОРГАНІВ, ЯКІ ВИКОНУЮТЬ ПОКАРАННЯ

Сучасний період розвитку України характеризується численними змінами, що відбуваються в економічному житті, в галузі державного будівництва і в сфері ідеології. Значну частину цих змін складають проведені в країні державно-правова і судова реформи, які не могли залишити поза увагою різні сторони організації і діяльності органів державної влади, в тому числі органів прокуратури України.

В результаті численних дискусій вітчизняних і зарубіжних вчених і практиків про місце і роль прокурорського нагляду в державному механізмі стало очевидним, що судово-правова реформа, при всій її привабливості, в окремих аспектах по відношенню до органів прокуратури мала стратегічні прорахунки. Це зажадало від правової науки якісно нових підходів, рекомендацій і розробок, адекватних новим завданням, цілям і функцій прокуратури в умовах, що змінюються, з тим щоб максимально сприяти прогресивним змінам в економіці,

політиці, соціальній, культурній та інших сферах, забезпечення прав та інтересів громадян, пріоритету загальнолюдських цінностей, побудови справді правової держави [2,с.33].

Ефективне здійснення регулюючої функції держави передбачає наявність добре налагодженої, ефективної системи державного контролю та нагляду за дотриманням Конституції, виконанням конституційних законів. Актуальність проблеми створення такої системи контролю передбачає необхідність розглядати її в якості найважливішої складової частини державної реформи. Важливим засобом вирішення проблеми є встановлення оптимальних співвідношень прокурорського нагляду і функцій органів, що реалізують контрольні повноваження законодавчої, виконавчої, судової.. У зв'язку з цим актуальним для наукових досліджень стає вивчення місця і ролі прокуратури в системі державного контролю [2,с.23-26].

Ратифікація міжнародних договорів, гуманізація сфери виконання кримінальних покарань та орієнтація України на європейські стандарти в сфері виконання кримінальних покарань вимагають проведення відповідних досліджень, пов’язаних з прокурорським наглядом за додержанням законів в установах виконання покарань. У процесі забезпечення прокурорського нагляду за діяльністю установ і органів, які виконують покарання існує потреба в формулюванні теоретичного підґрунтя та вдосконаленні чинного законодавства, внутрішньовідомчих актів, а також відповідних методик реалізації нагляду [4,с.55-56].

Прокурорський нагляд за додержанням правомірності в установах виконання покарання є однією з основних функцій у наглядовій діяльності органів прокуратури, адже цей процес являється гарантією забезпечення прав та свобод засуджених. Сутність законності прокурорського нагляду за полягає в суворому і неухильному дотриманні й виконанні всіма суб’єктами чинного законодавства. Прокурорський нагляд за діяльністю установ і органів, які виконують покарання забезпечує неухильне і суворе дотримання та виконання законодавства.

Щорічно можна спостерігати зростання статистичних показників результатів роботи прокуратури по здійсненню нагляду за виконанням податкового, антимонопольного, бюджетного, земельного, природоохоронного, трудового, житлового законодавства. Це зростає кількість актів реагування, прийнятих, головним чином, стосовно підприємств та організацій - суб'єктів господарської діяльності [1,с.15-17].

Прокуратура поширює свою діяльність на об'єкти, які не підпорядковані їй в адміністративному відношенні, і не обмежена рамками тієї чи іншої галузі господарства. Крім того, прокуратура має конкретними владними повноваженнями щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні законів. Підтримуючи тісні ділові контакти з контролюючими органами, прокуратура ні в якій мірі не має права ухилятися від своїх обов'язків по нагляду за виконанням ними законів. Як форма державного контролю прокурорський нагляд є позавідомчим і загальним (за рідкісними винятками, визначеними законом), який як би має пріоритет перед усіма іншими контрольними, в тому числі наглядовими органами [1,с.23-24]. Прокуратура здійснює нагляд незалежний, не пов'язаний з інтересами регіональних, національних органів, відомств. Грунтуючись на результатах дослідження взаємовідносин органів прокуратури, що здійснюють прокурорський нагляд, з контрольними органами, варто зазначити, що виходячи із зазначеного вище розуміння прокурорського нагляду, можна було очікувати, що прокуратура повинна реагувати на нечіткість, змішання функцій інших державних органів, зокрема, на переплетення компетенції ряду контрольних (наглядових) органів. Однак на ділі цього не відбувається і деякі органи, що здійснюють контрольні функції, виявляють прагнення стати не піднаглядними прокуратурі [3,с.102-104].

Формування особистого стилю працівників державного контролю і прокурорських працівників не функція їх власного організаторського таланту і не може розглядатися як стихійний, некерований процес. Стиль повинен свідомо вироблятися на основі створення державою особливих організаційних умов, що стимулюють вибирати альтернативи своєї поведінки з урахуванням конкретних умов соціальної дійсності з метою всебічного

підвищення ефективності контрольної і наглядової діяльності. Для цього найбільш характерні риси стилю державного контролю та прокурорського нагляду повинні всіляко заохочуватися і розвиватися, отримувати нормативно-правову базу для свого зміцнення і якісного вдосконалення. Це, безумовно, не означає, що право створює можливості для прямого «введення» певного стилю контролю (нагляду) за допомогою імперативних приписів певних правових норм. Правові засоби не діють автоматично, а лише створюють відповідні можливості і умови, які ще треба реалізувати, для чого необхідна висока правова культура не тільки кадрів системи державного контролю, органів і установ прокуратури, а й громадян.

Найважливішими передумовами успішного здійснення прокурорського нагляду за діяльністю установ і органів, які виконують покарання та іншої діяльності прокуратури є міцні знання прокурорами і слідчими специфіки і особливостей різнобічної роботи прокуратури своїх повноважень стосовно до конкретних напрямків діяльності, вміння правильно, на науковій основі організовувати роботу на доручених ділянках, майстерне володіння тактикою та методикою здійснення прокурорського нагляду та іншої діяльності.

Список використаних джерел і літератури

1. Дьомін Ю. М. Прокурорський нагляд в Україні на сучасному етапі : монографія / Ю. М. Дьомін. – К., 2017. – 115 с.

2. Інформаційно-аналітичний бюлетень про стан прокурорського нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах та застосуванні інших примусових заходів за 12 місяців 2019 року. – К. : Ген. прокуратура України, 2019. – 40 с.

3. Каркач П. М. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні кримінальних покарань : навч. посібник / П. М. Каркач, М. Й. Курочка ; за ред. Е. О. Дідоренка. – Луганськ, 2015. – 239 с.

4. Косюта М. В. Прокурорська система України в умовах демократичного суспільства / М. В. Косюта. – О. : Юрид. л-ра, 2019. – С. 174.

Захараш Т. А., магістрант
Конотопенко О. П., к. філос. н., доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.

Головною ціллю діяльності добровільних об’єднань категорії непідприємницьких організацій є захист прав і свобод їх членів, а також задоволення їх суспільних інтересів (соціальних, економічних, політичних, ідеологічних, культурних та інших). П.П. Шляхтун [1, с. 289-293] розрізняє добровільні об’єднання виду громадських організацій за їх соціальною основою, сферами діяльності, організаційною побудовою, цілями, методами й засобами діяльності, і, на цій основі, класифікує за наступними підставами:

1) за соціальною основою (спільнотою людей, інтереси якої організація виражає): а) соціально-класові (внутрішньокласові та міжкласові соціальні верстви і групи): профспілки та організації роботодавців; б) етнічні (племена, народності, нації); в) демографічні (чоловіки, жінки, діти, молодь, особи середнього та старшого віку): жіночі, дитячі, молодіжні, ветеранські об'єднання; г) професійні (робітники, селяни, службовці, спеціалісти, підприємці): організації робітників, селян, службовців, спеціалістів, підприємців, письменників, художників, композиторів, акторів, журналістів тощо; д) територіальні (жителі окремих адміністративно-територіальних одиниць – сіл, селищ, міст, районів, областей): територіальні громади, об'єднання осіб однієї національної належності.

2) за сферою суспільного життя: а) організації, що діють в економічній сфері: профспілки й об'єднання роботодавців, а також організації споживачів, товариств економічної взаємодопомоги, кооперативів невиробничого характеру тощо; б) організації, що діють в соціально-культурній сфері: творчі спілки, наукові й спортивні товариства, аматорські об'єднання тощо. До цієї сфери віднесені також релігійні організації [1, с. 292].

3) за організаційною побудовою: а) централізовані – мають централізовану організаційну структуру, систему місцевих і регіональних чи галузевих організацій та їхніх керівних органів, фіксоване членство, яке передбачає сплату членських внесків (наприклад, профспілки);

б) децентралізовані – для участі в таких організаціях достатньо лише заяви (молодіжні, жіночі, ветеранські об'єднання).

4) за ідейною орієнтацією: комуністичні, соціал-демократичні, ліберальні, консервативні, клерикальні, анархістські та інші організації.

Конституцією України в ст.36 за громадянами закріплено право об'єднуватися у політичні партії та об'єднання громадян з метою здійснення прав і свобод, а також задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Під «громадським об'єднанням», відповідно до ст.1 Закону України «Про громадські об'єднання» від 22 березня 2012 року, слід розуміти добровільні об'єднання фізичних та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

Законом передбачено дві можливі організаційно-правові форми громадських об'єднань: громадські організації; громадські спілки.

Громадською організацією, у свою чергу, вважається громадське об'єднання, засновниками та членами якого є фізичні особи. А громадською спілкою – об'єднання, засновниками якого є юридичні особи приватного права, а членами можуть бути як юридичні особи приватного права, так і фізичні особи.

Громадяни України, інших держав та особи без громадянства можуть засновувати громадські організації, за умови досягнення ними 18 років. Стосовно молодіжних та дитячих організацій вікова межа знижена до 14 років. Засновниками громадської спілки можуть бути юридичні особи приватного права, у тому числі громадські об'єднання зі статусом юридичної особи.

Членами громадських організацій можуть бути особи, які досягли 14 років. Вік членів молодіжних та дитячих громадських організацій може бути ще менший, що визначається їх статутами в межах, встановлених законами України.

Громадські організації засновуються шляхом прийнятті відповідного рішення на установчих зборах, що оформлюється протоколом, та діють на основі[2].

Політичні партії є одним з найбільш вповноважених в сфері здійснення публічної влади видів добровільних об'єднань. Згідно з визначенням, наданим ст.2 Закону України «Про політичні партії в Україні» від 5 квітня 2001 року, це добровільне об'єднання громадян навколо певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, яке має на меті сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян. Для реалізації поставлений цілей політичні партії беруть участь у виборах та інших політичних заходах.

Створення політичної партії – досить складна процедура, у порівнянні зі створенням інших добровільних об'єднань. Відповідно до ст.10 Закону України «Про політичні партії в Україні», рішення про створення політичної партії приймається на її установчому з'їзді (конференції, зборах), та підтверджується протоколом. Це рішення має бути підтримано підписами не менше 10 тисяч громадян України, які відповідно до Конституції України мають право голосу на виборах, зібраними не менш як у двох третинах районів не менш як двох третин областей України, міст Києва і Севастополя та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим.

Політична партія створюється групою громадян України у складі не менш як 100 осіб. Діяльність політичної партії може здійснюватися лише після її реєстрації, процедура якої регулюється Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Крім того, політичні партії підлягають обов'язковій реєстрації Міністерством юстиції України.

Наявність формальної організаційної структури та чітких зв'язків між її елементами відрізняє політичні партії від більшості інших добровільних формувань.

Політичні партії діють на основі статутів, відповідно до положень яких відбувається розподіл ролей, повноважень, а також поділ праці та відповідальність за її виконання. Важливими елементами публічного адміністрування та корпоративної влади в політичних партіях є роль первинних партійних організацій, партійного керівництва різного рівня,

процедура прийняття партійних рішень. До структури органів політичних партій входять партійні осередки, місцеві, регіональні партійні організації та центральні органи партії. Партійні організації утворюються і діють за територіальною та іншими ознаками, що не суперечать чинному законодавству України.

Адміністративне управління діяльністю політичної партії здійснюється створеними партійною структурою керівними органами. Вищий керівний орган політичної партії – її з'їзд (конференція). З'їзд партії зазвичай складається з делегатів, обраних на регіональних конференціях партії, або партійними осередками. На з'їзді обираються вищі постійно діючі керівні органи партії: центральний комітет, правління, президія та ін. Як і в системі більшості інших добровільних об'єднань, політичними партіями також засновуються контрольно-ревізійні внутрішні підрозділи та департаменти[3].

Діяльність партійних осередків зазвичай регулюється внутрішнім статутом політичної партії. Шляхом прийняття адміністративних рішень та реалізації корпоративної влади, політичні партії для досягнення цілей, згідно статуту, реалізують свої права, відповідно до ст.12 Закону України «Про політичні партії в Україні», через вільне провадження діяльності у межах, передбачених Конституцією України, Законом України «Про політичні партії в Україні» та іншими законами України, і можливість участі у виборах Президента України, до Верховної Ради України, до інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб у порядку, встановленому відповідними законами України[4].

Для здійснення своїх статутних завдань політичні партії володіють власними коштами та майном. Законодавство передбачає два способи набуття такого майна та коштів:

- внески на підтримку партії, у тому числі членські внески членів політичної партії, спонсорство третіми особами заходів чи іншої діяльності на підтримку політичної партії;

- державне фінансування (фінансування статутної діяльності політичних партій; відшкодування витрат політичних партій, пов'язаних з фінансуванням передвиборної агітації під час чергових та позачергових виборів народних депутатів України).

У разі порушення політичними партіями Конституції України, законів України передбачено застосування до них наступних заходів: попередження про недопущення незаконної діяльності; заборона політичної партії.

Корпоративна влада та публічне адміністрування в більшості добровільних об'єднань здійснюється за принципами управління та адміністрування в громадських об'єднаннях. Специфічні особливості управління властиві, наприклад, релігійним об'єднанням, профспілкам, організаціям роботодавців, добровільним об'єднанням територіальних громад, об'єднанням співвласників багатоквартирних будинків, благодійним організаціям, творчим спілкам, торгово-промисловим палатам, жіночім, молодіжним та дитячим організаціям, що регулюється відповідно Законом України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23 квітня 1991 року, Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року, Законом України «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності» від 22 червня 2012 року, Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 5 лютого 2015 року, Законом України «Про об'єднання співвласників багатоквартирного будинку» від 29 листопада 2001 року, Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 5 липня 2012 року, Законом України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» від 7 жовтня 1997 року, Законом України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 2 грудня 1997 року, Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» від 1 грудня 1998 року.

Список використаних джерел і літератури

1. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 451 с.

2. Принципи корпоративного управління: Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nssmc.gov.ua/activities/corpmanagement.

3. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія / Шайгородський Ю. Ж., Андрійчук Т. С., Дідух А. Я. [та ін.] ; за заг. ред. Шайгородського Ю. Ж. – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2011. – 148 с.

4. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій: монографія / В. Б. Дзюндзюк. – Х.: ХарРІ УАДУ «Магістр», 2003. – 236 с.

Кабалик О. І., студент
Черкаський державний технологічний університет

ВИЩИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ СУД В СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ

07.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2447-VIII «Про Вищий антикорупційний суд»[1], яким визначено, зокрема, статус та завдання, підсудність справ Вищого антикорупційного суду, вимоги до кандидатів на посади суддів Вищого антикорупційного суду, порядок зайняття посади, а також додаткові гарантії безпеки суддів цього суду.

21.06.2018 Верховною Радою України прийнято Закон України № 2470-VIII «Про утворення Вищого антикорупційного суду»[2].

Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України. Вищий антикорупційний суд є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням. Місцезнаходженням Вищого антикорупційного суду є місто Київ.

Правову основу діяльності Вищого антикорупційного суду становлять Конституція України [3], Закон України «Про судоустрій і статус суддів»[4], Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».

Повноваження Вищого антикорупційного суду

Вищий антикорупційний суд:

1) здійснює правосуддя як суд першої та апеляційної інстанцій у кримінальних провадженнях щодо злочинів, віднесених до його юрисдикції (підсудності) процесуальним законом, а також шляхом здійснення у випадках та порядку, визначених процесуальним законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у таких кримінальних провадженнях;

2) аналізує судову статистику, вивчає та узагальнює судову практику у кримінальних провадженнях, віднесених до його підсудності, та інформує про результати узагальнення судової практики Верховний Суд.

Суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає визначеним Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів» вимогам до кандидатів на посаду судді, а також додатковим спеціальним вимогам, встановленим цією статтею.

На посаду судді Вищого антикорупційного суду може бути призначений громадянин України не молодший тридцяти п’яти років, який має значний досвід здійснення професійної діяльності у міжнародних міжурядових організаціях чи міжнародних судових установах за кордоном у сфері права з питань протидії та боротьби із корупцією, володіє знаннями та практичними навичками застосування сучасних міжнародних антикорупційних стандартів і найкращих світових практик у сфері протидії та боротьби із корупцією, практики Європейського суду з прав людини та відповідає одній із таких вимог:

1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'яти років;

2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше сім років;

3) має досвід професійної діяльності адвоката, у тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше сім років;

4) має сукупний стаж роботи (професійної діяльності) щонайменше сім років.

Суддям Вищого антикорупційного суду, поряд із передбаченими Законом України «Про судоустрій і статус суддів» заходами підтримання кваліфікації суддів, повинні бути створені умови для задоволення індивідуальних потреб в особистому професійному зростанні, підвищенні рівня професійної компетентності з питань судочинства у сфері протидії та

боротьби з корупцією, новітніх міжнародних антикорупційних стандартів і світових практик у сфері протидії та боротьби з корупцією.

Національна школа суддів України систематично буде організовувати навчання суддів Вищого антикорупційного суду для закріплення та оновлення необхідних знань, вмінь та навичок, тренінги з вивчення новітнього міжнародного досвіду судочинства у сфері протидії та боротьби з корупцією, у тому числі із залученням представників міжнародних організацій, іноземних навчальних закладів.

Отже, створення Вищого антикорупційного суду – довгоочікуваний і необхідний крок. Він має визначену юрисдикцію, а саме: розглядатиме виключно топ-корупційні справ, які підслідні Національному антикорупційному бюро України. Конкурсний відбір кандидатів на посади суддів завершився, триває процедура призначення.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про Вищий антикорупційний суд» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 24, ст.212).
2. Закон України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 29, ст.237.
3. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст.545)

Камінець В. В., студент
Черкаський державний технологічний університет

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ ВІД ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

Право кожного громадянина на охорону здоров'я та медичну допомогу встановлено статтею 46 Конституції України [1].

Зокрема, охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм. Держава забезпечує санітарно-епідемічне благополуччя.

Також, держава забезпечує планомірне науково обґрунтоване попередження, лікування, локалізацію та ліквідацію масових інфекційних захворювань.

Правові, організаційні та фінансові засади діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, спрямованої на запобігання виникненню і поширенню інфекційних хвороб людини, локалізацію та ліквідацію їх спалахів та епідемій, права, обов'язки та відповідальність юридичних і фізичних осіб у сфері захисту населення від інфекційних хвороб визначені Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб» [2].

Слід визначити, що інфекційні хвороби – це розлади здоров'я людей, які викликаються живими збудниками (вірусами, бактеріями, рикетсіями, найпростішими, грибками, гельмінтами, кліщами, іншими патогенними паразитами), продуктами їх життєдіяльності (токсинами), патогенними білками (пріонами), передаються від заражених осіб здоровим і схильні до масового поширення.

Так, захист населення від інфекційних хвороб визначається одним із пріоритетних напрямів діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

У сфері захисту населення від інфекційних хвороб, Кабінет Міністрів України розробляє і здійснює відповідні державні цільові програми, забезпечує фінансування та матеріально-технічне постачання закладів охорони здоров'я, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, підприємств, установ та організацій, залучених до проведення заходів і робіт, пов'язаних з ліквідацією епідемій, координує проведення цих заходів і робіт, а також вирішує інші питання у межах повноважень, визначених законом.

Разом з цим, у зазначеній сфері органи місцевого самоврядування забезпечують проведення профілактичних і протиепідемічних заходів на територіях населених пунктів, у місцях масового відпочинку населення та рекреаційних зонах, а також робіт по ліквідації

епідемій та спалахів інфекційних хвороб і вирішують питання фінансового та матеріально-технічного забезпечення цих заходів і робіт.

Крім того, органи місцевого самоврядування здійснюють комплексні заходи, спрямовані на ліквідацію епідемій, спалахів інфекційних хвороб та їх наслідків, та забезпечують участь у боротьбі з інфекційними хворобами закладів та установ охорони здоров'я усіх форм власності, а також вирішують інші питання у межах повноважень, визначених законом.

Спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я у сфері захисту населення від інфекційних хвороб розробляє, затверджує і вводить у дію санітарно-протиепідемічні правила і норми, методи обстеження та лікування хворих, діагностики та профілактики інфекційних хвороб, інші нормативно-правові акти.

Також, він здійснює нагляд за додержанням підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та громадянами законодавства у сфері захисту населення від інфекційних хвороб, контролює виконання вимог санітарно-протиепідемічних правил і норм.

До повноважень спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань охорони здоров'я належить ведення статистичного обліку інфекційних хвороб, а також аналіз і прогноз епідемічної ситуації в Україні та в окремих регіонах, розроблення обґрунтованих пропозицій, спрямованих на профілактику та зниження рівня інфекційних хвороб і поліпшення епідемічної ситуації, внесення їх в установленому законодавством порядку на розгляд Кабінету Міністрів України та вирішення інших питань у межах повноважень, визначених законом.

Так, Положенням про Міністерство охорони здоров'я України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року N 267[3] визначено, що МОЗ відповідно до покладених на нього завдань готує пропозиції щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, запобігання занесенню та поширенню на території України особливо небезпечних (у тому числі карантинних) і небезпечних інфекційних хвороб, а також здійснює контроль за усуненням причин і умов виникнення та поширення інфекційних хвороб, масових неінфекційних захворювань, отруєнь та радіаційних уражень людей.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text.
2. Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 29, ст. 228 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1645-14#Text
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 року N 267 «Положенням про Міністерство охорони здоров'я України» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.google.com/search?q=положення+про+міністерство+охорони+здоров%27я+україни&client=opera&source=lnms&tbm=vid&sa=X&ved=2ahUKEwjxxaXjpITtAhUlkcMKHathBDIQ_AUoBHoECAQQBg&biw=1326&bih=627

Книш І. В., к. філос. н., доцент, докторант
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ГІФА-ПРОСТОРІ: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС

Гіфа-простір (hyphaspace) – це метафорична абстракція на позначення складника ноосфери, що постійно перебуває в нестійкому стані, на поки що визначеній межі реального світу та віртуальної реальності з номадичним залученням користувача [3; 4; 5; 6; 7]. Про майбутнє в гіфа-просторі дає уявлення (звичайно, не єдине й остаточне) футуристична концепція Жака Атталі. У «Стислій історії майбутнього» знаний французький мондіаліст описує специфічне утворення під назвою «гіперімперія» – загальнопланетарний ринок, навколо якого має об'єднатися весь світ, демонтувавши нації, держави, їхні інституції, власне демократію: «… капіталізм дійде до своєї межі: знищить усе, що йому не належить. Він перетворить світ на величезний ринок, доля якого не буде пов'язана з долею націй і який буде вільний від вимог і обмежень "серця"» [12, p. 269]. Під «серцем» Жак Атталі розуміє центр концентрації загальності – місто, де зосереджується фінансова, технічна і культурна влада. «Серце» оточене «середовищем» і «периферією». «Середовище» (держави та регіони) є

споживачем продукції, яку виробляє «серце». «Периферія» постачає / продає значні обсяги сировини та робочої сили «серцю» і «середовищу» [12, p. 113-139].

Розвиток нанотехнологій, подальша мініатюризація технічних засобів і поширення номадичних практик значно прискорять номадизацію та неономадизацію людства. До 2040 року місце побутових приладів і транспортних засобів посядуть об'єкти нагляду (*surveillance*), що візьмуть на себе функції держав, тотальне руйнування яких розпочнеться з 2050 року. Подекуди теократичні та світські диктатори намагатимуться зупинити розпад національної ідентичності [12, p. 275-280], застосовуючи ті самі номадичні практики.

Жак Атталі наголошує, що біля керма гіперімперії стоятимуть гіперномади – керівники делокалізованих компаній, фінансові стратеги, директори страхових фірм, правники, митці та ін. [12, p. 275-280]. Цей гіперклас, чисельність якого становитиме кілька десятків мільйонів осіб, матиме більші шанси на виживання у гіфа-просторі порівняно із седентарами й інфраномадами, хоча й буде приречений на неперервну конкурентну боротьбу (в річищі вертикальної мобільності Питирима Сорокіна [9]). Щоб мати постійний доступ до ресурсів і вільно пересуватися по горизонталі, гіперномади будуть змушені обіймати кілька посад одночасно, застосовуючи номадичні практики «розгладження» та «детериторізації» середовища (за Жилем Дельозом і Феліксом Гваттарі [1, с. 587-716]).

Седентари (визначення Жака Атталі, тобто осілі), до яких належатимуть наймані працівники та члени їхніх сімей, складатимуть середній прошарок (приблизно 4 мільярди осіб) і у 2040 році стануть головними платоспроможними споживачами. «Білі комірці» (підприємці, правники, менеджери та ін.) не матимуть постійного місця роботи, набудуть мобільності [12, p. 280–285] й упроваджуватимуть номадичні практики, спрямовані (на площині – по горизонталі) переважно на «розгладження» і «детериторізацію» середовища (за концепцією Жиля Дельоза і Фелікса Гваттарі [1, с. 587-716]), що сприятиме їх переміщенню (досягненню стану номадів і неономадів). Ці седентари зможуть піднятися кар'єрними сходами, проте виключно в межах ієрархічної структури своєї фірми (по вертикалі, за Питиримом Сорокіним [9]). Отже, порівняно з гіперномадами, у седентарів значно менше можливостей для освоєння середовища як по горизонталі, так і по вертикалі.

Інфраномади – справдешні жертви світу без законів і правоохоронців (майже 3,5 мільярди осіб [12, p. 290]) – будуть найбільш уразливим прошарком гіперімперії. Урбанізація перетворить їх на номадів, а вони, здіймаючи заколоти, підживлюватимуть піратську економіку та зрештою стануть головним суб'єктом і першою жертвою гіперконфлікту, до якого у 2040 році призведе криза гіперімперії. Ця верства зможе розширити межі свого існування у гіфа-просторі лише завдяки пересуванню по горизонталі, адже вертикальні кар'єрні переміщення в їхньому випадку малоймовірні.

Осмислюючи окремі складники концептуальної моделі майбутнього соціуму, запропонованої Жаком Атталі, зауважуємо відсутність у ній людей, які оброблятимуть землю. На наше глибоке переконання, суспільство майбутнього не зможе існувати та розвиватися без седентарів – агротів, оскільки основним джерелом енергії для людини (наразі) є харчі. Потрібно визнати, що триває активна розробка їх штучних замінників, але виробництво продукції аграрного сектору залишається надпотужною галуззю.

Агрот, як влучно зазначає Олександр Шляков, «… потребує численних повторів і не втомлюється від безмежного виробництва, а також випадковостей, які його можуть здивувати» [10, с. 32]. Відхилення ж від повторів виникають унаслідок «утоми, занепаду сил і лінощів» [10, с. 32]. Взаємини з природою, тобто номадичні практики антеїзму, в агрота зводяться переважно до фаталізму, й усі його дії пов'язані зі світом рослин і мінералів [10, с. 34]. Щодо мистецтв, то агрот обирає пластичні: архітектуру, скульптуру, живопис [10, с. 34]. Для його свідомості, як наголошує Жиль Дельоз, визначальним є «опертя на здоровий глузд», до якого застосовні системні характеристики: єдине спрямування (вертикальне), «рифлення», «ретериторізація», «вкоріненість», переживання часу від минулого до майбутнього зі спрямованою роллю теперішнього тощо» [1; 2, с. 104].

Розмірковуючи про долю соціуму в гіфа-просторі, ми вдалися до спроби спрогнозувати перспективи трансформації його структури. Суспільство майбутнього, на нашу думку, складатиметься з неономадів, номадів і седентарів (осілих / агротів), оскільки: 1) залишатися або на седентарних, або на номадичних засадах у сучасному плинному світі неможливо; 2) всім стати номадами та неономадами так само неможливо, тому що суспільство однаково потребуватиме й седентарів; 3) номадам і седентарам необхідно об'єднатися для створення якісно нової єдності на підставі різноманітності, а не уніфікації [3, с. 81]. Тоді, за висновками Андрія Ярового, буде сформоване таке комунікаційне середовище, де сприйняття інформації зумовлюватиметься силою, статусом, повсякчасною готовністю повстати проти будь-яких авторитетів (номади) або поважністю, мудрістю, здатністю визнавати авторитети та схилятися перед ними (агроти) [11, с. 115 (цит. за: 10, с. 32].

Список використаних джерел і літератури

1. Делёз Ж., Гваттари Ф. Тысяча плато: Капитализм и шизофрения / пер. с фр. и послесл. Я. И. Свирского ; науч. ред. В. Ю. Кузнецов. Екатеринбург : У-Фактория ; Москва : Астрель, 2010. 895 с.
2. Делёз Ж. Логика смысла / пер. с фр. Я. И. Свирского. Москва : Академический проект, 2011. 472 с.
3. Книш І. В. Концептуалізація номадизму і седентаризму в гіфпросторі: сучасний соціокультурний дискурс. *Схід.* 2017. № 5 (151). С. 78–82.
4. Книш І. В. Мережевий філософський дискурс щодо принципів : rhizoma vs radix vs hyphe. *Практична філософія*. 2017. № 1 (63). С. 53–62.
5. Книш І. В. Філософський дискурс: rhizoma vs radix vs hyphe. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2016. Вип. 6 (15). С. 157–164.
6. Книш І. В. Rizoma, radix і hyphe: рівні розуміння мереж. *Світогляд – Філософія – Релігія* : зб. наук. праць / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. І. П. Мозгового. Суми : СумДУ, 2017. Вип. 12. С. 25–45.
7. Knysh I. V. Upgrade of cybernetics in the context of developing creativity. *Creativity Studies.* 2020. № 13 (2). P. 494–509.
8. Почебут Л. Г. Социальная психология. Санкт-Петербург : Питер, 2017. 399 с.
9. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов ; пер. с англ. Москва : Политиздат, 1992. 543 с.
10. Шляков А. В. Номадизм и агротизм. К постановке проблемы. *Человек.* 2016. № 1. С. 30–35.
11. Яровой А. В. Агон и номадизм. *Гуманитарные и социально-экономические науки.* 2009. № 4. С. 113–117.
12. Attali J. Une brève histore de l'avenir. Paris : Fayard, 2011. 412 p.

Лапшин С. А., к. і. н., доцент
Грушко А. В.
Вінницький державний педагогічний університет

ТЕРОРИСТИЧНІ ЗАГРОЗИ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Анексія Криму та збройна агресія Російської Федерації (далі – РФ) значно посилили небезпеку терористичних загроз в Україні, які до 2014 р. вважалися найменшим ризиком для нашої держави.

Ці події стали каталізатором зовнішніх та внутрішніх чинників терористичних загроз:

- геополітичне становище України; терористична діяльність найманців і диверсійно-розвідувальних груп Збройних сил РФ у зоні ООС та прилеглих до неї областях України;
- постачання РФ зброї до окупованих районів Донецької і Луганської областей; агресивна пропаганда РФ проти України з метою формування прихильності українців [1; С.5];
- зміни зовнішнього вектору розвитку України та реформування різних сфер життєдіяльності суспільства, які викликають конфлікти інтересів та цінностей;
- міграційні потоки через Україну з терористично небезпечних регіонів, зокрема Іраку, Сирії, Лівії, Афганістану;
- значний ступінь криміналізації та корупції в Україні; неефективність правоохоронної та судової систем; поповнення бази тероризму за рахунок колишніх учасників бойових дій [2; С. 37];

- невдоволення населенням України соціально-економічним рівнем життя; політична нестабільність, реванш проросійських політичних сил під час місцевих виборів 25 жовтня 2020 р.

Зважаючи на це, вкрай важливим є прийняття та впровадження ефективних заходів протидії терористичним загрозам в Україні: політико-правових, організаційних, інформаційних, соціальних, контррозвідувальних, розвідувальних, оперативно-розшукових, режимних, фінансових та інших заходів.

Сформулюємо основні напрямки антитерористичної політики України:

1) тісна співпраця із світовою спільнотою у боротьбі з тероризмом, імплементація міжнародних норм до нормативно-правової бази України;

2) створення єдиної бази силових відомств України з метою підвищення ефективності їхньої взаємодії проведення спільних контр- і антитерористичних операцій;

3) посилення боротьби з нелегальною міграцією, удосконалення управління міграційними процесами, посилення юридичної відповідальності за правопорушення в цій сфері.

Важливим доповненням вказаних напрямків державної політики мають стати потужні превентивні заходи у різних сферах:

- політичній – стабільність політичної системи, заборона функціонування інститутів держави (партій, громадських організацій, ЗМІ), які мають антидержавницьку позицію;

- економічній – впровадження економічних програм боротьби зі злочинністю та фінансування тероризму, підвищення життєвого рівня населення;

- соціальній – формування у свідомості населення України уявлень про загрози тероризму, виховання дітей і молоді України на засадах національної свідомості, міжнаціональної толерантності, правового світогляду на нетерпимості до тероризму;

- індивідуальній – точкові профілактичні заходи правового, ідеологічного, патріотичного характеру.

Визначимо невідкладні заходи, які необхідно впровадити з метою протидії терористичним загрозам в Україні:

- ефективна боротьба із корупцією економічними злочинами, які несуть потенційну можливість фінансування тероризму;

- створення системи соціально-психологічної реабілітації та адаптації учасників бойових дій та внутрішньо переміщених осіб; посилення системи захисту об’єктів життєвоважливої інфраструктури (мости, водогони, електростанції, підприємства);

- посилення відповідальності за терористичну та сепаратистську діяльність;

- впровадження світових моделей публічного управління та підготовки кадрів у антитерористичній сфері;

- впровадження системи протидії пропаганді РФ проти України;

- удосконалення системи міжнародного співробітництва, інтеграцію української безпекової системи з європейським простором безпеки та юстиції тощо [3; С. 58-59].

Нагальним вбачається і надалі розвивати систему забезпечення антитерористичної безпеки, яка б відповідала б стандартам провідних держав світу, а також створити дієвий механізм запобігання, реагування та протидії терористичним загрозам, життю і здоров’ю громадян України, установам і об’єктам державної власності України за її межами.

Список використаних джерел і літератури

1. Горбулін В.П. "Гібридна війна" як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу / В.П. Горбулін II Стратегічні пріоритети. - 2014. - № 4 (33). - С. 5-12.

2. Семикін М. В. Створення терористичної групи чи терористичної організації: [кримінально-правове дослідження] / М. В. Семикін. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 145 с.

3. Протидія терористичній діяльності (Кримінально-правові аспекти) / [О. В. Шамара, О. Ф. Бантишев, Р. Л. Чорний]. – К. : НА СБУ, 2011. – 159 с.

Литвиненко А. О., викладач
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРИЧИНИ ПРИЙНЯТТЯ КОДЕКСУ ЕТИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ

Кодекс етики професійної поведінки існує головним чином для професій, що мають особливу відповідальність перед суспільством: державних службовців, суддів, лікарів, професійних бухгалтерів, аудиторів.

В силу професіоналізації що стрімко розвивається, перед фахівцями різних напрямків все частіше виникають моральні колізії, вирішити які, спираючись тільки на професійні знання, неможливо.

Тому основним завданням розробників етичних кодексів є формулювання та впровадження в професійне середовище принципів і норм корпоративної етики, які спрямовані на вирішення морально-етичних проблем і спірних ситуацій, запобігання зловживанням у різних сферах професійної діяльності.

Кодекс професійної етики не є винаходом сьогоднішнього дня. Зокрема, понад 300 років тому був розроблений і дійшов до наших днів Кодекс самурая ("Бусідо Сосінсю"). Даний Кодекс являє собою звід етичних правил професійного воїна, які регламентували його поведінку як в бою, так і в повсякденному житті [1].

Дані кодекси своїми розпорядженнями доповнюють положення законодавчих актів, що регламентують діяльність аудиторів, лікарів, журналістів, юристів та інших представників найбільш важливих і суспільно-значущих професій. Про це прямо вказується в деяких актах.

Згідно ст.1 Правил адвокатської етики прийнятими з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. вказано що норми Правил не відміняють і не замінюють положень чинного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, а доповнюють і конкретизують його [2].

Всі ці кодекси містять морально-етичні норми, що регулюють ту чи іншу професійну діяльність. Їх також називають: "Кодекс професійної етики", "Етичний кодекс", "Кодекс честі", "Декларація етичних норм", "Хартія професійних принципів", "Деонтологічний кодекс" та інші.

У професійній діяльності існує безліч різних нюансів, яких чинне законодавство, що регламентує права і обов'язки конкретних фахівців, не може охопити своїм регулюванням.

У зв'язку з цим виникає необхідність в додатковому регулюванні професійної поведінки. Зрозуміло, краще за всіх розбираються в своїх проблемах представники конкретних спеціальностей, які і розробляють корпоративні правила.

Крім того, у багатьох законодавчих актах про професійну діяльність містяться положення, які зобов'язують дотримуватися норм корпоративної етики.

Відповідно ст.20 Закону України від 05.07.2012 № 5076-VI «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги [3].

Таким чином, прийняття кодексу професійної етики є, в деяких випадках, необхідним в силу припису закону.

Правове регулювання має певні межі, що не дозволяють активно втручатися в морально-етичну сферу суспільства, яка традиційно регламентується релігійними і моральними нормами, звичаями і традиціями. У зв'язку з цим прийняття етичного кодексу слід розглядати як результат впорядкування суспільних відносин всередині громадянського суспільства силами самого суспільства.

Наявність кодексів професійної етики - це показник моральної зрілості суспільства, яке може без допомоги держави самостійно регламентувати поведінку своїх представників.

Представники деяких професій в силу свого правового статусу мають надзвичайно широкий простір суб'єктивного розсуду. Свобода їх дій часто обмежена лише відносно-визначеними правилами і власною совістю.

У зв'язку з цим завдання етичних кодексів якраз і полягає в тому, щоб привести протилежні уявлення учасників професійного співтовариства про «добро і зло» до загального соціально-корисного знаменника.

Отже, цього можна досягти, тільки формалізувавши моральні ідеали, на яких базується та чи інша професійна діяльність, звівши їх як обов'язкові до виконання корпоративні принципи і норми.

Суспільство змушене спонукати своїх учасників дотримуватися формально-певної корпоративної моралі, так як не кожен адвокат, лікар, суддя або журналіст добровільно дотримується цих правил у своїй роботі.

Багато професій мають велику соціальну значимість, що накладає на представників цих професій підвищену відповідальність перед суспільством. У зв'язку з цим етичний кодекс є додатковою перешкодою на шляху різних професійних зловживань і порушень.

Таким чином, причини прийняття етичних кодексів такі (рис. 1.1):

Рис. 1.1 Причини прийняття етичних кодексів

- необхідність в додатковому регулюванні професійної поведінки;
- упорядкування суспільних відносин всередині громадянського суспільства силами самого суспільства;
-надзвичайно широкий простір суб'єктивного розсуду представників деяких професій в силу свого правового статусу.

Список використаних джерел і літератури

1. Ямамото Цунэтомо Хагакурэ Книга Самурая. Бусидо / Перевод на русский: Котенко Р.В., Мищенко А.А. – СПб.: Евразия, 2000. – 320 с.

2. Правила адвокатської етики [Електроний ресурс]: Правила від 09.06.2017. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність [Електроний ресурс]: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/5076-17#Text.

Матей Ю. Ф., студент
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

УКРАЇНСЬКЕ КОЗАЦТВО ЯК ОСНОВНИЙ НОСІЙ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ІДЕЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVI – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVII СТ.

Питання формування громадянського суспільства, побудови України як суверенної, демократичної та правової держави виносять на перший план проблему сутності та змісту сучасного українського конституціоналізму, особливостей його зародження та можливих напрямів подальшої еволюції. Розвиток конституційно-правової думки в Україні – цікава та важлива проблема сучасної історичної науки. На жаль, ця проблема не отримала значної дослідницької уваги та на сучасному етапі розвитку України набуває актуальності дослідження і переосмислення того вагомого історичного досвіду, який був накопичений в цьому напрямку.

Перші конституційні ідеї української національної державності знайшли своє відображення у козацьких правових звичаях, зародження яких припадає на другу половину XVI ст., одночасно з утворенням Запорозької Січі. Вони формувалися під впливом здебільшого соціальних умов – відсутності характерної для того часу соціальної стратифікації, постійної участі у військових походах, міжконфесійного протистояння. Правові звичаї запорожців – «давні права та вольності», окреслювали права та обов'язки козаків, регулювали функціонування центрального органу управління Запорозької Січі, діяльність судової влади. Козацьке звичаєве право спиралось на демократичні принципи виборності, більшості, плюралізму, незалежного контролю за органами управління [1, с. 134].

У другій половині XVI ст. на політичній карті світу у результаті укладення Люблінської унії 1569 р. постала об'єднана польсько-литовська держава – Річ Посполита, до складу якої входили давньоруські (українські) землі. На українських етнічних землях Польща проводила агресивну політику, що супроводжувалася політичним, етнічним, соціально-економічним та конфесійним пригніченням стосовно українського народу. Проте водночас Річ Посполита позитивно впливала на піднесення політичної думки в Україні, тому що для цієї держави були характерні такі ознаки, як виборність та обмеження влади монарха, наявність сейму. Цим Польща вигідно вирізнялась з-поміж монархічних країн Європи та Московського царства.

У 1572 році польський король Сигізмунд II Август з метою ліквідації козацтва та встановлення над ним контролю задля використання його у власних цілях, прийняв на військову службу 300 козаків. Ця подія започаткувала утворення реєстрового козацтва. Де-юре організація військової служби реєстрових козаків базувалась на нормативних актах польського короля та уряду, проте де-факто реєстрові козаки перейняли правові звичаї запорожців. Вони скликали загальновійськову та судову ради, самостійно обирали козацьких старшин, керуючись при цьому козацьким звичаєвим правом. При цьому, реєстрове козацтво трансформувало окремі звичаї запорозьких козаків, адаптуючи їх до потреб полково-сотенної системи та нових соціально-економічних умов [2, с. 63].

Реформа польського короля Стефана Баторія 1582 р. звільнила реєстрових козаків від сплати податків, узаконила козацьке судочинство та свободу землекористування, що стало юридичним визнанням урядом Польщі реєстрового козацтва в якості нової привілейованої суспільної верстви. Проте задекларована реформа не була реалізована польським урядом. Тому реєстровці починають домагатися від Польщі визнання їхніх «прав і вольностей», виконання урядом взятих на себе зобов'язань [3, с. 114].

Наприкінці XVI ст. в поглядах реєстрових козаків відбулася еволюція від вимог закріплення їх станових привілеїв до надання Україні державної автономії у складі Речі Посполитої. Намір організувати Україну «по-козацьки» мали ватажки козацько-селянського повстання 1591-1593 років Кшиштоф Косинський і Северин Наливайко [4, с. 36]. Процес розвитку державотворчої ідеї активізувала польська політика покатоличення українського народу, гоніння на православну церкву, що увінчалось укладенням Брестської церковної унії 1596 р. За умов відсутності власної держави посягання на православну церкву було сприйняте українцями як посягання на право національного самовизначення. На захист православ'я стало козацтво. В результаті, ідея державності поєднується з ідеєю захисту православ'я і набуває релігійного обґрунтування [4, с. 38].

У першій половині XVII ст. в середовищі козацтва сформувалися два основні напрямки розвитку державницької ідеї – радикальний і поміркований. Представники радикального напрямку – козацька старшина незнатного походження, частина реєстровців та запорожці вважали, що Польщу можна змусити визнати українську автономію тільки з допомогою військової сили. На думку представників поміркованої течії – частини старшини, вихідців із шляхти та заможних реєстрових козаків визнання української державності слід домагатися шляхом переговорів з Річчю Посполитою. Послідовними представниками поміркованого напрямку були гетьмани Самійло Кішка, Петро Сагайдачний, Михайло Дорошенко. Поділ на

зазначені напрямки досить умовний: козацтво часто поєднувало або змінювало методи боротьби за державність [1, с. 135].

Наприкінці XVI – першій половині XVII ст. козацтво стало основною рушійною силою, яка намагалася реалізувати ідею державності. Неухильно зростав його авторитет і соціальна значущість. Воно набувало все більшого поширення та підтримки серед українського населення. Мешканці Південно-Східного регіону України масово проголошувати себе козаками. У результаті покозачення селян та міщан козацтво перетворилося в один із найчисельніших суспільних станів південних повітів Київського і Брацлавського воєводств.

Сеймова конституція 1609 р. відзначала, що козаки не визнають влади місцевої польської адміністрації і «беруть під свою юрисдикцію цілі міста». На Варшавському сеймі 1616 р. один із магнатів заявив, що козаки «в великій державі свою осібну творять». У 1625 р. король був вимушений визнати, що козаки вважають себе окремою державою і вимагають автономії [5, с. 16].

Річ Посполита була вимушена враховувати інтереси козацтва. На вимогу козаків було збільшено число козацького реєстру, козаків було залучено до військових походів проти Московського царства та Османської імперії. Представники козацтва брали участь у роботі Сейму та вели переговори з польськими урядовцями. В результаті цього, Польща уклала низку угод (Житомирська (16174 р.), Вільшанська (1617 р.), Роставицька (1619 р.)) з українською козацькою делегацією як з представниками державного утворення. Проте офіційно визнати українську автономію Річ Посполита відмовлялася [2, с. 68].

Сеймова ординація 1625 р. узаконила військово-територіальний устрій козаків та розміщення на території Корсунського, Черкаського і Чигиринського старостів шести реєстрових полків. Але така поступка польського уряду вже не задовольняла попити козаків. У 30-ті роки XVII ст. прокотилася нова хвиля козацько-селянських повстань. Польщі вдалося придушити національно-визвольний рух в Україні. Як наслідок, ординація 1638 року значно обмежила «права і вольності» козаків, ліквідувала козацьке управління [3, с. 137].

Таким чином, у середині XVII ст. сформувалися політичні, соціально-економічні та національно-етнічні передумови для становлення Української держави. Це засвідчує розгортання національно-визвольної боротьби українського народу 1648 – 1657 рр., яка носила антифеодальний характер і мала багато спільних рис із буржуазними революціями Європи. На цей час українська національна еліта вже напрацювала певний конституційний досвід. Разом це створювало можливості для виникнення українського конституціоналізму як юридичного явища.

Список використаних джерел і літератури

1. Словська І. Є. Передумови становлення сучасного українського конституціоналізму / І. Є. Словська // Право України. – 2003. – № 3. – С. 134–136.

2. Журавський В. С. Козацький конституціоналізм і його роль в еволюції вітчизняного парламентаризму / В. С. Журавський // Вісник академії правових наук України. – 2001. – № 2 (25). – С. 61–69.

3. Історія конституційного законодавства України: Зб. док. / упор. В. Д. Гончаренко. – Харків : Право, 2007. – 256 с.

4. Лукаш С. Ю. Окремі питання становлення й розвитку соціального складника українського конституціоналізму часів Козацької доби // Проблеми законності: зб. наук. праць. – Харків, 2014. – Вип. 126. – С. 29 - 45

5. Смолій В. А., Степанков В. С. Українська державна ідея XVII-XVIII ст.: проблеми формування, еволюції, реалізації. – Київ : Альтернативи, 1997. – 367 с.

6. Чухліб Т. В. Проект “козацького князівства” – історична альтернатива політичного устрою Гетьманщини // Український історичний журнал. – 2014. – № 4. – С. 71 - 115

Наумкіна С. М., д. політ. н., професор
ДВНЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського»
Малишенко Л. О., к. політ. н., доцент
Одеський фінансовий економічний коледж Київського національного торговільно-економічного університету

КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМ В УКРАЇНІ: ВИТОКИ ТА СУЧАСНІ ПАРАДОКСИ

Істотний вплив на розвиток концепції прав людини і громадянина зробила доктрина конституціоналізму, що розповсюдилася з Англії на континентальну Європу, обґрунтувавши ідеї цієї доктрини як підґрунтя існування правової держави.

Важливим питанням для розвитку української державності є твердження конституційних положень. Якщо на Заході ці норми розвивалися протягом тривалого часу, то в Україні й інших країнах Східної Європи і СНД на це був відведений короткий проміжок часу. Оскільки ранній етап перехідного періоду мав революційний характер, багато традиційних політичних методів були неприйнятні. Уряди виявилися перед необхідністю скорочення витрат, що можливо тільки за умови достатньої політичної підтримки. А одержати таку підтримку можна тільки в тому випадку, якщо уряд довів, що має потенціал для поліпшення життя суспільства. Подібна ситуація є досить складної навіть для самих досвідчених західних політиків. Природно, вона стала дуже важкої для політиків нашої держави. Як показує світовий досвід, головною умовою рішення проблеми забезпечення прав і свобод людини є громадянське суспільство, соціальна ринкова економіка і демократична, правова, соціальна держава. Правова держава проголошує права і свободи людини, соціальна – наповняє їх конкретним змістом. Перешкодою на шляху до правової держави стали недосконаліть законодавства, що давно вже пора привести у відповідність з міжнародними стандартами по правах людини, недостатня розробка механізмів реалізації прав і свобод людини. Важливим аспектом цієї проблеми є і підвищення правової культури громадян, що найчастіше просто не знають про свої права та умови і механізми їх захисту.

Хоча вже зрозуміло, що традиційна правова держава має потребу в реформуванні, необхідно визнати, що тільки вона ставить в основу свого законодавства і політики права і свободи людини..

Своїми коренями концепція правової держави, як відомо, відходить до ідей І. Канта, який вважав, що право, якому підкоряється громадське життя, повинне випливати з моральної природи людини і ґрунтуватися на людському розумі і волі. На думку німецького мислителя, особистість є самоціллю і її не можна розглядати як спосіб досягнення якийсь благ, навіть так званих суспільних інтересів. Відомий вислів «можна робити усе, що не заборонено законом» так само належить І. Канту. Держава може втручатися лише у випадках, якщо індивід порушує вимоги права. Таким чином, у правовій державі повинний бути забезпечений розумний баланс у відносинах держави і громадян. При цьому особистість і її інтереси повинні стояти в держави на першому місці. І це справедливо тому, що менш захищеними залишаються конкретна людина, громадянин, його життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека, що у відповідності зі ст. 3 Конституції України визнається найвищою соціальною цінністю. Дану статтю можна вважати підставою того суспільного і державного устрою, що закріплюється Конституцією, нормативно-юридичним фундаментом гуманістичного напрямку розвитку суспільного і державного життя в Україні.

На жаль, варто визнати, що система захисту прав людини в Україні поки ще повною мірою не працює. А розрив між декларуючими правами людини і реальних можливостей їх використання веде до активних дій населення, що виражається в санкціонованих і несанкціонованих мітингах, страйках, походах, демонстраціях, пікетуванні, протестах і навіть двох Революціях. Розрив між бажаними, конституційно визначеними змінами і суспільно-політичною реальністю в науковій політичній і юридичній літературі одержав назву «мнимого конституціоналізму», який вважається свого роду закономірною стадією політичної

трансформації будь-якого традиціоналистського авторитарного режиму [Див. детал., наприклад: 1].

Незважаючи на те, що Конституція України задекларувала певні економічні, соціальні і культурні права, однак реалізація їх неможлива через відсутність матеріальних можливостей держави. Така ситуація не сприяє підвищенню авторитету Конституції серед громадян, а підриває їхню довіру до держави і сприяє росту правового скептицизму і нігілізму. Причинами виникнення перешкод на шляху реалізації інституціонально-правової модернізації є, перш за все, недостатній розвиток стійких елементів громадянського суспільства; відсутність необхідної кількості соціальних суб'єктів активно беруть участь у правовому реформуванні і здатних не тільки підтримувати, але і здійснювати демократичні перетворення; прагнення одержати швидкий ефект за короткий проміжок часу; орієнтація населення на формальний характер існування конституції і значний розрив між існуючими конституційними нормам і реально діючими інститутами; неоднозначне з погляду легітимності сприйняття значною частиною парламенту принципових положень і статей конституції. Таку ситуацію українські учені вважає типової для тих суспільств, розвиток яких було загальмовано твердими тоталітарними чи авторитарними режимами [2].

Серед причин, що перешкоджають реалізації ряду прав, передбачених Загальною декларацією прав людини в Україні, крім економічної і політичної кризи, учені виділяють глибоку кризу всіх існуючих в Україні соціальних норм, що не може сприяти стабільності правових норм. Маються на увазі норми моралі, звичаї, релігійні норми, норми політичних партій і громадських організацій і т. д.

Аналізуючи можливості реалізації прав і свобод людини і громадянина, необхідно розглянути проблеми становлення в Україні соціальної ринкової економіки, малого і середнього бізнесу, що також, як і інші норми, не можна тільки проголосити. Аксіоматичним є ствердження, що сприятливий розвиток соціальної сфери залежить від ефективності економіки, й у той же час соціальна сфера стимулює розвиток економіки. Саме поєднання цілей – свобода і справедливість – відбивається в понятті «соціальне ринкове господарство».

Чим більше в державі власників, тим воно стабільніше. Той факт, що власність має потребу в ефективному правовому захисті, стає стимулятором функціонування системи правосуддя. Якщо ж громадяни відсторонені від власності, то в суспільстві, природно, немає необхідності в юридичному захисті майнових інтересів. А людина, відчужена від власності, перестає розуміти її цінність значення. До яких же політичних наслідків це приводить? Населення, яке знаходиться в економічній залежності від влади, стає більш покірним і слухняним. Так підготовляється ґрунт для формування тоталітарного режиму, системи безконтрольної влади.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що встановленню конституційних норм в області прав і свобод людини в Україні перешкоджають наступні обставини: неповага до правових процесів, а значить посилення правового нігілізму; розуміння демократії як вседозволеності й ототожнення її з анархією; низький рівень професіоналізму політичних діячів; відсутність необхідної законодавчої бази; «мнимий конституціоналізм», тобто розрив між бажаними, конституційно визначеними змінами і суспільно-політичною реальністю; глибока криза всіх існуючих в Україні соціальних норм, що не може сприяти стабільності правових норм і потребує кардинальних змін зазначеної проблеми в політико-правовому аспекті.

Список використаних джерел і літератури

1. Орзих М. П., Крусян А. Р. Конституційне право України. 4-е вид., перероб. і доп. Одеса : Фенікс, 2011. 226 с.

2. Вінникова Н. А. Парадокси .політичних рішень в епоху постдемократії: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2019. 424 с.

Олійник У. М., к. ю. н.
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ РЕФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Чинна Конституція України проголошує нашу державу правовою (ст. 1). Конституційна норма, проголосивши Україну правовою державою, закріпила не стільки реальний, скільки бажаний стан держави, магістральний напрямок її руху, стратегічну мету державного будівництва на перспективу.

Формування правової держави в сучасному суспільстві – це процес складний і значно тривалий у часі, що обумовлений, насамперед ментальністю українського народу. Для того аби побудувати в Україні правову державу, треба перш за все створити реальні умови, котрі дали б особистості можливість розкрити свій творчий потенціал, утвердити суверенітет народу, незалежність та недоторканість особистості, гарантувати свободу кожному, підпорядкувати державу суспільству, забезпечити поділ влади та унеможливити зловживання нею. Для того, щоб правова держава стала реальністю, а не мрією, необхідно провести радикальні реформи: правову, політичну, економічну та соціальну.

Зміст правової реформи становить якість діючого законодавства. В першу чергу необхідно переглянути та скасувати ті закони, які не відповідають сучасному стану розвитку суспільства, розробити і прийняти нові нормативі акти, що адаптовані до об'єктивних потреб сьогодення і відповідають кращим напрацюванням законодавства країн зі сталими демократичними традиціями і класичною ринковою економікою.

Неякісні закони створюють підґрунтя для формалізму, лицемірства, корупції, що дискредитує саму ідею законності. Як справедливо відзначив відомий російський юрист В. Яковлев «нам потрібні не лише закони, не лише влада, котра підкорювалася б законам, не лише права і свободи громадян, проголошені в законах, - нам потрібен такий режим суспільного життя, при якому дотримання закону було б обов'язковим, необхідним як для пересічного громадянина, так і для вищої посадової особи нашої держави, будь-якого органу влади, управління і т.п. Важливо, щоб існував механізм, що забезпечує дотримання закону всіма і кожним»[1, с. 25].

Зміст економічної реформи становить гарантування державою розвитку різних форм власності. Оскільки основу громадянського суспільства складають відносини, що базуються на трьох формах власності – державній, приватній та комунальній, то кожна з форм власності має бути надійно захищена законом. Разом з тим держава, в тому числі і правова, не може стати на шлях тотального роздержавлення власності шляхом приватизації. Правова держава повинна зберегти значний об'єм власності і суспільного виробництва – базові галузі економіки, стратегічні підприємства. З іншої сторони, правова держава повинна всебічно сприяти розвиткові малого і середнього бізнесу при суттєвій економічній (в рамках закону) підтримці держави. Названі процеси мають здійснюватися на міцній правовій основі і з урахуванням вимог соціальної справедливості.

Формування правової держави вимагає також здійснення політичної реформи, головною метою якої є: завершення конституційної реформи з метою налагодження ефективної взаємодії і узгодженості дій між гілками влади та їх вищими органами; створення досконалого і дієвого механізму відповідальності президента, парламенту, уряду щодо розроблення та реалізації державної політики; структурування політичної системи суспільства і формування політичних партій на ідеологічній, а не на бізнесовій чи популістській основі.

Ведучи мову про політичну реформу, варто згадати про укріплення таких інститутів громадянського суспільства: свободи слова, зібрань, мітингів, об'єднань. Зрозуміло, що реалізація вказаних та інших свобод можливе лише в умовах реальної демократії, а не спотвореної. «Демократія, - писав М.Бердяєв, - це влада організованого народу в правовій державі, де панує закон, перед яким усі рівні. Не можна путати демократію з владою натовпу, анархією і беззаконням»[2, с. 65]. Іншими словами, демократія в умовах правової держави –

це свобода, упорядкована рамками законності і дисципліни. Демократія повинна забезпечити реальний захист громадянина від свавілля влади, виключити закони, що зводять нанівець права людини. Одночасно і громадянинові має бути притаманне почуття особистої соціальної відповідальності за свої дії, які повинні бути соціально корисними, правомірними.

Зміст соціальної реформи полягає у забезпеченні нормального життєвого рівня малозахищеним, найбільш вразливим верствам населення, які опинилися у складних, не зовсім сприятливих життєвих умовах. Насамперед, необхідно спростити процедуру отримання державних допомог, зробити її більш доступною для населення. Нажаль, на сьогоднішній день поширеною є тенденція відсутності порядку отримання тієї чи іншої державної допомоги.

Не меш важливим для формування в Україні правової держави є підвищення рівня правової культури і правосвідомості усіх суб'єктів суспільних відносин – від пересічних громадян до високопосадовців найвищого рівня. Необхідно виховувати у всіх і кожного почуття поваги до права, уміння реалізовувати власні права, усвідомлення необхідності виконувати обов'язки. Без цих якостей суб'єктів суспільного життя стан законності і правопорядку в суспільстві залишиться в площині благих намірів.

Правова держава – це держава з потужним економічним потенціалом, високими стандартами (рівнем) матеріального благополуччя людей, домінуванням середнього класу в соціальній структурі суспільства. Це держава з гарантованим рівнем соціального захисту соціального вразливих верств населення – інвалідів, пенсіонерів, безробітних, багатодітних сімей за рахунок перерозподілу через систему оподаткування національного багатства на їхню користь. Там, де людині не гарантовано право на гідне існування, задоволення її життєво важливих потреб, немає і не може бути правової держави.

Формування правової держави потребує збалансованості зусиль. Не можна проводити правову реформ у відриві, скажемо, від політичної. Все необхідно узгоджувати і діяти синхронно. Значне просування, наприклад, по шляху політичних перетворень при погіршенні економічного стану країни і, відповідно, рівня життя людей, справедливо викликає масове соціальне незадоволення, породжує протест мас [3, с. 21].

І останнє, на що необхідно звернути увагу, розглядаючи питання формування правової держави – це теоретичний аспект даної проблеми. В теоретичному плані серйозною перешкодою на шляху створення правової держави є і те, що протягом багатьох десятиліть радянська юридична наука не сприймала саму ідею такої держави.

В правовій державі права і свободи людини не тільки характеризують відносини між особою та державою, а й виступають дієвим інструментом обмеження державної влади: держава несе відповідальність перед людиною за свою діяльність в цьому напрямку.

Кожен свідомий громадянин має стати частиною цілісного механізму, який бере участь у формуванні правової державності, оскільки всі ми беремо участь у становленні нашої історії. Процес розбудови правової державності має стати орієнтиром у діяльності кожної свідомої особистості.

Список використаних джерел і літератури

1. Яковлев В. Правовая реформа: тенденции и перспективы. Сов. Государство и право. 1990. №4. 280 с.

2 .Бердяєв Н. Судьба России. Родина. 1989. №2. С. 62-69.

3. Петришин О.В., Погребняк С.П., Смородинський В.С. Теорія держави і права : підручник . Х.: Право, 2015. 368 с.

Поліщук Г. В., магістр
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Будь-яка людина має право на визначення та реалізацію своїх соціальних прав. Соціальні права – це одна з основних концепцій, на яких у XX столітті була побудована нова Європа. Проте й досі окремі з прав, які визначені Європейською конвенцією та Європейською

соціальною хартією, зокрема право на освіту, залишаються все ще недоступними для багатьох людей з обмеженими можливостями. Радою Європи у 2003 р. було задекларовано, що «основною метою є покращення якості життя людей із обмеженими можливостями та їхніх сімей, при цьому особливе значення повинно надаватися їхній інтеграції та повноправній участі у суспільному житті». Проте на практиці реалізації міжнародних декларацій заважають численні перешкоди. В окремих ситуаціях більшість людей з обмеженими можливостями не знають власних прав. Окрім того, у силу різних причин (незахищеність, сором, страх перед надмірними витратами тощо) «члени родин власноруч створюють умови, за яких люди з обмеженими можливостями почувають себе винними, тягарем або джерелом сорому для своїх сімей. Вони надають перевагу залишатися вдома, ніж спробувати скористатися своїми правами. Саме тому, актуальним є вивчення основних проблем та перешкод, що постають перед людьми з обмеженими можливостями при доступі до соціальних прав. Передусім це стосується доступу до початкової, середньої та вищої освіти.

Інклюзивна освіта є пріоритетним напрямом державної політики України у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами. Відповідно до цього інклюзія (включення) осіб з інвалідністю в суспільство розглядається як стратегічний напрям соціального інвестування для майбутнього [1, с4].

З урахуванням світових тенденцій розвитку спеціальної освітньої системи в Україні важливу роль відіграють процеси створення умов для інтегрованого навчання. Інклюзивна освіта ґрунтується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. Підхід до освіти, який пропагується Конвенцією ООН про права інвалідів, ґрунтується на тому, що інклюзивна освіта не лише забезпечує найкраще середовище для навчання, включаючи осіб із розумовими вадами, але й допомагає усунути бар'єри та зруйнувати стереотипи їхньої поведінки на користь успішної адаптації у суспільному житті. Така концепція сприяє створенню суспільства, яке готове прийняти дітей з інвалідністю замість того, щоб сторонитися їх [2, с. 227].

У зв'язку з цим можна окреслити кілька умов, які є визначальними в успішності запровадження інклюзивної освіти: стала соціальна державна політика, зорієнтована на інтеграцію всіх без винятку членів суспільства; проведення корекційно-розвивальних заходів; соціальна підтримка і допомога сім'ям дітей з порушеннями психофізичного розвитку; обмеження практики навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах сегрегації; розроблення законодавчої бази інклюзивного навчання осіб; створення і розширення системи освітньої і професійно-трудової підготовки й інтеграції осіб з порушеннями розвитку в державні і недержавні структури; формування толерантного ставлення до осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

Реалізація інклюзивного навчання вимагає узгоджених і невідкладних дій з боку Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства соціальної політики України, місцевих громад та інших організацій і товариств. Перші кроки у запровадженні інклюзивної освіти в Україні зроблено. З 2017 року в Україні було розпочато виділення коштів з державного бюджету на підтримку осіб з особливими освітніми потребами. Відповідно до Бюджетного кодексу України, кошти субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами направляються на проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) для дітей в закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти I-II рівнів акредитації державної та комунальної власності. У 2017 році відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України» областям на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами за рахунок державної субвенції було направлено 209458,3 тис грн., а в 2018-2019 рр. – 504458,3 тис грн., що в 2,4 рази перевищує надані кошти в 2017 р.[4]. Протягом 3 років кількість інклюзивних класів зросла в 3,1 рази, кількість шкіл, що мають інклюзивні класи, в 2,5 рази, а кількість дітей, що здобувають у них освіту, зросла в 2,8 рази. Станом на

2018-2019 н.р. 8417 інклюзивних класів відкриті в 3790 закладів середньої освіти. Кількість асистентів учителів в інклюзивних класах складає 7636. Протягом 3 років кількість інклюзивних класів зросла в 3,1 рази, кількість шкіл, що мають інклюзивні класи, в 2,5 рази, а кількість дітей, що здобувають у них освіту, зросла в 2,8 рази [3].

Прийняті закони та нормативно-правові акти, що регламентують розвиток інклюзивного навчання в закладах освіти: Закон України «Про освіту» (2017 р.); «Про загальну середню освіту» (2020 р.); Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах, затверджених постановою КМ України від 15 серпня 2011 р. № 872 (зі змінами); Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти (наказ МОН України від 8 червня 2018 р. № 609); Наказ МОН від 23 квітня 2018 р. № 414 «Про затвердження типового переліку спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах закладів загальної середньої освіти»; Лист МОН України від 26 червня 2019 р. №1/9-409 «Щодо організації інклюзивного навчання у закладах освіти у 2019-2020 н.р»; Лист МОН України від 5 серпня 2019 р. №1/9-498 «Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019-2020 н.р». [3].

Відповідно законодавства інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.[5] Заклади освіти створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей.[6]

Отже, вважаємо, що протягом останніх років Україна багато зробила для забезпечення прав, які визначені Європейською конвенцією та Європейською соціальною хартією. Без сумніву, зроблені значні кроки для забезпечення освіти осіб з обмеженими можливостями. Нова нормативно-правова база, збільшення фінансування інклюзивної освіти покликані забезпечити реалізацію права на освіту для усіх. Освіта для дітей з інвалідністю є найважливішим засобом розвитку, соціального захисту і реабілітації, реалізацію своїх соціальних прав та реальним шансом подальшого самостійного і незалежного від навколишніх людей та обставин життя.

Список використаних джерел і літератури

1. Івашура Н. В. Інклюзивна освіта / Н.В. Інклюзивна освіта. – К.: Кенгуру, 2017. – 48 с.
2. Корнієнко С. Інклюзивна освіта як пріоритетний напрям державної політики України у сфері освіти дітей з інвалідністю // Вісник НАДУ – 2016. – № 2. – С. 226–231.
3. Інклюзивна освіта // Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: https://mon. gov. ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya.
4. Інклюзивна освіта в школі. - Режим доступу: https://www. pedrada. com. ua/article/rubric/12
5. Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. // Верховна рада Україна. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19.

Закон України «Про загальну середню освіту» від 16 січня 2020 р. // Верховна рада Україна. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20.

Смаглій В А. старший викладач
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА У КОНТЕКСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ ЇХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Права, свободи та обов’язки людини і громадянина є основоположною частиною Конституції України. Система конституційних прав людини і громадянина становить основу усіх інших прав які закріплюються правовими нормами , як національного законодавства так і галузевими нормативно-правовими актами. У науковій літературі, на жаль, не знайдено одностайної думки щодо визначення поняття-права людини, права громадянина. Цими

дослідженнями займаються українські вчені О.М. Гончаренко, А.М. Колодій, В.Ф. Погорілко, П.М. Рабіннович та інші.

Але науковці та правозахисники без сумніву засвідчують що важливим засобом захисту прав та свобод людини є гарантії, які забезпечують умови для реалізації конституційно-правового статусу людини і громадянина. Ефективність гарантій залежить від рівня розвитку загальноправових принципів, стану економіки, рівня розвитку демократичних інститутів, реальності політичної системи суспільства, наявності системи досконалих законів у державі, ефективності механізмів реалізації законоположень, ступеня правової свідомості, правової культури населення, узгодженості інтересів населення та суспільства в цілому і наявності високоефективного органу конституційного контролю.

Перехідний етап політичної системи в Україні показав, що найменш захищеною виявилася сфера прав та свобод людини і громадянина. Незважаючи на те, що стаття22 Конституції України гарантує не допущення звуження змісту та обсягу існуючих прав та свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних, практика свідчить що найбільше порушуються права людини в системі охорони життя та здоров'я, житлового та комунального господарства,у сфері прав власності,при зверненні до органів державної влади та місцевого самоврядування, права на свободу та особисту недоторканість; право на справедливий суд; право на свободу думки і слова; на свободу мирних зібрань і об'єднань; права на соціальний захист; на забезпечення прав учасників бойових дій,членів їх сімей ветеранів; захист прав осіб, які проживають на тимчасово окупованій території тощо. Це підтверджується щорічним зростанням кількості звернень громадян до всіх судів України та до Європейського суду з прав людини.

У зв'язку з цим актуальною проблемою є вдосконалення законодавчої бази в напрямку розвитку та становлення інституту гарантій прав людини як одного з основних пріоритетів правової держави.

В Конституції України проголошується, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [1, ст. 3].

Реалії сьогодення змушують частіше повертатися до питання ефективного використання конституційних засад забезпечення прав, свобод, гарантій правового статусу особистості. Оскільки застосування конституційних засад правового статусу людини і громадянина на практиці не завжди відповідає сучасним умовам повсякденного життя та є актуальним з точки зору дослідження проблем та наукового розроблення пропозицій щодо вдосконалення механізму гарантування прав та свобод людини і громадянина з урахуванням їх динамічного характеру, глобалізаційних процесів в державі та наукових підходів щодо потреби нормативного регулювання даного кола суспільних відносин.

Особливістю конституційно-правових норм демократичних держав, що визначають гарантії правового статусу людини та громадянина, є певна міра їх декларативності, установчого характеру, що призводить до суперечливого та неоднозначного ставлення законодавця, конституціоналістів та й самих громадян до практичної можливості реалізації таких положень. В такому випадку ми маємо свідчити про декларативність чи фіктивність конституційно-правових норм? Як правило декларативні норми формують певні ідеали державотворчого процесу,суспільних цінностей тощо. Але в той же час норми конституцій в більшості є нормами прямої дії, а можливість використання декларативної норми значно знижується, однозначно зменшуючи і рівень довіри громадськості до юридичних та конституційно-правових гарантій їх реалізації.

В Україні серед основних конституційних гарантій прав і свобод людини та громадянина виділяють: право на правову допомогу; судовий захист прав і свобод людини і громадянина; відшкодування моральної та матеріальної шкоди завданої незаконними діями та рішеннями органів державної влади; презумпцію невинуватості; право знати свої права та обов'язки та інші. Але, як свідчить практика, їх реальна дія не завжди є ефективною.

Однією із головних проблем гарантій прав та свобод людини і громадянина є низький рівень правової культури та правової свідомості як самих громадян так і спеціалістів державних органів та органів місцевого самоврядування. Особливо проблемним дане питання є в контексті низького рівня правової культури державних службовців та посадових осіб органів державної влади, що виявляється в низькому рівні правореалізаційних актів, не дотримання законності у житті суспільства і держави.

Недосконаліть системи функціонування органів державної влади, відсутність політичної волі породжує серйозні проблеми та не можливість гарантувати, а тим більше реалізовувати гарантії прав і свобод, що призводить до недовіри громадян до державних інституцій та вимагає дієвого громадського контролю за діяльністю органів державної влади, невідкладного подолання корупції на всіх рівнях і щаблях державного і суспільного життя.

Досвід країн розвинутої правової демократії підтверджує, що саме конституційні норми мають відігравати ключову роль у системі соціальних інститутів, загальнодержавної політики і законодавства.

У Конституції України визначено взаємну відповідальність особи перед державою та держави перед особою. Водночас на законодавчому рівні чітко не визначено гарантії відповідальності держави перед особою, тому зараз ми маємо дещо абстрактне уявлення про форми такої відповідальності. Це необхідно для повної реалізації прав та свобод громадян, адже більшість їх пов'язана з діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування, які повинні нести політичну та юридичну відповідальність за процес і результати своєї діяльності [2].

Згідно Національної стратегії у сфері прав людини під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування визначальним чинником є забезпечення пріоритетності прав і свобод людини. Результатом цього повинно бути запровадження системного підходу до виконання завдань та забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створення в Україні ефективного механізму реалізації та захисту прав і свобод людини [3].

Досвід країн, розвинутої демократії підтверджує, що декларація прав без гарантії їх забезпечення веде до негативних соціально-політичних наслідків, зниження авторитету влади, зростання недовіри до політики держави, породжуючи правовий нігілізм та різні форми девіантної поведінки.

Тому доцільною є підтримка висновків вчених, що для подальшої демократизації, гуманізації та розвитку інституту гарантій прав людини в Україні, вкрай необхідно здійснювати кроки в таких напрямках:

- закріпити конституційні гарантії прав та свобод людини і громадянина на рівні національних стандартів в контексті реформ в України та вимог міжнародних актів про права людини;

- на конституційному рівні закріпити гарантії політичної та юридичної відповідальності органів державної влади та їх посадових осіб, адже реалізація конституційних прав і свобод людини й громадянина неможлива без ефективної організаційно-виконавчої діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування;

- розширити можливість доступу громадян до системи правових інституцій уповноважених правом на використання юридичних засобів захисту та відновлення прав та свобод людини і громадянина;

- вдосконалення законодавства відповідно до реального стану суспільних відносин, з урахуванням євроінтеграційних процесів в Україні.

Є впевненість що, вдосконалення механізму забезпечення гарантованих Конституцією України прав та свобод людини і громадянина в умовах проведення реформаційних процесів в державі сприятиме консолідації суспільства не лише в межах нації, а й у масштабах європейських цінностей з метою реалізації політичних, соціальних, економічних, міжнародних прав та відносин, що є визначальними для гарантованого державою

забезпечення пра і свобод людини, громадянина, особистості в суспільстві.в реалізації особистості в суспільстві.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

2. Селіванов А. О. Конституційні проблеми в сучасній теорії права. Доктрина стабільності та охорони Конституції України в контексті її модернізації та ефективного конституційного правосудді / А. О. Селіванов. – Київ: Логос, 2012. – 152 с.

3. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua.

Тептюк Л. М., к. і. н., доцет
Черкаський державний технологічний університет

НА ШЛЯХУ ДО ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ: КОНСТИТУЦІЙНИЙ ДОГОВІР

8 червня 1995 р. прийняттям Конституційного договору між Верховною Радою України і Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України [1].

Стаття 3 вказаного Договору закріплювала три гілки влади в Україні, а саме: законодавчу, виконавчу і судову.

Розділ ІІ був присвячений Верховній Раді України і визначав її як єдиний орган законодавчої влади, до складу якого входило 450 народних депутатів, обраних на чотири роки на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні.

Чергові вибори народних депутатів України повинні були проводитися в першу неділю квітня після закінчення чотирирічного строку повноважень попереднього складу Верховної Ради України.

Наступні вибори народних депутатів України проводилися за змішаною мажоритарно-пропорційною системою. Порядок їх проведення, визначення результатів та визнання повноважень здійснювалися відповідно до Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 року [2]. Статус народного депутата України визначається Законом України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року [2].

Стаття 17. Договору визначала повноваження Верховної Ради України, до яких входили:

1) приймати Конституцію України, закони України, кодекси та інші кодифіковані акти, вносить до них зміни і доповнення, давати їх офіційне тлумачення;

2) здійснювати контроль з виконанням Конституції України, законів України та постанов Верховної Ради України;

3) здійснювати контроль у сфері захисту прав людини;

4) розглядати та приймати рішення щодо Програми діяльності новосформованого Уряду України;

5) розглядати, вносить зміни і затверджує поданий Президентом України Державний бюджет України та здійснювати контроль за його виконанням;

6) затверджувати загальнодержавні програм економічного, соціального і національно-культурного розвитку, а також щодо охорони навколишнього природного середовища;

7) призначати вибори Президента України, проголошувати акт про його обрання, приймати відставку Президента України;

8) розглядати щорічні та позачергові доповіді Президента України про внутрішню і зовнішню політику України;

9) ратифікувати, денонсувати міжнародні договори України чи оголошувати про їх укладення або приєднання України до них;

10) приймати рішення про свій саморозпуск та одночасно призначати дострокові вибори народних депутатів України;

11) призначати вибори до місцевих Рад;

12) затверджувати загальну структуру, чисельність Збройних Сил України, Прикордонних військ України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України;

13) затверджувати укази Президента України про оголошення стану війни, запроваджувати воєнний стан на всій території України чи в окремих її місцевостях у разі воєнного нападу або загрози воєнного нападу на Україну, рішення про їх припинення або скасування, укладення миру і про загальну або часткову мобілізацію на території України у разі оголошення стану війни;

14) затверджувати укази Президента України про запровадження на всій території України або в окремих її місцевостях надзвичайного стану;

15) утворювати Раду оборони України і визначати перелік посадових осіб, які входять до її складу;

16) затверджувати за поданням Президента України склад Центральної виборчої комісії по виборах народних депутатів України та Президента України;

17) призначати за спільним поданням Голови Верховної Ради України і Президента України Голову Конституційного Суду України, половину складу суддів Конституційного Суду України, приймати присягу суддів Конституційного Суду України;

18) призначати за поданням Президента України Голову Верховного Суду України, Голову Вищого арбітражного суду України, Голову Правління Національного банку України та звільняти їх;

19) призначати та звільняти Генерального прокурора України за поданням Президента України;

20) призначати за поданням Президента України суддів Верховного Суду України та Вищого арбітражного суду України та звільняти їх у встановленому законом порядку;

21) повторно розглядати закон, щодо якого Президентом України застосовано вето;

22) приймати рішення з питань адміністративно-територіального устрою України, проводить найменування та перейменування населених пунктів України;

23) може оголошувати вотум недовіри усьому складові Уряду України чи окремим його членам, що тягне за собою їх відставку;

24) приймати за власною ініціативою або з ініціативи не менш як трьох мільйонів виборців рішення про проведення всеукраїнських референдумів, оголошує результати всеукраїнських референдумів;

25) здійснювати контроль за наданням Україною позик, економічної та іншої допомоги іноземним державам, а також за укладенням угод про державні позики і кредити та з використанням позик і кредитів, одержуваних Україною від іноземних держав;

26) скасовувати правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим у разі їх невідповідності Конституції і законам України;

27) застосовувати вето щодо указів Президента України у разі невідповідності їх Конституції і законам України з одночасним зверненням до Конституційного Суду України[1].

Верховна Рада України передавала на підпис Президентові України прийняті нею закони для наступного обнародування, розглядала і вирішувала питання, що не належать згідно з чинними нормами Конституції України до компетенції органів державної виконавчої чи судової влади, представницьких органів та органів місцевого самоврядування, а також не є такими, що вирішуються виключно всеукраїнським референдумом.

Верховна Рада України не могла делегувати свої повноваження іншим органам, крім випадків, передбачених Конституцією України та цим Законом.

Отже, згідно з Договором, Верховна Рада втратила частину повноважень, закріплених Конституцією 1978 року, зокрема право затверджувати запропоновані Президентом кандидатури на посади Прем'єр-міністра, міністрів закордонних справ, оборони, фінансів, юстиції, внутрішніх справ, а також право самостійно призначати Генерального прокурора України, голову Служби безпеки України, голову правління Національного банку України та ін.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституційного договору між Верховною Радою України і Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, N 18, ст.133// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80.
2. Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 18 листопада 1993 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 48, ст. 455 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3623-12.- Втратив чинність.
3. Законом України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР) 1993, № 3, ст. 17 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2790-12.

Трошкіна К. Є., старший викладач
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Інститут громадянства є однією з визначальних складових держави та однією із визначальних ознак сучасної демократичної держави. В Україні інститут громадянства сформувався значно пізніше ніж в інших європейських країнах, що зумовлено особливостями формування української державності та нації в умовах литовсько-польської доби та перебування у складі Російської та Австро-Угорської імперій.

Інститут громадянства в Україні був сформований в період Української революції 1917-1921 рр. Його виникнення пов'язане із створенням українських національних органів державної влади; українського законодавства, в тому числі прийняттям законів про громадянство, якими вперше було започатковане правове регулювання взаємозв'язку між особою і державою. Українська влада – Центральна Рада, Гетьманат, Директорія, Українська Національна Рада, не дивлячись на різні політичні режими та форми правління, були одностайні у своєму рішенні запровадити інститут українського громадянства.

З огляду на те, що у досліджуваний період українські землі перебували у складі двох імперій, передумови виникнення громадянства на цих землях мали свої особливості.

Українське населення за часів входження українських земель до Російської імперії мало російське підданство, яке втратило юридичну підставу після її розпаду і повалення монархічної влади. На зміну підданству прийшов інший стан особи – громадянство. До його впровадження українська громада вже була готова, для цього сформувались необхідні історичні, політико-культурні та інші передумови. До основних передумов формування громадянства в Україні віднесемо:

- повалення російської монархії і відсутність фактичної підстави наявності такого суспільного стану особи як «підданство», поява та створення на її території держав з колегіальною формою влади та управління;
- формування у науці державного права наукових знань щодо поняття підданства і громадянства; їх розмежування за характером взаємозв'язку між особою і державою; розуміння підданства як особистої залежності особи і монархії, громадянства – як політико-правового зв'язку особи і держави;
- тривалий історичний розвиток на споконвічній українській території процесів і явищ, які свідчать про появу національної ідентичності в суспільстві. Це: формування в українському суспільстві почуття самопізнання, самовизначення, національної свідомості; відокремленості за етнічними, мовними, культурними, територіальними, економічними та політичними ознаками від інших національностей.

Зародження українського громадянства та становлення інституту громадянства в західноукраїнських землях відбувалося в складних умовах навіть після розпаду Австро-Угорської імперії та поразки країн Четвертного союзу у Першій світовій війні. Почався новий поділ західноукраїнських земель: Румунія захопила кордон на сході Галичини вздовж річки Черемош, далі сушею на північ від Дністра та по Дністру аж до Чорного моря. Не вдалося закріпити українську владу на Закарпатті, яке перебувало в Угорщині.

Основними передумовами становлення українського громадянства в західноукраїнських землях став певний рівень політичного та соціально-економічного розвитку Австро-Угорської імперії, впровадження буржуазних реформ, як їх наслідок прийняття демократичних конституцій, створення парламенту, надання українцям мінімальних політичних (виборчих) прав, що сприяло пробудженню їх національної самосвідомості.

У фаховій літературі виокремлюють такі основні етапи становлення та розвитку громадянства в Україні:

1) перший етап (1917-1921 рр.) – інститут громадянства розбудови української державності;

2) другий етап (1922-1990 рр.) – інститут громадянства радянської держави;

3) третій етап (від 1990 р.) – інститут громадянства суверенної Української держави [190, с. 29].

Становлення інституту громадянства у добу Української революції 1917-1921 рр., ми можемо класифікувати таким чином [2. с. 70-71]:

1) становлення та розвиток інституту громадянства в УНР;

2) становлення та розвиток інституту громадянства в період Української Держави;

3) становлення і розвиток інституту громадянства за часів Директорії УНР;

4) становлення і розвиток інституту громадянства в ЗУНР.

В цей час були розроблені такі його структурні складові як умови та способи набуття, отримання, прийняття, оформлення, зміни, припинення, відмови, правового статусу громадянина. Вони знайшли своє відображення в законопроектах та законах тогочасного періоду.

Протягом 1918-1921 рр. були ухвалені такі законодавчі акти з питань громадянства:

- Закон УНР «Про громадянство УНР» від 2.03.1918 р.;
- Закон УНР «Про реєстрацію громадянства УНР від 4.03.1918 р.;
- Закон «Про громадянство Української держави» від 2.07.1918 р.;
- Закон ЗУНР «Про право горожанства на Західній Області Української Народної Республіки» від 8.04.1919 р.;
- Закон Директорії «Про реєстрацію населення, що мешкає на території Української Народної Республіки» від 25.09.1920 р.;
- Закон Директорії «Про порядок передання та зміни прізвища» від 28.09.1921 р.;
- Закон Директорії «Про громадянство Української Народної Республіки» від 15.11.1921 р.

Отже, саме інститут громадянства сприяє національній ідентифікації особи, забезпеченню її правового зв'язку з державою, визначенню обсягу прав, свобод та обов'язків. Становлення інституту громадянства відбувається в період утворення та формування держави. Таким для України став період Української революції 1917-1921 рр.

Список використаних джерел і літератури

1. Суржинський М.І. Інститут громадянства України: конституційно-правовий аспект : монографія. К. : Наук. Думка, 2011. 214 с.

2. Трошкіна К. Є. «Становлення інституту громадянства в УНР та ЗУНР (1918 – 1921 рр.): історико-порівняльне дослідження: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.01. Івано-Франківськ, 2018. 223 с.

СЕКЦІЯ 2
РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ПРАВОВИЙ ТА ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Ільєва Н. В., к. ю. н., доцент
Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НОТАРІУСА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальні питання щодо визначення юридичної відповідальності нотаріуса в Україні на сучасному етапі носить комплексний характер та передбачає покладення на нотаріуса не тільки власне юридичної відповідальності, але й відповідальності моральної за дії перед державою та суспільством. Комплексність юридичної відповідальності нотаріуса і адресність її як заходу гарантування нормального функціонування нотаріату як державної інституції, потребує її детального відпрацювання.

Деякі аспекти цієї проблеми досліджували вітчизняні такі вчені як: В. В. Баранкова, Г. Ю. Гулевська, Н. В. Карнарук, В. В. Комаров, О. І. Нелін, І. В. Святецька, О. І. Поповченко, С. Я. Фурса, С. В. Хімченко, К. І. Чижмарь, Л. Е. Ясінська та інші.

Стаття 56 Конституції України передбачає, що «кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб під час здійснення ними своїх повноважень» [1, ст. 56].

Так, ст. 21 Закону України «Про нотаріат» передбачено, що «шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних або недбалих дій державного нотаріуса, відшкодовується в порядку, передбаченому законодавством України» [2, ст. 21]. Відповідно до ст. 27 Закону України «Про нотаріат» «шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій або недбалості приватного нотаріуса, відшкодовується в повному розмірі» [2, ст. 27].

С. В. Хімченко зазначає, що «державний нотаріус, як наймана особа, несе відповідальність за трудовим законодавством, а цивільна відповідальність за його дії виникає у державного органу – відповідного управління юстиції, в штаті якого він перебуває [3, с. 83-84].

«Для забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок вчиненої нотаріальної дії та/або іншої дії, покладеної на нотаріуса відповідно до закону, приватний нотаріус зобов'язаний до початку зайняття приватною нотаріальною діяльністю укласти договір страхування цивільно-правової відповідальності. Держава не несе відповідальності за шкоду, заподіяну неправомірними діями приватного нотаріуса при здійсненні ним нотаріальної діяльності функцій державного реєстратора прав на нерухоме майно. Приватний нотаріус не несе відповідальності по зобов'язаннях держави. Мінімальний розмір страхової суми становить тисячу мінімальних розмірів заробітної плати. Розмір відшкодування заподіяної шкоди визначається за згодою сторін або в судовому порядку» [2, ст. 28].

Відповідно до ст. 27 Закону України «Про нотаріат» «нотаріус не несе відповідальності у разі, якщо особа, яка звернулася до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії: подала неправдиву інформацію щодо будь-якого питання, пов'язаного із вчиненням нотаріальної дії; подала недійсні та/або підроблені документи; не заявила про відсутність чи наявність осіб, прав чи інтересів яких може стосуватися нотаріальна дія, за вчиненням якої звернулася особа» [2, ст. 27].

Таким чином, не тільки статті Закону України «Про нотаріат» вказують на те, що шкода, заподіяна особі внаслідок незаконних дій або недбалості діяльності нотаріальних органів, відшкодовується в повному розмірі, але й Конституція України гарантує особі відповідальність нотаріальних органів за вчинення незаконних дій чи недбалість.

Цілком слушним видається припущення І. В. Святецької, що «відповідальність нотаріуса за своєю суттю – це форма впливу держави на допущені порушення правових норм, на посягання на соціальні інтереси суспільства, права особи. Нотаріус відповідає за правомірність своїх дій не тільки перед особами, які звернулися за нотаріальною допомогою, але й перед суспільством в цілому» [4, с. 56].

До дисциплінарного стягнення, що застосовується до нотаріусів, можна віднести:

- зупинення або припинення нотаріальної діяльності приватного нотаріуса (ст. 29-30 Закону);

- анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю внаслідок неодноразового порушення нотаріусом чинного законодавства при вчиненні нотаріальних дій або грубого порушення закону, яке завдало шкоди інтересам держави, підприємств, установ, організацій, громадян (пп. «е» п. 2 ч. 1 ст. 12 Закону);

- анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю через знищення нотаріусом або з його вини архіву нотаріуса або окремих документів (пп. «и» п. 2 ч. 1 ст. 12 Закону);

- анулювання свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю через розголошення відомостей, що становлять нотаріальну таємницю (пп. «ж» ч. 1 ст. 12 Закону);

- заходи реагування після проведення перевірок діяльності нотаріуса на предмет дотримання правил ведення нотаріального діловодства та ін.

К. Ф. Білько вважає, що «такі заходи, як анулювання Міністерством юстиції України свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю у випадках, передбачених ст. 12 Закону України «Про нотаріат», слід віднести до дисциплінарної відповідальності» [5, с. 112-113].

Серйозні зауваження викликають питання щодо закріплення підстав зупинення та припинення приватної нотаріальної діяльності, сформульовані у чинному законодавстві. Інститути зупинення та припинення нотаріальної діяльності та їх підстави не узгоджені з недосконало врегульованими механізмами державного регулювання нотаріальної діяльності в цілому і контролю за нотаріальною діяльністю зокрема.

О. І. Нелін вважає, що «на законодавчому рівні потрібно врегулювати питання юридичної відповідальності нотаріуса в Україні за існуючі правопорушення, тому що від якості його роботи залежить ефективність охорони й захисту майнових прав та законних інтересів громадян і організацій» [6, с. 234].

Отже, проблема юридичної відповідальності нотаріуса за умови сучасного реформування нотаріату в Україні потребує законодавчого регулювання. Законодавча невизначеність інституту відповідальності нотаріуса свідчить про відсутність гарантій нотаріальної діяльності, що є причиною порушень прав нотаріуса, а також громадян та юридичних осіб, які звернулись за вчиненням нотаріальних дій.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*, 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

3. Хімченко С.В. Характеристика цивільної відповідальності нотаріуса. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2009. № 3. С. 83-85.

4. Святецька І. В. Деякі питання юридичної відповідальності нотаріуса. *Мала енциклопедія нотаріуса*: наук.-практ. журнал. 2013. № 2 (68). С. 56-59.

5. Білько К. Ф. Адміністративно-правове забезпечення організації та діяльності нотаріату в Україні: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького Нац. академії наук України. Київ, 2015. 206 с.

6. Нелін О. І. Історико-правовий аналіз юридичної відповідальності нотаріуса. *Науковий вісник національної академії внутрішніх справ*. № 3. 2015. С. 228-235.

Калініна А. В., к. ю. н.
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса НАПрН України

ЗМЕНШЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНУ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ[1]

Реформування кримінального законодавства – провідна тема для наукових розвідок останніх років. Внесення змін до чинного Кримінального кодексу України та розроблення проєкту нового КК України мають своїм головним завданням виведення законодавства про кримінальну відповідальність України на новий, такий, що відповідає сучасним реаліям, рівень.

Головними факторами, що активно впливають на розвиток не лише кримінального законодавства, а й нормативного виміру держави загалом, і так би мовити, формують його тренди, наразі можна вважати:

– глобалізацію і поляризацію світу;

– діджиталізацію і стрибок розвитку технологій і ідеологію інформаційного суспільства;

– формування новітніх систем інституцій контролю та самоорганізації суспільства (соціальних мережевих спільнот, інститутів громадянського суспільства);

– піднесення індивідуалізації особи і свободи слова;

– міжнародні стандарти прав людини і модельних конвенцій;

– обов'язок національних урядів підкорятися наддержавним органам правосуддя, котрі наділені, у тому числі, правом тлумачення змісту як порушень прав людини, так і принципів справедливості і верховенства права та ін. [1, с. 127].

У сучасних умовах зміни в кримінальному праві України мають не «підтримуючий», а концептуально новий характер. Яскравим прикладом цього є введення інституту кримінального проступку, у зв'язку з чим низка злочинів, що відповідно у попередній редакції КК України кваліфікувалися як злочини невеликої тяжкості, створюватимуть окремий пласт кримінально-караних діянь. Така відмова від звичної та обґрунтованої наукою кримінального права класифікації злочинів, потребує більш ґрунтовної, виваженої та системної зміни «матерії» кримінального закону, аніж автоматична заміна на поняття «кримінальні проступки» [2, с. 83]. І це лише один приклад із процесу реформування кримінальної відповідальності в Україні.

Інший приклад новел останніх років можна навести як прояв імплементації міжнародних норм в національне законодавство. Зокрема, реалізуючи положення Конвенції Ради Європи про запобігання насильству жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (м. Стамбул, 2011 р.), чинний КК України було доповнено розділом XIII[1] «Обмежувальні заходи», статтею 126[1] «Домашнє насильство», статтею 151[2] «Примушування до шлюбу», а також внесено зміни до низки статей: 115, 116, 121, 123, 134, 152, 153, 154 [3].

Отже, з точки зору відповідності криміналізації деяких суспільно небезпечних форм людської поведінки критеріям, що висуваються Європейським Союзом, громадській сприйнятливості, ефективності виконання кримінальним законодавством функції забезпечення охорони людини, як найвищої соціальної цінності, законодавчої та юридичної техніки [4, с. 21] реформування кримінальної юстиції в Україні перебуває лише на початку свого шляху. У цьому світлі окремої уваги заслуговує не лише кримінально-правова, а й кримінологічна політика держави та способи убезпечення населення від кримінально-караних посягань. Зважаючи на динаміку кримінального законодавства та перебування частини його норм у «перехідному» положенні, в таких умовах погодимось із твердженням, що оскільки правоохоронцям та населенню важко впливати на поведінку злочинця, то максимальні зусилля

[1] *Примітка.* Тези підготовлено на виконання теми фундаментального наукового дослідження НДІ ВПЗ «Стратегія зменшення можливостей вчинення злочинів: теорія та практика» (номер державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0117U000283).

держави і громадськості мають бути спрямовані на убезпечення громадян від злочинів, що визначається як головна специфіка стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів [5, с. 200].

Під стратегією зменшення можливостей вчинення злочинів можна розуміти законодавчо врегульовану некаральну діяльність державних і недержавних суб'єктів, пов'язану зі зміною зовнішніх умов учинення злочинів і ускладненням формування та реалізації злочинної мотивації заходами нормативно-правового, технічного, організаційного, інформаційного, управлінського та іншого характеру й спрямовану на запобігання злочинності, скорочення її окремих проявів і зменшення їх негативних наслідків для держави і суспільства [6, с. 190].

Така стратегія, звісно, не є панацеєю від кримінально протиправних діянь. Однак її розроблення та впровадження у правозастосовну діяльність знизить деяке напруження у суспільстві, пов'язане із потерпанням населення від кримінально караних діянь.

Отже, не зважаючи на криміналізацію чи декриміналізацію певних виявів суспільно небезпечної поведінки, головним завданням держави залишається забезпечення правопорядку. Зменшення можливостей вчинення злочинів – це перспективний напрям державної діяльності, що може бути представлений у виді окремої стратегії.

Список використаних джерел і літератури

1. Савінова Н. А. Прокрастинація кримінального права. *Кримінальне правопорушення: національний та зарубіжний виміри* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (24 трав. 2019 р., м. Одеса) / ред. кол. : Є. Л. Стрельцов, В. О. Туляков, В. П. Кедик та ін. Одеса : Юридична література, 2019. С. 127–130.

2. Маслак Н. В. Окремі наслідки відмови від поняття «злочини невеликої тяжкості» в процесі реформування кримінальної юстиції в Україні. *Кримінальне правопорушення: національний та зарубіжний виміри* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (24 трав. 2019 р., м. Одеса) / ред. кол. : Є. Л. Стрельцов, В. О. Туляков, В. П. Кедик та ін. Одеса : Юридична література, 2019. С. 82–85.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : Закон України від 6 груд. 2017 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19#n41 (дата звернення : 14.11.2020).

4. Голіна В. В., Васильєв А. А., Калініна А. В. та ін. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо редакції статті 126^1 "Домашнє насильство"». Збірник нормотворчої та науково-аналітичної діяльності фахівців Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України у 2019 р. : законопроекти, науково-правові висновки, пропозиції та зауваження до законодавства / упоряд. : В. С. Батиргареєва, Д. П. Євтєєва, В. І. Борисов, С. С. Шрамко та ін. Харків : Право, 2020. С. 21–26.

5. Шрамко С. С. Поняття та специфіка стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. Вісник Асоціації кримінального права України. 2017. № 1 (8). С. 193-202 DOI: https://doi.org/10.21564/2311-9640.2017.8.166676.

6. Колодяжний М. Г. Стратегія зменшення можливостей учинення злочинів: зарубіжні реалії, перспективи запровадження в Україні : монографія. Харків : Право, 2018. 228 с.

Кірін Р. С., д. ю. н., доцент
Інститут економіко-правових досліджень ім. В. К. Мамутова НАН України

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИДОБУВАННЯ КОРИСНИХ КОПАЛИН

Сфера відносин видобутку ресурсів надр та їх подальшого використання в економічних та енергетичних потребах країни вимагає чіткого правового регулювання. За сучасних умов розвитку і темпів зростання гірничодобувної промисловості недоліки у комплексному й більш повному використанні мінеральної сировини легальними надрокористувачами у поєднанні із перманентними випадками незаконного видобування корисних копалин (далі – ВКК) різних видів стають неприйнятним марнотратством для України. Загроза виснаження мінерально-сировинної бази бачиться не тільки в результаті безперервного видобутку невідновлюваних природних ресурсів, а й внаслідок вчинення численних надрових правопорушень. Крім того, попутно в процесі ВКК виймають й вмісні породи, які залишаються на місці розробок. Господарська техногенна діяльність людини набула глобального характеру і стала співмірною з природними геологічними процесами, які разом впливають на формування ландшафтів видобувних регіонів.

Питання, пов'язані із реформуванням юридичної відповідальності за незаконне ВКК, були, є і будуть як об'єктом пильної уваги з боку законотворців так і предметом численних досліджень науковців-правників.

Наразі країна в очікуванні прийняття чергових змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за незаконне ВКК [1]. На пленарному засіданні Верховної Ради України прийняття законопроєкту було обґрунтовано реальною потребою встановити кримінальну відповідальність за незаконне ВКК місцевого значення [2]. Також, враховуючи той факт, що ВКК місцевого значення в промислових масштабах здебільшого здійснюється юридичними особами, було запропоновано внести відповідні зміни до Кримінального Кодексу України (далі – КК) та з метою усунення можливості ВКК місцевого значення у промислових об'ємах без спеціального дозволу тощо. Під час обговорення законопроєкт був підтриманий і за результатами голосування прийнятий у першому читанні.

Для досягнення вказаної мети у законопроєкті пропонується: 1) доповнити ст. 240 КК нормами щодо встановлення кримінальної відповідальності за незаконне ВКК місцевого значення у відповідних розмірах; 2) посилити відповідальність за порушення правил охорони або використання надр (ст. 240 КК у редакції проєкту) та за порушення права державної власності на надра (ст. 47 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП) у редакції проєкту); 3) наділити повноваженнями щодо розрахунку розміру збитків, заподіяних державі, і пред'явлення претензій про їх відшкодування в результаті самовільного користування надрами центральний орган виконавчої влади у сфері геологічного вивчення та раціонального використання надр (ст. 20-2 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» у редакції проєкту) тощо. Втім, ознайомлення з проєктом зазначеного закону спонукає до формулювання зауважень щодо змісту його окремих положень, які уявляються неоднозначними або такими, що недостатньо обґрунтовані.

По-перше, доповнення п.1 ч. 1 ст. 93-3 після слів «у статті 209» новою цифрою «240» є помилковим, адже у чинній редакції КК такої статті взагалі немає. Крім того, якщо мова йде про ст. 96-3 КК «Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру», то однією з підстав для застосування до юридичної особи заходів кримінально-правового характеру є «вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи будь-якого із кримінальних правопорушень, передбачених у статтях 209 …» . Тобто, у даному випадку редакція змін має бути такою: «…після слів «у статтях 209» новою цифрою «240»». Також, поза увагою законопроєкту залишається ст. 240-1 «Незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину», оскільки на неї не поширені зазначені вище приписи.

По-друге, у законопроєкті пропонується викласти ст. 47 КпАП у новій редакції, хоча зміни стосуються лише другого абзацу цієї статті стосовно збільшення розмірів адміністративного стягнення у виді штрафу. При цьому, запропоновані розміри штрафів уявляються не достатньо обґрунтованими, адже їх величезний діапазон (різниця між нижньою та верхньою межею штрафів сягає майже дев'яти сотень неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ), а саме від 130 до 1000 НМДГ, становлячи тисячі гривень) відкриває можливість для різних посадових зловживань під час накладення такого стягнення з боку уповноважених суб'єктів.

До того ж, розміри штрафів не кореспондують ані з вартістю незаконно видобутих корисних копалин, яка дійсно могла би бути визначальною як для відмежування вказаного складу кримінального правопорушення (ст. 240 КК) від зазначеного складу адміністративного проступку (ст. 47 КпАП) так і для встановлення суспільної небезпеки скоєного, ані з розмірами штрафів, передбачених ст. 58-1 КпАП «Порушення вимог щодо видобутку корисних копалин», які знаходяться в діапазоні від 200 до 300 НМДГ – за перше правопорушення та від 300 до 600 НМДГ – за повторне протягом року, ані з подібною санкцією ч. 1 ст. 240 КК (у редакції проєкту), що складає від 500 до 800 НМДГ.

Крім того, уявляється доцільним разом із внесенням змін у зміст ст. 47 КпАП одночасно й змінити нарешті її назву, про що науковці наголошували неодноразово, посилаючись на

конституційний припис, за яким надра належать до об'єктів права власності Українського народу, тобто стаття повинна мати назву «Порушення права власності Українського народу на надра».

По-третє, у редакції проєкту, санкції усіх чотирьох частин ст. 240 разом із основним видом покарання передбачають й «конфіскацію незаконно добутого і знарядь видобування». Подібна пропозиція уявляється неоднозначною, адже якщо мова йде про додаткове покарання, то їм може виступати «конфіскація майна» - примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є власністю засудженого, і встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині КК. Слід зазначити, що «конфіскація незаконно добутого і знарядь видобування» входила до санкцій попередніх редакцій ст. 240 КК до прийняття відповідних змін, що набрали чинність 28.02.2016 [3], а відтак з усіх санкцій Особливої частини КК поетапно були виключені положення стосовно застосування подібного роду конфіскації (конфіскації предметів, засобів, знарядь вчинення злочину тощо). Натомість, серед інших заходів кримінально-правового характеру, законом № 222-VII від 18.04.2013 (набрав чинність з 15.12.2013) КК було доповнено ст.ст. 96-1 і 96-2, в яких було визначено та передбачені випадки застосування спеціальної конфіскації. Саме на їх підставі буде можливим застосування спеціальної конфіскації незаконно добутих корисних копалин і знарядь їх видобування.

Список використаних джерел і літератури

1. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за незаконне видобування корисних копалин (Основний) № 3576 від 02.06.2020. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69003
2. Новинний центр. Пленарне засідання Верховної Ради України 04 листопада 2020. URL : https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/199098.html.
3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо виконання рекомендацій, які містяться у шостій доповіді Європейської комісії про стан виконання Україною Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, стосовно удосконалення процедури арешту майна та інституту спеціальної конфіскації : Закон України від 18 лютого 2016 р. № 1019-VIII // Офіційний вісник України від 11.03.2016 – 2016 р., № 18, стор. 272, ст. 713.

Кононенко Д. Ф., аспірант
Національний університет «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ КОНТРАКТІВ В УМОВАХ ДІЇ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ

Виконання державою своїх міжнародних зобов’язань щодо економічних санкцій, зокрема введених рішенням РБ ООН, забезпечується шляхом надання таким рішенням обов’язкової юридичної сили на території держави, що їх імплементує.

По-перше, імплементація резолюцій РБ ООН може мати місце не тільки безпосередньо за допомогою інкорпорування рішень міжнародної організації про введення економічних санкцій в правову систему окремої держави. Розглядаючи обов’язкові рішення Ради Безпеки ООН про введення санкцій, доцільно зазначити, що рішення не є міжнародними договорами, не дивлячись на те, що мають схожу міжнародно-правовою природою і багато норм про міжнародні договори можуть застосовуватися і до актів міжнародної організації. Рішення РБ ООН повинні виконуватися державами згідно з викладеними в них вимог, є одностороннім актом та їх невиконання є порушенням державою її міжнародно-правових зобов’язань.

Для суб’єктів національного права рішення РБ ООН стають юридично обов’язковими з моменту надання їм юридичної сили всередині держави, під юрисдикцією якої вони знаходяться, а не з моменту прийняття рішення РБ ООН. До моменту надання юридичної сили такому рішенню сторони міжнародних контрактів продовжують виконувати свої договірні зобов’язання, оскільки вони не зобов’язані слідувати рішенням РБ ООН, безпосередньо без вказівки про це з боку держави, більш того вони не зобов’язані і не завжди можуть знати про введення економічних санкцій.

По-друге, застосування рішень про економічні санкції може відбуватися за допомогою застосування права іноземної держави за допомогою інструментів міжнародного приватного права. При застосуванні права lex fori, в разі якщо резолюції РБ ООН інкорпоровані в національно-правову систему, такі санкції матимуть обов'язкову силу в будь-якому випадку.

Застосування іноземного права lex causae відповідно до правил міжнародного приватного права передбачає звернення до іноземного права в цілому, а не до окремих його норм. У разі, коли рішення про введення економічних санкцій є складовою частиною іноземного права, що підлягає застосуванню, то застосовуються норми іноземного права про санкції, навіть якщо право країни суду – lex fori – містить норми про введення тих же самих санкцій. Однак в такому випадку попередньо необхідно усвідомити, що санкції, включені в іноземне право, мають такі ж правові якості та введені відповідно до таких самих правових підстав, як і санкції власного права.

Яскравим прикладом застосування до контрактних зобов'язань обраного сторонами права, що включає в себе норми про економічні санкції РБ ООН, а не права третьої держави, що також здійснила імплементацію тих же санкцій в системі власного права, може бути судове рішення Палати Правосуддя Європейських Співтовариств [1]. Відповідно до контракту, укладеного італійським постачальником і сербським покупцем на поставку медикаментів, здійснення розрахунків повинно було здійснюватися через рахунок Банку Англії. Відповідно до законодавства Італії і положень резолюцій РБ ООН № 724 (1991) та № 757 (1992), інкорпорованих в систему італійського права, поставка медикаментів була італійською владою дозволена. Незважаючи на це, Банк Англії, який мав провести платежі, відмовився від його здійснення в зв'язку з забороною влади компетентних органів державної влади Великої Британії. Палата Правосуддя порахувала, що подібна заборона здійснена владою без належних повноважень і не відповідає праву Європейського Союзу в цілому.

У разі якщо підлягає застосуванню іноземне право, що не містить норми про введення в силу економічних санкцій, то будуть підлягати застосуванню норми про санкції lex fori на підставі їх загальнообов'язкової юридичної сили для всіх держав світової спільноти. Виняток становитиме тільки той випадок, коли правом держави суду lex fori введення економічних санкцій заборонено або спеціальним актом, або в іншій явно вираженій формі. В такому випадку буде підлягати застосуванню то право, яке буде належним для контракту відповідно до його умов.

Норми lex causae при застосуванні іноземного права, що включають норми про санкції, можуть не застосовуватися в державі суду в разі, якщо такі санкції будуть суперечити основним засадам або окремим галузям, або правовій системі країни в цілому, оскільки представлятимуть порушення публічного правопорядку конкретного держави (міжнародного публічного порядку). Конструкція протиріччя міжнародного публічного порядку має на увазі «несумісність норм іноземного права з основними, принциповими положеннями, що утворюють фундамент правопорядку конкретної держави» [2, с. 416]. Як зазначає Л.П. Ануфрієва, особливе значення для застереження про публічний порядок набувають вимоги про винятковість, екстраординарності відмову в застосуванні іноземного права, а також очевидності наслідків застосування іноземного права з точки зору невідповідності принципу верховенства права держави [2, с. 418].

В науці міжнародного приватного права і практиці міжнародних арбітражів склався підхід, згідно з яким економічні резолюції про санкції РБ ООН складають норми міжнародного публічного порядку [3, с.742]. А отже, в застосуванні іноземного права, норми якого не відповідають вимогам резолюцій РБ ООН про економічні санкції або наслідки застосування якого будуть суперечити таким вимогам, може бути відмовлено шляхом звернення до застереження про публічний порядок.

Міжнародна практика лише підтверджує, що застосування економічних санкцій безпосередньо розглядається державами як спосіб захисту власного суверенітету і державної безпеки. Наприклад, Швейцарія, тривалий час не приймала участі в економічних санкція у зв'язку зі статусом постійного нейтралітету, застосувала санкції проти Іраку, а з 10 вересня

2002 року стала членом Організації. Федеральна рада Швейцарії вказувала в зв'язку з цим, що «неучасть у санкціях буде практично означатиме схвалення дій Іраку. У зв'язку з їх універсальністю не участь у санкціях, а відмова від участі створюватиме ризик нанесення шкоди нейтралітету як такого, і, зокрема, нейтральній позиції Швейцарії» [4].

З іншого боку, в разі вимоги Ради Безпеки про виконання резолюції, наслідки якої можуть в результаті порушити норми jus cogens, держави звільняються від обов'язку втілювати таку резолюцію в життя на своїй території, оскільки жодна держава світу не пов'язана зобов'язаннями застосовувати незаконні акти міжнародного права.

Отже, особливістю національно-правового регулювання міжнародних контрактів в умовах дії економічних санкцій полягає в тому, що застосування санкцій як регулятору контрактних зобов'язань можливо або в результаті інкорпорації рішень РБ ООН в правову систему держави, або в результаті застосування встановленого на підставі норм міжнародного приватного права як lex fori чи lex causae право держави, до правової системи якої було інкорпоровано рішення про запровадження санкцій.

Список використаних джерел і літератури

1. ECJ, 14 January, 1997, The Queen, ex parte Centro-Com / HM Treasury and bank of England, C-124/95, ECJ Recueil, P. 1-81.

2. Комментарий к Гражданскому кодексу Российской Федерации. Часть третья : (постатейный) / [Л. П. Ануфриева и др.]; Отв. ред. и рук. авт. коллектива Л. П. Ануфриева. Москва: Волтерс Клувер, 2004. 632 с.

3. Cortese B. International economic sanctions as a component of public policy for conflict-in-laws purposes. Economic Sanctions in International Law / Edited by L. Picchio Forlati and L.-A. Sicilianos; Hague Academy of International Law. The Law Books of the Academy. Vol. 23. The Hague: Nijhoff, 2004. P. 717-759.

4. Kraffe M-Ch., Thurer D. Stadelhofer J.A. Switzerland. National Implementation of United Nations Sanctions: A Comparative Study / Vera Gowlland-Debbas, Djacoba Liva Tehindrazanarivelo. Leiden/Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2004. P. 523-580.

Корнійченко А. О., аспірант
Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ БУЛІНГУ В УКРАЇНІ

Забезпечення прав і свобод людини та громадянина є одним з пріоритетних завдань держави. Вона, в особі уповноважених суб'єктів, має здійснювати низку заходів, спрямованих на створення реальних умов для належної реалізації людиною та громадянином своїх прав і свобод. Зокрема, Основний Закон визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Одним із шляхів гарантування державою означених прав виступає наявність державного примусу.

Так, державно-правовий примус – це метод впливу держави на особу та суспільство, з метою забезпечення належної реалізації норм права, котрий здійснюється через правозастосовну діяльність незалежно від волі та бажання юридично зобов'язаних суб'єктів [2, с. 91]. Тобто, одним із проявів державно-правового примусу виступає можливість притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

В свою чергу, механізми притягнення до юридичної відповідальності є однією з головних гарантій означених прав і свобод, адже шляхом настання для винної особи певних негативних наслідків забезпечується правопорядок та безпечність середовища для інших осіб. Не є виключенням і освітнє середовище.

У нормативно-правовому регулюванні освітнього процесу відбулися значні зміни стосовно підвищення безпечності відповідного середовища за допомогою визнання булінгу адміністративним правопорушенням (проступком), за яке законодавством передбачено притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

Так, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII передбачив доповнення Кодексу

України про адміністративні правопорушення (далі – КупАП) статтею 173-4 (Булінг (цькування) учасника освітнього процесу) наступного змісту:

«Булінг (цькування) учасника освітнього процесу (…) – тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, – тягне за собою накладення штрафу від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене малолітніми або неповнолітніми особами віком від 14 до 16 років, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Діяння, передбачене частиною другою цієї статті, вчинене малолітньою або неповнолітньою особою віком від 14 до 16 років, – тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від 40 до 60 годин.

Неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу – тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку» [3; 4].

З огляду на вказане, вважаємо за необхідне розглянути склад даного правопорушення. Детально не зупиняючись на теоретичних аспектах адміністративного права зазначимо, що юридичний склад адміністративного правопорушення передбачає наявність сукупності ознак, які дозволяють певне діяння кваліфікувати як проступок – булінг (цькування). До таких ознак належать об’єкт, об’єктивна сторона, суб’єкт, суб’єктивна сторона.

Об’єктом в даному контексті виступають суспільні відносини, що виникають у сфері освітнього середовища. Розглядаючи об’єкт адміністративного правопорушення як те, на що відбувається посягання, то можна стверджувати, що ним також виступає здоров’я, честь, гідність, недоторканість особи, тобто учасника освітнього процесу.

Об’єктивна сторона характеризує зовнішнє вираження проступку, яке є досить об’ємним за своїм змістом та може проявлятися у: по-перше, діяннях, в тому числі у діях різноманітних видів та форм, наприклад, штовхання, образливі погляди, жести, непристойні руки, сексуальні погрози та жарти, зйомка особи без її дозволу (зокрема у туалеті, переодягальні), пошкодження особистого майна особи, вимагання грошей; по-друге, у наслідках таких дій – завдання шкоди психічному або фізичному здоров’ю потерпілого; по-третє, причинному зв’язку між діянням та негативними наслідками. До того ж, при визначенні об’єктивної сторони, при кваліфікації діяння як булінгу, також мають значення час, місце, умови, способи й засоби вчинення даного правопорушення. Означені обставини фіксуються органами Національної поліції у протоколі про адміністративне правопорушення.

Суб’єкт – це, зазвичай, особа, яка безпосередньо вчинила адміністративне правопорушення. Однак, із урахуванням формулювання санкції ст. 173-4 КУпАП, можна вести мову про те, що суб’єктами також можуть бути особи, які є відповідальними за осіб, які вчинили булінг або ті особи, які не повідомили органи Національної поліції про факт вчинення булінгу. Так, з огляду на зазначене, суб’єктами досліджуваного проступку виступають: учасники освітнього процесу, яким на момент вчинення булінгу виповнилося 16 років; батьки або особи, які їх замінюють (у разі вчинення булінгу малолітньою особою або особою віком від 14 до 16 років); керівник закладу освіти, в якому відбувся булінг.

Суб’єктивна сторона висвітлюється шляхом визначення вини, мотиву та мети проступку. При кваліфікації діяння як булінгу першочерговою умовою постає визначення прямого умислу особи при здійсненні цькування потерпілого (жертви). Аналіз численних судових

рішень щодо притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення булінгу показав, що відсутність умислу в діях особи виключає склад правопорушення.

Таким чином, концепція забезпечення належних і безпечних умов освітнього середовища шляхом законодавчого закріплення адміністративної відповідальності за здійснення булінгу, беззаперечно, є важливим кроком при становленні належного адміністративно-правового механізму його запобігання та протидії. Однак, на сьогоднішній день в Україні ще не сформована якісна практика правозастосовної діяльності з приводу притягнення винних осіб до юридичної відповідальності за вчинення булінгу. Зокрема, потребує детального дослідження, з аналізом конкретних судових рішень, юридичний склад даного адміністративного правопорушення з метою визначення чіткого змісту кваліфікуючих ознак та, як наслідок, формування пропозицій щодо покращення механізмів захисту прав і свобод учасників освітнього середовища під час судово розгляду справ.

Список використаних джерел та літератури

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Калєніченко Л. Державно-правовий примус та система його форм. Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми : тези доп. круглого столу (м. Харків, 27 жовтня 2017 р.) / МВС України, Харків. нац.. ун-т внутр.. справ. Харків, 2017. С. 89-92.

3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню): Закон України від 18.12.2018 № 2657-VIII. Відомості Верховної Ради. 2019. № 5. Ст.33.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України; Закон, Кодекс від 07.12.1984 № 073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток до № 51. Ст.1122.

Коваленко О. О., д. ю. н., професор
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ У ТРУДОВИХ ВІДНОСИНАХ: МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД

Питання охорони права на інтелектуальну власність в трудових відносинах є одним із найбільш гострих та проблемних для нашої держави, бо не дивлячись на те, що приділяється увага створенню і вдосконаленню законодавчого та нормативного регулювання, все одно поширюється кількість правопорушень у цій сфері. І зокрема це пов’язано із однобокістю розвитку правового регулювання у цій сфері: відбувається розвиток лише цивільного законодавства і тому використання інтелектуальної власності у трудових відносинах залишається фактично не врегульованим. Це призводить до фактичної відсутності охорони права на інтелектуальну власність в трудових відносинах.

«Наявність сучасної, міжнародно визнаної системи інтелектуальної власності є необхідним елементом для досягнення високого економічного та соціального розвитку будь-якої держави. Охорона інтелектуальної власності сприяє використанню та подальшому розвитку винахідницьких і творчих талантів та досягнень, підтримує та зберігає національний потенціал у сфері інтелектуальної діяльності та залучає інвестиції, стабілізуючи економічний стан, при якому як вітчизняні, так і зарубіжні інвестори можуть бути впевнені в тому, що їх права будуть поважатись. Створення саме такої системи має особливе значення для України – країни зі значним науково-технічним та інтелектуальним потенціалом» [1].

Важливу роль у створенні належної юридичної бази правового регулювання охорони інтелектуальної власності взагалі та у трудових відносинах зокрема відіграє Конституція.

У 1996 р. Конституція України закріпила нове підґрунтя існування та розвитку нашої держави як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової [2, ст.1]. У цьому нормативно-правовому акті було закладено визначальну ідею вітчизняної політики та управління всіх можливих напрямів, стрижнем проведену крізь увесь його зміст, про людиноцентризм як відправну точку у здійсненні державної влади в Україні, що відобразилась у якості принципу у приписі ст. 3: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність,

недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [2, ст.3].

Таким чином, Конституція, зважаючи на своє значення для впорядкування відносин не тільки визнала на найвищому державному рівні права людини, але й встановила собі кореспондуючий обов'язок утверджувати та забезпечувати ці права. Зокрема це стосується і права на інтелектуальну власність. Так, ч.1 ст.41 Конституції України встановила: «кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності» [2, ч.1 ст.41].

Закріплюючи певні права та встановлюючи юридичні обов'язки, Конституція закріпила і юридичні засоби, які забезпечують можливість реалізації цих прав та обов'язків. Ці засоби було закріплено у вигляді обов'язків держави – юридичних гарантій реалізації та захисту прав. Конституція України у ст.54 визначила: «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Держава сприяє розвиткові науки, встановленню наукових зв'язків України зі світовим співтовариством» [2, ст.54].

Із цієї норми слідує, що охорона та захист права інтелектуальної власності має відбуватись у всіх правовідносинах. Отже, таким чином, можна зробити висновок, що в трудових відносинах держава також передбачає охорону та захист права інтелектуальної власності. Отже, Конституція України, відповідаючи своєму призначенню у суспільстві та державі, утворила необхідний юридичний фундамент для правового регулювання охорони права на інтелектуальну власність та для необхідного спеціального розвитку у галузях законодавства.

Щодо ефективності дії на практиці конституційних юридичних гарантій прав варто відмітити, що вона обумовлюється багатьма факторами. Звичайно, це рівень розвитку економіки як базису правовідносин, рівня правопорядку у державі, менталітету громадян, традицій тощо. Однак, насамперед, Україна має створити надійний правовий простір, за допомогою вже спеціального законодавства, який би забезпечив охорону права на інтелектуальну власність, зокрема в трудових відносинах, дотримання прав і законних інтересів сторін трудового договору. І тому першочерговим у цьому є, звичайно, галузеві нормативно-правові акти.

Регулювання охорони комерційної таємниці – ключового питання охорони інтелектуальної власності – в Україні відбувається лише фактично за рахунок норм Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, що явно є недостатнім для охорони об'єктів інтелектуальної власності у трудових відносинах, бо не створює ефективних правових механізмів, що спроможні захистити роботодавця від витоку інформації від працівника, що має доступ до комерційної таємниці. Адже ці відносини мають регулюватись нормами тієї галузі права, які регулюють виникнення підстави взаємовідносин роботодавця й працівника щодо дотримання обов'язку не розголошувати комерційну таємницю, тобто трудовим правом, яке й регулює трудовий договір.

Трудовий договір є правовою основою індивідуального впорядкування охорони права на інтелектуальну власність в трудових відносин. І працівник, і роботодавець беруть спільну участь у створенні об'єкта інтелектуальної власності. Роботодавець – своєю матеріальною базою, працівник – не меншою, а може, і дещо більшою цінністю – своїм розумом та працею. Тому і право користуватись правом інтелектуальної власності вони мають обидва. Однак, на жаль, трудове законодавство, фактично не бере участі у регулюванні охорони об'єктів інтелектуальної власності. І якщо це стосується ще випадку, коли мова йде про об'єкт інтелектуальної власності, що створювався працівником за рахунок роботодавця, де можна

обійтись нормами цивільного законодавства, то у випадку із охороною комерційної таємниці, правового регулювання дійсно бракує.

Зокрема, слід акцентувати увагу, що у даному випадку не можуть застосовуватись положення закону «Про захист від недобросовісної конкуренції», у якості підстави відповідальності працівника за розголошення комерційної таємниці, оскільки даний Закон застосовується до відносин, у яких беруть участь суб'єкти господарювання, яким працівник не є [4]. Тому, фактично юридичної відповідальності для працівника за розголошення комерційної таємниці не існує та й навряд чи є перспективи її встановити. Більше того, немає навіть окремої підстави для розірвання трудового договору. Тому, пропонується доповнити п.6 ст.41 КЗпП України додатковою підставою розірвання трудового договору наступного змісту: «розголошення працівником комерційної таємниці підприємства, установи, організації».

Список використаних джерел і літератури

1. Правове регулювання інтелектуальної власності в Україні. Міністерство юстиції України: офіційний веб-портал URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4487.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96 ВР. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
3. Судова практика по NDA. URL: https://www.olans.com.ua/sudova-praktika-shodo-vidshkoduvann.

Крилов М. А., аспірант
Національний університет «Одеська юридична академія»

РОБОТА КОМІСІЇ ООН З МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ЩОДО КОДИФІКАЦІЇ ПРАВИЛ ДИПЛОМАТИЧНОГО ЗАХИСТУ

Перші кроки по кодифікації дипломатичного захисту були зроблені Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй на її 48-й сесії [1].

Питання про дипломатичний захист було включено до порядку денного Комісії міжнародного права, і перший конкретний з точки зору кодифікації результат був зроблений в 2004 році, коли в першому читанні було прийнято дев'ятнадцять статей.

В рамках Організації Об'єднаних Націй необхідність регулювання сфери дипломатичного захисту обговорювалася в Генеральній Асамблеї і Комісії з міжнародного права. У становленні інституту дипломатичного захисту помітну роль зіграло рішення Постійної палати міжнародного правосуддя у справі Мавроматіс [2]. На основі правил, викладених в цій справі, поступово склалися звичаєві норми інституту дипломатичного захисту. «Основним принципом міжнародного права є те, що держава покликана захищати своїх підданих, коли їх права порушуються актами іншої держави в порушення міжнародного права, і захист не забезпечується іншими регулярними каналами» [3, с. 2]. Це відноситься до попередньої умови – вичерпання всіх законних засобів захисту. У той же час існує чітке розходження між цим інститутом і основними функціями дипломатичних представництв, позначеними відповідно до положень статті 3 Конвенції про дипломатичні зносини 1963 р. [4].

Організація Об'єднаних Націй стосувалася питань дипломатичного захисту в Резолюції про невід'ємний суверенітет над природними ресурсами [5] і Хартії економічних прав і обов'язків держав [6]. Під час обговорень в Генеральній Асамблеї були зроблені абсолютно авангардні заяви, в яких висловлювалася думка про те, що міжнародне право розвинулося настільки, що окремі особи стають суб'єктами і тому набувають «право» на дипломатичний захист своєї власної держави. З іншого боку, вони представляють собою набагато більш помірні і більш реалістичні погляди, що стосуються однієї з основних проблем, пов'язаних з дипломатичним захистом: чи є це право держави вживати належних заходів для захисту свого громадянина або є невід'ємним правом окремого громадянина вимагати від своєї держави прийняття відповідних дій? Немає сумнівів в тому, що держава має право вирішувати, чи буде в конкретному випадку і яким чином вона застосовувати певні заходи, спрямовані на забезпечення дипломатичного захисту порушених прав його громадянина. У зв'язку з цим Міжнародний Суд дійшов висновку, що: «Держава повинна вважатися єдиним

уповноваженим суб'єктом для вирішення в конкретному випадку, чи буде вона забезпечувати його захист, в якій мірі вона це зробить, і коли це закінчиться. У цьому сенсі у неї є дискреційне право ... » (тобто свобода вибору, – М. К.) [7].

Згідно з визначенням, даним Комісією міжнародного права ООН в Текстах проектів статей по дипломатичного захисту, «дипломатичний захист полягає в покликанні державою, за допомогою дипломатичних заходів або інших засобів мирного врегулювання, до відповідальності іншої держави за шкоду, заподіяну міжнародно-протиправним діянням цієї держави фізичній або юридичній особі, яка є громадянином або має національність першої держави, з метою імплементації такої відповідальності» [8]. Це визначення, в основному, охоплює поняття дипломатичного захисту в матеріальному сенсі, без претензій на включення процесуальних умов, необхідних для здійснення дипломатичного захисту. Передбачаються також виключення, коли заходи дипломатичного захисту також можуть здійснюватися стосовно негромадян, права яких були порушені.

Незалежно від вищезазначених напрямків в обговоренні поняття дипломатичного захисту юридичні норми, що стосуються цього інституту, можуть бути зведені в дві групи. Перша група, що стосується правил про статус осіб, які перебувають під територіальної юрисдикцією іншої держави, – так звані первинні правила, і друга група норм, що охоплює правила процедури здійснення самого дипломатичного захисту, яка знаходиться в сфері вторинних правил.

У зв'язку з безсумнівною важливістю інституту дипломатичного захисту Комісія міжнародного права сформувала робочу групу, яка була створена для визначення основних напрямків майбутніх досліджень Комісії.

Робоча група погодилася з тим, що з метою регулювання питань, пов'язаних з дипломатичним захистом, в майбутньому неминуче буде в основному виходити зі звичаєво-правових правил. Крім того, основна увага в роботі Комісії міжнародного права мала бути приділена розробці вторинних правил, що стосуються процедури здійснення дипломатичного захисту. Було також зазначено, що в деяких країнах існують положення, а також практика, за допомогою якої можна зробити висновки про те, що надання дипломатичного захисту все частіше визнається і як право громадянина в деяких випадках, а не тільки як виключне право держави. В майбутньому буде важко встановити право на дипломатичний захист в інтересах окремих осіб, але, ймовірно, воно буде викристалізовуватися за деякими правилами в цьому напрямку.

Застосування заходів, включених в дипломатичний захист, послужило основою для визначення цього правового інституту. Так, вважається, що дипломатичний захист може бути визначений як процедура, за допомогою якої реалізується відповідальність держав, що випливає із порушення особистих прав або власності іноземців. Такі визначення передують характеристику дипломатичного захисту як процесуального інституту. З іншого боку, є визначення, в яких підкреслюється роль інституту дипломатичного захисту в міжнародному праві як основи для вжиття заходів в контексті цього порядку (тобто як матеріального інституту). Так, Ч. Вішер (*Charles de Vicher*) доходить висновку, що дипломатичний захист – це процедура, за допомогою якої держава підтверджують право своїх громадян на захист, яке відповідає міжнародному праву [9, с. 58].

Можна зробити висновок, що дипломатичний захист являє собою комплекс заходів, визнаних відповідно до міжнародного права, за допомогою яких держава діє в умовах розширеної юрисдикції щодо своїх громадян з метою захисту своїх прав при дотриманні встановлених необхідних умов.

Список використаних джерел і літератури

1. Report on the Work of the International Law Commission during its 48th session (1996), UN Doc. A/51/10. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_51_10.pdf.
2. PCIJ. Mavrommatis Palestine Concessions. Judgment of 30 August 1924 (Objection to the Jurisdiction of the Court). URL: https://www.icj-cij.org/en/pcij-series-a.
3. PCIJ, Series A, No. 2, Judgment of 30 August 1924 page 12

4. Віденська конвенція про дипломатичні зносини. Прийнята 18 квітня 1961 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/dip_rel.shtml.
5. Резолюция 1803 (XVII) Генеральной Ассамблеи ООН «Неотъемлемый суверенитет над естественными ресурсами» (14 декабря 1962 года). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_819#Text
6. Резолюция 3281 (XXIX). Хартия экономических прав и обязанностей государств от от 12.12.1974. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU74003H.html.
7. ICJ Reports 1970. Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain) (New Application: 1962). URL: https://www.icj-cij.org/en/case/50/judgments.
8. Доклад Комиссии международного права Генеральной Ассамблеи о работе ее пятьдесят восьмой сессии. URL: http://legal.un.org/ilc/reports/2006/russian/chp4.pdf.
9. De Vicher, Charles. Cours General de Principes de Droit International Public. Hague Recuil. 1954.

Лазор О. Я., д. держ. упр, професор
Лазор О. Д., д. держ. упр., професор
Карпенко Є. О., аспірант
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

ДО ПИТАННЯ СУТНОСТІ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Метою сучасних реформувань є позитивні зміни країни на шляху до її цивілізованого сталого розвитку. Особливо це актуально сьогодні – в період ведення Україною фактично військових дій та подолання кризових явищ практично у всіх сферах суспільного життя, зокрема конституційній.

Багато теперішніх проблем, з якими зіткнулася Україна і які списуються на світову пандемію, боротьбу еліт і олігархів тощо можна було б вирішити успішніше. Та складність полягає у тому, що в країні недостатньо кваліфікованих антикризових менеджерів, які б відповідально ставилися до своїх обов'язків, а ті, які допустили правопорушення – обов'язково притягувалися б до юридичної відповідальності. Тільки у випадку невідворотності покарань за вчинення правопорушень публічними службовцями – особами, які приймають важливі рішення в органах публічної влади, можливі суттєві поступи і покращення основних економічних показників держави.

Зважаючи на розгалужену систему термінів, що характеризують інститут публічної служби, питання їх нормативного визначення, насамперед, категорій «публічні службовці», «юридична відповідальність публічних службовців» – залишаються невирішеними дотепер, не дивлячись на прийняття законів про державну службу та службу в органах місцевого самоврядування. Аналіз реального стану юридичної відповідальність публічних службовців унеможливлюється внаслідок відсутності єдиної юридичної термінології. Виникнення кадрового голоду, виклики часу та запити суспільства у контексті розвитку інституту публічної служби – ще більш актуалізує проблематику вдосконалення термінологічної системи загалом, зокрема її понятійно-категоріального апарату.

В Україні публічні службовці є спеціальними суб'єктами різних видів юридичної відповідальності: дисциплінарної, матеріальної, адміністративної, кримінальної, конституційно-правової. Спеціальними суб'єктами публічні службовці є тому, що вони виконують завдання і функції держави чи громади та повсякденно надають адміністративні послуги громадянам [1, с. 188].

Саме через таку важливу роль публічних службовців до них ставляться підвищені вимоги щодо професійної поведінки, службової дисципліни, а також підвищений рівень юридичної відповідальності.

У демократичній, правовій, соціальній державі публічні службовці зобов'язані визнавати, дотримуватись і захищати права та свободи людини і громадянина, безпосередньо впливати у законний спосіб на сутність публічно-владних відносин. Діяльність публічних службовців базується на верховенстві Конституції, обов'язковості дотримання правових норм у процесі реалізації своїх повноважень, незалежності від політичних впливів.

Дослідження процесів формування і функціонування інституту юридичної відповідальності у системі публічної служби передбачає не лише створення теоретичної моделі, але й визначення професійних компетенцій публічних службовців як основи їх функціонування. Термін «компетенція» бере свій початок від латинського «competentia», що означає ведення, здатність, належати по праву і, зазвичай, використовується у двох значеннях для визначення кола:

- питань, в яких суб'єкт володіє пізнанням (використовується в об'єктивному розумінні при окресленні ведення компетентності суб'єкта);
- повноважень, якими наділений суб'єкт (використовується у формальному або юридичному розумінні при характеристиці прав і обов'язків суб'єкта) [2, с. 11].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» [3, с. 445] термін «компетенція» визначено як: добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи.

Дотримуємось позиції, що професійна компетентність публічного службовця – це інтегрована характеристика особистості фахівця, наявність комплексу знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей, що проявляються у спроможності сприймати індивідуальні, професійні та соціальні потреби, а також здатності забезпечити самореалізацію та самовдосконалення впродовж усієї службової кар'єри.

Юридична відповідальність – закріплений у законодавстві та забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належали. Саме рівні компетенції та компетентності відіграють визначальне значення у діяльності публічних службовців, відношенні їх до можливості скоєння правопорушень та притягнення до юридичної відповідальності.

Необхідною умовою настання реальної юридичної відповідальності є наявність трьох підстав: фактичної (склад правопорушення), нормативної (норми права) та процесуальної (акт застосування права) [4, с. 204, 205].

Юридична відповідальність публічних службовців є засобом впливу на їх неправомірну діяльність / поведінку, реакцією держави, визначених нею органів на скоєні протиправні діяння, що пов'язані зі службовою діяльністю цих осіб. Встановлення підвищеної юридичної відповідальності для публічних службовців виконує відразу два важливих завдання:

- по перше, запобігає неправомірній діяльності публічних службовців;
- по друге, захищає права і законні інтереси фізичних і юридичних осіб, а також публічні інтереси від неправомірних дій чи бездіяльності публічних службовців [5, с.117].

Юридична відповідальність публічних службовців характеризується такими принципами: рівність перед законом – вони несуть відповідальність за ті ж правопорушення, що і громадяни, які не є публічними службовцями; єдині підстави для притягнення до відповідальності; єдиний процесуальний порядок та єдине судочинство.

Юридичній відповідальності публічних службовців притаманні такі особливості:

- ширше коло підстав відповідальності з наявністю таких, які застосовуються тільки до цієї категорії осіб;
- підвищений рівень відповідальності у порівнянні із громадянами, які не є публічними службовцями;
- наявний склад протиправних дій із виокремленням спеціальних суб'єктів юридичної відповідальності, що наділені публічно-владними повноваженнями.

Публічним службовцям законодавством України заборонено виходити за межі наданих повноважень, вони зобов'язані проводити свою службову діяльність у рамках своєї компетенції. В інших випадках – такі дії класифікуються як правопорушення, за що настає юридична відповідальність. На відміну від звичайних громадян, для яких діє принцип «дозволено все, що не заборонено законом», публічні службовці повинні діяти лише на підставі, в межах та у спосіб, передбачений чинним законодавством України.

Список використаних джерел і літератури

1. Лазор О.Я., Заяць О.І. Публічні службовці — спеціальні суб'єкти юридичної відповідальності // Галузь науки "Державне управління": історія, теорія, впровадження : матер. наук.-практ. конф. (Київ, 28 трав. 2010 р.) : у 2 т. Т. 1. К. : НАДУ, 2010. С. 188 – 190.
2. Лазор О.Я., Хорошенюк О.В. Публічна служба в Україні: компетенції та повноваження: моногр. Хмельницький : ХГПА, 2009. 440 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. гол. ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь : ВТФ Перун, 2001. 1440 с.
4. Лазор О.Д., Лазор О.Я., Юник І.Г. Основи публічного управління та адміністрування : навч.-метод. посіб. 2-ге вид. К.: Ліра-К, 2020. 268 с.
5. Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / За ред. В.П. Тимощука, А.М. Школика. К.: Конус-Ю, 2007. 735 с.

Матенко Є. П., викладачка
Балаклійський педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А. С. МАКАРЕНКА

У сучасному суспільстві для забезпечення та підтримки правопорядку особливе місце займає юридична відповідальність, як одна з форм соціальної відповідальності [1, с. 375].

В юридичній науковій та навчальній літературі немає заперечень стосовно факту визначення юридичної відповідальності як виду (форми) соціальної відповідальності, маємо підстави наголосити на тому, що між соціальною відповідальністю та юридичною відповідальністю існує зв'язок загального і спеціального [2, с. 23].

Слід окремо зазначити, що слово відповідальність походить від терміна «відповідь». Таким чином, лексичною основою слова відповідальність є слово відповідь. Укладачі Академічного тлумачного словника інтерпретують слово відповідь як дію, вчинок, що здійснюється на противагу іншій дії, заклику, висловленню тощо [6, с. 621].

Тому не випадково у педагогічній спадщині А. С. Макаренка велика увага приділяється формуванню відповідальності. Зокрема, він безпосередньо розкриває відповідальність як соціальну якість, яка ґрунтується на відносинах відповідальної залежності, що характеризується її виявленням вихованцями у процесі навчання та позанавчальної діяльності. Більшість його праць пронизані такими поняттями, як «загальна відповідальність», «сувора відповідальність», «принцип відповідальності», «переживання відповідальності», «відповідальна людина», «почуття відповідальності перед колективом», тощо. Педагог здійснював аналіз відповідальності з різних сторін, розглядаючи її як почуття, як переживання, як властивості та оцінку суб'єкта діяльності, а також як функції органів управління та характеристику організованого колективу [3, с. 25].

А. С. Макаренко зробив спробу розгляду всіх ланок соціальної відповідальності особистості. При цьому педагог трактував відповідальність як головну якість особистості. «Це дуже важливо, – писав він, – набагато важливіше всього іншого... Почуття відповідальності службової, ділової, юридичної є поки що головною спонукою праці та ініціативи» [3, с. 336-512].

Доречно відзначити, що педагог вважав відповідальність «найважливішим людським атрибутом», наголошуючи, що першоосновою авторитету людини є її відповідальність. Тому не випадково весь зміст освітнього процесу закладів А. С. Макаренка спрямовувався на формування людини майбутнього все «сьогодні», з тим, щоб «проєктувати краще в людині», поєднуючи при цьому класове та загальнолюдське, індивідуальне та колективне [5, с. 144].

Слід мати на увазі, що вся теорія розвитку відповідальності в А. С. Макаренка ґрунтується на вихованні особистості у колективі та через колектив. Тому у створених ним виховних закладах кожний відчував себе захищеним і відповідальним за своє і загальне благо. Але він не зводив відповідальність до зовнішнього контролю поведінки особистості за

допомогою колективу. У цьому зв'язку важливо виховувати почуття обов'язку, емоційне переживання вихованцем власної відповідальності. Відповідальність, нагадував він, полягає не тільки в тому, що людина боїться покарання, а й у тому, що людина і без покарання почуває себе незручно, якщо з її вини пошкоджена або знищена річ, «... щоб дитина сама побачила шкоду, якої вона завдала недбалим поводженням з річчю, і пожаліла про своє недбальство» [4, 383-384].

На думку Антона Семеновича, формування правильних етичних уявлень, переконань, почуття відповідальності у неповнолітніх можливе лише в межах колективу. Тому не випадково у його колективах було неписаним законом – не цікавитись карним минулим дітей, а тим більше дорікати їм за колишні «гріхи». Дитина при цьому мала дотримуватись та виявляти повну відповідальність лише за вчинки, зроблені після того, як вона стала комуністом чи комунаром. Однією з основних умов виховання дітей у колективі, педагог вважав поєднання інтересів суспільства й особистості. Становлення особистості у такий спосіб пов'язується з її здатністю усвідомлювати зв'язки з іншими людьми, підпорядковуючи при цьому власне життя певним суспільним обов'язкам. Тобто, соціальна відповідальність у колективі формується на підставі чіткого фіксування обов'язків, колегіальності у прийнятті рішень, залучення кожного вихованця до виконання та управління різними видами суспільно-корисної діяльності.

Слід відзначити, що соціальна відповідальність розвивається як якість особистості лише на підставі багаторазового повторення, закріплення та перетворення у потребу, тому виникає необхідність у постійному контролі за виконанням обов'язків, які при цьому поклав на особистість колектив.

Видатний педагог підкреслював, що діяльність колективу має організовуватись за «принципом паралельної дії», що передбачає вплив на окрему особу через колектив. На його думку, саме цей методичний інструментарій був вирішальним у вихованні та перевихованні неповнолітніх правопорушників. Щобільше, він на власному досвіді прийшов до твердого переконання, що безпосереднього переходу від впливу на цілий колектив до впливу на окрему особу, як колектив до розвитку колективу, також не повинно бути, а найдоцільнішим є тільки перехід, опосередкований через спеціально організований з педагогічною метою первинний колектив. Тобто він намагався здійснювати виховання кожного педагогічно насиченим середовищем первинного колективу, в якому всі його члени перебували у постійному діловому, товариському і навіть побутовому спілкуванні.

Різноманітна спільна організація колективної діяльності робить життя колективу цікавим. У такому колективі діє міцний закон: ніхто не тільки не має права, а й не має можливості безкарно знущатися або робити насильство над слабкішими членами колективу.

Проведений аналіз позицій підходу А. С. Макаренка до поняття «відповідальності» показав, що колективне виховання особистості є основою теорії розвитку соціальної відповідальності, адже вихованці засвоюють норми та правила колективу, суспільний досвід, навчаються регулювати свою правомірну поведінку тощо. Людина в колективі – це людина в суспільстві. Знання теорії та практики колективного виховання та перевиховання є особливо важливим для педагогів у здійсненні їхньої діяльності щодо профілактики запобігання правопорушень здобувачами освіти та неухильного дотримання правових норм.

Список використаних джерел і літератури

1. Загальна теорія держави і права: [підруч. для студентів юрид. ВНЗ] / [М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2009. – 584 с.

2. Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності / О. І. Іванова // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – № 3 (25). – С. 21–26.

3. Макаренко А. С. Педагогічна поема / А. С. Макаренко// Твори: в 7-ми т. – Т.1. – К.: Рад. шк., 1953. – 425 с.

4. Макаренко А. С. Сімейне господарство / А. С. Макаренко // Тв.: в 7-ми т. – Т.4. – К.: Рад. шк., 1954. – 452 с.

5. Минкина Н. А. Воспитание ответственностью / Н. А. Минкина// М.: Высшая школа, 1990. – 144 с.

6. Словник української мови: в 11 т. Т. 1. А–В / Ан УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : Наук. думка, 1970. – 799 с.

Обривкіна О. М., к. пед. н., доцент
Університет ДФС України

ОСОБЛИВОСТІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

У сучасних умовах, коли спостерігається стрімкий розвиток сучасного суспільства, активно розвиваються договірні, недоговірні, страхові, кредитні та інші відносини, питання цивільно-правової відповідальності набуває особливої актуальності. Закономірно, що науковий інтерес до сфери цивільно-правової відповідальності не згасає, однак говорити про те, що дана тема є достатньо дослідженою та проаналізованою, також не варто. У зв'язку із сучасною динамікою розвитку суспільних відносин, питання цивільно-правової відповідальності потребує постійного аналізу та дослідження.

Тема цивільно-правової відповідальності, її ознак, аспектів, особливостей, проблем та перспектив розвитку завжди була актуальною, саме тому існує чимало наукових праць у даній сфері, серед яких можна назвати праці таких науковців, як: С. Братуся, Г. Матвєєва, Р. Халфіної, П. Недбайла, М. Строговича, Б. Назарова, В. Венедиктова, В. Грибанова, О. Йоффе, О. Красавчикова, М. Малеїна, В. Кудрявцева, В. Луця, Д. Боброової, О.А. Підопригори, Є. Харитонова, Н. Саніахметової, Н. Кузнєцової, Я. Шевченко, О. Дзери, А. Довгерта, В. Щербини, І. Бірюкова, Ю. Заіки, В. Гопанчука, С. Донцова, В. Глянцева, М. Мариніної та багатьох інших.

Для того, аби комплексно проаналізувати всі особливості та аспекти цивільно-правової відповідальності, потрібно, насамперед, зупинитись на сутності даного поняття. Варто зазначити, що в юридичній науці, сформувалися дві позиції щодо тлумачення поняття відповідальності. С. Братусь, О. Йоффе, Р. Халфіна та деякі інші пов'язували відповідальність із застосуванням примусових заходів за вчинене правопорушення (ретроспективна відповідальність). Б. Назаров, П. Недбайло, М. Строгович, В. Венедиктов та інші розглядали відповідальність як більш ширшу категорію, яка включає в себе не лише негативний (ретроспективний), але й позитивний (перспективний) аспекти. Ретроспективна відповідальність завжди носить реальний характер, оскільки наступає за вже скоєне протиправне діяння [1, с. 26].

Іншими словами, сутність позитивної відповідальності полягає у тому, що вона відображає сумлінне, свідоме та беззаперечне виконання суб'єктами своїх обов'язків, відповідно до встановлених норм та правил. Якщо ж говорити про ретроспективну відповідальність, то вона проявляється у застосуванні до порушника відповідних заходів (санкцій), які передбачені чинним законодавством за вчинене протиправне діяння та являє собою відповідну негативну реакцію держави на таке діяння.

Якщо говорити саме про цивільно-правову відповідальність, то її можна визначити як встановлене законом або договором правовідношення, забезпечене державним примусом, яке настає у разі порушення цивільно-правових норм, відповідно до якого на особу порушника може бути накладено стягнення майнового характеру з метою компенсації порушених прав потерпілої особи.

Досліджуючи питання щодо відповідальності за порушення цивільних прав та обов'язків, ми погоджуємось із В.Грибановим, який зазначив, що умовами, при яких спрацьовує механізм цивільно-правової відповідальності є наявність прав та обов'язків, порушення яких тягне за собою покладення на їх порушника мір цивільно-правової відповідальності; протиправне порушення особою, покладених на нього обов'язків і суб'єктивних прав інших осіб; наявність шкоди, завданої протиправною поведінкою правопорушника; наявність причинного зв'язку між протиправною поведінкою правопорушника і шкідливими наслідками, що наступили; наявність вини правопорушника [1, с. 29].

Доволі цікавою з цього приводу є думка І.С. Канзафарової, яка стверджує, що «поняттям «відповідальність за цивільним законодавством» охоплюється два види відповідальності: перша є відповідальністю перед державою і носить публічно-правовий характер, друга є

відповідальністю одного контрагента перед іншим, правопорушника перед потерпілим, і носить приватно-правовий характер. І лише остання є цивільно-правовою відповідальністю у власному розумінні. Відмінність між зазначеними видами відповідальності полягає не лише в особливостях санкцій, що застосовуються, а й у цілях та порядку їх застосування. Застосування заходів «публічно-правової» відповідальності спрямоване насамперед на забезпечення публічного порядку і можливе лише за рішенням суду. Застосування заходів цивільно-правової відповідальності спрямоване насамперед на забезпечення інтересів конкретної особи і може здійснюватись як у судовому, так і у позасудовому порядку» [2, с. 23].

На нашу думку, такий розподіл цивільно-правової відповідальності пов'язаний, насамперед, із договірним характером цивільного права загалом. Тобто, приватно-правовий характер цивільно-правової відповідальності випливає із того, що суб'єкти вступають у ці правовідносини на договірних засадах і, відповідно, повинні нести відповідальність не лише перед державою, але й один перед одним.

Якщо говорити про особливості цивільно-правової відповідальності, то вони випливають із самого визначення даного поняття. Доволі доцільною є думка Ю.В. Білоусова, який виділяє такі основні особливості цивільно-правової відповідальності: майновий характер; стягується на користь потерпілої сторони; компенсаційна природа, тобто спрямованість на відновлення майнової сфери потерпілого [3, с. 291].

Ми схиляємось до думки, що варто наголосити саме на майновому характері цивільно-правової відповідальності, який проявляється у тому, що негативні наслідки спрямовуються не безпосередньо на особу правопорушника, а на його майно, тобто проявляються через майнову сферу. Це можна пояснити і через сам предмет цивільного права, який в своїй більшості регулює саме майнові відносини.

До особливостей цивільно-правової відповідальності можна також віднести додатковість обтяження, тобто можливість додаткових цивільних прав та обов'язків, які можуть мати різний характер. До прикладу, сплата неустойки (штрафу або пені).

Варто також відмітити той факт, що особливістю цивільно-правової відповідальності є її мета, яка полягає не лише у покаранні правопорушника, але й у відновленні порушеного суб'єктивного цивільного права потерпілої особи. Саме у цьому і полягає відмінність цивільного права від інших галузей публічного права. Адже цивільно-правова відповідальність має набагато ширший характер, ніж будь-який інший вид юридичної відповідальності, оскільки всі її форми та види дають комплексну можливість захистити свої порушені права.

Н.І. Петрицин до особливостей цивільно-правової відповідальності відносить також її індивідуальний характер, який проявляється в тому, що розмір відшкодування за вчинене правопорушення суд прилаштовує до особи, тобто до конкретної життєвої ситуації, до здоров'я, до факту наявності дітей тощо. Як доказ цього він наводить приклад ст. 23 Цивільного кодексу України, де зазначено, що розмір відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення їх можливості реалізації, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. Сюди можна також віднести й ст. 551 Цивільного кодексу, яка закріплює можливість зменшення розміру неустойки за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків та за наявності «інших обставин, які мають істотне значення» [4].

Узагальнюючи все вищесказане, можна зрозуміти, що цивільно-правова відповідальність повинна відповідати сучасним реаліям та тій динаміці, з якою розвиваються суспільні відносини. Саме тому питання її дослідження є особливо актуальним, адже цивільно-правова відповідальність займає особливе, належне місце серед інших видів юридичної відповідальності.

Тому можна дійти висновку, що цивільно-правова відповідальність є самостійним видом юридичної відповідальності, суть якої полягає у настанні негативних майнових наслідків для правопорушника з метою не лише його покарання, але й відновлення порушених прав

потерпілої сторони. Виходячи із важливості та необхідності цивільно-правової відповідальності, можна зрозуміти, що дана тема не є достатньо розвинутою та проаналізованою, адже потребує постійного та безперервного дослідження.

Список використаних джерел і літератури

1. В.П. Мироненко. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. *Юридична наука.* 2015. № 6. С. 24-30.
2. В.І. Микитин. Особливості цивільно-правової відповідальності та підстави її виникнення. *Науковий вісник.* 2018. № 3. С. 5-33.
3. Б. Карнаух. Сутність і явище цивільно-правової відповідальності. *На початку творчого шляху.* 2016. № 2. С. 287-298.
4. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text (дата звернення: 12.10.2020).

Озерський І. В., д. ю. н., професор
Чорноморський національний університет ім. П. Могили

ПРОВЕДЕННЯ НСРД В ОБСЯЗІ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ОПОСЕРЕДКОВАНОГО ДОТРИМАННЯМ ПРАВ ТА СВОБОД ЛЮДИНИ

Як відомо, саме прокурор має найбільше повноважень серед суб'єктів, які ведуть процес щодо забезпечення прав людини при провадженні НСРД, оскільки основною його функцією є нагляд за проведенням НСРД, що полягає у недопущені порушення встановленої законодавством процесуальної форми, та відповідно до ст. 9 КПК України є запорукою законності їх проведення. На реалізацію цієї функції прокурор наділений широким спектром повноважень [1, с. 307]. Так, відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України прокурор, здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, де до повноважень скерованих на реалізацію саме нагляду в межах проведення НСРД слід виокремити: повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення досудового розслідування а також проведення у встановлений ним (прокурором) строк НСРД або давати вказівки щодо їх проведення; доручати проведення НСРД дій відповідним оперативним підрозділам; приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України; погоджувати або відмовляти у погодженні клопотань слідчого до слідчого судді про проведення НСРД.

Предметом контролю прокурора на цих етапах проведення НСРД є: наявність законних підстав до проведення певної НСРД (*юридична обґрунтованість НСРД*); наявність фактичних підстав (фактична обґрунтованість НСРД); додержання процедури отримання дозволу на її проведення [2, с. 132]. У процесі проведення НСРД прокурор контролює, насамперед, додержання встановлених строків її проведення. У рішенні про проведення НСРД обов'язково зазначається строк її проведення (ч. 5 ст. 246 КПК України), і він може бути самостійно подовжений прокурором до вісімнадцяти місяців, якщо вона проводиться за його рішенням [3, с. 107]. Крім того, прокурор зобов'язаний не допускати безпідставного обмеження прав і свобод людини впродовж проведення НСРД [4, 227]. Для прикладу, у ч. 5 ст. 249 КПК йдеться про обов'язок прокурора прийняти рішення про припинення подальшого проведення НСРД, якщо в цьому відпала необхідність. Аналізуючи повноваження прокурора, деякі вчені, відзначають, що прокурор під час проведення окремих НСРД вирішує завдання як щодо реалізації наглядової функції, спрямованої на забезпечення вимог закону і попередження можливих порушень конституційних прав і свобод громадян, так і щодо дотримання положень закону про фіксацію ходу і результатів таких дій, збереження інформації, отриманої внаслідок їх проведення з подальшим її використанням для цілей кримінального провадження, насамперед як доказів для обвинувачення особи у вчиненні злочину під час судового розгляду [5, с. 141]. Іншими словами такий прокурорський нагляд скерований на думку окремих вчених на процесуальну реакцію останнього, з метою припинити дії слідчого чи співробітників оперативних підрозділів, котрі порушують права й інтереси учасників кримінального провадження [6, с. 62-4], забезпечуючи при цьому дотримання конституційних прав особи та їх відновлення [7, с. 73].

Так, наприклад, відповідно до ч. 3 ст. 246 КПК України прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення НСРД. На слушну думку О. Татарова, припинення НСРД може бути застосоване у разі неможливості подальшого здійснення відповідних заходів (відсутні технічні можливості, виїзд особи закордон тощо); у випадку завершення строків проведення НСРД; у разі припинення проведення НСРД на підставі рішення прокурора, що здійснювалось з процесуальними порушеннями організації та тактики проведення НСРД [7, с. 73]. Отож, підтримуючи наукову позицію А. Коваль [1, с. 253], вважаємо, що прокурор як представник сторони обвинувачення у кримінальному провадженні здійснює наглядову функцію щодо проведення НСРД з метою забезпечення законості їх проведення, а також захисту прав і свобод людини і громадянина.

З урахуванням викладеного, можемо зробити висновок, що під час реалізації функції нагляду за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, прокурор паралельно здійснює контроль над забезпеченням означеними органами (оперативними підрозділами) дотримання прав і свобод людини та громадянина при проведенні НСРД, що озброює останнього широкими процесуальними повноваженнями щодо провадження НСРД. Тому, як зауважує А. Коваль, «норми закону повинні бути сформульованими настільки чітко й однозначно, щоб унеможливити зловживання з боку будь-якого учасника кримінального процесу» [8, с. 93]. У зв'язку з цим підтримуємо позицію Я. Ярового, щодо викладення п. 2 ч. 1 ст. 131-1 Конституції України (1996 року) у наступній редакції: «організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку здійснюються у тісному взаємозв'язку з дотримання прав і свобод людини та громадянина». Відповідно з цим, автором пропонується унормувати й чинну редакцію ч. 1 ст. 25 Закону України «Про прокуратуру» (2014 року) виписавши її у наступній редакції: «прокурор здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішує відповідно до закону інші питання під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку у тісному взаємозв'язку з дотримання прав і свобод людини та громадянина, користуючись при цьому правами і виконуючи обов'язки, передбачені Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» та КПК України»» [9, с. 102]. Адже, як стверджує А. Палюх, прокурор на стадії досудового розслідування є гарантом законності, забезпечення прав і законних інтересів учасників процесу [10, с. 475, 476].

Список використаних джерел і літератури

1. Коваль А. А. Теоретико-правові та праксеологічні засади забезпечення прав людини при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій : дис. … доктора юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2020. 507 с.
2. Денисенко М., Стрелюк Я. Окремі аспекти організації контролю за проведенням негласних слідчих (розшукових) дій. *Национальний юридический журнал: теория и практика.* 2015. С. 130-135.
3. Шерудило В. О. Процесуальний порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, пов'язаних з втручанням у приватне спілкування: дис. … канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2018. 264 с.
4. Терещук С. С. Учасники проведення негласних слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні. *Право і суспільство*. 2016. № 4. С. 224–230.
5. Актуальні питання кримінального процесу України: навч. посіб. /за заг. редакцією Є. М. Блажівського. К.: НАПУ, 2013. 282 с.
6. Маляренко В. Т., Вернидубов І. В. Прокурор у кримінальному судочинстві: Деякі проблеми та шляхи їх вирішення. Київ.: Юрінком Інтер, 2001. 240 с.
7. Татаров О. Ю. Окремі проблеми при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 69-77.
8. Коваль А. А. Забезпечення прав людини при провадженні негласних слідчих (розшукових) дій: монографія. Миколаїв: *Чорноморський національний університет ім. Петра Могили*. 2019. 264 с.
9. Яровий А. Р. Проблемні питання конституційного визначення прокурорського нагляду за негласними слідчими (розшуковими) діями у взаємозв'язку з дотриманням прав і свобод людини. *Проблеми застосування положень Конституції України у діяльності прокуратури: теорія і практика*: матер. круглого столу. Київ.: НАПУ. С. 104–107.

10. Палюх А. Процесуальне керівництво як основа доказової діяльності прокурора під час досудового розслідування. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки* : збірник наукових праць. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 865. С. 474–482.

Трояновський О. В., к. ю. н., доцент, адвокат

УНІФІКАЦІЯ НОРМ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: ПРИНЦИПИ ДОГОВІРНОГО ПРАВА

Сучасна торгівля характеризується виходом комерційних відносин за рамки окремих країн. Різна національна приналежність учасників міжнародних комерційних відносин породила проблему вибору компетентного правопорядку, коли до контрактних відносин сторін може бути застосовано право держави однієї з них, що передбачає деколи не просто різні, але навіть не сумісні взаємовиключні принципи правового регулювання, та породжує значні труднощі міжнародного комерційного обміну. Вирішити ці проблеми покликана уніфікація права міжнародної торгівлі.

Уніфікаційні процеси можуть проходити на міждержавному рівні шляхом розробки і ухвалення міжнародних конвенцій («договірна уніфікація» [1]). Не дивлячись на значний ефект, що досягається в результаті вироблення уніфікованих правових норм, договірна уніфікація піддається значній критиці [2, с. 67-68]. У числі недоліків договірної уніфікації називають тривалі терміни, необхідні для розробки уніфікованих договорів та набрання ними чинності, багато з яких на роки залишається «мертвою буквою закону» унаслідок неотримання необхідної для вступу їх у силу кількості ратифікаційних грамот. З іншого боку, прагнення розробників зробити міжнародні договори прийнятними для максимально широкого круга держав приводить до розробки вузьких, фрагментарних уніфікованих угод, що дозволяє деяким фахівцям говорити про «клаптевий» характер уніфікації [2, с. 67]. Мабуть, найбільш серйозне зауваження на адресу офіційної (договірної) уніфікації полягає в тому, що вона «консервує» застигле право [3, с. 291-292].

Іншим способом уніфікації, що знімає недоліки офіційної уніфікації, є розробка самими учасниками міжнародного торгового обороту правил міжнародної торгівлі (недоговірна, або неофіційна, уніфікація). Безумовною перевагою неофіційної уніфікації є те, що вона здійснюється на основі реальних потреб комерційного обороту, крім того, вона забезпечує можливість своєчасного коректування діючих правил при змінах в практиці здійснення відповідних відносин.

Виключно важливим прикладом неофіційного кодифікування правил міжнародної торгівлі є Принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА 1994 / 2004 р. та Принципи європейського договірного права. Враховуючи спільність засад, на яких базуються вказані документи, пропонуємо розглянути питання, що становлять предмет нашого аналізу, на прикладі Принципів європейського договірного права.

В найзагальнішому плані Принципи європейської договірної права характеризуються високим ступенем врахування положень найбільш важливих, діючих в області комерційних договорів, актів, що носять як національний, так і міжнародний характер. Наприклад, правила, що передбачаються Принципами в частині порушення договорів і засобів правового захисту, що надаються потерпілій стороні у разі такого порушення, досить близькі до тих, які містяться у Віденській конвенції 1980 р. про міжнародний купівля-продаж товарів [4, с. 45].

Зміст Принципів європейського договірного права є компромісом між підходами, характерними для окремих правових систем, юридико-техничних прийомів, що відрізняються своєрідністю, і що відображають різні соціально-економічні умови. Норми європейського договірного права, присвячені відповідальності за порушення договору, побудовані зовні значною мірою відповідно до традицій англо-американського права: вони висловлюються в контексті засобів правового захисту, що надаються стороні у разі порушення зобов'язань контрагентом.

Творці Принципів європейської договірного права зайняли позицію, яку можна позначити як «підхід, помірно орієнтований на засоби правового захисту» (moderately remedy-

oriented approach) [5, с. 445]. Це означає, що, з одного боку, розділи, присвячені засобам правового захисту, побудовані по моделі перерахування умов, за яких можливе застосування того або іншого засобу правового захисту. З іншого боку, цим розділам передують положення, що дозволяють визначити круг обов'язків боржника в договірному зобов'язанні. Найдокладніше система правил про договірну відповідальність, орієнтована на засоби правового захисту, викладена в теорії, представленої керівником групи по розробці Принципів європейського договірного права Оле Ландо [6, с. 213-214]. Початковим положенням в цій теорії є те, що невиконання – це відсутність факту належного виконання зобов'язання, в результаті якого постраждалій стороні надається один або декілька засобів правового захисту. Таким чином, у відсутність засобів правового захисту не може йти мова про невиконання. Це положення ілюструється автором двома прикладами. Так, при відмові кредитора прийняти виконання або сприяти боржникові в здійсненні його зобов'язання не можна говорити про «невиконання», оскільки у боржника немає спеціальних засобів правового захисту. Він не може примусити кредитора прийняти виконання або сплатити збитки. В даному випадку існує лише обов'язок кредитора надати зустрічного виконання. Так, наприклад, якщо музиканта найняли грати на весіллі, а весілля не відбулося, то музикант не може змусити слухати свою гру, але має право на отримання винагороди. Таким чином, не дивлячись на те, що насправді виконання не відбулося, не має місця «невиконання договору». Іншим прикладом, коли позитивний результат від виконання відсутній, але проте мова про «невиконання» не йде, – є випадок загибелі товару в дорозі після переходу риски на покупця. Не дивлячись на те, що покупець не отримав позитивного результату від договору, він повинен сплатити ціну. У названих випадках, на думку Оле Ландо, не дивлячись на відсутність позитивного результату від договору, не має місця «невиконання» (*non-performans*), оскільки відсутні засоби правового захисту. Виходячи з викладеного, юридико-технична конструкція відповідальності за порушення договору включає наступні аспекти: по-перше, об'єктивна відсутність позитивного результату; по-друге, наявність засобу правового захисту.

Відповідно до Принципів європейського договірного права засоби правового захисту побудовані по правилах дихотомічної структури, що включають регламентацію як загальних (розділ VIII), так і спеціальних (розділ IX) правил відновлення порушених суб'єктивних прав при невиконанні стороною зобов'язань за договором.

Розділ VIII Принципів під найменуванням «Невиконання договору і загальні засоби правового захисту» присвячена регулюванню умов застосування засобів правового захисту при порушенні договору. Так, в ст.8.101 Принципів встановлено, що у випадку, якщо сторона не виконує зобов'язання за договором і це невиконання неоправдане сторона може звернутися до одного із засобів правового захисту, передбачених розділом IX.

Розділ IX Принципів «Спеціальні засоби правового захисту при порушенні договору» складається з інститутів, що охоплюють норми про окремі засоби правового захисту. До них відносяться: розірвання договору, відшкодування збитків, стягнення неустойки (штрафу), можливість припинення свого виконання несправною стороною синалагматичного договору (exeptio non adimpleti contractus), зменшення ціни і, нарешті, право на виконання зобов'язання в натурі.

Отже, елементи різних правових культур, об'єднані в уніфікованих актах, взаємно обмежують себе, пом'якшуючи дію принципів, які в національних правових системах діють у більш категоричній формі. Будучи результатом компромісу між національними правовими системами, уніфіковані акти надалі самі впливають на них, приводячи в результаті ці правові системи до зближення.

Список використаних джерел і літератури

1. Бахин С.В. Субправо: новые тенденции и унификации международного права // Правоведение: Известия высших учебных заведений. – 2002. – №1. – С. 149-158.

2. Базедов Ю. Возрождение процесса унификации права: европейское контрактное право и его элементы // Российский ежегодник международного права. 1998-1999. – СПб., 1999. – С. 66-89.

3. Шебанова Н.А. Интеграционные процессы в Латинской Америке и их влияние на международное частное право // Международное частное право: Современные проблемы / Отв. ред. М.М. Богуславский. – М.: ТЕИС, 1994. – С. 291-292.

4. Гражданское и торговое право зарубежных государств. Под общей редакцией В.В. Безбаха, В.К. Пучинского. – М.: Высшая школа, 2004. – 896 с.

Синявская М.С. Нарушение договора и его последствия: сравнительно-правовой анализ»// Актуальные проблемы гражданского права. Сборник статей под ред. О.Ю. Шилохвоста. Выпуск девятый. – М.: Норма. 2005.

Черниш Р. Ф., к. ю. н., доцент
Поліський національний університет

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах сьогодення, корупція та її негативні наслідки стали однією з найбільших загроз для сталого розвитку значної частини країн. В першу чергу вказане обумовлено тим, що вона перешкоджає належному функціонуванню державних інституцій, охоплюючи як загально-соціальне, так і правове поле життєдіяльності суспільства.

У відповідності до оцінок міжнародних та вітчизняних експертів, корумпованість державного апарату та українського суспільства в цілому є одним з основних чинників, які перешкоджають соціальному та економічному розвитку України. Корупція не лише негативно впливає на темпи розвитку економіки держави, але й на систему державного управління та суспільні відносини, залишатися для українського суспільства однією із нагальних проблем [5, с. 5].

Про вказане свідчить і стале перебування нашої держави у щорічних рейтингах країн світу за рівнем корумпованості (укладається організацією Transparency International з 1995 р.) на останніх місцях (2017 р. – 126, 2018 р. – 120, 2019 р. – 126 зі 180 країн, дані щодо яких містяться в рейтингу) [2].

При цьому, слід враховувати той фактор, що корупція особливу загрозу для української державності становить безпосередньо в даний час, адже нестабільна економічна та політична ситуація в державі, а, насамперед, діяльність терористичних сепаратистських рухів на сході України, створюють передумови для її поширення. Вона є одним із чинників негативного впливу на національну безпеку України.

Функціонування корупційних схем спричиняє порушення принципу соціальної справедливості та призводить до знищення духовних, моральних та суспільних цінностей. За рахунок корупції живиться організована злочинність, збільшуються масштаби криміналізації та «тінізації» економічних відносин. Окремі злочинні угруповання та фінансово-промислові групи отримують можливість впливати на владні структури для реалізації власних інтересів [4, с.80].

Зважаючи на необхідність збільшення довіри суспільства до існуючих інституцій у сфері боротьби з корупцією, нагальним є питання оптимізації чинного антикорупційного законодавства. На нашу думку, вказана діяльність, в тому числі, повинна бути направлена й на усунення правових колізій, які існують в антикорупційному законодавстві та їх негативних наслідків. Зокрема, зазначене стосується й можливості суб'єктів, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції» (далі Закону) недотримуватися певних законодавчо встановлених обмежень передбачених для вказаної категорії громадян, при цьому уникнувши юридичної відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Так, частиною 1 статті 26 Закону (обмеження після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування) встановлено, що особам, уповноваженим на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зазначеним у пункті 1 частини 1 статті 3 цього Закону, які звільнились або іншим чином припинили діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, забороняється:

- впродовж року з дня припинення відповідної діяльності укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності з юридичними особами приватного права або фізичними особами-підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців;

- розголошувати або використовувати в інший спосіб у своїх інтересах інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з виконанням службових повноважень, крім випадків, встановлених законом [3].

Водночас, аналіз практики діяльності правоохоронних органів свідчить про те, що непоодинокими є випадки недотримання вищевказаних обмежень. В першу чергу, вчинення зазначених негативних діянь фіксується зі сторони співробітників державних, контролюючих та правоохоронних органів, яких було звільнено у зв'язку з причетністю до корупційних діянь.

Одним із основних факторів, який призводить до вчинення охарактеризованих протиправних дій відповідними суб'єктами є той, що нормами чинного антикорупційного законодавства не встановлено жодної відповідальності за порушення законодавчих обмежень. Чинні Кримінальний кодекс України та Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі КУпАП) не містить норм, на підставі яких, у разі виявлення зазначеного порушення законодавства, винну особу можливо притягнути до відповідного виду юридичної відповідальності.

На нашу думку, існування зазначеної правової колізії дозволяє винним у вчиненні корупційних злочинів особам після звільнення, використовуючи набуті під час служби зв'язки, а також ввірену їм інформацію, фактично продовжувати свою злочинну діяльність на шкоджу інтересам держави. Вказане призводить до суттєвої дискредитації судової і правоохоронної систем, а також підриває довіру суспільства до державних інституцій в цілому [1].

Враховуючи викладене, з метою нівелювання охарактеризованих негативних чинників та оптимізації антикорупційного законодавства в цілому, вважається за доцільне на рівні суб'єктів законодавчої ініціативи розробити та прийняти зміни до чинного КУпАП, якими передбачити адміністративну відповідальність осіб за порушення обмежень після припинення діяльності, пов'язаної з виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, встановлених частиною 1 статті 26 Закону.

Список використаних джерел і літератури

1. Kulish, A., Chumak, V., Chernysh, R., Khan, O., & Havrik, R. (2020). Measures to combat smuggling and corruption in the customs clearance of commercial goods in Ukraine. Amazonia Investiga, 9(30), 99-110. https://doi.org/10.34069/AI/2020.30.06.10.

2. Індекс сприйняття корупції. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81_%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F_%D0%BA%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BF%D1%86%D1%96%D1%97.

3. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квіт. 2011 р. №3206-VI. URL: Режим доступу: http://zakon2. rada. gov. ua/laws/show/3206-17/page2.

4. Черниш Р.Ф. Корупційні діяння та їх негативні наслідки для економічної стабільності держави / Р.Ф. Черниш // Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : зб. наук. ст. за матеріалами VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 19 березня 2020 р.) / Мін-во освіти і науки України ; Жит. нац. агроекологічний ун-т. Житомир, 2020. с. 80-82.

5. Юридична відповідальність за корупційні діяння. Навч. посібник. / Автори-упорядники Р.Ф. Черниш, І.М. Осауленко. Ж., 2017. 264 с.

Ярмоленко О. В., магістрантка
Білоцерківський національний аграрний університет

ОКРЕМІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ

В юридичній літературі під кримінальною відповідальністю розуміються заходи примусового характеру, які передбачаються кримінальним законом в якості реакції держави на вчинення особою злочину. В підсумку, кримінальна відповідальність полягає в реалізації санкцій кримінально-правових норм.

Дослідження інституту аграрно-правової відповідальності в сучасній науці має надзвичайно важливе значення, оскільки вивчення будь-якої галузі права є неповноцінним без визначення наслідків порушення правових норм, а також механізмів правового регулювання пов'язаних з цим правовідносин.

Аналіз кримінального законодавства, наукових джерел, статистичних матеріалів дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі вирішення проблеми запобігання корисливим злочинам, учинюваним в аграрній сфері, потребує якісно нових підходів до розуміння всіх аспектів кримінальних правопорушень.

На думку абсолютної більшості вчених, дослідників кримінального права, кримінальна відповідальність включає в себе наступні компоненти:

а) осуд від імені держави особи, яка вчинила злочин, що виражається у винесенні щодо неї обвинувального вироку;

б) призначення цій особі покарання;

в) відбування покарання;

г) наявність для особи, яка вчинила злочин, і засудженої особи певних обмежень, пов'язаних з судимістю.

Нормативною основою кримінальної відповідальності є кримінальне законодавство в кодифікованому вигляді – Кримінальний кодекс України [1], який було прийнято 5 квітня 2001 року, а також рішення судових органів, пов'язаних із застосуванням заходів кримінальної відповідальності.

КК України називає три завдання, які стоять перед ним. Це, по-перше, охорона об'єктів (інтересів), що захищаються кримінальним законом від злочинних посягань; по-друге, забезпечення миру і безпеки людства; по-третє, попередження злочинів. Для здійснення цих завдань кодекс встановлює основу і принципи кримінальної відповідальності; визначає, які небезпечні для особистості, суспільства або держави діяння визнаються злочинами; встановлює види покарань та інших заходів кримінально-правового характеру за скоєні злочини.

Вітчизняна наука і законодавство вважають фактичною підставою кримінальної відповідальності тільки усвідомлене суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), тобто злочин.

Для визначення злочинів, які зазіхають на аграрні відносини, необхідно виходити з того, що агропромислове виробництво є різновидом підприємницької діяльності і має комплексний характер. Представляється можливим виділити діяння, передбачені Особливою частиною КК України, об'єктами посягання яких виступають в тому числі і відносини, що складаються в аграрній сфері.

Вивчення судової практики розгляду справ за екологічним злочинам показує, що суди часто недооцінюють характер і ступінь суспільної небезпеки злочинів, пов'язаних з незаконним вирубуванням лісових насаджень і призначають покарання без урахування завданої незаконною вирубкою матеріального збитку (відтворення дерев і чагарників вимагає тривалого часу і великих фінансових і матеріальних витрат), що не сприяє ефективності застосування законодавства про відповідальність за скоєння екологічних правопорушень [2, с. 46].

Крім позначених, на нормальне функціонування аграрної сфери суспільних відносин можуть зазіхати і інші злочинні діяння, передбачені Особливою частиною КК України (наприклад, незаконна участь у підприємницькій діяльності; одержання хабара; недбалість та інші).

За вчинення вказаних злочинів кримінальним законом передбачено широкий спектр покарань: штраф, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадські роботи, виправні роботи, обмеження волі, арешт, позбавлення волі на певний строк.

На тлі розгорнутої в Україні кампанії по боротьбі з корупцією показовими є факти притягнення до кримінальної відповідальності не тільки керівників сільгосппідприємств, а й посадових осіб державних органів і органів місцевого самоврядування, які зловживають повноваженнями щодо розподілу бюджетних.

Отже, однією з умов стабілізації ситуації в сільському господарстві є комплекс нормативних правових актів, які ефективно регулюють відносини в цій сфері економіки. Чітке правове регулювання механізму відповідальності за порушення аграрного законодавства України – одна з умов залучення інвесторів, покупців, постачальників в АПК.

Специфіка відповідальності за порушення сільськогосподарського законодавства виражається, перш за все, в законодавчому закріпленні. Відповідальність регулюється нормами таких галузей права, як кримінальне, цивільне, адміністративне, земельне, трудове та ін. Норми відповідальності також закріплені в спеціальних актах сільськогосподарського права, які не входять ні в одну з основних галузей.

Таким чином, кримінальна відповідальність можлива лише на основі статей Кримінального кодексу України. Основним критерієм відмежування злочинів від інших видів правопорушень виступає ступінь суспільної небезпеки діяння. При призначенні покарання кримінальне законодавство виходить із конституційних принципів демократизації та гуманізації, які конкретизуються в принципах законності, рівності громадян перед законом, справедливості, провини, гуманізму, невідворотності відповідальності.

Список використаних джерел і літератури

1. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001. Офіційний вісник України офіційне видання від 08.06.2001. – 2001 р., № 21, стор. 1, стаття 920, код акта 18825/2001

2. Сюравчик В.Г. Запобігання корисливим злочинам в аграрному секторі економіки України : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.08 / В.Г. Сюравчик. – К., 2007.

Chumak A., student
Kuprikova S., a candidate of educational sciences, an associate professor
Rauf Ablyazov East European University

THE COUNCIL OF EUROPE AND UKRAINE: COOPERATION IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS PROTECTION

Ukraine's cooperation with the Council of Europe has made it possible significantly accelerate the process of improving the protection of human rights and citizens in Ukraine, as well as contributed to the implementation of democratic norms and principles, democratization transformation, acceleration of implementation of the norms and principles of the Council of Europe on the way to EU integration. This cooperation has affected significant growth of Ukraine's international prestige; also the Council of Europe helped to initiate and develop the process of adapting national Ukraine's approach to world principles of democracy and to improve it laws regulating the protection of human rights in Ukraine.

Legal transformations in Ukraine created an effective system of human rights protection. The new foundations for these transformations were laid by the Constitution of Ukraine of 1996. In particular, Article 3 of the Constitution of Ukraine states that man is the highest social value, and human rights and freedoms and their guarantees determine the content and direction of the state. It is indisputable that in creating the Constitution of Ukraine into account requirements were also taken Universal Declaration of Human Rights, and the Convention on human rights and fundamental freedoms in 1950and numerous international legal acts [1, p.364].

The Declaration of State Sovereignty of Ukraine was adopted on 16 July, 1990, and proclaimed that Ukraine as a subject of international law is an equal participant in international communication recognizes the superiority of universal values over class, the priority of universally recognized norms of international law over domestic law. These provisions became the basis for determining the legal position of Ukraine in concluding international treaties and conventions later, in particular in the field of human rights protection. The Council of Europe has taken on the most important role in uniting all European states on the principles of democracy, the rule of law and respect for human rights.

In its quest for European integration, Ukraine could not ignore its participation in this most authoritative European intergovernmental institution in the field of legal and humanitarian cooperation. On 14 July, 1992, Ukraine submitted a formal application for membership in the Council of Europe, and on 16 September, 1992, the Verkhovna Rada of Ukraine was granted the status of "special guest" in the Parliamentary Assembly of the Council of Europe. On 26 September, 1995, the PACE adopted the Conclusion № 190 (1995) on Ukraine's accession to the Council of Europe. In particular, paragraph 11 of this Conclusion stated that: “The Parliamentary Assembly considers that, in accordance with Article 4 of the Statute of the Council of Europe, Ukraine is able and willing to fulfill the duties of a member of the Council of Europe set out in Article 3: the principles of the rule of law and the exercise of human rights and fundamental freedoms by all persons under its jurisdiction, and to cooperate sincerely and effectively in achieving the goal of the Council of Europe. This document provided for a number of obligations to implement the norms and standards of the Council of Europe into national law [2].

Our country is a party to 68 legally binding instruments of the Council of Europe. Among them, in particular, such important as:

- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms;
- European Convention on the Extradition of Offenders;
- European Agreement on the Rules Governing the Movement of the Member States of the Council of Europe;
- European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters;
- European Convention on the Suppression of Terrorism;

- European Convention on the Legal Status of Migrant Workers;
- European Charter of Local Self-Government;
- Framework Convention for the Protection of National Minorities;
- Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime.

The important achievements of Ukraine's participation in the CE are the creation of a system of human rights protection (through participation in CE treaties), integration of the national legal system into the European one, strengthening and building democracy, assisting in reforms, including constitutional, legal, social, etc.

The main problems in relations with the Council of Europe are in the practical implementation of the commitments made, first of all in the implementation of legislation in the relevant areas. Today Ukraine is still one of the member states Organizations subject to the PACE monitoring procedure. With its membership in the Council of Europe, Ukraine has made a number of commitments to reform existing legislation on the basis of CE norms and standards. Most of these commitments have already been fulfilled. The main unfulfilled obligations are approval and implementation of basic constitutional laws, adoption of a new version of the Criminal Procedure Code of Ukraine, change of the role and functions of the Prosecutor General's Office, adoption of the Law of Ukraine "On Advocacy", transfer of responsibility for penitentiary system management and registration of persons arriving in or leaving the country to the Ministry of Justice, creation of a public television and radio broadcasting of Ukraine.

The most problematic issues of Ukraine's cooperation with the CE at the present stage are ensuring the reform of the judiciary, in particular bringing it in line with European norms in accordance with the recommendations of the Venice Commission, strengthening the fight against corruption, further improving the constitutional process.

Due to a significant increase in the number of appeals of Ukrainian citizens to the European Court of Human Rights, Ukraine ranks fourth among 47 CE member states in the number of appeals to the Court. The vast majority of appeals against Ukraine concern non-enforcement of court decisions. It should be emphasized that with Ukraine's membership in the Council of Europe, legal values and understanding of the legal nature of fundamental rights and fundamental freedoms have the function of uniting the legal system of Ukraine with the legal systems of other Council of Europe member states the positive factors that will allow to provide law Ukraine of European humanistic orientation.

It is undeniable that a necessary condition for social development is the improvement of the system of protection of human and civil rights in Ukraine by the organs of public administration. The psychological attitude of a person to the rights of other participants in public life and society in general should also contribute to this, realizing that only compliance with Ukrainian legislation by all participants in public life is the basis for achieving the rule of law and ensuring human and civil rights in Ukraine [3, p.6]. So as you see further implementation the recommendations of the Council of Europe by Ukraine is necessary a prerequisite for the development of effective public administration in the field of protection of human and civil rights in Ukraine.

References

1. Реформування правової системи України: проблеми і перспективи розвитку в контексті європейських інтеграційних процесів/ Редкол.: С. А. Єрохін, В. Ф. Погорілко, Я. М. Шевченко та ін. //Збірник наукових праць в 2-х ч. – К.: Національна академія управління, 2004. Ч. 1. – 704 с.

2. http://sfs.gov.ua/diyalnist-/mijnarodne-/arhiv/integratsiya-ukraini-do-es/spivrobitnytstvo-z-radou_es/chlenstvo-v-radi-evropy/spivrobitnytstvo/

3. Мелех Б. В. Участь ради Європи в захисті прав людини в Україні / Б. Мелех // Збірник наукових праць: вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – Вип. 2. – 2015. – С. 13-22.

Kuprikov V. P., student
Lysenko O. M., Candidate of Political Science, an associate professor

MOTIVES FOR PERFORMING DDoS ATTACKS, CONSEQUENCES AND METHODS OF DEFENSE AGAINST CYBER ATTACKS TODAY

DDoS attack (Distributed Denial of Service attack) is a set of actions that can completely or partially disable an Internet resource. Almost any Internet resource, such as a website, game server, or government resource, can act as a victim. At the moment, it is almost impossible for a hacker to single-handedly organize a DDoS attack. In most cases, an attacker uses a network of computers infected with a virus. The virus allows you to get the necessary and sufficient remote access to the infected computer. A network of such computers is called a botnet. Typically, botnets have a coordinating server. Having decided to implement an attack, the attacker sends a command to the coordinating server, which in turn signals each bot to start executing malicious network requests.

The so-called DDoS-attacks, when due to a large number of requests to the server there is an overload that blocks access to websites, belong to the actions provided for in section 16 of the Criminal Code of Ukraine "Criminal offenses in the use of computers, systems and computer networks and telecommunication networks".

In particular, Article 361 of the Criminal Code "Unauthorized interference in the work of computers, automated systems, computer networks or telecommunications networks" provides for a fine of six hundred to one thousand non-taxable minimum incomes or restriction of liberty up to five years / imprisonment for up to three years. Sometimes with deprivation of the right is to hold certain positions or conduct certain activities for up to two years. In the case of repeated acts or conspiracy, such a crime is already punishable by imprisonment for up to six years with a ban on holding certain positions or conducting certain activities for up to three years.

Also DDoS-attacks fall under the signs of a criminal offense under Article 363-1 of the Criminal Code "Interference with computers (automated computers), automated systems, computer networks or telecommunications networks through the mass distribution of telecommunications messages", for which intentional mass dissemination of telecommunication messages, committed without the prior consent of the addressees, which led to the violation or termination of computers (computer), automated systems, computer networks or telecommunication networks, is punishable by a fine of two up to four thousand non-taxable minimum incomes or restriction of liberty for up to three years [2].

In the case of repeated acts or conspiracies, those convicted of a crime may be sentenced to up to five years in prison or imprisonment for the same term with a ban on holding certain positions or conducting certain activities for up to three years.

The motives for DDoS attacks can be very diverse: from competition to personal dislike. We have collected the main causes of DDoS attacks and decided to share this information with you.

1. Personal dislike. This reason is quite common. Some time ago, independent research journalist Brian Krebs revealed the activities of the largest service for the implementation of custom DDoS attacks - vDOS. The information was presented in full detail, which caused the arrest of the organizers of this service. In response, the hackers launched an attack on the journalist's blog, the power of which reached 1 Tbit / s. This attack became the most powerful in the world in all years.

2. Entertainment. Nowadays, it is becoming easier to organize a primitive DDoS attack on your own. Such an attack would be highly imperfect and not anonymous. Unfortunately, most of those who decided to feel like a "hacker" do not know about the first or the second. However, many schoolchildren practice DDoS attacks frequently. The result of such cases is very diverse..

3. Political protest (hacktivism). One of the first attacks with a social basis was the DDoS attack carried out in 1996 by the hacker Omega. Omega was a member of the Cult of the Dead Crew (cDc) hacker coalition. The term "hacktivism" has become popular in the media due to the increased frequency of cyber attacks with social grounds. Typical hacktivists are the Anonymous and LulzSec groups.

4. Unfair competition. Such motives are common in the game server industry, but in the retail industry, such cases are quite common. A fairly effective way of unfair competition that can destroy the reputation of a trading platform is if its owners do not turn to specialists for help in time. This motive can be distinguished from the rest as the most common one.

5. Extortion or blackmail. In this case the attacker demands a sum of money from the potential victim for not performing the attack. Large organizations often become victims of such attacks.

The consequences of DDoS attacks can be very diverse, from the shutdown of your server by the data center to the complete loss of the resource's reputation and client flow. Many organizations unknowingly choose unscrupulous security providers in order to save money, which often does not bring any benefit. To avoid such problems, we recommend you contact the professionals in your industry. Technological progress is taking place by leaps and bounds, and attackers, in turn, are making every effort not to stand still and implement ever more complex and powerful attacks [3].

We have compiled a brief description of the most interesting cases that have gone down in the history of DDoS attacks. Some of them may seem common by modern standards, but at the time when they occurred, these were very large-scale attacks.

a) Ping Of Dead. An attack method based on the use of the ping command. This attack gained popularity in the 1990s due to imperfect network equipment. The essence of the attack is to send one ping request to a network node, while the body of the packet includes not the standard 64 bytes of data, but 65535 bytes. Upon receipt of such a packet, the equipment's network stack overflowed and caused a denial of service.

b) An attack affecting the stability of the Internet. In 2013, Spamhaus was the victim of a 280 Gbps attack. The most interesting thing is that for the attack the hackers used DNS servers from the Internet, which in turn, were very loaded with a large number of requests. On that day millions of users complained about slow loading pages due to congestion in the DNS service.

c) Record attack with traffic over 1 Tbps. In 2016 hackers tried to attack with a packet attack at 360 Mpps and 1 Tbps. This figure has become a record for the entire existence of the Internet. But even under such an attack, the company resisted and the load on the network only slightly limited the free resources of the network equipment.

Excepting peak attacks, we can say that the power of attacks grows more than 3-4 times every year. The geography of attackers changes only partially from year to year, because this is due to the maximum number of computers in a particular country. As can be seen from the 2016 quarterly report prepared by our specialists the USA and China are the record-breaking countries in the number of bots.

At the moment, the types of attacks can be divided into 3 classes:

• Attacks aimed at channel overflow. This type of attack includes DNS amplification, ICMP flood, UDP flood, and other amplification attacks.

• Attacks exploiting vulnerabilities in the network protocol stack. The most popular and interesting attacks of this type are ACK / PUSH ACK flood, SYN flood, TCP null / IP null attack, Ping of death.

• Application layer attacks. Among the attacks on the application level, the following types can be distinguished: HTTP flood, attack with fragmented HTTP packets, attack with slow sessions (SlowLoris) [5].

There are three main approaches to site security. First: more resources, a more powerful machine that can withstand more loads. But according to the expert, it can quickly become too expensive. Second: cleaning vulnerable functionality (for example, sometimes it is purposeful to load the site search - it can be temporarily disabled). Third: filtering the flow of requests, adjusting their frequency. To do this, you need to conduct analytical work, which looks like normal traffic and how - harmful.

In addition experts recommend paying attention to services that help protect yourself by creating a barrier between the site and attackers. The most famous is Cloudflare. Cloudflare has a free plan, but it's not something you can just turn on and forget. It is not always able to recognize all the attacks, and they, by the way, many species. There you can manually enable the “I'm being attacked”

mode, but this will create some inconvenience for legitimate users, because they will need to be tested. However, if the site has limited resources, then a free plan Cloudflare or Deflect, a free service to protect human rights organizations and community activists from the actions of attackers on the Internet - this is probably the best solution for protection. The best way to protect against DDoS attacks is to seek professional help. The specialists will offer several options. One of the most popular is remote protection with reverse proxy technology. You do not need to change the hosting provider to connect the protection, so the process itself takes no more than 10 minutes. Such equipment is located in key data centers of the world and is able to repel attacks up to 300 Gbps or 360 million packets per second. You can also set up a content delivery network (CDN), where there is a staff of engineers on duty in case of a non-standard attack or abnormal situations. Therefore, you can be sure of the availability of your resource around the clock. Only from a small number of attacks can you implement protection yourself, by analyzing traffic or setting up routing rules.

References

1. Грайворонський М. В., Новіков О. М. Безпека інформаційно-комунікаційних систем. / М. Грайворонський, Новіков О.// – К.: Видавнича група BHV, 2009. – 608 с.

2. https://protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_stattya_361/

3. DDoS-атаки. Причины возникновения, классификация и защита от DDoS-атак [Електронний ресурс] / Режим доступу до ресурсу: https://imi.org.ua/blogs/ddos-pereshkodzhannya-chy-mozhna-zahystytysya-vid-hakeriv-i35998

4. Kaspersky Lab. Kaspersky Security Bulletin [Електронний ресурс] / Kaspersky Lab. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://securelist.com/files/2015/12/KasperskySecurity-Bulletin-2015_FINAL_EN.pdf.

5. Weckler A. Multiple government websites down as servers under DDoS attack [Електронний ресурс] / independent.ie –2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.independent.ie/irish-news/news/multiple-government-websites-down-as-serversunder-ddos-attack-34387566.htm

Mikhaylovska A., student
Kovalenko Yu., senior teacher
Rauf Ablyazov East European University

THE PROBLEM OF JUVENILE DELINQUENCY AND MAIN WAYS OF PREVENTING IT

In Ukraine, the fight against juvenile delinquency, as well as crime in general, so far, unfortunately, is not yielding the desired results. Although Ukrainian law provides for special measures for perpetrators under the age of 18, much remains to be done to create a comprehensive justice system capable of effectively preventing juvenile delinquency and rehabilitating juvenile offenders.

Today, young people in Ukraine serve long terms of imprisonment for crimes of medium or serious gravity, with an average term of 4 years. For minor crimes, courts may impose non-custodial sentences. In such cases, adolescents often receive a suspended sentence with insufficient or no follow-up. Many of them are on the path of crime in the future and commit more serious offenses.

The relevance of this study is to prevent and avoid situations of juvenile delinquency. Let’s define the notion of juvenile delinquency.

Juvenile delinquency is a general concept that covers cases where crimes are committed by persons between 14 and 18 years of age. Article 304 states that [1]:

1. Involvement of minors in criminal activity, drunkenness, begging, gambling - is punishable by imprisonment for a term of three to seven years.

2. The same acts committed against a minor or by a father, mother, stepfather, stepmother, guardian or trustee, or a person responsible for the upbringing or care of the victim, shall be punishable by imprisonment for a term of four years up to ten years.

Most often, children commit the following types of crimes: theft, robbery, robbery, hooliganism, illegal possession of vehicles, rape, crimes in the field of drug trafficking, bodily harm. In recent years, there has been an increase in the number of serious crimes committed with extreme cruelty.

The problem of the spread of juvenile delinquency is an urgent problem of the modern world. To carry out effective preventive work, first, it is necessary to understand the factors that lead to negative behavior of children. In 80% of cases, crimes are preceded by deviant behavior: alcohol, drugs, early sexual intercourse, vandalism. We should consider the criminological characteristics of the juvenile offender. The major points are:

-skepticism and indifference to others;

-lack of intellectual interests;

-emotional instability;

-cruelty, suspicion, anxiety, depression;

-low self-esteem.

Adolescents rapidly develop a sense of protest, often unconsciously. There is a loss of general social interest, which leads to selfishness. The fact is that adolescents, more than other age groups, suffer from the unstable social, economic and moral situation in the country, having lost the necessary orientation in values and ideals today - the old are destroyed, new ones are just being created.

The typical state of aggression of a teenager is characterized by a sharp, often affective experience of anger, impulsive disorderly activity, in some cases the desire to “break the evil” on someone or even on something. Aggressive actions of minors act as [2]:

-means of achieving any significant goal for this adolescent;

-means of mental relaxation, replacement, satisfaction of blocked needs and prohibited activities;

-a way of satisfaction in self-realization and self-affirmation.

Communicating with your peers is a leading type of activity at this age. It is in communication that the norms of social behavior are assimilated, appropriate relationships are established, and a sense of sympathy or antipathy develops. If the need for communication is realized not in favorable conditions, but in informal adolescent groups and street companies that profess alcohol, hooliganism, drugs, etc. as values. It can become a dangerous criminal factor for the adolescent.

In this regard, it should be noted that juveniles are characterized by the commission of crimes in a group [3]. This is due to several reasons:

- participating in group actions, adolescents are bold and impudent (a group with illegal and immoral positions turns into a "herd");

- committing offenses, members of the group in every way "ennoble") their motives, distorted assessment of the victim's behavior;

- the group approves of the actions taken and ignores its own responsibility for illegal behavior;

- in the emotional sphere of adolescents who have committed a crime in a group, the feeling of shame, sensitivity to the suffering of others weakens.

After conducting a survey among juvenile offenders, it was stated that forty percent did not feel ashamed of anyone, and the remaining sixty felt only in connection with punishment, not in connection with the immorality of the anti-social act. As a rule, the criminally oriented are adults or young people who abuse alcohol or drugs and lead a profligate life.

In the fight against juvenile delinquency we should take into account the entire contingent of disadvantaged in certain characteristics of minors. By the way, we should focus on the active conditions, resources for crime prevention, as well as timely, complete and correct application of law aimed at preventing juvenile delinquency and creating normal living conditions, protection of rights and interests. The effectiveness of preventing this negative phenomenon depends primarily on the timely investigation and elimination of its determinants, which contribute to this, as well as the identification of persons whose behavior can be expected to commit a crime, and take precautionary measures against them [4].

In our opinion, regular prevention measures (such as school or university lessons) need to be implemented to eliminate juvenile delinquency. Adolescents have to be familiar with every aspect of the crime. Though, it is necessary to teach children not only boring theory, but also to involve practice and make this process really interesting and instructive.

Moreover, parents must also be authorities for their children. Despite their concerns, they should discuss with children all aspects of life, especially such serious topics as juvenile delinquency and criminal punishment. And if we introduce at least some points of the above, the commission of crimes among adolescents will clearly decrease.

Increasing public attention to life, educational and play activities of adolescents, improving socio-economic conditions, the organization of socially useful and interesting activities can also help solve the problem of reducing and eradicating juvenile delinquency.

References

1. Конституція України, [Електронний ресурс]: Закон України 02.12.2011//Верховна Рада України. – Режим доступу: protocol.ua/ua/kriminalniy_kodeks_ukraini_stattya_304/.

2. mego.info/матеріал/1-кримінологічна-характеристика-злочинності-неповнолітніх-в-україні[Електронний ресурс].

3. Підручник-Юридична психологія.-Віктор Бедь. 2002.

4. www.rusnauka.com/7_NND_2009/Pravo?43140.doc.htm[Електронний ресурс].

Аксьонов В. В., директор
Кожевніков В. В., завідувач відділу
Черкаський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ МВС УКРАЇНИ

Актуальність науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності в Україні пов’язана з необхідністю оптимізації використання спеціальних знань у судочинстві з метою уникнення можливих експертних помилок і, як наслідок, виключення помилкових судових рішень [1–3].

Визначення «науково-методичне забезпечення» стосується не лише слідчої діяльності та розслідування злочинів, а й широко застосовується в наш час на судово-експертну діяльність з урахуванням особливостей підготовки експертних методик [4].

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про судову експертизу» організація науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності державних спеціалізованих установ покладається на міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать державні спеціалізовані установи, що здійснюють судово-експертну діяльність.

З метою реалізації зазначеного положення у відомчих судово-експертних установах (СЕУ) повинні бути створені умови для проведення наукових досліджень у галузі судової експертизи, розроблення найбільш досконалих методів і методик судової експертизи.

В системі МВС України відомчою СЕУ є Експертна служба МВС, утворена на базі Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України, відповідно до Постанови Кабінету міністрів України від 20.06.2000 №988.

Відповідно до Положення [5], Експертна служба МВС відповідно до покладених на неї завдань «здійснює організаційно-управлінське та науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності, у тому числі розробляє методики проведення судових експертиз, стандарти, технічні регламенти, державні класифікатори, методичні рекомендації, довідкові посібники, програмні продукти».

Як свідчить експертна практика та наукові джерела, на спеціалізовані державні СЕУ припадає левова частина підготовки та розробок більшості науково-методичних матеріалів, іншу частину науково-методичних матеріалів готують відомчі заклади вищої освіти або розробники судово-експертних чи техніко-криміналістичних засобів.

Науково-методична робота закладів вищої освіти здебільшого асоціюється із підготовкою навчальних підручників, посібників та іншої літератури, метою підготовки якої є забезпечення навчального процесу та повинна узгоджуватись із навчальними планами. Однак, не маючи практичного експертного досвіду, автор може описати предмет дослідження лише частково, односторонньо, в інших випадках може описати застарілі та, відповідно, неефективні техніко-криміналістичні прийоми. А в окремих випадках навіть надати

рекомендації, які можуть зашкодити при їх використанні під час проведення експертизи або під час застосування техніко-криміналістичних прийомів при проведенні слідчих дій.

Якщо ж науково-методичними розробками займаються підприємства (організації), що розробляють різного роду експертно-криміналістичне обладнання, такі матеріали здебільшого виглядають як додатки до технічних чи програмних засобів. Це інструкції, методики, методичні рекомендації про те, як застосувати те чи інше обладнання, виготовлене підприємством, щоб отримати певний результат.

Найбільш ефективною, на нашу думку, є розробка науково-методичних матеріалів самими СЕУ. Зумовлено це тим, що експерти краще за інших знають свої потреби в методиках, можливості технічного забезпечення тощо. До позитивних рис також можна віднести широкі можливості апробації та накопичення статистичних даних. Разом з тим тут також є негативні моменти. Науковою роботою експертам часто доводиться займатися паралельно зі своєю основною роботою – виконанням експертиз. Якщо врахувати значну завантаженість експертів (в окремих випадках експертизи розписані на декілька років вперед), можна зрозуміти, що для якісної наукової роботи елементарно не залишається часу [4].

Працівниками підрозділів Експертної служби МВС, у т.ч. Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру щорічно розробляється десятки методик, методичних рекомендацій, методичних та інформаційних листів, довідників, словників тощо, які схвалюються науковою Радою Експертної служби МВС та рекомендуються для впровадження в судово-експертну практику. Слід зазначити, що з року в рік наукова робота є однією із пріоритетних в роботі Експертної служби МВС, не дивлячись на значне збільшення кількості проведених експертиз та досліджень.

Окремим показником якості вітчизняних методичних матеріалів є процес акредитації підрозділів Експертної служби МВС на відповідність стандарту ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 (ISO/IEC 17025:2017) «Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій», з подальшим отриманням атестату, в якому зазначаються напрями досліджень, які пройшли акредитацію. Процес акредитації є важливою умовою діяльності підрозділів, як судово-експертних установ, оскільки передбачає проведення валідацій (оцінювання придатності) методик, чим забезпечує процес забезпечення та контролю якості результатів експертних досліджень.

Таким чином, науково-методичне забезпечення судово-експертної діяльності має надзвичайно важливе значення та полягає у забезпеченні проведення судових експертиз на науковій основі, створенні необхідних умов для повноцінного використання експертом новітніх досягнень науки і техніки. Вказана діяльність в системі МВС України найбільш вдало та ефективно втілюється саме підрозділами Експертної служби, використовуючи значний практичний досвід та сучасну приладову базу різноманітних лабораторій, акредитованих за міжнародним стандартом ДСТУ ISO/IEC 17025:2017 (ISO/IEC 17025:2017).

Список використаних джерел і літератури

1. Лозовий А. І. Шляхи вирішення проблем науково-методичного забезпечення експертної діяльності в Україні. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики.* 2015. Вип. 15. С. 149–156.

2. Молибога М. П. Методичне забезпечення судово-експертної діяльності – актуальне завдання сьогодення. *Досудове розслідування в Україні: сучасний стан та шляхи підвищення* : матер. наук.-практ. конф. м. Миколаїв (29 травня 2015 р., Луганськ. держ. ун-т ім. Е. О. Дідоренка). Миколаїв, 2015. С. 106–110.

3. Полтавський А. О. Актуальні питання вдосконалення методичного забезпечення судово-експертної діяльності. *Криміналістика і судова експертиза.* міжвід. наук.-метод. зб. 2013. Вип. 58, ч. 2. С. 167–169.

4. Надіжко М. Деякі питання науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності в системі СБ України (на прикладі комп'ютерно-технічних досліджень). *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави.* №3 (27). 2019. С. 15–23.

5. Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.11.2015 №1343. *Офіційний вісник України*. 2015. № 92. С. 342.

Береговий Н. О., студент
Вінницький педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРИВАТНОСТІ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Розвиток інформаційного суспільства призвів до появи інформаційних технологій, які стали невід‘ємною частиною нашого життя. Звісно вони дають можливість для розвитку здібностей, покращення знань та розширення кола інтересів, але й містять у собі реальні загрози. Сучасний стан чи точніше відсутність правого регулювання соціальних мереж в Україні зумовлюють багато негативних факторів. Ми з вами стаємо свідками того, як у соціальних мережах поширюються великі обсяги недостовірної інформації: неперевірені «фотофакти», «відео очевидців», «коментарі учасників» тощо. Багато наших «друзів» користуються цим і в свою чергу маніпулюють інформацією, фотографіями і відео. Найчастіше вони беруть одіозні, криваві або емоційні знімки з інших країн і подій,видаючи їх за українські [1, с. 27-28]. Звичайно ж, крім названих проблем, існує чимало інших, які не мають конкретного правового вирішення. Серед таких проблем варто виділити:

- відсутність уніфікованих принципів правового регулювання відносин у соціальних мережах;
- відсутність захисту та відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності у соціальних мережах;
- проблеми правового регулювання реклами,електронної комерції і використання товарних знаків у соціальних мережах;
- забезпечення інформаційної безпеки і захисту персональних даних користувачів соціальних мереж.

Таким чином бачимо, що у даний час існує чимало прогалин і суперечностей, пов'язаних з правовим регулюванням відносин у соціальних мережах. Звичайно, потрібно обов’язково вказати певні норми, які містяться у різних галузях права, це територіальний принцип, який поширює дію законів на всю територію України і принцип громадянства, який встановлює, зокрема, кримінальну відповідальність громадян України, які вчинили злочинне діяння за межами України). Проте, констатуємо, що цих норм і принципів явно недостатньо для регулювання інформаційних процесів в соціальних мережах. Глобальний характер соціальних мереж зумовлює необхідність вироблення єдиних уніфікованих інформаційно-правових норм для врегулювання правових відносин у соціальних мережах. У своїй роботі Козюренко Р.С наголошує на тому що, стан законодавства України про адміністративну відповідальність, особливо процесуальних норм, які встановлюють порядок притягнення винної особи до відповідальності, на жаль, суперечливий і недосконалий. Необхідність розв‘язання цих проблем визріла вже давно, однак без достатньо обґрунтованих наукових розробок в окресленій сфері змінити якість вітчизняного законодавства неможливо.

Особливість цієї проблеми полягає в тому, що інформаційні відносини можна розглядати як складові всіх інших відносин – матеріальних, духовних, інтелектуальних тощо. І в той же час їх можна розглядати як суто інформаційні відносини, незалежно від об‘єктивного складу. Потрібно розуміти, що недосконаліть правового регулювання інформаційних відносин гальмує як розвиток і вдосконалення політичних, економічних, матеріальних та інших відносин у суспільстві, так і, власне, сам процес забезпечення інформаційної безпеки держави. Очевидно, що це, особливо в сучасних умовах нашого суспільства (перехідний період, ламання старих і створення нових підвалин зовнішньої і внутрішньої політики, зростання ролі загальнолюдських цінностей та ін.), визначає необхідність швидкого вирішення правових проблем інформаційних відносин. Занепокоєння викликає той факт, що сучасний стан накопичення та збереження персональних даних громадян у соціальних мережах створює в тому числі й підґрунтя для їх залучення до протиправної діяльності на шкоду державним інтересам представниками спеціальних служб іноземних держав. Особливої актуальності це питання набирає в контексті ведення «гібридної війни», яку застосовують стосовно України.

На жаль, розробка способів протидії вказаному виду злочинної діяльності значно відстає від потреб правоохоронної практики. [2, с. 367].

Через низький рівень правової обізнаності громадяни часто ігнорують проблеми, пов'язані із захистом власних персональних даних. Активність користувачів соціальних мереж у формуванні баз персональних даних, незліченні факти шахрайства, організована злочинність надзвичайно загострили проблему правового захисту прав фізичних осіб. Національну конструкцію права на забезпечення конфіденційності персональних даних складають Конституція України, Закони України «Про захист персональних даних», «Про інформацію», рішення Конституційного Суду України (далі – КСУ), кодифікаційні акти тощо. Потрібно, враховувати досвід Європейського Союзу, і приводити національне законодавство у відповідність з міжнародними стандартами, створювати систему незалежних адміністративних, правозастосовних, консультативних та наглядових органів, що забезпечуватимуть дотримання права на захист персональних даних як у приватній, так і в публічній сферах.

Отож, прискорення технічного прогресу відкриває усе нові й нові можливості насамперед для персонального обміну інформацією. Адаптовані до сучасних змін у технологіях зв'язку користувачі швидко опановують нові можливості, у той час як законотворчі механізми за темпами значно відстають від технологічного прогресу і не встигають регламентувати використання інновацій. У результаті досить тривалий час нові можливості, як наприклад соціальні мережі, функціонують без належних правових рамок , що не лише дає повну свободу для спілкування, сприяє зростанню популярності даних каналів зв'язку, а й відкриває можливості для зловживань в інформаційній сфері [3, с. 26].

Список використаних джерел та літератури

1. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської – К. : НІСД, 2016. – 109 С.

2. Черниш Р. Щодо окремих аспектів протидії інформаційному тероризму в сучасних умовах / Р. Черниш, І. Осауленко // Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 верес. 2016 р.). – К. : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – С. 367–369.

3. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія] / [О. С. Онищенко, В. М. Горовий, В. І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – 220 с.

Бігун Л. А., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У БОРОТЬБІ З НАРКОТИЗАЦІЄЮ НАСЕЛЕННЯ

У світі не вироблено єдиної моделі у сфері боротьби із наркоманією. Як правило, їх поділяють на такі три групи: 1) «група жорсткої політики», в якій боротьба проводиться найжорсткішими методами (Іран, Пакистан). У цих країнах спостерігається приріст наркоманії щорічно на 2-3 відсотки; 2) «група жорстоко контролю», здійснюється контроль над усіма видами наркотиків, активна протидія наркоманії, але крайні заходи не застосовуються (США, Великобританія, Франція). В цих країнах значно скоротилися обсяги наркоманії; 3) «ліберальна група» (Голландія, Швейцарія, Бельгія). Тут спостерігається ліберальне ставлення до вживання наркотиків [1].

Найбільшого успіху в боротьбі проти незаконного розповсюдження та вживання наркотичних засобів і психотропних речовин досягли саме Сполучені Штати Америки [2, с. 12-19]. За останнє десятиріччя кількість осіб, що вживають наркотики у цій країні зменшилася в два рази. Поряд з розвиненою системою правоохоронних органів, які проводять боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, у США існує велика кількість організацій, які також протидіють незаконному обігу наркотиків. Наразі в США має місце досить жорстке законодавство щодо розповсюдження наркотиків. Аналіз національної стратегії США, федеральних програм, нормативних актів, діяльності державних і громадських організацій з протидії наркоманії свідчить про конструктивний підхід до

вирішення аналізованої проблеми. Окремі елементи стратегії і тактики американських спеціалістів можна застосовувати і в Україні.

На відміну від жорсткої наркополітики США, в деяких країнах Європи існує ліберальне ставлення до немедичного вживання наркотичних засобів, зокрема у Нідерландах, Данії, Німеччині, Бельгії і Швейцарії. У цих країнах на державному і загально соціальному рівнях розроблено певні моделі, сутністю яких є легалізація наркотичних засобів, що буде свого роду засобом запобігання і протидії подальшому скорочення обсягів наркообігу та вживання наркотиків. Але легалізація у цих країнах не є однаковою. Тому у науці виділяють три основні моделі такої легалізації залежно від її ступеню: медичну (полягає у наданні медичним працівникам виключного права призначати вживання заборонених наркотичних засобів і психотропних речовин і передбачає такі форми обмеження, як видача в аптеках героїну лише малими ін'єкційними дозами з вживанням його на місці отримання), «пасивного продажу» (орієнтує на створення в кожній країні державної монополії на виробництво, переробку, ввезення і продаж заборонених наркотичних засобів і психотропних речовин і спрямована на забезпечення наявності цих засобів і повністю виключає будь-яку форму ринкових відносин у цій сфері) і ліберальну (сутність її є принцип «попит-пропозиція», що надає можливість впливати на поширення наркотиків та ціну на них) [3, с. 158].

У межах процесу розробки легалізаційних моделей у сфері наркообігу досить вагомого розвитку набув процес мінімізації негативних наслідків вживання наркотичних речовин – drag harm reduction, який передбачає у першу чергу те, що наркотики – це невід'ємне явище, властиве сучасному світові, а тому зусилля потрібно спрямовувати не на боротьбу із цим явищем, а на адаптацію до цього явища і зменшення негативних наслідків від вживання наркотиків у цілому.

Великий інтерес являє собою скандинавська система профілактичної роботи наркоманії серед молоді. Мета норвезької політики боротьби з наркоманією полягає в створенні суспільства, вільного від наркотиків. Законодавча структура антинаркотичної політики зазначає, що продаж, володіння і вживання наркотиків – незаконно і заборонено.

У них у 1970 році правоохоронними міністерствами Скандинавських країн створено Скандинавський комітет по наркотиках. Він передбачає розвиток структур, напрямок діяльності яких полягає у розв'язанні проблем, пов'язаних з наркотиками у цих країнах, обміні досвідом, інформацією щодо боротьби з наркоманією. Комітет є відповідальним за виконання спільної програми боротьби з розповсюдженням наркоманії в Скандинавських країнах. Уряди Скандинавських країн розпочали впровадження цієї програми у 1985 році, а в 1993 р. вона була змінена та розширена. Програма також передбачає обмін позитивним досвідом і стажування спеціалістів. У 1998 році були введені державні програми з профілактики наркоманії й алкоголізму у початкових і середніх школах. Метою програм є підвищення знань учнів про шкоду алкоголю і наркотиків, виховання у дітей негативного ставлення до алкоголю і наркотиків, попередження зловживань цими засобами. Для проведення таких заходів створено спеціальні державні фонди, які надають кредити для розвитку і функціонування молодіжних центрів.

З метою підвищення ефективності протидії наркоманії в Голландії в 70-х роках розроблена спеціальна «процесуальна модель», яка зорієнтована не на переслідування осіб, що вживають наркотики, а на зниження соціальної ізоляції і кримінальної поведінки цих осіб. У 1979 році урядом цієї країни було прийняте рішення про спрямування розвитку державної політики щодо наркоманії, яке полягало в тому, що поліція почала встановлювати контакти з наркоманами для надання допомоги. В Амстердамі дозволена, наприклад, безкоштовна видача метадону та організовані заходи з обміну використаних шприців на нові. Лікування осіб, хворих на наркоманію проводиться в спеціальних консультативних бюро. У державі існує близько 200 антинаркотичних програм, які спрямовані на вирішення особистих і соціальних проблем наркозалежних.

Але прибічники політики «зменшення шкоди» самі визнають недосконаліть цієї системи, наприклад, неспроможність впливати на незаконний обіг наркотиків тощо. Слід

також мати не увазі, що Голландія – це єдина країна, де наркотики поділяють на «легкі» і «важкі». Одним з найбільших досягнень уряд Голландії вважає те, що після дозволу продавати «легкі» наркотики, в зв'язку з їх доступністю, населення навряд чи почне вживати нелегальні «тяжкі» наркотики. Але масштаби вживання препаратів обох груп значно збільшуються.

Отже, потрібно врахувати досвід і інших країн щодо протидії та запобігання наркоманії, що сприятиме попередженню та запобіганню наркоманії в Україні. пропонуємо впровадити в Україні такі заходи, як тестування учнів на вживання наркотиків; програми, орієнтовані на ровесників, батьків, спільноти, у яких проживають молоді люди; превентивні програми за участю батьків (інформаційні програми, програми практичного навчання батьків методам профілактики, групи підтримки батьків, програма «Сімейна взаємодія»), вивчивши і врахувавши досвід США у впровадженні таких заходів у дію.

Список використаних джерел і літератури

1. Непродуманный голландский эксперимент с наркотиками. URL: http://med-read.ru/neprodumanny-j-gollandskij-e-ksperiment-s-narkotikami/ (дата звернення: 16.11.2017)

2. Доклад подкомитета США о борьбе правоохранительных органов с наркобизнесом. Проблемы преступности в зарубежных странах. М., 1990. № 11. С. 12-19

3. Штанько Д.О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 193 с.

Бойко В. І., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ НАЙМУ (ОРЕНДИ) ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

Успішний розвиток вітчизняної економіки ринковим шляхом неможливий без створення повноцінного ринку землі, одним із елементів якого є землекористування на умовах найму (оренди). На важливу суспільну значимість цього виду відносин в нашій державі вказує прийняття низки спеціальних законодавчих актів, які покликані забезпечити ефективний механізм їх правого регулювання. Втім, значення з поміж інших регуляторів відносин щодо найму (оренди) земельних ділянок належить цивільному договору як основному інструментарію регулювання приватноправової сфери.

Відносини, пов'язані з орендою землі, на сьогоднішній день регулюються загальними нормами ЦК України та ЗК України, спеціальним Законом України «Про оренду землі», який визначає особливості оренди земельних ділянок, а також Законом України «Про кооперацію», Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію», Законом України «Про господарські товариства», Законом України «Про колективне сільськогосподарське підприємство», Законом України «Про фермерське господарство», Законом України «Про особисте селянське господарство», Законом України «Про охорону земель», Законом України «Про оренду державного та комунального майна», які містять окремі норми, присвячені регулюванню певних аспектів орендних земельних відносин, а також положеннями підзаконних нормативних актів, зокрема, Постановою КМ України від 24.01.2000 № 119 «Про затвердження Порядку реєстрації договорів оренди земельної частки (паю)», Постановою КМ України від 03.03.2004 № 220 «Про затвердження Типового договору оренди землі» та Наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 17.01.2000 № 5 «Про затвердження форми Типового договору оренди земельної частки (паю)».

У науковій доктрині договору найму (оренди) земельної ділянки надаються схожі дефініції. Так, О. О. Кулініч визначає договір найму (оренди) земельної ділянки як договір, за яким орендодавець зобов'язаний за плату передати орендареві земельну ділянку у володіння і користування на певний строк, а орендар зобов'язаний використовувати земельну ділянку відповідно до умов договору та вимог земельного законодавства [1, с. 625]. Н. В. Грищук розглядає договір найму (оренди) земельної ділянки як юридично оформлений документ, що посвідчує обов'язок орендодавця (однієї сторони договору) передати орендареві (другій стороні договору) за плату земельну ділянку у володіння та користування на певний строк [2,

с. 147]. На думку Н. В. Ільницької, договір оренди землі – це окрема форма використання земельної ділянки, яка передбачає передачу, що оформляється нотаріально посвідченим договором, власником (громадянином чи юридичною особою, державою) земельної ділянки у тимчасове строкове володіння та користування орендаря за плату для здійснення підприємницької чи іншої діяльності з привласненням останнім одержаної продукції і доходів [3, с. 61].

Стаття 14 Закону України «Про оренду землі» проголошує, що договір оренди землі укладається у письмовій формі і за бажанням однієї із сторін може бути посвідчений нотаріально. При цьому Типова форма договору оренди землі затверджена Постановою КМ України від 03.03.2004 № 220 «Про затвердження Типового договору оренди землі».

Сторонами договору найму (оренди) земельної ділянки є наймодавець (орендодавець) та наймач (орендар), правовий статус яких можуть набути визначені законом суб'єкти.

Договори найму (оренди) земельних ділянок в регулюванні земельних орендних відносин відіграють провідну роль і за їх допомогою сторони можуть чітко визначити і закріпити взаємовигідні для всіх умови.

Аналіз національного та зарубіжного законодавства, а також наукової доктрини дає підстави стверджувати, що змістовно лаконічною та такою, що відбиває усі істотні ознаки, є саме законодавча дефініція земельної ділянки (ч. 1 ст. 79 ЗК України). Хоча, вбачається, що і вона не позбавлена неточностей. На наш погляд, правовий режим земельної ділянки не припиняється, якщо «права щодо неї не визначені».

Щодо ідентифікації земельної ділянки. Як визначено у ч. 1 ст. 15 Закону України «Про оренду землі», способами ідентифікації земельної ділянки як об'єкта договору найму (оренди) є: кадастровий номер, місце розташування та розмір земельної ділянки.

Істотною умовою договору найму (оренди) земельної ділянки, яка визначена Законом України «Про оренду землі», є строк дії договору оренди.

Відповідно до ч. 1 ст. 763 ЦК України договір найму укладається на строк, встановлений договором. Так, строк дії договору оренди землі визначається за згодою сторін у відповідності до ч. 1 ст. 19 Закону України «Про оренду землі», але не може перевищувати 50 років.

Ще однією істотною умовою договору найму (оренди) земельної ділянки, яка визначена Законом України «Про оренду землі», є орендна плата із зазначенням її розміру, індексації, способу та умов розрахунків, строків, порядку її внесення і перегляду та відповідальності за її несплату. Підсумовуючи позицію наукової доктрини та законодавця, можна стверджувати, що орендна плата – це визначений договором оренди платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування земельною ділянкою.

Отже, законодавство визначає вичерпний перелік істотних умов договору найму (оренди) земельної ділянки, серед яких: об'єкт оренди; строк дії договору оренди; орендна плата. Вбачається, зазначений перелік потребує розширення за рахунок такої умови як термін передачі об'єкта оренди у володіння та користування. Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку про необхідність закріплення як істотної умови договору – умови про термін передачі об'єкта оренди у володіння та користування наймачу.

Загальний порядок укладення договору найму (оренди) земельної ділянки врегульовано Главою 53 ЦК України «Укладення, зміна і розірвання договору» (статті 638-654 ЦК України). Водночас, спеціальний порядок укладення договору найму (оренди) земельної ділянки регламентовано ст. 16 Закону України «Про оренду землі». Крім того, у ст. 17 Закону України «Про оренду землі» визначено порядок передачі об'єкта оренди за договором: об'єкт за договором оренди землі вважається переданим орендодавцем орендареві з моменту державної реєстрації права оренди, якщо інше не встановлено законом. Вбачається, порядок укладення договору найму (оренди) земельної ділянки доцільно поділити на такі етапи: 1) досягнення сторонами згоди з усіх істотних умов договору в належній формі; 2) момент підписання цивільно-правового договору; 3) нотаріальне посвідчення (за бажанням однієї із сторін); 4) державна реєстрація права оренди земельної ділянки.

Існує три способи розірвання договору: а) за згодою сторін; 2) за рішенням суду; 3) з ініціативи однієї з них (одностороння відмова від договору). Припинення договору найму (оренди) земельної ділянки здійснюється на підставах, визначених як кодифікованими нормативно-правовими актами (ЦК України та ЗК України), так і нормами спеціального законодавства (Законом України «Про оренду землі»).

Повернення земельної ділянки орендодавцю після припинення договору оренди землі доцільно оформити актом приймання – передачі земельної ділянки, який мають підписати сторони. В акті необхідно описати стан земельної ділянки на момент її повернення орендодавцеві. Складання акта приймання-передачі земельної ділянки є важливим моментом припинення орендних земельних відносин. Співставлення актів прийняття-передачі земельної ділянки, складених при передачі земельної ділянки орендареві й при поверненні її орендодавцеві, дасть можливість чітко визначити характер та розмір поліпшень земельної ділянки, які були зроблені під час дії договору оренди землі.

Список використаних джерел і літератури

1. Цивільне та сімейне право України : підручник / за ред. Є. О. Харитонова, Н. Ю. Голубєвої. Київ : Правова єдність, 2009. 968 с.
2. Правові основи майнових і земельних відносин : навч. посіб. / за ред. В. М. Єрмоленка. Київ : Магістр-XXI сторіччя, 2006. 384 с.
3. Ільницька Н. Оренда земель як правова форма їх використання // Право України. 2000. № 8. С. 60-64.

Брикун Л. А., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД У БОРОТЬБІ З НАРКОТИЗАЦІЄЮ НАСЕЛЕННЯ

У світі не вироблено єдиної моделі у сфері боротьби із наркоманією. Як правило, їх поділяють на такі три групи: 1) «група жорсткої політики», в якій боротьба проводиться найжорсткішими методами (Іран, Пакистан). У цих країнах спостерігається приріст наркоманії щорічно на 2-3 відсотки; 2) «група жорстоко контролю», здійснюється контроль над усіма видами наркотиків, активна протидія наркоманії, але крайні заходи не застосовуються (США, Великобританія, Франція). В цих країнах значно скоротилися обсяги наркоманії; 3) «ліберальна група» (Голландія, Швейцарія, Бельгія). Тут спостерігається ліберальне ставлення до вживання наркотиків [1].

Найбільшого успіху в боротьбі проти незаконного розповсюдження та вживання наркотичних засобів і психотропних речовин досягли саме Сполучені Штати Америки [2, с. 12-19]. За останнє десятиріччя кількість осіб, що вживають наркотики у цій країні зменшилася в два рази. Поряд з розвиненою системою правоохоронних органів, які проводять боротьбу з незаконним обігом наркотичних засобів і психотропних речовин, у США існує велика кількість організацій, які також протидіють незаконному обігу наркотиків. Наразі в США має місце досить жорстке законодавство щодо розповсюдження наркотиків. Аналіз національної стратегії США, федеральних програм, нормативних актів, діяльності державних і громадських організацій з протидії наркоманії свідчить про конструктивний підхід до вирішення аналізованої проблеми. Окремі елементи стратегії і тактики американських спеціалістів можна застосовувати і в Україні.

На відміну від жорсткої наркополітики США, в деяких країнах Європи існує ліберальне ставлення до немедичного вживання наркотичних засобів, зокрема у Нідерландах, Данії, Німеччині, Бельгії і Швейцарії. У цих країнах на державному і загально соціальному рівнях розроблено певні моделі, сутністю яких є легалізація наркотичних засобів, що буде свого роду засобом запобігання і протидії подальшому скорочення обсягів наркообігу та вживання наркотиків. Але легалізація у цих країнах не є однаковою. Тому у науці виділяють три основні моделі такої легалізації залежно від її ступеню: медичну (полягає у наданні медичним працівникам виключного права призначати вживання заборонених наркотичних засобів і психотропних речовин і передбачає такі форми обмеження, як видача в аптеках героїну лише малими ін’єкційними дозами з вживанням його на місці отримання), «пасивного продажу»

(орієнтує на створення в кожній країні державної монополії на виробництво, переробку, ввезення і продаж заборонених наркотичних засобів і психотропних речовин і спрямована на забезпечення наявності цих засобів і повністю виключає будь-яку форму ринкових відносин у цій сфері) і ліберальну (сутність її є принцип «попит-пропозиція», що надає можливість впливати на поширення наркотиків та ціну на них) [3, с. 158].

У межах процесу розробки легалізаційних моделей у сфері наркообігу досить вагомого розвитку набув процес мінімізації негативних наслідків вживання наркотичних речовин – drag harm reduction, який передбачає у першу чергу те, що наркотики – це невід'ємне явище, властиве сучасному світові, а тому зусилля потрібно спрямовувати не на боротьбу із цим явищем, а на адаптацію до цього явища і зменшення негативних наслідків від вживання наркотиків у цілому.

Великий інтерес являє собою скандинавська система профілактичної роботи наркоманії серед молоді. Мета норвезької політики боротьби з наркоманією полягає в створенні суспільства, вільного від наркотиків. Законодавча структура антинаркотичної політики зазначає, що продаж, володіння і вживання наркотиків – незаконно і заборонено.

У них у 1970 році правоохоронними міністерствами Скандинавських країн створено Скандинавський комітет по наркотиках. Він передбачає розвиток структур, напрямок діяльності яких полягає у розв'язанні проблем, пов'язаних з наркотиками у цих країнах, обміні досвідом, інформацією щодо боротьби з наркоманією. Комітет є відповідальним за виконання спільної програми боротьби з розповсюдженням наркоманії в Скандинавських країнах. Уряди Скандинавських країн розпочали впровадження цієї програми у 1985 році, а в 1993 р. вона була змінена та розширена. Програма також передбачає обмін позитивним досвідом і стажування спеціалістів. У 1998 році були введені державні програми з профілактики наркоманії й алкоголізму у початкових і середніх школах. Метою програм є підвищення знань учнів про шкоду алкоголю і наркотиків, виховання у дітей негативного ставлення до алкоголю і наркотиків, попередження зловживань цими засобами. Для проведення таких заходів створено спеціальні державні фонди, які надають кредити для розвитку і функціонування молодіжних центрів.

З метою підвищення ефективності протидії наркоманії в Голландії в 70-х роках розроблена спеціальна «процесуальна модель», яка зорієнтована не на переслідування осіб, що вживають наркотики, а на зниження соціальної ізоляції і кримінальної поведінки цих осіб. У 1979 році урядом цієї країни було прийняте рішення про спрямування розвитку державної політики щодо наркоманії, яке полягало в тому, що поліція почала встановлювати контакти з наркоманами для надання допомоги. В Амстердамі дозволена, наприклад, безкоштовна видача метадону та організовані заходи з обміну використаних шприців на нові. Лікування осіб, хворих на наркоманію проводиться в спеціальних консультативних бюро. У державі існує близько 200 антинаркотичних програм, які спрямовані на вирішення особистих і соціальних проблем наркозалежних.

Але прибічники політики «зменшення шкоди» самі визнають недосконаліть цієї системи, наприклад, неспроможність впливати на незаконний обіг наркотиків тощо. Слід також мати не увазі, що Голландія – це єдина країна, де наркотики поділяють на «легкі» і «важкі». Одним з найбільших досягнень уряд Голландії вважає те, що після дозволу продавати «легкі» наркотики, в зв'язку з їх доступністю, населення навряд чи почне вживати нелегальні «тяжкі» наркотики. Але масштаби вживання препаратів обох груп значно збільшуються.

Отже, потрібно врахувати досвід і інших країн щодо протидії та запобігання наркоманії, що сприятиме попередженню та запобіганню наркоманії в Україні.пропонуємо впровадити в Україні такі заходи, як тестування учнів на вживання наркотиків; програми, орієнтовані на ровесників, батьків, спільноти, у яких проживають молоді люди; превентивні програми за участю батьків (інформаційні програми, програми практичного навчання батьків методам профілактики, групи підтримки батьків, програма «Сімейна взаємодія»), вивчивши і врахувавши досвід США у впровадженні таких заходів у дію.

Список використаних джерел і літератури

1. Непродуманный голландский эксперимент с наркотиками. URL: http://med-read.ru/neprodumanny-j-gollandskij-e-ksperiment-s-narkotikami/ (дата звернення: 16.11.2017)
2. Доклад подкомитета США о борьбе правоохранительных органов с наркобизнесом. Проблемы преступности в зарубежных странах. М., 1990. № 11. С. 12-19
3. Штанько Д.О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 193 с.

Грицан Ю. В.

ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Виклики часу, що зумовлюються нині особливостями суспільно-політичних і соціально-економічних змін, трансформаційними перетвореннями в Українській державі, євроінтеграційними процесами привертають увагу до проблеми формування та реалізації державної політики у сфері професійної реабілітації осіб з інвалідністю. Розв'язання проблеми професійної реабілітації осіб з інвалідністю вимагає інтеграції зусиль різних гілок влади, державних і громадських організацій, зацікавлених соціально активних громадян, а також різних категорій осіб з інвалідністю з метою побудови й реалізації реальної перспективи професійної самореалізації, сприяння професійному самоздійсненню в умовах сьогодення.

Правовий контекст цієї проблеми відображено у низці нормативно-правових актів. Зокрема, Законом України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» (1991 р., пот. ред. – 16.10.2020 р.) гарантовано рівні права особам з інвалідністю поруч з іншими громадянами України щодо соціальної захищеності, реалізації ефективної участі в економічній, політичній і соціальній сферах життя суспільства, дотримання особистих прав і свобод людини і громадянина, повноцінного способу життя з урахуванням індивідуальних особливостей, заборонено будь-яку дискримінацію і утиски [1].

Особою з інвалідністю визнається людина, що має розлад функцій організму, здоров'я, який при взаємодії з зовнішнім середовищем може призвести до обмеження життєдіяльності, а, отже, вимагає від держави у відповідності з встановленими стандартами: створення належних умов для охорони здоров'я (підтримання, реабілітації); соціального захисту (надання статусу, пенсії, інших виплат, пільг, соціальних послуг); реалізації громадянських прав і обов'язків, захисту свобод, честі й гідності таких осіб (у т.ч. в судовому порядку) тощо.

Окрім інших прав і свобод, розділом 4 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» передбачено можливість здобуття освіти і професійної підготовки осіб з інвалідністю на різних рівнях освіти. Професійна підготовка або перепідготовка осіб з інвалідністю (у т.ч. із застосуванням альтернативних форм навчання) здійснюється з урахуванням медичних показань і протипоказань для подальшої трудової діяльності, вимагає створення спеціальних умов, які відповідають індивідуальним потребам осіб з інвалідністю. Після закінчення закладу освіти особам з інвалідністю надається право вибору місця роботи з наявних варіантів або надається за їх бажанням право вільного працевлаштування. З урахуванням індивідуальних програм реабілітації, встановлених нормативів робочих місць для працевлаштування осіб з інвалідністю, їхньої професійної компетентності, таким особам гарантовано право на працевлаштування, підприємницьку діяльність, участь за згодою в інших видах оплачуваних робіт (у т.ч. в домашніх умовах).

Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (2006 р., пот. ред. – 01.01.2020 р.) визначено ключові завдання реабілітації осіб з інвалідністю, які спрямовуються на створення державою умов для усунення обмежень життєдіяльності; відновлення і компенсації порушених або втрачених функцій; досягнення оптимального фізичного, інтелектуального, психічного і соціального рівня життя; соціальної інтеграції в суспільство; організації змістовного дозвілля тощо [2]. Цим Законом визначено види реабілітації (медична, соціальна, психолого-педагогічна, психологічна, професійна, трудова, фізична тощо), передбачені для осіб з інвалідністю, які їх потребують, а також визнано осіб з інвалідністю

учасниками реабілітаційного процесу. Зокрема, в форматі нашого дослідження, професійна реабілітація, як органічна складова реабілітації осіб з інвалідністю, тлумачиться як система заходів, спрямованих на підготовку особи з інвалідністю до професійної діяльності, відновлення чи здобуття нею професійної працездатності шляхом адаптації, реадаптації, навчання, перенавчання чи перекваліфікації з можливим подальшим працевлаштуванням та необхідним соціальним супроводженням з урахуванням її особистих схильностей та побажань. Безпосередньо професійна реабілітація осіб з інвалідністю забезпечується реабілітаційними установами, зокрема установами професійної реабілітації (ст.13), які покликані вирішувати саме професійні завдання реабілітації – сприяти у професійному навчанні і професійній адаптації (ст.24). Держава гарантує особам з інвалідністю право на безоплатне отримання професійної освіти і пов'язане з цим обслуговування відповідно до індивідуальної програми реабілітації особи з інвалідністю.

Ст.38 «Професійна реабілітація» Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» визначено ключові засади надання реабілітаційних послуг у процесі професійної реабілітації. Узагальнено ключові засади професійної реабілітації, згідно із положеннями Закону, представлено на рис.1.

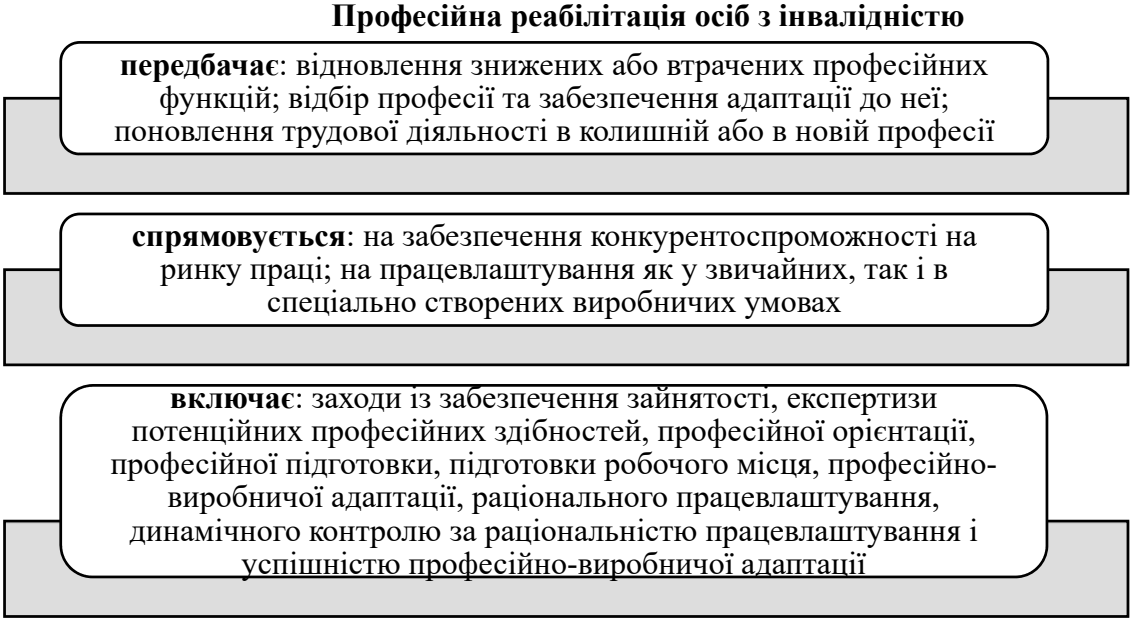

Рис.1. Ключові складові професійної реабілітації осіб з інвалідністю згідно з формулюванням Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні».

Професійна реабілітація здійснюється згідно з розробленими і затвердженими індивідуальними програмами реабілітації осіб з інвалідністю в установах, акредитованих для такої діяльності, або у інший не заборонений законодавством спосіб, та в разі необхідності супроводжується медичним спостереженням, наданням інших видів реабілітації (психологічної, психолого-педагогічної, соціальної тощо) та/або соціальних послуг.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Документ 875-XII. Поточна ред. 16.10.2020 р. Електронний ресурс. Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text

2. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». Документ 2961-IV. Поточна ред. 01.01.2020 р. Електронний ресурс. Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text

Дацько Т. С.

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

В Україні державні підприємства складають значну частину економіки, надають найважливіші державні послуги та представляють найбільшого роботодавця в країні.

Кількість державних підприємств в Україні дуже висока, з них менше половини оцінюються як діючі. Проте жодна державна агенція в Україні не має жодних даних. Більшість діючих державних підприємств не працюють ефективно. Більше того, багато з них працюють із збитком через корупцію, неправильне управління та обтяжливі цілі державної політики, що здійснюються державними підприємствами. Останнім часом були започатковані спроби скоротити їх кількість через злиття, приватизацію та ліквідацію, але вони зустріли спротив.

На жаль, назви найбільших державних підприємств також спричинені корупцією та політичними скандалами. Корупція, очевидно залишається однією з головних перешкод для довгоочікуваної реформи державних підприємств. Політичне захоплення державних підприємств є загальною темою звинувачень, пов'язаних з корупцією. Ця ж тема випливає з нещодавніх корупційних розслідувань та судових переслідувань. Навіть за словами провідних державних службовців, державні підприємства протягом десятиріч використовують для створення корупційних схем. Державні підприємства часто використовуються як основна ціна на виборах, і підлягають розподілу за квотами після виборів. Члени керівництва державних підприємств, посадові особи відповідної структури власності або члени політичної еліти, які контролюють відповідний сектор, галузь, міністерство чи підприємство, часто є або афілійованими, або мають власні посередницькі фірми, котрі використовують у корупційних схемах, або отримують частину прибутку через відкати.

Належне управління державними підприємствами в Україні є умовою, необхідною для усунення широко розповсюдженої корупції та закриття прогалин, які дозволяють це зробити. Переконувати у тому, що корупція на державних підприємствах – розповсюджене явище, нікого не потрібно. Масштаби цього явища вражають. Найбільш поширені корупційні схеми: придбання товарів та послуг для державних підприємств за цінами, що перевищують ринкові ціни, тобто зловживання державними закупівлями, та продаж товарів або послуг, що виробляються державними підприємствами, за цінами нижчими за ринкові, до компаній – посередників, які потім продають товари за ринковими цінами. Також державні підприємства, які мають в своїй власності землі, передавали їх у користування іншим особам неофіційно і тому подібне.

Закупівлі відкриті для зловживань керівництвом різних рівнів, включаючи середній менеджмент. Поширеність корупційних схем добре описана в річних звітах антикорупційних правоохоронних органів. Звіти НАБУ підкреслюють, що державні структури для нагляду за державними підприємствами є слабкими, а також слабкою є система управління та контролю, що призвело до того, що політики та державні службовці втручались неналежним чином в управління державними підприємствами та відкрили двері для хабарництва, незаконного привласнення та викрадення активів а також інших форм корупції. Корупція, безумовно, залишається однією з найбільших викликів і, здається, є однією з головних перешкод для довгоочікуваної реформи державних підприємств.

Потому уряд затвердив Постанову №706 "Питання запобігання і виявлення корупції", згідно якої, починаючи з 01 січня 2014 року на державних підприємствах повинні бути уповноважені по боротьбі з корупцією. Згідно положення уповноважена особа повинна забезпечувати здійснення заходів щодо запобігання та виявлення корупції, контролювати законодавство щодо врегулювання конфлікту інтересів, слідкувати за фактами несвоєчасності подання декларації про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру (фінансові декларації), перевіряти такі декларації на достовірність заповнення, виявляти в них помилки. Також, уповноважена особа у разі виявлення на підприємстві фактів з ознаками корупції повинна проінформувати керівника та повідомити про це уповноважені правоохоронні органи.

Реформа корпоративного управління, залучення правоохоронної системи, приватизація – ось основні методи боротьби із корупцією на держпідприємствах.

Перший метод втілює кращі світові практики управління держпідприємствами. Створення незалежних наглядових рад усуває ризики політичного впливу на держпідприємства та посилює контроль за ними. Однак цей процес тривалий та ресурсоємний. В наших реаліях створення наглядових рад для усіх понад трьох тисяч державних підприємств може тривати десятки років. До того ж, існує ризик повторного політичного" захоплення" підприємств після чергових виборів, навіть після проведення реформи корпоративного управління.

Ефективність другого методу в Україні викликає сумніви – не реформована судова система та відсутність верховенства права не дають правоохоронним органам повноцінно виконувати свої функції. За даними НАБУ, наявні судові вироки спрямовуються проти виконавців, а не організаторів корупційних схем, а більшість справ відчайдушно затягуються.

На відміну від двох попередніх методів продаж державних підприємств інвесторам дозволяє усунути не наслідки корупції, а її причину. Зміна форми власності із державної на приватні долає джерело корупції та знижує ризики політичного впливу на підприємства у довгострокові перспективі. Приватизація дозволяє підприємствам позбутися політичного впливу і працювати ефективніше. Крім того, приватизація в Україні дозволить очистити саму політичну систему. Оскільки чиновники та політики матимуть менше можливостей та стимулів до збагачення за кошт державних підприємств, це сприятиме приходу до влади людей, метою яких буде не розкрадання державної власності, а робота на користь суспільства. Правда самі українці переймаються тим, чи не віддадуть на продаж надважливі державні компанії та яка доля чекає на підприємства після їх приватизації. Тут варто зауважити, що уряд передав на розгляд Верховної Ради перелік з більш ніж 200 стратегічних підприємств, які не можуть бути приватизовані, бо забезпечують обороноздатність, енергетичну незалежність країни або є природними монополіями і критично важливими для країни компаніями. Водночас у Фонді держмайна запевняють, продавати державні компанії абикому не будуть. В умовах продажу чітко пропишуть цільове призначення об'єктів, екологічні та соціальні умови. А у випадку їх порушення майно може піти на реприватизацію. Загалом за рахунок приватизації державних підприємств влада хоче вирішити одразу кілька проблем: позбутися неприбуткових активів, поповнити державний бюджет і, головне, знизити рівень корупції.

Список використаних джерел і літератури

1. Звіт Антикорупційні реформи в Україні: запобігання та боротьба з корупцію на державних підприємствах 4-й раунд моніторингу Стамбульського плану дій щодо боротьби з корупцією ОЕСР.-Неофіційний переклад фонду майна України від 09.12.2018р.

2. Поліщук О. Запобігання та боротьба з корупцією на державних підприємствах /ЛІГА Блоги. (електрона версія)

3. Гліб Вишлінський Дірява кишеня держави або як подолати корупцію на державних підприємствах. – Українська правда Блоги. (електронна версія)

4. Бойцун А. Яблоновський Д. Как Украине продать крупнейший источник корупции.-Экономическая Правда (електронна версія)

Дашкова К. С., аспірантка
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЇХ РОЛЬ У ВЗАЄМОДІЇ З ВЛАДОЮ

Тези присвячені дослідженню взаємодії інститутів громадянського суспільства із органами державної влади. Автором визначено поняття «інститутів громадянського суспільства» і визначено сферу їх функціонування як механізму захисту прав і свобод громадян. Розглянуті та узагальнені проблеми, з якими стикаються інститути громадянського суспільства у взаємодії з національними та місцевими органами влади і визначено позитивні

фактори впливу інститутів у соціально-політичному житті громадян. Виявлено чинники, які сприятимуть підвищенню прозорості та зменшенню бюрократизму у налагодженні діалогу між державою та громадськістю за участі інститутів громадянського суспільства.

Ключові слова: інститут громадянського суспільства, влада, захист прав і свобод, громадяни, Україна.

Демократизація суспільних відносин в Україні посилює увагу до механізмів взаємодії громадянського суспільства із органами державної влади. Поняття громадянського суспільства належить до сфери недержавних інститутів і застосовується для визначення будь-яких відносин, які не підлягають регулюванню з боку держави. Воно забезпечує взаємодію громадян держави шляхом добровільного їх об'єднання, організації соціальних рухів для участі у соціальній взаємодії та ін. [5, с. 187]. Метою тез є визначення ролі інститутів громадянського суспільства в організації взаємодії із владою. Питання дослідження ролі і функцій громадянських організації розглядалися у роботах О. Карпяк [2], Н. І. Крицкалюк [4], Р. Мошинського [5], Є. Пілат [6], О. В. Турій [7], Ю. Ж. Шайгородський [8] та ін.

Органи державної влади, регіональні представництва, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання та інші організації є незалежними елементами загальної політико-правової структури держави. Кожен з цих органів відповідає за здійснення діяльності, яка входить до сфери їх компетенції. Однак, їх взаємодія є необхідною умовою формування демократичного суспільства. Зокрема, підтримка діяльності громадських організацій – це одна із важливих задач держави.

До інститутів громадянського суспільства (ІГС) належать громадські, професійні, благодійні і релігійні організації, творчі спілки, некомерційні товариства та неурядові засоби масової інформації та інші установи, легалізовані згідно із законодавством [1]. Реалізації взаємодії з цими інститутами базується на принципові відокремлення їх від держави. Їх діяльність забезпечена статтею 36 Конституції України, що гарантує громадянам право на свободу утворення об'єднань, включно з різними видами громадських організацій, які будуть забезпечувати захист прав і свобод членів соціуму [3]. Інституційне забезпечення кооперації влади із суспільством розпочалося у 1992 році з прийняття закону «Про об'єднання громадян». Цей закон служив регулятором діяльності громадських організацій і політичних партій. Подальші поправки до закону включили до кола регулювання громадську діяльність. У зв'язку з прийняттям цього закону, в Україні було здійснено інституціалізацію недержавних і неприбуткових організацій. Вони отримали можливість співпрацювати з громадськими організаціями щодо надання їм консультаційних послуг, або фінансової підтримки [4, с. 81].

В Україні процес інституціалізації влади і суспільства відбувається у площині комунікації, яка забезпечується підсистемами органів державної влади і соціуму через посередництво громадської організації [6, с.194-202]. Слід зауважити, що цей механізм має великий потенціал для розподілу суспільних проблем, виокремлення їх пріоритетності, залучення необхідної підтримки, звітності тощо. Громадські організації мають більше можливостей щодо правової підтримки захисту прав громадян, зокрема, така допомога може надаватися як на національному, так і на регіональному рівні. Відповідно, деякі проблеми порушення прав і свобод громадян можуть вирішуватися органами місцевого самоврядування за участі громадської організації, а інші потребують залучення центральних органів державної влади.

Вони виконують важливу роль у захисті інтересів людини і дотриманні її свобод. Наприклад, професійні організації виступають на захист працівників, яких було незаконно звільнено, або відстоюють соціальні права співробітників організації та ін. Активна діяльність інститутів громадянського суспільства покладена в основу демократичного суспільства, оскільки захист прав і свобод громадян є основним обов'язком держави. Як механізм взаємодії із владою ІГС виступають як посередники між індивідом, права і свободи якого порушено, та установою, державною або комерційною. Їх задача – відновити справедливість законним шляхом, тобто використовуючи легалізовані механізми впливу на порушника, такі як звернення до суду та ін.

На державному рівні, ІГС створюють умови та організують представництво громадських інтересів в органах державної виконавчої влади, місцевих органах та ін. Взаємодія з органами виконавчої влади передбачає не тільки захист інтересів громадян, а й просвітницьку роботи серед них. Зокрема, ІГС можуть проводити консультації із громадянами України задля роз'яснення їм найбільш важливих питань щодо рішень влади.

Поширеним видом діяльності ІГС є волонтерський рух. Одна з основних задач, яку він виконує, включає взаємодію із органами влади у площині політичної участі у соціально важливих для майбутнього країни подіях. Так, в Україні волонтерський рух активізувався у 2013-2014 рр., що було пов'язано із захистом державного суверенітету країни від зовнішньої агресії [2, с. 131].

Як зауважує О. В. Турій, ІГС можуть мати суттєвий вплив на прийняття управлінських рішень та відіграють роль у діяльності органів виконавчої влади [7]. Проте, на думку дослідника, у сучасній Україні, ІГС стикаються з низкою складнощів, які перешкоджають організації ефективної співпраці з національними та місцевими органами самоврядування. Це такі тенденції, як непрозорість і бюрократизм, що нівелює механізм налагодження ефективного діалогу держави і суспільства. Крім того, у країни на ІГС тисне податкове навантаження, відповідно, вони фактично позбавлені підтримки держави та благодійницьких організацій. Не маючи будь-якої фінансової підтримки, інститути не можуть повною мірою відстоювати права і свободи громадян.

В України перешкодою для діяльності громадянських організацій часто стає багаторівнева система для їх реєстрації, а члени суспільства мало поінформовані про їх роботу. Згідно зі статистикою, лише 3% опитаних українців є членами громадських організацій. Лише 55% ІГС у реальності реалізують свої функції і є активними учасниками захисту соціальних прав українців. Сьогодні неефективність взаємодії ІГС з владою пов'язана з тим, що у країні не існує чітких механізмів для звітності цих організацій перед владними структурами та суспільством. Крім цього, комунікативна діяльність ІГС з державними установами недостатньо забезпечена на обох рівнях – місцевому та національному. Інститути мають слабко організовані зовнішні зв'язки та комунікацію із закордонними установами задля отримання консультаційної та іншої допомоги.

Прикладом ІГС в Україні стали такі організації, як «Український союз промисловців та підприємців», «Асоціація фермерів», «Федерація незалежних профспілок України», «Український кредитний союз» та ін.

Підсумовуючи викладене, інститути громадянського суспільства покликані забезпечувати рівновагу між соціальними, державними та іншими силами задля регулювання захисту прав і свобод громадян. Дослідження взаємодії інститутів громадянського суспільства та держави ускладнюється бюрократичними перепонами та відсутністю прозорості і важелів контролю звітності. Держава повинна більше стимулювати й фінансово підтримувати ІГС, оскільки вони виступають одним із механізмів забезпечення прав і свобод громадян, тобто фактично покладають на себе одну з функцій демократичної і правової держави. Відповідно, для забезпечення ефективної взаємодії між ІГС та державними органами влади необхідно залучати ці інститути до реформування сучасної соціально-політичної і державної сфери, налагодження ефективної комунікації на різних рівнях влади і соціальної структури.

Список використаних джерел і літератури

1. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти [Електронний ресурс] / Міністерство юстиції. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_20126

2. Карпяк О. Громадянське суспільство у сучасній Україні (політико-правовий аспект) / О. Карпяк // Вісник Львівського Університету. Серія філософсько-політологічної студії . – 2017. – Вип. 14. – С. 126-133.

3. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

4. Крицкалюк Н. І. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник становлення демократії в Україні: дис. канд. політ. наук. / Н. І. Крицкалюк. – Київ, 2016. – 221 с.

5. Мошинський Р. Інститути громадянського суспільства в Україні: соціально-правова спрямованість політичних процесів та їх вплив на національну безпеку / Р. Мошинський // Вісник Національної академії державного управління. – 2013. – №2. – С. 184-192.

6. Пілат Є. Феномен соціальних мереж як фактор розвитку громадянського (інформаційного) суспільства й активізації модернізаційних процесів у сфері державного управління [Текст] / Є. Пілат // Вісник Львівського університету ім. Івана Франка: збірник наукових праць Юридичні науки. – Вип. 56. – Львів, 2012. – С. 194-202

7. Турій О. В. Окремі аспекти взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади як фактор розвитку громадянського суспільства [Електронний ресурс] / Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 8. – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1115

8. Шайгородський Ю. Ж. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія / Ю. Ж. Шайгородський, Т. С. Андрійчук, А. Я. Дідух та ін.; за заг. ред. Ю. Ж. Шайгородського. – К., 2011. – 148 с.

Дика Д. В., студентка
Черкаський державний технологічний університет

«ЕЛЕКТРОННИЙ СУД»: ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ

Електронний суд дозволяє подавати учасникам судового процесу до суду документи в електронному вигляді, а також надсилати таким учасникам процесуальних документів в електронному вигляді, паралельно з документами у паперовому вигляді відповідно до процесуального законодавства.

Положення про автоматизовану систему документообігу суду (АСДС), затверджене рішенням Ради суддів України (РСУ) від 26.11.2010 р. №30 (в редакції рішення РСУ від 12.04.2018 р. №16), надало можливість до початку функціонування Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) використовувати в українських судах у тестовому режимі окремі інструменти електронного правосуддя, серед яких підсистема «Електронний суд»[1].

У п. 2.3 рішення РСУ від 12.04.2018 р. №16 зазначено, що окремі норми положення про АСДС, які стосуються, зокрема, використання підсистеми «Електронний суд», набирають чинності та можуть використовуватися в тестовому режимі виключно для судів та органів системи правосуддя, визначених пілотними згідно з відповідним наказом Державної судової адміністрації України (ДСАУ).

У зв'язку з тим, що ЄСІТС не була запущена вчасно і наразі невідомо, коли вона запрацює, з'явилася низка проблем. Зокрема, виявилося, що українські суди все частіше відмовляються розглядати заяви, які надходять до них в електронному вигляді через «Електронний суд». Про це говориться у відповідному листі ДСА до РСУ, про який стало відомо у вересні цього року. Виявилося, що судді почали приймати ухвали про залишення без руху позовних заяв, надісланих через «Електронний суд».

У таких ухвалах судді посилаються на Перехідні положення чинних процесуальних кодексів, якими передбачено, що до дня початку функціонування ЄСІТС подання, реєстрація, надсилання процесуальних та інших документів, доказів, формування, зберігання та надсилання матеріалів справи здійснюються в паперовій формі. Окремі суди обґрунтовують відмову відсутністю офіційного оголошення про функціонування ЄСІТС, а також тим, що Вища рада правосуддя не затвердила положення про ЄСІТС.

Реакцією на зазначений лист ДСА стало рішення Ради Суддів України від 20.09.2019 р. №75, в якому РСУ рекомендувала судам приймати до розгляду документи, отримані з використанням підсистеми «Електронний суд».

Уже тривалий час Україна потерпає від пандемії коронавірусу, а тому уряд був змушений запровадити низку обмежень для запобігання поширення COVID-19. З урахування цих обставин особливо гостро постає питання доступу громадян до правосуддя без ризику інфікування й з дотримання вимог карантину. У цій ситуації особливо актуальним є повернення до впровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (ЄСІТС) «Електронний суд». 2 квітня 2020 року набув чинності ухвалений 30 березня цього ж року на позачерговому засіданні Верховної Ради Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та

економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019)» (законопроект №3275), яким внесено зміни до процесуальних кодексів КАСУ, ГПК та ЦПК щодо можливості на час дії карантину участі в судовому засіданні в режимі відеоконференцій за межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Фактично адвокати і представники сторін та інші учасники удового процесу зможуть брати участь у засіданні з власного комп'ютера чи телефону.

Так, для участі в засіданні в режимі відеоконференції учасник справи повинен попередньо зареєструватись за допомогою електронного цифрового підпису в системі EasyCon на офіційному веб-порталі судової влади України та перевірити наявні в нього власні технічні засоби на відповідність технічним вимогам. Учасник справи подає заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції за межами приміщення суду не пізніше ніж за 5 днів до судового засідання. Обов'язкові реквізити заяви: назва суду, номер судової справи, дата, час судового засідання, ПІБ, власний статус у судовій справі, e-mail, з яким зареєстрований у системі EasyCon, номер телефону для зв'язку. Заяву учасника в день її надходження до суду реєструють в автоматизованій системі документообігу суду та передають відповідному головуючому судді, який приймає рішення щодо можливості проведення засідання в режимі відеоконференції за наявності відповідної технічної можливості.

Електронні проблеми в судах :

- Наявні системи автоматизації судів, органів та установ системи правосуддя не відповідають вимогам технічного захисту інформації для інформаційно-телекомунікаційних систем, де обробляється інформація з обмеженим доступом (зокрема, персональні дані, таємниця слідства, медична таємниця, таємниця усиновлення, службова інформація тощо), та є вразливими до інформаційних загроз.
- Розроблена підсистема «Електронний суд» потребує доопрацювання, інтеграції з іншими підсистемами ЄСІТС, у тому числі враховуючи необхідність реєстрації офіційних електронних адрес, розмежування прав доступу на перегляд судових документів.
- Нинішній функціонал Автоматизованої системи документообігу суду не надає можливості спільної роботи з документами.
- Програмне забезпечення відеотрансляції судових засідань та організації відеоконференцзв'язку не використовує консолідований центр обробки, збереження та відтворення мультимедійної інформації.
- Віддалений доступ користувачів ЄСІТС до будь-якої інформації, що зберігається в електронній формі відповідно до диференційованих прав доступу, неможливий без запровадження централізованих політик керування обліковими записами користувачів, який сьогодні відсутній в системі (здійснюється на прикладному рівні для кожної окремої підсистеми).

Список використаних джерел і літератури

1. Рішення Ради суддів України «Положення про автоматизовану ситсему документообігу суду» від 26 листопада 2010 року № 30 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://ips.ligazakon.net/document/view/mus14346?an=255&ed=2016_09_15

2. «Електронний суд»: його особливості і перспективи // Бізнес і закон. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/82094-elektronniy_sud__yogo_osoblivosti_i_perspektivi.html

Дмитренко В. Ю., к. ю. н., юрисконсульт
Акціонерне товариство «Українська залізниця»

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ, ПОРУШЕНИХ ПРИ ВИКОНАННІ ІПОТЕЧНОГО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

За сучасних умов в Україні надзвичайно важливо використовувати цивільно-правові механізми надійного захисту суб'єктивних цивільних прав та охоронюваних законом інтересів (далі – захист цивільних прав) суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання. Механізм захисту цивільних прав при виконанні іпотечного зобов'язання, який базується на нормах Загальної

декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, Конституції України, Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), передбачає право кожного насамперед звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу [1, статті 13-16].

Беззаперечним є твердження Н.С. Кузнєцової, що кожне суб'єктивне право в разі його порушення гарантовано забезпечується можливістю його примусового відновлення або захисту [2, с. 102]. Окрім того, поняття «захист цивільних прав та інтересів» тісно пов'язане з іншим – «охорона цивільних прав та інтересів», співвідношення яких, на думку О.І. Мацегоріна, полягає в наступному: охорона цивільних прав та інтересів має місце на етапі до їх порушення, а цивільно-правовий захист – після їх порушення [3, с. 143]. На підставі аналізу вище зазначених джерел можна зробити висновок, що захист цивільних прав та інтересів суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання – це: дії уповноважених суб'єктів щодо попередження, припинення порушення прав чи відновлення неналежного виконання, невиконання іпотечного зобов'язання [4, с. 181] чи відновлення порушених прав та інтересів суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання; юридично закріплена можливість учасників іпотечного зобов'язання використати відповідні заходи (способи) захисту для поновлення порушеного права і припинення дій, які порушують це право [5, с. 324].

У питанні щодо універсальних способів такого захисту, то ч. 2 ст. 16 ЦК України містить їх перелік. Вони можуть застосовуватись до переважної більшості цивільних прав чи інтересів учасників іпотечного зобов'язання, однак застосування конкретного способу залежить від двох чинників: від змісту права, за захистом якого вони звернулися; від характеру його порушення. З'ясувати характер спірних правовідносин сторін іпотечного зобов'язання (предмет та підставу позову), характер порушеного права позивача та можливість його захисту в обраний ним спосіб має суд [5, с. 324].

Щодо форм захисту цивільних прав при виконанні іпотечного зобов'язання, то найбільш поширеним є виокремлення за суб'єктом здійснення захисту юрисдикційної та неюрисдикційної. Сутністю юрисдикційної форми є захист цивільних прав певним органом або посадовою особою, що виносить обов'язкове для сторін спору рішення чи вчиняє певну дію. Натомість неюрисдикційна форма передбачає захист цивільних прав самостійно самими учасниками матеріальних правовідносин.

У результаті аналізу законодавства вважаємо, що юрисдикційна форма захисту цивільних прав суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання може реалізуватися: в загальному порядку – на підставі відповідних положень ЦК України; в спеціальному порядку – на підставі відповідних положень спеціального законодавства, насамперед Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р. № 898- IV (далі - Закон № 898-IV) [6]. Безумовно, важливою є судова форма захисту цивільних прав суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання. Учасниками договірних правовідносин можуть використовуватися з-поміж способів захисту цивільних прав судом, встановлених ч. 2 ст. 16 ЦК України, такі: визнання правочину недійсним; відновлення становища, яке існувало до порушення; примусове виконання обов'язку в натурі; зміна правовідношення; припинення правовідношення; відшкодування збитків, інші способи відшкодування майнової шкоди; відшкодування моральної шкоди. Окрім того, відповідно до ст. 16 ЦК України суд може захистити цивільне право або інтерес іншим способом, що встановлений договором або законом чи судом у визначених законом випадках [1, ст. 16].

Аналіз норм Закону № 898-IV дозволяє виділити такі спеціальні способи захисту прав суб'єктів відносин іпотеки судом: встановлення правовідносин іпотеки; визнання судом іпотечного договору недійсним у разі відсутності в ньому з істотних умов такого договору, що передбачені ч. 1 ст. 18 Закону № 898-IV; прийняття судом рішення про звернення стягнення на предмет іпотеки (ч. 4 ст. 33); прийняття судом рішення про передачу предмету іпотеки іпотекодержателю або іншій особі в управління на період до його реалізації у порядку, встановленому законодавством, після прийняття рішення про звернення стягнення на предмет іпотеки і з метою отримання продукції, плодів та доходів, забезпечення належного

господарського використання переданого в іпотеку нерухомого майна, а також встановлення умов такого управління (ч. 1 ст. 34); оскарження в судовому порядку рішення про реєстрацію права власності іпотекодержателя на нерухоме майно, що є предметом іпотеки (ч. 2 ст. 37); прийняття рішень, пов'язаних з реалізацією предмету іпотеки з прилюдних торгів (встановлення початкової ціни продажу предмета іпотеки при продажу предмету іпотеки з прилюдних торгів (ч. 2 ст. 43) тощо.

Натомість, усі інші форми захисту за своєю сутністю є позасудовими, застосування яких у разі порушення основного зобов'язання та (або) умов іпотечного договору суб'єктами виконання іпотечного зобов'язання передбачено нормами Закону № 898-IV. Зокрема, шляхом надсилання іпотекодержателем іпотекодавцю та боржнику (якщо він є відмінним від іпотекодавця) письмової вимоги про усунення порушення, що має містити стислий зміст порушених зобов'язань. Значення позасудового врегулювання спору між суб'єктами виконання іпотечного зобов'язання полягає в тому, що після його завершення будь-які наступні вимоги іпотекодержателя щодо виконання боржником основного зобов'язання є недійсними. А тому саме ця форма надає можливість сторонам самостійно розв'язати спірні питання під час виконання іпотечного зобов'язання.

У питанні захисту цивільних прав, порушених при виконанні іпотечного зобов'язання, з огляду на відсутність належного правового врегулювання та суперечність окремих положень чинного законодавства, на сьогодні існує багато проблем. Як свідчить практика, права сторони зобов'язання, зазвичай, порушуються та вимагають захисту внаслідок невиконання іпотечного зобов'язання іншою стороною. Таке невиконання може мати наступні вияви: укладення іпотечного договору з порушенням чинного законодавства; порушення вимог щодо державної реєстрації іпотеки; порушення порядку передачі майна в іпотеку або порядку відчуження такого майна; інше невиконання стороною іпотечного зобов'язання своїх обов'язків. А тому доцільно внести доповнення до Закону № 898-IV, якими, зокрема, передбачити можливість вимагати від боржника дострокового виконання зобов'язання. Зазначене, на нашу думку, сприятиме попередженню порушення прав чи поновленню порушеного права і припиненню дій, які порушують це право, а, отже, - захисту цивільних прав, порушених при виконанні іпотечного зобовязання.

Список використаних джерел і літератури

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. ВРУ. URI: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15 (дата звернення: 28.10.2020).
2. Кузнєцова Н.С. Цивільно-правова відповідальність і захист цивільних прав. *Вісник Київського університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки.* 2009. Вип. 81. С. 102-108.
3. Мацегорін О.І. Поняття та зміст захисту цивільних прав. *Часопис Київського університету права.* 2011. № 3. С. 143-147.
4. Дмитренко В.Ю. Проблеми захисту цивільних прав та інтересів суб'єктів виконання іпотечного зобов'язання. *Правове регулювання економіки*. 2017. № 16. С. 179-189.
5. Дмитренко В.Ю. Захист цивільних прав та інтересів при виконанні іпотечного зобов'язання. *Антропосоціокультурна природа права*: матеріали наукової конференції (Чернівці, 25-27 травн. 2016 р.). Чернівці: ЧНУ, 2016. С. 323-325.
6. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898-IV. URI: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/898-15 (дата звернення: 29.10.2020)

Дмитренко Е. С., д. ю. н., професор
Білоус О. О., студент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Серед основних завдань України на шляху її розбудови як правової та демократичної держави є забезпечення безпеки особи, суспільства, окремих адміністративно-територіальних утворень та держави в цілому. Реалізація цього завдання визначає зміст і спрямованість

діяльності держави, адже забезпечення безпеки на усіх рівнях сприяє подальшому розвитку усіх суспільних та державних інституцій.

За умов швидких та глобальних змін посилюється негативний вплив внутрішніх та зовнішніх загроз національній безпеці держави в цілому та окремих її видів. Саме тому актуальності набуває питання механізму правового регулювання забезпечення фінансової безпеки держави, який є досить складним та структурованим, насамперед, через те, що він забезпечується за допомогою багатьох чинників, найважливішими серед яких є законодавство у цій сфері.

Однак на сьогодні поняття «фінансова безпека» не закріплено в жодному нормативно-правовому акті. Багато вчених формують власну позицію, виходячи з положень Закону України «Про національну безпеку України», у першій статті якого сформульовано визначення національної безпеки України – як захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [1, ст. 1].

Запропоноване законодавцем визначення, на наш погляд, може стати основою для формулювання понять інших видів безпеки. Зокрема, можна зробити висновок, що фінансова безпека України – це захищеність фінансових інтересів особи, суспільства, окремих адміністративно-територіальних утворень та держави в цілому від реальних та потенційних загроз. Відповідно, фінансова безпека держави – це захищеність її фінансових інтересів від реальних та потенційних загроз.

Діяльність у сфері забезпечення фінансової безпеки держави здійснює система органів, зокрема, Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України, Рада національної безпеки та оборони, Служба безпеки України, Державна казначейська служба України, Національний банк України, інші центральні органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування. Ці суб'єкти відповідно до законодавства наділені повноваженнями щодо забезпечення фінансової безпеки на державному чи регіональному рівнях.

Законодавством України, зокрема Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 № 569-р «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» (далі – Концепція) визначено види національної безпеки у фінансовій сфері, механізм її забезпечення, а також основні чинники, що можуть призвести до виникнення внутрішніх та зовнішніх загроз. Так відповідно до Концепції система видів національної безпеки у фінансовій сфері є такою:

– безпека в бюджетній сфері;

– безпека у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору;

– безпека у податковій сфері;

– безпека у сфері фінансів реального сектору економіки;

– безпека у банківській сфері;

– безпека у сфері валютного ринку;

– безпека у сферах функціонування фондового ринку та небанківського фінансового сектору [2].

На наш погляд, назви окремих видів національної безпеки у фінансовій сфері (яку було б краще назвати «фінансова безпека держави») потребують уточнення, наприклад «безпека у сфері управління державним боргом, гарантованим державою боргом та боргом корпоративного сектору» – доцільніше було б назвати «боргова безпека».

Відповідно до Концепції механізм забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері обумовлений наступними явищами та чинниками: 1) внутрішня та зовнішня фінансово-кредитна політика держави; 2) політична ситуація, що склалася у державі; 3) досконалість законодавчого забезпечення функціонування фінансової системи; 4) міжнародні зобов'язання держави [2].

Водночас науковцями виокремлюються елементи механізму забезпечення фінансової безпеки держави. У наукових працях зазначається, що структурними елементами такого механізму є: принципи забезпечення фінансової безпеки; функції забезпечення фінансової безпеки; методи забезпечення фінансової безпеки; правові норми, що регулюють та визначають даний механізм; правовідносини у сфері забезпечення фінансової безпеки [3, с. 65]. Окремо акцентується увага на фінансово-правових засобах забезпечення фінансової безпеки, зокрема на фінансовий контроль та фінансово-правову відповідальність за порушення фінансового законодавства [3, с. 65]. Вважаємо, що у Концепції та інших нормативно-правових актах доцільно було б розглядати зазначені елементи механізму забезпечення фінансової безпеки.

У Концепції зазначено, що стабільне та безпечне функціонування фінансової системи забезпечується також своєчасним розпізнаванням можливих внутрішніх та зовнішніх загроз. А тому приділяється належна увага чинникам та явищам, що можуть призвести до виникнення таких загроз фінансовій безпеці держави.

Так, серед внутрішніх загроз названо такі: нестабільність та недосконаліть правового регулювання у фінансовій сфері; нерівномірний розподіл податкового навантаження на суб'єктів господарювання, що зумовлює ухилення від сплати податків та відплив капіталу за кордон; відплив капіталу за кордон внаслідок погіршення інвестиційного клімату; низький рівень бюджетної дисципліни і незбалансованість бюджетної системи; збільшення обсягу державного боргу; недостатній рівень золотовалютних резервів; істотні коливання обмінного курсу національної валюти, не обумовлені дією макроекономічних факторів тощо. Натомість, до явищ і чинників, що можуть призвести до виникнення зовнішніх загроз віднесено: обмеженість доступу до міжнародних фінансових ринків; значна залежність від експортно-імпортної діяльності; погіршення стану зовнішньої торгівлі, зростання дефіциту платіжного балансу, зокрема рахунка поточних операцій; значна залежність від зовнішніх кредиторів; вплив світових фінансових криз на фінансову систему держави [2]. Вважаємо, що доцільно було б у Концепції окремо визначити як внутрішні, так і зовнішні загрози за видами фінансової безпеки держави.

Таким чином, створення дієвого механізму забезпечення фінансової безпеки держави передбачає вирішення доволі широкого кола питань, які стосуються визначення принципів, функцій, методів забезпечення фінансової безпеки та переліку внутрішніх та зовнішніх загроз, а також з'ясування місця системи фінансово-правових засобів у такому механізмі. Окрім цього, необхідно нормативно закріпити поняття «фінансова безпека держави», а також здійснити чітку регламентацію повноважень та функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення фінансової безпеки держави задля уникнення їх дублювання.

Список використаних джерел і літератури

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text (дата звернення: 08.11.2020).

2. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.08.2012 р. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/569-2012- %D1%80 (дата звернення: 09.11.2020).

Дмитренко Е. С. Загальнотеоретичні питання механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 62-69.

Дмитренко Е. С., д. ю. н., професор
Жежкун М. В., магістран
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ

Фінансово-правовий статус Фонду соціального страхування України – це його завдання, функції, права, обов'язки та відповідальність під час здійснення фінансової діяльності. Це питання є недостатньо дослідженим у наукових джерелах. Тому проаналізуємо окремі норми Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23.09.1999 р. № 1105-XIV (надалі – Закон № 1105-XIV), якими визначено завдання, функції, права, обов'язки та відповідальність Фонду соціального страхування України. Так відповідно до статті 9 Закону № 1105-XIV основними завданнями Фонду соціального страхування України є: реалізація державної політики у сфері соціального страхування; надання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг відповідно до Закону № 1105-XIV; здійснення контролю за використанням роботодавцями та застрахованими особами коштів Фонду; аналіз та прогнозування надходжень коштів від сплати єдиного внеску тощо [1, ст. 9].

Що стосується функцій Фонду – як основних напрямів та сфер його діяльності, то вони закріплені у статтях 4 та 7 Закону № 1105-XIV. На думку О.В. Соловйова, Фонд соціального страхування України виконує профілактичну, реабілітаційну та інформаційно-аналітичну функції [2, с. 11]. Проаналізувавши зміст норм Закону № 1105-XIV, вважаємо функціями Фонду соціального страхування України також мобілізаційну та контрольну. Реалізуючи мобілізаційну функцію, Фонд провадить мобілізацію страхових внесків, забезпечує фінансування виплат за видами соціального страхування. Під час реалізації контрольної функції Фонд соціального страхування України здійснює контроль за використанням коштів соціального страхування.

Як свідчить аналіз Закону № 1105-XIV, то Фонд соціального страхування України відповідно до покладених завдань здійснює й інші функції. Вони полягають, зокрема: у здійсненні управління та оперативного розпорядження фінансовими ресурсами Фонду в межах бюджету фонду; у контролі за використанням коштів фонду; у контролі за веденням і достовірністю обліку та звітності щодо надходження та використання його коштів [1, ст. 9].

Варто зазначити, що окремо у статті 7 Закону № 1105-XIV визначено функції Правління Фонду соціального страхування України, зокрема: контрольна; прогностична; нормотворча. Змістом реалізації контрольної функції Правління є: контроль діяльності виконавчої дирекції Фонду та її робочих органів; заслуховування звітів директора виконавчої дирекції Фонду про її діяльність. Важливо, що Правління ФССУ під час здійснення фінансової діяльності наділено прогностичною функцією подавати для внесення на затвердження Кабінету Міністрів України пропозицій: щодо визначення розміру внесків за видами загальнообов'язкового державного соціального страхування; щодо пропорцій розподілу частки єдиного внеску за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням від нещасного випадку та у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

Слід зазначити важливу роль нормотворчої функції Правління Фонду. Її реалізація забезпечується повноваженням затверджувати нормативно-правові акти та документи, що регламентують діяльність Фонду соціального страхування України з виконання статутних завдань. Зокрема, статуту Фонду, звітів про виконання бюджетів, порядку використання коштів бюджету та коштів резерву Фонду тощо.

Необхідно підкреслити, що під час здійснення фінансової діяльності Правління Фонду соціального страхування України також виконує функції, які стосуються її різних напрямів. Зокрема, це: встановлення розміру соціальних допомог; схвалення проекту бюджету Фонду для внесення на затвердження Кабінету Міністрів України; створення резерву коштів для забезпечення виконання завдань; підготовка подання щорічних звітів про діяльність Фонду;

здійснення контролю за цільовим використанням коштів Фонду, веденням і достовірністю обліку та звітності щодо їх надходження та використання [1, ст. 7].

Безумовно, важливими елементами фінансово-правового статусу Фонду соціального страхування України є його права, обов'язки та відповідальність, визначені у статті 10 Закону № 1105-XIV. Так, низка прав Фонду реалізується ним під час здійснення контрольної діяльності. Це, зокрема: право перевіряти достовірність відомостей, поданих роботодавцем для отримання коштів фонду, дотримання порядку використання роботодавцем виділених йому коштів фонду; право зупиняти виплати з Фонду в разі відмови (перешкоджання) з боку роботодавця у проведенні перевірки; право отримувати необхідні пояснення з питань під час перевірки. Також Фонд соціального страхування України має права: накладати і стягувати фінансові санкції та адміністративні штрафи за порушення вимог Закону № 1105-XIV; порушувати питання про притягнення посадових осіб до відповідальності за порушення законодавства у сфері соціального страхування тощо [1, ст. 10].

Що стосується обов'язків Фонду соціального страхування України, то, як свідчить аналіз Закону № 1105-XIV, найхарактернішими є такі: забезпечувати фінансування та виплачувати матеріальне забезпечення, страхові виплати; здійснювати контроль за дотриманням порядку використання страхувальником страхових коштів; вживати заходів щодо раціонального використання коштів і забезпечення фінансової стабільності Фонду; вести облік і звітність щодо страхових коштів [1, ст. 10].

Натомість, законодавче врегулювання відповідальності посадових осіб Фонду соціального страхування України за шкоду, заподіяну з його вини застрахованим особам внаслідок несвоєчасної або неповної виплати матеріального забезпечення, страхових виплат, ненадання або несвоєчасне надання соціальних послуг, вважаємо недосконалим. Проблема застосування заходів юридичної відповідальності до посадових осіб Фонду соціального страхування України полягає у його статусі. ФССУ водночас є і контрольно-наглядовим фінансовим органом, і при цьому виконує функцію розпорядника фінансових ресурсів, що самостійно визначає напрями їх використання і деталізує особливості їх розподілу [3, с. 125]. Саме тому необхідно удосконалити бухгалтерський облік Фонду, активно впроваджувати внутрішній та зовнішній аудит, міжнародні стандарти фінансової звітності. Це, у свою чергу, сприятиме притягненню до відповідальності посадових осіб Фонду соціального страхування України, механізм якої також у законодавстві доцільно деталізувати.

Окрім того, зазначимо, що на сьогодні управління Фондом соціального страхування України здійснюється на паритетній основі, тобто лише частково контролюються державою. Тому окремим напрямом стабілізації функціонування Фонду є включення до складу його Правління як представників держави, так і представників від застрахованих осіб і від роботодавців. Також вважаємо цілком аргументованою пропозицію наділити повноваженнями Рахункову палату щодо щорічного аудиту Фонду соціального страхування України [4]. Ці питання доцільно урегулювати у законі «Про публічні фонди», нагальність прийняття якого є очевидною. Ці та інші заходи, на нашу думку, можуть суттєво вплинути на удосконалення фінансово-правового статусу Фонду соціального страхування України, а отже – забезпечити дотримання законності, правопорядку і фінансової дисципліни у процесі здійснення ним фінансової діяльності та належну правову охорону фінансової системи України.

Список використаних джерел і літератури

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text (дата звернення: 27.10.2020).

2. Соловйов О.В. Правове регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності. автореф. дис. … канд. юрид. наук. Харків, 2019. 22 с.

3. Андріїв В.В., Москаленко О.В., Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект: монографія. Харків: ФІНН, 2011. 280 с.

4. Депутати анонсували реформу Фонду соціального страхування. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/159934-deputati-anonsuvali-reformu-fondu-sotsialnogo-strakhuvannya (дата звернення: 28.10.2020).

Єфремова І. І., к. ю. н., доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВІ ЗАСАДИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ УКРАЇНИ ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА

Частиною 2 статті 11 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року № 2411-VI, основними засадами зовнішньої політики України проголошено забезпечення інтеграції нашої держави до європейського політичного, економічного, правового простору з метою набуття членства в Європейському Союзі, а також до засад внутрішньої політики у соціальній сфері. Тим самим було засвідчено прагнення України забезпечити гарантовані Конституцією України права і свободи громадян на основі впровадження європейських стандартів соціального захисту й підвищення якості соціальних послуг (частина 1 статті 8 вказаного Закону).

16 вересня 2014 року Верховна Рада України та Європейський Парламент синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [1], а вже 1 вересня 2017 року після тривалого процесу ратифікації Угоди парламентами всіма 28 держав-членів, Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони набула чинності у повному обсязі.

У преамбулі цієї Угоди зазначено, що Україна взяла на себе зобов'язання забезпечувати поступову адаптацію законодавства України до acquis Європейського Союзу відповідно до напрямів, визначених у цій Угоді, та забезпечувати ефективне її виконання.

Окрім того, у підпункті d) пункту 2 статті 1 «Цілі» Європейський Союз погодився підтримувати зусилля України стосовно завершення її переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до acquis ЄС.

У статті 114 «Адаптація законодавства» сторони Угоди наголосили на важливості адаптації чинного законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Україна погодилася забезпечити, щоб її чинні закони та майбутнє законодавство поступово досягли сумісності з acquis ЄС. Ця адаптація має розпочатися з дати підписання цієї Угоди і поступово поширитися на всі елементи acquis ЄС, зазначені у Додатку XVII до цієї Угоди.

Однак, реформування законодавства України з метою адаптації законодавства із урахуванням міжнародного досвіду в правових системах мають і певні проблеми, які уповільнюють цей процес. Варто підкреслити, що факт ухвалення згідного з правом Європейського Союзу українського законодавства ще не означає належного функціонування цих правових механізмів. Створюючи національну державну правову систему у відповідності до європейських норм, також необхідно проводити одночасно із адаптацією вже існуючих законів, приймаючи нові узгоджені із правовим полем Європейського Союзу законодавчі акти. Беззаперечним є і те, що процес адаптації законодавства України вимагає злагодженої співпраці всіх гілок влади [2]. Саме тому, говорячи про процес адаптації законодавства України до права Європейського Союзу в цілому, і до Принципів європейського договірного права зокрема, вважається важливим охопити велике коло питань, що нерозривно пов'язані як з правовою основою функціонування законодавства Україні, так і з правовим підґрунтям договірних відносин.

Принципи УНІДРУА та Принципи європейського договірного права виступають інструментом уніфікації при регулюванні договірних відносин при взаємодії із метою створення, виконання, розвитку господарських відносин між суб'єктами господарювання України та інших країн Європейського Союзу.

Уніфікація полягає в тому, що вона здійснюється не на державному (міждержавному), а на партикулярному рівні і полягає в розробці документів, які визнаються світовим

співтовариством завдяки значущості їх змісту та авторитету організацій, що їх розробили. Такою системою уніфікації виступає система lex mercatoria.

Застосування положень Принципів європейського договірного права на даному етапі реформування положень Цивільного кодексу, визначається Законом України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV «Про міжнародне приватне право», яким встановлено порядок урегулювання приватноправових відносин, які хоча б через один із своїх елементів пов'язані з одним або кількома правопорядками, іншими, ніж український правопорядок. Положення Закону України «Про міжнародне приватне право застосовують до питань, які виникають у сфері приватних правовідносин з іноземним елементом.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про міжнародне приватне право» має застосовуватися до приватних правовідносин з іноземним елементом, визначається згідно з колізійними нормами та іншими положеннями колізійного права, що містяться в зазначеному Законі, інших законах, у міжнародних договорах України. У разі, коли у визначеному порядку неможливо встановити право, що підлягає застосуванню, застосовується право, що має найбільш тісний зв'язок із приватними правовідносинами. Правила визначені у Законі України «Про міжнародне приватне право» щодо визначення права, що підлягає застосуванню судом, поширюються на інші органи, які мають повноваження вирішувати питання про право, що підлягає застосуванню. Визначення права, що підлягає застосуванню до приватних правовідносин на підставі колізійних норм, не здійснюється, якщо міжнародним договором України передбачено застосування до відповідних відносин матеріально-правових норм [3].

Законодавство багатьох країн має положення, які надають сторонам можливість застосовувати до правовідносин міжнародні звичаї. Такий підхід закріплено і на міжнародному рівні. Так, в перамбулі «Рим 1» зазначається, що регламент не забороняє сторонам включати шляхом посилання в свій договір не державне право. Під «не державним правом» (франц.: droit non etatique; англ.: non-State body of law; нім.: nichtstaatliches Regelwerk) мається на увазі акти міжнародних міжурядових та неурядових організацій, в тому числі акти, які не мають обов'язкову силу для держав та приватних осіб (наприклад правила «Інкотермс») [4].

Подібне положення міститься і в Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» 1991 року. Згідно зі ст. 6 Закону, яка визначає право, що застосовується до договорів зовнішньоекономічної діяльності, сторонам надається право при складанні тексту договору використовувати відомі міжнародні звичаї. А як відомо, до числа основних джерел lex mercatoria в юридичній літературі найчастіше відносять: міжнародні торговельні звичаї та узвичаєння (usages).

Однак слід визнати, що науковці в своїх дослідженнях визначають, якщо сторони договору вказали на звичай міжнародної торгівлі в якості застосовного права, це не означатиме вибору матеріального права певної держави. Такі звичаї вважаються або інкорпорованими в договір, або застосовуються як доповнення до умов договору та будуть застосовані разом з національним правом держави, яке при відсутності його обрання сторонами буде визначатися судом на підставі відповідних колізійних прив'язок.

Список використаних джерел і літератури

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – №40. – Ст.2021.

2. Дєгтяр О. А. Загальнотеоретичні проблеми адаптації правової системи України до законодавства Європейського Союзу / Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 23 листопада 2017 року): у 2 ч. – Полтава : Россава, 2017. – Ч. 1. – С. 26-28

3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 року.

4. Reglament (ES) # 593/2008 Evropeyskogo parlamentu ta Radi vid 17 chervnya 2008 roku. – [Elektronniy resurs] – Rezhim dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_905

Заєць О. П., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Правова система України - це цілісна, структурно впорядкована за допомогою джерел права та інших юридичних засобів стійка взаємодія суб'єктів національного права, що забезпечує досягнення належного правопорядку як необхідної умови функціонування та розвитку українського суспільства [1].

Національна правова система кожної держави є унікальною. Це повною мірою стосується правової системи України, оскільки вона зародилася за специфічних передумов і пройшла тривалий шлях свого становлення та розвитку. Крім того, правова система є фундаментальною категорією юриспруденції. Так, на думку окремих дослідників, вона включає в себе всі правові явища, які існують у межах певної держави, зокрема: систему права і законодавства, правосвідомість і правову культуру, законність і правопорядок тощо [2].

Українська правова система почала своє формування з давніх часів. Вона формувалася у складних умовах за відсутності державної незалежності протягом значних періодів її історії, під впливом різних правових і суспільних концепцій, зумовлених геополітичним положенням України. Протягом усього часу вона вдосконалювалася і розвивалася, приймалися різні важливі для розвитку правової системи України нормативно-правові акти [1].

Правова держава є неможливою без високорозвинутої, демократичної правової системи, що чітко працює та спроможна ефективно захищати інтереси суспільства та її громадян. Вона повинна забезпечувати різноманітні регулятивно-організаційні, стимулюючі та стабілізуючі завдання, пов'язані із забезпеченням нормальної життєдіяльності людини, розвитком економіки, науки, культури, освіти, соціальної сфери, реалізацією прав та свобод особи. Саме тому, одним із основних завдань демократичних перетворень, які проводилися в Україні за останнє десятиліття, є створення стійкої, чітко працюючої та ефективної правової системи, в центрі якої має бути людина. Водночас сама правова система є могутнім інструментом цих перетворень, нормативною базою реформ.

Національна правова система є недосконалою та слабкою і, як ніколи, потребує реформування. Зміни повинні початися із внутрішнього ставлення кожного індивіда до права та усвідомлення необхідності правового прогресу суспільства. Створення ефективної моделі правової системи прямо залежить від урахування сукупного історичного досвіду, концентрованим вираженням якого якраз і виступає інформаційна реальність, яка видається сукупністю інформації, наявної в суспільній свідомості і наукових знаннях [3].

Таким чином, трансформація правової системи України повинна створити нову модель, спрямована на зародження можливостей та належних умов для розвитку людської особистості. Правова система України повинна відходити від засад юридичного позитивізму, і формуватися на ідеї забезпечення пріоритету права. Національна правова система повинна відображати спрямованість українського права на реалізацію та захист прав і свобод громадян і, тим самим, виявляти його гуманістичну спрямованість у системі регулятивного й охоронного механізму та складової національної культури, законності та правопорядку в країні [3].

Наразі перед Україною постало багато викликів, пов’язаних насамперед із необхідністю комплексного реформування системи національного права та приведення національного законодавства у відповідність до європейських принципів і стандартів права. Євроінтеграційні прагнення України, які реалізуються через наближення і гармонізацію вітчизняного законодавства і законодавства ЄС, єодним з основних пріоритетів державної політики, що й визначено на законодавчому рівні. Особливості формування та розвитку системи національного права, нових правових явищ, інтеграція системи права нашої країни до правової системи ЄС потребують сучасного наукового забезпечення, розробки системи відповідних орієнтирів, юридичних понять та категорій. Тому з огляду на характер сучасних суспільних

процесів, що відбуваються в Україні, актуальним є дослідження проблем формування та розвитку системи національного права.

В реальному житті правова система України давно розбалансована і останніми роками перебуває у стані глибокої кризи. Причин такого стану цієї системи декілька. По-перше, це політичні причини, коли з кожною демократичною зміною персоналій у сфері державної влади та управління відбуваються перманентні зміни (іноді радикальні) в правовому полі. По-друге, це правовий нігілізм, нехтування приписами Конституції України як Основного закону, якому мають відповідати всі інші закони і підзаконні акти. По-третє, це регулярні намагання президентів, керівників органів законодавчої і виконавчої гілок влади впливати (прямо або опосередковано) на виконання функцій і повноважень органів правосуддя та забезпечення правопорядку [4].

Досвід розвинутих країн світу беззаперечно доводить, що важливою умовою сталого, прогнозованого і надійного функціонування правової системи держави є:

- високий рівень правової культури і правової свідомості більшості громадян, включно з представниками управлінської еліти держави;
- високий рівень професійної/моральної відповідальності політичних, управлінських, правничих/юридичних кадрів за результати своєї діяльності;
- належний рівень підготовки та розстановки управлінських кадрів та правників, які забезпечують функціонування правової системи держави [4].

Окремим і вагомим чинником є стан правосуддя в країні, включаючи виконання судових рішень національних судів і Європейського суду з прав людини.

Кардинальні прорахунки і помилки в усіх трьох вище названих умовах належного функціонування правової системи протягом усіх років сучасної державності України мають своїм наслідком кричущо негативний рівень довіри більшості громадян до цієї системи, про що свідчать результати соціологічних досліджень та висновки експертів, що представлені у дослідженнях. Таких висновків можна дійти, проаналізувавши відповіді громадян та експертів на низку запитань соціологів.

Викладене вище дозволяє сформулювати пропозиції для влади і громадянського суспільства, спрямованих на удосконалення правової системи держави, а саме Україна потребує розробки комплексного стратегічного плану підвищення правової і політичної культури народу, до створення і реалізації якого мають бути задіяні всі інститути громадянського суспільства і держави.

Список використаних джерел і літератури

1. Правова система України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.wikiwand.com/uk/Правова_система_України

2. Ознаки правової системи України як соціальної системи / Л. О. Кочубей / Часопис Київського університету права. - 2015. - № 4. - С. 401-404. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_4_91

3. Реформування національної правової системи України: філософсько-правовий підхід / І. Я. Русенко / Часопис Київського університету права. - 2014. - № 1. - С. 67-72. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_1_17

4. Україна після виборів і правова система держави [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/statti/ukraina-pislia-vyboriv-i-pravova-systema-derzhavy

Заборьєв Д. О., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВО СПАДКУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТИВНЕ ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Суспільні перетворення, які відбуваються в нашій державі, стали поштовхом для перегляду багатьох цивільно-правових інститутів, теоретичних положень, розробки нових наукових концепцій, спрямованих на забезпечення належного здійснення прав та законних інтересів суб'єктів цивільних правовідносин. Якщо ще донедавна спадкове право вважалося однією із найбільш консервативних підгалузей права, то вже сьогодні ми спостерігаємо динаміку у збільшенні наукових досліджень спадкових правовідносин, що безумовно свідчить

про потребу приведення правового регулювання спадкових правовідносин у відповідність до суспільних та економічних правовідносин, його актуалізацію.

Спадкуванням є перехід прав та обов'язків від фізичної особи, яка померла, до інших осіб. Дані правовідносини мають, на відміну від багатьох інших, одночасно виражений особистісний характер та майновий зміст. Еволюція правового регулювання права на спадкування на різних історичних етапах прослідковується за зміною кола спадкоємців, обсягу спадкового майна та порядку здійснення права на спадкування. ЦК України, перейнявши частково попередній правовий фундамент, упровадив значні зміни в правове регулювання здійснення права на спадкування, зокрема: закріплено визначення поняття «спадкування», у якому відображається підхід законодавця до розуміння спадкування як правонаступництва, а спадщини як сукупності прав та обов'язків; встановлено принцип універсальності спадкового правонаступництва; передбачено п'ять черг спадкоємців за законом; встановлено презумпції прийняття спадщини; закріплена можливість відкликання заяв про прийняття та про відмову від прийняття спадщини до закінчення строку, встановленого для прийняття спадщини. Не знайшли відображення в ЦК України фактичне прийняття спадщини та презумпція відмови від спадщини, якщо у встановлений законом строк особа не прийняла спадщину, натомість передбачено право не приймати спадщину.

До передумов здійснення права на спадкування ми можемо віднести: існуючі на момент відкриття спадщини юридичні факти (ступінь споріднення, заповіт тощо), юридичні факти, які виникають протягом строку встановленого для прийняття спадщини (відмова від прийняття спадщини, неприйняття спадщини, смерть спадкоємця тощо), волевиявлення спадкоємців (договір про зміну черговості тощо), звернення за захистом своїх прав (рішення суду).

Можемо класифікувати передумови здійснення права на спадкування на такі, що виникають: в силу закону: первинні – за наявності кровного споріднення; вторинні – у випадку відмови іншого спадкоємця, неприйняття спадщини спадкоємцями відповідної черги, спадкова трансмісія; за волею спадкодавця – заповіт; за домовленістю між спадкоємцями – договір про зміну черговості закликання до спадкування; згода спадкоємців, які прийняли спадщину на прийняття спадщини спадкоємцем, який пропустив строк для прийняття спадщини; на підставі рішення суду.

В.І. Серебровський зазначав, що аналізуючи поняття «право на спадкування», необхідно враховувати, що це поняття має два значення: як належне особі право на набуття спадщини і як право особи, яке виникає із прийняття ним спадщини [1, с. 261]. В.І. Серебровський також критикував позицію О.С. Іоффе, який стверджував, що реальне значення спадкового права полягає не в тому, щоб його носій був ним наділений, а в тому, що останнє є юридичною підставою для виникнення нового права – права власності. Іншими словами, спадкове право має значення для його власника не як право, а як юридичний факт [2, с. 138]. О.С. Іоффе, на думку В.І. Серебровського, не врахував, що спадкове право або, точніше, право на спадкування, наділене наступними значеннями: як право особи на набуття спадщини і право, яке виникає у зв'язку з прийняттям спадщини. У кожному із вказаних значень право на спадкування є суб'єктивним цивільним правом, але право, яке виникає у зв'язку з прийняттям спадщини має місце лише у результаті реалізації права особи на набуття спадщини, що формально виражається в акті прийняття спадкоємцем спадщини. Друга форма реалізації цього права – неприйняття спадщини, очевидно, має наслідком зворотній результат: право із прийняття спадщини в такої особи не виникає [1, с. 261].

Право на спадкування складається з правомочностей, що виникли у зв'язку з відкриттям спадщини та наявністю у особи – спадкоємця передумов для здійснення права на спадкування. Здійснення права на спадкування характеризується ставленням суб'єкта, у якого це право виникло, до самого права і правових наслідків його реалізації. У науковій літературі також простежують поділ процесу здійснення права на спадкування на різні етапи аналогічно до поділу на етапи (стадії) спадкових правовідносин, наприклад: а) відкриття спадщини; б) прийняття спадщини; в) поділ спадщини; г) оформлення свідоцтва про право на спадщину.

У юридичній літературі зазначається, що система прийняття спадщини в більшій мірі відповідає принципам свободи здійснення цивільних прав і диспозитивності цивільно-правового регулювання. Вона відповідає розумінню суті і змісту суб'єктивного права на спадкування, його правомочностей і способів здійснення, оскільки набуття спадщини ґрунтується на явно вираженій волі спадкоємця стати правонаступником прав і обов'язків спадкодавця [3, с. 75].

Поведінка спадкоємця, яка виражає його намір прийняти спадщину, термінологічно опосередковується у доктрині і законодавстві як «способи прийняття спадщини». Традиційно прийнято виділяти: формальний спосіб, який передбачає подання уповноваженому суб'єкту відповідної заяви, та фактичний спосіб, під яким розуміють вчинення дій, яким законодавець у контексті певних правовідносин надає юридичного значення.

Відповідно до ч. 1 ст. 1273 ЦК України спадкоємець за заповітом або за законом може відмовитися від прийняття спадщини протягом шестимісячного строку, встановленого ст. 1270 ЦК України для прийняття спадщини. Формулювання «право на відмову від прийняття спадщини» за змістом передбачає відмову лише від однієї правомочності права на спадкування – прийняття спадщини, що по суті є неправильним, оскільки відмовляючись від прийняття спадщини особа фактично відмовляється від самого спадкування (переходу прав та обов'язків), якщо до кінця встановленого законом строку не змінить свого волевиявлення. З метою удосконалення законодавчої техніки, видається доречним внести зміни до ЦК України, замінивши «право на відмову від прийняття спадщини» на «право на відмову від спадщини», шляхом викладення у новій редакції відповідних положень ст. 1273, 1274, 1275, 1277.

Спадкоємець може як прийняти спадщину, так і відмовитись від її прийняття одночасно за різними юридичними підставами, зокрема, за законом, за заповітом, у порядку спадкової трансмісії тощо, що випливає із положення ч. 5 ст. 1275 ЦК України: відмова спадкоємця за заповітом від прийняття спадщини не позбавляє його права на спадкування за законом. Це у жодному випадку не є порушенням принципу універсальності спадкового правонаступництва, оскільки останній застосовується окремо в межах кожної з підстав. На основі аналізу положень ст.ст. 1273, 1274 ЦК України можемо виділити два види відмови від прийняття спадщини: відмова від прийняття спадщини на користь іншої особи або ж відмова без жодних вказівок щодо переходу права на спадщину до іншої особи.

Законодавець передбачав у межах здійснення права на спадкування право спадкоємців на поділ (виділ) та перерозподіл спадщини. Так, якщо зазвичай спільна власність виникає за взаємною згодою співвласників, то у випадку спадкування це відбувається без відповідного наміру в силу положень закону чи заповіту. Зі ст. 1280 ЦК випливає, що спадкоємець під час перерозподілу спадщини має право вимагати: передання в натурі частини майна, яке збереглося; сплати грошової компенсації. Способи перерозподілу спадщини сформульовано законодавцем так, щоб застосовувати їх не альтернативно, на вибір зацікавленої особи, а шляхом виключення одного способу іншим.

Список використаних джерел і літератури

1. Серебровский В.И. Избранные труды по наследственному и страховому праву. М.: Статут, 2003. 558 с.
2. Иоффе О. С. Правоотношение по советскому гражданскому праву. Л. : б.и., 1949. 144 с.
3. Очерки советского наследственного права / В. И. Серебровский ; отв. ред. А.В. Карасс. М. : Статус, 2003. 240 с.

Засунько С. С.
Пасинчук К. М.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДАЛЬНОСІ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

Діяльність уповноважених державою органів та їх і посадових осіб постійно потребує розгляду й вирішення відносно конкретних фізичних або юридичних осіб питань управлінського характеру. Для вирішення адміністративної справи необхідно застосувати

матеріальну адміністративно-правову норму до конкретного індивідуального випадку або конкретної життєвої ситуації. Застосовуються адміністративно-правові норми з додержанням певних, передбачених законодавством процедур (правил). Ці правила закріплюються в нормативно-правових актах як адміністративні процесуальні норми – загальнообов'язкові правила, що регламентують порядок вирішення адміністративних справ різних категорій.

Адміністративно-деліктне провадження наглядових органів системи ДСНС України засновано на Конституції України [1], Кодексі цивільного захисту України [2], Кодексі України про адміністративні правопорушення [3], Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [4], Наказі МВС України № 725 від 27.07.2016 року «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України» [5], Наказі МВС України № 22 від 17.01.2019 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів» [6] тощо.

Відповідно до пункту 14 ст. 67 Кодексу цивільного захисту України до повноважень центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки належить складання протоколів про притягнення до адміністративної відповідальності та притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб і громадян, винних у порушенні законів та інших нормативно-правових актів у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту.

Пункт 19 ст. 67 Кодексу цивільного захисту України уповноважує розгляд відповідно до закону справ про адміністративні правопорушення, пов'язаних з порушенням установлених законодавством вимог пожежної безпеки, невиконанням приписів та постанов центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, і накладення адміністративних стягнень.

Стаття 68 Кодексу цивільного захисту України, визначає загальні положення застосування санкцій за порушення вимог законодавства з питань техногенної та пожежної безпеки.

Відповідно до Проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки» [7], передбачено забезпечення належного рівня пожежної та техногенної безпеки шляхом підвищення відповідальності за порушення встановлених законодавством вимог у цих сферах.

Також, там зазначено, що забезпечення цивільного захисту, техногенної і пожежної безпеки як складових частин національної безпеки України є однією із важливих функцій держави щодо охорони життя людей та їхнього майна, національного багатства та довкілля.

Завданням Кодексу України про адміністративні правопорушення є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав та законних інтересів підприємств, установ і організацій, установленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання в громадян точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі та гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством.

Однак у зв'язку з недостатнім на цей час розміром штрафних санкцій за порушення встановлених законодавством вимог у сфері пожежної безпеки та відсутністю адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері техногенної безпеки це завдання не вирішується у відповідних сферах життєдіяльності.

Так, максимальний штраф, накладений на правопорушника з числа посадових осіб, складає 170 гривень, що на сьогодні практично не впливає матеріально та виховну роль не відіграє. Керівникам підприємств простіше сплатити максимальний розмір штрафу, ніж докласти зусиль і виділити певні кошти на забезпечення належного рівня безпеки. Отже,

установлені санкції за правопорушення у сфері пожежної безпеки на цей час є замалими та не здійснюють виховну функцію, передбачену статтею 23 Кодексу.

Проектом Закону України [7] передбачається внесення змін до статей 175, 175-2, 183, 188-8, 221, 223, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Зокрема, проектом Закону пропонується: встановити мінімальний штраф за адміністративні правопорушення, передбачені статтями 175 та 188-8 Кодексу України про адміністративні правопорушення, у розмірі 510 грн, а максимальний - 8500 грн., значно підвищити розмір штрафної санкції за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 183 Кодексу, встановивши його на рівні від 3400 до 10200 гривень.

Також проектом Закону пропонується за перше порушення вимог законодавства у сфері техногенної, пожежної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб (стаття 175 Кодексу) встановити вдвічі менший розмір штрафної санкції ніж за невиконання цих вимог, термін на усунення яких надано приписами чи постановами посадових осіб ДСНС України (стаття 188-8 Кодексу).

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України – 1996. – № 30.
2. Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI «Кодекс цивільного захисту України».
3. Закон України від 07.12.1984 № 8073-X «Кодекс України про адміністративні правопорушення».
4. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05.04.2007 р.
5. Наказ МВС № 725 від 27.07.2016 року «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів МНС України».
6. Наказ МВС України № 22 від 17.01.2019 «Про затвердження уніфікованої форми акта, складеного за результатами проведення планового (позапланового) заходу державного нагляду (контролю) щодо дотримання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки, та інших форм розпорядчих документів».
7. Проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки» – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI01377A.html

Здирок М. А., викладач
ВСП «Стрийський фаховий коледж Львівського НАУ»

ПРИЧИНИ ФЕНОМЕНУ РАБСТВА В XXI СТОЛІТТІ І МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

Історія суспільного розвитку, дійшовши до XXI ст., так і не позбулася такого жорстокого явища, як рабство. На сьогодні торгівля людьми стала буденним явищем, яким нікого не здивуєш. Більше того, продаж живого товару з метою подальшої експлуатації є однією з найбільш поширених форм рабства, найчастіше рабства жінок і дітей. Як би прикро не було визнавати, але в Україні, як і в більшості держав світу, ситуація є критичною. Поруч із традиційними, відомими нам, формами рабства, що мають економічне підґрунтя, такими як торгівля людьми, примусова праця, примусовий шлюб, боргова кабала, у постіндустріальному суспільстві виокремлюють такі форми рабства, що мають психологічне підґрунтя, а саме: духовне рабство, заангажованість речами або об'єктами, віртуальне рабство, яке набуває своєї особливої актуальності саме в сучасному суспільстві. Варто наголосити, що між цими формами не існує чітких розмежувань, оскільки одна й та сама людина може перебувати в кількох формах фактичної залежності.

Відповідно до Конвенції про рабство, яка була підписана в м. Женева 25 вересня 1926 р., рабство визначається, як «становище або стан особи, щодо якої здійснюються деякі або всі повноваження, притаманні праву власності» [1]. Отже, людина виконує рабську працю попри свою волю й не має можливості відмовитися від виконання роботи або отримати компенсацію за свою працю. На відміну від такого класичного розуміння, зміст постіндустріального рабства окреслений набагато ширшим спектром фактичного поневолення суб'єкта тим чи іншим суспільним контрагентом (власником на засоби виробництва, капіталом, віртуальним простором тощо).

За деякими оцінками, кількість людей, які перебувають у рабстві – 27 мільйонів. Це число більш ніж удвічі перевищує загальну кількість рабів, привезених з Африки у часи трансатлантичної работоргівлі. Багато людей вважають рабство частиною минулого, проте воно існує також сьогодні в багатьох формах і на всіх континентах – від торгівлі людьми до боргової кабали, коли люди змушені відпрацьовувати невеликі кредити.

Але в той час як країни, що розвиваються мають найбільшу кількість рабів, у розвинених країнах з сильними законами на захист прав людини не в змозі забезпечити ресурси і підтримку правоохоронним органам, які повинні боротися з окремими випадками цієї проблеми.

Найпоширенішою із постіндустріальних форм рабства є духовне, адже важко уявити країну, яка повністю є вільною від цієї форми поневолення. Оскільки абсолютною свободою володіє лише Бог, то людина має лише відносну свободу, адже постійно відчуває свою залежність від Бога.[2]

Ще однією, порівняно новою, формою рабства є віртуальне рабство, це пов'язано з розвитком новітніх технологій, особливо в постіндустріальному суспільстві. Популярною формою швидкого отримання та передання інформації є Інтернет, як наслідок, такий новий соціальний простір, як кіберпростір змінює не лише поведінку людей, а і їхнє мислення. Особливого поширення цей вид рабства набуває останніми роками, що пов'язано з якісним стрибком у розвитку Інтернету й використанні соцмереж.

З одного боку, швидке володіння інформацією значно спрощує життя, з іншого – це досить легко переростає в залежність, причиною якої є наша неспроможність чи небажання розпоряджатися власним життям і часом.

Проте знання в мережі Інтернет виступають у відчуженій формі, «фіксуються за допомогою слів, логіки та образів» [3]. Інтернет дає нам змогу жити іншою реальністю, де ми створюємо собі бажаний образ. Ми тікаємо в кіберпростір, щоб знайти додаткову свободу, можливості, подолати певні заборони, отримати нові стимули, урешті-решт. Такий симулятор реальності замінює реальне спілкування на імітацію комунікації й почуттів.

Але маючи бажання отримати додаткові переваги, іноді отримуємо купу недоліків, потрапляємо в пастку ще більших обмежень. Тоді треба просто вчасно зупинитись, припинити пливти за течією, як би приємно це не було. І досить часто ця залежність від Інтернету чи «свобода» вганяє нас у рабство.

Барак Обама нещодавно написав портрет сучасного рабства: «Це трудящий-мігрант, який не в змозі виплатити борг своєму перевізнику, – сказав він. – Людина, яку заманили сюди обіцянкою роботи, у неї відняли документи, і змусили працювати довгі години на кухні. Дівчатка-підлітки, яких після побиття змушують працювати на вулиці». [4]

Уряд США витрачає мільярди доларів на боротьбу з криміналом, але тільки невелика частина цих грошей витрачається на вирішення проблеми рабства, незважаючи на те, що ми знаємо, що в США є набагато більше рабів, ніж убивств"

В Європі жертви рабства також не завжди можуть спиратися на право, яке повинно їх захищати. Благодійна організація Stop the Traffik, яка бореться з випадками торгівлі людьми, наводить випадок, коли дівчину повернули до Угорщини після того, як її вивезли за кордон. Після повернення до очікуваного «безпечного» місця, її зґвалтували і повернули назад торговцям людьми.

Однак є причина для оптимізму. За останні роки ми бачили радикальні зміни в питаннях законодавства та кращого регулювання. Ми бачимо явну ознаку того, що все більше компаній починають усвідомлювати, і все більше урядів готові до дій. Протокол ООН по боротьбі з торгівлею людьми говорить про «три П» – переслідування, протекція (захист) і профілактика.

Група Stop the Traffik зосереджує свою діяльність на профілактиці. У Киргизстані, наприклад, вона працює з безпритульними дітьми, щоб навчити їх розпізнавати попереджувальні знаки, щоб вони уникали тих, хто змушує їх просити милостиню і красти.

Компанії також відіграють роль у заходах профілактики, наприклад, через бойкот товарів, вироблених в умовах примусової або рабської праці. Ряд великих компаній роздрібної

торгівлі перестали купувати бавовну, вироблену в умовах примусової праці в Узбекистані, а в минулому році торгова угода з Узбекистаном була відхилена Європейським парламентом, тому що в країні використовують працю дітей-рабів.

За деякими оцінками, рабство приносить близько $ 40 млрд. в світову економіку. Незважаючи на те, що це багато грошей, все ж це найдрібніша частка від глобальної економіки, створена працею рабів, за всі часи. 27 мільйонів - велика кількість, але це також найдрібніша частка від світового населення, що коли-небудь було в рабстві.

Отже, постіндустріальне рабство перетворює людину на специфічну форму товару на ринку праці, позбавляючи її права вибору. Залишаючись при цьому економічним феноменом, рабство продовжує своє існування в усіх можливих формах, декотрі з яких є невідчутними на перший погляд і навіть деякою мірою приносять задоволення від «поневолення». Станом на 2012 р. майже 21 млн. осіб займалося рабською працею. За останніми даними щороку в рабство потрапляють 600-800 тисяч осіб. Більше ніж 35 млн. людей по всьому світі перебувають у сучасних формах рабства.

Варто наголосити, що форми сучасного рабства характерні перш за все для постіндустріальних країн зі слабко розвинутою економікою та низьким рівнем соціальної захищеності населення, які є країнами-донорами для торгівлі людьми з метою подальшої експлуатації. Більше того, у деяких країнах існують традиційні форми рабства, і, на жаль, значний відсоток припадає на дітей.

Список використаних джерел і літератури

1. Конвенція про рабство [Електронний ресурс]. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995161.

2. Глобальный альянс против принудительного труда: доклад Генерального директора МОТ на Международной конференции труда 2005 года (93-я сессия) [Электронный ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/rights/trafficking/ilo.pdf.

3. Девтеров І. Соціальна ідентифікація особистості за допомогою соціальних стереотипів у мережі Інтернет /І. Девтеров, В. Роєнко // Гілея: науковий вісник. – 2013. – N 77. – С. 146–149. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/gileya_2013_77_46.pdf.

4. Райков А.Н. Виртуальное пространство доверия / А.Н. Райков // Социс. – 2006. – No 5-6. – С. 124-129.

Зеленко І. П., к. ю. н., доцент
Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВОВА АКСІОМА» ТА СУМІЖНИХ ПОНЯТЬ

Правові аксіоми – це багатогранне складне явище правової дійсності, що відноситься до права, правосвідомості та правової науки, та є положеннями, що концентровано виражають соціально-правовий досвід і тому визначаються як істини, об’єктивна основа яких міститься у закономірностях, властивостях спеціально-юридичних принципах права і слугують для спрощення правового регулювання.

В юриспруденції виникає питання щодо співвідношення та розмежування таких категорій як аксіоми і презумпції.

Як відомо, презумпції являють собою встановлені законодавством припущення, згідно яких певні факти вважаються встановленими (невстановленими) і підлягають доказовому спростуванню або є неспростовними. Зазначаємо, що функціями правових презумпцій у механізмі правового регулювання є: по-перше, використовуються для закріплення певних базових постулатів, що утворюють основу загально правових і галузевих методів правового регулювання; по-друге, презумпції є засобом процесуальної економії, звільняючи сторону від доведення презюмованого факту, що виключає його з предмету доказування; по-третє, презумпції виступають засобом підсилення правового захисту найбільш цінних, з точки зору законодавця, суб’єктів і об’єктів; по-четверте, презумпції мають істотне значення для стимулювання процесуальної активності у отриманні доказів.

Звертаємо увагу, що аксіому і презумпцію об’єднує з одного боку, що закріплені в них положення приймаються за істину без доказів, а з другого їх імовірність. Таким чином, і аксіоми, і презумпції в кожній презумпції закладено протиріччя між її дійсно ймовірним

змістом і категоричністю форми вираження, що вимагає застосування цього правила, так ніби воно є абсолютно правомірним і загальним. Науковці, вважають, що змістом презумпції є факти і припущення ймовірнісного характеру, засновані на знанні зв'язку між схожими предметами, явищами. Це виражено у формі невизначено ствердного (негативного) умовиводу, що допускає певне заперечення [1, с.75].

Виходячи із змісту презумпція приймається за істину а не тому, що її істинність є безперечною. Істина в презумпції допускається. Тому презумпція – це, перш за все, припущення, що приймається за істину без доказів. Якщо спростовувати істинність аксіоми безглуздо, то спростування презумпції, що відноситься до спростовних, цілком допустимо. Однак спростовувати можна лише чи застосовується загальне положення, що міститься в презумпції, до того чи іншого конкретного випадку [2, с. 30]. А в свою чергу, аксіоми у праві – це очевидні істини, зрозумілі для більшості людей, напротивагу презумпції є більш складними правовими категоріями, зміст яких вимагає роз'яснення.

Отже, і правова презумпція, і правова аксіома приймаються як істинні без доказів – в цьому й є їх схожість. Але підстави такого розуміння різні. Істинність правової аксіоми обумовлена умовами життєдіяльності людини і ціннісної орієнтації суспільства. Істинність правової презумпції визначена волею законодавця [2, с. 111].

Відмінність же досліджуваних категорій полягає у відмінності обставин: дозволяють вважати їх правдоподібними; можливості (неможливості) спростування; значимості, змісті та формі [1, с. 54]. Зміна правової аксіоми можлива тільки зі зміною умов існування суспільства. З іншого боку, правові аксіоми можуть реалізовуватися через правові презумпції.

Принципи права а правові аксіоми є ще одними схожими поняттями в юриспруденції. Існують різноманітні думки на співвідношення цих явищ.

Ототожнення принципів права і аксіом покладено в основу поглядів першої групи науковців. О. Ф. Скакун відносить правові аксіоми до основних принципів права [3, с. 256].

Друга група вчених зазначає, що аксіоми є передумовами принципів права. Так, Л. С. Явич вважає, що аксіоми наявні в правосвідомості і є передумовами принципів права [4, с. 160]. Представники третьої групи розмежовують поняття принципи права й правові аксіоми.

З погляду О. В. Масленнікова аксіоми й принципи мають загальні риси: здатність бути відправною ідеєю правового буття, універсальність, загальнозначущість, здатність спрямовувати і синхронізувати механізм правового регулювання, надавати логічності, послідовності і збалансованості правовій дійсності, є підставами, з яких розвиваються інші положення. Різниця в тому, що аксіома є більш широким й абстрактним поняттям, що охоплює як сформульовані вченими-юристами фундаментальні ідеї й ідеали, що відображають досягнення правової думки і практичного досвіду, так і відокремлені у вигляді відносно самостійних елементів, вихідні нормативно-керівні начала (імперативні вимоги тощо), що визначають загальну спрямованість, якість і ефективність правового регулювання суспільних відносин [5, с. 11].

Отже, суміжними з правовими аксіомами поняттями є правові презумпції, правові принципи, які пов'язані між собою.

Так, аксіоми і презумпції знаходяться в тісному взаємозв'язку і при виникненні певних умов можуть заміняти один одного. Це може відбуватися внаслідок закономірного історичного процесу, розвитку правової дійсності, зміни політичного режиму, зрушень в правовій культурі, правосвідомості та інших чинників [3, с. 17].

Складні взаємозв'язки принципів і аксіом відбиваються в їхній діалектичній єдності, здатності до взаємопереходів і розкриття одного явища через інше. Правовий принцип – це один зі способів (форм) фіксації аксіом у праві, «привнесення» їх з області правосвідомості в матерію права [5, с. 14].

Список використаних джерел і літератури

1. Кругликов Л. Л., Зуев Ю. Г. Презумпция в уголовном праве (в сфере ответственности за экономические и иные преступления). Ярославль, 2000. 160 с.

2. Ґудзь Д. С. Співвідношення правової презумпції зі спорідненими правовими категоріями. *Актуальні проблеми держави і права.* 2005. Вип. 25. С. 109-113.
3. Скакун О. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. 2 вид., перероблене і доповнене. Харків: Еспада, 2009. 752 с.
4. Явич Л. С. Общая теория права. Л.: Изд-во ЛГУ, 1976. 298 с.
5. Масленников А. В. Правовые аксиомы: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Владимир, 2006. 27 с., с. 6. URL: http: //www.dissercat.com/content/pravovye-aksiomy.

Івасів А. О., студентка
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ЕКОПОЛІТИКА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це інструмент реалізації екополітики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи. Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

В Україні створені передумови для імплементації процесу СЕО, пов'язані з розвитком стратегічного планування та національної практики застосування екологічної оцінки. З 12 жовтня 2018 року в Україні вступив в дію закон «Про стратегічну екологічну оцінку».

Стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку Харківської області на 2021-2027 роки і Плану заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на 2021-2027 роки здійснено для забезпечення дотримання вимог законодавства і своєчасної розробки планувальних документів для реалізації державної регіональної політики у наступному планувальному періоді [1].

Стратегія розвитку Харківської області та План заходів спрямовані на запровадження механізмів ефективної реалізації у регіоні структурних національних реформ і секторальних політик, зменшення територіальних диспропорцій, мінімізації можливих негативних явищ і підвищення фінансової та управлінської спроможності територіальних громад області із забезпеченням захисту прав та інтересів найбільш вразливих соціальних груп населення.

Аналіз трендів стану довкілля Харківської області вказує на тенденцію зниження обсягів викидів від стаціонарних джерел; зменшення обсягів забору та використання води; зменшення рівня водовідведення та скидів забруднених вод; високий рівень господарського освоєння земель; незначне зростання площі природно-заповідного фонду за останні 5 років; стабілізацію кількості утворюваних відходів приблизно на одному й тому ж рівні, перероблення невеликої частини утворених відходів, а також невпинне зростання обсягів накопичених відходів.

Основними екологічними проблемами області є: забруднення атмосферного повітря викидами забруднюючих речовин від промислових підприємств та автотранспорту; забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житлово-комунального господарства; забруднення підземних водоносних горизонтів; порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону; підтоплення земель та населених пунктів регіону; поводження з відходами I-IV класів небезпеки; утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості; охорона, використання та відтворення дикої фауни і флори; проблеми природно-заповідного фонду [1].

Основні зобов'язання у сфері охорони довкілля області визначаються законами України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону атмосферного повітря», «Про відходи», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про інвестиційну діяльність», «Про природно-заповідний фонд України», «Про

рослинний світ», «Про тваринний світ», «Про мисливське господарство та полювання», Водним кодексом України, Лісовим кодексом України, Указом Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» тощо.

Реалізація багатьох цілей і завдань Стратегії не повинна призвести до появи нових негативних наслідків для довкілля, якщо під час її реалізації будуть належним чином враховані природоохоронні вимоги. Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, є незначною. Реалізація багатьох оперативних цілей Стратегії має призвести до покращення екологічної ситуації в регіоні. Реалізація передбачених у Стратегії оперативних цілей 1.1 «Організація доступної та ефективної системи надання медичних послуг і створення умов для здорового способу життя населення» та 1.5 «Забезпечення гармонійного фізичного та духовного розвитку всіх верств населення і реалізація молодіжної політики» має призвести до покращення стану здоров'я населення [1].

Під час проведення аналізу ймовірних негативних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії було виявлено ряд оперативних цілей, завдання яких потребують серйозної уваги під час їх реалізації, щоб не припустити негативного впливу на довкілля, або які доцільно скоригувати для того, щоб посилити позитивні наслідки для довкілля та здоров'я населення внаслідок реалізації Стратегії. Для запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання Стратегії запропоновано ряд заходів [1].

У Стратегії розвитку Харківської області на 2021-2027 роки розглядаються 3 сценарії розвитку регіону: базовий (інерційний), оптимістичний (інноваційний) і песимістичний. Умовою формування сценаріїв є їх альтернативність з врахуванням засад смарт-спеціалізації як інструменту підвищення конкурентоспроможності.

Передумовами реалізації базового (інерційного) сценарію розвитку є збереження наявних тенденцій та незначні зміни економічної політики держави. Оптимістичний (інноваційний) сценарій розвитку реалізується у разі виникнення сприятливих умов для розвитку як на національному, так і на глобальному рівні, зниження впливу можливих ризиків. Цей сценарій демонструє позитивну динаміку, яка буде можлива за умови успішної реалізації Стратегії та підтримки сильних сторін регіону зовнішніми можливостями. Основною передумовою реалізації песимістичного сценарію розвитку є посилення загроз і ризиків, зниження впливу сильних сторін, що значно погіршить існуючу ситуацію, незважаючи на зусилля з упровадження Стратегії. Найкращою виправданою альтернативою є реалізація оптимістичного (інноваційного) сценарію розвитку. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Стратегії є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Стратегія. Система запропонованих в Стратегії індикаторів включає екологічні індикатори та індикатори здоров'я населення. З метою врахування індикаторів, зазначених в національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна», кількість екологічних індикаторів доцільно розширити.

Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки та План заходів на 2021-2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на 2021-2027 роки узгоджуються зі:

- Стратегічними та оперативними цілями проекту Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року;
- Основними засадами (стратегіями) державної екологічної політики України на період до 2030 року;
- Національною стратегією управління відходами Україні до 2030 року;

Стратегією сталого розвитку України до 2030 року [1].

Список використаних джерел і літератури

1. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: https://ndc-ipr.org/media/posts/presentations/kharkiv_region_strategic_environmental_assessment.pdf

Караченцева О., студентка
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Проблемам екологічного розвитку, охорони навколишнього природного середовища, екологічного виховання, раціонального використання природних ресурсів, екологічної безпеки приділяється велика увага в засобах масової інформації та наукових працях, у програмах громадських організацій. Основним питанням у визначеній сфері є приведення законодавства у відповідність із стандартами та нормативами ЄС. Тому є актуальним аналіз чинного законодавства, а також пошук механізмів реалізації державної політики у сфері охорони навколишнього середовища й екології. Серед напрацювань, присвячених проблемам екологічної освіти, екологічної культури та екологічної політики, відзначаємо роботи О.А. Васюти [1; 2]; роботи Б.М. Данилишина [3-4], М.І. Хилька [5], О.Я. Лазора [6] пов'язані з моніторингом взаємозв'язку політичних, економічних і екологічних питань при формуванні екологічної політики. Проблемам реалізації державної екологічної політики, її нормативно-правового забезпечення присвячені роботи О.В. Юречко [7], Н.А. Малиш [8], І.С. Романченко, А.І. Сбітнєв, С.Г. Бутенко [9].

Оновою для створення екологічного законодавства України є Конституція України, де в ст. 16 йдеться про обов'язковість забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території нашої країни, збереження генофонду, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Ст. 50 гарантує кожному громадянину право на безпечне для життя і здоров'я довкілля, на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, а також кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. У ст. 66 закріплюється обов'язок кожного громадянина не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині та відшкодовувати завдані ним збитки [10].

Міністерством екології та природних ресурсів України за період з 2016 по 20019 рік ухвалено 20 законів, з них орієнтовано третина системні євроінтеграційні. Крім того прийнято: 25 указів та розпоряджень президента, 102 Постанови кабінету Міністрів, 70 розпоряджень КМУ та близько 80 наказів міністерства екології та природних ресурсів.

У сфері формування та реалізації державної екологічної політики в Україні поступово впроваджується нова європейська модель процедури оцінки впливу на довкілля, а саме:

- відкритий реєстр впливу на довкілля, де за стандартами ЄС близько 2,5 тисяч підприємств розпочали процедуру екологічної оцінки планової діяльності;
- впроваджується інститут стратегічної екологічної оцінки, зокрема: Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку (введено в дію 12 жовтня 2018 року) та відповідні підзаконні акти (шість нормативно-правових актів)»;
- схвалено розроблений Мінприроди закон «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».

У сфері управління водними ресурсами, боротьби з деградацією земель та опустелюванням в України:

- запроваджено реформу державної системи управління водними ресурсами шляхом переходу від адміністративно-територіальної моделі управління до інтегрованого управління за басейновим принципом відповідно до вимог Водної рамкової директиви ЄС.
- створено геопортал «Водні ресурси України, який містить всебічну інформацію щодо державного водного кадастру – обліку поверхневих водних об’єкті. Геопортал розроблено в рамках реалізації проекту APENA з урахуванням вимог директив ЄС. Забезпечено візуалізацію водних об’єктів України відповідно до критеріїв Водної Рамкової Директиви ЄС, зокрема, річок довжиною від 10 км. та озер площею водного дзеркала більше 0,5 км.

У сфері екологічної безпеки, промислового забруднення та поводження з відходами Україно здійснюється реформування системи управління відходами із запровадженням європейських підходів та досвіду. Реформа управління відходами передбачає як запровадження ієрархії управління відходами ЄС (5 ступенева ієрархія – запобігання утворенню, повторне використання, перероблення, а лише в кінці спалення та видалення), так і відповідальність виробника, споживача, громади за накопичення відходів.

Україна впродовж 2017-2019 років значно піднялася в рейтингу Clsmate Change Performance Index, увійшовши у світові ТОП 20 країн, які роблять значний вклад у розвиток міжнародного кліматичного руху. Саме в Україні у сфері запобігання зміні клімату та збереження озонового шару затверджено Концепцію реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932-р), яка є першим цілісним нормативно-правовим документом України у сфері зміни клімату. Метою Концепції є вдосконалення державної політики у сфері зміни клімату для досягнення сталого розвитку держави, створення правових та інстуційних передумов для забезпечення поступового переходу до низько вуглецевого розвитку за умови економічної, енергетичної та екологічної безпеки та підвищення добробуту громадян. Виконання завдань, поставлених у вище заначених нормативно-правових документах, на нашу думку, вирішить низку вкрай важливих проблем, зокрема створення ефективної системи інформування населення з питань охорони навколишнього природного середовища, підвищення рівня екологічної свідомості та культури громадян України, покращення стану довкілля, формування репрезентативної екомережі, створення системи збалансованого природокористування, забезпечення переходу до системи інтегрованого екологічного управління, вдосконалення державної системи моніторингу навколишнього природного середовища.

Список використаних джерел і літератури

1. *Васюта О. А.* Екологічна політика: національні та глобальні реалії : у 4 т. / І. Ф. Курас (ред.). - Чернівці : Зелена Буковина, 2004. - 480 с.
2. *Васюта О. А.* Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального розвитку / О. А. Васюта. - Тернопіль : "Гал-Друк", 2001. 38 друк. арк.
3. *Данилишин Б.* Реформування відносин власності на природні ресурси / Б. Данилишин, В. Міщенко // Економіка України. - 2003. - № 9. С. 34-42.
4. *Данилишин Б. М.* Сталий розвиток регіону: стратегічні напрями та механізми / Б. М. Данилишин, О. М. Невелєв. - К., 2002. - 127 с.
5. *Хилько М. І.* Концептуальні засади визначення екологічної політики / М. І. Хилько // Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук. 2010. - № 16. - С. 6-13.
6. *Лазор О. Я.* Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія ; передмова і заг. наук. ред. проф. М. Д. Лисечка / О. Я. Лазор. - Львів : Ліга-Прес, 2003. - 542 с.
7. *Юречко О. В.* Державна політика у галузі охорони довкілля / О. В. Юречко // Наук. вісн. Нац. лісотех. ун-ту України. - 2006. - № 16.6. - С. 278-282.
8. *Малиш Н. А.* Особливості реалізації державної екологічної політики в Україні / Н. А. Малиш // Статистика України : щокв. наук.-інформ. журн. - 2010. - № 4. - С. 78-84.
9. *Романченко І. С.* Екологічна безпека: екологічний стан та методи його моніторингу : навч. посіб. / І. С. Романченко, А. І. Сбітнєв, С. Г. Бутенко. - К., 2006. - 560 с.
10. Конституція України від 28 черв. 1996 р./ Верхов. Рада України. - Офіц. сайт : zakon.rada.gov.ua

Кільдяшева О. Ю., магістрантка
Білоцерківський національний аграрний університет

ІСТОТНІ УМОВИ ПРИНЦИПІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОГОВІРНОГО ПРАВА

Аналізуючи світову практику, можливо зробити висновок, що суб’єкти господарювання, що здійснюють міжнародні комерційні трансакції, дуже часто зазнають значних судових витрат через невідповідність законодавства країн контрагентів. Втрати міжнародної торгівлі через неоднакові норми договірного права в різних країнах важко підрахувати, натомість таку перешкоду не варто недооцінювати, особливо це важливо для розвитку єдиного ринку.

Ситуація погіршується, коли виникають труднощі з виконанням умов договору, що в підсумку призводить до виникнення спору між договірними сторонами.

Тому усунення невідповідності між національними законодавствами країн, що регулюють договірні відносини сторін, є головною метою прихильників європейської інтеграції.

Вже загальноприйнятим є факт, що Принципи європейського договірного права [1] є основним і найважливішим актом для регулювання договірних відносин. Це визначено ч. 1 ст. 1. 101 Принципів європейського договірного права: чинні принципи застосовуються як основні правила договірного права в Європейському Союзі. Повний варіант Принципів європейського договірного права містить фактично всі загальні положення договірного права. В загальному вигляді Принципи європейського договірного права побудовані в формі статей, що супроводжуються детальним коментарем, що містить приклади, короткі судові справи, і порівняльні характеристики, що дають огляд національних законів і міжнародних положень по темі. Слід зазначити, що Принципи призначені для застосування як до міжнародних операціях, так і до угод, що носять чисто внутрішній характер.

Однак, в кожній країні, а саме в нормах права є визначені істотні умови, що визначають сутність кожного договірного правовідношення. Принципи європейського договірного права містять ряд істотних положень, що складались внаслідок уніфікації різних європейських Цивільних кодексів, а також брали до уваги звичаї ділового обігу в процесі укладання, виконання та припинення договірних відносин [2, с. 122].

До таких істотних умов можливо віднести наступні основні положення Принципів європейського договірного права:

1. Принцип обов'язковості для сторін укладеного між ними договору. Обов'язок виконувати договір визначено у змісті ст. 1:102 Принципів європейського договірного права, яка проголошує свободу укладення договору, а також у ст. 6:111, яка передбачає, що сторона зобов'язана виконати свої зобов'язання, навіть якщо виконання стало більш обтяжливим;

2. Необов'язковість письмової форми договору. Стаття 2:101(2) Принципів європейського договірного права передбачає, що договір не потребує висновку й підтвердження в письмовій формі. Договір може бути доведений будь-якими засобами, у тому числі показаннями свідків. Аналогічне правило застосовується до більшості договорів в Англії, Німеччині та Скандинавських країнах. Воно також було встановлено у ст. 11 Конвенції про міжнародну купівлю-продаж товарів 1980 р. та у ст. 1.2. Принципів міжнародних комерційних договорів УНІДРУА [3].

3. Можливість відкликання оферти до її акцепту. Стаття 2:202 Принципів європейського договірного права дозволяє стороні відкликати оферту до її акцепту. У принципах зазначено, що відкликання оферти є недійсним.

4. Наявність особливих засобів правового захисту у випадку невиконання договору. Стаття 9:101(1) Принципів європейського договірного права встановила, що кредитор має право стягнути належні йому гроші.

Принципи європейського договірного права закріпили норми в ст. 9:101(2): якщо кредитор ще не виконав своє зобов'язання та зрозуміло, що боржник не побажає прийняти виконання, кредитор може продовжити виконання та стягнути будь-яку суму, визначену за договором.

5. Можливість звільнення від відповідальності за невиконання договору. У Принципах європейського договірного права та Принципах міжнародних комерційних договорів УНІДРУА порушення договору (breach of contract) називається невиконанням (non-performance). Згідно з обома документами невиконанням вважається невиконання стороною будь-якого зобов'язання за договором. Невиконання може полягати в дефектному виконанні або в нездатності провести виконання в належний час, тобто виконання, здійснено занадто рано, надто пізно або ніколи.

Обов'язок дотримуватися принципів сумлінності й чесної ділової практики. У Принципах європейського договірного права, зокрема в ст. 1:201, передбачено, що кожна

сторона повинна діяти сумлінно та відповідно до чесної ділової практики. Також Принципи європейського договірного права передбачили можливість переходу за згодою сторін прав кредитора до іншої особи за чинним або майбутнім договором (ст. 11:101(1)). Принципи європейського договірного права допустили також часткову поступку за умови відшкодування додаткових витрат боржника (ст. 11:103). Крім того, Принципи європейського договірного права не обмежують можливість кредитора заздалегідь дати згоду про майбутню заміну боржника. Принципи європейського договірного права допускають залік вимог.

Також слід вважати основними положення Принципів європейського договірного права щодо недійсності договору. Відповідні положення Принципів європейського договірного права не встановлюють недійсність договору внаслідок коли положення договору суперечать нормам моралі або внаслідок недостатньої правоздатності.

Зазначені умови визначаються як істотні, і сторони, приймаючи рішення щодо застосування у своїх відносинах Принципи європейського договірного права, таким чином погоджуючись із усіма істотними умовами, а так, і приймаючи на себе зобов'язання виконувати усі досягнуті домовленості.

Список використаних джерел і літератури

1. The Principles of European Contract Law -additional chapters of Part III. -Kobenhavn, 2002.

2. Європейського договірного права / Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 6/2015. – С. 121-125.

3. Димінська О.Ю. Вплив процесів уніфікації договірного права права ЄС на розвиток договірного права України. [електронний ресурс]. URL: http://www.univer.km.ua/statti/dyminska_o.yu._vplyv_protsesiv_unifikatsiyi_dohovirnoho_prava_yes_na_rozvytok_dohovirnoho_prava_ukrayiny_15.pdf

Коваленко Л. В., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Одним із головних факторів, що впливає на рівень світового прогресу та розвиток економіки окремої країни, є міжнародна торговельна діяльність. Кожна держава проводить власну зовнішньоекономічну політику, вступаючи у різноманітні міжнародні відносини торговельного характеру, що вимагає від неї узгоджувати свої дії з діями інших держав шляхом прийняття певних рішень щодо регулювання та упорядкування зовнішньоторговельних відносин. Інструментами таких дій є норми права (міжнародні та національні), що створюють правову базу зовнішньоторговельного регулювання країни.

Сучасний механізм регулювання зовнішньої торгівлі є комплексом взаємодоповнюючих захисних заходів, серед яких є традиційні та порівняно нові, припустимі й неприпустимі з точки зору міжнародно-правових норм.

Це особливо важливо у процесі інтеграції України в світове господарство, що потребує формування національного торговельно-політичного механізму на основі принципів та норм, що існують у міжнародній торгівлі.

Сучасна сфера зовнішньоекономічної діяльності розглядається на двох рівнях: міжнародному, де представлена світова торгівля, та внутрішньодержавному через зовнішньоекономічну діяльність певної країни. Регулювання торгівлі на міжнародному рівні забезпечується загальновизнаними нормами міжнародного права.

Є нагальна потреба узагальнити та проаналізувати прийняті в країні нормативно-правові акти щодо нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, а особливу увагу приділити зіставленню їх з міжнародно-правовими актами, зокрема з вимогами ГАТТ/СОТ.

Новизна та актуальність теми полягає не тільки в практичному, а й у дослідницькому плані, адже серед досліджень вітчизняних науковців майже немає монографічних розробок та теоретичних обґрунтувань, які стосуються правових аспектів регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

Ефективність господарської діяльності як вітчизняних, так і іноземних підприємств у межах правової системи конкретної держави визначається насамперед ступенем досконалості охоплення сфер регулювання і ліберальності її законодавства. У зв'язку з цим зростає значення організаційно-правового регулювання питань функціонування різних суб'єктів господарської діяльності і в Україні, і за її межами, побудованих на взаємовідносинах, заснованих на законах зовнішньоекономічної діяльності.

Найважливішим засобом економічного регулювання зовнішньої торгівлі є митний тариф - систематизований перелік ставок митних тарифів, якими обкладають товари у разі імпорту або експорту з країни. В Україні діє єдиний митний тариф, визначений відповідним законом.

Одним із важливих завдань регулювання ЗЕД є диверсифікація зовнішньоторговельних зв'язків, яка дасть змогу ліквідувати надмірну (від 20 до 90%) залежність економіки України від монопольного імпорту стратегічно важливих товарних позицій (енергоносіїв, сировинних та інших матеріальних ресурсів) для життєво важливих галузей національного виробництва.

Зовнішньоекономічна діяльність виявляється тісно пов'язаною зі стратегічним управлінням підприємством, тому потрібно створювати і підтримувати переваги перед своїми конкурентами як на внутрішньому так і на міжнародному ринках.

Одне з найважливіших питань зовнішньоекономічної діяльності - це формування і впровадження стратегії просування продукції на зовнішні ринки, реалізація якої є першочерговою задачею керівництва підприємства.

До початку здійснення зовнішньоекономічної діяльності необхідно розробити і спланувати чітку стратегію, яка б враховувала особливості внутрішні (політику держави, підприємства, нормативну базу, масштаби діяльності) і зовнішні (міжнародне законодавство, національні і культурні традиції, кон'юнктуру ринку).

Однією з важливих проблем, з якою стикаються експортери при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, – є мінливість політики тих країн, куди йде експорт. Держава може запропонувати підприємствам певні стимули і в будь-який час відмовитися від них.

Таким чином, ми виділяємо один з найважливіших напрямків здійснення зовнішньоекономічної діяльності – це вибір зарубіжних ринків і стратегія виходу на них. З цього можна зробити висновок, що фірми, які починають свою міжнародну діяльність, дуже часто віддають перевагу тим ринкам, де потрібні мінімальні зусилля для адаптації і коригування зовнішньоекономічної стратегії.

Для активізації зовнішньоекономічної діяльності і забезпечення нормального проведення експортних операцій нова система управління передбачає створення організацій і підприємств інфраструктури зовнішньої торгівлі: страхових компаній, спеціалізованих транспортних підприємств, науково-консультативних фірм.

У результаті процесу євроінтеграції в галузі комерційної діяльності виникає дуже багато проблем, у тому числі і в сфері оподаткування. Перш за все, податкове законодавство країн не може швидко і адекватно реагувати на зміни та процеси, що відбуваються в галузі міжнародної торгівлі. Дана проблема актуальна не тільки для України, а й для всіх країн Європи. Податкові системи всіх країн ЄС постійно змінюються з метою адаптації до ситуації, що виникає в зв'язку з посиленням інтеграційних процесів.

У галузі прямого оподаткування прийняттю програми ЄС передувала робота групи європейських експертів, об'єднаних у спеціальний комітет на чолі з О. Рудингом [1, 62]. Цей комітет висунув низку пропозицій, спрямованих на підвищення ефективності імплементації директив з прямих податків, і, зокрема, Директиви № 90/435 про материнські і дочірні компанії [1, 68]. Комітет О. Рудинга рекомендував знизити встановлений поріг участі однієї компанії в капіталі іншої для того, щоб більша кількість компаній держав-учасниць, які здійснюють транскордонні операції, підпадала під дію Директиви і у такий спосіб звільнялася від сплати податку на дивіденди. Також були пропозиції, покликані підвищити ефективність правового регулювання прямих податків.

Податкові системи країн ЄС відображають конкретне економічне середовище, а також мають низку національних особливостей. Тому суттєво відрізняються одна від одної за складом і структурою податків, способом стягнення, ставками, фіскальними повноваженнями різних рівнів влади та іншими елементами податку. Проте можна виявити дві головні загальні риси: постійний пошук шляхів збільшення доходів держави; побудова податкової системи на засадах суспільної згоди між громадянами-платниками податків і державою щодо прийнятих в економічній теорії принципів про рівність, справедливість та ефективність оподаткування. Принципи побудови податкових систем взагалі залежать від прихильності уряду до тієї чи іншої концепції в економічній теорії.

Дослідження нормативно-правового регулювання діяльності суб´єктів ЗЕД в Україні у своїй більшості висвітлюють або загально-методичні засади, або характеризують окремі напрямки діяльності підприємств. Отже, значимість й недостатній рівень теоретичної розробки питань у цієї галузі обумовлюють цільову спрямованість дослідження.

У проведеному дослідженні було використано значну кількість законодавчих нормативно – правових актів. Зокрема: Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. № 960-XII [2], Податковий кодекс України, Закон України «Про митну справу в Україні» від 25.06.91 р. № 1262-XII [3], Закон України “Про єдиний митний тариф” від 5 лютого 1992 р. зі змінами та доповненнями [4], та інші.

Список використаних джерел і літератури

1. Международный менеджмент: Учебник для вузов / Под ред. Пивоварова С.Э., Д.И Баркана и др. – С.-Пб.: «Питер», 2006. – 248 с.
2. Балабанов И.Т. Внешнеэкономические связи: Учеб. пособие. – М.: Финансы и статистика, 2004. - 512с.
3. Будянська Н. Легка промисловість сьогодні // Легка промисловість. - 2007. -№1. – С. 4.

Василенко Ю. Фактори розвитку українського експорту „далекого зарубіжжя” //Вісник НБУ. – 2000. – № 7. – С. 36 – 42.

Коваль В. В., к. т. н., доцент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасні реалії побудови економічних відносин визначають значну автономію місцевих органів влади. Автономія реалізується у питаннях фінансової незалежності та побудови ієрархії влади на місцях. Забезпечення органів місцевого самоврядування стабільними та достатніми фінансовими ресурсами забезпечує ефективність та повноту виконання місцевою владою власних повноважень.

Відповідно до норма чинного законодавства – місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. Місцеве самоврядування здійснюється територіальними громадами як безпосередньо, так і через ради громад та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад району чи області відповідно.

У свою чергу, система місцевого самоврядування включає:

- територіальні громади;
- органи самоорганізації населення;
- органи місцевого самоврядування.

Дія інституту місцевого самоврядування є нормою демократичного розвитку країни, що передбачає широку автономію населення у вирішенні питань самоврядного розвитку.

Наразі система місцевого самоврядування в Україні регулюється Конституцією України, яка створила конституційно-правові передумови розбудови місцевого самоврядування, визначила загальні засади конституційної моделі територіальної організації влади на місцях та концептуальні напрямки діяльності виконавчих органів місцевого самоврядування [1]

Концептуальні засади побудови і функціонування системи місцевого самоврядування визначено й викладено у Всесвітній декларації місцевого самоврядування та Європейській

хартії про місцеве самоврядування. Хартія ратифікована Законом України «Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування» від 15 липня 1997 р. [2]. Значна частина положень чинної Конституції України ґрунтується на положеннях Європейської хартії місцевого самоврядування.

У Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» зазначається, що «місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [4].

Отже, нормативно-правове поле функціонування та розвитку місцевого самоврядування в Україні складається з регуляторних актів різного рівня, що ухвалюються на основі законів України і визначають порядок реалізації певних норм цих законів. Значна кількість правових актів, здебільшого, створювала певний прецедент щодо вирішення окремих питань місцевого рівня.

Відтак, з метою збалансування норма та положень щодо місцевого самоврядування, у 2014 р. Кабінетом Міністрів України схвалено «Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні» [3], яка визначила основні шляхи вирішення проблем існуючої системи місцевого самоврядування. Відповідно до концепції, з метою врегулювання окремих питань діяльності органів місцевого самоврядування було прийняти: Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (2014 р.), Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015 р.), Закон України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.).

Розширення правового поля щодо регулювання «системи місцевого самоврядування», відповідно визначило внесення змін та доповнень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (2015 р.).

Основою відповідних реформ місцевої влади, які наразі відбуваються в Україні, було бажання уряду наблизити вітчизняні реалії до європейської цивілізації, гарантувати захист прав місцевого самоврядування, його самостійність, демократичні принципи організації влади.

Наразі визріли й проблеми правового регулювання кадрових питань місцевого самоврядування, які визначені Законом України «Про службу в органах місцевого самоврядування». Проте актуальним залишалось питання щодо професійного розвитку в процесі підготовки кадрів для органів місцевого самоврядування. З метою урегулювання даного питання було прийнято постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про проведення атестації посадових осіб місцевого самоврядування» (2001 р.), «Про віднесення посад органів місцевого самоврядування до відповідних категорій посад» (2001 р.) тощо. Наразі, на розгляді у парламенті знаходиться законопроект Про внесення змін до Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», який має на меті забезпечити системне оновлення чинного Закону, що сприятиме побудові в Україні професійної та ефективної служби в органах місцевого самоврядування з урахуванням кращих міжнародних практик та національного досвіду.

Проте не зважаючи на значні позитивні зрушення, у питаннях правового регулювання та кадрової політики органів місцевого самоврядування залишається низка питань, які потребують правового та методичного врегулювання.

Так, з позиції кадрового забезпечення, на законодавчому рівні необхідно чітко сформувати вимоги до осіб, які претендують на зайняття посад в органах місцевого самоврядування (громадянство; освітньо-кваліфікаційний рівень – «магістр»; вікові межі тощо).

З позиції повноважень необхідно докорінно змінити систему делегування повноважень та визначення власних відповідно до бюджетних повноважень та наявних ресурсів.

У питаннях фінансового забезпечення дозволити органам місцевого самоврядування одержувати та використовувати додаткові кошти різноманітних європейських фондів та програм для вирішення регіональних та місцевих питань, що має бути прописано у Бюджетному Кодексі України.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15 липня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 38. Ст. 249.
3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. [Електронний ресурс]. URL: http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

Кузьміна К., студентка
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

На сьогодні, основним суб'єктом формування та реалізації державної екологічної політики в Україні є Міністерство екології та природних ресурсів. Відповідно до даних щодо місії та стратегії Міністерства екології та природних ресурсів, що наведені на офіційному веб-сайті державного органу [10]. Фундаментальною основою нормативно-правової бази державної екологічної політики є Конституція України. Саме Конституцією [7] передбачено обов'язок держави – «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу» (стаття 16); «право кожного громадянина на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди, право вільного доступу до інформації, яка ніким не може бути засекречена, про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення» (стаття 50); закріплено «обов'язок кожного громадянина не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки. У Конституції України визначено, що одним із повноважень Верховної Ради України є обов'язок дбати про охорону довкілля, визначати екологічну політику держави, яку реалізує Уряд України» (стаття 60). Сфера екології та охорони навколишнього середовища з позицій державного управління є достатньо об'ємною. Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [2] визначено, що одним із інструментів державної екологічної політики в Україні є «законодавство України у сфері охорони навколишнього природного середовища, яке адаптоване до законодавства Європейського Союзу, спрямоване на досягнення національних пріоритетів та забезпечення його наближення до відповідних директив Європейського Союзу впровадження багатосторонніх екологічних угод (конвенцій, протоколів тощо), стороною яких є Україна». Поряд з цим стрижневим документом, який визначає засади державної екологічної політики в Україні, є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року 1264-XII. Він проголошує та запроваджує систему управління в галузі природокористування. У ньому визначено, що наша держава здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів [3]. Основою екологічного права є також кодекси: Водний кодекс України забезпечує правову охорону вод від засмічення, забруднення, вичерпання і регулює порядок

їх використання [1]; Земельний кодекс України, який регулює охорону і раціональне використання земель [4]; Кодекс України про надра забезпечує раціональне, комплексне використання надр для задоволення потреб суспільства, їх охорону, гарантуючи при цьому безпеку людей та довкілля при користуванні надрами [5]; Кодекс цивільного захисту України регулює відносини, пов'язані із захистом населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій [6]; Лісовий кодекс України охоплює питання збереження, відновлення та раціонального використання лісів [9]. Природоохоронне законодавство доповнюють закони України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про аквакультуру», «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про відходи», «Про екологічну мережу України», «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації», «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» тощо.

Лазор О.Я. стверджував, що управління в галузі екології та природних ресурсів означає вплив суспільства на довкілля, зокрема на його охорону, раціональне використання та відтворення, а управління як процес у сфері екології та природних ресурсів означає правомірність відповідних інституцій: державних, самоврядних та громадських – здійснювати законодавчі, організаційно-розпорядчі, координаційні, представницькі і контрольні функції [8]. Державна екологічна політика – це складова політики держави, що віддзеркалює сукупність її цілей і завдань у сфері екології, які формуються політичною системою держави відповідно до її соціального призначення і реалізуються нею за допомогою певних механізмів. До механізмів формування та реалізації державної екологічної політики належать правовий, економічно-фінансовий, інформаційно-комунікаційний, інституційний тощо. Таким чином, екологічна політика – це визначений державою напрямок дій, що базується на сукупності нормативно-правових норм, використанних заходів, засобів та інструментів державного управління з метою забезпечення збалансування інтересів стейкхолдерів шляхом визначення цілей у сфері раціонального природокористування, охорони довкілля і забезпечення екологічної безпеки, на основі моніторингу стану та ситуації щодо показників екологічного середовища та його впливу на здоров'я населення, збільшення тривалості життя, відтворення рослинного і тваринного світу, збереження екологічної, генетичної і матеріальної основи життя, а також історичної спадщини і культури.

Список використаних джерел і літератури

1. Водний кодекс України : Закон України № 213/95-ВР від 6 черв. 1995 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр.
2. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28.02.2019 № 2697-VIII // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19.
3. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.1991 № 1264-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12.
4. Земельний кодекс України : Закон України № 2768-III від 25 жовтня 2001 р. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14.
5. Кодекс України про надра: Кодекс № 132/94-ВР від 27 липня 1994 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D 1 %80.
6. Кодекс цивільного захисту України : закон України № 5403-VI від 2 жовтня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:/ /zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17.
7. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http: //zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
8. *Лазор О.Я.* Державне управління у сфері реалізації екологічної політики в Україні: організаційно-правові засади : монографія / *О.Я. Лазор*. – Л. : Ліга-Прес, 2003. – 542 с.
9. Лісовий кодекс України : Закон України № 3404-IV від 8 лютого 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852.

10. Місія та стратегія Міністерства екології та природних ресурсів // Офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://menr.gov.ua/content/misiya-ta-strategiya.html.

Лабадін В. І., аспірант
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КОНТРОЛЮЮЧОГО ОРГАНУ ІЗ ПЛАТНИКАМИ ПОДАТКІВ - НЕРЕЗИДЕНТАМИ

Подолання податкових викликів, що спричинені діджиталізацією економіки та інших сфер, наразі є одним з пріоритетних та нагальних питань, що потребують вирішення. Цьому питанню приділяється значна увага зі сторони міжнародної спільноти, яка працює як над ідентифікацією проблемних аспектів, так і над розробкою шляхів їх вирішення.

До таких проблемних аспектів належить питання оподаткування операцій і доходів (прибутків) мультинаціональних компаній – суб'єктів транскордонної електронної комерції, які здійснюють постачання електронних товарів і послуг через мережу Інтернет споживачам у багатьох юрисдикціях без фізичної присутності у них. Застосування такої структури відносин дозволяє мультинаціональним компаніям уникати оподаткування у юрисдикціях місцезнаходження споживача, тоді як саме завдяки їх участі зазначені компанії генерують свої доходи. Зазначене актуалізує питання справедливості оподаткування та перегляду ефективності сучасних податкових моделей.

У свою чергу, зрозумілим є те, що для ефективної боротьби із такими викликами вимагається оновлення механізмів взаємодії контролюючих органів із відповідними суб'єктами транскордонної електронної комерції, адже використання традиційних механізмів, розроблених переважно для випадків, коли відповідний суб'єкт-постачальник має фізичну присутність у юрисдикції, може бути неможливим.

Проблематика стосовно оподаткування послуг, які постачаються нерезидентами, актуальна і для України, адже чинне законодавство не містить спеціальних норм, які б передбачали механізми самостійної сплати нерезидентами податків із операцій щодо постачання послуг українським споживачам – фізичним особам, тоді як відповідно до пп. 186.3 ст. 186 Податкового кодексу України (далі – ПК України) місце постачання окремих таких послуг розташоване на митній території України [1, с. 93]. Водночас Україна має намір реагувати на такі виклики, що. підтверджується відповідними законодавчими ініціативами.

Так, у Верховній Раді України (далі – ВРУ) було зареєстровано два законопроекти, якими передбачається запровадження обов'язку та механізму оподаткування електронних послуг, що постачаються нерезидентами на території України, податком на додану вартість (далі – ПДВ).

Перший законопроект № 2634, який було зареєстровано 19.12.2019 р. (далі – Законопроект № 2634), не був розглянутий на засіданні ВРУ. У подальшому у ВРУ був зареєстрований інший проект закону № 4184 від 02.10.2020 р. (далі – Законопроект № 4184) з цього ж питання, щодо якого наразі вже зареєстровано проект Постанови № 4184/П від 03.11.2020 р. про прийняття його за основу. Оскільки ці проекти передбачають фактично аналогічні механізм оподаткування в Україні ПДВ операцій з постачання електронних послуг нерезидентами, з урахуванням зазначеного проекту Постанови саме Законопроект № 4184 доцільно розглядати як більш актуальний у порівнянні з Законопроектом № 2634.

Відповідно до Законопроекту № 4184 пропонується доповнити ПК України низкою положень, які мають забезпечити дійсну можливість оподатковувати ПДВ операції з постачання електронних послуг фізичним особам нерезидентами, які не мають постійного представництва в Україні, якщо місце постачання таких послуг розташоване на митній території України. Зокрема, пропонується запровадити положення щодо визначення електронних послуг, місця постачання таких послуг, особливого порядку декларування і сплати ПДВ нерезидентами тощо [2].

При цьому, особливої уваги заслуговує передбачений Законопроектом № 4184 механізм взаємодії нерезидентів – платників ПДВ із контролюючими органами в Україні та виконання обов'язків, пов'язаних з ПДВ. Зокрема, відповідно до законопроекту, можливість реалізації зазначеного порядку оподаткування має бути забезпечена через спеціальний електронний сервіс "ПДВ для нерезидентів". Відповідний сервіс має дозволити нерезидентам реалізовувати всі права та обов'язки, пов'язані із ПДВ в Україні.

До функціоналу такого сервісу мають, зокрема, належати можливості: 1) подавати заяву про реєстрацію і анулювання реєстрації нерезидентів – платників ПДВ, отримувати інформацію з цих питань від контролюючого органу; 2) отримувати повідомлення від контролюючого органу, зокрема про обов'язок сплати суми грошового зобов'язання з ПДВ, необхідність подання податкової декларації; 3) отримувати запити від контролюючого органу та направляти відповіді на запити; 4) повідомляти про зміни в облікових відомостях про нерезидента; 5) подавати декларації з ПДВ та уточнюючі розрахунки до них; 6) оскаржувати податкові повідомлення контролюючого органу, зокрема подавати скарги та отримувати рішення за результатами їх розгляду [2].

Таким чином, Законопроектом № 4184 фактично запроваджується нова концепція взаємодії контролюючого органу та нерезидента – платника ПДВ, яка враховує особливості відносин між нерезидентами – постачальниками послуг та споживачами та покликана забезпечити взаємодію між таким нерезидентом і контролюючим органом, а також можливість віддалено вчиняти юридично значимі дії, пов'язані з оподаткуванням

При цьому, відповідно до Висновку Головного науково-експертного управління від 15.10.2020 р. до Законопроекту № 4184 запровадження електронного сервісу «ПДВ для осіб нерезидентів» як окремого сервісу, функціонал якого значною мірою дублює електронний кабінет, передбачений ст. 42-1 ПК України, є дискусійним. Також при вирішенні зазначеного питання вбачається доцільною позитивна практика застосування системи «Mini One Stop Shop (Moss)» в Європейському Союзі [3].

Крім цього, у тексті Законопроекту № 4184 назва запропонованого електронного сервісу вживається і як «ПДВ для нерезидентів», і як «ПДВ для осіб нерезидентів», що свідчить про технічну неузгодженість законопроекту у цій частині.

Отже, запропонований у Законопроекті № 4184 механізм взаємодії нерезидентів – платників ПДВ із контролюючими органами є прогресивним та свідчить про застосування інформаційних технологій для переведення окремих можливостей із реалізації податкових прав та обов'язків в електронну форму. У свою чергу, із метою ефективного впровадження такого сервісу, мають бути доопрацьовані технічні неузгодженості та додатково досліджене питання способу впровадження такого сервісу.

Список використаних джерел і літератури

1. Лабадін В.І. Актуальні законодавчі тенденції оподаткування операцій з постачання нерезидентами (мультинаціональними компаніями) послуг в Україні. *Інноваційні підходи до правового регулювання суспільних відносин: науково-практичний дискурс*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 09 квіт. 2020 р.). Київ, 2020 р. С. 92–95.

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування оподаткування доходів, отриманих нерезидентами у вигляді виплати за виробництво та/або розповсюдження реклами та удосконалення порядку оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання нерезидентами електронних послуг фізичним особам: Проект Закону України від 02.10.2020 р. № 4184. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70112 (дата звернення: 14.11.2020 р.).

3. Висновок Головного науково-експертного управління від 15.10.2020 р. на проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо скасування оподаткування доходів, отриманих нерезидентами у вигляді виплати за виробництво та/або розповсюдження реклами та удосконалення порядку оподаткування податком на додану вартість операцій з постачання нерезидентами електронних послуг фізичним особам» від 02.10.2020 р. № 4184. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70112 (дата звернення: 14.11.2020 р.).

Ландіна А. В., с. н. с., к. ю. н.
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України

ЕПІДЕМІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Враховуючи ситуацію, яка зараз склалася у світі, кожна країна, у тому числі і Україна, повинна виробити певний механізм, який забезпечить максимальний рівень епідемічної безпеки на національному рівні. Це вимагає розробки цілої низки загальнодержавних та індивідуальних заходів у різних сферах життя. І дієвість вказаних заходів у сфері епідемічної безпеки покликана забезпечити саме юридична галузь державної політики.

Достатніми важелями впливу – державним примусом із правом застосовувати обмеження особистого, майнового та іншого характеру – володіє кримінальне право, яке встановлює кримінальну відповідальність за найбільш суспільно небезпечні протиправні діяння.

Епідемічна безпека, в першу чергу, забезпечується саме медичною сферою, оскільки саме її специфіка здатна оцінити відразу найбільш небезпечні фактори, які можуть значно пошкодити умови життя населення, зокрема суспільне здоров'я населення. Тому, як правило, епідемічна безпека визначається саме з точки зору медичної діяльності. Як зазначається, епідемічна безпека медичної діяльності – це стан, який характеризується сукупністю умов, за яких відсутній недопустимий ризик виникнення у пацієнтів та медичного персоналу захворювання інфекціями, пов'язаними із наданням медичної допомоги, стану носіїв, інтоксикації, сенсибілізації організму, травм, викликаних мікро- та макроорганізмами і продуктами їх життєдіяльності, а також культурами кліток і тканин [1, с. 16].

Національна безпека як об'єкт кримінально-правової охорони – це врегульований нормами права порядок суспільних відносин, що забезпечує реалізацію здатності країни зберігати суверенітет, політичні, економічні, соціальні та інші основи суспільного життя й виступати як самостійний суб'єкт міжнародних відносин.

Епідемічна безпека у цілому розуміється як складова національної безпеки, на що вказують ряд дослідників [2]. епідемічна безпека як об'єкт кримінально-правового захисту? Вочевидь, дане визначення повинно відповідати визначенню національної безпеки, складовою якої і є епідемічна безпека. Таким чином, визначення епідемічної безпеки як об'єкта кримінально-правої охорони може бути викладене наступним чином: епідемічна безпека як об'єкт кримінально-правового захисту – це порядок суспільних відносин, встановлений нормами різних галузей права, який забезпечує наявність сукупності умов, за яких відсутній недопустимий ризик виникнення у пацієнтів та медичного персоналу захворювання різними небезпечними хворобами, організмами чи клітинами або набуття ними різних небезпечних для здоров'я станів.

Враховуючи вказане, епідемічна безпека є складовою національної безпеки в цілому, оскільки збереження здоров'я населення – це одна із основ життя нації і чинник національної безпеки [12], а посягання на неї можуть мати небезпечні наслідки. У той же час, епідемічна безпека не вказана у ч. 1 ст. 1 КК України як один з об'єктів кримінально-правової охорони. Оскільки епідемічна безпека є не менш важливим об'єктом, ніж громадська, інформаційна, екологічна безпека, то вона також повинна бути включена до об'єктів кримінально-правової охорони, що повинно бути відображено у ч. 1 ст. 1 КК України.

Аналіз норм Особливої частини КК України показав, що він містить лише дві норми, які передбачають відповідальність за порушення епідемічної безпеки. Одна з них міститься у Розділі I «Злочини проти основ національно безпеки України» КК України – це ст. 113 «Диверсія», яка встановлює відповідальність за вчинення з метою ослаблення держави дій, спрямованих на поширення епідемій. Друга норма включена у Розділ XIII «Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення» – ст. 325 «Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням», яка встановлює відповідальність за порушення правил та норм, встановлених з

метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань.

Суспільно небезпечним порушення епідемічних норм та загроза поширення епідемії за вказаними нормами є лише у тому випадку, якщо це загрожує або існуванню держави, або поширенням захворювання та смертю людей. Усі інші випадки порушення протиепідемічних норм не є кримінально караними. Це приводить до висновку, що передусім на рівні законодавства потрібно виробити ефективні засоби впливу, які дозволять відповідно до вчиненого притягувати особу до кримінальної відповідальності за порушення встановлених правил в умовах виникнення епідемічних загроз. Якщо таких засобів впливу не буде, то правила виявляться не дієвими, що в кінцевому рахунку може призвести до подальшого поширення епідемічних загроз.

Список використаних джерел і літератури

1. Брико Н. И., Брусина Е. Б., Зуева Л. П., Ковалишена О. В., Стасенко В. Л., Фельдблюм И. В., Шкарин В. В. Стратегия обеспечения эпидемиологической безопасности медицинской деятельности. Вестник Росздравнадзора. 2017. № 4. С. 15–22

2. Холостова А. М. Становлення системи державного управління санітарно-епідеміологічним наглядом як складової суспільної безпеки в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2014. № 2.URL : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=682

3. Рингач Н. О. Громадське здоров’я як чинник національної безпеки. Київ : НАДУ, 2009. 296 с.

Левковець Н. П., старший викладач
Національний транспортний університет

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ В ПРОЦЕСІ ВЛАСНОЇ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ

Правова система України протягом більш ніж семи десятиліть минулого століття відображала основні правові ідеї соціалістичної правової сім’ї, що сформувалася на основі ідеологічного принципу. У 90-ті роки, з самого початку політико-соціальних перетворень, з яких згодом постане незалежність України, для нашої держави існували два варіанти подальшого розвитку правової системи: або залишитися в рамках так званої слов’янської правової сім’ї або приєднатися до однієї з існуючих сімей європейського права. Сьогодні можна впевнено говорити про те, що українська правова система відмежувалася від радянської та слов’янської моделі права та знаходиться в процесі власної самоідентифікації. Більшість теоретиків вітчизняного права майже одностайно схиляються до того, що правова система України як самостійної держави має багато спільних рис із романо-германським правом, але головне в цьому еволюційному процесі інше: сьогоднішня національна правова система вже настільки відрізняє себе від соціалістичного права, що не може йти і мови про її повернення в рамки колишньої сім’ї. Така ситуація ще більше активізувала наукову думку в напрямку дослідження нового типу вітчизняної правової системи та продовжує породжувати актуальні й адаптивні до реалій сучасного державного розвитку ідеї, пропозиції щодо модернізації української правової системи, приведення її у відповідність із національними особливостями та стандартами європейського «сервісного» права. Водночас при конструюванні нової правової системи України обов’язково потрібно враховувати інтегративний характер сучасного міжнародного та регіонального права. Дійсно, у будь-якій сфері життя суспільства, включаючи правову сферу, дуже ризикованим є уявлення про беззаперечний характер дії правової системи певного типу.

Правова система України — це цілісна, структурно впорядкована за допомогою джерел права та інших юридичних засобів стійка взаємодія суб'єктів національного права, що забезпечує досягнення належного правопорядку як необхідної умови функціонування та розвитку українського суспільства. [1]

Українська правова система формувалася у складних умовах за відсутності державної незалежності протягом значних періодів її історії, під впливом різних правових і суспільних концепцій, зумовлених геополітичним положенням України.

Самобутність вітчизняної правової системи зумовлена такими історичними обставинами:

- 1) генетичним зв'язкам з Руською Правдою. Цей акт, що став першою кодифікацією звичаєвого права Київської Русі, є відправним пунктом вітчизняної правової традиції;
- 2) впливом польсько-литовського права. Так, на розвиток права впливало надання литовськими і польськими королями та князями українській шляхті, міщанству і духовенству, а пізніше козацтву "привілеїв" на права та вольності;
- 3) дією Магдебурзького права на території України (XШ-XVIII ст.), яке є одним із найбільш відомих систем міського права;
- 4) державно-правовим досвідом періоду Гетьманщини (Війська Запорізького), який був утілений у політичних програмах гетьманів та їх державотворчій практиці. Важливими для цієї сфери були "пакти й Конституції законів та вольностей Війська Запорізького" Пилипа Орлика 1710 р.;
- 5) перебуванням українських земель протягом XVIII-XX ст. у складі різних державних утворень (Російська імперія, Австро-Угорщина, Польща та ін.), завдяки чому українська правова система зазнала впливу різних правових традицій та правових систем;
- 6) державно-правовим досвідом періоду української революції (1917-1921 рр.), який втілено у правових актах Центральної Ради, УНР, ЗУНР, української держави гетьмана П. Скоропадського, Директорії, УСРР;
- 7) існуванням Української РСР у складі Радянського Союзу, що дало підставу для віднесення українського права до правових систем соціалістичного типу;

8) формуванням правової системи незалежної України. Умови для її створення з'явилися після проголошення Декларації про державний суверенітет 1990 р. і Акта про незалежність України 1991 р. Важливе значення для формування незалежної правової системи мало прийняття у 1996 р. Конституції України, яка зафіксувала правові засади її подальшого економічного, політичного та соціально-культурного розвитку, накреслила основні шляхи реформування її правової системи. [1]

Особливими рисами сучасної правової системи України є;

1) тяжіння до романо-германської правової сім'ї, що зумовлює наявність таких притаманних цій сім'ї рис, як домінування нормативно-правових актів у системі джерел права, кодифікація, поділ права на приватне і публічне та ін.;

2) перехідний тип, що обумовлений соціалістичним минулим України і офіційно проголошеним курсом на демократичну, правову державність, верховенство права;

3) євроінтеграційний вектор розвитку, що зумовлює зближення національного права України з європейським правом. У 1995 р. Україна стала членом Ради Європи, взяла на себе зобов'язання щодо реформування правової системи і впровадження європейських стандартів. Значний вплив на національну правову систему справляє сприйняття практики Європейського суду з прав людини.

Завдання інтеграції України до ЄС: співробітництво України з ЄС потрібне для технічного оновлення Українського виробництва; забезпечення виходу на Європейський ринок, що дає можливість конкурування з іншими країнами; запозичення досвіду та деяких правових принципів Європейських країн. Під запозиченням розуміється не сліпе копіювання, а науковий аналіз можливостей «трансплантації і вживлення» іноземних елементів у національну правову систему; адаптація України до законодавства ЄС, що забезпечить розвиток політичної, підприємницької, соціальної, культурної активності громадян України, економічний розвиток держави у рамках ЄС.

Головні кроки України на шляху інтеграції до ЄС:

- 1992 р. — вступ України до НБСЄ (з 1995 р. ОБСЄ);

• 1994 р. – надання Україні гарантій з боку великих держав. Відмова України від ядерної зброї. Початок участі у програмі НАТО «Партнерство заради миру»;

• 1995 р. – вступ України до Ради Європи (РЄ);

• 2002 р. – саміт «Україна–ЄС»;

• травень 2002 р. – рішення України про бажання набути повноправного членства в НАТО;

• 2003 р. – набуття Україною статусу «сусіда ЄС».

• 2014 р. – підписання політичної та економічної частин угоди про асоціацію з ЄС$

11 червня 2017 року – підписання у Страсбурзі угоди про безвізовий режим між Україною та Європейським союзом. [2]

Багатофакторні процеси суспільного і державного життя в різних країнах, обумовлені глобалізацією, інтенсивно відображаються у відповідних процесах зближення правових сімей і правових систем.

Список використаних джерел і літератури

1. Основи права України: навч. посібник / ред. В. Л. Ортинський. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: Оріяна-Нова, 2005. – 365, [2] с. – ISBN 5-8326-0128-9

2. Вступ до теорії правових систем: монографія / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. Київ: Юридична думка, 2006. 432 с.

Левкович І. С., викладач
ВСП «Стрийський фаховий коледж Львівського національного аграрного університету»

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЖІНКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ґендерна рівність є не лише метою
самою по собі. Вона є передумовою подолання
бідності, сприяння сталому розвитку та
впровадженню ефективного управління.
Генеральний секретар ООН Кофі Аннан, 2003

В Україні, як і в більшості європейських країн, рівень зайнятості жінок суттєво нижчий за рівень зайнятості чоловіків. Цей розрив спричиняють нерівність доходів чоловіків та жінок, законодавчі обмеження, структура економіки, можливості догляду за дітьми, вплив культури та особливості державної політики.

Дотримання приписів неупередженого ставлення до особи незалежно від статі нині сприймається як невід'ємна складова демократичних перетворень і сталого розвитку будь-якого суспільства. Проблему рівності в будь-якій сфері не можна розглядати поза межами права, оскільки саме право розуміють як рівною мірою свободу всіх і кожного – і чоловіка, і жінки. Україна, яка обрала стратегію європейського вибору, перебуває на етапі становлення та розвитку гендерних досліджень у праві, активного прийняття законодавчих актів, які регулюють різні види суспільних відносин щодо запровадження стандартів рівності прав і свобод жінки й чоловіка, проведення експертиз нормативно-правових актів щодо прихованої гендерної дискримінації.

Проведений аналіз наукових джерел дозволяє сформувати перелік питань, які наразі є найбільш проблемними в діяльності жінок, які є об'єктом найбільш активної уваги фахівців у сфері прав людини та ґендерних питань. У своєму скороченому варіанті він може виглядати наступним чином:

1. Проблеми, що виникають через необхідність поєднання роботи із домашніми обов'язками.

2. Дискусійність позитивного впливу наступних психофізіологічних особливостей жінок на якість виконання ними професійних обов'язків:

- більш високий рівень емоційності, самокритичності та комунікабельності;
- розвиненість інтуїції, емпатії;

- більш високий рівень виконавчої дисципліни;
- більша схильність до робочих стресів;
- менша залежність від шкідливих звичок (алкоголь, куріння);
- менша фізична сила;
- більш низький рівень агресивності.

3. Проблема адаптації до умов роботи у чоловічому середовищі.

4. Скасування законодавчих обмежень на працю жінок у певних галузях та в певний час.

5. Стимулювання появи більшої кількості робочих місць із можливістю працювати дистанційно і неповний робочий день.

6. Допомога жінкам набути нові навички, щоб повернутись на ринок праці.

7.Боротьба із гендерними стереотипами у суспільстві, дискримінацією з боку роботодавців.

Врахування означених проблем може стати в нагоді при реалізації державної політики в сфері забезпечення ґендерної рівності, а також при формуванні програм попередження порушень прав жінок.

Отже, в Українській державі досягнуто значного прогресу у вивченні й осмисленні жіночої і ґендерної проблематики та вирішенні ґендерних проблем. Втілення ґендерних засад базується на конституційних положеннях, нормах Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» та близько 300 нормативно-правових актів, що враховують ґендерний аспект.

Проте незважаючи на законодавче закріплення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у громадсько-політичній та соціально-економічній сферах, в Україні мають місце деформації ґендерної державної політики, що зумовлюють викривлення збалансованого представництва працівників різної статі.

Проведений аналіз дав змогу виявити, що чоловіки та жінки не завжди мають однакові погляди й потреби, тому постає завдання забезпечення збалансованої участі чоловіків і жінок у процесі прийняття управлінських рішень та впровадженні заходів, які впливають на їхнє життя. Ця проблема є актуальною для України. Зміни у становищі жінок в Україні можливі лише за умови послідовної державної гендерної політики. Розробка та впровадження державних стратегій дозволили б жінкам урівноважити свою суспільну діяльність та сімейне життя й тим самим підвищити ефективність державного управління. Основою та підґрунтям таких стратегій має стати відродження демократичних традицій історично високого суспільного статусу української жінки, підтримка прагнень жінок розширити свої можливості і заявити про свій повноцінний статус членів громадянського суспільства.

Список використаних джерел і літератури

1. Даудова Г.В. Теоретико-методологічні засади ґендера та ґендерної політики / Т.Б. Хомуленко, Г.В. Даудова // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Вип. 1 (16). – Х.: Вид-во НАДУ “Магістр”, 2007. – С. 364 – 369.

2. Жеребкіна І. Фемінізм і сучасна філософія // Новий Образ. – 1997. – №1.

3.Марценюк Т.О. Гендерна дискримінація на ринку праці в Україні (на прикладі сексуальних домагань) / Т.О. Марценюк // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки .– 2008. – Т. 83. – С. 50–55.

4. Шестаковський О. Гендерна нерівність на ринку праці України: структурні передумови і тривкі стереотипи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. 2013(1):

5. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV.

6. Звіт Всеукраїнського об’єднання організацій роботодавців “Конфедерація роботодавців України” з партисипативного ґендерного аудиту, заснованого на принципі активної участі – Київ, 2009.

Лісова Я. В., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ОКРЕМІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Криміналізація незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту обумовлена об'єктивними причинами, зокрема, значною поширеністю і високим ступенем суспільної небезпеки цих дій, а тому є обґрунтованою і на даний час необхідною.

Введення до кримінального закону відповідальності за вчинення вищеперелічених дій було зумовлено низкою причин: збільшення кількість тих, хто вживає наркотичні засоби; необхідність більш диференційованого підходу до оцінки суспільної небезпеки діяння; необхідність криміналізації цих діянь, що зумовлена достатньо високим ступенем їх суспільної небезпеки, яка є найголовнішим критерієм криміналізації; зазначені форми антисуспільної поведінки стали широко поширеними.

Розповсюдження наркотиків на території України відбувалося хвилеподібно, коливаючись відповідно до умов часу. Такий розвиток ситуації ще раз підтверджує думку соціологів та науковців, що масове поширення наркотиків починається в суспільстві в моменти, коли створюється відповідний соціальний механізм, а саме: в перехідні періоди, епохи модернізації і швидкої трансформації соціальних структур та інститутів. При цьому момент руйнації є найбільш сприятливим у даному плані

Питання щодо необхідності вдосконалення заходів щодо координації зусиль світової спільноти по протидії зловживання наркотиками та їх незаконному обігу останнім постійно знаходиться у центрі уваги діяльності міжнародних організацій, насамперед органів і установ системи ООН.

У ході подальшого розвитку регіонального співробітництва з даних питань все більшого значення, на наш погляд, будуть набувати регіональні органи і організації, які наділено як загальною компетенцією, так і спеціальною компетенцією у сфері боротьби з конкретними міжнародними злочинами. Як видно вже сьогодні на прикладі певних тенденцій європейського інтеграційного процесу, саме на регіональному рівні, в результаті об'єктивного розвитку міжнародних відносин буде зосереджено основний фронт протидії незаконним наркотичним засобам і психотропним речовинам та пов'язаної з ними злочинності.

В Україні значно переважають злочини, пов'язані із незаконним виробництвом, придбанням, зберіганням, перевезенням, пересиланням наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту. Серед осіб, які вчинюють злочини у сфері незаконного обігу наркотиків, переважають молоді люди віком від 30 років [1].

Ознаки сучасного стану з незаконним обігом наркотиків, на які ми звернули увагу, тісно взаємопов'язані та взаємообумовлені. Зменшення масштабів наркотизації не може бути вирішено лише силовими методами правоохоронних органів. Зниження рівня поширеності наркоманії та пов'язаної з нею злочинності, на наш погляд, вимагає проведення на більш високому рівні науково обґрунтованої профілактичної роботи, спрямованої на зниження незаконного попиту на наркотики, особливо серед підлітків та молоді, вироблення в суспільстві негативного ставлення до наркоманії взагалі [2].

Система протидії незаконному обігу наркотиків вимагає удосконалення. Зокрема потребує поліпшення діяльність у сфері правового регулювання; діяльність з виявлення наркоманів, їх лікування та ресоціалізації; боротьба зі злочинами, пов'язаними з наркотиками.

Заходи запобігання будь-якому негативному явищу, зокрема незаконному обігу наркотичних засобів на території України, можна умовно поділити на два великих блоки: загально-соціальне (державне) та спеціально-кримінологічне.

Загальносоціальне попередження незаконного обігу наркотичних засобів можна уявити як систему, що припиняє формування і функціонування відповідних криміногенних процесів, явищ у суспільстві та представляє собою здійснення низки безперервних масштабних,

довготривалих заходів соціально-економічного, політичного, організаційно-управлінського, культурно-виховного, правового, медичного характеру, спрямованих на поліпшення рівня життя громадян, розвиток основних соціальних інститутів суспільства, збереження народного здоров'я, формування високої духовності та етичних принципів сучасної людини.

Спеціально-кримінологічні заходи, змістом яких є різноманітна робота держави та її інститутів, пов'язана з усуненням причин та умов, що безпосередньо породжують окремі види злочинів, а також недопущення їх вчинення на різних стадіях злочинної поведінки, тобто на стадіях виникнення наміру на вчинення злочинів, готування і замаху на злочини, мають цілеспрямований – на недопущення вчинення злочинів – характер. Виходячи з наведених вище положень, у змісті попереджувальної діяльності щодо незаконного обігу наркотичних засобів так само доцільно виділяти заходи кримінологічної профілактики, запобігання та припинення цих злочинних діянь.

Всі перелічені заходи мають за мету завчасно виявити окремих осіб або їх групи, які схильні до вживання наркотиків, та створити умови недопущення виникнення девіантних мотивацій. Завдання вказаних заходів випередження у їх сукупності – не допустити виникнення у необмеженого кола осіб бажання й можливості протиправного вживання наркотичних засобів.

Попереджувальна робота стосовно незаконного обігу наркотичних засобів ведеться багатьма суб'єктами, визначення кола яких має немаловажне теоретичне і практичне значення. Проведення злагодженої роботи у цій сфері неможливо без постійного процесу формування, вдосконалення та реформування системи суб'єктів попереджувальної діяльності, який повинен бути динамічним, гнучким та оперативно реагувати на потреби суспільства у боротьбі із вживанням наркотичних засобів.

Імплементація міжнародних норм у галузі кримінальної юстиції і по протидії незаконному обігу наркотиків здійснюється на двох основних рівнях: міжнародному (міждержавному) і національному (внутрішньодержавному), які діалектично взаємопов'язані між собою.

На сучасному етапі розбудови національної державності питання щодо вдосконалення національного законодавства і створення відповідної правової основи боротьби зі злочинністю не втратило своєї важливості, з окремих аспектів протидії організованій злочинності набуває нового змісту.

У боротьбі проти незаконного обігу наркотиків вважається за доцільне виділити низку факторів, які необхідно задіяти поряд з національним законодавством у заходах по протидії цьому міжнародному злочину. З метою налагодження більш чіткого механізму взаємодії між державними органами та забезпечення належного рівня організаційної діяльності Національної координаційної ради боротьби з наркоманією при КМ України нагальним є питання про створення при цій Раді постійно діючого органу (президії, комісії, бюро, виконавчого секретаріату тощо).

Потребують вдосконалення і самі норми КК України, що встановлюють відповідальність за незаконний обіг наркотичних засобів:

- пропонується передбачити у ч. 1 та ч. 2 ст. 311 КК України спеціальної мети – використання їх для виробництва або виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів;

- є пропозиція доповнити ряд інших норм (ч. 2 ст. 310, ч. 2 ст. 311, ч. 2 ст. 316 КК України) такою кваліфікуючою ознакою, як «вчинені із залученням неповнолітнього».

Список використаних джерел і літератури

1. Латов Ю.В. В Україні мільйон наркоманів. К., 2001. 120 с.

2. Національний звіт щодо наркотичної ситуації в Україні за 2018 рік (за даними 2017 року). 28 с. URL: https://cmhmda.org.ua/wp-content/uploads/2019/05/NACZIONALNYJ_ZVIT_2018.pdf

Ломакіна І. Ю., к. ю. н.
Григор Н. М., магістр
Білоцерківський національний аграрний університету

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЮ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Мета – розробка стратегії розвитку малого бізнесу в сільській місцевості та оцінка ступеня зацікавленості в цьому сільського населення. Спочатку орієнтувати фермерські господарства на імпортозаміщення та експорт продукції, розробити програму, допомогти кредитами або лізингом, провести аналіз результатів, узагальнити досвід для прийняття управлінських рішень.

Розвиток фермерства дозволить підвищити ефективність використання земельних ресурсів, максимізувати прибуток при використанні наявних обмежених ресурсів, наростити обсяги і скоротити імпорт продовольства, створити нові робочі місця в сільській місцевості, підвищити економічну активність і доходи сільського населення, зберегти сільський уклад життя, національні традиції та культуру. Існує ряд проблем, які стримують розвиток фермерства в Україні: Держава зацікавлена в розвитку малого бізнесу в сільській місцевості, але при цьому не йдеться про розвиток фермерства; високі процентні ставки по кредитах, відсутня державна підтримка нових господарств; не вирішене питання передачі невикористаного майна фермерським господарствам. Активізація фермерства повинна досягатися шляхом державного організаційно-економічного регулювання. Фермери переконані, що вирішити назрілі проблеми без прийняття державної програми розвитку фермерства неможливо. У співпраці з громадським об'єднанням фермерів сформульовані існуючі проблеми та запропоновано шляхи їх вирішення:

- забезпечення рівних умов господарювання всім виробникам сільськогосподарської продукції незалежно від форми власності;
- пільгове кредитування на розвиток виробничо-технічної бази відсутній.

Це основна причина, яка стримує зростання числа фермерських господарств. Нові фермерські господарства держава теж не підтримує. Залучити молодь в фермерство і надати підтримку на етапі становлення господарства можна шляхом реалізації програм «Молодий фермер»;

- лізинг техніки на однакових з великими сільськогосподарськими організаціями умовах недоступний. Виділення техніки по лізингу в регіонах відбувається тільки в результаті реагування на скарги селян на вищіінстанції;
- збереження матеріально-технічної бази фермерського господарства після припинення його діяльності, шляхом продажу (передачі) бази фермеру-послідовника;
- введення для фермерів одного податку – податку на землю. Це дозволить спростити бухгалтерський облік в фермерських господарствах та, як наслідок, зменшити витрати. Розвиток фермерства дозволить підвищити ефективність використання земельних ресурсів, максимізувати прибуток при використанні наявних обмежених ресурсів, наростити обсяги і скоротити імпорт продовольства, створити нові робочі місця в сільській місцевості, підвищити економічну активність і доходи сільського населення, зберегти сільський уклад життя, національні традиції та культуру. За результатами виділені основніелементи механізму створення і ефективного функціонування фермерських господарств, які розділені на 4 групи (організаційно-правової, економічні, інноваційно-освітні та виробничі).

Сталий розвиток ФГ, економічні функції, будинок, продовольча безпека, різноманітність продуктів харчування на ринку, ефективне використання ресурсів, податки, отримання прибутку, виробництво продуктів харчування, ресурсна база для харчової, текстильної та ін. галузей, збереження біорізноманіттяь, екологічна безпека, органічне сільське господарство, створення конкурентного середовища, створення та відновлення, культурного, історичного і гастрономічного спадщини Агроекотуризму, збереження сільських населених пунктів, професійнапідготовка, створення робочих місць і закріплення кадрів всільської місцевості,

формування «середнього класу» на селі, зростання доходів сільських жителів, поліпшення забезпеченості продуктами харчування і товарами народного споживання в сільській місцевості.

Для забезпечення нормального функціонування виробничого сектора економіки буде потрібно формування і розвиток в регіонах фермерських господарств з наданням агротехнічних послуг фермерських господарств. Необхідно організувати фермерські господарства з використанням кластерного підходу, що включає повний ланцюжок просування продукції від виробника до ринку збуту.

Список використаних джерел і літератури

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України (проект) [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://minagro.gov.ua/node/7644.

2.Мартин О. М. Формування ринків економічних ресурсів в Україні : дис... канд. екон. наук: 08.01.01 / О. М. Мартин ; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Л., 2006.

3.Про державні цільові програми : закон України від 18 березня 2004 р. № 1621–IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – ст. 352.

4.Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : закон України від 23 березня 2000 р. № 1602–III // Урядовий кур'єр. – 2000. – 26 квіт.

5.Білик Ю. Д. Державний захист вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника та протекціоністська політика в України / Білик Юрій Дмитрович. – К. : Урожай. – 2000. – 192 с.

Лошицький М. В., д. ю. н., професор
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗМІСТ ФОРМ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Фоми протидії правопорушенням у фінансовій сфері – це зовнішній вираз у об`єктивній дійсності тих практичних дій та управлінських рішень, що реалізуються, використовуються суб`єктами зазначеної протидії під час здійснення. Складність визначення форм протидії правопорушенням у фінансовій сфері обумовлена тим, що кожна дія, кожне рішення, кожен захід так чи інакше знаходить свій прояв у об`єктивному житті, а отже цих форм може бути безліч, особливо враховуючи досить просторе коло суб`єктів протидії правопорушенням у фінансовій сфері, кожен з яких має свій специфічний статус [1]. У той же час, якщо здійснити певне узагальнення однорідних та дуже схожих за своїми цілями і змістом заходів протидії правопорушенням у фінансовій сфері, то можна, з нашої точки зору, в якості основних форм досліджуваної протидії назвати такі:

- нормотворчість. Значення нормотворчості як форми протидії правопорушенням у фінансовій сфері обумовлене такими обставинами: по-перше, сама по собі зазначена протидія є видом правової діяльності, тобто її організація та здійснення повинні відбуватися на підставі, у порядку і межах визначених законодавством. Звісно різні заходи протидії вимагають різного ступеня їх правової регламентації: одні із них регулюються лише у загальному вигляді, інші – мають жорсткі законодавчі рамки, втім функціонування усього адміністративно-правового механізму в цілому відбувається на відповідних організаційно-правових засадах; по-друге, неякісне, недосконале законодавство досить часто є тим фактором, який сприяє вчиненню особами правопорушень, оскільки вони знають як можна скористатися законодавчими недоліками у своїх корисливих цілях і уникнути при цьому покарання. Головними заходами, які становлять зміст цієї форми є: аналіз діючого законодавства на предмет його відповідності наявному рівню розвитку фінансової сфери та відносин, що у ній відбуваються; виявлення у ньому (законодавстві) недоліків і прогалин; оновлення та доповнення діючого законодавства, що здійснення внаслідок проходження складної процедури номотворчості: ініціатива і підготовка проекту нормативного акту; внесення проекту нормативного акту суб'єкту нормотворення; розгляд та обговорення проекту нормативного акту; прийняття нормативного акту; введення нормативного акту в дію [2, с.486];

- контроль. Дана форма протидії пов`язана із здійсненням системного та систематичного спостереження за дотриманням учасниками фінансових та тісно пов'язаних із ними відносин

фінансової дисципліни та режиму законності. Що ж стосується заходів, які належать до даної загальної форми протидії правопорушенням у фінансовій сфері, то до них належать: аудит, перевірки, інспектування, моніторинг;

- юридична відповідальність. юридична відповідальність як форма протидії правопорушенням у фінансовій сфері полягає у покладанні на особу, винну у вчиненні правопорушення, додаткових обов`язків, невідворотне виконання нею яких забезпечується державою і передбачає відчування цією особою несприятливих для себе наслідків майнового, організаційного та (або) особистісного характеру. Саме у цій формі виявляється каральний аспект протидії правопорушенням у фінансовій сфері;

- профілактика. На нашу думку профілактика є чи не найголовнішою формою протидії правопорушенням у фінансовій сфері, оскільки призначення заходів, що становлять її зміст виявляти та усувати умови та фактори, що спричиняють скоєння правопорушень, спонукають та провокують осіб до вчинення протиправних дій.

- правове виховання. Правове виховання як цілеспрямований постійний вплив на людину з метою формування у неї правової культури і активної правомірної поведінки [3, с.479-480]. Дана форма протидії правопорушенням у фінансовій сфері передбачає здійснення не примусового впливу на суб`єктів фінансової сфери з метою підвищення рівня їх правової культури та формування належного рівня правосвідомості, які забезпечують правомірну поведінку цих суб`єктів не з остраху бути покараним, а через глибоке усвідомлення необхідності та корисності такої поведінки. Реалізується дана форма протидії правопорушенням у фінансовій сфері через освітні, роз`яснювально-консультаційні, інформаційно-пропагандистські та інші заходи. Акцентуючи увагу на цій форми можна стверджувати, що правове виховання є найбільш дієвою формою, але і найбільш складною. Її реалізація потребує значного комплексу заходів застосування і повинна охоплювати не лише суб‘єктів фінансових відносин, а й формувати правосвідомість усього суспільства в цілому. Таким чином, можна стверджувати, що важливим чинником у протидії правопорушенням в цілому, і фінансовій сфері зокрема, є освіта.

Мелех Л. В., к. ю. н., доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

Після вступу України в Раду Європи було поставлено перелік завдань, що пов’язані з процесами забезпечення та встановлення відповідності державного законодавства та правової практики країни вимогам європейським стандартам щодо прав людини, також, стандартам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Ратифікувавши цю Конвенцію, держава Україна надала згоду на обов’язковість її, та надала статус їй частини національного законодавства, що розпочало процеси імплементації цього міжнародного акту у національне законодавство.

Загальнонаціональна програма імплементації законодавства держави Україна законодавства Європейського Союзу, що була затвердженою Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. № 1629-IУ [1, с.180].

На даний момент, пріоритетними напрямками зовнішньої політики України є зближення національного законодавства з міжнародними законодавствами, також щодо захисту прав і свобод людини. Також процес що адаптує національне законодавства до європейських стандартів постійно триває. Він включає створення відповідних інститутів та інші допоміжні заходи, потрібні для ефективності правозастосування та правотворення. Найбільшу в цьому роль має поширення застосування в національне судочинство, в тому числі в господарське, рішень Європейського суду з прав людини, від котрих часто залежить дієва реалізація та правильне застосування інших норм правових актів.

В умовах тотальної трансформації суспільства юридична система України усе більш орієнтується на міжнародне право. Сьогоднішнє сприйняття зарубіжних міжнародних стандартів відбувається дякуючи європейській інтеграції, котре в міжнародному праві означає той рівень, до котрого правила міжнародних стандартів, незалежно щодо їх природи, приймаються та застосовуються внутрішньою правовою документацією, і не потрібно визначати, котрі міжнародні стандарти є нижчими чи вищими ніж національні правові принципи, а розглядаються як відповідність дотримання на національному рівні вимог передбачених міжнародними правовими зобов'язаннями, котрі були взяті державою через підписання міжнародного договору або приєднання до нього, шляхом запровадження чи виконання правил або тлумачення та застосування державним судом [2, ст.12-14].

Реформа судів, також удосконалення господарського судочинства, потребує підвищення національного рівня судової практики та її повсякденного спрямування на міжнародні правові норми, спрямовані щодо вдосконалення національної системи судів, покращення її ефективності, доступності та прозорості [3, с.21].

Міжнародні стандарти мають велике значення у господарському судочинстві, тому що становлення як правової держави України неможливе без запровадження в судову практику принципів та норм міжнародного права а також міжнародних стандартів.

Визначальними міжнародними актами у цій сфері слід вважати: Загальну декларацію прав людини 1948 р., Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р., Рекомендацію щодо ефективності впровадження Основних принципів щодо незалежності правосуддя прийняту 1989 р., Європейську Хартію про статус суддів прийняту 1998 р., Декларацію про «Верховенство права на національному та міжнародному рівнях» постановлену 19 вересня 2012 р. 67-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН, Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 41/120 шодо «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини» прийнятою 4 грудня 1966 р.

З метою контролю щодо дотриманням основоположних свобод та прав людини було утворена установа, що являється постійним міжнародним судовим органом, а саме Європейський суд з прав людини.

Фактично, правові підстави щодо застосування цієї Конвенції та рішень Європейського Суду національними судами є простими та зрозумілими, але, практика вносить свої зміни. Минулими роками, рідко було так, що суддя під час розгляду певної господарської справи зсилався на окреме рішення Суду за своєю ініціативою. В основному посилалась на практику Суду та на Конвенцію саме зацікавлена сторона додавала до своїх пояснень по суті справи спору, і в майбутньому така ссилка могла відобразитись у конкретному рішенні суду в справі.

Переважно, зацікавлена сторона являлась іноземною особою, яка в процесі розглядання справи українським судом, при наявності сумнівів в неупередженості суду, передбачала можливість перенесення розгляду спору на міжнародний рівень, також через подання конкретної скарги до Європейського Суду.

Тепер, частіше трапляються випадки, що судді у своїх рішеннях у певних справах зсилаються на рішення Європейського Суду за своєю ініціативою, незважаючи на те, що могли не бути такі посилання на практику Суду та Конвенцію у своїх поясненнях, якими сторона справи обгрунтувала свою позицію у конкретній справі [4].

В процесі застосування господарським судом України Конвенції та практики Європейського Суду потрібно наголосити на інформаційному листі Вищого господарського суду України "Про Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, юрисдикцію та практику Європейського суду з прав людини" від 22 квітня 2016 року № 01-06/1444/16.

Акти Європейського Суду по конкретних справах в силу дії Конвенції є обов'язковими тільки для держави котра є відповідачем, але інші держави учасниці переважно також добровільно погоджуються з ними під час правозастосовчої практики та переглядання національного законодавства для того, щоб уникнути в майбутньому порушень Конвенції.

Список використаних джерел і літератури

1. Ніколенко Л. М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів. *Часопис Київського університету права.* 2013. № 1. С. 174-180.
2. Світличний О. П. Господарський процес: підручник. К.: НУБіП України, 2016. 337 с.
3. Кубко Е. Б. Міжнародно-правові стандарти в господарському судочинстві (методологічні питання). *Право України*.. 2011. N6. С. 21-28.
4. Шенк О. Специфіка застосування положень Конвенції та рішень ЄСПЛ господарськими судами України // Юрист & Закон: електрон. видання 31 серпня 2017. №32. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gSqJ5MCfzakJ:www.cms-lawnow.com/~/media/lawnow/pdfs/olga% 2520shenk_ article_ ukraine%2520cms_2017_ukr.pdf+&cd=1&h l=uk&ct=clnk& gl=ua

Мірзобаротова Л. Ш., студент
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Податки є головним джерелом фінансових ресурсів держави для забезпечення суспільно необхідних і законодавчо встановлених потреб. Надання державою суспільних благ і послуг, пов'язаних з підтриманням загальної зайнятості, соціальним захистом, освітою та охороною здоров'я, правоохоронною діяльністю, фінансується переважно за рахунок податкових надходжень.

Україна, обравши стратегічний курс на євроінтеграцію, особливо потребує «впровадження дієвих механізмів» [1, с. 792], завдяки яким реальним буде збільшення податкових надходжень до бюджетів [1, с. 792]. Способом такого впровадження, зокрема, є залучення успішного досвіду інших країн, слідування їх прикладу.

Методологічну основу дослідження склали методи порівняння, індукції, дедукції, аналізу, логічний метод. Так, методи порівняння та аналізу використано з метою зіставлення практики зарубіжних країн із вітчизняним досвідом, індукції, дедукції – для визначення проблемних аспектів у питаннях забезпечення податкової безпеки в Україні, логічний метод – для виявлення необхідних до запозичення особливостей регулювання питань податкової безпеки держави у зарубіжних країнах.

Окремі питання податкової безпеки зарубіжних країн стали предметом досліджень таких учених, як: Гуцалюк О. І., Жаворонок А. В., Кацуба К. В., Легкоступ І. І., Павлюк А. О., Удяк В. І., Фролова Н. Б., Яренко Г.

Сучасна податкова система, сформована в Україні, має і схожі риси із податковими системами європейських країн з розвиненою економікою, і значні відмінності [2]. Основною відмінністю вбачається те, що податкові системи розвинутих країн виконують поряд з фіскальною регулюючу та стимулюючу функції, в той чай як податкова система України виконує в переважній більшості тільки фіскальну. Забезпечення наповнення бюджету відбувається без врахування «особливості економічної ситуації в країні та податкоспроможності платників податків» [3, с.263].

Задля розвитку вітчизняної податкової системи необхідно врахувати зарубіжний досвід – дослідити податкові системи світу, виявити їх переваги і недоліки [4, с. 444], зокрема, у частині правового регулювання забезпечення податкової безпеки. У деяких аспектах забезпечення податкової безпеки держави цінним є досвід таких країн, як: Швеція, Данія, Велика Британія, Канада, США.

Наприклад, у Швеції особі присвоюється цивільний реєстраційний номер від народження. Таке ж правило діє для тих, хто іммігрував у країну – цивільний реєстраційний номер присвоюється автоматично [2]. Це, на відміну від ситуації в Україні, звільняє потенційних платників податків від проходження складної процедури отримання номера платника податків, що, по суті, прямо впливає на повне виключення можливості осіб уникати вставання на облік у податкових органах, а разом з тим і сплати податків.

Окрім того, для зручності в роботі підприємств, всі податки вони переводять одним єдиним платежем раз на місяць. Платіж потрапляє на рахунок податкової служби, а далі відбувається

розподіл податків. Цей розподіл проводиться податковими інспекціями [5, с. 120]. Система Єдиного рахунку використовується також у таких країнах, як Данія і Велика Британія [2].

В Ірландії податковими органами вибірково обираються платники податків, взяті на облік, для перевірки, результати якої потім зводять із реєстраційними даними [2].

У Бельгії вважається нормою практика, за якої податкові органи можуть допомогти платнику податків скласти список податків і платежів, необхідних для сплати. Така процедура проводиться за бажанням платника [2].

Цікавим є досвід Канади. Аналіз законодавства свідчить, що компетенція податкових органів є ширшою від компетенції таких органів інших держав. Зокрема, у Канаді таким органам надано «право тлумачення податкових законів». Для порівняння, в Україні «виключне право щодо тлумачення законів (у тому числі і податкових)» належить Конституційному Суду України [6, с. 142].

У питаннях запобігання такому явищу, як «ухилення від сплати податків», досвід США показує, що наявність такого стимулу, як можливість скоротити свої податкові зобов'язання або відшкодування раніше сплачених податків, посідають важливе місце у заохоченні громадян, зокрема, до подання декларацій [7, с. 154].

В Україні також можна провести перерахунок оподаткованого доходу, проте податкові пільги застосовуються «лише по відношенню до трудових доходів і не поширюються на інші види доходів, наприклад, доходи від власності чи капіталу». Як результат, це не заохочує громадян декларувати будь-які доходи, окрім трудових [7, с. 154].

Отже, в умовах реалізації процесу інтегрування України до Європейського Союзу та необхідності встановлення нових стандартів і рівня життя громадян, розвитку держави в цілому важливу роль відіграє податкова система та її невід'ємний елемент – податкова безпека держави. Вбачаємо доречним запозичення зарубіжного досвіду, зокрема, у таких питаннях:

- запровадження Єдиного рахунку для спрощення порядку і зручності сплати податку (за прикладом Швеції, Данії і Великої Британії);
- запровадження автоматичного присвоєння реєстраційного номера облікової картки платника податків при народжені та імміграції (за прикладом Швеції);
- надання Державній податковій службі України право тлумачення податкових законів (за прикладом Канади);
- забезпечити наявність такого стимулу, як можливість скоротити свої податкові зобов'язання за будь якими доходами (за прикладом США).

Список використаних джерел і літератури

1.Жаворонок А. В., Павлюк А. О. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання місцевих податків і зборів. Молодий вчений. 2018. № 10 (62). С. 792-797.

2.Міжнародний досвід: адміністрування податків в Європі та в Україні. URL: http://sfs.gov.ua/arhiv/modernizatsiya/-dps-ukraini/povidomlenia_/2012_povidomlenia-modernizatsiya/59283.html (дата звернення: 01.10.2020).

3.Легкоступ І. І., Кацуба К. В. Податкові системи в умовах глобалізації: проблеми взаємодії та перспективи розвитку. БізнесІнформ. 2014. № 7. С. 259-263.

4.Гуцалюк О. І. Порівняльна характеристика податкової системи України та окремих зарубіжних країн. *Управління проектами, системний аналіз і логістика. Технічна серія*. 2012. № 10. С. 444-449.

5.Яренко Г. Структура та організація роботи податкових органів у зарубіжних країнах. *Вісник КНТЕУ*. 2009. № 2. С. 114-126.

6.Удяк В. І. Особливості компетенції фіскальних органів зарубіжних країн при реалізації податкової політики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2014. № 9-2. С. 142-144.

7.Фролова Н. Б. Порівняльний аналіз факторів ухилення від сплати податків в Україні та США. *Економіка і прогнозування*. 2014. № 3. С. 148-156.

Настіна О. І., к. ю. н., доцент
Білоцерківський національний аграний університет

ДО ПИТАННЯ ДИСКУСІЙНОСТІ ПРИВАТИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Протягом доволі тривалого періоду, майже понад 70 років, земля визнавалася виключною власністю держави. Історичні передумови вказують, що необхідною умовою реформування земельних відносин була приватизація землі [1, с. 97]. Приватизація земельних ділянок має надзвичайно важливе значення у трансформації земельних відносин та посідає особливе місце в системі підстав набуття права власності на землю громадянами, але передові науковці моделюючи розвиток подій на ринку землі у випадку її продажу іноземцям і вітчизняним структурам, залишають без відповіді питання: заради чого розпочиналася та продовжується земельна реформа [2, с. 4]. Без відповіді залишаються питання справедливості процесів приватизації, корумпованості процедур, необдуманості стратегічних рішень передачі земель з державної чи комунальної власності у власність приватних власників, вибірковості приватизації.

Чинний Земельний кодекс України серед підстав припинення права державної власності на землю не називає приватизацію земельних ділянок як таку. Однак у ст. 116 Земельного кодексу України визначено, що громадяни та юридичні особи набувають права власності на земельні ділянки із земель державної власності шляхом передачі земельних ділянок у власність, вказуючи випадки безоплатної передачі.

Так, роздержавлення земельного фонду України здійснювалось без достатнього теоретико-правового обґрунтування. Також науковці визначають дискусійність введення приватної форми власності на землю [3, с. 34].

Важливий факт неприпустимості, що у законодавстві відсутнє поняття приватизації земельних ділянок. Загальновідомо, що приватизація земель – це юридично визначений порядок (процес, процедура), в якому реалізується матеріальна і спеціальна правосуб'єктність громадян України та їх об'єднань, спрямована на зміну або припинення права державної власності на частину визначених законодавством земельних ділянок, виникнення та посвідчення права приватної власності громадян та колективної власності їх об'єднань на вказані земельні ділянки .

Законодавець визначає різні способи приватизації земельних ділянок, які різняться не лише за процедурою здійснення, але й умовами застосування. Саме такі особливості застосування різних механізмів приватизації земельних ділянок обумовлюють виокремлення способів переходу права власності на землю держави серед підстав припинення права державної земельної власності.

Сьогодні ні в законодавстві, ні в правовій доктрині остаточно не усталилося єдине розуміння приватизації земельних ділянок. Загалом виділяють широке та вузьке розуміння приватизації. Широке розуміння передбачає розгляд приватизації як відчуження майна, що перебуває у державній (комунальній) власності, на користь фізичних та юридичних осіб. Таке визначення закріплене у ст. 1 Закону України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 року, що відносить до об'єктів приватизації земельні ділянки, на яких розташовані об'єкти, що підлягають приватизації. Закон України «Про особливості приватизації об'єктів незавершеного будівництва» від 14 вересня 2000 року у ст. 4 передбачає приватизацію земельних ділянок. Підтримуємо позицію, що приватизація земель у вузькому розумінні полягає лише у переході права власності від держави чи територіальної громади до громадянина або приватної юридичної особи, якщо зазначена земельна ділянка знаходиться в користуванні цих суб'єктів.

Підсумовуючи варто зазначити, що на даний час безоплатну приватизацію треба припинити, адже внаслідок попереднього процесу приватизації земель, які є у вільними майже не залишилось. У історичній ретроспективі відзначимо, що був некоректно прорахований баланс землі, внаслідок чого вільних земель для приватизації вже немає.

Список використаних джерел і літератури

1. Аграрна реформа в Україні / [Гайдуцький П. І., Саблук П. Т., Лупенко Ю. О. та ін.] ; за ред. П. І. Гайдуцького. – К. : ННЦ ІАЕ, 2005. – 424 с.
2. Калінчик М. В. Варіанти розвитку подій на ринку землі (продаж землі іноземцям і вітчизняним бізнесовим структурам) / М. В. Калінчик // Земельне право України: теорія і практика. – 2007. – № 10. – С. 3-8.
3. Організаційно правові питання аграрної реформи в Україні : монографія / [кол. авторів ; за ред. В. І. Семчика]. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 280 с.

Нечитайло Л. Г., викладач
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Кожна сучасна людина має певні екологічні права та екологічні обов'язки. Найголовніше право на гармонійне та здорове навколишнє середовище. Останнім часом в Україні відбувається різке погіршення стану природи як життєво важливого середовища для існування людини і це пов'язано з тим, що впродовж тривалого часу відбувався розвиток сировинно-видобувних галузей, а також з відсутністю необхідних обсягів інвестицій для здійснення природоохоронних заходів та оновлення технологій виробництва.

Екологічну політику здійснює держава, а також партії, політики, громадські організації та органи місцевого самоврядування. Але саме держава як основний інститут політичної системи відіграє провідну роль в еколого-економічних відносинах суспільства.

Позицію регіонального та державного управління досліджували О. Куценко, В. Лісничий, Н. Нижник, С. Романюк, В. Тертичко, М. Томенко; питанням державотворення в контексті взаємозв'язку сталого розвитку, глобалізації та трансформації економіки присвячені роботи О. Білорус, Г. Дзяни, М. Згуровського, О. Осауленко, А. Романовича, Л. Сергієнко, І. Синякевича, Є. Хлобистова та ін. Державна політика є основною складовою системи державного управління та визначає позицію владних структур щодо вибору варіантів вирішення суспільних проблем, а також методів та інструментів реалізації відповідних політичних рішень. Поняття «державна політика» широко використовується у всіх сферах суспільної організації. Аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати про відсутність єдиного підходу щодо трактування державної екологічної політики (табл. 1).

Таблиця 1. Визначення сутності поняття «державна екологічна політика» [7]

Автор, джерело	Підхід до визначення сутності
М.В. Андрієнко, В.С. Шако [1]	Державна екологічна політика це складова політики держави, що відображає сукупність її цілей і завдань у сфері екології, які формуються політичною системою держави відповідно до її соціального призначення і реалізуються нею за допомогою певних механізмів. Державна екологічна політика – це сукупність засобів і заходів, пов'язаних із впливом суспільства на природу, спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку і цивілізованості. Екологічну політику треба розуміти як координуючу
Н.А. Малиш [3]	Державна екологічна політика – це сукупність засобів і заходів, пов'язаних із впливом суспільства на природу і спрямованих на забезпечення екологічно збалансованого розвитку і цивілізованості.
В.Г. Сахаєв, В.Я. Шевчук [6]	Першооснову, яка формує і приводить у рух ресурси підприємства (організації), для досягнення цілей у сфері раціонального природокористування, охорони навколишнього середовища і забезпечення екологічної безпеки за допомогою політичних, економічних, юридичних, освітніх та інших заходів Розробка пріоритетів на перспективу з урахуванням здоров'я населення і збільшення

Продовження таблиці 1

	тривалості життя, відтворення рослинного і тваринного світу, збереження екологічного, генетичного і матеріального базису, природної, історичної спадщини і культури
О.П. Мягченко [5]	Система заходів, пов'язаних із запобіганням негативним впливам суспільства на природу
Д.О. Ветвицький [2]	Комплекс засобів і заходів, спрямованих державою на охорону та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян, який має два виміри – нормативний і регуляційний

Державну екологічну політику можна також визначити як діяльність органів державної влади, які орієнтовані на формування та розвиток екологічного виробництва/споживання та екологічної свідомості та культури людини. З огляду на це, екологічна політика піддається впливу наступних факторів: темпи розвитку виробництва, економічна та соціальна стабільності, рівень екологічної культури та свідомості населення, забезпечення фахівцями, масштаби природокористування. Суть та зміст екологічної політики необхідно розглядати крізь призму більш широкого поняття – регіональної політики. Водночас, зміщуючи акценти економічних реформ у регіони, держава аж ніяк не повинна знімати з себе відповідальність за їхній соціально-економічний та екологічний стан. Звичайно, в такому випадку виникає проблема пошуку компромісу між регіональними інтересами держави і місцевими інтересами регіону [8].

Таким чином, державна екологічна політика - це комплекс законодавчих завдань та цілей, інструментів та засобів, заходів та дій органів державної влади на всіх рівнях у сфері екології та охорони довкілля, що спрямовані на відтворення, збереження, охорону природи; ефективне використання природних ресурсів країни; забезпечення екологічно безпечного та раціонального господарювання; збалансованого природокористування шляхом запровадження екотехнологій та створення екобезпеки держави та її громадян.

Список використаних джерел і літератури

1. *Андрієнко М.В.* Сутність державної екологічної політики на загальнодержавному та регіональних рівнях / *М.В. Андрієнко, В.С. Шако* // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2016. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1051.
2. *Ветвицький Д.О.* Розвиток державної екологічної політики України в умовах глобалізації : автореф. дис. ...канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / *Д.О. Ветвицький* ; Акад. муніцип. упр. – К., 2010. – 20 с.
3. *Малиш Н.А*. Ефективні механізми формування державної екологічної політики : монографія / *Н.А. Малиш*. – К. : К.І.С., 2011. – 348 с.
4. Місія та стратегія Міністерства екології та природних ресурсів // Офіційний портал Міністерства екології та природних ресурсів. – 2019 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://menr.gov.ua/content/misiya-ta-strategiya.html.
5. *Мягченко О.П*. Основи екології : підруч. для вищ. навч. закладів / *О.П. Мягченко*. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 312 с.
6. *Сахаєв В.Г*. Економіка і організація охорони навколишнього середовища : підручник / *В.Г. Сахаєв*, *В.Я. Шевчук*. – К. : Вища школа, 1995. – 272 с.
7. Л.В. Сергієнко, О.М. Дзюбенко, С.В. Ожго, Державна екологічна політика України та правовий механізм її формування і реалізації URL: http://ema.ztu.edu.ua/article/view/185132 *(* дата звернення: 16.10.2020).
8. Атаманчук Г. В. Государственное управление (организационно-функциональные вопросы) : учебное пособие / Г. В. Атаманчук. - М. : ОАО «НПО «Экономика»«, 2000. - 400 с.

Новицький О. О., аспірант
Університету Ушинського

ЕФЕКТИВНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Рівень розвитку інформаційного простору вирішальним чином впливає на основні сфери суспільства – соціально-політичну, економічну, культурно-ідеологічну. Від цього рівня залежать поведінка людей, формування суспільно-політичних рухів, соціальна безпека.

Засоби масової інформації здатні, з одного боку, здатні підтримувати, зміцнювати, розвивати політичну систему суспільства, а з іншого – розхитувати та деформувати її. У перехідний період така характеристика ЗМІ особливо загострюється. По-перше, як відносно самостійного елемента в системі державної політики сучасної України, по-друге, як складової частини громадянського суспільства. Функціональна особливість цього явища в демократичній країні полягає в тому, що засоби масової інформації виступають інструментом гармонізації відносин між владою та народом.

Засоби масової інформації створені для публічної та відкритої передачі різних відомостей за допомогою спеціального технічного інструментарію будь-ким особам чи групам. Практично про всі значущі події, що відбуваються в світі, аудиторія дізнається з матеріалів ЗМІ, сприймаючи реальність крізь призму їх думки. Вони характеризується безліччю складових елементів: змістом, властивостями, формами, методами та певними рівнями організації.

В системі регулювання соціальних і політичних відносин в сучасному інформаційному суспільстві центральне місце займає державна інформаційна політика - діяльність системи органів державної влади та управління в інформаційно-психологічній сфері, компетенція яких визначається чинним, інформаційним законодавством. Державна інформаційна політика пов'язана з реалізацією однієї з функцій держави, яка виділяється рядом вчених, - інформаційної функції У складних сучасних умовах державна інформаційна політика багато в чому сприяє формуванню та розвитку нової системи інформаційно-психологічних відносин, що дозволяють сучасному суспільству перейти на новий, революційний етап розвитку, забезпечує захист національних інтересів і інформаційно-психологічну безпеку особистості, суспільства та держави в умовах, які постійно змінюються.

Державна інформаційна політика повинна бути спрямована на реалізацію національних інтересів України в інформаційній сфері. Державна інформаційна політика в такому ступені повинна задовольняти та захищати інтереси держави, якою мірою саме держава реалізує та захищає інтереси громадянського суспільства, кожної особистості. Стратегічна мета державної інформаційної політики – це є формування інформаційно-комунікативного суспільства.

Як визначає О. Панченко, «такі відносини можна розділити на кілька моделей в залежності від типу політичного режиму, переважної форми власності ЗМІ та їхньої політичної позиції. Ці моделі відображають типи взаємовідносин суб'єктів інформаційної політики та засобів масової інформації: тоталітарна, яка передбачає жорсткий диктат з боку держави по відношенню до всіх об'єктів інформаційної сфери без винятку; плюралістична, передбачає наявність опозиційних, а також приватних, недержавних структур, що діють в даній сфері; тоталітарно-плюралістична, при якій ідеологічна багатоманітність номінально присутня, в той же час актори, дії яких суперечать позиції держави, не мають суттєвого; олігархічно-плюралістична, при якій розповсюджувачі інформації відстоюють інтереси бізнес-еліт і приватних корпорацій, а не держави або суспільства, зі збереженням ілюзії функціонування інститутів демократії. При цьому держава не має контролю над інформаційним простором» (1).

Таким чином, засоби масової інформації є необхідною умовою для нормального функціонування сучасного суспільства. Вони займають важливе місце в житті як окремої людини, так і великих соціально-політичних груп. За останні кілька десятків років споживання повідомлень засобів масової інформації перетворилося в повсякденне заняття для більшої частини населення планети. Ефективність формування та реалізації інформаційної політики органами державної влади може бути досягнута тільки в разі, коли вона формується на системній основі. Це передбачає використання системного підходу при формуванні та реалізації інформаційної політики на всіх рівнях державного управління. Повинна бути чітко визначена методологія формування інформаційної політики; органи державної влади, що формують інформаційну політику; орган державної влади, який здійснює координацію між суб'єктами, які реалізують інформаційну політику; механізми взаємодії між органами, які

реалізують інформаційну політику; засоби оцінки якості інформаційної політики; критерії оцінки ефективності реалізації інформаційної політики; технологія та механізм формування інформаційної політики; зміст інформаційної політики відповідно до стратегії соціально-економічного розвитку держави; суб'єкти, що здійснюють моніторинг, контроль і оцінку ефективності реалізації інформаційної політики; зворотний зв'язок (комунікація) між суб'єктами і об'єктами інформаційної політики.

Список використаних джерел і літератури

1. Панченко О. (2020) Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток», 4.

Обрусна С. Ю., д. ю. н., доцент
Костюк В. В., магістрант
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ЩОДО ПРОБЛЕМ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕЛЕКТРОННОГО СУДУ

Електронний суд – порівняно нове явище в Україні, що розвивається як частина загальновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного врядування, покликаної надавати швидкі і якісні державні послуги населенню. Разом із тим без належного наукового обгрунтування практичне впровадження як електронного уряду, так і електронного суду, може бути недостатньо ефективним.

Проблемам електронного судочинства у вітчизняній юридичній науці здебільшого приділено увагу на рівні наукових публікацій. Питання запровадження електронного суду останнім часом досить часто висвітлюються у засобах масової інформації, соціальних мережах, веб-сайтах судів тощо. Але більшість публікацій мають науково-популярний, прикладний, публіцистичний характер, що можна пояснити новизною самого проекту. Спостерігається незначна кількість монографій та дисертаційних робіт, присвячених вище вказаній проблематиці. Тому проблеми впровадження електронного суду з погляду загального адміністративного права варто звести до наступних: по-перше, недостатнє теоретико-правове підгрунтя вказаного проекту. По-друге, поки що не сформовано належний понятійно-категоріальний апарат, який би став науковою основою розробки і впровадження електронного суду. Це стосується і самого поняття «електронний суд».

На позначення відносин, що виникають у сфері функціонування судової гілки влади, та реалізуються із залученням сучасних інформаційно-телекомунікаційних систем та програмного забезпечення як у цілому, так і щодо вчинення окремих процесуальних дій, вживаються такі терміни як «електронний суд», «електронне судочинство», «електронне правосуддя (юстиція)», «цифровий суд», «віртуальний суд», «кібер-суд» тощо. Що можна пояснити розрізненістю підходів до розуміння стратегічної мети впровадження у судову діяльність інформаційних технологій, відсутністю належної наукової концепції електронного суду, у тому числі сформованого понятійно-категоріального апарату, нормативного закріплення його змісту тощо.

Як свідчить аналіз наукових публікацій, «електронний суд», «електронне правосуддя», «електронне судочинство» розглядають як однорядові терміни або ж розмежовують їх. Також автори більшості публікацій не визначають зміст самого поняття «електронний суд», а називають та характеризують його структурні елементи. Крім того, відсутні єдині підходи щодо визначення змісту вище вказаного поняття.

Так, А. Коршун зазначає, що про електронне правосуддя варто говорити не лише як про частину поняття «правосуддя», а як і про один із способів його реалізації [1, с. 21]. Саме з таких позицій «електронний суд» може розглядатися як категорія адміністративного права.

Н. Телешина електронне правосуддя визначає як спосіб здійснення правосуддя, що базується на використанні інформаційних технологій [2, с. 45]. Тобто акцентується увага на судовому процесі, а отже розумінні електронного правосуддя у вузькому значенні.

Погоджуємося із думкою А. Коршуна про те, що потрібно розмежовувати поняття «електронний суд» і «інформатизація судів» [1, с. 22]. Останнє означає, що суди використовують у своїй діяльності комп'ютерну техніку як підручний засіб, а не процесуальний інструмент. Інформаційні нововведення, що стосуються способів спілкування осіб, учасників процесу, розміщення судових актів у мережі Інтернет, забезпечення інформацією про рух справ тощо також не варто вважати чітким визначенням електронного правосуддя.

Як наголошують Н. Федосєєва та М. Чайковська, об'єднання судів в єдину комп'ютерну мережу, наявність Єдиного реєстру судових рішень, наявність веб-сайтів судів – це теж не електронне правосуддя [3, с. 2]. Вважаємо, що з такими підходами варто погодитись, разом із тим вказані автори називають важливі елементи електронного правосуддя у розумінні його широкого значення.

Тому слушною є думка С. Романенкової, яка вважає, що поняття «електронне правосуддя» варто розглядати у широкому та вузькому значеннях. У вузькому значенні електронний суд – це можливість суду та інших учасників судового процесу здійснювати передбачені нормативно-правовими актами дії, що безпосередньо впливають на початок та хід судового процесу [4, с. 31].

Схоже тлумачення електронного суду пропонує і А. Коршун, відзначаючи, що це сукупність різних автоматизованих інформаційних систем (сервісів), що надають можливість суду та іншим учасникам судового процесу здійснювати передбачувані нормативно-правовими актами дії, що опосередковуються електронною формою вираження процесуальної інформації та взаємодії учасників судочинства [1, с. 23].

У широкому значенні – нормативно-правове забезпечення, організація роботи сукупності різних автоматизованих інформаційних систем – сервісів, що забезпечують доступ до правосуддя та його здійснення [4, с. 31].

В. Куценко, аналізуючи проблеми адміністративно-правового забезпечення електронного суду, тлумачить поняття «електронний суд» саме з погляду адміністративного права – це складова інформаційного суспільства, відносно самостійна унікальна форма адміністративної судової діяльності та юридичного процесу, заснованого на інформаційних технологіях з елементами штучного інтелекту, що забезпечують повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі, що носить легальну юридичну природу [5, с. 4]. Загалом підтримуючи автора, вважаємо, що таке формулювання потребує певних уточнень.

На основі аналізу поглядів науковців щодо визначення поняття «електронний суд» можна сформулювати його визначення з погляду науки адміністративного права – складова електронного врядування, відносно самостійна та унікальна форма судового адміністрування і юридичного процесу, заснованого на інформаційних технологіях, що забезпечують повний цикл руху документації та розгляду судової справи в електронному форматі, що носить легальну юридичну природу.

Список використаних джерел і літератури

1. Коршун А. Розвиток в Україні електронного правосуддя в контексті взаємодії суду та інститутів громадянського суспільства: теоретико-правова характеристика. *Національний юридичний журнал: теорія і практика.* 2017. С. 20-24.

2. Телешина Н. Реалізація електронного правосуддя в Росії (на прикладі арбітражного суду Владимирської області). *Арбітражний і цивільний процес.* 2014. № 6. С. 44 -50.

3. Федосєєва Н., Чайковська М. Електронне правосуддя в Росії і світі. *Адміністратор суду*. 2011. №3. С. 2.

4. Романенкова С. Поняття електронного правосуддя, його генеза і впровадження в правозастосовчу практику зарубіжних країн. *Арбітражний і цивільний процес.* 2013. № 4. С. 31.

5. Куценко В.Д. Поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення електронного суду. *Науковий вісник публічного і приватного права*. 2017. Вип. 6. Т. 2 С. 3-9.

Паришкура К. В., магістрантка
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПАТРУЛЬНА ПОЛІЦІЯ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

В умовах інтеграції України до європейської спільноти та демократичних реформ актуальною залишається проблема належного забезпечення прав, свобод і законних інтересів особи. Конституцією України у ст. 3 визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії формують зміст і спрямованість діяльності держави.

Обов'язок і відповідальність держави за забезпечення прав і свобод людини і громадянина обумовлює потребу докорінного реформування правоохоронної системи України, що має бути спрямоване на створення демілітаризованого, деполітизованого органу влади із сервісними функціями, забезпечення стійкої ефективної системи взаємодії з населенням на засадах прозорості, взаємовідповідальності, партнерства. З набуттям чинності Закону України «Про Національну поліцію» ним стала Національна поліція України. та її підрозділи, у тому числі й патрульна поліція.

Юридична наука має різні підходи до визначення поняття «правоохоронна функція держави» від розуміння її як напряму державної політики до комплексного напряму державної діяльності. В цілому погоджуємося із визначенням, запропонованим О. Безпаловою, яка визначає її як самостійний комплексний напрям діяльності держави, обумовлений її соціальним призначенням, який реалізується системою суб'єктів (державних і недержавних), що уповноважені в межах закону з використанням відповідних форм і методів вживати юридичних заходів впливу (у тому числі примусових) з метою досягнення бажаного соціального ефекту – охорони права в цілому та забезпечення охорони законності та правопорядку, прав і свобод громадян зокрема [1].

Забезпечення патрульною поліцією правоохоронної функції держави реалізується шляхом виконання основних завдань та функцій, що стоять перед нею та закріплені на законодавчому рівні. Закон України «Про Національну поліцію» визначає останню як орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2].

Як бачимо, служіння суспільству є стратегічною метою діяльності структурних підрозділів Національної поліції, що відображена у законодавчо-закріплених завданнях: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорона прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидія злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують її потребують [2].

Безумовно, що такі завдання виконує і патрульна поліція, як головна служба швидкого і ефективного забезпечення публічного порядку в регіонах, що працює цілодобово. Виходячи із цього, головною метою її діяльності є забезпечення належного стану публічної безпеки і порядку, що сприяє зміцненню належного правопорядку та законності в межах території всієї держави.

Мета та завдання реалізовуються через низку функцій, які виконуються патрульною поліцією у процесі її діяльності щодо забезпечення правоохоронної функції держави. Функції патрульної поліції – це напрямки діяльності, виконання яких становить головний зміст її роботи. Це, зокрема, забезпечення публічної безпеки і порядку в громадських місцях; контроль за безпекою дорожнього руху, транспорту й пішоходів; надання допомоги громадянам, державним органам; припинення і попередження правопорушень і злочинів; застосування поліцейських заходів; притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності; здійснення превентивної діяльності у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку тощо.

Виконуючи вказані функції, патрульна поліція здійснює: цілодобове патрулювання певної території з метою забезпечення належної стану публічної безпеки і порядку, контролю за дотриманням правил дорожнього руху, забезпечення його безпеки; перше реагування на повідомлення про правопорушення, надання невідкладної допомоги громадянам; самостійне виявлення правопорушень; у випадках, визначених законодавством, затримання правопорушників; а також, у випадках і в спосіб, що передбачені законодавством, розглядає справи про адміністративні правопорушення і застосовує поліцейські заходи впливу до осіб; налагоджує та здійснює співпрацю з іншими структурними підрозділами поліції; здійснює спілкування і тісну взаємодію із суспільством: постійно співпрацює з органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями і населенням тощо.

Крім того, функції патрульної поліції передбачають надання населенню широкого кола так званих «сервісних» послуг, оскільки кожна особа має право у будь-який час звернутися за допомогою до поліцейського чи поліції. Як бачимо, на патрульну поліцію, як суб'єкта забезпечення правоохоронної функції держави, покладено повноваження та відповідальність за практичну реалізацію вказаної функції.

Варто погодитись із А. Сердюк, яка виокремила наступні ознаки патрульної поліції як суб'єкта реалізації правоохоронної функції держави: здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності, здійснення діяльності на підставі виконання закону та інших нормативно-правових актів, вчинення лише тих дій, які або прямо вказані в законі, або пов'язані з необхідністю його виконання, вторинний, похідний характер стосовно органу законодавчої влади, діяльність патрульної поліції охоплює сферу публічної безпеки і порядку, що містить широкий спектр суспільних відносин [3, с.183-184].

Викладене вище дає можливість стверджувати про те, що патрульна поліція, як складова Національної поліції України, забезпечує реалізацію правоохоронної функції у всіх сферах державного життя: економічній, політичній, соціально-культурній тощо.

Список використаних джерел і літератури

1. Безпалова О.І. Специфіка правоохоронної функції держави: адміністративно-правовий аспект. *Митна справа*. 2015. № 3(99). С. 68 -74.

2. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

3. Сердюк А.М. Патрульна поліція як суб'єкт реалізації правоохоронної функції держави. *Прикарпатський юридичний вісник.* 2016. Вип. 1(10). С. 181-184

Пахомова А. О., к. ю. н., доцент
Лабунська Б. В., маістрант
Білоцерківський національний аграрний університет

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З НЕРУХОМИМ МАЙНОМ

Під час гармонізації ринкової економіки принципово важливим завданням є враховувати нерухомість не тільки як майновий об'єкт, але і чітко визначити права на неї, а головне – забезпечити правове регулювання здійснення операцій з нерухомим майном.

Операції з нерухомістю є найсуттєвішою і, можливо самої ризикової частиною цивільного обороту. Ця ситуація пояснюється, з одного боку, участю зростаючого числа нерухомості і її інтенсифікацією і, з іншого боку, відносною новизною, складністю складу і відсутністю ясності законодавства, що встановлює правила для реєстрації угод з такими об'єктами і прав на них. Мета законодавчого регулювання державної реєстрації прав на нерухоме майно та угод з ним, головним чином, полягає в тому, щоб гарантувати стійкі права суб'єктам цивільно-правових відносин власності, особливо в питаннях реєстрації та обігу нерухомості. При розгляді цього питання, слід зазначити, що реєстрація угод є засобом підтвердження публічної достовірності даних про угоди з нерухомим майном. Так що, коли закон передбачає обов'язкову державну реєстрацію угод, цивільні правові наслідки, засновані на таких операціях відбуваються повністю тільки після їх реєстрації. Правовий результат

державної реєстрації угоди - визнання законності державою і визначення моменту укладення даної угоди.

Непослідовність норм, що містяться в цивільному законодавстві і в інших підзаконних актах в частині реєстрації угод з нерухомістю, не відповідають на питання про те, в яких випадках потрібна державна реєстрація угод, а в яких в проведенні такої немає необхідності. Законодавець не доводить, чому в одних випадках державна реєстрація угод прямо передбачена законом, а в інших такого відсилання немає. Подібні невизначеність і неузгодженість пов'язані, мабуть, з тим, що у Цивільному кодексі України, а слідом за ним і в інших нормативно правових актах незвичайним чином поєднуються дві історично сформовані світові системи реєстрації: система реєстрації документів або угод і система реєстрації прав. Така ситуація на практиці призводить до відсутності вичерпного переліку угод з нерухомістю, що підлягають обов'язковій державній реєстрації.

Згідно із ст. 181 ЦКУ для визначення об’єкта нерухомості необхідним є міцний зв'язок із землею, що не дозволяє переміщати такі об'єкти без невідповідного збитку їх призначенню [1]. Відповідно ЦК України державній реєстрації підлягають права власника на нерухоме майно. Право власності та інші речові права на нерухоме майно, обмеження цих прав, виникнення, перехід і припинення підлягають державній реєстрації в Єдиному державному реєстрі інститутами юстиції. Реєстрації підлягають: право постійного користування, право оперативного управління, право власності, іпотека, право довічного успадкованого володіння, право господарського відання, сервітути та інші права у випадках, передбачених ЦК України та іншими законодавчими актами.

Особливості реєстрації, призводять до неоднакового, іноді розширеному тлумаченню норм цивільного законодавства окремими установами юстиції по реєстрації прав. Так, одні установи юстиції реєструють всі операції з земельними ділянками, в тому числі договори купівлі-продажу, міни. У той час як інші органи здійснюють реєстрацію лише тих правочинів, вимоги про реєстрацію яких встановлює ЦКУ, - це дарування, рента, іпотека та ін. Однак дана проблема повинна бути вирішена на законодавчому рівні. При цьому не можна ставити необхідність реєстрації угоди в залежність від виду нерухомого майна: угода з нерухомістю, будь то житлове або нежитлове приміщення, будівлю, споруду або земельну ділянку, повинна підлягати обов'язковій державній реєстрації.

Слід переглянути погляд на Концепцію розвитку цивільного законодавства про нерухоме майно, згідно з якою заперечується факт існування в якості нерухомості самовільно побудованих житлових будинків, будівель, споруд до моменту державної реєстрації прав на них. Аргумент про те, що на такі речі не виникає право власності, не повинен спричиняти висновку про те, що вони не вважаються нерухомістю, а є рухомим майном.

Слід встановити наслідки відсутності реєстрації угод, що вимагають державної реєстрації, аналогічні тим, які передбачені законодавством щодо угод, які підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню, але не наділені в нотаріальну форму, шляхом внесення відповідних змін до ЦКУ і деяких інших нормативних актів. В даний час договір, який підлягає державній реєстрації, вважається укладеним з моменту реєстрації. Отже, в силу положень ЦКУ при відсутності державної реєстрації такий договір вважається неукладеним, якщо інше не встановлено законом. Інша, зокрема, передбачено законом щодо іпотеки: відсутність державної реєстрації договору іпотеки має наслідком його недійсність, такий договір вважається нікчемним [1].

Так, для конкретних угод з державної реєстрацією нерухомого майна (зокрема, договору) відіграє велику роль, тому що сам факт державної реєстрації в деяких випадках є умовою дійсності договору, і в інших випадках попередньою умовою для визнання договору укладеним. Говорячи про правових наслідків недотримання вимоги про державну реєстрацію, слід зазначити, що норми Цивільного кодексу України, що регулює укладення окремих видів договорів, по-різному визначають наслідки недотримання вимог реєстрації.

Таким чином, угоди повинні бути дійсним тільки в тому випадку, якщо закон не встановив, що договір вважається укладеним з моменту його державної реєстрації. В іншому

випадку угода не може бути укладеною і тому не може бути визнана недійсною. Законодавство містить вимоги державної реєстрації угод без ув'язки в законодавчій нормі часу укладення договору і часу реєстрації і не регламентує вказівки щодо наслідків недотримання вимоги про реєстрацію.

Аналіз чинного законодавства та практики здійснення операцій з нерухомістю дозволяє зробити і інші висновки, спрямовані на уніфікацію, забезпечення однакового підходу до укладання угод з нерухомістю, наприклад, висновок про доцільність віднесення якості предмета угоди з нерухомим майном до істотних умов договору, а також висновок про необхідність внесення змін і доповнень в чинне цивільне, сімейне законодавство і законодавство про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та угод з ним, в тому числі.

Підводячи підсумок, можна виділити деякі основні напрямки вдосконалення цивільного законодавства і законодавства про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та угод з ним, включаючи такі як:

- усунення протиріч в цивільному законодавстві в частині регулювання угод із земельними ділянками;
- зняття заборон і обмежень, що гальмують оборот землі для забезпечення вільного обороту нерухомості в цілому;
- уточнення поняття «об'єкт нерухомості»;
- введення принципу захисту прав добросовісного набувача нерухомого майна;
- встановлення чіткого і однакового порядку реєстрації угод з нерухомим майном;
- усунення протиріч у законі в частині реєстрації угод або відсутності такої;
- введення чітких, єдиних процедур реєстрації угод з усіма видами нерухомого майна.

Таким чином, проведена державна політика в галузі розвитку ринку нерухомості повинна бути спрямована на вдосконалення чинного законодавства в сфері регулювання операцій з нерухомим майном та виникаючих на підставі даних угод прав.

Список використаних джерел і літератури

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-4 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40 – 44. – Ст. 356.

Поетова Т. О., студентка
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОКРЕМОГО ВИДУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

За сучасних умов всесвітньої глобалізації, масштабних інтеграційних процесів, подолання світових кризових явищ, що виникли внаслідок поширення коронавірусної інфекції (COVID-19) гостро постає питання правового забезпечення національної безпеки України в цілому та фінансової безпеки як її окремого важливого виду. Механізм такого забезпечення є одним із основних гарантів збереження незалежності держави, її ефективного соціального та економічного розвитку, а також загального добробуту українських громадян. У зв’язку з цим виникає потреба дослідження цього питання з метою з’ясування особливостей та елементів механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави як елементу національної безпеки України та вироблення рекомендацій щодо шляхів його удосконалення.

Теоретичні засади забезпечення національної та фінансової безпеки України висвітлювалися багатьма науковцями, серед яких: О.І. Барановський, О.О. Бригінець, Е.С. Дмитренко, К.С. Радзівіл, Л.В. Чадюк та інші. Зокрема, К.С. Радзівіл наголошує, що національна безпека України визначається як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз і є необхідною умовою збереження та примноження духовних та матеріальних цінностей. Своєю чергою, основне завдання системи фінансової безпеки держави полягає у своєчасному виявленні та запобіганні як зовнішніх, так і внутрішніх небезпек і загроз національним інтересам у фінансовій сфері, забезпеченні монетарного суверенітету банківської системи України, ефективності та

конкурентоспроможності фінансової системи [1, с. 51]. Таким чином, бачимо, що без належного та ефективного забезпечення фінансової безпеки держава не здатна захистити життєво важливі інтереси суспільства та держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. З огляду на це, виникає необхідність з'ясування поняття механізму забезпечення фінансової безпеки держави та принципи його функціонування.

У питанні щодо механізму забезпечення фінансової безпеки України О.О. Бригінець вважає, що його основу складає діяльність органів державної влади щодо своєчасного виявлення на запобігання основних загроз та небезпек фінансовій безпеці України, проведення широкомасштабного моніторингу усіх складових фінансової системи держави задля мінімізації ризиків зазнання втрат від можливих небезпек для фінансової безпеки [2, с. 39]. Проте вважаємо, що за такого підходу не виокремлено низку важливих елементів зазначеного механізму. Натомість Е.С. Дмитренко даний механізм розглядає як багатоланковий та системний комплекс складових, які разом сприяють забезпеченню ефективного функціонування фінансової безпеки України. Зокрема, нею визначено такі важливі структурні елементи механізму як: принципи, функції та методи забезпечення фінансової безпеки; правові норми, що регулюють та визначають даний механізм; фінансово-правові засоби забезпечення фінансової безпеки; існуючі правовідносини у сфері забезпечення фінансової безпеки, а також юридична відповідальність, що передбачається за порушення фінансово-правових норм [3, с. 65]. Такий підхід заслуговує підтримки.

Безумовно, ключове значення для механізму забезпечення національної та фінансової безпеки України мають внутрішні та зовнішні принципи, на яких він базується і які визначені у законодавстві України (законності, гласності, прозорості, плановості, контролю тощо). Щодо основних функцій вищезазначеного механізму, то деякі науковці виокремлюють соціальну, захисну, прагматичну, оперативну та регулятивну функції механізму забезпечення фінансової безпеки держави. Проте, на думку Е.С. Дмитренко, наведений перелік є недостатнім. Учена зазначає, що даний механізм виконує аналітичну, наукову, прогнозуючу, контрольну, інформаційну та організаційну функції [3, с. 66].

Розглядаючи окремі структурні складові механізму забезпечення національної та фінансової безпеки України, важливо звернути увагу на об'єкти такого механізму, вираженням яких є національні інтереси України у фінансовій сфері. До найпріоритетніших з них можна віднести стабільність та ефективність економічного розвитку держави; забезпечення привабливого інвестиційного клімату України для залучення достатньої кількості вітчизняних та іноземних інвесторів; недопущення глобальних фінансових криз або своєчасне ефективне їх подолання; інтеграція фінансового ринку України до європейського простору та на інші міжнародні фінансові ринки; розвиток високоякісних та інноваційних економічних технологій; поліпшення економічного стану України як усередині держави, так й на міжнародній арені; фінансова децентралізація; забезпечення стабільності грошової одиниці України та інші. Натомість об'єктами забезпечення фінансової безпеки України виступають фінансові інтереси держави в цілому та суспільства, адміністративно-територіальних одиниць держави, фінансові інтереси юридичних та фізичних осіб.

У питанні про суб'єктів забезпечення фінансової безпеки держави варто погодитися із думкою Е.С. Дмитренко про належність до них в основному органів державної влади та органів місцевого самоврядування і про особливий статус суб'єктів забезпечення фінансової безпеки зі спеціальною компетенцією. До останніх учена відносить Державну аудиторську службу України, Рахункову палату України, Національний банк України та інші [4, с. 56].

Аналізуючи правове регулювання забезпечення фінансової безпеки України, варто зазначити, що на сьогодні законодавство України містить окремі правові норми, що регулюють механізм забезпечення цього виду національної безпеки та визначає фінансово-правові засоби, які можна використати для цього, зокрема механізм фінансового контролю та юридичної відповідальності за порушення фінансового законодавства. Мова йде про такі нормативно-правових акти: Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р., Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового

контролю в Україні» від 26.01.1993 р., Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері» від 15.08.2012 р., Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» від 14.09.2020 р. Проте, водночас, відсутній цілісний законодавчий акт, який прямо та безпосередньо регулював би питання, що стосуються механізму забезпечення фінансової безпеки України.

Отже, підсумовуючи усе вищесказане, можна зробити висновок, що сучасний стан забезпечення національної безпеки України та фінансової безпеки як її окремого виду безпосередньо залежить від якісного та ефективного правового механізму їх забезпечення, від належного законодавчого закріплення кожного елементу такого механізму. З огляду на це, на нашу думку, було б доцільно розробити проєкти Закону України «Про фінансову безпеку України», а також «Стратегії забезпечення фінансової безпеки України», які б могли комплексно врегулювати питання основних заходів для зміцнення фінансової безпеки держави та визначити основні шляхи подолання кризових явищ, а також уникнення існуючих і потенційних загроз у цій сфері.

Список використаних джерел і літератури

1. Радзівіл К.С. До питання правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Юридичний вісник*. 2011. № 4 (21). С. 49-52.

2. Бригінець О. О. Особливості формування механізму правового забезпечення фінансової безпеки України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 837. С. 36-41.

3. Дмитренко Е. С. Загальнотеоретичні питання механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 3. С. 62-69.

4. Дмитренко Е.С. Окремі проблеми механізму правового забезпечення фінансової безпеки держави та шляхи вирішення. *Правове регулювання економіки*. 2017. Вип.16. С. 54-63.

Поляничко Т. Г., вчитель
Балаклійський ліцей Балаклійської районної державної адміністрації Харківської області

РОЛЬ УКРАЇНИ У ВИРІШЕННІ ЕКОЛОГІЧНИХ ПИТАНЬ ЗМІНИ КЛІМАТУ

Зміна клімату є однією з основних проблем світового розвитку з потенційно серйозними загрозами для глобальної економіки та міжнародної безпеки внаслідок підвищення прямих і непрямих ризиків, пов’язаних з енергетичною безпекою, забезпеченням продовольством і питною водою, стабільним існуванням екосистем, ризиків для здоров’я і життя людей [1]. Згідно з Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату, в результаті антропогенної діяльності відбулося істотне збільшення концентрації парникових газів (ПГ) в атмосфері, що посилює природний парниковий ефект, і може призвести до додаткового потепління поверхні і атмосфери Землі та несприятливо вплинути на природні екосистеми.

До основних ПГ належать: діоксид вуглецю (CO2), метан (CH4), оксид азоту (N2O), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ) та гексафторид сірки (SF6).

За даними останнього десятиліття Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО), збільшення CO_2, азоту та метану в повітрі у 2019 році були вищими середнього рівня. Вплив потепління на клімат парникових газів з 1990 року збільшився на 43%. Близько чверті всіх викидів вуглецю поглинається морями, і така ж кількість – землею і деревами. Зазначається, що близько 40% метану, що викидається в повітря, надходить з природних джерел, таких як водно-болотні угіддя. На діяльність людини припадає 60%, включаючи тваринництво, вирощування рису і сміттєзвалища. Зараз метан знаходиться на рівні 259% від до промислового показника, і збільшення, яке спостерігається за минулий рік, було вище, ніж попередній річний показник та середній показник за останні 10 років. Окис азоту, який може завдати шкоди озоновому шару, за даними ВМО, зараз перебуває на рівні 123% від показників, які існували в 1750 році. Він виділяється з природних та людських джерел, зокрема зі Світового океану та з використанням добрив у сільському господарстві.

Проте Україна у 2019 році продовжила скорочувати свої викиди вуглекислого газу: вони склали 196 мільйонів тонн. Для порівняння, у 2018-му викиди були на рівні 203 мільйонів тонн, а у 1990 році – 783 мільйони тонн. Регіонами-лідерами за викидами забруднюючих речовин та ПГ у атмосферу від пересувних джерел забруднення є Дніпропетровська (9,2 % загального обсягу), м. Київ (8,7 %) та Київська область (7,5 %). Зазначені регіони також є лідерами за обсягами викидів метану та діоксиду вуглецю. Найбільші викиди парникових газів в Україні мають місце в секторі «Енергетика». У 2018 р. частка цього сектора склала 73,0 % від сумарних викидів таких газів. Близько 80,0 % викидів у структурі сектора «Енергетика» припадає на викиди в категорії «Спалювання палива», які охоплюють такі облікові категорії джерел ПГ як енергетична промисловість, обробна промисловість і будівництво, транспорт, категорії інші сектори й інші, і 20,0 % – викиди в категорії «Викиди, пов'язані з витоками палива». Найбільша частка викидів ПГ у категорії «Транспорт» припадає на автомобільний транспорт та інші види транспорту – 70,6 % і 27,1 % відповідно.

Україною передбачені заходи з декарбонізації енергетики. Є низка програмних документів стратегічного рівня, а саме:

1. Енергетична стратегієя України на період до 2035 р. «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність».

2. Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 р. (схвалена урядом 18 липня 2018 р.).

3. Стратегія національної безпеки України (ВР України, Закон «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 N 2469-VIII). Україна є стороною Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату та Кіотського протоколу до неї й має забезпечувати виконання комплексу зобов'язань за цими міжнародними угодами [2]. Підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом та його державами-членами, з іншої сторони (УПА) відкрило нові можливості реформування та створення нових стандартів у різних сферах суспільного життя, включаючи й сферу охорони довкілля [3]. Секторальні питання співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища в УПА закріплено у Главі 6 «Навколишнє природне середовище» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво». Важливість питань адаптації до змін клімату в Україні набуває особливого значення в контексті Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, оскільки у статті 365 зазначено, що співробітництво сторін охоплює питання розвитку та імплементації політики з питань зміни клімату [3]. Поступово в Україні створять ринок ПГ, однак на впровадження такої ініціативи знадобиться до 7 років.

У 2019 р. в ЄС вперше на інституційному рівні заговорили про «прикордонне вуглецеве коректування» (Carbon Border Adjustment). СВА – це система тарифних або інших фіскальних методів, які планують застосовувати до товарів, що ввозяться на територію ЄС. Нові обмеження є частиною стратегічної програми European Green Deal, і згідно наміченого плану, мають запрацювати не пізніше 2023 року. І це може стати неабиякою проблемою для українського бізнесу. Тому, що українські товари, за екологічними критеріями, не дотягують до стандартів ЄС, а отже ризикують потрапити під вищевказані фіскальні нововведення. Зокрема, це може торкнутися таких груп українських товарів як: сталеві напівфабрикати, прокат, чавун; труби та вироби з чорних металів; електроенергія; полімери та пластмаси; хімічна продукція; мінеральні добрива; руди. В ЄС розглядають декілька методологій за якими планують оподатковувати імпортну продукцію. Перша: «СВА» може розраховуватися виходячи з фактичного обсягу викидів ПГ підприємства-експортера та ринкової ціни парникових квот на момент поставки товару. Друга: оподаткування буде вираховуватися за рахунок різниці між середньогалузевими прямими викидами CO2 в конкретній країні і ЄС. Окрім того, фіскальні обтяження можуть торкнутися не лише прямих, але й непрямих викидів CO2. До них можна відносити, викиди CO2 при генерації купленої електроенергії [4]. Тому, на нашу думку, в України потрібно здійснити модернізацію своїх виробничих потужностей за принципом ESG (Екологія. Соціальна відповідальність. Управління).

Також в Україні розроблено дорожню карту кліматичних цілей 2030. Це документ розроблений представниками громадськості, де зазначено перелік цілей, яких має досягти Україна до 2030 року, аби знизити викиди ПГ. Досягнення поставлених цілей зробить достатній вклад для утримання підвищення глобальної температури на рівні +1,5 °С. Цей документ підтримують організації, які працюють у різних секторах. Документ описує кількісні цілі для енергетики, будівель, транспорту, відходів і загального сектору сільського, лісового господарства та землекористування [5].

Список використаних джерел і літератури

1. Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 р. № 932-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249573705

2. Закон України про ратифікацію Рамкової конвенції ООНпро зміну клімату. [Електронний ресурс]. − Режим доступу :http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435/96-%D0%B2%D1%80

3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. [Електронний ресурс]. − Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535

4. [Електронний ресурс]. − Режим доступу: http://neiau.org/ispyt-ukrayiny-na-ekosvidomist-skilky-groshej-vitchyznyani-kompaniyi-gotovi-investuvaty-v-ekologichni-programy/

5.[Електронний ресурс]. − Режим доступу: https://infoclimate.org/wp-content/uploads/2020/05/dk-clim-ciley-full.pdf

Прилуцька В. О., студентка
Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИЗДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Адміністративна юрисдикція – це особливий вид правозастосовної діяльності органів публічної адміністрації, яким на законодавчому рівні надано повноваження щодо розгляду адміністративно-правових спорів, справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі (без звернення до суду) та накладення адміністративних стягнень. Обов'язковою умовою здійснення адміністративної юрисдикції є наявність факту вчинення адміністративного правопорушення або наявність спору про право. У зв'язку цим можна виокремити основні функції адміністративної юрисдикції: охоронна, регулятивна та виховна.

Отже, основне призначення адміністративно-юрисдикційної діяльності полягає у:

- наданні правової оцінки відповідності поведінки об'єкта правового впливу вимогам, що встановлені на рівні відповідних нормативно-правових актів;

- розгляді, у разі виявлення порушень законодавства, справ про адміністративні правопорушення, винесенню по них рішень щодо застосування до правопорушника адміністративних стягнень та виконанні прийнятих рішень.

Органи Національної поліції України є одним із основним суб'єктів адміністративно-юрисдикційної діяльності. Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [1] поліція у рамках покладених на неї завдань у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання.

Але, варто звернути увагу, що не всі справи про адміністративні правопорушення уповноважені розглядати органи поліції. Вичерпний перелік адміністративних правопорушень, справи про які уповноважені розглядати органи поліції, викладено у ст. 222 КУпАП. До них належать справи про такі адміністративні правопорушення: про порушення громадського порядку, правил дорожнього руху, правил паркування транспортних засобів, правил, що забезпечують безпеку руху транспорту, 6 правил користування засобами транспорту, правил, спрямованих на забезпечення схоронності вантажів на транспорті, а також про незаконний відпуск і незаконне придбання бензину або інших паливно-мастильних матеріалів [2] тощо. Тобто, у даному випадку мова йде про підвідомчість – певне коло питань, розгляд і вирішення яких віднесені до повноважень тих або інших органів державної влади,

органів управління підприємством, організацією, установою. Саме за допомогою підвідомчості можливо розмежувати повноваження різних суб'єктів, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, та забезпечити дотримання принципу законності їх діяльності (питання підвідомчості справ про адміністративні правопорушення врегульовано у Главі 17 КУпАП).

Суб'єкти адміністративної юрисдикції мають право застосовувати лише чітко визначені на законодавчому рівні види адміністративних стягнень. Так, органи поліції та їх посадові особи можуть застосовувати лише два види адміністративних стягнень: попередження та штраф. Що ж стосується інших видів адміністративних стягнень, то їх застосування знаходиться за межами адміністративно-юрисдикційних повноважень поліції.

Основні ознаки адміністративно-юрисдикційної діяльності органів поліції:

1) є частиною адміністративної діяльності органів та підрозділів поліції;

2) носить виконавчо-розпорядчий характер;

3) виникає у результаті правового спору, який пов'язаний зі вчиненням адміністративного правопорушення (ст.ст. 222, 255 КУпАП), тобто наявність певної спеціалізації, та необхідністю застосування до правопорушника адміністративних санкцій;

4) її здійснення відбувається у рамках реалізації органами та підрозділами поліції правоохоронних завдань та функцій (надання поліцейських послуг) та правозастосовної діяльності;

5) вимагає належного процесуального врегулювання;

6) можливість спрощеного провадження (без складення протоколу про адміністративне правопорушення);

7) працівникам органів та підрозділів поліції надано право накладати адміністративні стягнення на місці вчинення правопорушення незалежно від розміру з використанням безготівкових платіжних пристроїв;

8) здійснюється виключно в одноособовій формі (індивідуально);

9) повноваженнями щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення і накладення адміністративних стягнень наділені виключно працівники органів і підрозділів поліції, які мають спеціальні звання, відповідно до покладених на них повноважень;

10) її результатом має бути рішення у вигляді юридичного факту.

Ефективність здійснення органами та підрозділами поліції адміністративно-юрисдикційної діяльності безперечно залежить від урегульованості у відповідних нормативно-правових актах процедурних моментів застосування заходів впливу, дотримання гарантій прав і свобод людини, правильності проведення юридичної оцінки інформації про правопорушення та аналізу конкретних юридичних фактів. Правильне та ефективне використання поліцією можливостей адміністративної юрисдикції сприяє відчутному впливу на стан правопорядку та в цілому на правомірне функціонування інших органів адміністративної юрисдикції [3].

Під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції у вузькому сенсі слід розуміти врегульовану нормами адміністративного права підзаконну, виконавчо-розпорядчу діяльність органів та підрозділів поліції (їх посадових осіб), у рамках якої відбувається розгляд визначеної у КУпАП категорії справ про адміністративні правопорушення, за результатами чого у відповідній процесуальній формі приймаються рішення про застосування до правопорушників заходів адміністративного примусу, накладення адміністративних стягнень, застосування заходів впливу до неповнолітніх або про закриття справи.

У широкому ж сенсі під адміністративно-юрисдикційною діяльністю поліції будемо розуміти не лише діяльність уповноважених органів і підрозділів поліції (їх посадових осіб) щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення, та прийняття за результатами такого розгляду відповідних рішень, а й розгляд справ про дисциплінарні проступки, справ за скаргами громадян, а також вжиття пов'язаних із ними адміністративно-процесуальних заходів.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про Національну поліцію» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text.
3. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції: навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури». 2016. 336 с.

Пророченко В. В., студент
Шестак Л. В., к. ю. н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасній адміністративно-правовій теорії поняття «публічна адміністрація» та «публічне адміністрування» має значення однієї з базових, ключових категорій. Ці терміни використовуються в якості фундаментальних у науковій та навчальній літературі переважної більшості держав, а саме адміністративне право історично розумілося і розуміється як галузь права, що регулює організацію та діяльність публічної адміністрації.

Проблемам розвитку управлінських відносин приділяли увагу такі науковці: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, А. Васильєв, Б. Лазарєва, Т. Коломоєць, Л. Кошелєва, Н. Нижник, В. Селіванова, М. Стрельбицький, В. Цвєткова та інші. Разом із тим кожен із науковців розглядав систему та особливості управлінських відносин по-різному, акцентуючи увагу на одних особливостях та залишаючи поза увагою інші.

Адміністрування саме по собі є управлінською діяльністю, оскільки латинське слово administratio означає «служіння», «допомога», «управління». Адміністрування – прерогатива виконавчих органів влади або державних службовців. Поняття administratio в контексті public administration слід тлумачити тим же методом, що й «адміністрування», оскільки адміністрування є складовою управління, а також процедурою втілення рішень, встановлених у системі управління.

У широкому сенсі під публічним адмініструванням розуміють всю систему адміністративних інститутів з певною ієрархією влади, за допомогою якої відповідальність за виконання державних рішень рухається зверху донизу. Тобто у даному випадку публічне адміністрування – це скоординовані групові дії, що стосуються державних справ, які: пов'язані з трьома гілками влади (законодавчої, виконавчої та судової); мають важливе значення для формування державної політики; виступають елементом політичного процесу; значно відрізняються від адміністрування у приватному секторі; пов'язані з численними групами та індивідами, котрі працюють у різних компаніях та спільнотах. У вузькому розумінні публічне адміністрування пов'язане із виконавчою гілкою влади і розглядається як: професійна діяльність державних службовців, яка включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку і впровадження напрямків урядової політики [1, с. 42-43].

Також публічне адміністрування розуміють як діяльність публічної адміністрації відносно задоволення загальних публічних інтересів соціуму [2, с. 23].

Публічне адміністрування – категорія, що характеризує функціонування публічної адміністрації, види, способи та методи її діяльності і виражає адміністративну форму публічного управління. Публічну адміністрацію і публічне адміністрування в якості категорій вітчизняного адміністративного права слід розглядати як елементи, що розкриваються на основі принципу взаємообумовленості і взаємозв'язку.

Процес публічного адміністрування, найважливішим елементом якого є публічна служба, включає в себе діяльність у системі інститутів публічної влади і публічної служби, спрямованої на збалансоване задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і місцевого

самоврядування, забезпечення верховенства права, дотримання Конституції України та законодавства, а також реалізацію законних прав і свобод людини і громадянина.

Об'єктом публічного адміністрування виступають управлінські відносини між учасниками публічно-адміністративної системи в процесі діяльності, спрямованої на досягнення національних цілей і дотримання інтересів народу.

Предметом публічного адміністрування служить система юридичних та організаційних заходів, що складають організаційно-правовий механізм реалізації органами публічної адміністрації поставлених перед ними завдань та функцій. Як предмет публічного адміністрування також можуть виступати організація управління на різних рівнях (національному, регіональному і місцевому); структурні елементи системи адміністрування; організація управлінської діяльності, в тому числі законодавчих, виконавчих і судових органів, а також органів місцевого самоврядування; механізм керування державною системою; техніка державного адміністрування; принципи, методи управління; механізм самоорганізації і саморегулювання публічної системи.

У глосарії Програми розвитку ООН закріплено, що такий термін як «публічне адміністрування» має два тісно пов'язаних між собою значення: по-перше, як цілісний державний апарат (політика, правила, процедури, системи, організаційні структури, персонал тощо), що фінансується за рахунок коштів державного бюджету та відповідає за управління і координацію роботи виконавчої гілки влади та її взаємодію з іншими зацікавленими сторонами в державі, суспільстві, а також зовнішньому середовищі; по-друге, як управління та реалізація різних урядових заходів, що пов'язані з виконанням законів, постанов та рішень уряду та управління, що пов'язане з наданням публічних послуг [3].

Метою публічного адміністрування є здійснення ефективного управління, при якому забезпечуються визначені законом права та інтереси суб'єктів права за умови забезпечення інтересів держави, а також підтримання правопорядку.

При розробці сучасної концепції публічної адміністрації необхідно розмежовувати поняття публічного та державного адміністрування з одного боку і публічного адміністрування та публічного управління – з іншого. Державне адміністрування виступає як ядро, центральна ланка публічного адміністрування, яке здійснюється публічною адміністрацією та реалізується не тільки державними органами (органами виконавчої влади, адміністративним апаратом законодавчої і судової влади, іншими органами і установами), а й недержавними органами і організаціями, наділеними публічними функціями для забезпечення відповідних публічних інтересів.

Таким чином, публічне адміністрування включає ввесь комплекс публічних заходів адміністративного характеру, пов'язаних з виконанням законів, підтримкою правопорядку і громадської безпеки, забезпеченням і захистом прав і законних інтересів приватних осіб, наданням публічних управлінських послуг, а також застосуванням у встановлених законом випадках заходів адміністративного примусу, в тому числі й заходів адміністративної відповідальності. Публічне адміністрування – це спосіб функціонування публічної адміністрації, форма реалізації її функцій уповноваженими на те суб'єктами, як адміністративної організації держави. Таке розуміння публічного адміністрування, по суті, виходить з його ототожнення з публічною адміністративною діяльністю.

Список використаних джерел і літератури

1. Колесникова К.О. Співвідношення державного управління та публічного адміністрування у процесі суспільної трансформації. *Публічне управління: теорія та практика.* 2013. Вип. 3. С. 41-45.

2. Кузьменко О.В. Правова детермінація поняття «публічне адміністрування». *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право.* 2009. № 3. С. 20-24.

3. Глосарій Програми розвитку ООН. URL: http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministration Glossary/ (Дата звернення: 10.10.2020).

4. Кошелева Л.Є. Основні теоретичні підходи до визначення публічного адміністрування. *Теорія та історія державного управління*. 2018. вип. 2 (37). С. 13-19.

Прокопчук А. П., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО – СКЛАДОВА ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Донедавна більша частина нерухомого майна знаходилась у державній власності. Історія, де нерухоме майно є приватною власністю в Україні - достатньо молода, поряд з іншими європейськими країнами. Тоді як, країни демократичного світу, в найбільш активний період новітньої історії із року в рік вдосконалювали цю сферу, виявляли помилки та обмінювалися досвідом, через систему міжнародних інститутів, Україна, перебуваючи в складі Радянського союзу не приймала участь в цьому потоці, тому інститут абсолютного панування над нерухомим майном як власною річчю для сучасних українців є маловивченою темою.

Оскільки, нерухоме майно завжди має більшу грошову оцінку, поряд з іншими повсякденними речами, важливим є збереження такого матеріальної активу та недопущення незаконного позбавлення його шляхом зловживання недосконалістю правових норм з боку суб'єктів цих відносин.

Окрім того, зважаючи на молодість норм регулювання, воно є недосконалим та у симбіозі з малою правовою грамотністю призводить до зниження рівня матеріальних статків людей та як наслідок гальмує розвиток країни.

Тому, правова система України щодо регулювання відносин у сфері нерухомості потребує постійного дослідження та ґрунтового та всебічного вивчення задля виявлення та викреслення помилок, які були допущені в новітній історії.

Законодавець вперше в Цивільному кодексі виділив окремим об'єктом нерухоме майно, застосувавши матеріальний та юридичний критерії. Приналежність речей до нерухомого майна та поділ їх на види є досить важливим у правовідносинах, пов'язаних із виникненням, переходом та припиненням власності на ці об'єкти. Тому нерухомість є взірцем для заснування всіх інших видів власності в країні.

Визначення поняття нерухомої речі знайшло своє відображення у статті 181 Цивільного кодексу України, яка вказує, що до нерухомих речей належать земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення.

Також, режим нерухомої речі поширюється на повітряні та морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти, а також інші речі, права на які підлягають державній реєстрації.

Нерухоме майно - це самостійний об'єкт цивільних прав, який має індивідуальні ознаки та поділ на основні групи. З яких: 1) земельні ділянки, як самостійний і основний вид нерухомості; 2) об'єкти, розташовані на земельній ділянці, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення; 3) рухомі речі, на які законодавством поширено правовий режим нерухомості.

В Україні існує єдиний правовий режим права власності із однаковим для всіх суб'єктів цього права змістом та загальними ознаками, у якого можуть бути різні суб'єкти. Класифікація власності на види чи типи за критерієм суб'єкта власності має практичне значення для встановлення належного правового регулювання.

Цивільно-правовий режим, під яким розуміється особливий порядок цивільно-правового регулювання орієнтований на організацію постійних процесів в суспільстві, що становить сукупність юридичних засобів, які утворюють їх особливе поєднання. Так, наприклад, цивільно-правовий режим майна – це особливий порядок регулювання відносин, а також сукупність цивільно-правових норм, що встановлюють порядок використання майна як об'єкта цивільних прав учасниками цивільних правовідносин.

Поняття «правовий режим» у теорії права використовується при характеристиці системи та механізму правового регулювання [1,2, 3].

Основні чинники, які характеризують основи правового режиму майна це економічний зміст та цільове призначення; форма власності; правовий титул, на якому майно набуте суб'єктом; вид майна; вид суб'єкта; сфера здійснення та вид діяльності, що здійснюється [4].

Правовий режим нерухомості, таким чином, становить цілісну систему регулятивної дії на суспільні відносини, предметом яких є об'єкти нерухомого майна та характеризується унікальним прийомами правового регулювання – особливим порядком створення та формування змісту прав і обов'язків, їх здійснення, особливістю санкцій, способів їх реалізації, а також дією єдиних принципів, спільних положень, що поширюються на відповідну сукупність норм.

Об'єкти нерухомості можуть бути у приватній, комунальній та державній власності, власності іноземців та осіб без громадянства, іноземних юридичних осіб та іноземних держав. З правовим статусом власника і видами власності пов'язані також певні особливості правового режиму об'єктів нерухомості. Конституція України, Цивільний кодекс України, інші закони визначають однакові для всіх видів власності засади захисту. Водночас правовий режим власності об'єкта нерухомості тісно пов'язаний з правами та обов'язками власника, інакше кажучи, з правовим статусом суб'єкта права власності.

Для захисту майнових прав особливу роль відіграють форми та засоби захисту права власності. Най поширенішими способами захисту права власності в Україні є витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикація), реституція, усунення перешкод у користуванні майном (негаторний позов), визнання права власності, захист у договірних та недоговірних зобов'язаннях. Як бачимо, способи захисту права власності на нерухоме майно є досить обширними, але кожен з них, в той же час, має свою специфікацію.

Досліджуючи правові аспекти, аргументовано, що найважливішим елементом адміністративної конструкції забезпечення стабільності в державі є наявність злагоджених механізмів державного контролю та державного захисту прав власності на нерухомість.

В Україні запроваджений, врегульований і чинний спеціальний державний реєстр, через який українська держава контролює ринок нерухомості – Державний реєстр речових прав на нерухоме майно.

Вивчаючи правову систему України, що стосується питань права власності варто звернути увагу на суперечності, що характеризують сучасний стан нормативно-правового врегулювання на нерухоме майно, таких як недоопрацьованість системи державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, що призводить до появи недобросовісних реєстраторів та розвитку рейдерства; нерозвиненість системи оцінювання майна та ринку рієлторських послуг, що в свою чергу призводить до неврегульованості інфраструктури. Тому доцільно визначити рекомендації, щодо врегулювання даних відносин, а саме:

1. Створити ефективну й дієво працюючу систему державної реєстрації речових прав на нерухоме майно.

2. Удосконалити захист прав власників нерухомого майна, створити механізми протидії силовому захопленню цього майна, прийняти законодавчі акти, які б урегулювали основні аспекти функціонування ринку нерухомості.

3. Забезпечити ефективний судовий захист прав власників та здійснити заходи щодо вирішення проблеми не належного виконання судових рішень, що захищають власність, у тому числі вдосконалити контроль за їх виконанням.

4. Забезпечити дієвий системний контроль за дотриманням законодавства під час процедури реалізації приватизаційного права щодо нерухомості та сприяти прозорості таких процедур.

5. Удосконалити механізм зміни цільового призначення земельних ділянок та встановити чіткі критерії, за допомогою яких визначатимуться можливості або обмеження у використанні земельної ділянки.

6. Сприяти публічності та спрощенню процедур здійснення будівництва та/або реконструкції нерухомості, а також забезпечити дотримання прав інвесторів у цій сфері.

Список використаних джерел і літератури

1. Алексеев С.С. Теория права. – М. : Издательство БЕК, – 1995. – С. 244.
2. Загальна теорія держави і права : підручник /За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. – Х. : Право. – 2002. – С. 410
3. Матузов Н.И., Малько А.В. Правовые режимы: понятие и виды // Право и политика: современные проблемы соотношения и развития. – Воронеж, 1996. – Вып. 4. – С. 14.
4. Щербина В. Поняття та зміст правового режиму майна суб'єктів господарювання. Юридична Україна. 2007. № 1. С. 70–79.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року [Електронний ресурс] // Офіційний портал ВРУ. Режим доступу: http: // www. zakon.rada.gov.ua
6. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс] // Офіційний портал ВРУ. Режим доступу: http: // www. zakon.rada.gov.ua

Рябовол Л. Т., д. пед. н., професор
Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ ДО СТРУКТУРУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Вітчизняні вчені розглядають питання структурування правової системи у контексті реалізації системного підходу, який вимагає дослідження як внутрішньої будови правової системи, так і зовнішнього її середовища, тобто розгляду її як підсистеми соціальної системи, де зовнішнім середовищем функціонування правової системи є суспільство, в якому вона співіснує з економічною, політичною, духовною підсистемами. Наразі Н. Оніщенко виокремила три основні блоки зв'язків: системний блок генетичних зв'язків з іншими елементами суспільної системи; зв'язки всередині правової системи, що відображають її організаційні засади, основні компоненти тощо; зворотні зв'язки правової системи із суспільною системою, які розкривають організаційні та регулятивні можливості першої. Відтак, правова система, за визначенням вченої, складна, динамічна система, «стрижневий» вимір правового життя суспільства і людини з їх розгорнутими горизонтальними та вертикальними зв'язками, що відображають єдність економічної, політичної, соціальної, державно-правової сфер, процеси взаємодії держави і права [1, с. 7, 10]. У даному контексті не можна не погодитися із І. Русенко у тому, що правова система – живе правове явище, простір свободи та справедливості. Постійні суспільні трансформації, нові потреби соціуму вимагають змін і правової системи, продовжує вчена, від демократизації права, зміни типу праворозуміння та правової культури залежить рівень розвитку і національної правової системи кожної країни [2, с. 68].

М. Кельман і О. Мурашин презентують структуру правової системи як сукупність таких її елементів: система права (об'єктивно зумовлена внутрішня організація права суспільства, яка полягає в єдності й погодженості всіх юридичних норм та їх розподілі по галузях, підгалузях та інститутах права); система законодавства (цілісна сукупність усіх упорядкованих нормативно-правових актів як зовнішня форма виразу системи права); правові принципи (основоположні ідеї, керівні засади, що виражають сутність права та виходять з основоположних ідей справедливості та свободи); правова культура (знання і розуміння права, усвідомлення й внутрішня переконаність у необхідності виконання його вимог); юридичні установи, які здійснюють правотворчу, правозастосовну, правоохоронну діяльність; юридична техніка як сукупність правил та прийомів підготовки, формування й опублікування нормативних правових актів; юридичні терміни (слова/словосполучення, які позначають відповідні правові поняття); правова політика (засади, принципи, напрямки, завдання, стратегія і тактика правового регулювання суспільних відносин) [3, с. 525].

Внутрішню структуру правової системи представляють, переважно, як сукупність статичних і динамічних компонентів. Статичними, вважає О. Тихомиров, є такі підсистеми, як: соціально-правова; правових регуляторів як правила (моделі) діянь суб'єктів соціально-правових ситуацій і похідних від них правових явищ; правосвідомості як форми суб'єктивного віддзеркалення елементів правової системи; носіїв інформації про правові регулятори та інші

елементи правової системи; суб'єктів права; зв'язків і відносин елементів і підсистем. До динамічних компонентів вчений відносить – різні правові процеси і процедури, правову діяльність і поведінку [4, с. 162]; М. Кельман та О. Мурашин – правотворчість; правореалізацію; юридичну практику; правові відносини [3, с. 525-526].

Н. Оніщенко виокремила такі компоненти правової системи, як: правова (юридична) діяльність, правотворчість і правореалізація, що включає виникнення, зміну і перетворення правовідносин (форми правової діяльності), правове мислення [1, с. 12]; О. Скакун: суб'єкти права; правові норми і принципи; правові відносини, правова поведінка, юридична практика, режим функціонування правової системи; правова ідеологія, правосвідомість, правові погляди, правова культура; зв'язки між названими елементами, що визначають результат їх взаємодії – законність, правопорядок [5, с. 238]; В. Сухонос: система права і система законодавства; правові відносини; юридична практика, тобто діяльність правотворчих, правозастосовчих і правоохоронних органів; правова політика й ідеологія; правосвідомість і правова культура; юридична наука й освіта тощо [6, с. 413]. Особливе значення у цій системі відіграє правова культура. Як справедливо вказує О. Макеєва, для правової системи, що трансформується, важливим є удосконалення та підвищення ролі правової культури, вироблення нової системи правових цінностей, норм і принципів, що забезпечить захист прав і свобод, законних інтересів громадян [7, с. 66].

Ураховуючи взаємодію перелічених елементів правової системи, Д. Лук'янов [8, с. 562], О. Скакун [5, с. 238], В. Сухонос [6, с. 415] та інші виділяють відповідні підсистеми її функціонування, а саме: інституційну (суб'єктний склад як системотвірний чинник правової системи); нормативну / регулятивну (правові норми і принципи, які регулюють відносини між суб'єктами права, й об'єктивовані та систематизовані в нормативно-правових актах); ідеологічну (праворозуміння, правосвідомість і правова культура людини, її можливість оцінити правове буття й обрати варіант правової поведінки, сукупність поглядів на право та інші правові явища, що поділяються на правову психологію, правову ідеологію та правову культуру, а також система підготовки юристів); функціональну (правотворчість, правореалізація, правозастосування, правове виховання, правовідносини, юридичну практику); комунікативну (інтеграція всіх підсистем правової системи й визначення ефективності правового регулювання, законності, правопорядку); результативну (результати дії права, ступінь його соціальної затребуваності та відповідності інтересам соціуму, стан правопорядку в суспільстві). О. Тюріна суголосна з викладеним вище. Узагальнивши підходи щодо структури правової системи, вчена виокремила такі її основні взаємозалежні складові, як: нормативна (юридичні норми, форми, принципи та інститути права); організаційна (сукупність правових установ, судових і правоохоронних органів); ідеологічна (сукупність правових поглядів, ідей, правова культура); функціональна (правотворчість, правореалізація, правозастосування, правоохорона) [9, с. 280]

Отже, структура правової системи – стійка єдність взаємопов'язаних та взаємообумовлених компонентів – статичних, які є основою правової системи (суб'єкти права, система права, система законодавства, правові принципи, правова культура, правова свідомість, юридичні установи, юридична техніка, юридичні терміни, правова політика), та динамічних, якими є своєрідні юридичні процеси (правотворчість, правореалізація, правозастосування, правоохоронна діяльність, правовідносини, юридична практика).

Список використаних джерел і літератури

1. Оніщенко Н. М. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2002. 36 с.

2. Русенко І. Я. Реформування національної правової системи України : філософсько-правовий підхід. *Часопис Київського університету права.* 2014. № 1. С. 67-72.

3. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави та права : Підручник. К. : Кондор, 2005. 609 с.

4. Теорія держави і права : навч. посіб. для підгот. фахівців з інформ. безпеки / О. О. Тихомиров, М. М. Мікуліна та ін. ; за заг. ред. Л. М. Стрельбицької. Київ : Кондор-Видавництво, 2016. 332 с.

5. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підруч. / 4-те вид. допов. і перероб. К. : Алерта, 2014. 524 с.

6. Сухонос В. В. Теорія держави і права : підручник. Суми : Університетська книга, 2014. 544 с.

7. Макеєва О. М. Правова культура як елемент правової системи. *Часопис Київського університету права.* 2012. № 4. С. 64–67.

8. Загальна теорія держави і права : Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.

9. Теорія держави і права: навч. посіб. / С. К. Бостан, С. Д. Гусарєв, Н. М. Пархоменко та ін. К.: Академія, 2013. 348 с.

Самбор М. А., к. ю. н.
член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України,
начальник сектору моніторингу Прилуцького відділу поліції
Головного управління Національної поліції в Чернігівській області

ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ У МЕХАНІЗМІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ

Права і свободи людини визначають не лише свободу вибору поведінки учасника суспільних відносин, а й формують демократичні засади суспільства і держави. Беззаперечним є те, що саме розуміння прав і свобод людини, їх зміст, механізм (алгоритм) здійснення у реальних суспільних відносинах та формування норм регулювання здійснення цих прав і свобод у позитивному праві, зумовлюється певними історико-правовими факторами моралі, культури, свідомості тощо. Одним із ключових природних прав, зумовлених соціальною складовою людини, є право на свободу мирних зібрань. Інституціоналізація та формалізація права на свободу мирних зібрань у конституційних нормах та галузевому законодавстві підкреслює визнання цього права на рівні держави та суспільства. За певних умов на шляху до громадського суспільства з функціонального боку важливим є урегулювання за допомогою норм права суспільних відносин зі здійснення права на свободу мирних зібрань та визначення місця та повноважень державних органів, зокрема правоохоронних органів у вказаних відносинах.

Важливим, на наш погляд, є дотримання принципу правової визначеності норм, зокрема зрозумілості та однозначності норм, якими визначаються повноваження правоохоронних органів у відносинах з людиною під час здійснення останньою її прав і свобод, зокрема й права на свободу мирних зібрань.

Правоохоронні органи – органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [4]. Правоохоронні органи – органи державної влади, на які Конституцією і законами України покладено здійснення правоохоронних функцій [5]. Вказані легальні визначення не відносять поліцію до правоохоронних органів, однак у системному розумінні повноважень, які здійснює поліція, та тих завдань, які визначені у законодавстві для органів Національної поліції України, остання належить до правоохоронних органів. Роль поліції у забезпеченні свободи здійснення права на мирні зібрання є значно важливішою, ніж прийнято відводити цим органам.

На перший погляд, відносини зі здійснення права на свободу мирних зібрань є короткостроковими, оскільки характеризуються незначним проміжком часу і припиняються одразу після здійснення, виконання учасниками їх прав і обов'язків, пов'язаних безпосередньо зі здійсненням права на свободу мирних зібрань. На наш же погляд, відносини зі здійснення права на свободу мирних зібрань є складними за своїм змістом, оскільки кожен із учасників наділений правами та обов'язками стосовно інших учасників, а також є багатосторонніми, оскільки для вказаних відносин притаманна наявність багатьох (більш ніж двох) сторін суспільних відносин. Одним з учасників таких відносин зі здійснення права на свободу мирних зібрань є правоохоронні органи, які можуть через свої повноваження можуть

здійснювати вплив на інших учасників відносин зі здійснення права на свободу мирних зібрань.

Мова йдеться про аналіз повноважень правоохоронних органів, зокрема поліції, у відносинах зі здійснення права на свободу мирних зібрань, зокрема змісту цих відносин. У нормах права відображаються абстрактно-ідеальні зміст та форма суспільних відносин.

Якщо ж така абстрактна модель правовідносин починає реалізовуватися через фактичну поведінку їх суб'єктів, то зміст правовідносин вже не може бути зведений лише до суб'єктивних юридичних прав та обов'язків, оскільки конкретні правовідносини, враховуючи їх виражений суб'єктивно-вольовий характер, містять в собі всі особливості певної ситуації, її багатоманітний характер, який дає змогу пояснити, чому в окремих фактичних випадках однаково передбачені правовою нормою ситуації відбуваються по-різному [1, с. 204]. Зміст права на свободу мирних зібрань сформульовано у ст. 39 Конституції України, частково розкрито і продубльовано у ст. 315 Цивільного кодексу України. Однак, згадані норми не розкривають зміст прав і обов'язків поліції із забезпечення здійснення права на свободу мирних зібрань, так само і спеціальні норми, що містяться у Законі України «Про Національну поліцію» не вирізняють повноваження поліції із забезпечення здійснення права на свободу мирних зібрань.

Як наслідок, такі правовідносини зі здійснення права на свободу мирних зібрань наряд чи можна назвати конкретними правовідносинами, де всі суб'єкти точно визначені самою нормою права, яка реалізується за наявності обставин, передбачених цією нормою [2, с. 140], а також визначені права і обов'язки цих суб'єктів.

З теоретичного боку пригадаймо, що існують такі види правовідносин за характером обов'язку: 1) активні – обов'язок здійснити певні дії на користь іншої сторони; 2) пасивні – обов'язок утриматися від небажаних для іншої сторони дій; 3) змішані – складні правовідносини, в яких поєднуються правовідносини пасивного й активного типу [3]. Проаналізувавши місце та роль поліції у відносинах зі здійснення права на свободу мирних зібрань, можна зробити висновок про те, що поліції притаманні змішані обов'язки, оскільки поліція повинна, по-перше, жодним чином не перешкоджати здійсненню цього права, що вказує на негативний пасивний обов'язок цього державного органу, а з іншого – поліція повинна забезпечити умови безперешкодного здійснення права на свободу мирних зібрань, а також за допомогою активних позитивних обов'язків забезпечувати здійснення права на свободу мирних зібрань його суб'єктами, а також права інших суб'єктів.

Слід зупинитися й на тому, що обов'язки поліції слід розділити на: 1) обов'язки на підготовчому етапі здійснення права на свободу мирних зібрань (коли до органів виконавчої влади або місцевого самоврядування надходять відповідні сповіщення). Саме на цьому етапі поліція, перш за все має надати висновок про відсутність чи наявність загроз, визначених у ч. 2 ст. 39 Конституції України, підготовка поліцейських до виконання повноважень під час здійснення суб'єктами їх права на свободу мирних зібрань; 2) під час здійснення права на свободу мирних зібрань; 3) після завершення здійснення права на свободу мирних зібрань, коли поліція продовжує виконувати свої повноваження до залишення всіх учасників місця здійснення їх права на свободу мирних зібрань. Однак, вказані обов'язки поліції у нормах позитивного права прямо не визначені, що створює умови для застосування поліцейськими їх розсуду. Упевнені, що розсуд правоохоронних органів має бути максимально обмеженим та зведеним до виконання прямо визначених у законі повноважень. Ефективний правовий вплив поліції на забезпечення умов здійснення права на свободу мирних зібрань можливий виключно у разі прямого визначення у Законі прав і обов'язків, як негативних, так позитивних, що гарантуватиме дотримання принципу верховенства права та створить гарантії для здійснення права на свободу мирних зібрань.

Список використаних джерел і літератури

1.Сунєгін С.О. До питання про зміст та форму правовідносин в контексті взаємозв'язку права і моралі. Правові відносини: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. Матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Київ,

15 лист. 2013 р.) / за заг. ред. В.П. Нагребельного, Н.М. Пархоменко, М.М. Шумила. К. : Ніка-Центр, 2013. С. 203-207.

2.Харитонов Є.О. Класифікація цивільних правовідносин: спроба новацій у підходах. Наукові праці Одеської національної юридичної академії / голов. ред. С. В. Ківалов ; МОН України, ОНЮА. Одеса : Юрид. л-ра, 2008. Т. VII. С. 136-143.

3.Види правовідносин. URL: https://pidru4niki.com/1609072843142/pravo/vidi_pravovidnosin (дата звернення: 31.10.2020).

4.Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон України від 23 грудня 1993 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12/ed20121119/find?text=%CF%F0%E0%E2%EE%EE%F5%EE%F0%EE%ED%ED%B3+%EE%F0%E3%E0%ED%E8#Text (дата звернення: 31.10.2020).

5.Про основи національної безпеки України: закон України від 19 червня 2003 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15/ed20150101#Text (дата звернення: 31.10.2020).

Селезньова О. М., д. ю. н., доцент
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ БАНКІВСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПРОПОЗИЦІЇ СТОСОВНО КЛАСИФІКАЦІЇ

Українське суспільство перебуває у стані активного запровадження і використання новітніх інформаційних технологій. Щоб урегулювати існуючу ситуацію, необхідно створити цілісну систему законодавства, збалансовану відповідно до норм міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства та інформаційного законодавства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства. Підготовка законопроектів повинна відбуватися з проведенням їх громадського обговорення. Виникає потреба науково-теоретичного обґрунтування інститутів інформаційного права, і, в першу чергу, це стосується такого основоположного інституту як інформація. Актуалізація його вивчення неодноразово підкреслювалася у працях різних вчених, серед яких можна назвати: В.Анохіна, І.Бачила, К.Бєлякова, П.Кониховського, О.Кохановську, Ю.Мірошника, В.Мельничока, Є.Петрова, Ю.Попугаєва та інших. Важливим аспектом розгляду інституту інформації є проблема класифікації інформації. Відповідно до різних сфер поширення інформації розрізняють її види. Серед інших ми виділяємо банківську інформацію, адже «надзвичайно важливою для економіки є сфера діяльності, яка пов'язана з отриманням і перерозподілом фінансових коштів» [1, с.574].

Законодавство України не містить визначення поняття банківської інформації. Проте в Законі України «Про інформацію» дається дефініція інформації у її загальному розумінні – це документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природньому середовищі [2]. А оскільки банківська інформація є одним із видів інформації, то застосувавши метод переходу від загального до одиничного, обумовимо, що банківською інформацією можуть вважатися відомості про зовнішні та внутрішні процеси у банківській сфері. Опосередкованим чином інститут банківської інформації дістає вплив із положень інформаційного, фінансового, господарського та інших галузей права, а отже, є комплексним.

На основі розглянутих нормативно-правових та доктринальних джерел, можна запропонувати, щоб банківською інформацією вважалися зафіксовані у людській свідомості відомості на матеріальних і нематеріальних носіях про депозитні, кредитні, розрахункові операції банку, а також інші зовнішні та внутрішні банківські процеси.

Банківська інформація може мати різновиди, а саме: 1) за порядком доступу (відкрита інформація та інформація з обмеженим доступом); 2) за функціональною спрямованістю (практична і доктринальна); 3) за носіями (інформація на паперових чи на електронних носіях); 4) за метою поширення (офіційна, оперативна, архівна, рекламна).

У філософії будь-яке явище можна розглядати з позиції суб'єкта та об'єкта. Застосувавши цей підхід визначимо суб'єктів та об'єкти банківської інформації.

Суб'єкти банківської інформації, через досить широке поле дії останньої, є неоднаковими за обсягом своїх повноважень і вкрай різнорідними за своєю юридично-

значимою роллю, яку вони виконують в суспільстві. Тому суб'єктів банківської інформації варто поділити на декілька видів. На наш погляд, класифікація суб'єктів банківської інформації матиме такий вигляд:

1. Основні суб'єкти створення та використання банківської інформації: Національний банк України та банки;

2. Суб'єкти, які здійснюють нормативно-правову регламентацію банківської інформації: вищі органи державної влади (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України) та Національний банк України;

3. Інші суб'єкти банківської інформації, безпосередньо пов'язані з банківською діяльністю: Бюро кредитних історій, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, Асоціація українських банків;

4. Інші суб'єкти банківської інформації, безпосередньо непов'язані з банківською діяльністю: міністерства, відомства та інші.

Окремим суб'єктом банківської інформації є клієнт банку, який може бути фізичною або юридичною особою, має право на визначені банківські відомості, дає згоду на відкриття певного рахунка, є стороною кредитного договору та договору банківського вкладу тощо.

Отже, суб'єктом банківської інформації є фізична, юридична особа чи державний орган, які володіють, користуються та розпоряджаються банківською інформацією згідно закону або власних рішень.

Філософія права обумовлює, що суб'єкту протиставляється об'єкт як зовнішній предмет, предмет пізнання та діяльності суб'єкта [3, с.578].

Якщо ми звернемося до теорії права, то під об'єктом права розуміються речі, дії або утримання від дій, а також нематеріальні блага, які є предметом прав і обов'язків [4, с.532].

З огляду на те, що банківська інформація носить нематеріальний характер, її об'єкти також будуть нематеріальними.

На підставі вищенаведених положень, можна визначити:

а) загальний об'єкт банківської інформації, під яким необхідно розуміти всі відомості, пов'язані з банківською діяльністю; та

б) галузеві об'єкти банківської інформації, що визначають певний вид відомостей. Останні можна класифікувати на:

1. Первинні об'єкти банківської інформації – відомості про банківські операції та банківські договори;

2. Регулюючі об'єкти банківської інформації – відомості про нормативно-правове забезпечення банківської діяльності;

3. Архівні об'єкти банківської інформації – відомості про банківську діяльність і відомості, пов'язані з нею, які відбулися в минулому і носять інформаційно-статистичний та історично-науковий характер;

4. Допоміжні об'єкти банківської інформації – відомості банківської реклами, з банківських флаєрсів, про діяльність PR-служб банку.

Таким чином, нами було визначено поняття та розроблено класифікацію суб'єктів та об'єктів банківської інформації. Наступними кроками дослідження мають стати інші принципові характеристики банківської інформації: роль та місце банківської інформації в економіці, види банківської інформації, способи користування банківською інформацією тощо.

Список використаних джерел і літератури

1. Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України / За заг. ред. Г.Л.Знаменського, В.С.Щербини. К.: Юрінком Інтер, 2008. 720 с.

2. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (з наступними змінами і доповненнями) : електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

3. Краткий философский словарь / Под ред. М.Розенталя и П.Юдина. М., 1954. 704 с.

4. Энциклопедический словарь. В 3-х т. / Под об. ред. Б.Введенского. М., 1954. Т.2. 719 с.

Семьонова К., студентка
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Сучасні екологічні кризи актуалізують потреби збалансованого підходу до вирішення питань природокористування, охорони довкілля, забезпечення екобезпеки. В останні десятиліття стрімко розвивається концепція сталого розвитку, що спонукає всі держави впроваджувати таку модель екофілософії. Узгодження всіх інтересів суспільства, особливо в умовах вирішення проблем глобальної екологічної кризи, можна досягти через формування екологічної свідомості та культури особистості та реалізацію відповідної екологічної політики. Розглядали питання екологічного законодавства та державної екологічної політики такі вчені, як Г.І. Балюк, А.П. Гетьман, О.С. Заржицький, М.В. Краснова, Н.Р. Малишева, А.К. Соколова, Ю.С. Шемшученко тощо.

У Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено, що охорона довкілля, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини є невід'ємними умовами сталого економічного та соціального розвитку України. На всій території України здійснюється екологічна політика, яка спрямована на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів [1].

На думку О.С. Заржицького, екологічна політика як комплекс засобів і заходів, спрямованих суспільством і державою на охорону та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян, має два виміри – нормативний і регуляційний. Перший – це система правил і норм, другий – це конкретні дії для охорони навколишнього середовища [2, с. 9]. Державна екологічна політика – це складова частина політики держави, що відображає сукупність її цілей завдань у сфері екології, які формуються політичною системою держави відповідно до її соціального призначення і реалізуються нею за допомогою певних механізмів [3].

Основні пріоритети екологічної політики України визначені в Законі «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. [5]. Сучасні підходи до здійснення основних напрямів державної екологічної політики України визначено в таких документах: Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р [6], Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р [7], Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р [8], Концепція створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля», схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 р. № 825-р [9], Концепція загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 675-р [10] тощо.

Так, в Національній стратегії управління відходами в Україні до 2030 року, схваленій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. [6], серед заходів, спрямованих на сферу управління відходами є такі:

- розроблення законопроєктів щодо управління відходами, спалювання відходів, захоронення відходів, управління відходами видобувної промисловості, побутовими відходами, відходами упаковки, відпрацьованими нафтопродуктами, знятими з експлуатації

транспортними засобами, батареями та акумуляторами, батарейками, відходами електричного та електронного обладнання тощо;

- удосконалення нормативно-правової бази з питань організації роздільного збирання усіх відходів та їх перероблення та утилізації.

Так, відповідно до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. [5] інструментом реалізації державної екологічної політики є законодавство України у сфері охорони навколишнього природного середовища, яке адаптоване до законодавства Європейського Союзу. Воно спрямоване на досягнення національних пріоритетів та забезпечення їх наближення до відповідних директив Європейського Союзу щодо впровадження багатосторонніх екологічних угод (конвенцій, протоколів тощо), стороною яких є Україна.

Стратегія екологічної політики України має визначати не лише пріоритетні цілі та напрями, але і відповідні заходи та засоби для їх реалізації з урахуванням реального стану навколишнього природного середовища та тенденцій до змін у ньому, потреб соціального та економічного розвитку країни.

Список використаних джерел і літератури

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII / *Верховна Рада України*. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
2. Заржицький О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) : монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2012. 200 с.
3. Балюк Г.І. Правові засади державної екологічної політики України: сучасні проблеми. *Екологічне право України.* 2017. № 3–4. С. 8–15.
4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р.
6. 2697-VIII / *Верховна Рада України*. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 16. Ст. 70. Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-р (дата звернення: 22.09.2019).
7. Енергетична стратегія України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 р. № 605-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-р (дата звернення: 22.09.2019).
8. Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 грудня 2016 р. № 932-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/932-2016-р#n8 (дата звернення: 22.09.2019).
9. Концепція створення загальнодержавної автоматизованої системи «Відкрите довкілля» : розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2018 р. № 825-р. URL: https://zakon.rada. gov.ua/laws/main/825-2018-%D1%80 (дата звернення: 22.09.2019).
10. Концепція загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 вересня 2004 р. № 675-р. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-2004-р (дата звернення: 22.09.2019).
11. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21 грудня 2010 р. 2818-VI / *Верховна Рада України*. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 26. Ст. 218

Сорока Т. С., здобувач
Бахновська І. П., к. ю. н., доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Правовідносини є невід’ємною складовою будь-якої економічної, правової, трудової та інших сфер суспільної діяльності. На підставі правових норм базується значна частина суспільних відносин, які обумовлюються політичними, економічними та іншими соціальними потребами, що сприяє необхідності їх визначення і захисту з боку держави.

Правовідносини визначають як врегульовані нормами права вольові суспільні відносини, що виражаються в конкретному зв'язку між чинними та зобов'язаними суб'єктами — носіями суб'єктивних юридичних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності [1, с. 45].

Вони виникають тоді, і тільки тоді, коли відносини регулюються нормами права. Тобто є чітко визначеними та врегульованими законодавством, іншими нормативно-правовими актами тієї чи іншої країни. Правовідносини на відміну від інших відносин охороняються державною владою, за їх порушення або недотримання передбачені ті чи інші види покарань визначені у законах України.

У юридичній літературі ці відносини частково розглядалися у працях таких вчених-юристів як: В. М. Андріїв, В. С. Венедиктов, С. В. Вишновецька, Н. Б. Болотіна, О. І. Кульчицька, А. Р. Мацюк, С. В. Попов, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, В. І. Щербина, Н. М. Хуторян, О. М. Ярошенко, Г. О. Яковлєва тощо. Кожний з них запропонував власні твердження щодо розуміння поняття соціального забезпечення, його суб'єктів.

Правовідносини у сфері соціального забезпечення — це врегульовані нормами права фактичні відносини щодо надання грошових виплат, послуг, пільг, які виникають між відповідними органами і фізичними особами, що мають на них право, при настанні ситуації соціального ризику [2].

Для розкриття суті правовідносин у сфері соціального забезпечення необхідно розглянути питання про суб'єкти даних правовідносин, а також зміст цих відносин та їх об'єкт.

Основою всієї системи відносин соціального забезпечення вважаються соціально-забезпечувальні правовідносини. Це взаємозв'язки щодо матеріального забезпечення громадян, які зазнали впливу тих чи інших соціальних ризиків. Вони є визначальними для галузевих правовідносин. Саме завдяки їм відбувається реалізація права особи на отримання будь-якого з видів соціального забезпечення.

Суб'єкти права соціального забезпечення реалізують право на соціальний захист (соціальне забезпечення) та інші пов'язані із ним соціальні права людини. Як відомо, ст. 46 Конституції України проголошує, що громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом [3].

Так наприклад, за визначенням професора Н. Б. Болотіної, суб'єкти права на соціальний захист – це фізичні особи (громадяни України, іноземці, особи без громадянства), які згідно з Конституцією та законодавством України мають право на соціальний захист. При цьому, на думку вченої, суб'єкти права на соціальний захист – потенційні учасники соціально-захисного правовідношення [4, с. 381].

Законодавчо ж передбачено дві сторони, які є носіями юридичних прав та обов'язків, тобто суб'єктами: громадяни або члени їх сімей та відповідні державні органи чи установи, покликані забезпечити реалізацію права на соціальне забезпечення [5, с. 4-5]. Отже, другим суб'єктом правовідносин у сфері соціального забезпечення є один з державних органів, що зобов'язаний призначити й надати певний вид забезпечення. До таких органів належать: органи Пенсійного фонду; комісія з установлення пенсій за особливі заслуги перед Україною; органи Міністерства праці та соціальної політики України; органи пенсійного забезпечення Міноборони, СБУ, МВС України та інші.

О. І. Кульчицька наголошує, що суб'єкт права соціального забезпечення – це особа, яка з огляду на наявність галузевого правового статусу є носієм визначених законом прав і обов'язків у сфері соціального забезпечення [6, с. 20].

Об'єкт соціально-забезпечувальних правовідносин — це те, заради чого суб'єкти права вступають у юридичні зв'язки, або те, на що спрямовані суб'єктивні права і юридичні обов'язки його учасників: грошові виплати (пенсії, допомоги, компенсації); соціальні послуги (соціальне обслуговування на дому громадян похилого віку та інвалідів; санаторно-курортне лікування; протезування тощо); натуральна допомога (речі, продукти, ліки, транспортні засоби для інвалідів тощо); різноманітні пільги.

Правові норми галузевих відносин містяться у різних джерелах права соціального забезпечення: 1) нормативно-правових актах; 2) актах, ухвалених органами місцевого самоврядування (зумовлюють правовідносини муніципального бюджетного соціального

забезпечення); 3) міжнародних договорах (міжнародно-правових актах), які уклала, до яких приєдналася чи щодо яких у порядку правонаступництва підтвердила свої повноваження Україна; 4) актах соціального партнерства (зумовлюють правовідносини недержавного роботодавчого соціального забезпечення); 5) договорах про соціальне забезпечення (пенсійному контракті з недержавним пенсійним фондом, договорах про надання волонтерської допомоги, договорах про професійне навчання безробітних, договорах найму житлового приміщення тощо) [7, с. 407-408].

Отже, правовідносини виникають тоді, коли існують чітко визначені та законодавчо закріплені норми права. У сфері соціального забезпечення передбачені всі нормативи виплат, допомоги, гарантії, встановленні всі категорії громадян, яким передбачені ті, чи інші види допомоги. Учасники правовідносин мають певні права та юридичні обов'язки, які визначають їх як суб'єктів правовідносин соціального забезпечення. Гарантування конституційних прав і свобод людини та громадянина, розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів, зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві та забезпечення гідного існування населення України є основним пріоритетом нашої держави. Тому соціальний захист та соціальне забезпечення покликані бути одними з головних завдань будь-якої соціальної, демократичної держави.

Список використаних джерел і літератури

1. Смокович М. І. Методологія тлумачення норм права у виборчих спорах: окремі аспекти. *Вісник Вищої ради юстиції.* 2011. № 4. С. 45.

2. Ярошенко І. С. Право соціального забезпечення. *Навчальний посібник*. 2005. URL: https://buklib.net/books/21894/

3. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 46.

4. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: навч. посіб. Київ, 2005. 381 с.

5. Костюк В. Л. Суб'єкти права соціального забезпечення: поняття, особливості та види. *Часопис Національного університету "Острозька академія"*. 2015. № 2. С. 4-5.

6. Кульчицька О. І. Суб'єкти права соціального забезпечення України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2007. 20 с.

7. Синчук С. М. Щодо поняття соціально-забезпечувальних правовідносин. *Трудове право та право соціального забезпечення.* 2015. № 2. С. 407-408.

Спринчак А. В., студентка
Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОСМЕРТНОГО ДОНОРСТВА В УКРАЇНІ

Актуальність. Донорство органів і тканин активно практикується в усьому світі. Завдяки цьому способу лікування вдалося врятувати сотні тисяч життів і значно поліпшити якість життя. Впродовж останніх років проблема трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів від померлої особи все більше привертає увагу дослідників.

Мета. Визначити сучасний стану правового регулювання посмертного донорства в Україні, а також формування наукових пропозицій, спрямованих на вдосконалення цивільного законодавства України у даній сфері.

Сутність дослідження. Розвиток донорства як однієї із сфер медичного лікування, породжує виникнення нових правовідносин, які потребують правового врегулювання. При цьому існує деяка невідповідність між розвитком технічного забезпечення даної сфери та законодавчого врегулювання. Широкі можливості застосування донорства викликали підвищений інтерес не лише у медиків, а також у юристів. У багатьох країнах, зокрема в Україні, медичні співробітники виявилися не готовими до такого роду явища.

В Україні трансплантація органів та тканин відбувається не завжди в межах закону, про що свідчить звернення рідних померлого до суду. Основна причина – відсутність єдиного підходу до порядку застосування посмертного донорства та неврегульованість цієї процедури в рамках цивільно-правового поля. В рамках цивільного права актуальною залишається проблема регулювання процедури надання згоди особи на трансплантацію після смерті, до кінця не визначений правовий режим органів та тканин, вилучених у померлого донора. Не

приділяється увага можливості виникнення договірних відносин щодо посмертного донорства.

Посмертне донорство слід розуміти як самостійне добровільне діяння фізичної особи за життя або членів сім'ї після її смерті, спрямоване на передачу органів та інших анатомічних матеріалів для трансплантації та (або) для виготовлення біоімплантатів з метою лікування хворого реципієнта, що ґрунтується на спеціальних принципах [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Трансплантація органів є одним із показників розвитку медицини у кожній країні. При застосуванні такого методу лікування одним із важливих чинників є рівень захисту прав та інтересів пацієнта. Конституційним правом України передбачено дотримання прав кожного громадянина незалежно від раси та віросповідання. Аналіз положень Конституції України дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішньому етапі посмертне донорство займає важливе місце у системі конституційних прав особи, адже воно спрямоване на забезпечення конституційного права на життя реципієнта. Дані права та свободи спрямовані на забезпечення захисту фізичної недоторканності донора як за його життя так і після його смерті. конституцією України передбачено що кожна людина має невід'ємне право на життя (стаття 27 Конституції України), свободу та особисту недоторканність (стаття 29 Конституції України), зокрема в аспекті згоди чи відмови від медичного втручання охорону здоров'я медичну допомогу та медичне страхування (стаття 49 Конституції України) [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]. В Україні донорство органів та тканин відбувається не завжди в межах закону, про що свідчить звернення рідних померлого до суду.

У 2020 р. набув чинності новий закон «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині». Даний закон містить не лише нові поняття але й інтерпретації старих термінів. Серед впроваджених законодавчих інновацій відзначимо чітке визначення органів державної влади, які здійснюють безпосередній контроль над діяльністю медичних закладів та установ, що мають право займатися трансплантацією [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**].

Однак, окремі аспекти регулювання посмертного донорства в Україні залишаються невизначеними. Зокрема, неврегульоване питання процедури надання згоди особи на трансплантацію після смерті, до кінця не визначений правовий режим органів та тканин, вилучених у померлого донора. Нажаль, неврегульованою лишається проблема виникнення договірних відносин щодо посмертного донорства, а також цивільно-правова відповідальність медичних працівників за правопорушення у цій сфері.

Наявність згоди донора – один з обов'язкових елементів правомірності використання біологічних зразків та оброблення персональних даних донорів. Оскільки медичні установи збирають не лише біологічні матеріали але з ними ще й додаткову інформацію, включаючи персональні дані, інформованість стосовно використання останніх є особливо важливою.

Сьогодні проблема з пересадки органів і тканин в Україні торкається сфери особистих прав людини, правових, моральних та етичних питань її регулювання. Нерозв'язанним залишається й питання невідповідності наукового прогресу та готовності суспільства до використання медичних технологій у сфері посмертної трансплантології та донорства. Наразі українське суспільство не готове сприймати посмертне донорство через певні моральні та релігійні упередження.

Висновки. З існуючих проблем, що гальмують розвиток посмертного донорства, найважливішою є відсутність правового регулювання. Як наслідок, виникає дефіцит довіри суспільства до законності процедури посмертного донорства. Саме по собі бажання стати донором після смерті не приведе до стрімкого розвитку використання технологій посмертного донорства на масовому рівні. Така практика можлива лише за наявності чіткої організації та зацікавленості з боку населення. Необхідно створити систему інформування українців щодо переваг та можливостей застосування посмертного донорства за рахунок засобів соціальні реклами та ефективних державних програм.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19..
2. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
3. Міщук І. В. Проблеми розвитку трансплантології органів і тканин людини та законодавчі шляхи їх подолання / І. В. Міщук. // Право і суспільство. – 2015. – С. 65–71.
4. Анкіна Г. В. Правове регулювання посмертного донорства в Україні: Сучасний стан та перспективи розвитку / Г. В. Анкіна. // Університетські наукові записки. – 2018. – С. 81–92.
5. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text.
6. Брюховецька М. С. Перспективи розвитку посмертного донорства в Україні / М. С. Брюховецька. // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – 2019. – С. 53–55.
7. Брюховецька М. С. Морально-етичні та юридичні проблеми посмертного донорства в Україні / М. С. Брюховецька. // Право і безпека. – 2016. – С. 47–50.

Тарасенко Е. А., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ТЕРОРИЗМ

Дослідження окремих проблем міжнародно-правового та національного регулювання відповідальності за тероризм дає всі підстави вважати, що норми про кримінальну відповідальність за вказані діяння, що містяться у КК України, потребують певного вдосконалення.

З метою диференціації кримінальної відповідальності за тероризм ми вважаємо за доцільне запропонувати примітку до норм, що передбачають кримінальну відповідальність за тероризм, сформулювавши її як заохочувальну норму. Характерна особливість подібних норм полягає в «усуненні обтяжень», зокрема у вигляді звільнення від кримінальної відповідальності особи, що брала участь у підготовці акту тероризму, або у певному пом'якшенні покарання чи інших привілеях [1, с. 25].

Зазначені норми мають суворо конкретний характер. Вони викликані до життя специфікою інтересів, що порушуються тим чи іншим злочинним посяганням. Наявність спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності свідчить про прагнення законодавця диференціювати підхід до кримінально-правових наслідків вчинення ряду злочинних посягань, в тому числі і за тероризм.

Введення заохочувальної норми має на меті створити у осіб, які вчиняють підготовчі до тероризму дії додаткові стимули для припинення злочинної діяльності і тим самим забезпечити певні умови для його профілактики. Норма носить заохочувальний характер: вона передбачає обов'язкове, повне і безумовне звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Обов'язковим таке звільнення є в силу того, що правоохоронні органи повинні за наявності зазначених у цій нормі підстав і умов звільнити особу від кримінальної відповідальності.

Повне звільнення означає, що особа звільняється від відповідальності за всі, вчинені раніше підготовчі дії. Крім того, ці дії не можуть бути враховані при оцінці повторності злочину, а також як обставина, що обтяжує відповідальність при призначенні покарання за повторно вчинений тероризм.

Безумовність звільнення від кримінальної відповідальності за тероризм означає, що це звільнення не ставиться в залежність від майбутнього поведінки даної особи і в цьому сенсі звільнення від кримінальної відповідальності є остаточним.

Підставою звільнення особи від кримінальної відповідальності за тероризм є своєчасне попередження органів влади про акт тероризму. Але цього мало. Для звільнення від кримінальної відповідальності необхідно ще й те, щоб в результаті цього попередження йому (акту тероризму) вдалося запобігти.

Попередження також повинне бути добровільним. Про добровільності можна говорити тільки за наявності об'єктивних і суб'єктивних обставин, що свідчать про добровільну, а не вимушену поведінку особи. Об'єктивні обставини повинні свідчити про наявність у особи реальної можливості продовжувати терористичні дії. Тому попередження органів влади про акт тероризму в умовах, що виключають таку можливість свідчать про вимушеність дій особи, а не про добровільність.

Суб'єктивні обставини добровільності попередження органів влади - це усвідомлення особою реальної можливості продовжувати злочинні дії. Його встановлення є визначальним для наявності добровільності. Мотиви, що спонукали винного до такої дії значення не мають. Добровільне попередження не вимагає також власної ініціативи особи. Добровільними тому будуть дії особи, вчинити які йому підказали або ж переконали в їх необхідності знайомі, родичі, товариші по службі, а також ті, що пішли в результаті роз'яснення їх суті і юридичного значення особи, знайомої з кримінальним законом.

Попередження повинне бути своєчасним, тобто у органів влади має бути час для того, щоб вони своїми діями могли запобігти готуванню акту тероризму. Якщо ж таке попередження було зроблено після акту тероризму, говорити про застосування заохочувальної норми недоцільно і нелогічно.

Все вищевикладене дає можливість сформулювати заохочувальну норму: особа, яка брала участь у підготовці акту тероризму звільняється від кримінальної відповідальності, якщо вона своєчасним попередженням органів влади або іншим способом сприяла запобіганню акту тероризму. Це положення пропонуємо включити як примітку або як частину ст. 258 «Терористичний акт». Крім того, варто вказати у даній примітці, що дане положення поширюється і на інші норми, що встановлюють відповідальність за тероризм.

Список використаних джерел і літератури

1. Голик Ю.В. Позитивные стимулы в уголовном праве (понятие, содержание, перспективы): дисс... докт. юр. наук; спец. 12.00.08. М., 1994. 214 с.

Титаренко С.В., студент
Черкаський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ПРОКУРАТУРИ ТА ГРОМАДСЬКИХ АКТИВІСТІВ

Ми живемо у світі спілкування, де робота інституцій постійно підлягає громадським обговоренням, де критика виражається з меншою повагою і більшою готовністю відстоювати свої інтереси, ніж у минулому.

По-перше, що ж таке прокуратура? Відповідно до статті 131-1 Конституції України на прокуратуру покладаються:

1) підтримання публічного обвинувачення в суді;

2) організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

3) представництво інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законом.

Організація та порядок діяльності прокуратури визначаються законом.

Прокуратуру в Україні очолює Генеральний прокурор, якого призначає на посаду та звільняє з посади за згодою Верховної Ради України Президент України.

Строк повноважень Генерального прокурора становить шість років. Одна й та ж особа не може обіймати посаду Генерального прокурора два строки поспіль.

Дострокове звільнення з посади Генерального прокурора здійснюється виключно у випадках і з підстав, визначених цією Конституцією та законом [1].

А ось громадські активісти або також громадські організації – це добровільне об'єднання фізичних і/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод. Вони ж керуються Законом України «Про громадські об'єднання» [2].

На перший погляд прокуратура і громадські активісти не мають нічого спільного. Але саме налагодження взаємодії між ними є досить актуальною темою. Адже їхня взаємодія приносить значну користь як для суспільства, так і для країни в загалом.

Приклад такої взаємодії:

Протягом 2016-17 років прокуратурою було зареєстровано 19 кримінальних проваджень за ст. 366-1(декларування недостовірної інформації) та 368-2 (незаконне збагачення) КК України, ініційовано складання 3 протоколів про адміністративні правопорушення у сфері здійснення закупівель за державні кошти та 2 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Інформацію по цих справах надав Всеукраїнський рух проти політичної корупції «Під контролем» [3].

Проблемою в таких відносинах є недовіра громадян до системи правосуддя. В наш час прокурори повинні знати, і багато з них вже знають про те, що вони не можуть уникнути висвітлення у ЗМІ більшої частини своєї діяльності. Ця тенденція також пов’язана зі зростаючою потребою дотримання принципу прозорості для всіх видів діяльності органів держави. Прозорість є життєво важливою для ефективного функціонування системи правосуддя, оскільки вона надає можливості громадськості довіряти та поважати її.

Але прокуратура не може внаслідок своєї специфіки просто збільшити комунікативні зв’язки зі ЗМІ та громадськістю.

Зазначена комунікація повинна дотримуватися таких процедур:

а) інформувати громадськість не тільки про провадження у справі, але й про прокурорську діяльність у цілому;

б) враховувати використання всіх наявних засобів комунікації, включаючи нові технології та відповідні інструменти;

в) визначити цільову аудиторію для кожного типу комунікації (широка громадськість, спеціалізовані засоби масової інформації для суддів і прокурорів, політиків, юристів, студентів, партій тощо);

г) визначити ситуації, в яких кожна цільова група має отримувати інформацію;

д) визначити обсяг інформації, який прокуратура хоче передати.

Відповідне інформування зможе відновити довіру людей до прокуратури і підняти її імідж. Показуючи, що органи прокуратури захищають загальні інтереси та забезпечують прийняття рішень у межах закону та в розумні строки, використовуючи дозволені наявні ресурси. Адже сьогодні рівень довіри до прокуратури серед громадян України не є високим.

Таким чином, сьогодні необхідно працювати над зміною ставлення громадян до інформації взагалі і до інформації, що висвітлює діяльність органів правосуддя, зокрема. Правова та інформаційна культура населення, тобто коли інформацію використовують із перевірених джерел, допоможе в цілому сприяти розвитку відкритої та прозорої діяльності органів прокуратури. Органи прокуратури готові взаємодіяти зі ЗМІ та громадськими організаціями, але необхідно, щоб усі сторони такої взаємодії дотримувалися взаємоузгоджених правил та поважали один одного.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс] Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text.
2. Закон України «Про громадські об'єднання» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 1, ст.1 від 28.0.2020 № 4572-VI https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text
3. Всеукраїнський рух «Під контролем» [Електронний ресурс] Режим доступу: https://central-ua.tv/news/23854/

Тишківська А. В., студентка
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Україна має значну кількість висококваліфікованих фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), математики, кібернетики; у країні постійно зростає та поновлюється парк комп'ютерної техніки, сучасних систем та засобів телекомунікації, зв'язку; високою є ступінь інформатизації окремих сфер. Ці передумови дають підстави вважати, що вітчизняний ринок ІКТ перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку України.

Виконання масштабного, багатогранного завдання потребує гармонійного поєднання зусиль держави, суспільства, профспілок, бізнесу та громадян щодо впровадження відповідних Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2019 рр. [3].

Першим напрямом реформування публічного адміністрування у сфері інформаційно-комунікаційного забезпечення є забезпечення якості освіти, що набуває особливої актуальності у вітчизняному інформаційному просторі.

В Законі України «Про вищу освіту» [4] вперше покладено обов’язок щодо забезпечення якості вищої освіти на державу і заклад вищої освіти (далі – ЗВО). Це звичайний принцип правової держави – кожному праву відповідає обов’язок. З розширенням обсягу прав ЗВО щодо надання освітніх послуг і вирішення внутрішніх справ університетської спільноти з’являються обов’язки щодо надання знань на високому рівні, створення конкурентного середовища для забезпечення відкритого навчання.

Положення Закону України «Про вищу освіту» [4], в частині автономізації, відповідають досвіду діяльності ЗВО провідних держав світу. Так, в Польщі реальна автономізація ЗВО була однією з прерогатив стратегії розвитку ЗВО. Керівництво ЗВО задекларувало принципи автономії закладів освіти, право визначати самостійно зміст освітніх послуг та нести відповідальність за якість їх надання..

З цими нормами законодавства Польщі кореспондуються норми Закону України «Про вищу освіту» [4], де зазначено, що права ЗВО, що визначають його автономію, встановлені цим Законом, не можуть бути обмежені іншими законами чи нормативно-правовими актами. Однак в діяльності ЗВО України наявні системні, організаційні та правові недоліки, що уповільнюють процес розвитку.

Сучасні реалії, особливо впровадження дистанційної та електронної освіти, як ніколи раніше виявляють слабші університети та їх зникнення стане лише питанням часу. Однак, природний процес реформування системи ЗВО, який проходитиме закономірний шлях, в умовах жорсткої конкуренції, зумовить бурхливий розвиток більшої частини ЗВО, які розвиватимуться і адаптуватимуться до нових умов функціонування з метою продовження своєї діяльності.

Одним із першочергових завдань навчального закладу в таких умовах буде підвищення якості освіти. Задля вивчення досвіду публічного адміністрування питання підвищення якості освіти та забезпечення інформаційного супроводу цього процесу звернемось до міжнародних програмних документів.

З метою належного правового регулювання моніторингу якості вищої освіти в Україні в структурі національної системи моніторингу якості освіти необхідно створити відкриту загальнонаціональну програму оцінювання знань і досягнень здобувачів вищої освіти і викладачів ЗВО, розробити правову основу її функціонування, розробити методи діагностики якості вищої освіти.

Наступним напрямом який потребує правового закріплення та безпосередньо впливає на розвиток інформаційного забезпечення діяльності ЗВО є стандартизація в освітній діяльності. Стандартизація є одним із невід’ємних будівельних блоків інформаційного суспільства,

оскільки міграція студентів вимагає уніфікації освітніх програм і методик. Особливу увагу слід приділити розробці і прийняттю міжнародних стандартів. Розробка і використання відкритих, функціонально сумісних недискримінаційних і зумовлених попитом стандартів, дозволить забезпечити потреби користувачів і споживачів, сприятиме розвитку і поширенню використання ІКТ. Міжнародні стандарти мають на меті створення середовища, в якому споживачі можуть мати доступ до послуг по всьому світу, незалежно від застосованої технології [2].

Одним з шляхів вдосконалення публічного адміністрування інформаційного забезпечення освітньої діяльності є створення правової основи для розвитку ІКТ з одночасним підвищенням фінансування навчального закладу. Вдосконалення фінансування навчального закладу є одним із першочергових завдань держави. Фінансова нестабільність сприяє виїзду кадрів за кордон, що призводить до негативних наслідків. Фінансування навчальних закладів стоїть в основі надання коштів для проведення досліджень викладачами та здобувачами вищої освіти, забезпечення їм закордонного стажування, можливості публікуватися у фахових виданнях.

Для кращого фінансового забезпечення діяльності українських навчальних закладів варто використати досвід іноземних навчальних закладів, які для залучення фінансування у інформаційний розвиток навчальних закладів використовують технопарки.

Створення технопарків є відомим інструментом освітніх закладів європейських держав, який використовується з метою забезпечення ринку праці ефективно навченим працівником та залучення фінансування в його підготовку зі сторони підприємств.

В час активного реформування української держави, коли відбувається розмивання інформаційних та цивілізаційних кордонів, захист прав людини, а особливо дитини, набуває особливої актуальності. Входження України до європейського та світового освітнього інформаційного простору пов’язане із реалізацією прав і виконанням зобов’язань визначених міжнародно-правовим нормами. Головним із постулатів європейської спільноти є забезпечення рівного доступу усіх людей до соціальних благ, які гарантує національне законодавство, а саме до освіти.

Ще одним важливим напрямом, що потребує вдосконалення на рівні публічного адміністрування є вирішення проблеми інформаційної безпеки. На нашу думку, воно має здійснюватися шляхом: створення повнофункціональної інформаційної інфраструктури держави та забезпечення захисту її критичних елементів; підвищення рівня координації діяльності державних органів щодо виявлення, оцінки і прогнозування загроз інформаційній безпеці, запобігання таким загрозам та забезпечення ліквідації їх наслідків, здійснення міжнародного співробітництва з цих питань; вдосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення інформаційної безпеки, зокрема захисту інформаційних ресурсів, протидії комп'ютерній злочинності, захисту персональних даних, а також правоохоронної діяльності в інформаційній сфері.[1, с.14].

Список використаних джерел і літератури

1. Амелин Р.В. Правовые аспекты разработки и применения автоматизированных информационных систем в государственном и муниципальном управлении : автор. дис. канд. юр. наук: 12.00.14 / Р.В. Амелин; Сарат. гос. ун-т им.Н.Г.Чернышевского. – Саратов, 2010. – 27 с.

2. Декларація принципів «Побудова інформаційного суспільства – глобальне завдання у новому тисячолітті»: Декларація ООН 12 груд. 2003 р. //Верховна Рада України. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/ laws/show/995_c57 .

3. Дольська О.О. Трансформаційні процеси в освіті: до визначення методологічних основ інформатизації суспільства / О.О. Дольська, І.М. Харченко // Гілея : наук. вісн. – 2010. – Вип. 41 (№11). – С. 382–388.

4. Про вищу освіту: Закон України від 01 лип. 2014 р. №1556-VII //Верховна Рада України. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18.

Трошко А. В., студент
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Адміністративні правовідносини пронизують усі сфери державного та суспільного життя, виступають важливим каталізатором форми й типу державного управління, а також методів і засобів, що застосовуються при цьому. Оскільки адміністративні відносини є різновидом правових, вони характеризуються їх загальними ознаками, до яких належать такі: 1) є специфічним видом суспільних відносин; 2) є ідеологічними відносинами; 3) є вольовими (або свідомо-воловими) відносинами; 4) виникають (змінюються, припиняються) на основі норм права у разі настання передбачених нормою юридичних фактів; 5) є юридичною формою конкретного (індивідуалізованого) зв'язку суб'єктів; 6) мають зазвичай двосторонній характер, 7) охороняються державою, забезпечуються заходами державного впливу, в тому числі й примусу [1, с.382-383; 2, с.153-154; 3, с.475-477].

Щодо питання ознак адміністративних правовідносин, то позиції вчених розрізняються. На думку В. Курінного основу ознак адміністративно-правових відносин складають шість визначальних рис [4, с. 104]; це 1) сфера виникнення відносин адміністративного права; 2) обов'язкова присутність у ролі однієї зі сторін органу, наділеного владно-управлінськими повноваженнями; 3) умови виникнення відносин та 4) характер стосунків між учасниками адміністративних правовідносин; 5) визначення питань відповідальності перед державою за порушення вимог норм адміністративного права та 6) порядок розв'язання спорів між учасниками.

До критеріїв виділення ознак адміністративних правовідносин належать такі: особливість об'єкта відносин адміністративного права, їх функціональна спрямованість, ступінь інтегрованості цих відносин з іншими управлінськими відносинами, особливості змісту динамічних властивостей відносин адміністративного права [4, с. 65–66].

Є. В. Курінний визначає систему основних властивостей сучасних відносин адміністративного права України, яка складається з таких ознак: 1) відносини адміністративного права мають власний об'єкт – публічні потреби та інтереси, реалізація яких регламентована адміністративно-правовими нормами; 2) для цих відносин характерне багатовекторне функціональне призначення – регулятивне та охоронне; 3) адміністративно-правові відносини мають високий ступінь інтеграції з відносинами інших галузей права. Вони забезпечують повноцінне функціонування споріднених з ними суспільних відносин, що регулюються нормами фінансового, земельного, екологічного, господарського, податкового та інших галузей права; 4) особливості змісту властивостей адміністративних правовідносин характеризуються наявністю матеріальних та процесуальних правових відносин, які складають предмет адміністративного права; 5) вони виникають у сфері, безпосередньо пов'язаній із владно-управлінською діяльністю, крім сфер, урегульованих нормами фінансового і земельного права; 6) у відносинах адміністративного права однією зі сторін обов'язково виступає орган (посадова особа), наділений повноваженнями, що стосуються функціонування владно-управлінської сфери; 7) адміністративні правовідносини можуть ініціюватися будь-яким їх суб'єктом без обов'язкової згоди іншого суб'єкта; 8) характер відносин адміністративного права є владно-партнерським, зокрема, в регулятивних відносинах можуть бути присутні елементи партнерства, а у відносинах адміністративно-правової охорони переважають владні чинники; 9) спори між сторонами адміністративно-правових відносин можуть вирішуватись у судовому та/або адміністративному порядку; 10) у разі порушення норми правової охорони відносин адміністративного права винна особа несе відповідальність перед державою, від імені якої виступають як державні структури, так і виконавчі органи місцевого самоврядування [4, с. 76-77].

Щодо додаткових ознак, то особливої уваги заслуговують наступні:

1. Адміністративні правовідносини не завжди будуються за принципом влади-підпорядкування. Їх сторони можуть виступати як юридично рівні. Запровадження інститутів управлінських послуг та адміністративного судочинства, поширення сервісних адміністративних послуг дозволяє визнавати, що одна з колишніх ознак адміністративних правовідносин у майбутньому може бути втрачена [5, с. 208].

2. Адміністративні правовідносини виникають з ініціативи однієї зі сторін, і згода іншої далеко не в усіх випадках є обов'язковою, причому ця ознака стосується як владного (притягнення особи до відповідальності, вимога отримання ліцензії для здійснення певного виду діяльност)і, так і невладного суб'єкта (звернення громадянина щодо призначення пенсії, отримання управлінської послуги) [6, с. 83].

3. Адміністративні правовідносини за своєю сутністю є організаційними та мають прямий зв'язок із реалізацією функцій виконавчої влади, які спрямовані на організацію процесу правовиконання.

4. Правові конфлікти, що виникають у адміністративних правовідносинах і мають статус юридичного факту, вирішуються в позасудовому порядку та в порядку адміністративного судочинства.

5. Суб'єкт адміністративних правовідносин, який має владні повноваження, завжди діє владно [7, с. 44] від імені державного органу, діяльність якого він представляє, а не від себе та реалізує не громадянські, а службові повноваження, в т.ч. делеговані.

6. Адміністративно-правові відносини – це особливий зв'язок між учасниками, один з яких має право вима¬гати від іншого такої поведінки, яка передбачена адміністративно-правовою нормою. Невиконання такої владної вимоги може розцінюватися як правопорушення та передбачати застосування заходів адміністративного впливу, у тому числі й заходів відповідальності.

7. Орган управління зобов'язаний реалізувати свої матеріально-правові та процесуальні права, тобто право є й обов'язком владного суб'єкта адміністративно-правових відносин, виконання якого контролюється державою або громадськістю.

8. Санкції, що застосовуються до учасників цих відносин за порушення ними своїх прав і обов'язків, – це, як правило, заходи адміністративного примусу (видворення іноземців за межі України, перевірка документів), адміністративної та дисциплінарної відповідальності (за порушення адміністративних норм військовослужбовці можуть бути притягнені до дисциплінарної відповідальності на підставі статутів про дисципліну). Крім того, може настати також матеріальна відповідальність, якщо правопорушенням була завдана матеріальна шкода [8, с. 36].

9. Адміністративно-правові відносини завжди мають державно-владний характер, тобто один із суб'єктів завжди наділений державою владними повноваженнями щодо інших учасників цих відносин. Виникнення адміністративно-правових відносин – це, по суті, об'єктивізація загальної управлінської волі держави в реальній поведінці конкретних суб'єктів.

10. Переважна нерівноправність сторін, що будуються за принципом «влада – підпорядкування»; а в тих відносинах, де вона не має місця, про владний аспект у повноваженнях представника держави необхідно говорити як про потенційну можливість використання влади, яка в уповноваженої сторони є і проявляється у змозі видання юридичного акта, обов'язкового для виконання, а в іншої сторони відсутня [6, с. 82-83].

Якщо узагальнити наведені та ряд інших точок зору науковців, що висловлені з приводу питання особливостей адміністративно-правових відносин, то відмічаємо наступні найбільш поширені, але разом із цим необхідні та достатні для відокремлення цих відносин як самостійного явища ознаки, які їх притаманні. До їх числа пропонуємо віднести наступні: підставою виникнення, зміни та припинення таких відносин переважно є норми адміністративного права; вони являють собою юридичну форму управлінських відносин і мають організаційний характер; регулюються переважно за допомогою імперативного методу, хоча допускається поєднання з диспозитивним методом; в цих відносинах права і обов'язки

пов’язані зі здійсненням державного управління і відповідних дій виконавчо-розпорядчого характеру; виникають у сфері виконавчо-розпорядчої діяльності; умовою виникнення адміністративно-правових відносин є участь у них обов’язкового суб’єкта, який наділений владними повноваженнями; адміністративно-правові відносини можуть виникати з ініціативи кожної із сторін незалежно від волевиявлення другої; а спори між сторонами, як правило, вирішуються в позасудовому порядку; ці відносини не завжди є такими, що здійснюються за методом влади та підпорядкування; порушення однією із сторін адміністративних відносин вимог адміністративної норми тягне за собою юридичну відповідальність перед державою в особі її органів.

Список використаних джерел і літератури

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник. 2-ге видання. К.: Алерта, 2010. 520 с.
2. Волинка К. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. К.: МАУП, 2003. 240 с.
3. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Курс лекций / Под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. М.: Юристъ, 1997. 672 с.
4. Курінний Є. В. Предмет і об’єкт адміністративного права України: характеристика категорій в умовах системного реформування: дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 . К., 2004. 428 с.
5. Никанорова О.В. Адміністративні правові відносини: ознаки та класифікація // Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 6-1. Том 2. 2014. С. 206-210.
6. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. Посіб. К.: Атіка. 2009. 640 с.
7. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс. К.: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
8. Шестак Л.В. Адміністративне право: навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський державний інститут права, соціальних технологій та праці. 2011. 256 с.

Ференц Я. В., студент
Литвиненко А. О., викладач
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Безпека в людському суспільстві сприймається як благо та найвища гуманна цінність. Нагальні ризики економічного, політичного, соціального, природного та іншого характеру загрожують публічній безпеці і порядку, а в деяких випадках й національній безпеці держави загалом, що потребує створення наукового підґрунтя забезпечення публічної безпеки і порядку, яке відповідає викликам сьогодення.

Забезпечення публічної безпеки та порядку має важливе значення для демократичного державного й суспільного розвитку, формування громадянського суспільства та його інститутів. Діяльність у цій сфері є одним із різновидів державної управлінської діяльності, яка здійснюється органами державної влади й місцевого самоврядування, а також недержавними громадськими формуваннями. Від ефективності здійснення державного управління в означеній сфері залежить стан захищеності життєво важливих особистих, суспільних і державних інтересів, рівень добробуту населення тощо.

Деякі аспекти державного управління сферою національної безпеки та громадського порядку досліджували вчені різних спеціальностей та різних галузей. Слід зазначити, що на даний час ці дослідження потребують певної актуалізації з урахуванням оновленого законодавства.

Протягом усієї історії цивілізації безпека і порядок вважаються однією з найважливіших цінностей та метою діяльності людей, соціальних груп, суспільств, держав та світового співтовариства. Забезпечення безпеки і порядку притаманна кожній частинці соціальної структури суспільства – від конкретного індивіда до широкого об’єднання людей. Публічний порядок являє собою всю систему суспільних відносин, яка складається в результаті реалізації соціальних норм: норм права, норм моралі, норм громадських організацій, норм неправових звичаїв, традицій і ритуалів [1, с.128].

У загальному розумінні під публічним порядком розуміють урегульовану правовими та іншими соціальними нормами певну частину суспільних відносин, які становлять режим

життєдіяльності у відповідних сферах, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян .

В адміністративно-правовій науці публічний порядок визначається в широкому та вузькому розумінні. Публічний порядок у широкому розумінні – це сукупність суспільних відносин, що склалася в суспільстві, які складають режим життєдіяльності держави, забезпечують недоторканність життя, здоров'я та гідності громадян, власності та умов, що склалися для нормальної діяльності установ, підприємств, організацій, посадових осіб і громадян. Публічний порядок у вузькому розумінні визначається як морально-правовий стан суспільства, при якому компетентні органи виконавчої влади шляхом поліцейського нагляду забезпечують безпеку і правомірну поведінку громадян у публічних місцях, вільне використання ними своїх прав і свобод, а також упорядження публічних місць, яке сприяє трудовій діяльності та відпочинку громадян [2].

Публічна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів об'єктів безпеки (особистості, суспільства, держави) від загроз і небезпек соціального, природного або техногенного генезису, а також здатність суб'єктів забезпечення безпеки приймати заходи щодо попередження їх виникнення та усунення негативних наслідків шляхом встановлення, реалізації та дотримання правових норм. Законодавством визначено Національну поліцію України як центральний орган виконавчої влади, що служить суспільству шляхом надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, а отже, є провідним суб'єктом такої діяльності. Загалом усі поліцейські повноваження повністю або частково спрямовані на забезпечення публічної безпеки в широкому розумінні цього поняття, тобто створення таких умов, за яких громадяни будуть не тільки захищені від протиправних посягань та інших видів небезпек (стихійних лих, надзвичайних станів тощо), а й зможуть на належному рівні реалізовувати свої права. Під публічною безпекою можна визначити стан, в якому громадянам не загрожує жодна небезпека, а також не існує загрози порушення щоденного життя суспільства і нормального функціонування державних і недержавних організацій [3, с.459].

Таким чином, при забезпечені публічної безпеки та порядку ключову роль у цьому процесі відіграють органи Національної поліції України й інші органи державної влади та місцевого самоврядування. Належне виконання ними своїх обов`язків забезпечить встановлення в державі високого рівня стану захищеності життя та здоров'я громадян, та у цілому, всього суспільства.

За таких обставин особливої актуальності набуває завдання подальшого аналізу практики діяльності Національної поліції, її окремих підрозділів й працівників, діяльність яких, зокрема, спрямована на забезпечення публічної безпеки і порядку, вивчення впливу умов професійного середовища на їх психіку, що дозволить удосконалити методологію й методи їх психологічної підготовки, оптимізувати механізм виявлення й профілактики психічних захворювань, визначити ефективні шляхи професійної мотивації й підвищення рівня відповідальності при командній формі організації охорони порядку і безпеки на закріпленій ділянці тощо.

Список використаних джерел і літератури

1. Батраченко О.В. Значення й функції державного управління сферою забезпечення публічної безпеки та порядку / О. В. Батраченко // Прикарпатський юридичний вісник. - 2015. - Вип. 3. - С. 128-132.

2. Басов А. В. Забезпечення громадської безпеки: поняття та зміст [Електронний ресурс] / А. В. Басов. – Режим доступу: http://applaw.knu.ua/index.php/arkhivnomeriv/2-2-2012/item/52- zabezpechennya-hromadskoyibezpeky-ponyattya-ta-zmist-basov-a-v.

3. Кобзар О. Ф. Щодо визначення понять публічної безпеки та порядку / О. Ф. Кобзар // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – Одеса : Юрид. л-ра, 2018. - С. 457-462.

Франко Л. І., студент
Франко І. О., студент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ЗДОРОВ'Я ЯК ЦІЛЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Реформування системи охорони здоров'я в сучасній Україні передбачає комплексну цілеспрямовану діяльність держави щодо реалізації прав громадян на захист свого здоров'я, що становить основу державної політики в галузі охорони здоров'я.

Державна політика в галузі охорони здоров'я визначається як сукупність рішень чи обов'язків держави щодо проведення органами влади узгодженого курсу дій у системі надання медичної допомоги, спрямованих на досягнення поставлених завдань з метою покращення здоров'я населення держави. [1]

Державна політика в галузі охорони здоров'я має включати три основних напрями:

- забезпечення конституційних прав громадян на медичну допомогу, охорону здоров'я і медичне страхування, захист прав та свобод людини у сфері охорони здоров'я;
- організація надання медико-санітарної допомоги населенню, формування єдиного національного медичного простору та ринку медичних послуг;
- проведення організаційних, фінансових, правових та інших заходів щодо підтримання здоров'я населення та його охорони і зміцнення.

Одним з головних інструментів реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я є державне програмування, що являє собою довготривале цільове регулювання системи охорони здоров'я передбачає розробку та реалізацію відповідних цільових державних програм, що можуть поширюватись на територію всієї країни, на окремі регіони, на конкретні групи населення. [2]

Відповідальність за розробку державних програм покладається на органи державної влади, що залучають до цього процесу відомих учених, керівників організацій галузі охорони здоров'я, представників громадських організацій. [3]

Концепція розвитку охорони здоров'я населення України визначає ключові проблеми даної галузі та стратегію її реформування. Зокрема, до головних завдань державної політики вона відносить переорієнтацію охорони здоров'я на суттєве посилання заходів з попередження захворювань, запобігання інфекційним захворюванням, зниження ризиків для здоров'я людини, що пов'язані із забрудненням та шкідливим впливом факторів довкілля. [4]

Реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я передбачає управління процесом трансформації цінностей та формування відповідної культури здорового способу життя.

Таким чином, державна політика в галузі охорони здоров'я як одне з пріоритетних завдань повинна розглядати формування та поширення здорового способу життя серед населення країни. Це поняття включає дотримання фізіологічно оптимального режиму праці і відпочинку, раціональне харчування, достатній рівень фізичної активності, дотримання правил особистої та суспільної гігієни, охорону здоров'я, корисні для особи форми дозвілля, дотримання правил психогігієни. [5]

Особливу роль у формуванні пріоритету цінностей здоров'я та здорового способу життя людини відіграє освіта завдяки своїй спроможності забезпечувати навчання як різних груп населення впродовж усього життя, так і фахівців різних галузей на всіх етапах їх професійної діяльності. [6]

Рівень здоров'я, як правило, безпосередньо пов'язаний з рівнем освіти. Чим вище середній рівень освіти в певному соціальному середовищі, тим кращі узагальнені показники здоров'я воно демонструє. Природно, що піклування про власне і громадянське здоров'я неможливе без знання того, чому це необхідно і як це робити. Притому доцільно розуміти поняття освіти в даному контексті не тільки як освіту суто валеологічну, а значно ширше – як загальну освіту в цілому. [7]

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що державні цільові програми розвитку охорони здоров'я є інструментом реалізації головних завдань державної політики у відповідній галузі. При цьому вони дозволяють підвищити ефективність управління за рахунок економії засобів, їх концентрації на найбільш актуальних проблемах галузі охорони здоров'я, поліпшити прозорість і обґрунтованість видатків державних органів.

Україна як член Євробюро Всесвітньої організації охорони здоров'я згідно з міжнародним документом «Політика досягнення здоров'я для всіх у XXI ст.» взяла на себе обов'язок здійснювати політику формування здорового способу життя населення, особливо молоді. Відповідно до відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я оточуючих як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності.

Список використаних джерел і літератури

1. Щепин О.П. О государственных механизмах реформы здравоохранения / О.П. Щепин, В.С. Нечаев // Проблемы социальной гигиены, здравоохранения и истории медицины. – 1997. - № 1. – С. 34-38
2. Гладун З.С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації) : монографія / З.С. Гладун . – Тернопіль : Екон. Думка, 2005. – 460с.
3. Карамишев Д.В. Програмно-цільовий підхід до реалізації державної політики у галузі охорони здоров'я / Д.В. Карамишев // Університетські наукові записки : часоп. Хмельниц. Ун-ту упр. та права. – 2006. - №1. – С. 279-284.
4. Про схвалення Концепції розвитку системи громадського здоров'я : розпорядження кабінету міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1002-2016-%D1%80
5. Омельченко С.О. Взаємодія соціальних інститутів суспільства у формуванні здорового способу життя дітей та підлітків : монографія / С.О. Омельченко. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 352с.
6. Головаха Є. Українське суспільство 1992-2008: Соціологічний моніторинг / Є. Головаха , Н. Паніна. – Київ, 2008. – 85 с.
7. Шиян О.І. Ступінь державної освітньої політики з питань забезпечення здорового способу життя молоді [Електронний ресурс] / О.І. Шиян // Державне управління : Теорія та практика. – 2008. -№2. – Режим доступу: http//www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2008-2/doc_pdf/shyjan.pdf. – Заголовок з екрана

Халіна К., студентка
Балаклійський фаховий педагогічний коледж Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Серед базових документів, які регламентують екологічну політику нашої держави відзначаємо такі, як Основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року, затверджені Законом України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII119 (чинні, введені в дію з 01.01.2020 р.). У діючій Стратегії до 2030 року поставлена мета національної держекополітики, яка полягає, зокрема, у стабілізації і поліпшенні стану навколишнього природного середовища України шляхом інтеграції екополітики до соціально-економічного розвитку України для гарантування екобезпечного довкілля для життя і здоров'я населення, впровадження екозбалансованої системи природокористування та збереження природних екосистем.

Розглянемо стратегічні цілі та завдання держекополітики до 2030 року:

Ціль 1. Формування в суспільстві екологічної свідомості, освіти та цінностей, засад сталого споживання та виробництва. Завданнями є:

- впровадження освіти в інтересах збалансованого (сталого) розвитку, просвітницької діяльності з метою формування в суспільстві екологічних цінностей;
- розроблення заходів, які необхідно здійснити для збереження, відновлення і сталого використання природного довкілля;
- забезпечення дотримання екологічних прав та обов'язків громадян, доступу громадськості до правосуддя з питань охорони довкілля та природокористування тощо.

Ціль 2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України та збалансованого використання природних ресурсів. Завданнями є:

- упровадження інструментів сталого споживання і виробництва;
- вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів;
- формування екологічної мережі;
- збільшення та розширення територій природно-заповідного фонду, у тому числі транскордонних та європейського і міжнародного значення;
- зменшення негативного впливу процесів урбанізації на навколишнє природне середовище;
- забезпечення збереження, відновлення та збалансованого використання рослинного світу України;
- забезпечення сталого управління водними ресурсами за басейновим принципом;
- забезпечення сталого використання та охорони земель;
- стимулювання розвитку інфраструктури управління відходами;
- упровадження технологій електронного урядування в екологічній сфері тощо.

Ціль 3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у всі сфери економіки та у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України. Завданнями є:

- розвиток галузевих стратегій щодо:
- покращення якості повітря;
- покращення якості води;
- збереження озонового шару;
- запобігання зміні клімату та адаптація до неї;
- управління відходами та ресурсами, повернення у господарський обіг ресурсоцінних матеріалів;
- поступового обмеження використання окремих виробів з пластику у харчовій промисловості;
- забезпечення охорони та захисту природи;
- збереження біорізноманіття та ландшафтів;
- контролю та запобігання біологічному забрудненню тощо.

Ціль 4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення та створення безпечного довкілля. Завданнями є:

- зменшення антропогенного впливу на екосистеми Чорного та Азовського морів;
- покращення якості ґрунтів та впровадження ефективної системи підвищення їх родючості;
- забезпечення та сприяння використанню сучасних пестицидів та агрохімікатів з мінімальним негативним впливом на флору, фауну та здоров'я людини;
- запобігання неконтрольованому вивільненню генетично модифікованих організмів у навколишнє природне середовище;
- розв'язання екологічних проблем, відновлення та збереження навколишнього природного середовища Донбасу тощо.

Ціль 5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління та належне екологічне урядування. Завданнями є:

- укріплення інституційної спроможності щодо планування, моніторингу та оцінки ефективності впровадження екологічної політики;
- розвиток і вдосконалення природоохоронного законодавства та підвищення рівня його дотримання, включаючи наближення законодавства України до права (acquis) Європейського Союзу;
- посилення відповідальності за шкоду, заподіяну довкіллю, відповідно до міжнародних зобов'язань України;
- кіберзахист відповідних екологічних інформаційних ресурсів, систем, баз даних тощо.

Основні інструменти реалізації екологічної політики:

1. Інтегрований дозвіл – комплексне запобігання та контроль за забрудненням

2. Моніторинг та природоохоронний контроль – попередження, припинення правопорушень і моніторинг стану довкілля.

3. Фінансові та економічні інструменти (фіскальні, стимулюючі) – розвиток «зеленої», ресурсоефективної та низько вуглецевої економіки, модернізація виробництва.

4. Екологічний облік та електронне екологічне урядування – збір, аналіз, використання та поширення даних про стан довкілля.

5. Екологічна сертифікація, аудит та управління – екологізація споживання та виробництва.

6. Правове регулювання – актуальне, адаптоване до ЄС, що створює належні умови для функціонування сфери.

7. Державне регулювання використання природних ресурсів – забезпечення збалансованості та сталості розвитку, встановлення обґрунтованих та допустимих меж.

8. Екологічні комунікації – освіта, підвищення рівня екологічної свідомості та культури, посилення ролі екологічної складової у між секторальному партнерстві.

9. Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка – зменшення ризиків планованої діяльності та запобігання негативному впливу на довкілля.

Тому охорона довкілля має бути у пріоритетах державної політики, українці мають дивитися на всі сфери життя крізь екологічну призму, а бізнес – поступово переходити до екологічно дружніх процесів виробництва.

Список використаних джерел і літератури

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text. (дата звернення: 16.10.2020).

Шаповал В. С., студент
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА: ПРОБЛЕМИ ДЕФІНІЦІЇ

В умовах глобалізаційних процесів, розвитку інформаційного суспільства в Україні зростання ролі інформації, її вільної циркуляції надзвичайної актуальності набуває проблема проведення дієвої державної інформаційної політики. В сучасних реаліях від здатності держави розробити та реалізувати ефективну політику в інформаційній сфері значною мірою залежить її суспільно-політичний і соціально-економічний розвиток, майбутнє в цілому.

Нині в Україні сформульовано й законодавчо закріплено основні принципи, завдання та стратегічні напрями державної інформаційної політики, сформовано державні інститути відповідної компетенції, ухвалено низку концепцій, програм і планів дій щодо забезпечення ефективної інформаційної політики. Разом із тим поки що вона характеризується різноспрямованістю, нескоординованістю діяльності певних відомств, непослідовністю та непрозорістю в реалізації запланованих заходів. Не менш актуальними залишаються теоретико-методологічні проблеми сфери державної інформаційної політики, зокрема формування понятійно-категоріального апарату. Це стосується самого поняття «державна інформаційна політика».

Вказане поняття законодавчо закріплено, але сам зміст його не розкрито. Ст. 3 Закону України «Про інформацію» визначено основні напрямки державної інформаційної політики: забезпечення доступу кожного до інформації; забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; забезпечення інформаційної безпеки України; сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та

входженню України до світового інформаційного простору [1]. Науковці також не мають єдиних підходів щодо визначення його змісту.

Варто також погодитись із думками окремих науковців, зокрема О. Дем'янчука [2], Л. Бойко-Бойчук [3] щодо доцільності використання і законодавчого закріплення поняття «публічна інформаційна політика», складовою якої є державна інформаційна політика, враховуючи значний вплив на інформаційну політику недержавних/неурядових акторів (бізнесу, ЗМІ, наукових і технологічних установ, громадських і міжнародних організацій, органів місцевого самоврядування.

Проблеми інформаційної політики досліджували І. Аристова, В. Богуш, Г. Виноградова, О. Дубас, В. Кравченко, О. Литвиненко, Є. Макаренко, Г. Несвіт, О. Олійник, О. Соснін, О. Стариш, Г. Почепцов, О. Юдін та інші вчені. У тому числі кожним із авторів сформульвано власне бачення дефініції «державна інформаційна політика».

Узагальнення поглядів науковців дає можливість визначити два підходи щодо розкриття його змісту: розуміння вказаної дефініції у вузькому та широкому значенні. Представники першого підходу розглядають її як сукупність напрямів і способів діяльності держави з одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Таке розуміння суті інформаційної політики держави було юридично закріплене Законом України «Про інформацію» редакції 1992 р.

Вважаємо, що зведення державної інформаційної політики лиш до збору, використання і безпеки інформації надто звужує її як об’єкт аналізу, не розкриває її суті.

Прихильники другого підходу розглядають державну інформаційну політику як складне, багатокомпонентне поняття. Крім того, простежується тенденція до того, що науковці вкладають різний зміст у сам термін «політика» у вказаному словосполучені: як сфера взаємовідносин різних соціальних груп та індивідів з приводу використання інститутів публічної влади задля реалізації своїх суспільно значущих інтересів та потреб [4, с. 6], як план, курс дій держави у певній сфері, що ініціюється чи приймається урядом, політичною партією тощо [5].

О. Дубас наголошує, що державна інформаційна політика має забезпечувати взаєморозуміння і взаємодію влади і суспільства через ЗМІ та громадські зв’язки, координацію висвітлення діяльності органів влади, захист свободи слова, задоволення інформаційних потреб особи і суспільства, формування високої інформаційної культури громадян [6, с. 100]. Як бачимо, у цьому визначенні чітко виділяється трирівнева структура інформаційної політики, включаючи в її зміст забезпечення і захист прав в інформаційній сфері на трьох рівнях – держави, суспільства, особи. Окрім того, дослідник звертає увагу на такий важливий момент, як інформування населення про діяльність влади, що є неодмінною умовою прозорості її функціонування.

В. Карпенко наголошує, що державна інформаційна політика охоплює як внутрішні, так і зовнішні аспекти діяльності країни. Внутрішня політика спрямована на якомога ширше задоволення інформаційних потреб свого суспільства; зовнішня – на створення позитивного образу держави у світі, інформування світової громадськості про політичний, економічний, духовний, культурний, інвестиційний клімат в Україні, експорт на світовий інформаційний ринок українського продукту тощо [7, с. 147-148].

Розглянувши різні підходи до розуміння суті дефініції «державна інформаційна політика» варто сформулювати його таким чином: сукупність напрямів діяльності держави в інформаційній сфері, які ґрунтуються на певній нормативній базі і передбачають, насамперед, посилення інформаційної безпеки держави, суспільства, особи та мають внутрішнє і зовнішнє спрямування.

Список використаних джерел і літератури

1. Про інформацію. Закон України від 2.10.2020 року № 2657-XII (зі змінами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12

2. Дем’янчук О. П. Публічна політика в системі управління суспільним життям / Система розробки та здійснення публічних політик в Україні. К.: Вид-во «Факт». – С. 5 - 21.

3. Бойко-Бойчук Л. Аналіз державної політики підтримки місцевого самоврядування в Україні / Система розробки та здійснення публічних політик в Україні. К.: Вид-во «Факт». С. 169 - 189.
4. Політологія: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О. В. Бабкіної. К.: Видавничий центр «Академія», 1998. 368 с.
5. Пашкова В. С. Інформаційна політика і бібліотека // Бібліотека і влада. Збірник статтей до Міжнародної науково-практичної конференції. К., 2000. С. 4 - 16.
6. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті: Монографія. К.: Генеза, 2004. 208 с.
7. Карпенко В. О. Інформаційна політика та безпека. К.: Нора-Друк, 2006. 320 с.

Юник І. Г., кандидат наук з державного управління, доцент
Тишківська А. В., студентка
Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

На сучасному етапі функціонування та розвитку вітчизняного управління важлива роль належить пошуку нових методів та технологій управління в органах публічної влади. У період реформування та вдосконалення органів публічної влади в Україні гостро постає питання про значимість стратегічного управління в цій сфері та його правового забезпечення.

На сьогодні різні за масштабом, сферою суспільного життя та терміном дії стратегії регулярно приймаються центральними та місцевими органами виконавчої влади, їх структурними підрозділами, а також органами місцевого самоврядування різних територіальних рівнів.

Вперше в незалежній Україні розроблено науково обґрунтований документ стратегічного рівня – Програма «Україна – 2010» у 1999 р. Основними напрямами програми передбачалось інтеграція України у світову економіку з пріоритетами соціального прогресу, екологічно безпечного сталого розвитку та демократичних перетворень [1].

Проте, становлення цілісної системи прогнозування та планування в Україні на державному рівні розпочалося з прийняттям Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 р., який визначив основні форми державного планування та структуру системи прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, а також порядок їх розробки та реалізації [1].

Вже у 2013 р. в Україні започатковано інтегрований підхід щодо формування та реалізації державної регіональної політики на середньо- та довгостроковий період завдяки прийняттю Стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [2]. Вона створює організаційно-праове підґрунтя для динамічного та збалансованого розвитку України та її регіонів у забезпеченні їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення та узгодження стратегічних пріоритетів регіонального розвитку України із стратегічними пріоритетами регіонального розвитку країн ЄС.

Новим етапом у сфері стратегічного управління в Україні стало ухвалення Стратегії сталого розвитку «Україна–2020», яка мала покласти початок системному впровадженню нової економічної, соціальної та екологічної політики України. Метою стратегії, зважаючи на тодішні політичні події в країні, було задекларовано досягнення європейських стандартів життя та гідного місця Україні в світі. Документ був створений орієнтуючись на європейські взірці, зокрема на стратегію «Європа – 2020», по своїй суті став найважливішим стратегічним документом країни.

Останні декілька років можна спостерігати позитивні зміни в підходах до формування стратегічного управління в органах публічного управління: влада більш ретельно бере до уваги та опрацьовує зміст стратегії та відповідальніше відноситься до виконання її положень. Прикладом може послужити проект стратегії «Україна – 2030», що став значним прогресом порівняно з попередньою стратегією. Вектор розвитку України залишено той самий – інтеграція в Європейський Союз. Стратегія «Україна – 2030» виглядає більш допрацьованою

та реалістичною – замість переліку реформ тепер присутні чіткі стратегічні цілі, описано як саме буде впроваджуватися стратегія, як буде відбуватися моніторинг, а індикатори – відштовхуються від реального стану речей і реалістичні до виконання. Проект стратегії «Україна-2030» враховує також оновлену стратегію сталого розвитку ЄС «Європа – 2030» та Цілі Сталого Розвитку 2030 [3].

З метою вдосконалення системи державного управління і відповідно підвищення рівня конкурентоспроможності країни ухвалена Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року. Результатом ухвалена реалізації цієї Стратегії повинна стати більш ефективна та підзвітна громадянам система державного управління, яка працює в інтересах суспільства, забезпечує сталий розвиток країни та надає якісні послуги [4].

Нещодавно Кабінет Міністрів України ухвалив Державну стратегію регіонального розвитку на 2021-2027 роки, в якій зазначив, що «стратегічною метою державної регіональної політики є розвиток та єдність, орієнтовані на людину, гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні». Першою стратегічною ціллю зазначено «формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах». Документ містить європейські підходи до розвитку регіонів. У стратегії визначено, як держава буде розвивати та підтримувати території, зокрема, міські агломерації, монофункціональні міста, сільські території у несприятливих умовах, гірські райони, макрорегіон «Азов-Чорне море», прикордонні території та інші.

Також за ініціативою Президента та Прем'єр-міністра України, уряд офіційно розпочав створення Національної економічної стратегії-2030. Ініціативи, закладені у стратегії, будуть виділені у державні цільові програми і почнуть реалізовуватися вже з 2021 року. Акселераторами переходу до інноваційної моделі мають стати зміни у:

- підходах до державного управління – забезпечити чіткий розподіл відповідальності, усунути дублювання повноважень, викорінити корупцію, забезпечити верховенство права.
- якості економічного зростання – воно має стати інноваційним, інклюзивним та стійким;
- політиці зайнятості – зайнятість із гідною оплатою праці скорочує як абсолютну, так і відносну бідність, зменшуючи завдяки цьому нерівність.
- сферах охорони здоров'я і освіти – мають оновлюватися освітні стандарти, освітній процес повинен будуватися на основі інклюзивності та цифровізації, формуватися та розвиватись освітньо-наукові кластери.

На сьогодні, вже багато територіальних громад розробили та ухвалили стратегії розвитку. Варто зауважити, що цей документ за чинними законодавством не є обов'язковим, але без нього громади втрачають багато потенційних можливостей. У європейських країнах відсутність стратегії адміністративно-територіальної одиниці базового рівня є недопустимою. Натомість в Україні більшість грантових проєктів вимагають узгодженість заявок із місцевою стратегією розвитку, що де факто робить її обов'язковою. Громади по-різному підходять до процедур розробки стратегії, але усі погоджуються, що надзвичайно важливим є залучення жителів об'єднаної територіальної громади до цього процесу, оскільки саме це дозволяє врахувати реальні потреби конкретної громади.

Отже, останнім часом стратегічне управління як інструмент публічного управління особливо активно використовується в діяльності органів публічної влади. На загальнодержавному рівні за ініціативою Президента України, Уряду, Верховної Ради України затверджуються різноманітні стратегії в багатьох сферах суспільного життя, а на місцевому рівні стратегічні документи ухвалюють об'єднані територіальні громади.

Список використаних джерел і літератури

1. Ісаєва Н. І. Шляхи вдосконалення системи стратегічного планування в Україні на сучасному етапі. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2015/4/EV20154_088-096.pdf (дата звернення 14.11.2020 р.).

2. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серп. 2014 р. № 385. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11 (дата звернення 14.11.2020 р.).

3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: проєкт. URL file:///C:/Users/user/AppData/Local/Temp/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf (дата звернення 14.11.2020 р.).
4. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року: розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2016 р. № 474 . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#n268 (дата звернення 14.11.2020 р.).

Яроменко Т. С., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ, ПОВ'ЯЗАНИМ З НЕЗАКОННОЮ ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ

У нашій країні існує актуальна проблема продажу українцями своїх органів за кордон. Щоб подолати цю проблему, закон посилює кримінальну відповідальність за порушення порядку трансплантації органів. Відповідні зміни, внесені до ст. 143 Кримінального кодексу України [1]. Відповідно до прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині»[2]до 1 жовтня 2018 року Кабінет Міністрів України повинен був забезпечити утворення та функціонування Єдиної державної інформаційної системи трансплантації, забезпечити її інформатизацію, адміністрування, програмне забезпечення та наповнення відповідною інформацією у порядку, визначеному законом та іншими актами законодавства. На сьогодні ще не функціонує єдина інформаційна система, яка визначатиме пару донорпацієнт, ніяких змін до Ліцензійних умов провадження медичної практики у зв'язку із вступом у силу закону не внесено. Не визначені тендери для такої програми, не закуплене обладнання для лікувальних закладів і немає професійно підготовлених лікарів.

Підставами криміналізації порушень встановленого законом порядку трансплантації органів або анатомічних матеріалів людини є: високий ступінь їхньої суспільної небезпеки; необхідність кримінально-правових гарантій реалізації конституційних прав людини щодо її життя і здоров'я, честі, гідності, недоторканності та безпеки; об'єктивна необхідність кримінально-правової охорони здоров'я донорів, реципієнтів та лікарів; наявність «чорного ринку» людських органів або тканин та проявів трансплантаційного «туризму» (продажу органів і тканин у разі виїзду за кордон); необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами тощо [3, с. 13]. Усі ці підстави зумовлюють необхідність вироблення заходів щодо протидії та запобігання незаконній трансплантації анатомічних матеріалів людини. Формування та розробка заходів запобігання та протидії злочинам, пов'язаним із незаконною трансплантацією, неможлива без аналізу основних детермінант злочинності у сфері трансплантації анатомічних матеріалів людини, оскільки вона є сферою суто медичної діяльності, проте неможливо обійти й проблеми правового регулювання.

В Україні потрібно створити впорядковану цілісну систему з трансплантації. Необхідно створити єдиний координаційний центр, який координуватиме роботу всіх учасників, задіяних під час трансплантації. Дії при появі донора повинні бути скоординовані: від виїзду бригади вилучення органів, до доставки органів у клініку для пересадки. У розвинених у сфері трансплантації країнах для цього використовується авіація, тому що час дієздатності органів невеликий. До того ж має бути скоординована доставка пацієнта, який перебуває в черзі на донорський орган.Фінансування здійснюватимуть за бюджетною програмою «Лікування громадян України за кордоном» [4].

Отже, для того щоб врегулюватице питання, необхідно вдосконалити законодавчу базу, передбачити достатнє державне фінансування, а також запровадити передовий досвід європейських країн щодо врегулювання трансплантації тканин або органів людини. Також необхідне проведення роз'яснювальної роботи серед груп населення, які потенційно здатні виставляти власні органи на продаж щодо шкоди для здоров'я подібних операцій і високої ймовірності стати жертвою шахрайських дій. А також підняти реальний життєвий рівень населення, щоб кожен громадянин мав змогу за потреби пройти лікування засобами, які передбачає трансплантологія. Для того щоб вирішити всі вищевикладені проблеми цієї сфери,

необхідне подальше безпосереднє дослідження проблем незаконної трансплантації анатомічних матеріалів людини. Мають бути створені дієві профілактичні заходи на загальнодержавному та локальному рівнях.

Список використаних джерел і літератури

1. Кримінальний кодекс України : Закон України : від 05.04.2001 № 2341-III (дата оновлення: 11.01.2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov. ua/laws/show/2341-14

2. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині : Закон України : від 17 травня 2018 р. № 2427-VIII // Голос України. – 2018. – № 115 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19 12.

3. Мусієнко А. В. Запобігання злочинам у сфері трансплантації органів та тканин людини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.08 / Мусієнко А. В. – Київ, 2010. – 20 с.

4. Про Державний бюджет України на 2019 рік : Закон України : від 23.11.2018 № 2629-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/2629-19

СЕКЦІЯ 4
ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Shevchuk O. I., student
State Tax University

ECONOMIC CRISES: PRINCIPLES OF PUBLIC ADMINISTRATION AND WAYS TO OVERCOME

The world history of human development is characterized by constant transformational changes. The impetus for global change is mostly crisis phenomena and processes.

Crisis translated from Greek means a break, a turning point; in medicine, a crisis is a turning point in the development of the disease; in psychology – a violation of the mental state of the individual; in economics and politics – aggravation, decline, deterioration of socio-economic and socio-political processes. Crises occur during the weakening of the system and the impossibility of its resistance to destructive tendencies [3].

The issue of the crisis is in the scientific interests of many well-known Western and domestic economists. In particular, economic crises as social phenomena were studied by the classics of economic theories: T. Malthus, K. Marx, J. Mill, W. Mitchell, P. Mombert, D. Ricardo, W. Rostow, A. Smith, D. Forrester, D. Freeman, J. Schumpeter, as well as M. Bunyatyan, E. Varga, K. Kautsky, S. Koval, M. Kondratiev, L. Mendelssohn, K. Rudy and others. Among domestic scientists it is necessary to note such as: A. Galchinsky, V. Geets, M. Kizima, E. Korotkov, S. Menshikov, S. Mocherny, M. Tugan-Baranovsky and others.

Given the different approaches to the interpretation of the essence of the crisis by scientists, it is worth proposing the following definition: crisis is a turning point in the development of systems, where the usual system is restructured and the steady state caused by imbalance and imbalance of its components. The economic crisis is a component of the economic cycle, which is manifested through negative economic phenomena caused by imbalances in the development of economic systems, and has undesirable consequences in the form of declining production, bankruptcy, rising unemployment and inflation, leading to deteriorating welfare [2].

In difficult conditions of uncertainty in the development of economic systems, a very important task is to develop a balanced and consistent policy for managing economic crises. In the event of a crisis as an inevitable phenomenon, it is necessary to develop a policy to mitigate the effects of the crisis, recommendations for overcoming the least likely probability of an economic recession. At the state level in order to counter the effects of the crisis should be adopted anti-crisis programs, packages of measures and action plans, which will be aimed primarily at restoring financial stability and strengthening the banking sector [4].

Crisis prevention and overcoming should become the main strategic guideline of the state economic policy. Crisis management at the state level should be based on the following principles:

- the optimal ratio between the public and private sectors. If the public sector demonstrates its inefficiency, it should move to privatization processes; if the private sector proves inefficient, nationalization processes should be pursued.
- high investment activity of methods of state regulation of the national economy. As a result of such influence there should be an increase in fixed assets of enterprises and an increase in the technical level of production.
- flexible financing. Ensuring this principle is possible by reducing the discount rate, changing the size and structure of taxes.

Taking into account the world experience of structural and transformational transformations in relation to modern conditions of Ukraine, the following measures should be adapted:

1. Diversification of budget funds: creating the maximum number of ways to generate income. In this case, due to falling production in any one industry, the economy as a whole will suffer less.

2. Job creation - to increase employment. This is good for the budget because it will receive more funds in the form of taxes, and, moreover, the population will spend more, stimulating production. To create jobs, it is necessary to maintain a favorable atmosphere for doing business [1].

3. Restraining inflation.

4. Financial control: at the exchange rate, at the interest rate.

5. Informing the population and enterprises: about the current situation, about forecasts and prospects, about recommendations for overcoming problems.

6. Update of the industrial sphere: equipment, technologies.

7. Support for key sectors of the economy, if necessary - adjusting the budget allocation (reducing spending on less important areas and increasing spending on more important ones).

8. Organization of state support of regional labor exchanges and retraining system, with the participation of enterprises in the system of additional education. Creating an open system of targeted support for the unemployed.

9. Initiating the process of creating a responsible economic community.

References

1. Gedikova N. Features of the modern system process transformation of Ukrainian society. Perspectives. 2014. № 1 (59). 44-48 pp.

2. Monastyrskaya N.I. The concept of "conflict": the definition of definitions. Science Time. 2014. № 11. 234–238 pp.

3. Podlesna V.G. Features of the current socio-economic crisis in Ukraine and the main guidelines for overcoming it. Scientific journal "Economy of Ukraine". 2015. № 6 (643). 74-81pp.

4. Strategic challenges of the XXI century to the society and economy of Ukraine: In 3 volumes. Vol. 3. / for ed. V.M. Geetsya and others. K .: Phoenix, 2007.

Базильчук Ю. Л., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ФУНКЦІЇ ЛІДЕРСТВА

Сучасні організації поставлені в складні умови. У цих умовах на перший план виходить робота лідера. Лідер має володіти передбаченням, гнучкістю, високою довірою в групі і вміти налагодити ефективні комунікації.

Лідерство – це не особистісні якості, не повноваження, не мотивація і не ідеологія. В першу чергу, лідерство – це система взаємовідносин в групі, коли одна людина (лідер) виступає з ініціативою і бере на себе відповідальність за дії групи і їх можливі наслідки, а інші (послідовники) готові реалізовувати запропоновану ініціативу і прикладати для цього значних зусиль. Лідерство – провідне становище окремої особистості або соціальної групи, обумовлене більш ефективними результатами діяльності.

Розрізняють такі види лідерства [1]:

• Ділове лідерство – характерне для організацій, які вирішують виробничі завдання; в його основі такі якості, як висока компетентність, вміння краще за інших вирішувати організаційні завдання, діловий авторитет, найбільший досвід в цій галузі діяльності. Ділове лідерство найбільш сильно впливає на керівництво. З діловим лідером добре працюється, він може організувати справу, налагодити потрібні ділові взаємозв'язки, забезпечити успіх справи.

• Емоційне лідерство виникає в неформальних соціальних групах на основі людських симпатій – привабливості лідера як учасника міжособового спілкування. Емоційний лідер викликає у людей довіру, випромінює доброту, вселяє впевненість, знімає психологічну напруженість, створює атмосферу психологічного комфорту. Емоційний лідер – це людина, до якої кожен в групі може звернутися за співчуттям.

• Інформаційне лідерство визначається тим, що його суб'єкт багато знає, може пояснити і допомогти знайти потрібну інформацію.

Найкращим буде лідер, який поєднає всі три якості, але такий універсальний лідер зустрічається рідко. Найчастіше, однак, зустрічається поєднання двох компонентів: емоційного і ділового, або інформаційного і ділового.

Функціями лідера (керівника) є [2]:

1. Спрямовуюча функція. Однією з найважливіших функцій лідера є встановлення пріоритетних цілей діяльності і функціонування групи і мотивування послідовників на її досягнення.

2. Функція планування. Лідер в тій чи іншій мірі перебирає на себе обов'язки розробника методів і засобів досягнення пріоритетних цілей. Ця функція може включати в себе як визначення безпосередніх кроків, так і розробку довгострокових планів діяльності організації. Нерідко лідер є єдиним «хранителем» плану дій: він один знає подальші шляхи, в той час як всі інші члени групи знайомі лише з окремими, не пов'язаними між собою частинами плану.

3. Контрольно-координуюча функція. Лідер є координатором діяльності групи. Незалежно від того, чи сам він розробляє основні напрями діяльності або вони пропонуються йому зверху, в коло його відповідальності незмінно входить функція спостереження за виконанням.

4. Адміністративна функція. Лідер є джерелом заохочень і покарань. При цьому, крім офіційних заходів заохочення і покарання, лідер, будучи основоположником групових норм, може застосовувати неформальні соціальні санкції та прийоми, за допомогою яких колектив висловлює повагу тим, чия поведінка відповідає його очікуванням, і проявляє невдоволення тими, хто не виправдовує покладених надій.

5. Експертна функція. Лідер часто є особою, до якої звертаються як до джерела достовірної інформації, або кваліфікованого фахівця, або просто за життєвим порадою.

6. Представницька функція. Лідер є офіційною особою групи, яка представляє її у зовнішніх інстанціях. Він ототожнюється з усіма членами групи, їх колективним розумом і цінностями, трансформує інформацію, яка витікає від групи, і яка надходить у групу.

7. Емоційно-регулятивна функція. Лідер є регулятором міжособистісних і ділових взаємин всередині групи, а також морально-психологічного клімату в колективі. При цьому регулювання може ним здійснюватися як особисто, так і через комунікативну мережу, складену з наближених до нього людей.

8. Нормотворча функція. Лідер багато в чому є засновником групових норм, а також еталоном, що задає тон поведінки і професійної взаємодії для інших членів групи.

9. Світоглядно-формуюча функція. Лідер багато в чому служить джерелом цінностей, що складають груповий світогляд. В цілому, він відображає ідеологію того суспільства, до якого належить група, однак саме він є контролером і транслятором інформації, яка надходить ззовні. Тому в масштабах організації приватна думка групи зазвичай більше відповідає образу мислення керівництва, ніж окремих рядових членів.

10. Символьна функція. Групи з високим ступенем згуртованості прагнуть не тільки до внутрішніх, але і до зовнішніх відмінностей від інших груп. Такі групи виробляють різні відмінності в одязі і поведінці. Нерідко лідери, будучи ядром таких груп, самі виконують функцію символів.

Список використаних джерел і літератури

1. Типология лідерства [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://psyera.ru/5434/tipologiya-liderstva.

2. Нефф Т.Дж., Ситрин Д.М. Уроки лидеров / Пер. с англ. А. Ф. Николаевой. М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. 487с.

Балаженко В. І., магістр
Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ АГРОБІЗНЕСУ

Поняття агробізнесу означає систему зв'язку підприємств споживчої ланцюжка сільськогосподарської продукції. Структурно агробізнес формують: безпосередньо виробники сільськогосподарської продукції; постачальники паливно-мастильних матеріалів, племінного матеріалу; виробники сільськогосподарської техніки; підрядні організації (будівельні, транспортні, логістичні, ремонтні, охоронні, підприємства громадського харчування та ін. підприємства); переробні підприємства; сільськогосподарські трейдери; підприємства, які продають продукцію кінцевому споживачеві; посередники різних рівнів та ін.

За територіальним критерієм, з метою оподаткування ми розрізняємо агробізнес, здійснюваний на місцевому, регіональному, національному та міжнародному рівнях. Місцева система агробізнесу базується в одному або декількох адміністративних районах, тобто на невеликій території. Регіональний рівень охоплює межі кількох регіонів в конкретному регіональному місцезнаходження. Національний рівень передбачає поширення агробізнесу в межах однієї держави. Міжнародний рівень агробізнесу виходить за межі однієї країни і заснований на співпраці підприємств агробізнесу двох або більше країн.

Лібералізація податкової політики є необхідністю в сучасній системі глобалізації, це ознака готовності до розширеного відтворення економіки країни або окремої галузі, зростання ВВП і формування позитивного балансу експортно-імпортного балансу.

У світовому співтоваристві нетарифні протекціоністські заходи, з одного боку, дають вільний доступ до ринку, а з іншого – обмежують його квотами, ліцензуванням, технічними бар'єрами і т. д. Такі дії для економіки України і для Аграрний сектор надзвичайно важливий, оскільки продукція вітчизняних суб'єктів аграрного ринку у багатьох відношеннях як і раніше поступається продукції зарубіжних виробників [1].

Аналіз оподаткування підприємств агропромислового комплексу регіонального рівня в останні роки показує перспективну динаміку його розвитку, що підтверджується збільшенням обсягів виробництва і його продажів. Кількість малих підприємств, в тому числі мікропідприємств, в агробізнесі та суміжних галузях також збільшилася. Це свідчить про зростання товарного типу агровиробництва, самостійної зайнятості селян в підприємницькій діяльності.

Досвід економічно розвинених країн в сфері оподаткування сільськогосподарської політики характеризується великою тривалістю, складністю і багатоетапністю цього процесу. Саме формування аграрної політики визначає подальші дії підприємств АПК в міжнародній торгівлі. Тому використання досвіду зарубіжних країн може справити позитивний вплив на швидке формування власної ефективної сільськогосподарської політики і розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

На жаль, сьогодні, незважаючи на значні зміни, які щороку вносяться в Податковий кодекс України, досі діє податкова система України, яка не забезпечує збалансоване з реальною економікою податкове навантаження на суб'єктів господарювання, її реформа викликана необхідністю для негайної стабілізації фінансової ситуації, стимулювання процесів економічного зростання і підвищення інвестиційної привабливості України на міжнародній арені в цілому [2].

Нинішня податкова система України зберігає ряд істотних системних недоліків. Дорожня карта для зміни податкових механізмів повинна будуватися на основі ранжирування основних проблем оподаткування, в тому числі: податкова нестабільність, високе податкове навантаження, складне і непрозоре податкове адміністрування, які служать стимулом для розвитку бізнесу в Україні, тіньова економіка, високі витрати, висока вартість контрабанди товарів на ринку, нерівномірне податкове навантаження на бізнес, неповернення ПДВ, відсутність довгострокових акцизів на політиків.

Найбільш складною є система податкового адміністрування, що характеризується: неякісної консультаційної роботою; проблема з поверненням платникам; відсутність достатніх електронних послуг для платників податків, технічно недосконалого програмного забезпечення; складність адміністрування податків і їх декларування; низька якість доказової бази і актів перевірок, негативна статистика розгляду адміністративних скарг на користь платників податків; збільшення суми податкової заборгованості та списання її боржникам як поганий.

Беручи до уваги міжнародний досвід застосування диференційованого підходу до реформування механізмів оподаткування сільськогосподарських підприємств, можна зазначити, що система оподаткування у сільському господарстві нашої держави потребує вдосконалення, зокрема, шляхом запровадження таких механізмів оподаткування, відповідно до яких сільськогосподарські угіддя мають бути об'єктом оподаткування для тих підприємств, які займаються вирощуванням зернових культур, а об'єктом оподаткування пільги на товари сільськогосподарських підприємств повинні визначатися доходами від реалізації сільськогосподарської продукції. Використання цієї пропозиції сприятиме рівномірному розподілу податкового навантаження на ті підприємства, які займаються виробництвом (вирощуванням) сільськогосподарської продукції залежно від виду їх діяльності, а також адаптації податкової системи нашої країни до вимоги законодавства інших держав [3].

У країнах з успішним досвідом регулювання оподаткування агробізнесу поступово створювався або повністю відкривався земельний ринок або ринок з частковими обмеженнями. Трансформація соціалістичної системи в капіталістичну призвела до зменшення частки сільськогосподарського виробництва у структурі валового внутрішнього продукту, але призвела до збільшення прибутковості та продуктивності сільськогосподарського сектору. Вибір моделі розвитку ринку сільськогосподарських земель у цих країнах дав поштовх для швидкого соціально-економічного розвитку і зростання частки агробізнесу у економіці держави.

Аналіз чинного податкового законодавства України та публікації вчених з цього питання показали, що для стимулювання розвитку агробізнесу в Україні необхідно активно застосовувати пільгові режими прямого оподаткування для організованих сільськогосподарських підприємств та ряд спеціальних режимів непрямого оподаткування сільськогосподарських підприємств; використовуються та скорочуються для стимулювання виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції через режим накопичення ПДВ, режим сплати субсидій та стягнення ПДВ із продажу окремих сільськогосподарських продуктів з використанням нульової ставки податку та непрямої підтримки виробництва тваринництва.

Список використаних джерел і літератури

1. Шпак О. Зміни у правовому регулюванні держпідтримки сільського господарства: проблема ефективності / О. Шпак // Українське право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrainepravo.com

2. Стратегічні пріоритети і завдання податкової реформи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/ content/articles/files/podatkova_ref-21822.pdf.

3. Тулуш Л. Д. Оцінка наслідків впровадження різних моделей реформування спецрежиму справляння ПДВ у сільському господарстві / Л. Д. Тулуш // Звіт про виконання етапу аналітичного дослідження на тему «Оцінка наслідків реформування спец режиму справляння ПДВ у сільському господарстві» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://agroconsulting.com.ua/novyna/515

Войтків С. В., к. т. н., генеральний конструктор
ТзОВ «Науково-технічний центр «Автополіпром»

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ВАГОНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Навіть в умовах сучасної світової кризи вітчизняне пасажирське вагонобудування, як частина однієї з найважливіших галузей транспортного машинобудування, повинно розвиватися. Адже тільки за умови постійного вдосконалення конструкцій пасажирських

вагонів можливе задоволення постійно зростаючих потреб та вимог населення до якості і комфортабельності пасажирських перевезень. Тим паче, що розвиток однієї галузі чи навіть однієї її сфери неможливий без паралельного розвитку суміжних галузей промисловості.

Як відомо, встановлений термін експлуатації пасажирських вагонів до списання становить 28 років. Більше того, у роботі [1] доведена можливість продовження їх терміну експлуатації ще на 15 років. Отже, сумарний термін експлуатації пасажирських вагонів складає 43 роки. У роботі [2] пропонується граничний термін експлуатації пасажирських вагонів на рівні 41 року. Оновлення парку пасажирських вагонів у період дефіциту інвестиційних коштів на придбання нових вагонів шляхом продовження терміну їх експлуатації і у роботі [3]. Станом на початок 2020 року інвентарний парк пасажирських вагонів налічував 295 од. (6 %) вагонів з терміном служби до 10 років, 143 од. (6 %) вагонів з терміном експлуатації 11-20 років, 1348 (26,3 %) вагонів з терміном експлуатації 21-28 років. Основна ж частина вагонів – 3340 од. або 65,3 % експлуатується уже понад 28 років [4]. Проте, усі дослідження щодо продовження терміну експлуатації пасажирських вагонів стосуються питань їх міцності. Але ж на протязі такого тривалого використання вагонів постійно змінюються і надалі будуть мінятися вимоги пасажирів щодо покращення якості та комфортабельності їх перевезень. А комфортабельність перевезень пасажирів залежить, у першу чергу, від компонувань та обладнання вагонів і планувань пасажирських приміщень. Отже, забезпечення сучасних (на той чи інший період експлуатації вагонів) вимог пасажирів до умов комфортабельності вагонів аж ніяк не можливе без постійного розвитку пасажирського вагонобудування.

Розвиток пасажирського вагонобудування на сучасному етапі економічного розвитку України можливий трьома основними шляхами, які передбачають:

- модернізацію існуючих вагонів шляхом відновлювального ремонту на основі застосування нових комплектувальних виробів та матеріалів;
- створення модифікацій існуючих вагонів на сонові застосування інших компонувальних схем та планувань пасажирських салонів;
- створення нових перспективних конкурентоздатних моделей вагонів суттєво вищих рівнів комфортабельності на основі компонувальних схем, які передбачають застосування одного тамбура та обладнання вагонів трьома-чотирма санітарними приміщеннями, у т.ч. однією-двома душовими кабінами загального користування.

Модернізація пасажирських вагонів, що перебувають в експлуатації щонайбільше 10 років, являється одним з економічно-доцільних шляхів їх оновлення з метою покращення рівнів їх комфортабельності. Проте, назвати цей шлях оптимальним не видається можливим для оновлення спальних пасажирських вагонів, особливо купейних. Адже обладнання таких вагонів бодай однією душовою кабіною практично не можливе. Шлях модернізації вагонів найбільш придатний для оновлення парку пасажирських сидячих вагонів. Основне завдання модернізації пасажирських вагонів – часткове покращення їх комфортабельності за рахунок застосування нових сучасних (на час проведення модернізації) комплектувальних виробів та матеріалів, а також за рахунок обладнання вагонів відсутніми системами (кондиціювання повітря у пасажирських приміщеннях, WI-FI, розетками для заряджання гаджетів тощо).

Досягнення суттєвого підвищення рівнів комфортабельності вагонів, особливо спальних, можливе шляхом створення модифікацій існуючих моделей на основі застосування інших планувань їх пасажирських приміщень. Він являється, фактично, проміжним відносно шляху створення нових перспективних і конкурентоздатних пасажирських вагонів, наприклад, спальних. Адже на базі кузовів існуючих вагонів шириною 2,4 м можлива реалізація проектів перспективних вагонів на основі застосування компонувальних схем, запропонованих у роботі [5].

Характерні особливості наведених вище шляхів розвитку пасажирського вагонобудування наведені у табл. 1.

Таблиця 1 – Особливості шляхів розвитку вітчизняного пасажирського вагонобудування

Шляхи розвитку вагонобудування	Вимоги виробництва				Рівень комфортабельності*
	вагон	планування	комплек-тувальні вироби	матеріали	
Модернізація вагонів	існуючий	існуюче	частково нові	частково нові	дещо вищий
Створення модифікацій вагонів		нове	нові	частково нові	суттєво вищий
Створення нових моделей вагонів	новий	принципово нове		нові	високий
Примітка: *По відношенню до рівнів комфортабельності існуючих моделей пасажирських вагонів					

Аналіз вимог виробництва пасажирських вагонів, наведених у табл. 1, показує що у сучасних умовах економічного розвитку України розвиток вітчизняного вагонобудування найбільш доцільний двома шляхами. Перший – модернізація вагонів – передбачає комплексний відновлювальний ремонт існуючих вагонів, які знаходяться в експлуатації через кожних 10 років. Другий – створення модифікацій вагонів з шириною по кузову 2,4 м. Обсяги фінансування на проведення модернізації вагонів становлять 25-30 % від вартості придбання нових вагонів відповідного типу та класу, а на створення нових модифікацій на базі кузовів існуючих вагонів – 40-60 %.

Загальна стратегія розвитку вітчизняного пасажирського вагонобудування повинна передбачати окрім всіх видів ремонту вагонів на протязі усього періоду їх експлуатації, пов'язаних, у першу чергу, із забезпеченням безпечності перевезень пасажирів, відновлювальні ремонти через кожний 10 років, основною метою яких являється підвищення комфортабельності вагонів. Відновлювальний ремонт вагонів повинен бути направлений на повну зміну інтер'єрів пасажирських та службових приміщень на основі застосування сучасних комплектувальних виробів та нових матеріалів та на обладнання вагонів відсутніми, на час його проведення, відповідними системами та пристроями.

Список використаних джерел і літератури

1. Остапюк Б. А. Продовження терміну експлуатації пасажирських вагонів. *Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетр. ун-ту залізн. трансп. ім. ак. В. Лазарана.* 2004. Вип. 4. С. 165-173.
2. Мямлін С. В., Рейдемейстер О. Г., Пуларія А. Л., Калашник В. О. Обгрунтування продовження терміну служби пасажирських вагонів із осередками корозії хребтової балки. *Наука та прогрес транспорту. Вісник Дніпропетр. ун-ту залізн. трансп. ім. ак. В. Лазарана.* 2015. № 5. С. 132-140.
3. Бараш Ю.С. Стратегія раціонального оновлення пасажирського вагонного парку в умовах дефіциту інвестицій. *Вісник Дніпропетр. ун-ту залізн. трансп. ім. ак. В. Лазарана.* 2006. № 10. С. 130-140.
4. Мартинов І. Е., Труфанова А. В., Бабенко А. О., Шовкун В. О. До питання забезпечення безпеки руху у пасажирському господарстві. *Зб. наук. праць УкрДУЗТ.* 2020. Вип. 190. С. 55-66.
5. Войтків С. В. Напрямки створення перспективних купейних спальних вагонів 1-го класу підвищеної комфортабельності. *Залізничний транспорт України.* 2020. № 2. С. 22-32.

Ворошан В. В., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ЗНАЧЕННЯ ТА МІСЦЕ КОМУНІКАТИВНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БІЗНЕСІ

В роботі елементом дослідження виступають комунікації та вміння їх правильно застосовувати в різних сферах.

Наразі комунікативний менеджмент відіграє важливу роль у різних сферах та навіть в загальному менеджменті. Комунікативним менеджментом варто вважати відповідну сукупність дій, які утворюються між людьми для обміну інформацією, та які є спрямованими

на дисципліну, поведінку, вміння спілкуватися з співробітниками та взаємодіяти з навколишнім середовищем.

Визначимо правила правильного спілкування та те, як необхідно себе вести, щоб не просто слухати співрозмовника, а чути і розуміти про що він говорить.

Варто відмітити, що кожен хоче аби співрозмовник чи слухач був зацікавлений та хотів і далі його слухати. Але перш ніж так вважати, необхідно врахувати, чи Ви такий же співрозмовник та уважний слухач, чи підтримуєте та дотримуєтеся Ви правил правильного спілкування.

Для того, щоб це розуміти, варто знати основні правила:

1. Умійте правильно говорити та в деяких випадках умійте змовчати;
2. Будьте врівноваженими, не перебивайте співрозмовника, поважайте старших та не суперечте з ними, адже в них вже є власний досвід, а також власна думка;
3. При розмові проявіть зацікавленість, таким чином ви даєте змогу людині проявити свої комунікативні вміння;
4. Намагайтеся знайти тему, яка буде цікава та актуальна для вас і вашому слухачеві;
5. Слідкуйте за інтонацією та показуйте позитивні жести, але контролюйте їхню кількість, бо надмірне використання може відлякувати слухача;
6. Ніколи не давайте людині поради, якщо вона того від вас не чекає;
7. Будьте допитливими, побільше цікавтеся різноманітною інформацією, щоб в подальшому мати змогу задати співрозмовнику правильно сформовані запитання.

Уміння слухати співрозмовника – є дуже важливим, воно є основою взаєморозуміння, на основі якого утворюються відповідні стосунки. Варто звертати увагу не тільки на те, про що говорить співрозмовник, а як він подає цю інформацію.

Щоб навчитися ефективно слухати співрозмовника, потрібно правильно налаштувати свій внутрішній стан для процесу пізнання. Необхідно відразу сприймати всю надану інформацію, і розуміти, який сенс до вас хочуть донести. Під час бесіди чи дискусії намагайтеся уточнити у співрозмовника почуте.

Поняття «слухати» і «чути» - значно відрізняються. Слухати, ми маємо здатність ще з народження, а от чути – це прояв, який допомагає вам запам’ятати та зрозуміти почуте, цей процес вимагає великої уваги та вмінь, які з’являються протягом певного часу.

Таким чином, якщо узагальнити все вище сказане, можна дійти висновку, що комунікації є важливим елементом взаєморозуміння між людьми. Якщо почати дотримуватися та використовувати всі норми і правила, можна дійти до відповідного прогресу. У вас з’явиться багато можливостей поліпшити свої володіння у спілкуванні з іншими співрозмовниками, де ви навчитеся їх не тільки «слухати», а й «чути».

Список використаних джерел і літератури

1. Зарецкая Е. Н. Деловое общение : учебник : в 2 т. М. : Дело, 2004. 168 с
2. Мальханова И. А. Коммуникативный тренинг : учеб. Пособие. М. : Академический проект, 2006. 224 с.
2. Осовська Г. В. Комунікації в менеджменті : курс лекцій. К.: Кондор, 2003. 218 с.

Гайдабура Р. В., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ КОМПАНІЇ

Підвищення ефективності управління вважається необхідною складовою успішної діяльності будь-якої компанії.

Наразі є велика кількість методів підвищення ефективності менеджменту, кожен з яких сконцентрований або на самому керівнику, його індивідуальних і професійних якостях, або на будь-якому елементі управлінської діяльності.

Робота по підвищенню ефективності менеджменту вимагає великих одноразових витрат, експлуатаційних витрат, витрат живої праці. При реалізації великих витрат потрібно провести всі розрахунки для оцінки ефективності. Для цього необхідно встановити:

- ті чинники, вплив яких забезпечить підвищення ефективності;
- напрями впливу цих чинників;
- всі показники для кількісного вимірювання ступеня впливу цих чинників;
- методи й оцінку розрахунку цих показників.

Одним з можливих варіантів підвищення ефективності управління менеджменту вважається «схема 7-С» компанії Маккінсі, в якій виділяються сім взаємопов'язаних напрямів аналізу, оцінки та вдосконалення системи управління організації [1].

На підставі результатів діяльності компанії і вивчення її системи управління розробляються і втілюються в життя необхідні заходи щодо підвищення ефективності менеджменту, які стосуються всіх її найважливіших елементів:

- вдосконалення структури управління компанією: має бути максимальне її спрощення, децентралізація більшості функцій, дефініція повноважень керівників з урахуванням кваліфікації та особистих якостей;
- розробка стратегії розвитку організації на основі аналізу її сильних і слабких сторін, розробка філософії і політики організації, що охоплює всі її функціональні області;
- розробка всієї інформаційної системи компанії, яка забезпечує ефективний зв'язок між персоналом і підрозділами компанії;
- розробка системи ухвалення рішень, правил і процедур управління, системи стимулювання;
- розробка системи підбору, навчання, оцінки та переміщення керівного персоналу, планування кар'єри керівників, використання стилю керівництва, коли розглядаються внутрішні і зовнішні чинники, які впливають на компанію;
- використання більш ефективних методів і оцінки при підборі персоналу, створення ефективної, сумісної структури персоналу, створення найбільш сприятливого соціально-психологічного клімату.

Подальша робота над підвищенням ефективності менеджменту має починатися з будь-якого елементу, того, поліпшення якого необхідне для компанії.

В ринкових умовах для ефективності управлінського процесу потрібно, щоб будь-який керівник, а також менеджер не тільки володів глибокими і універсальними знаннями, але також був швидким і ефективним, володів відчуттям нової, постійно виявленої ініціативи.

Істотним стимулом для підвищення кваліфікації менеджера та розвитку його ініціативи вважається систематичне просування. Керівник (менеджер) зобов'язаний знати, що питання про його просування підлягає обов’язковому періодичному аналізу.

Зростанню ефективності менеджменту має сприяти система підвищення кваліфікації персоналу. Стимулювання праці в підвищенні ефективності менеджменту – це спосіб винагороди працівника за участь у виробництві, заснований на зіставленні ефективності праці і вимог технології на цьому підприємстві. При розробці системи стимулювання праці для підвищення ефективності менеджменту керівництво підприємства має враховувати питання, пов'язані з розробкою планів розвитку загальної організаційної стратегії, політики підприємства.

Одним з найбільш дієвих шляхів підвищення ефективності управління менеджменту вважається мотивація.

Мотивація – стимулювання до діяльності, процес спонукання себе та інших до роботи, вплив на поведінку людини для досягнення особистих, колективних та суспільних цілей [2].

Значну роль в забезпеченні ефективного управління відіграє делегування – доручення виконувати завдання підлеглим.

Кожному з керівників необхідно знати, що домогтися результатів без уваги до персоналу і активної участі в процесі працівників неможливо. Навіть з високими фінансовими ресурсами, з працівниками не можна говорити про майбутній розвиток компанії. Кожен працівник зобов'язаний відчувати значущість своєї роботи в компанії і підтримку колективу і всього керівництва. Командний дух допомагає підвищити продуктивність і мотивувати людей на досягнення цілей [3].

Підвищення ефективності менеджменту, перш за все, залежить від ефективності ухвалених управлінських рішень. Всі управлінські рішення мають бути обдуманими і передбачати всі потенційні варіації формування подій.

Шляхи підвищення ефективності менеджменту з урахуванням всіх елементів діяльності підприємства різні. Але всі вони сконцентровані, в основному, на підвищенні професіоналізму, кваліфікації, персональних і ділових якостей керівників і всього персоналу, або на зміну стратегії підприємства, його організаційної структури, технології виробництва, умов праці та відпочинку, комунікаційних процесів і т.д.

Підприємство також самостійно вибирає шляхи і методи підвищення ефективності менеджменту, враховуючи специфіку своєї діяльності, організаційну структуру управління, економічні і соціальні результати діяльності, фінансові ресурси і багато чого іншого.

Підсумовуючи вищевикладене, необхідно відзначити, що існує значна кількість шляхів і методів підвищення ефективності менеджменту та вибір конкретного методу має здійснюватися, виходячи з конкретної ситуації.

Список використаних джерел і літератури

1. Работает ли ваша компания идеально? Модель McKinsey 7S [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://powerbranding.ru/biznes-analiz/mckinsey-7s-model/.

2. Мотивація ефективної роботи працівників. організаційна культура [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/298086/mod_resource/content/1Тема_7.PDF.

3. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом. Підручник. К.: Центручбової літератури, 2011. 468 с.

Дорофєєв О. В., здобувач
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

СТАНОВЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЄС В СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Державні закупівлі – процедура, за допомогою якої державні органи закуповують роботи, товари або послуги, – становлять приблизно 14% ВВП ЄС [1]. Їх річна вартість становить близько двох трильйонів євро, охоплюючи понад 250 000 державних органів по всій Європі. Більш того, оскільки державні органи в країнах ЄС є основними покупцями в таких секторах, як енергетика, транспорт, утилізація відходів, соціальний захист, охорона здоров'я та освіта, державні закупівлі також грають ключову роль в створенні робочих місць і стимулювання інвестицій [2]. Тому не дивно, що Європейська комісія (далі – Комісія) не тільки розглядає державні закупівлі як критично важливий для економічного зростання інструмент, але і як «критично важливий для відновлення економіки Європи» [2] інструмент здійснення загальної економічної політики, створення прозорої системи витрачання бюджетних коштів і стимулювання економічного розвитку в цілому.

Становлення законодавства ЄС в сфері регулювання державних закупівель бере свій початок з підписання в 1957 році Договору про заснування Європейського економічного співтовариства, в якому в тому числі була закріплена мета створення спільного ринку як сфери спільної компетенції ЄС і держав-членів. Загальна економічна політика ЄС, за невеликими винятками, поширюється на всі держави ЄС незалежно від їх членства в зоні євро. У Договорі про Європейський Союз вказується, що «держави-члени розглядають свою економічну політику як питання загальної турботи і погоджують її в Раді», який затверджує проект основних напрямків економічної політики держав-членів.

Внутрішній ринок завжди був ядром процесу європейської інтеграції. Чотири свободи: вільного переміщення товарів, послуг, робочої сили і капіталу, – які були розроблені для забезпечення економічного зростання і процвітання, стали ключовими аргументами для створення «більш тісного союзу». Проте, хоча закупівлі були предметом більш жорсткого європейського регулювання, вони практично не були порушені ринкової інтеграцією [3].

Оскільки державні закупівлі є предметом загальної компетенцією ЄС, до їх регулювання застосовується принцип субсидіарності національних механізмів регулювання. Відповідно до цього принципу Союз в сферах, які не належать до його виключної компетенції, діє лише тоді

і в такій мірі, в якій цілі запропонованої дії не можуть достатнім чином бути досягнуті державами-членами на центральному, регіональному або місцевому рівні, але, з огляду на масштаби або наслідки передбачуваної дії, можуть бути краще досягнуті на рівні Союзу (п. 3 ст. 5 Договору про Європейський Союз). Іншими словами, ЄС регулює політику закупівель в державах-членах з метою забезпечити функціонування внутрішнього ринку ЄС. що дає державам-членам певну свободу в здійснені процедур закупівель, що веде до їх «динамічної інтерпретації на національному рівні» [4, с. 18].

Положення про внутрішній ринок, викладені в Договорі про ЄС (ст. ст. 26-28, 30-36, 49-59), складають основу закупівельної політики ЄС. Важливо відзначити, що ці положення про внутрішній ринок застосовуються безпосередньо і скасовують національне законодавство (діє пріоритет законодавства ЄС) [5, с. 25]. Крім того, поряд з положеннями про вільне пересування в «первинному» право ЄС, починаючи з 1970-х років процедури і координація державних закупівель в ЄС регулювалися в формі директив. Прийняті в 1980-х і 1990-х роках Директива 89/665/ЄЕС від 21 грудня 1989 р. «Про засоби правового захисту в державному секторі ЄС», Директива 90/5318 від 17 вересня 1990 р. «Про закупівлі в комунальній сфері» і Директива 92/50/ЕЕС від 18 червня 1992 р. «Про координації процедур надання контрактів з суспільних послуг» стали основними кроками на шляху до загального режиму публічних закупівель.

Зокрема, в Директиві 92/50 / ЕЕС підкреслювалося, що «Державні закупівлі відіграють ключову роль як один із ринкових інструментів, які використовуватимуться для досягнення раціонального, стійкого і всеосяжного росту за умов найбільш ефективного використання державних коштів. З цією метою правила державних закупівель повинні бути переглянуті та вдосконалені з метою підвищення ефективності державних витрат, сприяння, зокрема, участі малих і середніх підприємств у сфері державних закупівель, і надання можливості постачальникам більш ефективно використовувати державні закупівлі для підтримки спільних цілей суспільства».

Нові директиви щодо спрощення процедур закупівель та гармонізації правового регулювання державних закупівель були прийняті в 2004 році [5, с. 55-58]. Серйозні зміни система регулювання державних закупівель зазнала з прийняттям 26 лютого 2014 року низки директив, що регулюють застосування державних закупівель в різних сферах. Це такі директиви, як: Директива № 2014/24/ЕС «Про регулювання державних закупівель і заміщає директиву № 2004/18/ЄС; Директива № 2014/25/ЕС «Про регулювання закупівель компаній, зайнятих в сферах водопостачання, електроенергетики, транспорту і поштового обслуговування, і заміщає директиву № 2004/17/ЄС»; Директива № 2014/23/ЕС «Про присудження договорів концесії», – які замінили раніше існуючу систему вторинного законодавства ЄС в цій галузі. Це було зроблено з метою позбавити правову матерію від розпливчастих формулювань положень про закупівлі, які привели до різних тлумачень і заяв в державах-членах ЄС, а також спричинили безліч судових розглядів. Процес реформування законодавства в сфері регулювання державних закупівель триває і сьогодні.

Таким чином, в даний час режим державних закупівель в ЄС складається з різних положень, викладених в Договорі про функціонування ЄС, Директиві 2014/24/EU про державні закупівлі, Директиві 2014/25/EU про закупівлі організаціями, що працюють в секторах водопостачання, енергетики, транспорту і поштових послуг, і Директиві 2014/23/ЄС про присудження концесійних договорів. Незважаючи на те, що положення про закупівлі охоплюють широку область державних витрат, низка сфер виключена з положень права ЄС. В цілому, державні закупівлі становлять собою складний і сильно фрагментований процес [6, с. 1-10]. Тому завданням Комісії було введення нового режиму, який спрощує, модернізує і підвищує гнучкість існуючих правил закупівельних процедур. Мета полягала в тому, щоб забезпечити більш широкий обсяг закупівель, інноваційні закупівлі і більш легкий доступ для малих і середніх підприємств і стартапів для стимулювання робочих місць, зростання та інвестицій. На думку Комісії, новий режим повинен сприяти транскордонним закупівель і сприяти вільному переміщенню товарів і послуг.

В цілому, при розгляді того, як розвивалася ця область політики, стає очевидним, що посилення гармонізації було, як і в інших областях внутрішнього ринку, всеосяжною стратегією ЄС. Таким чином, цілі закупівельної політики ЄС характеризуються наступністю: вільним переміщенням товарів і послуг, усуненням торгових бар'єрів і гармонізацією процедур закупівель між державами-членами з метою прискорення економічного зростання.

Список використаних джерел і літератури

1. European Commission. 2016a. Growth. Internal Market, Industry, Entrepreneurship, SMEs. Public Procurement. URL: https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_en.
2. European Commission. 2016b. “Growth. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs, Public Procurement Strategy.” URL: https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/strategy_en
3. Weishaar S. E. Striking an Uneasy Balance between Competition and Market Integration: The Case of EU Public Procurement. *Market Integration: The EU Experience and Implications for Regulatory Reform in China*. Berlin: Springer. 2016. P. 97–121.
4. Treumer S. Enforcement of the EU Public Procurement Rules. *Enforcement of the EU Public Procurement Rules*. Copenhagen: DJØF Publishing, 2011. P. 17–52.
5. Arrowsmith S. EU Public Procurement Law: An Introduction. *The EU Asia Inter University Network for Teaching and Research in Public Procurement Regulation,* University of Nottingham. 2011. P. 1-338. URL: https://www.nottingham.ac.uk/pprg/documentsarchive/asialinkmaterials/eupublicprocurementlawintroduction.pdf.
6. Bovis C. EU Public Procurement Law. Cheltenham, Northampton: Edward Elgar. 2012. URL: https://www.e-elgar.com/shop/eu-public-procurement-law.

Задорожний І. С., д. т. н., професор,
Ворошан В .В., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова
Задорожний С. В., пошукач
Головний економіст УКРГАЗБАНКУ

ПРОЕКТУВАННЯ ТА ПЕРЕПРОЕКТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Виживання організації в умовах швидко змінюючих зовнішніх і внутрішніх умов (глобалізація ринків, світова пандемія, закриття кордонів, внутрішня конкуренція олігархічних груп) потребує від керівництва організацій постійного пошуку нових напрямків проектування та перепроектування систем управління організаціям. Як стверджують теоретики з менеджменту, напрямки, пов’язані з маніпуляцією технічними ресурсами себе вичерпали [1]. Основним напрямком слід вважати перегляд відношень адміністрації організації з власним персоналом, а саме зміни умов їх праці. Це не нові підходи. В період технічного менеджменту (50-60 роки попереднього століття), коли товарів було не достатньо для задоволення попиту, любий товар знаходив свого покупця. Основним критерієм виживання організації був «Критерій кількості». Пізніше (70-80 роки попереднього століття) кількість товарів значно збільшилася і покупець мав можливість вибору з запропонованих самі якісні. Тому основним критерієм виживання і добробуту організації став «Критерій якості». Ще пізніше (90-2000 роки) покупець з усіх запропонованих став вибирати такі, які були якісні і ще мали якісь преваги перед іншими, тобто мали ознаки новизни (інновації). До попередніх критерії виживання організації добавився «Критерій введення інновацій». Якщо для виконання простих робіт в перші два періоди (кількості і якості) до персоналу ставилися задачі мати високі професійні навички і виконувати їх якісно, то на третьому періоді від персоналу були необхідні нові вимоги - персонал повинен володіти навичками творчості, тобто вносити в процес виробництва нові ідеї, нові технології і створювати високопродуктивні процеси. Такі підходи надавали організації розширити конкурентні можливості і давали нові шанси для виживання. Роль персоналу в житті організації постійно набував більш вагомого значення. Сучасний персонал повинен стати високопрофесійним, виконувати роботу вчасно. якісно і постійно працювати над новими ідеями, які б дозоляли модернізувати товари, надавати їм нові властивості і були конкурентними на ринку,що давало можливим стати першому на ринку (монополістом).

Для досягнення бажаних результатів в різні періоди часу теоретики з менеджменту вносили нові ідеї в розробку систем менеджменту. Так англійський теоретик з менеджменту Ф.Тейлор запропонував для підвищення продуктивності праці розділити виробничий процес на підпроцеси, по можливості спростити сам процес (вилучити зайві) і автоматизувати, чи механізувати окремі залишені частини і всі з'єднати в новий процес [1]. Такий підхід в багатьох випадках приводив до підняття продуктивність праці в декілька раз, що значно зменшувало собівартість товару.

Американський теоретик з менеджменту Г. Гантт запропонував при плануванні ввести елементи гнучких систем управління, а саме: терміни виконання робіт встановлювати гнучкими (не точними: не раніше і не пізніше), що дало можливість працівнику планувати роботу за своїми можливостями, причому оплату роботи оцінювати за досягнутими результатами, що не входило в протиріччя з кінцевими планами організаці [2].

Французький економіст Н. Корзье писав: «В послідовній сучасній революції в напрямку організаційної культури на перший план у виробництві виступає людський фактор: особиста компетенція, знання страви, дух підприємництва, відчуття нового, схильність до співпраці, вони стали визначальними якостями особистості працівника сучасного підприємства». Корзье стверджує, що в сучасній конкурентній боротьбі йде боротьба не за володіння матеріальними ресурсами, а за схильності до інновацій та за всебічне оновлення. В попередньому періоді, індустріального суспільства, на перше місце виступала раціональна політика. Сьогодні всяка раціоналізація втрачає своє значення, а на перший план виступають мобілізація можливостей особистості і духовні ресурси працівника. Такі рекомендації Корзье робить з наступних причин: в часи масового виробництва використовувалось багато трудових ресурсів, але низької кваліфікації. Високі технології використовувались дуже рідко, звідси і потреба в висококваліфікованих кадрах була не актуальна. Розвиток науки і поява високотехнологічних процесів змусив організації зайнятися пошуком методів і способів вдосконалення трудових ресурсів. Новими напрямками стали пошуки організаційних відносин на базі корпоративної культури. Це привело до необхідності організації нових високотехнологічних служб і підготовки нових спеціалістів, до розвитку їх особистих якостей, нових відносин, зміни культури. Основою цих змін стало навчання і отримання потрібних знань, необхідних для реалізації високотехнологічних процесів як в середині організації, так і з ринком.

Корзье запропонував основними напрямками змін в проектуванні і перепроектування систем управління наступні принципи: простоти, автономії, управління через культуру.

Принцип простоти заключається в зміні структури управління, а саме: структура повинна забезпечити вільний доступ до першого керівника (виключити проміжних керівників, вирішувати питання напряму з першим керівником, що підвищує мобільність комунікацій під час виробничих процесів і якість передачі інформації). Цей принцип дає можливість реалізувати нову цінностну установку, а саме: опору на кожного виконавця, на його духовні сили і здібності.

Принцип автономії тісно пов'язаний з принципом простоти. Для реалізації цього принципу необхідно працівнику надати можливість діяти самостійно, але при цьому він повинен нести особисту відповідальність за результати своєї роботи.

Принцип управління через культуру дозволяє реалізувати перші два принципи і уникнути ризиків при їх впроваджені. Цей принцип веде до збільшення можливостей впровадження самоуправління. На думку Корзьє командні принципи сьогодні перестають бути ефективними і використовувати їх слід мінімально [3].

Для управління через корпоративну культуру потребує нових принципів управління організаційною культурою. Це можливо, якщо планувати формування бажаних установок, цінностних орієнтирів та норм відносин. В цілому, такі принципи направлені на удосконалення нових методів управління – культурного менеджменту. Культурний менеджмент – це система управління організації при якій сам працівник планує стою роботу, організовує її виконання, виконує, контролює якість, звітується за результати і постійно

піклується на підвищення продуктивності власної праці. По суті справи, працівник постійно займається удосконаленням власної майстерності.

Корзье назвав такий підхід – відродженням власного ремесла (власної майстерності). У багатьох випадках такий підхід створює можливості відродження цілостності професії і, в свою чергу, удосконалення творчих можливостей працівника.

Реалізація приведених принципів проектування і перепроектування систем управління можлива при двосторонній згоді керівництва і персоналу організації. Така згода оформляється у вигляді документу «Колективного договору між керівництвом організації і Радою трудового колективу » на кожний трудовий рік [4].

Колективний договір включаючи наступні розділи: 1) Загальні положення; 2) Зобов'язання щодо виконання колективного договору; 3) Гарантії виконання зобов'язань Радою трудового колективу; 4) Виборчі та трудові відносини, забезпечення зайнятості; 5) Тривалість робочого часу і відпочинку; 6) Оплата, нормування та стимулювання праці; 7) Соціальний захист працівників; 8) Соціальний розвиток організації, оздоровлення та відпочинок; 9) Умови та охорона праці; 10) Розвиток професійних та духовних інтересів; 11) Прикінцеві положення; Особисті підписи керівника організації та Голови трудового колективу.

Цей документ містить всі бажані напрямки життя персоналу в організації, їх трудові відносини і показники які забезпечують достойний рівень задоволення трудовим життям в конкретній організації.

Список використаних джерел і літератури

1. Фредерик Уинслоу Тейлор. Принципы научного мнеджмента. М.:, Изд. Контроллинг. 1991. 104 с.

2. Генри Лоуренс Гантт. Труд, заработная плата и доход. 1910. 95 с.

3. Мишель Крозье. Современное государство - скромное государство. Другая стратегия изменений. Аналогия мировой политической мысли. // Зарубежная политическая литература XX века, М.: Мысль, 1997. С. 699-711.

4. Задорожный И.С., Казаринова Н.Л., Задорожный В.И. Менеджмент товарных инноваций. Учебник. Черкассы, 2010. 446 с.

Заєць О. П., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ВПЛИВ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ ДЕРЖАВИ

Економічна політика держави - це система соціально-економічних ідей та цілей розвитку країни, основні завдання, засоби їх досягнення, а також діяльність органів державної влади й управління щодо їх реалізації [1].

Сучасна світова економіка переживає стан кризи, основною відмінною рисою якої є її глобальний характер.

Криза є критичним загостренням протиріч; таким становищем, при якому існує загроза основним цінностям, інтересам чи цілям зацікавлених сторін, раптова поява небезпечних ситуацій, які не можливо вирішити за допомогою звичайних технологій, які зазвичай застосовуються для вирішення проблем [2].

Глобальна фінансова криза 2020 року, найгірша криза з часів великої депресії і 2008 року, яка перебуває в активній фазі.

Криза почала активно проявлятися весною 2020 року, під час падіння світового фондового ринку.

Поштовхом до падіння став коронавірус SARS-CoV-2, що вразив Китай, а потім і решту світу (Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила, що хвороба, викликана коронавірусом, сягнула масштабів пандемії) [3].

Через епідемію коронавірусу Україна також, як і більшість країн, опинилася на межі економічної кризи.

У країні, де більше шести років іде війна, зруйновано багато місто-утворюючих підприємств, інфраструктура, стався розрив виробничо-технічного та інформаційного кооперування, епідемія коронавірусу завдала тяжкого удару.

З березня Урядом введено карантин на всій території України. Певний час були закриті кордони, призупинено приміські сполучення, авіасполучення, залізничний транспорт [3].

Експерти прогнозують, що український ВВП впаде сильніше, ніж світовий – на 4,2 %. Водночас розкид оцінок дуже великий – від падіння на 6,6 % до зростання на 1,4 %. Але вже у 2021 р. почнеться поступове відновлення. Медіанний прогноз експертів – 2,4 % (розкид – від 1,5 до 4,4 %). Консенсус-прогноз передбачає скорочення споживання на 3 %, імпорту – на 12,2 %, експорту – на 7,9 %, промислового виробництва – на 6,1 %, сільськогосподарського – на 1,1 %. Інфляцію на 2020 р. експерти прогнозують на рівні 7 %, на 2021 р. – 5,9 %. Середньорічний обмінний курс прогнозують на рівні 28,85 грн/дол. у 2020 р. та 30,00 грн/дол. – у 2021 р. [4].

На початку березня 2020 року було обговорення дефолту України.

Економісти запевняють, що хоч економіка України, як і світу, переживає не найкращі часи, дефолт – це не вихід. Його наслідками, цілком вірогідно, також стануть зіпсовані кредитна історія та імідж перед міжнародними партнерами, різке знецінення національної валюти та відтік будь-яких інвестицій з країни. Українській владі доведеться мобілізуватись і задіяти всі можливі важелі для того, щоб пройти цю кризу з мінімальними втратами [5]

Зниження обсягів виробництва і реалізації продукції та послуг, зменшення замовлень, скорочення чисельності працівників - все це похитнуло не тільки українську економіку, а і світову в цілому (оскільки карантинні обмеження було введено в усіх країнах світу, де був стрімкий розвиток коронавірусу).

За січень – березень в Україні обсяги промислового виробництва скоротилися на 5,1%.

У цілому Україну в 2020 році може чекати падіння експорту і імпорту (на 10% і 14,5% відповідно), зростання дефіциту бюджету (до 8% ВВП) і підвищення рівня безробіття (до 9,5%).

За даними Державної служби зайнятості, на кінець травня кількість зареєстрованих безробітних зросла майже в 1,5 рази порівняно з березнем цього року, оскільки багато підприємств були вимушені припинити свою роботу.

Пандемія змусила повернутися трудових емігрантів, як наслідок втрата Україною мільярдів коштів, які були переведенні з закордону українцями, які працюють за межами держави.

Як зазначають експерти, наслідки падіння світової економіки будуть помітні в Україні приблизно у лютому 2021 року.

Якщо порівнювати з останньою глобальною кризою 2008-2009 рр., Україна підходить до цієї кризи в набагато кращих умовах: з точки зору зростання економіки, інфляції, платіжного балансу, банківської системи. Проте кожен день пандемії та карантину – це втрати для всіх: держави, бізнесу, громадян. Причому державі потрібні кошти водночас як на забезпечення боротьби з вірусом, так і для підтримки громадян, що найчастіше мають скромні накопичення. Найгірше те, що ця криза специфічна і спрогнозувати кінцеві витрати або втрати нині дуже складно [4].

Українська економіка може пройти світову кризу з мінімальними наслідками за умови збереження підтримки міжнародних донорів, передовсім – Міжнародного валютного фонду.

Водночас, як нагадують у Нацбанку, Україна зможе отримати наступні транші за нещодавно відкритою МВФ програмою stand-by лише за умови проведення реформ в енергетиці, боротьби з корупцією, посилення стійкості фінансового сектору та системи державних фінансів [6].

Підсумовуючи все вищевикладене, можна стверджувати, що сучасна криза похитнула увесь світ, в тому числі Україну. Світові знадобиться багато років аби оговтатися від пандемії.

Країни роблять все можливе, щоб відвернути другу хвилю пандемії COVID-19, адже розуміють що довготривалі карантинні обмеження, закриття кордонів можуть привести до падіння економіки як всередині країни, так і на міжнародному рівні.

Список використаних джерел і літератури

1. Державне регулювання економіки (2006) [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://library.if.ua/book/72/5236.html - Економічна політика держави та її види
2. Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1101"=1101
3. Глобальна фінансова криза 2020 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/ Глобальна_фінансова_криза_2020_року
4. Мінекономіки оприлюднило консенсус-прогноз з падінням ВВП на 4,2% [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://lb.ua/economics/2020/04/17/455574 _minekonomiki_obnarodovalo.html
5. Беззуб І. Економічна криза в Україні: вибір між дефолтом та МВФ [Електронний ресурс] / І. Беззуб // Громадська думка про правотворення. – 2020. – № 5 (190). – С. 11–18. – Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/5.pdf
6. Економічна криза буде глибшою, що це значить для України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.bbc.com/ukrainian/news-53163733.

Зухд К. Р., сттудент
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Система забезпечення фінансової безпеки держави відіграє важливу роль для ефективного функціонування публічної фінансової діяльності, що становить фінансову основу для виконання державою власних завдань та функцій. Із урахуванням зазначеного питання системи забезпечення фінансової безпеки держави були і залишаються особливо актуальними. За сучасних умов різноманітних викликів та загроз система забезпечення фінансової безпеки держави в цілому та окремі її елементи потребують детального розгляду та дослідження з метою її удосконалення. Саме досконала та ефективна система забезпечення фінансової безпеки держави спроможна протистояти сучасним викликам та загрозам фінансовій безпеці держави.

Комплексний характер фінансової безпеки держави обумовлює наявність досліджень даного явища, зокрема ученими-економістами О. І. Барановський, І. Ф. Бенько, В. К. Васенко, Н. М. Внукова, С. М. Еша, М. М. Єрмошенко, С. М. Калина, М. І. Савлук, О. Ю. Смолянська, А. І. Сухоруков, В. Т. Шлемко, та інших. Окремі питання системи фінансової безпеки держави, її особливостей та механізму правового забезпечення розглянуто у наукових працях таких учених-юристів, як Е.С. Дмитренко, С. Ю. Обрусна, К. М. Пасинчук, В. С. Чубань. Проте, варто зауважити, що наразі відсутні окремі наукові дослідження стосовно безпосередньо системи забезпечення фінансової безпеки держави та комплексного огляду літератури чи законодавчих положень стосовно даного питання. Така ситуація пов’язана з відсутністю у чинному законодавстві такого поняття, а отже – відсутня база для досліджень правових аспектів цього питання.

За сучасних умов посилення інтеграційних та глобалізаційних процесів на перше місце виходять питання забезпечення національної безпеки держави. Фінансова безпека є найважливішою її складовою частиною, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки зовнішніх та внутрішніх загроз: фінансові кризи, геополітична ситуація, вплив діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, корупція, нестабільність правової системи тощо [1, с. 103].

Як зауважує В. К. Васенко, сфера фінансової безпеки має власні суперечності, які обумовлюють складності функціонування та реформування даної системи в нашій державі. Так, науковець відносить до них наступні: «…насамперед суперечності між проведенням

реформ у фінансовій сфері та фінансовим станом громадян, суперечність між проголошеними цілями цих реформ та методами їх досягнення, суперечність між необхідністю збереження економічного потенціалу держави і завданням інтеграції України у світове співтовариство» [2, с. 71-72].

Як слушно зауважує Е. С. Дмитренко, зміст окремих елементів системи забезпечення фінансової безпеки не визначений у нормативних актах. Ці питання залишили поза увагою й учені, які досліджують фінансову безпеку [3, с. 47]. Більш того, варто погодитись з тим, що сутністю правового забезпечення фінансової безпеки є здійснюване державою за допомогою сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин у цій сфері, їх юридичне закріплення та охорона. Сукупність правових засобів, за допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин у сфері забезпечення фінансової безпеки відповідає приписам норм права — це механізм правового забезпечення [3, с. 51].

Варто зауважити, що в умовах сьогодення відбувається велика кількість реформ у системі органів державної влади, що покликані врегулювати питання дублювання повноважень у сфері забезпечення фінансової безпеки держави або ж заповнити прогалини, де взагалі відсутні важелі впливу на фінансову безпеку. У зв'язку з цим питання розробки системи забезпечення фінансової безпеки держави у цілому відходять на другий план, що має негативні наслідки. На нашу думку, першочерговим завданням для покращення стану системи забезпечення фінансової безпеки держави повинна стати розробка її концепції, що дозволить визначити вектори розвитку законодавства у даній сфері, виявити сфери повноважень та компетенції державних органів задля її забезпечення. Створення базису системи забезпечення фінансової безпеки держави та її нормативно-правове закріплення дасть поштовх для покращення стану фінансової безпеки у цілому, оскільки саме система є першочерговим елементом у реалізації усіх інших аспектів фінансової безпеки.

Також, для створення ефективного і повноцінного механізму забезпечення фінансової безпеки держави потрібно вирішити багато проблем, які стосуються того, як правильно сформулювати критерії і принципи фінансової безпеки, визначити першочергові фінансові інтереси країни; розробити механізм протидії чинникам, які можуть стати загрозою стабільному функціонуванню держави у фінансовій сфері. Необхідно вирішити проблеми, які стосуються системи забезпечення фінансової безпеки держави. При чому, ці проблеми існують у всіх складових: у кадровому забезпеченні, у правовому забезпеченні, а особливо – економічному, оскільки всі розробки щодо покращення стану фінансової безпеки держави розробляються наразі в умовах дуже обмеженої кількості ресурсів, що не завжди позитивно впливає на загальний результат. Якщо говорити про правове забезпечення, то наразі сфера власне фінансової безпеки держави не має належного правового забезпечення, яке б надавало можливість чітко розуміти питання її забезпечення, механізмів, загроз та інших питань, які безпосередньо стосуються фінансової безпеки.

Таким чином, наразі необхідно приділити значну увагу розробленню та удосконаленню у першу чергу повноважень та компетенцій суб'єктів забезпечення фінансової безпеки. Для цього необхідно здійснити їх перегляд, закріплених у чинному законодавстві з метою уникнення їх дублювання, а також врахування прогалин правового регулювання у сфері фінансової безпеки держави. Також на даному етапі розвитку нашої держави існує необхідність розробки комплексного плану заходів, які б дозволили належним чином реалізувати та впровадити механізм забезпечення фінансової безпеки держави. Реалізація подібного плану заходів здатна значним чином позитивно вплинути на загальний розвиток держави, на стабільність її фінансової системи та вжиття заходів, які б дозволили державі розвиватись, а не провадити політику «постійного підтримання», яка полягає у постійних неупорядкованих реформах, що покращують загальний стан фінансової системи лише на короткий строк. Питання фінансової безпеки, її розуміння та сутність мають стати на сьогодні пріоритетом у розвитку нашої держави.

Список використаних джерел і літератури

1. Обрусна С. Ю., Пасинчук К. М., Чубань В. С. Організаційно-правові аспекти фінансової безпеки держави. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 5. С. 99-103.

2. Васенко В. К. Механізм та система забезпечення фінансової безпеки держави. Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (м. Харків, 21 лютого 2014 року). 2014. С. 71-74.

3. Дмитренко, Е. С. Юридична відповідальність суб'єктів фінансового права у механізмі правового забезпечення фінансової безпеки України : монографія / Е.С. Дмитренко. К. : Юрінком Інтер, 2009. 592 с.

Калашник Н. Г., викладач
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОНЛАЙН-ПРОСУВАННЯ В МАРКЕТИНГОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Завдяки сучасним інтернет-технологіям компанії мають змогу забезпечувати зв'язки зі споживачами на новому якісному рівні. Одночасно зростає потреба в ознайомлені споживачів з потенційними можливостями та розмаїттям доступних послуг з продажу товарів, що відкриває мережа Інтернет. Використання інструментів онлайн-просування, на сучасному етапі є ефективним засобом ведення успішного бізнесу в сегменті електронної комерції. Проте, не всі інструменти однаково ефективні та доцільні на певному етапі діяльності.

Глобальна інформатизація веде до створення єдиного світового інформаційного простору, у рамках якого проводиться нагромадження, опрацювання, збереження й обмін інформації. Особливо питання ведення бізнесу, можливість працювати віддалено та онлайн постало під час пандемії та карантину. Аудиторія споживачів почала приділяти більше уваги реакції брендів на зміну ситуації в країні.

Мережа Інтернет з моменту свого виникнення використовується, як канал розповсюдження товарів. Саме за її допомогою застосовується значна кількість реклами, як способу просування товарів, серед яких доцільно виокремити: пошукову оптимізацію, контекстну рекламу, рекламу в соціальних мережах, банерну рекламу та продакт-плейсмент.

Онлайн-просування асоціюється із кількома бізнес-моделями. Концепція індивідуального маркетингу може стати основною в електронному бізнесі. Щоб підтримувати індивідуальний маркетинг, необхідно змінити діяльність і структуру компанії таким чином, щоб вона відповідала новим технологіям. Необхідно проаналізувати товари, послуги та інформацію, запропоновані компанією, і вирішити, які з них збільшать споживчу цінність при індивідуальному підході. Товари в цифровому форматі легко адаптуються для задоволення запитів індивідуальних споживачів, тоді як матеріальні товари, не можна змінити за бажанням замовника. Масова персоналізація дозволяє знизити ціну і при цьому підвищувати рівень задоволення споживачів, що, у підсумку, веде до підвищення прибутку.

Пошукові системи знають, що користувачеві цікаво в цей момент, соціальні мережі на основі даних профілю, обговорень, відвідування інших зовнішніх сайтів, географічного переміщення користувача, реакції на попередні рекламні пости дають змогу припускати, що користувачеві може бути цікаво завтра. Реклама в соціальних мережах складається з: SMM-просування (Social Media Marketing) і таргетованої реклами, тобто використання соціальної мережі, як майданчика для оголошень, націлених на певну групу потенційних клієнтів .

Наразі SMM активно розвивається, що пов'язано з підвищенням популярності соціальних медіа серед інтернет-користувачів.. Форми SMM-маркетингу різні і залежать від обраного типу соціального медіа: соціальні мережі, блоги та мікроблоги, форуми, соціальні закладки та каталоги, фотохостинги і відеохостінги, віртуальні і розраховані на багато користувачів.

До переваг реклами в соціальних мережах належать:

- можливість вибору цільової аудиторії з точним таргетингом;
- постійна підтримка контакту з потенційними клієнтами;
- можливість інформування клієнтів про нові пропозиції компанії;
- збільшення лояльності до компанії.

Поряд з SMM, у сучасному світі активно розвивається продакт-плейсмент – реклама прихована в нейтральному контенті. Таке розміщення інформації про продукти може позитивно позначатися на іміджі бренду і бути чудовим засобом виведення нового товару або послуги на ринок. На відміну від SMM продакт-плейсмент має безліч каналів впливу на споживача: візуальне зображення, звукові ефекти, медіа-платформи.

Серед переваг продакт-плейсментможна виділити:

- забезпечує лояльність аудиторії до брендів, які рекламуються таким чином;
- дозволяє встановити високий рівень контакту рекламодавця з кожним користувачем.

Для ефективної роботи підприємства запропоновано механізм централізованого впровадження інтернет-маркетингу. Локальні заходи передбачають розробку веб-ресурсів з наявністю усієї необхідної для підприємців інформації про інтернет-маркетинг та створення відповідних навчальних курсів з їх впровадженням у систему діяльності підприємства. Використання рекомендованих заходів дозволить підвищити рівень обізнаності працівників про систему інтернет-маркетингу та переваги її впровадження, що сприятиме зростанню ефективності діяльності підприємства.

Ураховуючи, що однозначно визначити найефективніший спосіб просування практично неможливо, бізнесу доцільно застосовувати комплекс комунікаційних заходів. При цьому важливої уваги заслуговує специфіка та завдання конкретної рекламної кампанії та продукту чи послуги,на яку вона спрямована.

Отже, для компаній, які тільки починають свою діяльність доцільно буде використати систему SMM просування. Для тих підприємств, які вже мають явний дохід – можливе застосування продакт-плейсмент, або комплексне застосування інструментів інтернет-маркетингу. Розраховувати на продакт-плейсмент, як на основний канал залучення аудиторії є доволі ризиковано. Данний спосіб може виявитися ефективним під час виведення бренду на ринок, або за наявності виражених характеристик у цільової аудиторії. Саме комплекс методів дає змогу компанії ефективно представляти свої товари, враховуючи основні тенденції та специфіку взаємодії з конкретною аудиторією. Використання запропонованої систематизації інструментів Інтернет-маркетингу надасть можливість більш ефективно вести бізнес в мережі Інтернет, тобто знижувати витрати виробництва, здійснювати ефективні маркетингові дослідження, автоматизувати процеси купівлі-продажу та інформування клієнтів, проводити аналіз ринку, підвищувати ефективність взаємодії покупця і продавця.

Варто зазначити, що використання інструментів інтернет-маркетингу має на меті збільшення продажів за рахунок синергетичного ефекту, оптимізацію рекламних витрат на залучення клієнтів, зростання обізнаності про товари і послуги компанії, залучення цільової аудиторії на сайт компанії, підвищення лояльності у наявних клієнтів, рекламно-інформаційну підтримку виходу нових продуктів на ринок, вибір каналів поширення інформації з урахуванням особливостей цільової аудиторії, що в кінцевому підсумку забезпечують максимальну ефективність рекламної кампанії продукту та є підґрунтям для зростання показників економічної ефективності підприємства.

Список використаних джерел і літератури

1. Голяков А.Д. Правила интернет-маркетинга. *Современные технологии.* 2019. С. 72–77.
2. Черненко О.Е. На шляху до пост-цифрового маркетингу в Україні: проблеми та завдання. *Маркетинг в Україні.* 2016. С. 4–11.
3. Далворт М. Н. Социальные сети. *Руководство по маркетингу и менеджменту инноваций.* 2018. С.248–249.

Карамишева Л. О., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Методи управління персоналом (МУП) – способи впливу на колективи і окремих працівників з метою здійснення координації їх діяльності в процесі функціонування організації. Наука і практика виробили три групи МУП: адміністративні, економічні та соціально-психологічні.

Адміністративні методи орієнтовані на такі мотиви поведінки, як усвідомлена необхідність дисципліни праці, почуття обов'язку, прагнення людини трудитися в певній організації, на культуру трудової діяльності. Ці методи відрізняє прямий характер впливу: будь-який регламентуючий та адміністративний акт підлягає обов'язковому виконанню.

Для адміністративних методів характерна їх відповідність правовим нормам, що діють на певному рівні управління, а також актам і розпорядженням вищих органів управління. Економічні і соціально-психологічні методи носять непрямий характер управлінського впливу.

Не можна розраховувати на автоматичну дію цих методів і важко визначити силу їх впливу на кінцевий ефект.

Адміністративні методи управління ґрунтуються на відносинах єдиноначальності, дисципліни і відповідальності, здійснюються у формі організаційного та розпорядчого впливу.

Організаційне регламентування визначає те, чим має займатися працівник управління, і представлено положеннями про структурні підрозділи, які встановлюють завдання, функції, права, обов'язки і відповідальність підрозділів і служб організації та їх керівників. На основі положень складається штатний розклад даного підрозділу, організовується його повсякденна діяльність. Використання положень дозволяє оцінювати результати діяльності структурного підрозділу, ухвалювати рішення про моральне і матеріальне стимулювання його працівників.

Економічні методи – це елементи економічного механізму, за допомогою якого забезпечується прогресивний розвиток організації. Найважливішим економічним методом управління персоналом є техніко-економічне планування, яке об'єднує і синтезує в собі всі економічні методи управління.

За допомогою планування визначається програма діяльності організації. Після затвердження плани надходять лінійним керівникам для керівництва роботою по їх виконанню.

Кожен підрозділ отримує перспективні і поточні плани з певними показниками. Наприклад, майстер ділянки щодня одержує змінно-добове завдання від адміністрації цеху і організовує роботу колективу, використовуючи методи управління персоналом. При цьому потужним важелем виступають ціни на продукцію, що випускається, які впливають на розміри прибутку організації. Керівник має піклуватися про те, щоб зростання прибутку забезпечувалося за рахунок зниження собівартості продукції, що випускається. Тому необхідно застосовувати чітку систему матеріального стимулювання за вишукування резервів по зниженню собівартості продукції і реальні результати в цьому напрямі. Величезне значення в системі матеріального стимулювання має ефективна організація заробітної плати відповідно до кількості і якості праці.

В умовах ринкової системи господарювання і складної взаємодії системи цін, прибутків і збитків, попиту і пропозиції посилюється роль економічних методів управління. Вони стають найважливішою умовою створення цілісної, ефективної і гнучкої системи управління економікою організації, яка виступає на ринку рівним партнером інших організацій в суспільній кооперації праці.

Для досягнення поставлених цілей необхідно чітко визначити критерії ефективності і кінцеві результати виробництва у вигляді сукупності показників, встановлених в плані економічного розвитку. Таким чином, роль економічних методів полягає в мобілізації трудового колективу на досягнення кінцевих результатів.

Соціально-психологічні методи управління засновані на використанні соціального механізму управління (система взаємовідносин у колективі, соціальні потреби і т.п.).

Специфіка цих методів полягає в значній частці використання неформальних факторів, інтересів особистості, групи, колективу в процесі управління персоналом. Соціально-психологічні методи базуються на використанні закономірностей соціології і психології. Об'єктом їх впливу є групи людей і окремі особи. За масштабом і способом впливу ці методи можна розділити на дві основні групи: соціологічні методи, які спрямовані на групи людей і

їх взаємодію в процесі трудової діяльності; психологічні методи, які направлено впливають на особистість конкретної людини.

Такий поділ є досить умовним, так як в сучасному суспільному виробництві людина завжди діє не в ізольованому світі, а в групі різних по психології людей. Однак ефективне управління людськими ресурсами, що складаються з сукупності високорозвинених особистостей, передбачає знання як соціологічних, так і психологічних методів.

Соціологічні методи відіграють важливу роль в управлінні персоналом, вони дозволяють встановити призначення і місце співробітників в колективі, виявити лідерів і забезпечити їх підтримку, пов'язати мотивацію людей з кінцевими результатами виробництва, забезпечити ефективні комунікації і розв'язання конфліктів в колективі.

Список використаних джерел і літератури

1. Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. Менеджмент персоналу : навч. посібник. К. : КНЕУ, 2004. 398 с.

2. Виноградський М. Д. , Виноградська А. М., Шканова А. М. Управління персоналом. : навч. посібник. К. : Центр учбової літератури, 2009. 502 с.

Карпич А. Ю., асистент
Ляльків О. С., студент
Київський національний університет ім. Т. Шевченка

СЕРЕДНЬОСТРОКОВЕ БЮДЖЕТНЕ ПЛАНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Криза вітчизняної економіки, що може спостерігатися останнім часом зокрема також і через вплив пандемії спричиненої COVID-19, може цілком змінити сучасну економічну систему України. Чітко сформульована економічна політика нашої держави, як система цілей її розвитку, а також засобів їх досягнення, неодмінно повинна спрямовуватися на забезпечення виходу з кризового стану та подальшого руху до економічного зростання.

На сьогодні, існують такі дві основні проблеми соціально-економічного розвитку в Україні (згідно проф. Лютого І.О.): (1) відсутність стратегії соціально-економічного розвитку, що мала б єдину ідеологічну концепцію та (2) необхідність прийняти рішення щодо ідеологічного підґрунтя стратегії відродження нашої держави [1, с. 57-58].

Бюджетна політика, що є складовою фінансової, а відповідно й економічної політики держави – це головний інструмент регулювання вітчизняної економіки. Саме через бюджети забезпечується економічний розвиток чи економічне падіння як на рівні держави, так і на місцях. Розглядаючи середньострокове бюджетне планування ОТГ можна відзначити, що це – діяльність із розроблення учасниками бюджетного процесу показників функціонування бюджету ОТГ у середньостроковій перспективі (на три роки). Основним стимулом для запровадження середньострокового бюджетного планування в Україні стали:

1) посилення реформи децентралізації, яка розпочалася в 2014 році та

2) інтеграція України в європейський простір, де таке бюджетне планування вельми розповсюджене (зокрема в Великій Британії, Німеччині, Швеції, Польщі, Румунії, Словенії та ін.).

Практика середньострокового бюджетного планування в Україні запроваджена не так давно, а саме її початком можна вважати 2017 рік, коли розпорядженнями Кабінету Міністрів України були затверджені Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки (від 08.02.2017 №142-р), а також План заходів з реалізації Стратегії (від 24.05.2017 №415-р). Однак тоді середньострокове бюджетне планування не набуло обов'язкового характеру. Тільки через рік, а саме 2018 року, Верховною радою України були внесені зміни до Бюджетного кодексу України щодо правового підґрунтя для запровадження середньострокового бюджетного планування (від 06.12.2018 №2646-VIII). Згідно затверджених ВРУ змін, перехід до такого планування мав відбутися з 2020 року, проте

в дійсності цього не відбулося, а тому на сьогодні запровадження середньострокового бюджетного планування як на державному, так і на місцевому рівні очікується з початку 2021 року.

Існують об'єктивні передумови для запуску практики середньострокового бюджетного планування для нашої держави в розрізі ОТГ. Так, бюджети ОТГ є дефіцитними – доходи та видатки, що вкладаються в той чи інший бюджетний період розподілені неефективно. Окрім цього, при плануванні доходів та видатків не враховується в повній мірі досвід минулих періодів. Як наслідок, видатки хронічно перевищують доходи. Також бюджети ОТГ залежні від інших бюджетів – ця проблема безпосередньо випливає з попередньої: через дефіцитні бюджети ОТГ отримують міжбюджетні трансферти, що посилює навантаження на них. В Україні присутня корупція та інші бюджетні злочини – сюди можна віднести зокрема непрозорість бюджетного процесу та упередженість його учасників. Можна додати, що бюджети ОТГ залишаються непоступовими – бюджети повинні прогресивно, а головне – планомірно розвиватися у розрізі досягнення запланованих цілей.

Варто зазначити, що специфіку середньострокового бюджетного планування доцільно розглядати паралельно з аналізом інших видів планування, зокрема поточного та стратегічного. Саме з такої перспективи можна розглядати середньострокове бюджетне планування ОТГ як медіатора між поточним та стратегічним плануваннями, яке робить їх реалізацію більш ефективною (через оцінку поточного планування та конкретизацію стратегічного) (рис. 1).

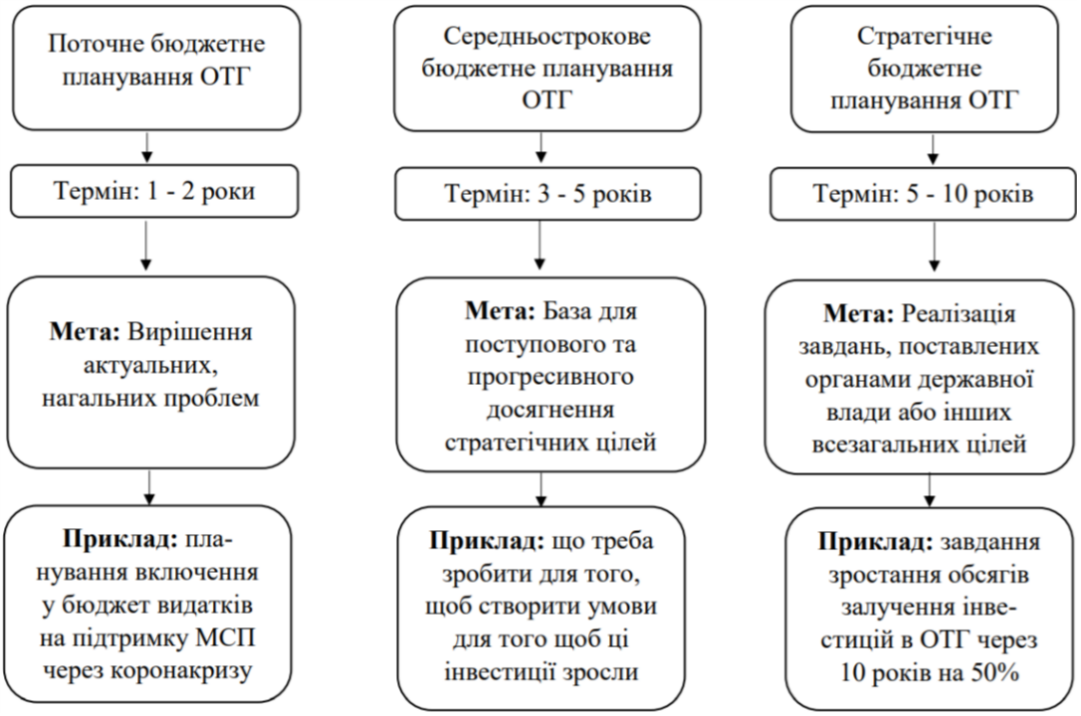

Рис. 1. Середньострокове бюджетне планування ОТГ в порівнянні з поточним та стратегічним плануваннями

Джерело: власна розробка авторів

Наразі виокремлюють такі ключові елементи середньострокового бюджетного планування у вітчизняних ОТГ: (1) план повинен покривати всі видатки; (2) строк планування складає 3 роки; (3) видатки мають обмеження, при цьому має бути їх деталізація за галузевою приналежністю; (4) реалістичне прогнозування, тобто враховувати реальну економічну ситуацію в державі та громаді; (5) видатки збільшується за умови вказання їх джерел; (6) аналіз потенційних відхилень; (7) поліваріантність: врахування усіх ймовірних сценаріїв [2, с. 20]. Застосування зазначених елементів середньострокового бюджетного планування дозволяє найбільш чітко та точно визначити оптимальні показники бюджету ОТГ. Також середньострокове бюджетне планування передбачає розробку відповідних документів

(Прогноз бюджету ОТГ), що робить сам процес більш відкритим і дозволяє попередити явище «відмивання коштів» з бюджету.

Таким чином, можна підбити підсумки, що середньострокове бюджетне планування оцінює поточне та конкретизує стратегічне. У реалізації бюджетної та, як наслідок, економічної політики України таке бюджетування відіграватиме визначальну роль, особливо на рівні об'єднаних територіальних громад.

Список використаних джерел і літератури

1. Лютий І. О. Фінансова політика: сучасні виклики та суперечності реалізації в Україні. *Фінанси України*. 2020. № 5. С. 50-62.

2. Запровадження цілісного середньострокового планування бюджету ОТГ: посіб. / [А. Бочі, Т. Овчаренко, І. Святна та ін.]. Київ, 2020. 86 с.

Клименко К. В., к. е. н, с. н. с.
Савостьяненко М. В., с. н. с.
НДФІ ДННУ «Академія фінансового управління»

АНТИКРИЗОВІ ІНСТРУМЕНТИ МВФ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Пандемія COVID-19 стала складним стрес-тестом як для розвинених країн, так і для країн з ринком, що формується, в тому числі і для України. У світлі безпрецедентної невизначеності і серйозних економічних наслідків, викликаних пандемією, МВФ продовжує відповідним чином адаптувати свої кредитно-фінансові інструменти. У той же час Фонд ставить своїм завданням встановлення реалістичних цільових показників, збереження довіри до програм і забезпечення активної участі самих країн в їх розробці. На сьогоднішній день Фонд надав фінансову допомогу – в основному із застосуванням інструментів екстреного і превентивного кредитування – приблизно 80 країнам. Крім того, понад 30 країн висловили зацікавленість в підтримуваних Фондом програмах з відновлення системи фінансового захисту і подолання безпосередніх наслідків пандемії.

За підрахунками МВФ, протягом декількох років через кризу, викликану пандемією коронавірусу, загальносвітові втрати у вигляді втраченого ВВП, можуть скласти близько 28 трлн дол. США. Через кризу МВФ розглядає варіанти подальшого розвитку інструментів кредитування для підтримки країн, що їх потребують [1].

У жовтневому випуску «World Economic Outlook» МВФ переглянув прогноз падіння глобальної економіки у 2020 р. з 4,9% до 4,4%, а зростання у 2021 р. – з 5,4% до 5,2% (зазначивши, однак, що воно буде частковим і нерівномірним). У Фонді наголошують, що вийти на траєкторію відновлення світова економіка змогла завдяки масштабній бюджетній підтримці урядами своїх економік (близько 12 трлн дол. США) та безпрецедентним заходам монетарної політики, до яких вдалися центральні банки. Усе це, на думку фахівців МВФ, дозволило запобігти розгортанню світової фінансової кризи (як у 2008 – 2009 рр.).

Для України оновлений прогноз МВФ передбачає скорочення ВВП у 2020 р. на 7,2% і зростання у 2021 р. на 3% (з досягненням темпу 4% лише у 2025 р.). Попри деяке покращення порівняно з попереднім прогнозом, перспективи України оцінюються МВФ значно гірше, ніж в середньому для країн Європи, що розвиваються: 2020 р. – падіння на 4,6%, 2021 р. – зростання на 3,9% [2].

Керівництво МВФ відзначає, що відносно стрімкі темпи падіння українського ВВП, порівняно з іншими країнами, обумовлюються відсутністю в домогосподарств значних обсягів заощаджень (що пригнічує споживання) та обмеженістю фіскальної підтримки економіки. Попри обмеженість можливостей, плановий дефіцит державного бюджету у 2020 р. було збільшено до 7,5% ВВП (порівняно з 2% у 2019 р.), а проект на 2021 р. передбачає дефіцит на рівні 6% ВВП, що цілком відповідає аналогічним показникам інших країн, що розвиваються [2].

У короткостроковій перспективі підтримувані МВФ програми перш за все спрямовані на стабілізацію економіки. Зокрема, мова йде про встановлення пріоритетів, пов'язаних з

витратами (наприклад, витратами на охорону здоров'я та іншими соціальними видатками, а також витратами на підтримку ліквідності і доходів фірм і домашніх господарств, які постраждали найбільшою мірою). Грошово-кредитна політика повинна бути максимально адаптована і одночасно враховувати інфляційні ризики, а політика щодо фінансового сектора повинна бути спрямована на запобігання кредитного стиснення при збереженні стійкого стану балансів установ [3].

Однак традиційних заходів політики може виявитися недостатньо. У деяких випадках можна розглянути питання про застосування додаткових заходів. Так, може бути максимально задіяна гнучкість, закладена в існуючу нормативну основу; крім того, можуть бути додаткові можливості для використання нетрадиційних заходів грошово-кредитної політики. В умовах поточної кризи моніторинг програм Фонду (в т. ч. в сфері екстреного фінансування) більшою мірою орієнтований на якість витрат і управління ними, ніж на конкретні вимірні умови, які традиційно пред'являються для кредитування МВФ – наприклад, показники запозичень центрального уряду [3].

У той же час офіційним органам країн буде необхідно зберігати маневреність при прийнятті заходів у відповідь на економічні шоки і для усунення майбутніх ризиків. У зв'язку з цим особливого значення набувають регулярні обговорення між органами державної влади та представниками Фонду про несприятливі сценарії і ефективні дії у відповідь на заходи політики при роботі як в рамках програм, так і наглядової діяльності.

На тлі збільшення рівнів заборгованості число країн, схильних до ризику важкої боргової ситуації, ймовірно, буде рости. У ситуації, коли не вдається встановити ступінь стійкості боргової ситуації країни, для визначення подальшого плану дій доцільним може бути продовження терміну погашення державних зобов'язань до тих пір, поки не з'явиться більша ясність щодо необхідності та можливого масштабу застосування заходів щодо полегшення тягаря заборгованості в майбутньому. Завдяки вивільненню критично важливих ресурсів і ослаблення тиску на валютні резерви продовження термінів погашення також може сприяти зниженню потреби в жорсткій економії і грошово-кредитних обмежень, які можуть призводити до збільшення економічних труднощів [3].

Нарешті, багато країн можуть бути в змозі впоратися з пандемією і її економічними наслідками без фінансування з боку Фонду, але при цьому можуть бути зацікавлені в страхуванні на випадок непередбачених шоків. Привабливим варіантом для таких країн є інструменти превентивного кредитування Фонду, здатні полегшити доступ на ринок при менших витратах. У міру поліпшення ситуації від цих інструментів можна буде поступово відмовитися: наприклад, країна з гнучкою кредитною лінією може перейти на використання лінії короткостроковій підтримки ліквідності.

Економіки більшості країн після пандемії зазнають суттєвих змін. Коли починатиметься фаза економічного відновлення, а наслідки кризи стануть більш очевидними, виникне необхідність у переорієнтації програм Фонду на реформи, що сприяють росту, з тим щоб допомогти країнам-членам досягти впевненого і стійкого виходу з кризи. Так, реформи, що дозволяють працівникам з легкістю міняти місце роботи, не настільки необхідні для стримування поширення вірусу і стабілізації економіки, проте можуть мати велике значення для адаптації до нової реальності, в якій економіка може зазнавати значні структурні зміни, пов'язані з поширенням цифрових технологій і наслідками зміни клімату[3].

Як наслідок, МВФ буде продовжувати співпрацю з іншими міжнародними фінансовими організаціями для реалізації структурних реформ. У їх числі заходи в галузі охорони здоров'я, управління боргом та соціального захисту, удосконалення системи управління кредитуванням, а також дії щодо підвищення стійкості до майбутніх ризиків в сфері охорони здоров'я і зміни клімату. Поточна криза стала вкрай серйозним випробуванням на стійкість і гнучкість для урядів і центральних банків. МВФ разом з партнерськими організаціями прагне підкріплювати їх зусилля відповідними діями на міжнародному рівні. У цьому контексті важливу роль продовжить грати ефективне використання інструментів кредитування Фонду.

Список використаних джерел і літератури

1. У МВФ назвали світові збитки від кризи через COVID-19. URL: https://news.finance.ua/ua/news/-/480244/u-mvf-nazvaly-svitovi-zbytky-vid-kryzy-cherez
2. Брак відповідальності: стан грошової сфери в Україні у січні – вересні 2020 року. URL: https://growford.org.ua/publications/brak-vidpovidalnosti-stan-grosovoi-sferi-v-ukraini-u-sicni---veresni-2020-roku
3. Кредитование МВФ в период пандемии и после ее окончания. URL: https://www.imf.org/

Критенко О. О., к. держ. упр.
Стоколюк В. В., студентка
Університет митної справи та фінансів

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Оновлення митної системи є комплексним та вкрай складним завданням, реалізація якого неможлива без системних законодавчих перетворень. Для того, щоб українські реформи були успішними, треба докласти чимало зусиль. Насамперед – визначити мету, встановити жорсткий таймлайн та персональну відповідальність. Митна реформа була розпочата саме за такими принципами. Кабінет Міністрів України прийняв План реформування і розвитку митних органів [3], метою якого є створення прозорої митної служби європейського рівня.. Держана митна служба в Україні за останні роки пережила багато змін, від закриття до створення нової, постійні зміни в керівництві.

Остання реформа призвела до створення 18 липня 2019 року Державної митної служби України, шляхом поділу Державної фіскальної служби. Державна митна служба України – центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства [5]. Кількість митниць скоротили до 16 штук, залишили кінологічний центр та лабораторію.

Оновлення митної системи є комплексним та вкрай складним завданням, реалізація якого неможлива без системних законодавчих перетворень. Аналізуючи ситуацію, що склалась, можна виділити три напрями оновлення.

По-перше, впровадження державного контролю на кожному етапі та радикальне скорочення корупційних ризиків. Зменшення людського впливу на процеси, впровадження діджиталізації і технічних засобів (сканери, ваги, камери, пломби, експрес-тести), жорсткий контроль за їхнім обов'язковим використанням (наприклад, виключена камера чи «зламаний» сканер розглядається як підстава до звільнення). Як інструмент профілактики зловживань та корупції застосовується моніторинг ризикових зовнішньоекономічних операцій та поділ контролю на аналітичні й фізичні процедури. З метою здійснення ефективних кадрових рішень функціонування митниці здійснюється наразі у форматі єдиної юридичної особи [4].

По-друге, забезпечення надання Державною митною службою якісного сервісу для доброчесних підприємців. Для цього потрібне застосування ясних та чітких правил, які відповідатимуть кращим практикам ЄС і світу. Запровадження такої практики а також якісні і прозорі електронні сервіси, мотивуватимуть до співпраці добросовісний бізнес.

По-третє, здійснення кадрового перезавантаження митниці з метою зміни її сприйняття у суспільстві як корупційної та неефективної. Оновлення персоналу планують здійснювати через тестування кваліфікації та оцінки доброчесності.

Щодо законодавчого оновлення, на увагу заслуговує Закон України "Про Митний тариф України" який набув чинності 3 липня 2020 року. Відтепер Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності приведена у відповідність до сучасної редакції Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньої митної організації (останньої версії 2017 р.). Закон забезпечує здійснення митного оформлення товарів в Україні із застосуванням сучасних міжнародних норм митного права в частині класифікації товарів. Це

призвело до спрощення співставлення даних митної статистики, забезпечило спрощення аналізу товарних потоків на митному кордоні України, прискорило митне оформлення.

На основі аналізу даних Державної служби статистики України [2] зовнішньої торгівлі товарами між країнами світу (табл.1.) бачимо, що за 8 місяців країна стала більше експортувати за деякими видами майже в 2 рази.

Таблиця 1 – Зовнішня торгівля окремими видами товарів за країнами світу, тис. дол. США

Назва	Січень 2020		Липень-серпень 2020	
	експорт	імпорт	експорт	імпорт
Живі тварини; продукти тваринного походження	86099,4	101360,6	189914,7	204100,4
Продукти рослинного походження	1132153	2032267,9	1961120,4	222690,8
Жири та олії тваринного або рослинного походження	454047,7	22665,9	779594,2	45809,38
Готові харчові продукти	309634,0	176093,6	487248,1	475904,6
Мінеральні продукти	397602,5	805842,6	814537,5	1275571,2
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	138504,6	519426,0	360978,9	1133430,1
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	55246,7	223508,3	108808,6	617993,2
Шкури необроблені, шкіра вичинена	106853,5	21073,3	20923,1	42982,9

Джерело: складено автором за даними Державної служби статистики України

У жовтні Державна митна служба виконала план надходжень на 98,4% і перерахувала до держбюджету 36,35 млрд грн (план на жовтень складав 36,93 млрд грн), що на 14,8 млрд грн більше ніж у січні (рис.1). До державного бюджету перераховано: до загального фонду – 29,97 млрд грн, до спеціального фонду – 6,38 млрд грн [1].

Надходження до держбюджету від митниці за січень-жовтень 2020р., млрд.грн

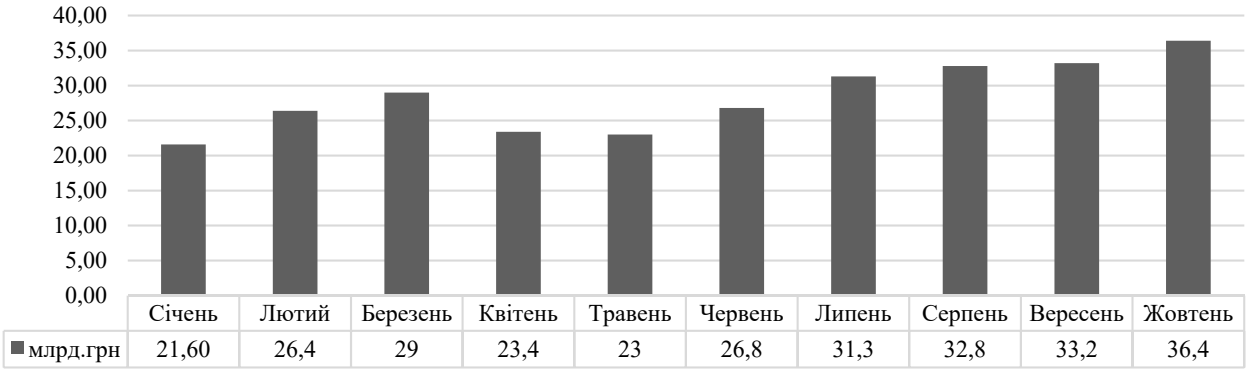

Джерело: побудовано автором за даними Державної митної служби України

У підсумку можна зазначити, що митна справа в Україні знаходиться ще на початковому рівні реформування. Митні надходження є одним із основних джерел наповнення державного бюджету України, тому робота митниць, їх модернізація та реформування – це шлях до покращення економічної ситуації в країні.

Список використаних джерел і літератури

1. Державна митна служба України: офіційний сайт. URL: https://customs.gov.ua

2. Державна служби статистики України: офіційний сайт. URL: http://www.ukrstat.gov.ua

3. Деякі питання реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13 травня 2020 р., № 569-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/569-2020-p#Text

4. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи: Закон України від 14 січня 2020 р., № 440- IX. URL: https://ips.ligazakon.net/document/JI00806I?an=1

5. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р., № 1200. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-derzhavnoyi-podatkovoyi-sluzhbi-ukrayini-ta-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini.

Коваль В. В., магістр
Задорожний І. С., д. т. н., професор
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПЕРЕПРОЕКТУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВОЮ УКРАЇНА. ПЕРІОДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ, НАМІРИ, РЕЗУЛЬТАТИ І ПРОГНОЗИ

Відказ від побудови комуністичного суспільства і взятий напрямок на побудову європейського капіталістичного потребував перебудови системи управління. Цей процес почався з президентської каденції Л.Кравчука починаючи з 1991 року. В першу каденцію Л.Кучми цей процес продовжувався повільно. В другу каденцію Л.Кучма став прихильником створення олігархату і розширення їх повноважень під гаслом «демократизації суспільства». В.Ющенко продовжив цю політику, але з орієнтацією на США. В. Янукович став перебудовувати систему управління до вищого ступеню централізації (з надіями управління, подібним як у СРСР). П. Порошенко знову почав активно підтримувати олігархічний напрямок, але вже в бік Євросоюзу і НАТО і повного розриву з Російською Федерацією під повним контролем США. Розглянемо деякі моменти перепроектування більш детально.

Згідно Закону України "Про місцеві державні адміністрації" (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 20-21, із наступними змінами) внесено зміни «Про місцеві державні адміністрації». В Статті 1 зазначено: «Місцеві державні адміністрації в системі органів виконавчої влади є місцевим органом виконавчої влади загальної компетенції і входить до системи органів виконавчої влади, при цьому здійснюють виконавчу владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці: області – обласні державні адміністрації, району – районні державні адміністрації.

В Статті 2 перераховані основні завдання місцевим державним адміністраціям: виконання Конституції, законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади; законність і правопорядок; додержання прав і свобод громадян; виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин - національно-культурного розвитку та інших програм, звітування про їх виконання; підготовку та виконання відповідних обласних і районних бюджетів; взаємодію з органами місцевого самоврядування та територіальними органами центральних органів виконавчої влади; реалізацію інших наданих державою повноважень, а також рішення відповідної районної або обласної ради.

В Статті 3 викладено основні принципи діяльності місцевих державних адміністрацій,які включають: верховенство права – спрямування діяльності на забезпечення прав і свобод людини і громадянина, здійснення її на засадах справедливості та гуманізму; законності – здійснення повноважень у межах та в порядку, встановлених Конституцією та законами України; відкритості – забезпечення постійного інформування суспільства про діяльність місцевих державних адміністрацій, гарантування доступу кожного в обсягах та порядку, визначених законом, до інформації про діяльність цих органів, забезпечення громадського обговорення актів місцевих державних адміністрацій; єдності державної політики – реалізація місцевими державними адміністраціями єдиної державної політики на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць, забезпечення одноманітного виконання законів, актів Президента, актів органів виконавчої влади вищого рівня; стабільності і наступності – забезпечення постійного здійснення повноважень місцевими державними адміністраціями, незалежно від змін політичного керівництва держави та державних органів, а також змін

адміністративно-територіального устрою; субсидіарності, децентралізації та деконцентрації – передача повноважень щодо надання адміністративних послуг, управління об'єктами державної власності та вирішення інших питань відповідно до закону органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади нижчого рівня; підконтрольності – забезпечення внутрішнього контролю та контролю з боку інших органів державної влади та громадськості за діяльністю місцевих державних адміністрацій; ефективності – забезпечення досягнення максимально можливих позитивних результатів при мінімально необхідних витратах ресурсів та часу.

Статтею 5 визначені правові засади (обмеження) діяльності місцевих державних адміністрацій, які повинні у своїй діяльності керуються Конституцією України, цим та іншими законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, органів виконавчої влади вищого рівня; Голови місцевих державних адміністрацій при здійсненні своїх повноважень відповідальні перед Президентом України та Кабінетом Міністрів України у межах їх повноважень.

У Розділі 2,Статтею 6, встановлюються порядок призначення та звільнення Голів обласної державної адміністрації та формування обласних державних адміністрацій, згідно яких Голови обласних державних адміністрацій призначаються Президентом за поданням Кабінету міністрів України.

Статтею 7 обумовлюється припинення повноважень Голів обласних державних адміністрацій Президентом України у разі: порушення ними Конституції України і законів України; втрати громадянства, виявлення факту подвійного громадянства; визнання судом недієздатним; виїзду на проживання в іншу країну; набрання законної сили обвинувальним вироком суду; порушення вимог несумісності та подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням; звільнення за поданням Кабінету Міністрів України; відставки у разі висловлення недовіри відповідною обласною радою.

В Розділі ІІІ визначається компетенція ОДА, а саме:1. ОДА згідно з Конституцією України забезпечує виконання окремих повноважень обласної ради, координаційних повноважень та повноважень із забезпечення законності на території області. 2. До координаційних повноважень ОДА належать повноваження забезпечення взаємодії з обласною радою, а також іншими органами місцевого самоврядування та координації територіальних органів (підрозділів) центральних органів виконавчої влади, що здійснюють свої повноваження у відповідній області, зокрема в частині виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та національно-культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин - також програм їх національно-культурного розвитку, а також координації підприємств, установ та організацій, що перебувають в управлінні центральних органів виконавчої влади (крім керівників установ, підприємств і організацій Збройних Сил та інших військових формувань України, а також керівників навчальних закладів, які обираються на посаду відповідно до закону) у відповідній області. 3. До повноважень забезпечення законності ОДА належать повноваження контролю за виконанням на території відповідної області Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади, сільськими, селищними, міськими радами, сільськими селищними головами, районними радами, територіальними органами (підрозділами) центральних органів виконавчої влади, що здійснюють свої повноваження на території відповідної області; забезпечення законності і правопорядку; забезпечення додержання прав і свобод громадян.

Статтею 24встановлюються відносини між районною РДА та ОДА: 1.ОДА в межах своїх повноважень координує діяльність відповідних РДА та надає їм методичну допомогу.

2. ОДА у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку здійснює контроль за їх діяльністю. 3. РДА підзвітні і підконтрольні відповідній ОДА. 4. Головами відповідних ОДА вносяться Кабінету Міністрів України кандидатури на посади Голів РДА.

У розділі VI визначений порядок формування районних державних адміністрацій РДА і призначення Голів цих рад. Статтею 40 визначений порядок утворення та реорганізація районних державних адміністрацій які здійснюється Кабінетом Міністрів України у визначеному ним порядку з урахуванням приписів Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань». Статтею 36 визначено прядок призначення Голови РДА. Цими ж статтями визначаються порядок їх ліквідації та звільнення. Голови районних державних адміністрацій призначаються на посаду Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України і ОДА на строк повноважень Президента України.

Стаття 41 визначається структура РДА. Вона включає: Голову РДА, його заступників (Першого заступника по адміністративній роботі та заступників за напрямками) та підрозділи, які забезпечують виконання повноважень РДА (які є і розпорядниками бюджетних коштів) і зв'язки з територіальними органами та органами ОДА, Кабміну і офісу Президента.

Статтею 46 визначені загальні засади здійснення повноважень РДА, а саме: забезпечення на території відповідних районів виконання Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади, сільськими, селищними, міськими радами, сільськими, селищними, міськими головами, територіальними органами (підрозділами) центральних органів виконавчої влади, що здійснюють свої повноваження на території відповідних районів; забезпечення законності і правопорядку; забезпечення додержання прав і свобод громадян, а також повноваження які забезпечують взаємодії з відповідними РДА, а також іншими органами місцевого самоврядування відповідних районів та координації територіальних органів (підрозділів) центральних органів виконавчої влади, зокрема в частині виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та національно-культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин - також програм їх національно-культурного розвитку.

У Розділі VIII визначені відносини РДА з державними органами України: Президентом, Кабміном, Центральними органами виконавчої влади, ОДА, відповідними РДА, з підприємствами, установами та організаціями, з політичними партіями, громадськими організаціями, релігійними організаціями та професійними спілками які функціонують на території РДА, а також з окремими громадянами.

У розділі X визначено забезпечення діяльності та відповідальності місцевих держадміністрацій,та їх посадових осіб. Статтею 68 визначено фінансування та матеріально-технічне забезпечення діяльності місцевих державних адміністрацій. Воно здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України за постановами і нормативами Кабміну.

Статтею 70 визначена відповідальність посадових осіб місцевих державних адміністрацій, а саме: керівники держадміністрацій можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності без звільнення, або з звільненням. Збитки, скоєні неякісними рішеннями держслужбовців оплачуються з Державного бюджету.

Цю лінію перепроектування продовжив і президент В. Зеленський, включивши турборежим у всіх гілках влади. Активною фазою перепроектування став Закон про «Децентралізацію». Основною ціллю реформи «Децентралізації» була одна-перепроектувати систему управління державою Україна з централізованим управлінням на нову – систему управління з сильними громадами.

На офіційному порталі Верховної Ради з'явився текст законопроекту про внесення змін до Закону України «Про місцеві державні адміністрації (МДА)» та деяких інших законодавчих актів України щодо реформування територіальної організації виконавчої влади в Україні №4298від 30.10.2020.

Ще у 2019 р. було прийнято ряд документів які розширили повноваження Кабміну. Він своїм рішенням практично відмінив добровільне об'єднання громад, а зробив це самостійно, часто без згоди самих громад,часто ігноруючи рішення попередніх громад. Фактично Кабмін відмінила добровільне об´єднання громад. За рішенням Кабміну з існуючих 7 тис. громад

повинно залишитися 1, 5 громад. З одного боку влада декларую самоуправління, а з іншого не забезпечую принципів вільного вибору партнерів. Люди на місцях не готові признати зверху нав´язані «нові громади». Багато громад не розуміють чому вони повинні передавати свої активи другим, названим «центральними господарствами». Все що пропоную влада схоже на дії влади СРСР в 1928-1930 роках, До чого це привело добре відомо - вивезення хліба з колгоспних комор і послідуючого голодомору населення у 1933 році. Сьогодні – пандемія, розвал економіки, створення ОТГ, а що дальші – і знову голодомор?

З набуттям чинності Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», в системі місцевого самоврядування з'явилося дві посади: голова ОТГ і староста. Виник новий вид службових відносин між головою ОТГ і старостою. Спільним між головою ОТГ і старостою є те, що посада і голови, і старости є виборною. Голова обирається усією об'єднаною територіальною громадою, а староста – жителями відповідного старостинського округу. Як голові, так і старості закон визначив чіткий перелік повноважень. Голова ОТГ не є прямим керівником старости. Він забезпечує виконання рішень ради всіма її членами, включаючи і старосту. Він може радити, але не вказувати.

Аналіз Закону і запропонованих змін потребують опрацювання деяких зауважень, а саме:

Зауваження 1. В Статті 3 повноваження ОДА та РДА націлені на ефективну роботу. Згідно теорії управління ефективність це оцінка процесу, а не результату. Повинно бути – результативності. Можна бути активним, діяти багато, хаотично і результат такої діяльності буде непередбачений, скоріше мінімальним, якщо не негативним.

Зауваження 2 до Статті 5, Розділу 1. Підзвітність тільки вертикальній лінії управління може створити конфлікт між прямим (Президент, Кабінет Міністрів України) та виборними органами самоуправління (Обласна рада, Районна рада).

Зауваження 3 до Статті 70, Розділу Х.Збитки, скоєні неякісними рішеннями Держслужбовців оплачуються з Державного бюджету. На наш погляд збитки скоєні неопрацьованими, або слабо опрацьованими рішеннями Держслужбовців повинні оплачуватися ними за власні кошти, що підвищить відповідальність.

Зауваження 4 до багатьох Розділів і Статей: 1) чинний закон містить чимало декларативних норм, які через нечіткість формулювань не діють; 2) містить норми, які дублюють інші закони чинні підходи до формування структури МДА спричиняють конфлікт інтересів;3) одні й ті самі підрозділи РДА та ОДА виконують одні і ті ж повноваження, що на наш погляд є надлишковими; 4)функція контролю виконання повноважень РДА та ОДА недостатньо розмежовані.

Висновки. Вирішення виявлених зауважень необхідно проводити відкрито на різних рівнях управління обласному, районному, сільському та місцевому, але остаточне прийняття Закону про Децентралізацію слід відкласти до внесення змін до Конституції України в частині зміни системи управління державою на субрегіональному рівні для реального забезпечення результативності і ефективності.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, № 13, - 222с.
2. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 38, -385 с.
3. Закон України «Про державну службу» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 4, -43 с.
4. Про внесення змін до Закону України "Про місцеві державні адміністрації" та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації та розмежування повноважень із органами місцевого самоврядування. *Проект 2020*.(на 30.09.2020,) -54с.

Коваль О. О., к. е. н.
Баліцька К. О., студентка
Східноєвропейський університет ім.Рауфа Аблязова

ВИКОРИСТАННЯ РЕГРЕСІЙНОГО МЕТОДУ В АНАЛІЗІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

Поняття регрессії та її різновидів описано в працях багатьох українських та зарубіжних вчених. Регресійний аналіз як метод оцінки діяльності підприємства використовували Л. І. Ріщук і С. А. Побігун при визначенні основних ризикоутворюючих факторів у діяльності нафтопереробних підприємств, оцінювали рівень їх впливу на прибуток підприємств за допомогою регресійного аналізу [1]. Л. С. Стригуль визначала й оцінювала інвестиційну привабливість підприємства машинобудівної галузі [2]. А. П. Тарасевич досліджувала економічний стан кондитерських підприємств України.

О. П. Чукурна аналізувала вплив на кінцеву ціну структури витрат на виробництво та збут машинобудівної продукції за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Підприємства з виробництва тари на даний час в Україні стабільно розвиваються, тому визначення факторів, які впливають на прибуток цих підприємств та відбір найбільшоги впливу є актуальним завданням. Виробництво тари є початковою ланкою багатьох галузей, наприклад торгівлі, тому зростання прибутку цих підприємств має важливе значення. На відміну від інших галузей, аналіз діяльності цих підприємств з виробництва тари з використанням регресійного аналізу висвітлювався не повністю.

Можна назвати такі фактори прямого впливу на прибуток підприємства з виробництва тари, як: обсяг реалізації продукції, ціна продукції, собівартість продукції, заборгованість покупців.

В економічних розрахунках у багатьох випадках між змінними існують залежності, коли кожному значенню однієї змінної відповідає не деяке певне, а множина можливих значень іншої змінної. Інакше кажучи, кожному значенню однієї змінної відповідає певний (умовний) розподіл іншої змінної. Така залежність отримала назву статистичної (або імовірної).

Виникнення поняття статистичної залежності обумовлюється тим, що залежна змінна підпадає під вплив неконтрольованих або неврахованих факторів, а також тим, що вимірювання значень змінних неминуче супроводжується певними випадковими похибками. В силу невизначеності статистичної залежності між X та Y для дослідження представляє інтерес усереднена по X схема залежності.

Така форма зв`язку між випадковими величинами називається регресією, тобто закономірністю у вимірюванні умовного математичного сподівання Mx(y). [3]

Якщо залежність між двома змінними така, що кожному значенню однієї змінної відповідає певне умовне математичне сподівання іншої, то така статистична залежність називається кореляційною:

$$Mx(y)=F(x) \qquad (1)$$

Найбільш простою залежністю е проста лінійна залежність або прямолінійна регресія, яка має вигляд

$$y=b_0+b_1x \qquad (2)$$

Для визначення прямолінійної регресії можна застосувати метод найменших квадратів (МНК), як найбільш простий метод визначення прямолінійної залежності.

Згідно методу найменших квадратів (МНК) невідомі параметри b_0 та b_1 обираються таким чином, щоб сума квадратів відхилень емпіричних значень y_i від теоретичних значень $\hat{y}_i$ була найменшою [4]:

$$S=\sum_{i=1}^{n}(y_n-\hat{y})^2=\sum_{i=1}^{n}(b_0+b_1x_i-y_i)^2\rightarrow \min \qquad (3)$$

За необхідними умовами екстремуму:

$$\begin{cases} \dfrac{\partial s}{\partial b_0} = 2\sum_{i=1}^{n}(b_o + b_i x_i - y_i) = 0 \\ \dfrac{\partial s}{\partial b_1} = 2\sum_{i=1}^{n}(b_o + b_i x_i - y_i)x_i = 0 \end{cases} \quad (4)$$

Звідси після перетворень отримаємо систему нормальних рівнянь:

$$\begin{cases} b_o n + b_1 \sum_{i=1}^{n} x_i = \sum_{i=1}^{n} y_i \\ b_o \sum_{i=1}^{n} x_i + b_o \sum_{i=1}^{n} x_i^2 = \sum_{i=1}^{n} x_i y_i \end{cases} \quad (5)$$

де:

$$\begin{cases} b_o + b_1 \bar{x} = \bar{y} \\ b_o \bar{x} + b_1 \bar{x}^2 = \overline{xy} \end{cases} \quad (6)$$

Після розв'язання останньої системи отримуємо коефіцієнт регресії Y по X:

$$b_1 = \frac{\overline{xy} - \bar{x} * \bar{y}}{\overline{x^2} - \bar{x}} \quad (7)$$

Коефіцієнт регресії Y по X показує, наскільки одиниць у середньому змінюються змінна Y при збільшені змінної X на одну одиницю. Формула обчислення параметру b_0 (вільного члена):

$$b_0 = \bar{y} - \overline{b_1 x} \quad (8)$$

Для визначення впливу обсягу реалізації продукції на прибуток виробничого підприємства потрібно взяти дані за n місяців діяльності підприємства. Початкова таблиця буде містити дані та підсумок обсягу реалізації (позначимо як x) та прибутку від реалізації (позначимо як y). Робоча таблиця буде мати такі дані як: xy, x^2 та y^2. Далі знаходяться невідомі змінні b_1 та b_0 через систему нормальних рівнян згідно (5) та (7).

Подальшим розвитком досліджень можна запропонувати розширення бази дослідження, а саме дослідження впливу на прибуток таких факторів, як собівартість продукції та заборгованість підприємства.

Список використаних джерел і літератури

1. Ріщук Л. І., Побігун С. А. Оцінка впливу факторів на діяльність нафто-переробних підприємств. URL : ournals .khnu.km .ua /vest nik /pdf /ekon/2010 _5_1/195-199.pdf.

2. Стригуль Л. С. Напрямки застосування кореляційно-регресійного аналізу та коефіцієнтного методу фінансового аналізу для оцінки інвестиційної привабливості підприємства. URL : http://repository. kpi. kharkov. ua/bitstream/KhPI-Press/3499/1/Stryhul_ Nap riamky%20zastosuvannia_2012.pdf.

3. Марюта А. Н., Бойцун Н. Е. Статистические методы и модели в экономике. Монография. – Дніпропетровськ: Пороги, 2002. – 384с.

4. Наконечний С. І.. Терещенко Т.О. Економетрія: Навч.-метод, посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ. 2001. – 192 с.

Коваль О. О., к. е. н.
Буряк Б. В., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

В Україні програмними продуктами "1С: Підприємство" користується близько 300 тис. компаній, можна сказати що фірма «1с» була лідером постачання програмного забезпечення на Україні.

Це були системи класу ERP (Enterprise Resource Planning - управління ресурсами підприємства), тобто корпоративна інформаційна система для автоматизації планування, обліку, контролю і аналізу всіх основних бізнес-процесів і вирішення бізнес-завдань підприємства загалом. Вона складається з різних модулів, наприклад, бухгалтерський і податковий облік, управління складом, транспортом тощо, яка була адаптована для українського законодавства.

Але від 28 квітня 2017 року вийшов Указ Президента України №133/2017 р. "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України "Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)" яким обіг програмних продуктів «1с» був обмежений.

Але чи запропонували альтернативу для українських користувачів?

Три перші програми, про які можна згадати як альтернативу «1С», – це німецька SAP, а також американські Oracle та Microsoft Dynamics.

Це також системи класа ERP (Enterprise Resource Planning System – система планування ресурсів підприємства), які призначені для автоматизованого планування ресурсів підприємства, але вони мають деякі відмінності. Такі програми дозволяють не тільки вести бухгалтерский облік, а і планувати закупки, виробництво и завантаження потужностей, ремонти, продажі, керувати документообігом.

Існують на українському ринку і вітчизняні ERP-розробки. Це такі розробки як, програмне забезпечення IT-Enterprise, "Універсал", BSI, ИС-ПРО и Megapolis. Перша є самою популярною, з нею працюють такі компанії, как харьківский машинобудівний завод "ФЕД", металургічні компанії "Інтерпайп" и Ferrexpo, будівельні "Київміськбуд" та "Ковальська", а також аграрна компанія "Миронівский хлібопродукт".

Українські підприємці іноді працюють з такими західними ERP-системи, як шведська IFS, британська Epicor та американська Infor. Суттєвий недолік цих систем – їх висока вартість і орієнтованість на великий та середній бізнес.

При цьому системи іноземної розробки, такі як, SAP и аналогічні продукти не мають податкових модулей, відмічає радник міністра фінансів Олена Макеєва [1]. "Таким образом инвестиция на их разработку дорожает", — підкреслює вона.

Для малого бізнесу доступний та дешевий аналог програмного продукту «1с» поки відсутній.

«Есть еще один способ решить проблему со сложностями в использовании 1С — передать бухгалтерский учет на аутсорс»- говорить Олена Макеєва. "Это выйдет дороже штатного бухгалтера. Однако в условиях sharing economy и роста спроса, эта услуга может быть значительно удешевлена самим рынком", — відмічає радник міністра , додаючи, що в найближчій перспективі, ймовірно, значно виросте зарплата бухгалтерів, які вміють працювати з ERP-системами та утвориться армія спеціалістів по «1С»,послуги яких будуть не користуватися попитом.

Ще можна відмітити, що заборона використання програмних продуктів 1с стосується державних компаній, приватні компанії продовжують їх активно використовувати.

Наступного дня, після прийняття Указу Президента на круглому столі, проведеному компанією ЛІГА:ЗАКОН, представники СБУ Юлія Лапутіна та РНБО Віталій Петров підтвердили те, що санкції спрямовано проти конкретних юридичних осіб – постачальників ПЗ, включених до санкційного списку, а не проти численної армії звичайних користувачів.

Підтвердження цьому ми знаходимо в п. 2 Рішення РНБО від 28.04.2017, яке вводиться в дію Указом № 133/2017: "Застосувати персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) до: ... 2) юридичних осіб згідно з додатком 2".

Що це за спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, ми довідаємося, знайшовши у списку конкретну юрособу (наприклад, ТОВ "1С", м. Москва).

Якщо про оновлення програмного ядра "1С Підприємство", то, найімовірніше, легально придбати оновлення не вийде, оскільки компаніям-представникам, які потрапили під санкції,

заборонено передання прав на об'єкти інтелектуальної власності (див. п. 8 обмежувальних заходів).

Разом з тим ми не бачимо жодних проблем з оновленнями конфігурацій та адаптацією їх до змін законодавства, які розробляються та здійснюються українськими фірмами-франчайзі, не пов'язаними з російською "1С" та її дочками нічим, крім договору франчайзингу, і не потрапили під дію Указу № 133/2017.

Тому можна побажати створення дешевого та доступного програмного продукту для малого та середнього бізнесу, та поки він буде не створений - зменшення перепон для користування «1С» численним користувачам.

Список використаних джерел і літератури

1. https://delo.ua/econonomyandpoliticsinukraine/alternativa-1s-chem-ukrainskij-biznes-mozhet-zamenit-rossijskuju-331006/
2. https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ010093

Коваль О. В., аспірант
Коваленко А. О., аспірант
Зачосова Н. В., д. е. н, професор
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБКИ НОВОЇ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЕЛЕМЕНТУ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Основою ефективної системи національної безпеки є високий рівень функціональної спроможності об'єктів критичної інфраструктури, до переліку яких, згідно Постанови КМУ № 563 від 23 серпня 2016 р. належать «підприємства та установи таких галузей, як енергетика, хімічна промисловість, транспорт, банки та фінанси, інформаційні технології та телекомунікації, продовольство, охорона здоров'я, комунальне господарство, що є стратегічно важливими для функціонування економіки і безпеки держави, суспільства та населення». Окремі аспекти сучасного стану та характерних особливостей управління підприємствами зазначених вище галузей розкриваються у роботах таких вчених, як Герасименко О.М. [1], Бабіна Н.О. [2]. Завершеною науковою працею, у якій досліджувались шляхи вирішення проблеми забезпечення безпеки стратегічно важливих учасників фінансової системи є монографія «Financial Security: Problems of Operational and Strategic Management, Risks and Peculiarities of Public Administration» [3]. Однак, у науковій і методичній площинах потребує вирішення актуальне завдання розробки нових підходів до управління економічною безпекою бізнес-процесів з врахуванням впливу ризиків, які формуються у середовищі Індустрії 4.0, з метою забезпечення їх стабільного функціонування, підвищення рівня національної безпеки і наближення досягнення Україною у перспективі цілей сталого розвитку та економічної конвергенції з країнами ЄС.

Розробка нової парадигми управління економічною безпекою бізнес-процесів задля захисту критичної інфраструктури в системі національної безпеки України дозволить розширити межі застосування сучасного, апробованого у світовій практиці, інструментарію безпеко орієнтованого менеджменту. Для успішного проведення розробки нових концептуальних засад та їх ефективної імплементації у практичній площині, необхідно провести критичний аналіз традиційних підходів до управління економічною безпекою суб'єктів господарювання з метою встановлення рівня їх придатності для задоволення потреби в ефективному безпеко орієнтованому менеджменті із врахуванням їх господарської і функціональної специфіки. На мікро та мезо рівнях економічної системи інноваційний інструментарій безпеко орієнтованого управління об'єктами стратегічного значення із врахуванням характерних рис Індустрії 4.0 дасть змогу продовжити започатковану у роботах знаних вітчизняних і закордонних дослідників розробку механізмів забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури у системі національної безпеки. Після їх запровадження

можна очікувати суттєве підвищення рівня результативності, якості й ефективності управління підприємствами. На державному рівні використання прийомів і засобів контролю за станом управління економічною безпекою бізнес-процесів дасть змогу оновити та модернізувати стратегії розвитку національної економіки й окремих її сегментів у напрямі стабілізації стану стратегічно значимих галузей національного господарства та їх елементів, об'єктів критичної інфраструктури, що сприятиме підвищенню рівня національної безпеки України у перспективі.

Віддаючи належне науковцям, результати досліджень яких сприяли становленню теорії управління як сучасної галузі науки, доцільно зазначити, що нині відсутній оформлений теоретично й апробований практично підхід до безпеко орієнтованого управління бізнес-процесами. У дослідженнях і публікаціях вітчизняних вчених управлінський аспект забезпечення національної безпеки через механізми менеджменту стратегічно важливими суб'єктами господарювання має фрагментарний характер. Наявні наукові розробки переважно сфокусовані на технічних, інформаційних, силових аспектах забезпечення безпеки, а не на управлінських технологіях протидії ризикам і їх ймовірним наслідкам. Нині не існує універсальної парадигми управління, яку можна було б успішно використовувати для підприємств різних видів економічної діяльності у середовищі Індустрії 4.0. На сьогодні відсутній концептуальний підхід до управління системою фінансово-економічною безпеки підприємницьких структур з позиції протидії ризикам, а відповідно, не розроблені і парадигми вирішення управлінських задач, пов'язаних із механізмом ефективної реалізації ризик-менеджменту. Донедавна керівництво об'єктів критичної інфраструктури застосовувало у боротьбі з ризиками два інструменти – страхування та регулятивні норми (на рівні підприємства – норми безпеки, регламенти, інструкції). На разі таких заходів недостатньо: постійно змінюються, трансформуються, коригуються умови ведення бізнесу, зростає репутаційний ризик, збільшується відповідальність керівництва суб'єктів господарювання за прийняття управлінських рішень на мікрорівні, а державних службовців – на національному рівні. Неефективне управління об'єктами критичної інфраструктури та усіма без винятку суб'єктами господарської діяльності, не залежно від рівня їх значимості для стану національної безпеки, завдає шкоди економічному розвитку країни, оскільки призводить до втрати ресурсів внаслідок банкрутств учасників економічних відносин. Ліквідація бізнесу, особливо великих, стратегічно важливих підприємств, становить одну із найбільших загроз для економічної безпеки національної економіки України. Тому економічно безпечний розвиток підприємницьких структур з мінімальними ризиками в умовах переходу до моделі Індустрії 4.0 є важливим завданням, що має вирішуватись на державному рівні у формі створення стратегії розвитку підприємницької діяльності, а на рівні топ-менеджменту об'єктів критичної інфраструктури необхідним кроком для подальшої еволюції і адаптації до нових економічних умов і викликів Індустрії 4.0 є запровадження практики управління підприємствами на засадах ефективної кадрової політики, послідовного стратегічного менеджменту та забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Для розробки нової парадигми управління економічною безпекою бізнес-процесів об'єктів критичної інфраструктури як елементу стратегії національної безпеки України необхідно виконати ряд таких теоретико-методичних завдань:

-на основі теоретичних напрацювань вчених ряду зарубіжних і вітчизняних наукових шкіл і з урахуванням результатів аналітичного дослідження тенденцій розвитку механізмів управління об'єктами критичної інфраструктури в Україні та країнах-членах ЄС, запропонувати концептуальні засади управління стратегічно важливими підприємствами, які скрадатимуться із сукупності пов'язаних між собою положень, що враховуватимуть особливості управлінських процесів в умовах середовища Індустрії 4.0, євроінтеграції, економічних викликів глобалізації;

- реалізувати ряд аналітичних процедур, зокрема ідентифікувати та оцінити ризики Індустрії 4.0 для бізнес-процесів у межах критичної інфраструктури та економічної складової

системи національної безпеки; сформувати набір навчальних матеріалів для проведення тренінгів та воркшопів для фахівців із ризик-менеджменту та державних службовців;

- удосконалити організаційне забезпечення стратегічного управління економічною безпекою підприємницьких структур шляхом модернізації його елементів: коректне формулювання мети стратегічного планування діяльності підприємств → визначення складових економічної безпеки та їх пріоритетності → визначення переліку ризиків у середовищі Індустрії 4.0 → формування концепції економічної безпеки бізнес-процесів у системі національної безпеки;

- сформувати інноваційний інструментарій управління кадровою політикою суб'єктів господарювання у процесі забезпечення їх фінансово-економічної безпеки із врахуванням рівня фінансової освіти та фінансової грамотності управлінського персоналу стратегічно важливих підприємств;

- розробити методику оцінювання рівня ефективності управління економічною безпекою, що враховуватиме значимість кожної функціональної підсистеми економічної безпеки шляхом використання вагових коефіцієнтів і ґрунтуватиметься на ієрархічно побудованій системі показників (інтегрального, комплексних і часткових). За результатами діагностики стану економічної безпеки можна буде запропонувати дерево управлінських рішень для оптимізації діяльності підприємства або бізнес-процесу, направлених на утримання, стабілізацію або покращення ситуації, що склалася;

- з метою стабілізації рівня національної безпеки у перспективі, сформувати набір стратегічних імперативів управління об'єктами критичної інфраструктури як основи господарської системи України, фундаменту промислової і економічної безпеки держави.

Список використаних джерел і літератури

1. Тулуб (Герасименко) О.М. Управління ризиками компанії на основі міжнародних стандартів ризик-менеджменту. World Science / Warsaw: RS Global Sp. z O.O. 2018. № 3(31) vol.4. s.16-20.
2. Бабіна Н. О. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 3. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_35.
3. Zachosova N. Financial Security: Problems of Operational and Strategic Management, Risks and Peculiarities of Public Administration: monograph. Przeworsk: WSSG, 2019. 114 p.

Ковальчук І. В., к. ю. н.
Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОРАДНИЦТВА В АГРАРНОМУ БІЗНЕСІ УКРАЇНИ

Господарські договори про надання сільськогосподарських дорадчих послуг можуть виступати в тій чи іншій ролі. Це залежить від суб'єктів цих договорів. Так, наприклад, з одного боку, для сільськогосподарського підприємства, що займається вирощуванням сільськогосподарської продукції, договір про надання юридичною фірмою короткого огляду екологічного законодавства не є договором, що безпосередньо забезпечує обслуговування її виробничого процесу. Але, з точки зору юридичної фірми, що надає такі послуги і основна діяльність якої спрямована на одержання прибутку, пов'язаним саме з наданням подібного роду послуг, такий договір буде договором, що безпосередньо обслуговує господарський оборот цієї фірми. Таким чином, можна зробити висновок про те, що господарський договір про надання сільськогосподарських дорадчих послуг може виступати в ролі як майнового, так і допоміжного.

Відповідно до ч.3 ст.180 Господарського кодексу України, договір вважається укладеним, коли сторонами досягнуто згоди за всіма його істотними умовами. До істотних умов договору належать умови, які необхідні для виконання зобов'язань, передбачені чинним законодавством або наявність яких вимагає одна із сторін договору. В обов'язковому порядку сторони господарського договору повинні узгодити істотні умови про предмет, ціну та строк дії договору.

Таким чином, змістом будь-якого господарського договору, зокрема й договору про надання сільськогосподарських дорадчих послуг є узгоджені істотні умови щодо послуг, які повинні надаватися.

Різноманітність господарської діяльності, у тому числі й у сфері надання сільськогосподарських дорадчих послуг, спричиняє виникнення широкого кола господарських договорів. Кожному такому господарському договору властиві загальні й особливі риси, які й дають підставу проводити їхню класифікацію [2, с.124].

З метою даного дослідження варто провести понятійне розмежування між такими сферами ділового обслуговування підприємництва, як консалтинг (безпосередньо консультаційні послуги) і бізнес-навчання (освітні послуги). Провести таке розмежування іноді буває досить складно, тому що функції консультування часто логічно продовжують функції навчання, причому, як показує практика, часто в рамках одного навчально-консультаційного центру.

У розмежуванні консультативних і освітніх послуг ми виходимо з того, що навчання (як контактне, так і дистанційне) носить програмно-системний характер у рамках досить довгострокової підготовки як загальноекономічного, так і професійного плану. Що стосується послуг консалтингу (або консультування), то вони носять більше дискретний, навіть разовий, предметно більше приватний, цілеспрямований характер і можуть бути затребувані споживачем сільськогосподарських дорадчих послуг, перш за все – сільськогосподарським товаровиробником-підприємцем, практично на будь-якому етапі його діяльності – від відкриття до реєстрації припинення діяльності або банкрутства.

Залежно від класифікації сільськогосподарських дорадчих послуг можна говорити й про розходження господарських договорів про надання таких послуг. За предметом сільськогосподарських дорадчих послуг договори діляться на договори по наданню правового консалтингу, консалтингу в області бухгалтерського обліку й аудита, консалтингу в області фінансів, кредиту й інвестицій, інженерно-технічного консалтингу, маркетингу, консалтингу з питань соціально-трудових відносин, консалтинг із проблем безпеки підприємництва.

Продовжуючи класифікацію договорів, можна говорити про поділ їх за джерелом сільськогосподарських дорадчих послуг – універсальні послуги по різних предметах (як правило, надавані від імені великих консалтингових фірм) і спеціалізовані консалтингові послуги по окремих предметах (юридичні, податкові, маркетингові, техніко-інноваційні, митні та ін., надані від імені дрібних фірм і окремих приватних консультантів) [1, с. 44].

За доступом суб'єктів сільськогосподарських дорадчих послуг до діяльності споживача послуг – «зовнішній» консалтинг або документальний, коли дорадники лише аналізують первинну бухгалтерію й іншу інформацію про діяльність даного підприємства, і «внутрішній» консалтинг, коли дорадники поряд з аналізом первинної інформації на якийсь час безпосередньо включаються в керування підприємством-споживачем послуг у цілому або практично займаються однією зі сторін його повсякденної діяльності. Однак така форма консалтингу ще не одержала широкого поширення в практиці господарювання й керування в Україні.

Внутрішнє консультування передбачає постійну роботу дорадника в штаті підприємства-споживача дорадчих послуг. Теоретично це знижує витрати підприємства (зарплата дорадника звичайно менша його гонорарів) зі збереженням переваг проектного способу консультування. Однак на практиці необхідно враховувати наступні моменти:

1) Неупереджена думка дорадника – одна з переваг стороннього консультування – у деякій мірі девальвується. При зовнішньому консультуванні дорадник знає, що його робота закінчується разом із проектом і його єдиною метою є створення якісного продукту. Для внутрішнього консультанта існує необхідність визначити й своє місце в структурі, тому його ціль подвійна – якісний продукт і зручне власне положення. Неважко вгадати, що рано або пізно ці мети вступлять у протиріччя й неупереджена думка при цьому постраждає.

2) Незалежність суджень – друга основна перевага в зовнішнім консультуванні – також може бути поставлена під сумнів.

3) Ріст кваліфікації консультанта, надання йому різнобічного досвіду загальмовується при внутрішнім консультуванні.

4) Делегування повноважень дорадникові, що дублюють управлінські функції, або визнання за ним права вирішальної думки може привести до створення другого центра влади на підприємстві [2, с.121].

Даний перелік видів і форм сільськогосподарських дорадчих послуг не можна вважати вичерпним, тому що його диктує саме життя й розвиток суспільства, враховуючи його потреби. Очевидно, цей перелік буде лише розширюватися з часом, а якість наданих послуг підвищуватися у зв'язку зі збільшенням конкурентності ринку.

Таким чином, цілком зрозумілий характер сільськогосподарської дорадчої діяльності як виду інтелектуальної діяльності, основним завданням якої є збір, систематизація та обробка інформації, розробка конкретних обґрунтувань і рекомендацій з розробки та використання науково-технічних і організаційно-економічних даних, вирішення проблем підприємницької діяльності контрагента. На основі аналізу характеру сільськогосподарської дорадчої діяльності, властивих їй специфічних особливостей, в статті доводиться відповідність її критеріям економічної діяльності і, отже, її підпорядкування нормам самого економічного закону. Крім того, регулювання агентських відносин господарського права не може застосовуватися до сільськогосподарських консультаційних послуг в сфері підприємницької діяльності, тому для реалізації останніх потрібне додаткове спеціальне регулювання.

Вищевикладене вказує на те, що на практиці надання сільськогосподарських дорадчих послуг піднімає багато питань, які потребують законодавчого регулювання. Через відсутність законодавства в правилах, що регулюють консультативні відносини, що за своєю суттю є основним змістом сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Список використаних джерел і літератури

1. Ансон В. Договорное право: Пер. с англ./ В. Ансон. М.: Юрид. лит., 1984. 463 с.
2. Ровний В.В. Господарсько-правова природа інституту сільськогосподарського дорадництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2016. Випуск 41. Т. 4. С. 121-124.

Козловська С. Г., к. т. н., доцент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

МАНІПУЛЯТИВНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ

У всі часи людей ділили на різні типи, класи, касти й т.д. При цьому використовували різні критерії: походження, наявність матеріальних благ, інтелект, здатність керувати йі т.п. Були періоди, коли на перше місце ставилася компетентність людини в будь-якій сфері.

Під компетентністю будемо розуміти сукупність знань, умінь, навичок, розумінь та бажань щодо до певного кола об'єктів реальності, що забезпечує професійну діяльність на високому рівні та досягнення певного результату.

Здавалося б такий критерій як компетентність мав би приводити до успіху не тільки людей, що володіють компетентністю, а й цілі країни. Проте, сьогодні на порядок денний виходить його величність достаток. Тобто людей ділять за наявністю матеріальних благ, а саме: величина рахунку в банку, тип і кількість автомобілів, нерухомість та інші атрибути. Тепер світ рятує некомпетентність його правителів, де на перший план висувається здатність маніпулювати приблизно 80%-ми людей.

Особливо видимі всі методи «промивання мізків», що використовуються в рекламі і політичній агітації. Ці методи нейролінгвістичного програмування (НЛП) небезпечні не тільки тому, що вони спонукають нас купувати речі, які нам зовсім не потрібні, і які ми не хочемо купувати, але ще й тому, що вони змушують нас обирати тих політиків, яких ми ніколи не обирали б, якби повністю контролювали себе.

Основа НЛП полягає в тому, що уявлення кожної людини про реальність насправді є її суб'єктивним розумінням і досить часто далеким від істини. Це пов'язано з тим, що мозок людини є механізмом, що фільтрує інформацію, а НЛП-технології дозволяють програмувати

реакцію людини на інших і на рівні підсвідомості розвивати стратегію дій для досягнення певної мети.

Використання методів НЛП в рекламі і політичній пропаганді є серйозною загрозою душевному здоров'ю людини, особливо ясному і критичному мисленню та емоційній незалежності. Реклама, яка звалилася на людей, особливо в телевізійних комерційних фільмах, є запаморочливою. Такий наступ на розум і почуття реальності переслідує людину всюди, не даючи їй перепочинку ні на мить, і під час багатогодинного сидіння перед телевізором або за комп'ютером, за кермом автомобіля, і на вулиці, і в ході передвиборної кампанії і т.д. Специфічний результат впливу цих методів полягає в тому, що вони створюють атмосферу напівзабуття, коли людина одночасно вірить і не вірить, що відбувається, втрачаючи відчуття реальності.

Тобто на місце розуму прийшов маніпулятивний інтелект.

Маніпуляція масовою свідомістю – явище повсюдне і постійне. Його використовують для прихованого управління людьми, щоб не вдаватися до насильницьких методів. Неможливо управляти великою кількістю людей, не маніпулюючи ними, бо в іншому випадку доведеться використовувати насильство, щоб змушувати людей робити те, що хоче влада. Тому людьми маніпулюють скрізь і, як правило, вельми успішно. Дуже часто те, що людям видають за правду, правдою не є, а те, що підноситься, як справедливість, частенько виявляється несправедливим. Також, багато з того, що здається людям вигідним, насправді невигідно. Але при цьому більшість людей поводяться слухняно, передбачувано і стабільно, завдяки тому, що ними грамотно маніпулюють [1].

Зазвичай до маніпуляцій люди вдаються в тих ситуаціях, коли їм не вдається один з одним домовитися, що називається, по нормальному, і при цьому вони не бажають конфліктувати. Тоді залишається тільки одне – маніпулювати один одним. Відповідно, той, хто робить це краще – домагається більших успіхів в житті, а той, хто маніпулює погано – часто ненавидить людей за те, що вони не роблять так, як йому хочеться.

Форми маніпуляції залежать від емоцій, які з'являються в об'єкта маніпулювання. Можна виділити позитивні і негативні форми маніпуляцій. Позитивні форми це: заступництво, прояв допомоги, комплімент, невербальні загравання (обіймання, підморгування), повідомлення хороших новин і т.д. [2].

Негативні форми: критика (висміювання, критика особистості та вчинків), констатація (негативні факти біографії, натяки і згадки про минулі помилки), поради (рекомендації щодо зміни позиції, способу поведінки, безапеляційні веління і вказівки).

У психології виділяють такі ознаки маніпуляції:

- духовний вплив, коли маніпулятор впливає на психіку людини;
- прихований вплив, коли об'єкт не має помітити факт маніпуляції.

Існує досить велика кількість методів маніпуляції масовою свідомістю, які використовуються засобами масової інформації, але найпопулярніші це: навіювання, чутки, домисли, тлумачення незрозумілої соціальної ситуації, метод «страшилок», замовчування про одні фактори та наголошування на інших методах фрагментації, неодноразові повтори або «метод Геббельса».

Сучасний світ перенасичений великою кількістю інформації. Люди отримують інформацію за допомогою різних засобів масової інформації, внаслідок чого підпадають під вплив на власну свідомість. Через ЗМІ люди дізнаються, що варто одягати, що варто і не варто вживати в їжу, як потрібно і не потрібно себе вести, за кого голосувати і багато іншого. Найголовніший спосіб маніпуляції за допомогою засобів масової інформації – це нав'язування стереотипів. Зазвичай люди розуміють стереотипи, як знання, але вони мають абсолютно неповний опис будь-якого факту дійсності. Це розуміння, як правило, формує вкрай емоційне ставлення до чого-небудь. Існують три напрями маніпуляції: Маркетингові – це маніпуляції, які спрямовані на піар різних товарів і послуг Ідеологічні – це маніпуляції, за допомогою яких виявляються патріотичні почуття Деструктивні маніпуляції – вони існують для формування образу думок, які спрямовані на самознищення. Маніпуляцію масовою свідомістю можна

розділити на 4 види. Це: маніпулювання інформаційними потоками; маніпулювання шляхом впливу на емоції; маніпулювання шляхом формування і поширення різних образів; маніпулювання шляхом використання авторитетних думок.

Таким чином, маніпулятивний інтелект – це здатність використовувати свої знання, шляхом маніпулювання людьми, для досягнення особистих цілей.

Список використаних джерел і літератури

1. Максим Власов. Манипуляция массовым сознанием [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://psichel.ru/manipulyatsiya-massovym-soznaniem/.
2. Манипуляция и управление массовым сознанием [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://spravochnick.ru/sociologiya/massovoe_soznanie_i_ego_formirovanie/manipulyaciya_i_upravlenie_massovym_soznaniem/.

Куценко Д. М., старший викладач
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова
Зачосова Н. В., д. е. н., професор
Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ ЗА ІНДУСТРІЇ 4.0

Важливою проблемою національної безпеки та оборони держави є забезпечення високого функціонального стану критичної інфраструктури країни, в основі якої перебуває ефективна та безперервна діяльність економічних суб'єктів. Актуальним науково-прикладним завданням є розробка інноваційного управлінського інструментарію, нових технологій управлінських рішень для забезпечення економічної безпеки підприємницьких структур задля стабілізації стану критичної інфраструктури держави в умовах трансформації класичних практик ведення господарської діяльності тенденціями Індустрії 4.0 та глобалізаційними процесами. Зважаючи на те, що тенденції євроінтеграційного процесу посилюються, ризики Індустрії 4.0 інтенсифікуються, а стан вітчизняної економіки продовжує залишатись нестабільним, дослідження, у яких заплановано посилити рівень економічної безпеки бізнес-процесів за рахунок покращення якості управлінського механізму, а не додаткових витрат, заслуговує на увагу.

Аналіз наукових публікацій вітчизняних науковців засвідчує, що усвідомлення необхідності забезпечення безперервного та ефективного функціонування підприємницьких структур у межах критичної інфраструктури держави для гарантування реалізації національних, колективних і приватних інтересів відбулося відносно недавно. Організація захисту об'єктів критичної інфраструктури визнається країнами ЄС важливим етапом формування та функціонування системи національної безпеки на міжнародному рівні [1], а тому, вважають дослідники проблем безпекознавства, має знайти місце у переліку стратегічних орієнтирів забезпечення національної безпеки України [2]. Водночас, управлінські парадигми забезпечення уникнення або ефективної протидії загрозам об'єктам критичної інфраструктури у процесі їх діяльності та реалізації мети створення, майже не досліджуються, або ж піднімаються у контексті вивчення можливостей використання практик виключно ризик-менеджменту, а не усієї сукупності управлінського інструментарію [3]. Проблема розробки підходів до ефективного управління об'єктами критичної інфраструктури актуалізувалась в умовах поширення Індустрії 4.0. Про цей черговий очікуваний етап розвитку світового господарського устрою активно дискутують іноземні дослідники [4]. Адаптаційні механізми, що стосуються і управлінських аспектів функціонування господарських структур, для ведення економічної діяльності у середовищі Індустрії 4.0, пропонують дослідники зі Словаччини [5]. Переважна більшість науковців підкреслює той факт, що Індустрія 4.0 формує велику кількість ризиків, небезпек і загроз для підприємницьких структур, а отже, її характерні риси та особливості мають бути враховані під час управління економічною безпекою бізнес-процесі підприємств у межах критичної інфраструктури, життєздатність і стійкість яких є

обов'язковими умовами ефективного виконання системою національної безпеки держави пріоритетних завдань.

На разі можемо вести мову про існування такої прикладної проблеми, як відсутність у топ-менеджменту вітчизняних підприємств, у тому числі тих, що належать до переліку об'єктів критичної інфраструктури та формують основу системи національної безпеки, інформаційного забезпечення для формування концептуального підходу до управління їх економічною безпекою їх бізнес-процесів. Водночас, відсутніми у практиці роботи вітчизняних суб'єктів господарювання є парадигми вирішення управлінських задач, пов'язаних із раптовою появою ризиків середовища Індустрії 4.0. На державному рівні залишається актуальною проблема побудови ефективних механізмів забезпечення національної безпеки з огляду на існування фінансової, енергетичної, продовольчої залежності від країн ЄС та у зв'язку з необхідністю досягнення цілей сталого розвитку в перспективі. Необхідно вирішити комплекс стратегічних завдань, пов'язаних із низьким рівнем ефективності підходів до управління економічною безпекою бізнес-процесів підприємств у системі підтримки критичної інфраструктури, що потребують перегляду з огляду на посилення глобалізаційних процесів, і є нині, у 2020 році, тим фактором, що став причиною слабкості вітчизняного економічного каркасу і не дозволяє досягти високого рівня економічної незалежності України та соціальної конвергенції з країнами ЄС.

Вирішення окреслених проблем пропонується здійснювати з трьох позицій:

- по-перше, провести дослідження стану управління економічною безпекою бізнес-процесів; виявлення, ідентифікацію, систематизацію ризиків і викликів Індустрії 4.0 для стану економічної складової системи національної безпеки України та її учасників;

- по-друге, розпочати формування комплексу інформаційного забезпечення прийняття зважених управлінських рівень керівництвом об'єктів критичної інфраструктури та інших суб'єктів господарювання, діяльність яких опинилась під впливом ризиків Індустрії 4.0;

- по-третє, ініціювати розробку парадигми управління економічною безпекою бізнес-процесів, здатної забезпечити стабілізацію стану стратегічно важливих для економічного розвитку і забезпечення високого рівня національної безпеки підприємств, об'єктів критичної інфраструктури, в умовах активізації євроінтеграційних процесів і поширення тенденцій Індустрії 4.0.

Проблеми управління економічною безпекою критичної інфраструктури України за Індустрії 4.0, на нашу думку, слід розпочинати з методологічного обґрунтування рекомендацій та пропозицій щодо оцінювання рівня ефективності управління економічною безпекою бізнес-процесів в умовах впливу на їх функціональну спроможність та економічний потенціал ризиків Індустрії 4.0 та щодо формування науково обґрунтованих і схвалених на експертному рівні підходів до управління кадровою політикою підприємств, механізмів стратегічного та оперативного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання у системі забезпечення економічної безпеки держави та національної безпеки.

Оновлений із врахуванням ризиків Індустрії 4.0 підхід до управління економічної безпеки бізнес-процесів у різних модифікаціях зможе отримати широке використання в усіх без винятку галузях національного господарства, дасть змогу модернізувати системи менеджменту суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності, а отже, матиме позитивний ефект для стратегічного розвитку фінансової системи, національної економіки і досягнення високого рівня національної безпеки та фінансового і політичного суверенітету. Прийняття своєчасних управлінських рішень дозволить мінімізувати витрати об'єктів критичної інфраструктури, запобігти їх фінансовій нестабільності, зменшити небезпеку банкрутства та ліквідації у стратегічній перспективі.

Список використаних джерел і літератури

1. Бірюков Д. С. Захист критичної інфраструктури в безпековій політиці країн ЄС. Стратегічні пріоритети. Серія: Політика. 2016. № 1. С. 118-125.

2. Суходоля О. М. Захист критичної інфраструктури: сучасні виклики та пріоритетні завдання сектору безпеки. Науковий часопис Академії національної безпеки. 2017. № 1-2. С. 50-80.

3. Лисенко О. І., Чеканова І. В., Кутовий О. П., Нікітін В. А. Стратегії управління ризиками на об'єктах критичної інфраструктури в умовах невизначеності. Науковий вісник УкрНДІПБ. 2015. № 1. С. 134-139.
4. Steden, P., Kirchner, R. Industry 4.0 – Overview and Policy Implications / German Advisory Group. 2018. 36 p.
5. Safar, L., Sopko, J., Bednar, S., Poklemba, R. Concept of SME Business Model for Industry 4.0 Environment. TEM Journal. 2018. Volume 7, Issue 3, P. 626-637, doi: 10.18421/TEM73-20.

Ус Г. О., д. е. н., професор
Лагода О. П., магістрант
Східноєвтропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стратегія стала одним з головних і найбільш вживаних інструментів управління виробничою діяльністю підприємств. На загальну думку вітчизняних і зарубіжних вчених, фінансова стратегія є складовою частиною загальної стратегії розвитку і стабільного функціонування підприємств, і ця частина, відповідно, повинна бути взаємопов'язана з цілями, завданнями і методами реалізації загальної стратегії.

Питання актуальності формування фінансової стратегії підприємства визначається низкою конкретних умов. Найважливіше з даних умов - це інтенсивність (швидкість) зміни факторів зовнішнього середовища, які впливають на функціонування підприємства. Висока швидкість і динаміка основних макроекономічних показників держави, рівень наукового і технологічного прогресу, різкі коливання кон'юнктури ринку, варіації державної економічної і фінансової політики, а також форм і методів регулювання економічної діяльності не дозволяють з повною ефективністю управляти підприємством на основі всього існуючого досвіду та застосування традиційних методів менеджменту. Виходячи з цього, в умовах відсутності фінансової стратегії, адаптованої до потенційних трансформаційних змін всіх факторів зовнішнього середовища, підприємство може прийти до того, що його виробничі рішення будуть впливати на зниження ефективності функціонування [1].

Важливою умовою, яка визначає актуальність розробки фінансової стратегії підприємства, є те, що підприємство в своєму розвитку проходить ряд стадій життєвого циклу. За теорією життєвого циклу кожна організація чи підприємство може розвиватися тільки по визначеному циклі, при цьому проходячи кілька стадій свого розвитку. На кожній стадії розвитку підприємство може мати строго певні параметри і чинники, які характеризують умови його діяльності: поточний стан та можливі перспективи. Виходячи з цього, на кожній стадії свого життєвого циклу для підприємства характерні: форми і напрямки фінансової діяльності, стан інвестиційної привабливості, особливості розподілу і формування фінансових ресурсів. Формована фінансова стратегія дозволяє заздалегідь адаптувати діяльність конкретного підприємства до суттєвим змінам його економічного і фінансового розвитку.

При розробці фінансової стратегії підприємства доцільно виділити основні напрямки його розвитку і, відповідно, підрозділи стратегії [2]:

- власне фінансову стратегію підприємства (стратегію підвищення значень фінансових результатів;
- стратегію розвитку виробництва;
- стратегію реалізації продукції підприємства;
- стратегію управління якістю підприємства;
- стратегію конкурентоспроможності;
- стратегію управління персоналом.

В результаті проведеного дослідження факторів отримали, що в зв'язку з необхідністю прийняття ефективних рішень в діяльності підприємства вибір фінансової стратегії є досить актуальним і перспективним завданням. Як формалізованим критерєм ефективності обраної стратегії може застосовуватися «золоте правило економіки»:

Тп> Тв> Та> 100

де: Тп – темпи збільшення прибутку підприємства;

Тв – темпи підвищення обсягу продажів підприємства;

Та – темпи збільшення авансованого і інвестиційного капіталу.

Фінансова стратегія є напрямним вектором управління підприємством, і без її належного формування практично неможливо уникнути фінансових проблем при здійсненні виробничо-господарської діяльності в сучасному конкурентному середовищі.

Список використаних джерел і літератури

1. Стратегічний фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Костирко Л. А. та ін. 2-ге вид., перероб. та допов. Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2017. 464 с.

2. Гриценко В. Світова фінансова криза: діагностика та нові підходи до виживання на фінансовому ринку. Вісник НБУ. 2011. №2. С. 20-26.

Легенька І. О., студентка
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

РОЛЬ ЛІДЕРА В ОРГАНІЗАЦІЇ

У кожній організації існує свій лідер. Лідер – людина, що відіграє в групі ключову роль щодо спрямування, контролю та зміни діяльності інших членів групи після досягнення групових цілей. Бути лідером означає бути здатним внести найбільший внесок у досягнення спільної мети, допомогти іншим повірити в її досяжність і допомогти їм отримати задоволення від досягнутого. Якщо конкретна група націлена на виконання будь-якої задачі, її лідер має більшою мірою, ніж інші бути здатним до її виконання.

Лідерство – найважливіший компонент ефективного керівництва. Воно зустрічається всюди, де є стійке об'єднання людей. Саме слово «лідер» означає «вождь», «провідний». Незважаючи на гадану простоту цього поняття, в сучасній науці, при наявності спільності вихідних позицій різних авторів, лідерство характеризується неоднозначно. Лідерство відрізняється від керівництва, яке передбачає досить жорстку і формалізовану систему відносин панування-підпорядкування. Лідер – це символ спільності і зразок поведінки групи. Він висувається, як правило, знизу, переважно стихійно і приймається послідовниками.

Сучасний лідер має бути в центрі уваги організації, має надихати співробітників на досягнення спільної мети. Йому необхідно освоїти науку створення єдиного цілого з безлічі талановитих і амбіційних особистостей, які працюють в компанії, що вимагає найвищої майстерності від організатора.

Лідер має навчитися розуміти, коли слухати, коли діяти і коли зупинитися, що дозволить йому ефективно працювати з кожною людиною і навіть з іншими професіоналами і лідерами груп.

Лідер – це людина (з лідерськими якостями), яка володіє знаннями і навичками, необхідними для того, щоб забезпечити таке керівництво командою, при яких її члени охоче, без примусу домагаються досягнення поставлених цілей. Існує ряд загальних особистісних якостей, властивих більшості лідерів:

Захопленість: неможливо назвати лідера, який не володіє цією якістю!

Цілісність: мається на увазі як цілісність особистості лідера, так і його здатність дотримуватися цінностей, що мають відношення до зовнішнього світу, в першу чергу таких як добро і правда. Завдяки цій якості люди довіряють лідеру.

Жорсткість: вимогливість, прагнення підпорядкувати себе і ввірених йому співробітників високим стандартам; великий запас життєвих сил; наполегливість; прагнення заслужити повагу.

Справедливість: неупередженість; прагнення винагороджувати за хороші і карати за погані результати, не роблячи винятків для улюбленців; здатність вести себе з людьми по-різному, але в рівній мірі справедливо.

Душевна теплота: єдність душі і розуму; любов до того, що доводиться робити, і турбота про людей; байдужа, холодна людина не може стати хорошим лідером.

Скромність: якість протилежна зарозумілості, вміння вислухати співрозмовника; помірне самолюбство.

Впевненість: чи не надмірна самовпевненість, що межує з погордою, а впевненість в своїх силах, наявність або відсутність якої люди завжди помічають.

Хороший лідер має володіти сукупністю цих якостей. Він має об'єднувати в собі жорсткість і скромність, справедливість і впевненість. Якщо лідер буде володіти цими якостями, то за ним потягнуться люди і у нього буде багато послідовників, що так важливо для лідера.

Хороший лідер створює в колективі сприятливий клімат і можливість задоволення потреб на базі індивідуального підходу до кожного члена колективу. Це одне з найважчих завдань, що стоять перед лідером.

Хорошому лідерові властиві такі організаційні здібності:

- самоорганізація – вміння управляти власним життям, зокрема здатність організувати роботу, правильно використовувати час і делегувати повноваження підлеглим;
- організація роботи колективу – вміння створити команду і забезпечити високу ефективність її діяльності;
- формування організаційної структури – створення систем або процесів, в яких і за допомогою яких члени команди виконують свої обов'язки.

Лідер керує процесом змін і створює умови для отримання певних результатів. Керівництво процесом змін вимагає від лідера великої майстерності і неабияких здібностей. Лідер зобов'язаний займатися організацією всіх аспектів роботи колективу, маючи чітке уявлення про кінцеву мету, до досягнення якої він прагне.

Для ефективного використання лідерської ролі потрібні спеціальні навички і якості, які називаються сучасною управлінською мовою компетенціями.

Існують дві основні моделі поведінки лідера (конкурентна і кооперативна), яким відповідають різні особистісні характеристики:

1. Конкурентна лідерська модель має філогенетичне коріння, тому особливості поведінки лідера і певні особистісні риси в деякій мірі схожі з поведінкою і характеристиками ватажка в групі тварин. Ним стає, як правило, великий, зрілий за віком і агресивний самець з підвищеною сексуальністю (правда, часом і тут бувають винятки – велика і стара самка або самка в стані статевого спокою); роль ватажка неодмінно супроводжується різними привілеями – в їжі, місце знаходження в співтоваристві, в виборі активності і т. п. Тому лідер, який відповідає цій моделі, демонструє певні риси своєї особистості і соціальної поведінки.

2. Кооперативна модель, якій характерні високі значення кооперативності, мотивації, лідерського потенціалу, соціального інтелекту, соціоемоціональної успішності, благополуччя в особистому житті.

Лідерство – це здатність впливати на індивідуумів та колективи людей, щоб спонукати їх працювати для досягнення цілей. Людський фактор на будь-якому підприємстві, що знаходиться в будь-якому стані, грає абсолютно вирішальну роль. Тому бажано, щоб керівник організації поєднував в собі не тільки адміністративні, а й лідерські якості, умів знаходити підхід до своїх підлеглих.

Список використаних джерел і літератури

1. Аблязов Р. А., Падурець Г. І., Чудаєва І. Б. Командний менеджмент : навч. посіб. / Під ред. Р. А. Аблязова. К. : Видавничий дім «Професіонал», 2008. 352 с.

2. Рос Джей, Стив Моррис. Лидер и команда: практическое руководство лидера эффективной команды / Пер.с англ. Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. 296 с.

Леонова М. В., курсант
Національний університет «Одеська морська академія»

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРАЇНИ

На сучасному етапі відбувається структурна перебудова світової економіки та фінансових відносин між товарним виробництвом та сферою послуг, відбувається зміна пріоритетів та розподіл капіталів.

Але в умовах сьогодення на глобальну економічну кризу має плив COVID-19. У сукупності ці негативні фактори призводить до стагнації. Дане явище не оминуло і слабку економіку України. Оголошення загальнонаціонального карантину призвело до переформування державного бюджету 2020 року, та переорієнтації виробництва, скорочення штату працівників.

В межах останнього року вбувається тривале скорочення зайнятості та переорієнтація співробітників на дистанційну роботу. Це впливає на соціальну сферу, зростає популізм в економічній політиці, виділяються дотації на забезпечення великих корпорацій та холдингів, натомість малому та середньому бізнесу не вдається встояти після тривалого карантину, тим паче без підтримки держави, тому більшість просто закрилась або перейшла в тінь. Дешеві кредити, що уряд видає заможним бізнесменам тільки прискорить інфляцію.

На думку С. Ніколайчук, сучасна економічна криза є лише наслідком зрушень у виробництві та його технологічній системі, моносоціональній структурі економіки, коли і технології, і інститути перестають працювати так, як вони працювали раніше [1, с. 9].

Криза причинена COVID-19 вплинула на роздрібну торгівлю непродовольчими товарами, готельно-ресторанний бізнес, сфера обслуговування та розваг, промисловість найбільше страждають від обмежень введених у відповідь на поширення вірусу. Попри те, що частка готельно-ресторанного бізнесу в економіці є відносно незначною, в цьому секторі сконцентрована велика частка малих підприємств, які потребують підтримки. Єдиним сектором, який може збільшити свою економічну роль внаслідок кризи, є охорона здоров'я.

Але для стабілізації економічного становища в Україні було переглянуто державний бюджет 2020 року. Згідно Закону України «Про державний бюджет України 2020» № 553-IX, було передбачено: створення резервного фонду на боротьбу з вірусом, а саме 67 млдр. грн., також для забезпечення медиків котрі зараз стоять на передовій боротьби з коронавірусом передбачено 15,8 млрд. грн, для забезпечення одноразової доплати до пенсій передбачено 10,6 млрд. грн, видатки на будівництво та ремонт доріг збережені, тож програма «Велике будівництво», яка покращує українську інфраструктуру та створює нові робочі місця, триватиме. На дорожню інфраструктуру у державному бюджеті закладено майже 70 млрд. грн [2].

Спираючись на даний закон можна звернути увагу, що кошти здебільшого направлені на заходи, спрямовані на запобігання виникненню та поширенню, локалізацію та ліквідацію спалахів, епідемій та пандемій гострої респіраторної хвороби COVID-19, зокрема на закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для здійснення зазначених заходів, включаючи закупівлю медичних послуг за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення.

У боротьбі з вірусом була направлена не мала кількість коштів, котрих в Україні й так не багато. Тому за рішенням Кабінету Міністрів була прийнято також знизити видатки в певних сферах. До прикладу були знижені на 24,1 млн. грн кошти на здійснення законотворчої діяльності Верховної Влади України, та 24, 2 млн. обслуговування та забезпечення ВРУ, 25,1 млн. грн проведення земельної реформи, Міністерство освіти і науки України в цьому році буде нефінансоване на 2,222 млн. грн, Фонд соціального захисту інвалідів не дорахується 52,9 млн. грн. Виплати пільг та житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг також буде знижено на 8, 240 млн. грн. Державне агентство з питань кіно буде мати недофінансування у розмірі 752, 8 млн.грн. Національне антикорупційне бюро матиме скорочення бюджету тільки 29 млн. грн. Національна служба здоров'я України – 68,9 млн. грн. Державне агентство автомобільних доріг України – 644,2 млн. грн. Державне бюро

розслідувань – 230 млн. грн. Здійснення правосуддя Верховним судом – 110 млн. грн. Здійснення прокурорсько-слідчої діяльності, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів прокуратури зменшений бюджет на 119, 9 млн. грн. та Бюро фінансових розслідувань – 516,9 млн. грн [3, с. 2].

Але разом з тим є сфери котрі навпаки отримали збільшення коштів, до прикладу Пенсійний фонд України 19 681,1 млн. грн., розвиток системи екстреної медичної допомоги – 922,6 млн. грн, Національне агентство з питань запобігання корупції – 319,9 млн. грн, Міністерство соціальної політики – 9 166,9 млн. грн, Державна фіскальна служба України – 454,6 млн. грн.

Згідно рішення Кабінету Міністрів України, заробітна плата, грошове забезпечення працівників, службових і посадових осіб бюджетних установ, до них відносяться органи державної влади та інші державні органи, органи місцевого самоврядування, нараховуються у розмірі, що не перевищує 10 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня 2020 року. В свою чергу Міністерство скорочує видатки для місцевих органів влади [4].

Але між тим, медики в багатьох областях України жаліються на те, що не має фінансування, надбавок до заробітної платні, спецодягу та обладнання для боротьби з вірусом.

Аналізуючи скорочення видатків, що затвердило Міністерство можна зазначити, що воно повинно мати ефективність, але на практиці за корупційних схем часто кошти не доходять за призначенням.

Економічна політика України намагається стимулювати різні сфери економіки, але без підтримки МВФ у нас бракує коштів у державному бюджеті, це призводить до коливань на валютному ринку, інфляційних процесах, та підвищенню цін на продукти, послуги та сировину.

Звичайно дефіцит бюджету котрий закладений в цьому році буде виправданим якщо економіка України почне розвиватись в кінці 2020 року на початку 2021 року, в такому випадку ми потроху вийдемо із кризи та карантину, але все ж таки купівельна спроможність як роздрібних товарів так і у виробництві досить низька.

Тому на нашу думку, доцільною економічною політикою України в умовах сьогоднішньої ситуації буде відсутність популізму, дотримання та виконання законів, збільшення заробітної плати, надання малому та середньому бізнесу дешевих кредитів, котрі в дійсності б надавались а не тільки на папері, державні дотації малозабезпеченим верствам населення. Але в бюджеті України не вистачає коштів і хоча уряд переглянув витрати на 2020 рік та планує бюджет на 2021 рік, потрібно стимулювати економіку України за рахунок дешевої іпотеки, комфортних умов ведення бізнесу, надання соціальних гарантій. Нажаль за корупційних схем в нашій країні та популістських рішеннях заходи уряду малоефективні. Не менш важливим етапом є залучення інвестицій в економіку для цього потрібно створити ефективні та комфортні умови. Головним також є виділити пріоритетні галузі в економіці, натомість збиткові переорієнтувати, залучити інвесторів чи продати на вигідних умовах. До прикладу металургійна галузь, ще до пандемії втрачала свої позиції через світову кон'юнктуру, ціни падали, зменшувався попит на внутрішньому та світовому ринках, але сучасна криза вплинула на розрив виробничих ланцюгів та проблеми з транспортуванням. Вигідним на даному етапі буде виробництво товарів подвійного призначення, що в свою чергу можна перепрофілювати для виробництва медичного призначення. Потрібно здійснити державне замовлення на медичне обладнання та вироби медичного призначення, засоби індивідуального захисту, матеріали та сировину для державних лікарень. Формування спільної дорожньої карти, через те, що під час закриття кордонів більша кількість нашої продукції, що йшла на експорт просто полягла на складах чи навіть зіпсувалась, тому потрібно злагоджена співпраця з міжнародними партнерами [5].

Список використаних джерел і літератури

1. Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. 2020. №51. URL: file:///C:/Users/Karina/Downloads/Concensus%20Forecast%2051%20April%202020%20ukr.pdf

2. Закон України «Про державний бюджет України 2020» від 13.04.2020. № 553-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/553-20 (дата звернення: 27.04.2020).
3. Закон України «Бюджетний кодекс України» від 18.04.2020. № 2456-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/sp:head (дата звернення: 27.04.2020).
4. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо підтримки платників податків на період здійснення заходів, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 02.04.2020 р. № 533-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-20 (дата звернення: 27.04.2020).
5. Програма стимулювання економіки для подолання наслідків COVID-19: «Економічне відновлення». URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/analitichni-materiali-do-programi-stimulyuvannya-1.pdf

Медведь І. Ю., студент
Київський національний економічний університет

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ, СПРИЧИНЕНОЇ ПАНДЕМІЄЮ КОРОНАВІРУСУ

Вступ. У зв'язку з швидким поширенням коронавірусної хвороби, світова економіка у 2020 році зазнала рецесії. Очевидно, що світові процеси відображаються і на Україні. З метою подолання кризи центральні банки країн вживають заходів для підтримки національних економік. Проте говорити про швидке відновлення еономічного зростання не можна з огляду на безпрецедентність сучасної кризи та відсутність точних передбачень щодо подальшого поширення коронавірусної хвороби. Дослідження особливостей ведення монетарної політики України в наведених кризових умовах є метою даної роботи.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження складають методи аналізу, порівняння та логічний метод. Методи порівняння та аналізу були застосовані задля з'ясування обставин виникнення кризових явищ в економічному сектор Україні. Логічний метод використовувався з метою з'ясування особливостей монетарної політики, визначеної і рішенні ради Національного банку України.

Огляд фахової літератури. Окремі питання монетарної політики України в умовах кризи стали предметом досліджень таких науковців як В. Юрчишин, Н. Степанюк. На особливості мведення монетарної політики в умовах кризи, спричиненої коронавірусною пандемією звертали увагу такі науковці як Т. Унковська, Б. Данилишин. Однак, питання конкретних заходів Національного банку України, вчнених задля подолання кризи потребують подальшого розгляду.

Результати дослідження. Характерною ознакою для економіки незалежної України вже тривалий час є перебування у міжкризовому просторі. Тоді як більшість країн поступово відновлюють позитивну економічну динаміку, економічне зростання України не відрізняється особливо успішними показниками [1; с. 227].

З одного боку, Україна, як країна з економікою, що розвивається, є більш чутливою до кризових явищ, ніж розвинені країни. Окрім світової фінансової кризи 2008-2009 років, Україну спіткала також криза 2014 року, пов'язана з військовою агресією сусідної держави. Внутрішні соціально-політичні чинники та нестабільність на фронті вже декілька років є причиною негативних тенденцій в секторі економіки.

З іншого боку, законодавче регулювання, що, зокрема, мало вплив і на формування монетарної політики, донедавна було застарілим, сформованим ще в перші роки після отримання незалежності. Тож його повна невідповідність світовим глобалізованим економічним процесам значно гальмувала економічне зростання держави. Позитивні кроки у напрямку виправлення ситуації спричинені прагненням до євроінтеграції та співпрацею з МВФ. Зокрема, вже впроваджений ряд змін нормативно-правового регулювання даної сфери.

За таких умов розвиток ще однієї світової кризи є, однозначно, ввикликом для економіки України. Більше того, наразі держава не може розраховувати на значну підтримку від своїх міжнародних партнерів, адже чи не кожна країна зараз переживає кризу не лише економічної, а також медичної, соціальної та інших сфер.

Кожна криза є унікальною, тож потребує унікальних рішень. Якщо стратегією подолання наслідків кризи 2014 року було ведення Національним банком жорсткої політики обмежень, то цього разу план дій центрального банку є дещо іншим. Загалом Національний банк України продовжуватиме переслідувати цілі досягнення та підтримки цінової та фінансової стабільності в державі, а також сприяння стійким темпам економічного зростання [2; с. 2].

До монетарних інструментів, якими Національний банк планує користуватися найближчим часом задля подолання кризи, відносять, зокрема, облікову ставку. З метою утримання інфляції в межах цільового рівня, Національний банк буде вдавадися до послабшень, або ж навпаки, проведення жорстокішої монетарної політики відповідно до поточного рівня інфляції [2; с. 7-8].

Режим плаваючого курсоутворення не зазнає змін, тож очікувана монетарна політика не має на меті досягнення певного рівня обмінного курсу. Однак, валютні інтервенції Національного банку все ж можливі, зокрема, задля стабілізації функціонування валютного ринку, накопичення міжнародних резервів, що відповідало б критеріям МВФ, та ін. Також Національний банк продовжуватиме поступову валютну лібералізацію з метою досягнення стратегічної цілі України – запровадження режиму вільного руху капіталу. Хоча за умов макроекономічної нестабільності центральний банк може вдатися до тимчасового призупинення процесу валютної лібералізації [2; с. 9].

Також Національний банк України має підтримувати банки, вдаючись до невідкладних заходів, що забезпечить стабільність фінансового сектору України. Необхідним є підвищення стійкості до системних ризиків, це дозводлить підтримувати економічне зростання [2; с. 10].

Надзвичайно важливим фактором є також успішна співпраця Національного банку України з Урядом України в напрямках узгодження монетарної та фіскальної політик, поліпшення доступу до кредитів, формування довгострокових інвестиційних ресурсів. А ще в кризових умовах посиленого значення набуває підвищення загальної довіри до банківської системи, тому центральний банк має формувати передбачуване для учасників економічних відносин економічне середовище, зокрема, шляхом комунікацій у сфері монетарної політики [2; с. 12-13].

Висновки і пропозиції. Отже, 2020 рік завдав удару по економіці України у вигляді світової кризи, спричиненої пандемією коронавірусу. Задля швидкого подолання наслідків кризи монетарна політика держави має бути виваженою та орієнтуватися на свої стратегічні цілі, серед яких основними є цінова та фінансова стабільність, досягнення економічного зростання. Задля досягнення цих цілей Національним банком України має бути використана низка монетарних інструментів. Основною серед них є облікова ставка, що допоможе утримувати інфляцію на її цільовому рівні. Іншими актуальними інструментам є плаваючий обмінний курс гривні. Надзвичайно важливим є не відмовлятися від політики лібералізації валютних відносин, адже запровадження вільного руху капіталу є одним із зобов'язань України перед Європейським Союзом, виконання якого прискорить нашу інтеграцію до європростору. Задля виходу із кризи Україні варто орієнтуватися на практику та успішні кейси центральних банків інших держав. Звичайно, що надзвичайно бажаним є зупинення поширення пандемії. Лише це надасть можливість повного відновлення економіки та продовження міжнародної співпраці, інтеграції України у світові господарські процеси та становлення у якості серйозного гравця світового валютного ринку.

Список використаних джерел і літератури

1. Степанюк Н.А. Аналіз причин кризової динаміки економіки України. *Глобальні та національні проблеми економіки.* 2016. № 10. С. 227-230

2. Основні засади грошово-кредитної політики на 2021 рік та середньострокову перспуктиву: рішення Ради Національного банку України від 20.09.2020 № 41-рд. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/file/text/82/f498208n14.pdf (дата звернення: 12.11.2020)

Ніколайчук Т. О., аспірантка
Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАНУ

DATENSCHUTZ – ІНСТРУМЕНТ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Станом на сьогоднішній день дуже велика кількість інформації, персональних даних людей, громадських організацій, державних установ та інших юридичних осіб вільно переміщується мережею Інтернет та потрапляє до сторонніх осіб. В тому числі варто звернути увагу на інформацію природоохоронного, екологічного, економіко-екологічного та природно-заповідного спрямування або дані, які прямо чи опосередковано пов'язані з такою інформацією. Наразі, будь-яка особа може зняти на відео іншу фізичну особу, представника органів державної влади, місцевого самоврядування, співробітників юридичних осіб незалежно від форми власності та викласти їх до всесвітньої мережі або на соціальні платформи. Крім того автор відео має право його повністю або частково відредагувати за власним бажанням та сформувати певний коментар чи опис, а з часом навіть недостовірний контент [1].

Відповідно до законодавства Європейського Союзу важливим критерієм є поділ на обробку персональних даних, яка здійснюється органам державної влади та їх законними представниками, та приватними фізичними та юридичними особами. Саме приватні фізичні та юридичні особи фактично не мають підстав для обробки персональних даних, крім прямо передбачених нормативними актами країн-членів ЄС [2]. Крім того такі жорсткі обмеження нормативно – адміністративного характеру сприяють повноцінному захисту авторських та суміжних прав людей на території Європейського Союзу. Станом на сьогоднішній день, заборонено безкоштовно завантажувати будь-які відеоролики, кліпи, музичні файли, фотографії, книги, програмне забезпечення, тощо, які можуть містити авторські винаходи, творіння інших осіб [3]. Відповідні інструменти захисту авторських та суміжних з ними прав сприятимуть розвитку належного рівня еколого-економічних відносин у сфері природно-заповідного фонду, наприклад: фахівець природно-заповідного фонду може розробити авторську екскурсію по заповідній території, з унікальними історико-біологічними фактами, або презентаціями. Усі авторські права на відповідний екскурсійний та презентаційний матеріал належатимуть або власне автору або адміністрації установі ПЗФ, за кожне використання або завантаження таких даних установа ПЗФ або автор отримуватимуть кошти, які будуть спрямовуватись на розвиток екскурсійної, оздоровчої, еколого-освітньої або рекреаційної діяльності.

Обмеження відео- та фотофіксації представників природоохоронних органів, які діють у країнах ЄС, сприятимуть зменшенню рівня негативного відношення суспільства до правоохоронних органів в цілому, але й також захищатимуть представників правоохоронних органів, як окремих індивідів. Публічні фотографії представників правоохоронних органів можливі тільки без можливості ідентифікації конкретної особи, зокрема за форменими або іншими відзнаками [4]. Вважаємо, що в Україні обмеження адміністративного, організаційно-нормативного характеру в частині фото- та відеофіксації представників правоохоронних органів, в тому числі природоохоронних органів, з боку приватних осіб, сприяло б стабілізації соціально-економічним настроям, а саме: 1) знизився рівень умисного або випадкового «ситуаційного» викривлення фактів, які пов'язані з діяльністю поліції, служби державної охорони установ ПЗФ в частині боротьби з порушенням норм природоохоронного законодавства; 2) збір та обробка статистичних даних базувалась виключно на достовірних джерелах інформації, що суттєво обмежувало інсайдерський та пролобістські впливи на владу; 3) підвищився рівень позитивного сприйняття правоохоронних та природоохоронних органів, що зумовило розширення інструментів позадержавної підтримки фінансового та еколого-економічного рівня; 4) засоби взаємодії державного та громадського секторів в частині боротьби з природоохоронним законодавством набули нових рівнів; 5) представники правоохоронних та природоохоронних органів будуть сприйматися суспільством не як

знеособлені створіння, які повинні забезпечувати певний рівень стабільності населення, а як окремі індивіди, права яких мають таких поважатись та дотримуватись суспільством; 6)велика кількість заходів пов'язаних з боротьбою порушень екологічного, природоохоронного законодавства уникали б умисного розповсюдження, з метою підтримки або дестабілізації тих чи інших інтересів провладних політичних сил; 7) пришвидшення етапу руйнації застарілих шаблонів щодо механізмів діяльності природоохоронних та правоохоронних органів, сформованих українським суспільством з 90-х початку 2000-х років; 8) зменшення випадків журналістської недобросовісності, як інструменту отримання фінансової та корпоративно-економічної винагороди; 9) формування нетерпимості та відсутності толерантності з боку суспільства до порушників природоохоронного, екологічного законодавства, як «героїв, які протистоять репресивній та каральній машині», романтизації маргинально-суспільної поведінки; 10) розвиток громадянського суспільства, як соціуму нетерпимого до будь-яких проявів маргінальної поведінки, в тому числі знеособлено-латентного характеру (тобто підтримка порушників природоохоронного законодавства шляхом переглядів, позитивних коментарів, лайків на соціальних платформах); 11) створення «інституту захисту персонального образу» [5] представників правоохоронних та природоохоронних органів, як окремих особистостей, які є поза політикою, повинні виконувати суспільно-непопулярні рішення з метою забезпечення громадського порядку, та не несуть відповідальність за політичні рішення провладної верхівки; 12) створення інструментів обмеження з боку політичних та фінансово-політичних угрупувань в частині маніпуляцій, провокацій та тиску на представників правоохоронних та природоохоронних органів, шляхом здійснення недобросовісної відео- або фотофіксації; 13) заборона монтажу та компіляції відео- та фотофайлів, які містять інформацію щодо роботи представників правоохоронних та природоохоронних органів, що може умисно дискредитувати або ввести в оману суспільство, містити недостовірні статистичні або інші дані, які не є загальнодоступною інформацією; 14) створення дієвих інструментів захисту авторських та суміжних прав, як громадян України, так і юридичних осіб, яким вони належать. Створення інституту авторських природоохоронних прав, що дозволить установам ПЗФ України в правовому полі захищати інтереси як власне адміністрації, так і персоналу; 15) заборона створення «вірусного» контенту, метою якого є умисне спотворення діяльності правоохоронних та природоохоронних органів; даних, що містять службову інформацію; здійснення тиску на відповідні органи; зниження рівня довіри та співпраці між державою та приватними природоохоронними інститутами; 16) заборона інформаційно-суспільної ескалації проблем та конфліктів природоохоронного, еколого-економічного характеру, що сприятиме негативізації настроїв у регіонах розташування «еко-проблем».

Список використаних джерел і літератури

1. Котюжинська, Т. Право на інформацію – зміни необхідні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : //www.justinian.com.ua/article. php?id=3308
2. Fundiertes Rechtswissen, für Laien verständlich aufbereitet - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.e-recht24.de/mitglieder/
3. Sicherheit und höchste Standards von Anfang an. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://www.gmx.net/mail/sicherheit/sicherheitsstandard/#.pc_page.datenschutz.index.teaser_1.sicherheit_gmx-schuetzt
4. Fotografierverbot. Vorsicht beim Fotografieren von Polizisten - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.rechtambild.de/2013/04/vorsicht-beim-fotografieren-von-polizisten/
5. Von rechtsanwalt Hoesmann, Keine Fotos von Polizisten- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://hoesmann.eu/keine-fotos-von-polizisten/

Панасенко Л. М., к. е. н.
Ціонель П. Г., магістр
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНОСТІЮ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В ринковій економіці інноваційна діяльність підприємств – один із найсуттєвіших Згідно із законодавством України інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання й комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів та послуг [1].

Вона включає в себе наступні напрямки [2] :

- випуск та розповсюдження нових видів техніки та технологій;
- прогресивні міжгалузеві структурні зрушення;
- реалізацію довгострокових науково-технічних програм із великими термінами окупності витрат;
- фінансування фундаментальних досліджень для здійснення якісних змін у стані виробничих сил країни;
- розробку й впровадження нових, ресурсозберігаючих технологій, спрямованих на покращення соціального стану населення, екологічної ситуації.

Інноваційна діяльність підприємства спрямована на створення і залучення із зовнішнього середовища таких інновацій, які б сприяли підвищенню його конкурентоспроможності, зміцненню ринкових позицій, забезпечували перспективи розвитку. Однак можливості різних підприємств щодо залучення інновацій істотно відрізняються, що зумовлено, насамперед, існуючими ресурсними обмеженнями.

Отже, управління інноваційною діяльністю підприємства має здійснюватися, з одного боку, з огляду на потенційні можливості інновації у формуванні конкурентних переваг, а з іншого – з урахуванням інвестиційних можливостей підприємства. Найбільш лаконічним є визначення В.В. Стадника та М.А. Йохни: «Управління інноваційною діяльністю – це складова менеджменту сучасного підприємства, що охоплює планування, організацію та стимулювання інноваційної діяльності, реалізацію інноваційних проектів, розрахованих на отримання конкурентних переваг і зміцнення ринкових позицій підприємства» [3].

Основним завданням інноваційного менеджменту, як складової управління діяльністю підприємства, є визначення основних напрямів його науково-технічної і виробничої діяльності в таких сферах: розробка й запровадження нової продукції; вдосконалення й модифікація продукції, яка виготовляється; надання їй більшої оригінальності; зняття з виробництва застарілої продукції; залучення до виробничої діяльності нових ресурсів і нових технологій; освоєння нових методів організації виробництва та праці тощо.

Для реалізації цих завдань інноваційний менеджмент передбачає: розробку планів і програм інноваційної діяльності; обґрунтування проектів створення нових продуктів; формування і проведення єдиної інноваційної політики в усіх підрозділах підприємства ; ресурсне забезпечення інноваційних програм і проектів; створення організаційних форм управління реалізацією інноваційних проектів [4].

Враховуючи масштабність та різноплановість зазначених завдань, управління інноваційною діяльністю охоплює стратегічні й оперативні аспекти.

Стратегічне управління – полягає у прогнозуванні глобальних змін в економічній ситуації та пошуку і реалізації масштабних інноваційних проектів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування і розвитку підприємства у тривалій перспективі. Інноваційна стратегія будь-якого підприємства визначається двома важливими складовими: обсягом і характером її ресурсів; ринковою позицією і загальногосподарською стратегією. Як показують численні дослідження, основними стратегічними цілями є обсяги продажу, темпи зростання, частка ринку та прибуток.

Оперативне управління – полягає у вивченні економічних, організаційно-управлінських, соціально-психологічних факторів, що впливають на здатність підприємства здійснювати інноваційну діяльність, розробленні ефективних організаційно-економічних форм організування інноваційної діяльності та складанні календарних планів-графіків виконання робіт і контролюванні їх виконання. Воно передбачає не лише організацію впровадження нової ідеї під тиском вищого керівництва, але й зміщення акцентів у системі стимулів персоналу в бік заохочення ініціативи, участі в перетвореннях, обговоренні проблем, що виникають у процесі впровадження новації тощо.

Управління інноваціями на промисловому підприємстві розглядається як діяльність, яка передбачає планування, організацію, керівництво, мотивацію та контроль щодо об'єкту управління шляхом розробки та застосування системи стратегій (обраних залежно від наявного інноваційного потенціалу підприємства і факторів впливу зовнішнього середовища), і спрямована на досягнення поставленої мети.

Об'єктами управління інноваціями на рівні підприємств визначено економічні ресурси (грошові, майнові, трудові), що безпосередньо приймають участь у інноваційній діяльності. Щодо суб'єктів управління інноваціями, то їх виділено на галузевому рівні в особі представників законодавчої і виконавчої влади та на рівні підприємства в особі апарату управління підприємством та його функціональних підрозділів.

Основними складовими системи управління інноваціями є такі підсистеми: управління процесом створення інновацій, управління творчим потенціалом колективу, управління освоєнням інновацій, управління соціальними та психологічними аспектами при впровадженні інновацій, управління системою задоволення потреб споживача.

Враховуючи особливості процесу управління інноваціями, виділено функціональні елементи механізму управління інноваціями на підприємстві. В основу механізму управління інноваціями на підприємстві закладено функціонування управління на наступних етапах проведення інноваційної діяльності: розробки ідеї, адаптивності інновацій та їх випробовування, організації виробництва та маркетингу для їх успішної реалізації. Для ефективного управління інноваціями на вищезазначених складових потрібно використовувати управління інформацією, управління майновими ресурсами, управління персоналом, управління фінансовими ресурсами, управління інвестиціями, управління якістю, управління інтелектуальною власністю, управління ризиком, управління маркетингом.

Найдосконалішими формами інноваційних організаційних структур системи «наука – виробництво – соціальна сфера» є технополіси та технопарки. У них поєднується наука, техніка і підприємництво, здійснюється тісне співробітництво між академічною наукою, підприємцями, місцевими і центральними органами влади [5].

Сучасне підприємство за певних умов може власними силами розробляти нові вироби, здійснювати науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи. У такому випадку використовується комплекс власних спеціалізованих відділів (конструкторський чи відділ головного конструктора, технологічний або відділ головного технолога).

Для розробки досить складних виробів, проведення довгострокових, що потребують значних витрат, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, проектів, зазвичай, залучається венчурний капітал.

Венчурні підприємства, які входять до комплексу реалізації нововведень підприємства-замовника, за своєю спеціалізацією поділяються на впроваджувальні, дослідні, обслуговуючі (сервісні), експертні. Діяльність венчурних компаній пов'язана з досить високим ступенем ризику.

Головне призначення бізнес-інкубатора – першочергова підтримка малого інноваційного підприємства. Бізнес-інкубатор – це комплекс, який займається наданням інноваційних послуг щодо реалізації інноваційних проектів. Інкубаційний період для фірми триває від 2-3 до 5 років, після чого інноватор може вести діяльність самостійно. Перевагою таких підприємств є, з одного боку, вузька спеціалізація, концентрація матеріально-технічних та фінансових

ресурсів на обраному напрямі дослідження, а з другого, – можливість швидкої переорієнтації на інші напрями діяльності.

Система управління інноваціями не існує сама по собі, ізольовано від виробництва і реалізації продукції, а мета її існування полягає в підвищенні ефективності діяльності підприємства.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 14.01.2013р. №2003.
2. Покропивний С.Ф. Ефективність інноваційно - інвестиційної діяльності: Навч. посібник/ С.Ф.Покропивний., А.П.Новак. К.: КНЕУ, 2017. 302с.
3. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент/ В.В. Стадник, М.А.Йохна. К.: Академвидав, 2015. 464 с.
4. Менеджмент організацій: Підручник / за ред. Л. І. Федулової. К.: Либідь, 2014. 370 с.
5. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: Підручник/О.Є.Кузьмін, О.Г.Мельник. К.: Академвидав, 2018. 416 с.

Панова С. В., молодший науковий співробітник
Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України

КУЛЬТУРНА СКЛАДОВА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ У ПРИВАТНОМУ СЕКТОРІ

Аналіз міжнародно-правових документів свідчить про існування різних підходів до розуміння корупції. Так, у Резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», оприлюдненій на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявилися в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності» [1]. На зв'язок між культурними особливостями суспільства і рівнем та поширеністю корупції звертало увагу багато вітчизняних науковців. Як точно визначив Є. В. Невмежицький особливістю соціально-психологічного клімату, який сприяє процвітанню корупції в Україні, є існування подвійних моральних стандартів, за яких корупція офіційно вважається суспільно неприйнятною, проте вона, особливо на низовому рівні, стала невід'ємною частиною буття пересічного українця. [2, с. 19]. Пояснення феномену живучості корупції криється, на думку О.М. Литвинова та Ю.В. Орлова, в її вкоріненості в природу культури [3, с.224]. Місія корупційної культури полягає в накопиченні, збереженні та переданні соціального досвіду й цінностей, що забезпечують цілісність соціального організму і його існування у часі. … Вона виникає в умовах нерозвиненості господарської діяльності як спосіб закріплення випадково знайдених у виробничому, технологічному та соціокультурному досвіді ефективних рішень [3, с.226]. О.М. Костенко вважає, що Україні слід спиратися на «концепцію морально-правової протидії корупції». Відповідно до неї формула протидії корупції має бути наступною «формування антикорупційної моральності у суспільстві плюс застосування антикорупційного законодавства» [4, с.10]. О.Ю. Бусол теж звертає увагу на першочерговість ролі антикорупційної культури у протидії корупційній злочинності в Україні, без якої всі інші заходи такої протидії не будуть ефективними. Тож формування у суспільстві антикорупційної культури повинно бути, на її думку, державним пріоритетом України, і будуватися на основі позитивного зарубіжного досвіду, з використанням напрацювань вчених із цього напрямку та урахуванням особливостей існування та розвитку українського суспільства [5, с.94]. Що стосується приватної сфери, то слід також брати до уваги, що впровадження етичних норм у діяльність українських бізнес-компаній може бути ефективним тільки за умов урахування сучасної української специфіки – фактору корупціогенності, недооцінки впливу етичних чинників на успішність бізнесу, нерозвиненості багатьох інститутів корпоративного управління в компаніях і, як наслідок, їх неготовності виходити на нові рубежі розвитку бізнесу, зокрема, пов'язані з впровадженням етичних стандартів і принципів корпоративної соціальної відповідальності [6, с.51]. Основою системи антикорупційного комплаєнс суб'єкта господарювання є Антикорупційна програма. Основним документом її, як правило, є Кодекс корпоративної поведінки. Саме в цьому документі

регламентовані норми при взаємодії з клієнтами, іншими співробітниками, контрагентами, постачальниками, наглядовими органами та іншими особами, з якими має справу той чи інший співробітник у процесі виконання своїх професійних обов'язків. В компанії також можуть бути розроблені такі документи, як Кодекс корпоративної етики, Політика прийняття і дарування подарунків та ін. [7]. Відсутність нормативного обов'язку впровадження антикорупційного комплаєнсу суб'єктами приватного сектору (за виключенням перелічених у ч. ст. 62 ЗУ «Про запобігання корупції» державних, комунальних підприємств, господарських товариств та юридичних осіб для яких прийняття антикорупційних програм є обов'язковим) не сприяє поліпшенню ділової культури.

Отже нашій державі необхідно активніше переймати позитивний світовий досвід у боротьбі з корупцією у приватному секторі. Ратифікація Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні підприємства Організації економічного співробітництва та розвитку ОЕСР (далі Декларація), стане значним кроком для підвищення антикорупційного культурного рівня бізнесу. За цим документом етичні положення є необхідною та невід'ємною частиною загальної боротьби з корупцією у приватному секторі. Так відповідно до Декларації на Компанії покладається зобов'язання розробляти і приймати відповідні програми чи положення про внутрішній контроль, етику та дотримання законів для запобігання і виявлення випадків хабарництва, розроблені на основі оцінки ризиків, з урахуванням конкретних обставин тієї чи іншої компанії, зокрема, ризики хабарництва, з якими стикається компанія (наприклад, її географічний і промисловий сектор діяльності). Ці програми або положення про внутрішній контроль, етику та дотримання законодавства повинні включати в себе систему фінансових і бухгалтерських процедур, в тому числі систему засобів внутрішнього контролю, розумно призначену для забезпечення підтримки справедливих і достовірних бухгалтерських книг, записів і звітів, щоб гарантувати, що вони не можуть бути використані для цілей хабарництва або приховування хабарництва. Такі індивідуальні обставини і ризики хабарництва повинні регулярно контролюватися і переоцінюватися, за необхідності, для забезпечення того, що програма або положення про внутрішній контроль, етику та дотримання законодавства будуть адаптовані і досі є ефективними, а також для зниження ризику того, що компанії стануть співучасниками хабарництва, спроб хабарництва і здирництва.[8, с.14-15].

Важливість проведення всебічної боротьби з проявами корупції в приватній сфері є нині необхідною. Впровадження заходів направлених на підвищення культурних стандартів у діяльності бізнесу, та і суспільства загалом, стане допоміжним механізмом підвищення дієвості національних заходів протидії корупції у приватній сфері.

Список використаної літератури:

1. Практичні заходи боротьби з корупцією : Резолюція VIII Конгресу ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками (Гавана, 27 серпня – 07 вересня 1990 р.) // Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію / [упоряд.: М. І. Камлик та ін.]. – К. : Школяр, 1999. – С. 65–68.
2. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси" / Невмержицький Є. В. - К., 2009. - 34 с.
3. Литвинов О. М. Антипостмодерн: кримінологічні етюди / О.М. Литвинов, Ю.В. Орлов. – Харків : Право, 2020. – 280 с.
4. Костенко О. М. «Людський фактор» – основний антикорупційний засіб / О. М. Костенко // Часопис Київського універ- ситету права. – 2014. – № 4. – С. 8-11.
5. Бусол О. Ю. Антикорупційна культура суспільства та індивідууму в мінімізації проявів корупційної злочинності / О.Ю. Бусол // Jurnalul juridic national: teorie şi practică. – Кишинев, Молдова. – 2015. – № 3. – Том 1. – С. 91–95.
6. Шавкун І.Г. Методологічні проблеми концепції етичної компанії в бізнесі // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. - Вип. 39. Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 44-55. URL: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/VISNIK_39_4.pdf
7. Комплаєнс: глобальний тренд чи вимушена необхідність? LIGA 360. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/181535_komplans-globalniy-trend-chi-vimushena-neobkhdnst
8. Україна приєдналась до Декларації ОЕСР. Приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції та багатонаціональні компанії Збірник інструментів і супровідних документів Червень 2016 року. URL: https://investment.zoda.gov.ua/uk/news/ukraina-pridnalasy-do-deklaracii-oesr

Півньова Л. В., к. філол. н.
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОЇ МІСТКОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сектор розміщення є ключовим в індустрії туризму. Практично жодна подорож не обходиться без організації ночівлі мандрівників, незалежно від того чи то групова мандрівка мегаполісом чи сольний тур провінційними місцями. Ураховувати різноманітні звички, національні особливості, побутові потреби, особисті уподобання потенційних постояльців покликана розгалужена система засобів розміщення туристів. Нині на світовому готельному ринку прослідковується тенденція стрімкого розвитку малого готельного бізнесу. Така ситуація спричинена тим, що цей вид господарської діяльності пом'якшує наслідки структурних змін в економіці, швидко адаптується до мінливих вимог ринку, вносить істотний вклад в регіональний розвиток, має здатність до генерації та використання технічних й організаційних нововведень. Органічно пов'язаний з великим бізнесом, він є основою сталого розвитку країни і підвищення конкурентоспроможності її економіки. Особлива роль малому бізнесу відводиться в розвитку сфери послуг, яка служить свого роду індикатором оцінки рівня розвитку економіки будь-якої країни [1, 216].

Метою дослідження є висвітлення особливостей розвитку готельних підприємств малої місткості в сучасних умовах, ознайомлення зі специфікою діяльності таких закладів розміщення, їхніми перевагами та недоліками.

У нормативно-правових актах чинного українського законодавства терміна «малий готель» немає. Відсутній він і в Національному стандарті України ДСТУ 4527: 2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення». Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO) рекомендує вважати малим готелем підприємство з номерним фондом в 30 номерів. Малий готель в Європі має, як правило, не більше 50 номерів, приблизно до такого поділу схиляються й вітчизняні готельєри [2, 71]. В Україні готельні підприємства малої місткості – від 20 до 50 номерів [3, 157]. Із середини 90-х рр. минулого століття такі готелі стали набувати актуальності на наших теренах, розташовуючися в курортних приморських та гірських зонах. Що стосується зарубіжного досвіду, то засоби розміщення малих форм типове явище для всього світу.

С. С. Галасюк зазначає, що «в країнах Європи малі готелі не тільки міцно зайняли свою нішу, але й стали одним із ключових елементів готельної індустрії. Еволюція готельного бізнесу в Старому Світі привела до появи емпіричної пропорції 3:2 в обслуговуванні клієнтів великими і малими засобами розміщення, тобто більшу частину (близько 60%) постояльців обслуговують великі готелі, а 40% туристопотоку приходиться на засоби розміщення малих форм. Відносно структури засобів розміщення за кількістю готельних підприємств ситуація інша - у країнах Європи великі готелі становлять лише 15 - 25% загальної кількості готельних підприємств, у той час як 75 - 85% доводиться на малі мотелі та готелі сімейного типу» [4, 51]. Рентабельність крайніх становить близько 18%, в той час як аналогічний показник для великих готелів знаходиться на рівні 8 - 10%. Термін окупності малих готелів дорівнює приблизно трьом-п'яти рокам, а для готельних комплексів він становить в середньому сім років [5]. Ринок малих засобів розміщення сьогодні досить стрімко еволюціонує – за оцінками спеціалістів, в Україні вже побудовано і діє понад 5 тис. міні-закладів розміщення [6].

Тенденція до зростання вітчизняного малого готельного бізнесу продиктована, з одного боку, новими світовими запитами та перетвореннями, а з іншого – гострою нестачею окреслених засобів розміщення з прийнятним сервісом за помірну плату. Саме готельні підприємства малої місткості користуються підвищеним попитом в іноземців, які мандрують теренами нашої країни. У таких засобах розміщення гості з-за кордону можуть сповна насолодитися українською гостинністю, що оповита національним колоритом. У той же час вітчизняний подорожувальник також часто-густо надає перевагу саме малим готелям, через їх

домашню атмосферу, унікальність, затишок, зручність, подекуди воістину неповторний дизайн, індивідуальний підхід до кожного постояльця та гнучку цінову політику.

Оскільки готельні підприємства малої місткості користуються значним попитом, вважаємо за доречне окреслити їх основні переваги:

- компактний розмір будівлі, що забезпечує спокій і комфорт;
- малі готелі мають більше затишку, де є «душа», скрізь, як правило, простежується турботлива рука господаря;
- жоден великий готель не приділяє так багато уваги кухні, як це відбувається в малих готелях, де чітко враховують потреби постояльців щодо графіка харчування, меню й обслуговування;
- невелика кількість гостей, дає змогу обслуговуючому персоналу знайти індивідуальний підхід до кожного та з особливою увагою поставитися до індивідуальних побажань відвідувачів;
- концептуальність закладу, де найменування й оформлення інтер'єру пов'язуються спільною цікавою ідеєю;
- у часи пандемії, це виграшний варіант для уникнення скупчення великої кількості людей та можливість розмістити, наприклад, один колектив чи гостей під час святкування весіль, зайнявши всі номери та усунувши проблему контакту з іншими (чужими) постояльцями;
- невисока ціна в порівнянні із класичними готелями.

Цей бізнес має чимало привабливих характеристик:

- готельні підприємства малої місткості майже у 100% випадків – це сімейний бізнес;
- можливість облаштування малого засобу розміщення в «старому» фонді, внаслідок чого немає необхідності будувати нову будівлю, що надважливо при нинішньому дефіциті місць під забудову;
- незначні капіталовкладення на етапі проєктування і будівництва, нетривалі терміни окупності;
- власники таких засобів розміщення працюють по спрощеній системі оподаткування;
- високий рівень завантаженості та відносно низькі витрати на утримання об'єкту у порівнянні із звичайними готелями (завдяки невеликим розмірам та відносно низьким цінам на проживання середньорічна завантаженість міні-готелю може сягати 70-80%, а в низький сезон 30-60%) [3];
- гнучка система ціноутворення.

Поряд із привабливими аспектами створення та ведення малого бізнесу в готельній сфері закцентуємо увагу й на певних перепонах. Найбільшою проблемою вважаємо відсутність законодавчої бази, яка б регулювала діяльність окресленого виду бізнесу. Унаслідок цього відбувається обмеження зростання малих готелів, виникає проблема їх взаємин з контролюючими державними органами, відсутня система категоризації малих засобів розміщення, які не володіють мінімально допустимим номерним фондом [1]. У результаті наша країна через незбалансовану законодавчу базу втрачає значну частку надходжень до бюджету, а малі готелі, в свою чергу, страждають від неможливості повноцінно провадити діяльність.

Отже, готельні підприємства малої місткості в Україні з якісним сервісом і бюджетним проживанням, на наше переконання, набуватимуть популярності у найближчому майбутньому, що зможе дати додатковий поштовх до відкриття нових якісних готелів. Однак органам державної влади необхідно приділити увагу розпрацюванню законодавчих підвалин, спрямованих на регулювання діяльності малих засобів розміщення.

Список використаних джерел і літератури

1. Гусєва О. Проблеми функціонування малих готелів в Україні. Науковий вісник Одеського державного економічного університету. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія, історія. 2009. № 5(83). С. 216–226.
2. Самойлова В. Малый отель: перспективно, но проблематично. Украинский туризм. 2010. №4. С. 70-73.

3. Малиновська О. Ю. Міні-готелі в Україні. Географія та туризм. Наук. зб. К.: Альтерпрес, 2012. Вип. 23. С. 155-161.
4. Галасюк С. С. Проблемні питання щодо статусу малих готелів в Україні. Економіка розвитку. 2009. № 1. С. 50-53.
5. Мини-отели на пике популярности [Електронний ресурс]. – URL: www.kanzas.ua/go/ru/article.
6. Мини-отели, мини-пансионаты, частный сектор на курортах Украины // [Електронний ресурс]. – URL: http://minihotels.com.ua/

Побиванець М. В., студент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Незважаючи на те, що сфера послуг набуває все більшого розвитку в нашій країні, функціонування готельного господарства ускладнюється цілою низкою проблем. Однією з причин подібного протиріччя є відсутність надійної та достовірної інформації про стан ринку готельних послуг та відсутність належного сервісу. Наслідком цього є використання готелів не за призначенням, зниження конкуренції на ринку готельних послуг, що ще більше погіршує стан готельного господарства та затримує вихід України на світовий туристський ринок.

Розвиток готельного господарства України характеризується адаптацією реформованих підприємств цієї сфери до ринкового середовища, комплексним вирішенням актуальних проблем підвищення ефективності та конкурентоспроможності ринку готельних послуг, що почав поступово наближатись до світових стандартів.

Сучасні готелі відрізняються за призначенням, місткістю, поверховістю, типами конструкцій, рівнями комфорту, режимами експлуатації, місцем розташування, функціональним призначенням, забезпеченістю харчуванням, тривалістю проживання в них, рівнями цін. Усі ці фактори враховуються при проектуванні і впливають на склад приміщень готелю, архітектурно-планувальну структуру будівлі тощо. Основні ознаки, що характеризують готелі, це: місткість, поверховість, призначення і рівень комфорту. Сучасний готель покликаний створити комфортабельні умови для проживання гостя і надати йому ряд додаткових послуг. Будівля готелю призначена для короткочасного проживання людей з метою здійснення різних видів діяльності.

Сміла – місто на Придніпровській височині, над річкою Тясмин, районний центр Черкаської області. У місті розташований найбільший залізничний вузол Черкаської області станція імені Тараса Шевченка та автошлях Черкаси–Умань–Гайсин–Брацлав (317 км).

Готельна індустрія Смілянського району представлена на сьогодні такими підприємствами:

- готель «Біле Озеро», який знаходиться на Смілянському шосе (13 км від м. Черкаси);
- мотель «Журавель»**, розташований на виїзді зі Сміли в сторону Черкас, на 57 км траси Н-16 Золотоноша - Умань;
- готельно-ресторанний комплекс «Гуляй Поле» розташований на виїзді зі Сміли в сторону Києва;
- готельно-ресторанний комплекс «Хуторок» розташований на виїзді зі Сміли в сторону Кіровограда;
- мотель «Рів'єра» розташований на в'їзді в місто зі сторони Києва на трасі Н-01;
- мотель «Імперія» розташований на в'їзді в Смілу зі сторони Знам'янки;
- готельно-ресторанний комплекс «Ані» розташований в самому місті у віддаленні від центра міста на території колишнього парка графа Бобринського;
- готель «Сміла» в самому центрі міста на головній площі;
- міні-готель «Етуаль» в центрі міста.

Жоден з перелічених готелів не спрямований на ділових туристів. Негативні відгуки, залишені на сайтах готелів, пов'язані з неналежним обслуговуванням, недостатньою увагою до клієнтів та застарілими зручностями в номерах і умовами проживання.

Тому зробимо висновок, що в даному районі відсутні готелі високого класу обслуговування.

Отже, готельна індустрія досліджуваного регіону представлена існуючими підприємствами готельного господарства різної спрямованості та рівнів обслуговування. Але все ж на ринку готельних підприємств немає ділових готелів які б відповідали критерію «ціна-якість». Також виникає нагальна потреба в будівництві підприємства, яке мало б змогу організувати та провести конференцію та розмістити всіх її учасників. Проаналізувавши такі дані, можна зробити висновок про доцільність будівництва в даному районі готелю ділового призначення.

При визначенні варіантів позиціонування нового готелю та визначення оптимального складу послуг був проведений аналіз місця розташування, оточення готелю, рівня комфорту (наявність максимальної кількості зручностей для споживачів), якості кадрового забезпечення, використання сучасних технологій в діяльності підприємства, наявності сертифікату на підтвердження категорії готелю і вимог, які були покладені в основу проекту.

На основі даних і спираючись на характеристику недоліків існуючих закладів, можна визначити потенційних споживачів та можливі додаткові послуги. Потенційні гості: люди, що прибули з діловою метою.

До основних послуг в готелі відносяться:

- розміщення;
- безкоштовний Wi-Fi;
- сніданок «шведський стіл»;
- надання праски та прасувальної дошки в номер;
- послуга «Будильник»;
- виклик таксі;
- виклик швидкої допомоги;
- доставка в номер термометра, медикаментів першої необхідності;
- доставка в номер довідкової та сувенірної реклами, фірмових конвертів і паперу;
- надання туристичної інформації;

Також доцільним вважаємо надання додаткових послуг в готелі:

- мінібар;
- трансфер;
- прання та хімчистка одягу;
- ремонт і прасування одягу;
- room service;
- ресторан;
- бари (при басейні та lobby bar);
- SPA – центр;
- автостоянка;
- організація конференцій;
- бронювання квитків;
- організація екскурсій;

Готель має відповідати вимогам ДСТУ 4269:2003 «Класифікація готелів» та ДБН В.2.2.-20:2008 «Будинки і споруди. Готелі». Готель орієнтований на людей, що прибули з діловою метою. Послуги готелю мають бути спроектовані таким чином, аби задовольнити всі потреби споживачів і сприяти їхньому відпочинку в готелі.

Поліщук Ю. А., аспірантка
Харківський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

На початку XXI століття у людства виникли складні проблеми розвитку, які не вирішувалися в межах окремих держав. Практично всі регіони світу сьогодні зіткнулися з ризиком руйнування навколишнього середовища. Чимдалі тим чіткіше проявляються ознаки кризи розвитку цивілізації, які викликані екологічними, економічними та соціально-демографічними чинниками. Зміни у системі «природне середовище – суспільство» є результатом збільшення обсягу шкідливого виробництва, підняття температури атмосферного повітря, приросту чисельності населення, зменшення посівних площ і площ лісів, зниження рівня ґрунтових вод, тощо.

Практичний і гнучкий політичний інструментарій відіграє важливу роль у виявленні та усуненні вузьких місць і перешкод для реалізації нових моделей розвитку, для чого розробляються відповідні політичні рамки та механізми управління.

Під механізмами державної політики «зеленої» економіки розуміють засоби, які доступні уряду для прискорення переходу на «зелені» засади господарювання та допомагають створити умови для такого переходу [1].

Однак, здійснивши огляд наукових джерел та проаналізувавши результати дослідження вчених, ми можемо дійти висновку, що на даний час визначення поняття «механізм реалізації державної політики» «зеленої» економіки залишається не достатньо вивченими, та пропонуємо під механізмом державної політики «зеленої» економіки розуміти систему взаємопов'язаних механізмів або інструментів державної політики, за допомогою яких виникають суб’єктно – об’єктні відносини державної політики, з метою забезпечення переходу до «зеленої» економіки та нових екологічно безпечних технологій виробництва і споживання товарів та послуг які не ставлять під загрозу можливість задовольняти потреби майбутніх поколінь.

Суб’єктна структура державної політики «зеленої економіки» визначається певним набором контактних груп, що передбачає появу суб’єкт-об’єктної взаємодії, де кожен учасник проявляє свою суб'єктність через причетність до створення нової політики.

В системі виконавчої влади між суб’єктом і об’єктом управління не існує чітких меж, оскільки система, яка управляє, будучи суб’єктом відносно того чи іншого об’єкта, сама, у свою чергу, може бути об’єктом управління з боку іншого суб’єкта. Це справедливо і у відношенні «зеленої» економіки, яка з одного боку потребує втручання держави щодо розробки, запровадження та стимулювання розвитку, а з іншого – за своєю суттю створює нові правила гри для існуючої економічної системи країни [2].

Отже, механізм реалізації державної політики «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку надає можливість координувати процеси формування та реалізації відповідної державної політики, прослідити зміни взаємовідносин між її окремими елементами в ретроспективному та перспективному аспекті, проаналізувати через порівняння відмінності систем державного управління у сфері державної політики «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку в різних країнах як з точки зору їх первинного формування, проведення системних змін, так і щодо поточного процесу подальшої реалізації. І саме ці фактори повинні оптимізувати процес послідовного та виваженого функціонування державної політики «зеленої» економіки в контексті сталого розвитку як цілісної соціальної системи.

Успішний досвід різних країн у формуванні «зеленої» економіки є відправною точкою для формування власної державної політики «зеленої» економіки. Для переходу до «зеленої» економіки потрібні певні сприятливі умови, які складаються з національних правил і положень, інструментів, стимулів, правової інфраструктури, торгівлі та технічної допомоги і т.д.

Список використаних джерел і літератури

1. Кумачева А. С. Механізми формування та реалізації державної політики розвитку «зеленої» економіки в Україні: діс. …канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Маріуполь, 2019. 275 с.
2. Кумачева А. С. Політика формування та розвитку «зеленої економіки» як специфічний об’єкт державного регулювання. Державне управління: удосконалення та розвиток. Дніпропетровськ, № 12, 2015. URL: http://www.dy.nayka.com.ua
3. Галушкіна Т. П. Мусіна Л. О., Хумарова Н. І. Національна політика «зеленого» зростання в Україні. Ін-т проблем ринку та екон.-екол. дослідж. НАН України. Одеса, 2012. – 271 с.
4. Державна політика сталого розвитку на засадах «зеленої» економіки. *Аналітична записка,* 2013. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/derzhavna-politika-stalogo-rozvitku-na-zasadakh-zelenoi-ekonomiki

Самодурова Р. О., студентка
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ЗБІЛЬШЕННЯ ВЛАСНОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ

Одна з цілей менеджера полягає в підвищенні якості та кількості плодів своєї праці в зіставленні з тим, що ви вкладаєте в роботу. Існує кілька способів поліпшити і навіть мультиплікувати свою продуктивність.

Перший спосіб – працювати більше. Приходьте в офіс з твердим настроєм на роботі займатися тільки роботою. Не втрачайте часу даремно. Чи не базікайте з товаришами по службі. Не пийте кави, не сидіть в інтернеті, не читайте газет. Присвятіть весь робочий час роботі.

Другий спосіб підвищити свою продуктивність – працювати швидше. Поспішайте! Звикайте працювати на «швидких оборотах». Рухайтеся жвавіше. як ніби вам потрібно багато встигнути за короткий термін.

Працювати багато і швидко – це звичка, яку ви маєте в собі розвивати і практикувати. Не втрачайте часу. Займайтеся справою. Ворушіться! Швидше приступайте до роботи і не відволікайтеся від неї. Не витрачайте часу даремно.

Третій спосіб стати продуктивнішим – працювати довше. В середньому люди проводять в офісі 32-40 годин в тиждень і половину цього часу вони, як правило, витрачають на заняття, не пов’язані з обов'язками. З урахуванням того, що більшість співробітників не особливо-то і продуктивні, їх зарплати явно мають бути знижені і урізані. Коли такі службовці приходять на своє робоче місце, вони, зазвичай, починають займатися тими справами, які приємно і не важко виконувати, а не тими, які важливі і принесуть найбільшу користь компанії.

Робіть те, що важливіше. Перш ніж почати роботу, складіть перелік справ і визначте пріоритетність кожної. Пам'ятайте про правило 20/80: 80 відсотків значущості вашого вкладу і бізнес будуть забезпечені виконанням 20 відсотків завдань.

Активізуйте командну працю. Розділіть роботу між декількома співробітниками і потім візьміться за її виконання разом. Добре організована команда, що складається з кількох людей, які трудяться в «унісон», здатна виконати набагато більше роботи, ніж більша кількість людей, що діють поодинці.

Вирішуючи одне за одним ряд схожих завдань, ви швидко досягаєте нижніх значень, так званої кривої навчання. Кожне завдання, яке повторюється, забирає менше часу, ніж попереднє. Згрупувавши 7-10 ідентичних видів діяльності, таких як перевірка електронної пошти, диктування відповідей на листи, складання звітів або здійснення інших дій, що повторюються, ви можете вирішити кожну з цих задач за 20 відсотків того часу, яке пішло у вас на виконання першого пункту з ряду.

Думайте про себе як про підприємство - зі своїми ресурсами, технологічними процесами і результатами роботи. Цілеспрямовано фокусуйтеся на найважливіших результатах своєї праці і, прийшовши в офіс, займайтеся роботою весь робочий день.

Список використаних джерел і літератури

1. Менеджмент/ Брайан Трейсі; пер. с англ. С. Кірової. – М. : Манн, Іванов і Фербер, 2016. – 144 с.

Сарана А. О., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ УЧАСНИКІВ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Становлення в Україні державного фінансового контролю відбувалося з процесом державотворення і переходом до ринкових відносин. На жаль, розбудові державного контролю вітчизняного фінансового ринку в перші роки незалежності не було приділено належної уваги, що привело до багаторічного зволікання з формуванням його цілісної системи.

В умовах сучасності у нашій країні запровадження нових законодавчих та інших правових актів значно обмежило державний контроль за фінансово-господарською діяльністю підприємств, установ і організацій, а в певних сферах зовсім виключило можливість його застосування. Така стриманість щодо контролю з боку держави закономірна та цілком зрозуміла, особливо це стосується приватного сектора економіки. Але слід зазначити, що на сьогодні контроль послаблено не тільки щодо приватних підприємств, але й щодо державних і муніципальних підприємств та бюджетних установ [3].

Зауважимо, що останнім часом в Україні з'явилася велика кількість різноманітних підприємств і установ недержавної форми власності. Головна мета енергійних підприємців отримати якомога більше прибутку; досягти цього можна маючи безперервні зв'язки з державними підприємствами, часто недозволеними прийомами. Частина підприємців не має необхідних фахових знань, достатнього професійного досвіду. Іншій частині бракує моральних якостей, коли рішення оцінюються не тільки з огляду на прибуток, а й з огляду на повагу до закону. Ринкові відносини позначилися на джерелах фінансових ресурсів, принципах фінансування, кредитування, ціноутворення, грошових розрахунках, розподілі доходів, складі фінансово-кредитної системи і взаємовідносинах між її ланками. За цих умов з'явилося багато напрямів контролю фінансового сектора економіки країни, яких не було в планах контрольних органів і яким не приділялась належна увага при пануванні адміністративної системи управління [1].

Відтак сформувалася величезна сфера діяльності для контролю фінансового ринку України. Ефективність такого контролю залежатиме від наявності чи відсутності чітких законодавчих документів, які міститимуть нормативи, ліміти, санкції, обмеження щодо використання державних коштів тощо. Держава не може байдуже ставитися до того, як ведуться справи на підприємствах і в установах недержавної форми власності.

Щоб конкретизувати завдання та напрями державної системи контролю фінансового ринку України, способи її дій в різноманітних сферах управління та економіки, після оформлення правових підстав цієї системи в Конституції країни і відповідному законі, можна було б розпочати розробку законодавчих актів для встановлення сфери компетенції спеціальних органів контролю.

З одного боку, структурна основа державної системи контролю має, на наш погляд, складатися з вищих органів державної влади і управління, визначених Конституцією України та законами. З іншого боку, її складовою частиною можуть стати спеціалізовані органи державного контролю як нині діючі, так і новостворені. Спеціальні органи державного контролю здійснюють свою діяльність в конкретних сферах: адміністративній, фінансовій, виробничо¬ технологічній, соціальній тощо .

Відсутність правових вирішень, з одного боку, стає перешкодою для організаційно-практичних дій у сфері контролю, а з іншого – дозволяє залишити фактично безкарним нецільове використання державних коштів. Держава управляє значно більшими коштами, порівняно з тими, що мобілізуються до її бюджету. У зв'язку з цим їй потрібно надати правову базу і відповідний механізм забезпечення цільового та ефективного використання всіх коштів, що їй належать, і контролю за тим, як це здійснюється.

Для підвищення ролі держави у регулюванні ринкової економіки необхідно законодавчо вирішити питання, пов'язані з формуванням міцної нормативно-правової бази державного контролю фінансового ринку, його сучасним методологічним, інструктивним і матеріально-технічним забезпеченням, соціальним забезпеченням працівників контрольного апарату, стимулюванням праці державних контролерів, забезпеченням їх фізичного захисту тощо [2].

Удосконалення контролю на сучасному етапі потрібно здійснювати згідно з Державною програмою створення електронних систем контролю та управління товарним і грошовим обігом, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 11 червня 1994 року № 390 "Про впровадження електронних систем контролю та управління товарним і грошовим обігом". Основне призначення не реалізованої з технічних причин цієї Програми – створити електронний обмін інформацією між державними контролюючими та правоохоронними органами. На підставі зазначеної Програми потрібно створити можливість для розвитку і санкціонованого доступу до інформації багаторівневої автоматизованої системи управління фінансовими потоками держави та учасників ринку і на цій основі забезпечити раціональне використання фінансових ресурсів, а також стабільне і в повному обсязі надходження коштів до державного бюджету з усіх галузей народного господарства.

Тож, виходячи з вищевикладеного зазначимо, що окремими напрямами удосконалення контролю діяльності учасників фінансового ринку є:

- визначення поняття "система контролю", складові якої мають бути взаємопов'язаними і діяти як єдиний організм на всіх етапах діяльності державних органів;
- закріплення у спеціальній статті Конституції України поняття державного контролю та визначення, які саме державні органи влади та посадові особи користуються правом контролю, в яких сферах і яким чином вони його здійснюють;
- визначення у спеціальному Законі "Про фінансовий контроль в Україні" основ державної системи контролю, права та обов'язки органів державної влади і управління, органів місцевого самоуправління підприємств, організацій, установ, посадових осіб і громадян, структури та організацію державної системи контролю;
- конституційного закріплення з урахуванням принципу розподілу законодавчої, виконавчої влади та особливостей державного устрою країни, основних положень фінансового контролю (статус, компетенцію головних органів, їх систему);
- вирішення на законодавчому рівні питань, які пов'язані з матеріально-технічним і соціальним забезпеченням працівників контролюючого апарату, стимулюванням праці та, відповідно, їх фізичним захистом;
- створення відповідної нормативно-¬правової, методологічної та інформаційної бази державного контролю фінансового ринку із застосуванням сучасної технології контролю;
- надання права керівникам контролюючих органів у межах поточного кварталу здійснювати переміщення кошторисних коштів з одночасним повідомленням про це Кабінету Міністрів України [1].

Удосконалення системи контролю за викладеними напрямами гарантуватиме дотримання економічної безпеки, зміцнення самодостатності секторів і галузей економіки та її захист від руйнівних зовнішніх наливів, сприятиме економічному зростанню національного господарства України тощо.

Список використаних джерел і літератури

1. Білінський Д.О. Щодо вдосконалення бюджетної системи України як складника фінансової системи: порівняльно-правовий аспект. Держава та регіони. 2013. № 2 (40) С. 65.

2. Гаврилюк Р. О. Предмет фінансового права постсоціалістичної держави: навч.метод. посіб. Чернівці: Рута, 2016. С. 8.

3. Острогляд О. В. Визначення відносин у сфері страхування, що входять у предмет фінансового права. Право і безпека. 2010. № 3 (35). С. 233.

Сарана Л. А., к. е. н., доцент
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕПОЗИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРА В УКРАЇНІ

В процесі розбудови демократичної правової держави та становлення ринкової економіки важливого значення набуває вдосконалення банківської системи в державі та ефективне правове регулювання банківської діяльності. Останнім часом вона зазнала суттєвих змін: створена дворівнева банківська система, все більшого розвитку набуває діяльність комерційних банків та спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, розширюються нетрадиційні сфери застосування банківського капіталу, істотно змінюється характер взаємовідносин банків з клієнтурою.

Банківська діяльність отримує своє правове виявлення в нормативних актах (джерелах права), які видаються відповідними органами держави.

У системі банківського законодавства особлива роль відводиться законам, які мають вищу юридичну силу і охоплюють найбільш важливі питання, що виникають у банківській сфері.

Порядок створення, реєстрації та ліцензування банківських установ визначається Законом України "Про банки і банківську діяльність", а також положеннями НБУ, зокрема Положенням про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень; Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні; Положенням про порядок видачі банками банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій тощо.

Ефективне функціонування банківської системи України багато в чому визначається рівнем її правової основи і неможливе без визначення правового статусу суб'єктів кредитної системи та детального регламентування різних аспектів банківської діяльності. Створення повноцінного банківського законодавства є запорукою належного управління економікою держави, побудови механізму сучасної кредитної системи України і формування правової держави.

Банківська система України функціонує на підставі цілої системи нормативно-правових актів, яка визначається терміном „банківське законодавство". Загалом його можна визначити як систему нормативних актів, що містять норми, котрі регулюють діяльність банків та інших кредитно-фінансових інститутів, а також їхні взаємовідносини з клієнтами. Банківське законодавство являє собою значний масив різноманітних та юридичною силою, формою і сферою дії нормативних актів, що мають визначену ієрархічну систему. Згідно з цим банківське законодавство має ряд особливостей.

Перша – це міжгалузевий характер банківського законодавства, адже воно містить норми різних галузей права. Найбільшого значення тут набувають норми конституційного, адміністративного, цивільного та фінансового права. Разом із тим багатогранність самої банківської діяльності дає підстави включати до складу банківського законодавства ще й норми кримінального права, цивільно-процесуального права та інших галузей права. Враховуючи інтегративний характер банківського законодавства, можна назвати його комплексною галуззю законодавства, яка становить окрему специфічну структуру в системі національного законодавства.

Другою особливістю банківського законодавства України значна кількість підзаконних нормативних актів, а законів, що регулюють різні аспекти і питання банківської діяльності, недостатньо. В таких країнах, як Великобританія, Німеччина, США, Франція, налічує більше двох тисяч законів, що забезпечують функціонування кредитної системи цих країн.

Недостатня кількість законів у цій сфері пояснюється, з одного боку, складною і повільною процедурою їх прийняття, а з іншого – тим, що банківські відносини надто динамічні. Це вимагає постійно вносити зміни, спрямовані на вдосконалення зазначеної

діяльності, що забезпечується оперативним прийняттям підзаконних нормативних актів. Отже, має місце перекіс законодавства в бік відомчих нормативних актів.

Відомчі нормативні акти видаються на виконання та в межах закону і покликані усунути прогалини в правовому регулюванні банківських суспільних відносин.

Третьою особливістю банківського законодавства є те, що основний його масив, як зазначалось, представлений відомчими нормативними актами. При цьому деякі державні органи управління спеціальної компетенції (Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку) наділені функціями нормотворчого характеру і видають підзаконні нормативні акти, які мають міжвідомчий характер і відображають специфічну сферу їх діяльності, – є обов'язковими для всіх юридичних і фізичних осіб.

Наступною особливістю банківського законодавства є проблема розмежування його з іншими галузями законодавства (адміністративним, фінансовим і цивільним законодавством), що має практичне значення для ефективного розвитку і функціонування економіки. При цьому слід констатувати ключову роль публічних начал в регулюванні банківської діяльності, зокрема, це стосується питання меж втручання держави в банківську сферу.

Отже, чинне національне банківське законодавство в цілому знаходиться на прогресивному напрямі і підпорядковується меті регулювання ринкової системи економіки. Однак найважливішою його проблемою залишається завдання розширення та якісного розвитку правового фундаменту управління банківською системою і банківською діяльністю і відповідності сучасного національного банківського законодавства міжнародним банківським стандартам.

Удосконалення банківського законодавства сприятиме функціонуванню ринкової економіки, прискоренню формування ефективної банківської системи України. У розрізі даної теми слід приділити увагу інструментам реалізації депозитної політики банку, а саме принципи формування, фактори впливу, процес формування та реалізації, а також етапи формування та реалізації депозитної політики банку.

Загальні принципи депозитної політики єдині як для державної грошово-кредитної політики НБУ, що проводиться на макроекономічному рівні, так і для політики на рівні кожного конкретного комерційного банку. До специфічних принципів належать внутрішньобанківські принципи, пов’язані з витратами, безпекою, надійністю, оскільки банк, здійснюючи залучення коштів, намагається їх розмістити і отримати дохід не будь-якою ціною, а з урахуванням ринку, на якому він здійснює свою діяльність. Вплив кожного принципу залежить від розміру банку, кваліфікації його персоналу та собівартості послуг, які ним надаються. Здатність банку залучати депозити для вирішення своїх завдань є одним з основних критеріїв визнання банку з боку інших учасників ринку [2].

Дотримання цих принципів дозволяє банку сформувати як стратегічні, так і тактичні напрями в організації депозитних операцій, забезпечуючи тим самим ефективність і оптимізацію його депозитної політики.

У сучасних умовах для ефективного функціонування депозитної політики враховується багато економічних, політичних та інших факторів, що здійснює безпосередній вплив на діяльність банківської установи. Тому кожен окремий банк розробляє свою власну, індивідуальну депозитну політику.

Незалежно від того, який інструментарій депозитної політики обере банк, суть його полягає у здійсненні балансувань за різними якісними характеристиками банківських продуктів з метою визначення оптимальних параметрів обслуговування, що задовольнятимуть банк та його клієнтів. Сучасні логіко-системні дослідження процесу формування інструментарію депозитної політики банку ставлять питання про необхідність чіткого визначення методів, за допомогою яких інструментарій створюватиметься і коректуватиметься. Кінцевою метою застосування даних методів є одержання можливості створення настільки довершеного інструментарію, щоб до нього включалися всі основні аспекти діяльності банку, які стосуються формування його ресурсного потенціалу.

Список використаних джерел і літератури

1. Житний, П. Д. Депозитна політика комерційних банків на сучасному етапі та шляхи її удосконалення [Електронний ресурс] : / Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського − Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/RE/ 2011_4/Re200804_13.pdf – Загол. з екрану.

2. Коваленко В.В. Трансформаційні напрями розвитку банківської системи України / В.В. Коваленко // Економічний форум. – 2017.– №2. – 2017. – С. 286-295.

3.Про банки та банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III із змінами – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws.

Свєтлова Н. М., старший викладач
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ДИСТАНЦІЙНА МОДЕЛЬ РОБОТИ БУХГАЛТЕРІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ

В умовах впровадження карантинних заходів Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-2019) від 30.03.2020 № 540-IX [1] регламентовано гнучкі форми організації праці та дистанційну роботу. Можливість запровадження гнучких режимів зумовлено нормами ст. 13 КЗпП та ст. 7 Закону № 3356, згідно з якими питання режиму роботи, тривалості робочого часу і відпочинку є предметом регулювання колективного договору [2].

На сьогодні при періодичному встановленні зонування в Україні, в деяких регіонах залишається обмеження на пересування, встановлених правилами карантину, необхідно переглянути традиційні способи в організації бухгалтерського обліку та розробити сучасну модель дистанційної роботи бухгалтерії.

Для впровадження дистанційної моделі роботи бухгалтерії необхідно спиратися на чинні нормативно-правові акти: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]; Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [4]; Закон України «Про електронні довірчі послуги» [5]; Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України [6]; Кодекс законів про працю України [2] та інші.

Дистанційна (віддалена) робота, це форма організації праці, при якій робота виконується бухгалтером поза приміщеннями працедавців, за місцем проживання працівника, із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, в основному з використанням власності бухгалтера: технічних засобів, комунальних послуг, офісних площ, оргтехніки, канцтоварів, довідково-правових систем, ліцензійного програмного забезпечення. Робота в умовах гнучких режимів може бути організовано за двома основними варіантами: поденний облік робочого часу; підсумковий облік робочого часу. Тривалість робочого часу (зміни) в умовах гнучкого режиму не повинна перевищувати 12 год на добу. Правове регулювання змін в організації бухгалтерського обліку потребує прописати в наказі про облікову політику підприємства порядок здійснення електронного документообороту (електронний документ, цифровий підпис, цифрова печатка та інше) та можливість працівників бухгалтерської служби виконувати свої обов’язки у дистанційний спосіб. На ряду з вказаним наказом на підприємстві рекомендовано розробити ряд внутрішніх документів: Положення «Про електронні документи», Положення «Про порядок дистанційної роботи працівниками бухгалтерської служби», робочі інструкції бухгалтерів, інструкції з діловодства, накази та інше. Головне щоб у працівника була в наявності комп’ютерна техніка вдома та стабільний доступ до мережі інтернет. Найвідомішою програмою для керування віддаленим робочим місцем (комп’ютером) є TeamViewer. Окрім вказаної вище програми існує ще декілька її аналогів, які не поступаються можливостями та користю у використанні:

- Windows Remote Desktop Connection – доступно лише для ОС Windows. Можливо використовувати в локальній та глобальній мережі. Досить зручна програма.

- Real VNC – Дистанційне керування комп'ютером. Доступ з Android-пристроїв. Сумісність з ОС Windows, Mac OS X, UNIX і Linux.

В умовах, що склались актуалізується питання використання хмарових сховищ інформації для зберігання облікових та інших даних, а також їх використання кількома користувачами одночасно в режимі реального часу.

Зберігання файлів і документів у хмарному сховищі це гарантія збереження інформації, у разі, наприклад, пошкодження або втрати фізичного носія. З огляду на необхідність захисту даних для підприємств варто порадити не зупинятися на безкоштовних cloud-сховищах. Оскільки вони обмежені в обсязі (від 2ГБ до 15 ГБ), а також безкоштовні варіанти вразливі до кібератак. Вважаємо, що оцінювати хмарну інфраструктуру варто за наступними критеріями: система шифрування; алгоритм дій у разі збою; наскільки просте керування; спеціальні пропозиції для компаній. Багато компаній використовують захищені віртуальні мережі - VPN, для робочих цілей. Відповідно, співробітнику буде потрібна програма для підключення до VPN і, можливо, буде потрібно налаштувати з'єднання до віддаленого робочого столу. Тим, хто не зможе зробити це самостійно, знадобиться програма на зразок TeamViewer. З її допомогою адміністратор зможе віддалено встановити все необхідне на комп'ютер і налаштувати підключення. Головні засоби, які забезпечують інформаційну безпеку компаній - антивірусні програми і DLP-системи. Про перші знають всі, а DLP - це програми, які відстежують рух інформації в корпоративних мережах. Наприклад, вони можуть побачити, що на комп'ютері зберігається конфіденційний файл, якого там бути не повинно, або що співробітник в месенджері переписується з конкурентом. В основному ці системи використовуються в рамках офісу, але ніщо не заважає застосовувати їх і для контролю віддалених співробітників. Не варто змушувати співробітників встановлювати систему на особисті комп'ютери. У цьому випадку виникають питання з боку закону про захист персональних даних.

Дилема переходу на дистанційну (віддалену) роботу постає перед бухгалтерами і замовниками: бухгалтерам потрібно визначитися із формою надання бухгалтерських послуг (ФОП чи фірма); ціновою політикою за бухгалтерські послуги; замовникам необхідно обрати бухгалтера фізичну чи юридичну особу. Якщо бухгалтер і роботодавець не домовились у письмовій формі про інше, дистанційна (надомна) робота передбачає оплату праці в повному обсязі та в терміни, визначені діючою трудовою угодою.

Таким чином, перехід на дистанційні (віддалені) бухгалтерські послуги - це стратегія, спрямована на підвищення прибутковості та конкурентоспроможності в довготерміновій перспективі бухгалтерів. Більшість бухгалтерів перейшли на віддалену форму праці, яка після закінчення пандемії COVID-19, може перейти у постійну дистанційну (віддалену) роботу.

Список використаних джерел і літератури

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)», м. Київ 30 березня 2020 року № 540-IX https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-20.

2. Кодекс законів про працю України. м.Київ, 02.04.2020 540-IX Редакція, підстава - 540-IX *доповнено главою XIX згідно із Законом № 540-IX від 30.03.2020*. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08.

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text.

4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003. № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

5. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017. № 2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text.

6. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013. № 635. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0635201-13#Text

Сердюк Л. М., викладач
Коростишівський педагогічний фаховий коледж ім. І. Я. Франка

ҐЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ ПРАЦІ ЖИТОМИРЩИНИ

У сучасному українському суспільстві існує об'єктивна необхідність зміни традиційних функціональних рольових розподілів між чоловіками та жінками, яке не стає меншою від небажання чи нездатності суспільства усвідомити цю необхідність.

На думку багатьох дослідників гендерної проблематики, гендерна нерівність на вітчизняному ринку праці не є виключно економічним, а скоріше соціально сконструйованим феноменом, в основі якого лежать соціальні стереотипи, засновані на уявленнях про існуюче становище чоловіків та жінок, норми поведінки, мотиви та потреби. Що ж до соціально-економічної ефективності, то гендерна нерівність погіршує якість людського потенціалу, сповільнює економічне зростання, послаблює систему державного управління, знижує ефективність стратегій розвитку та боротьби з бідністю, що отримує відображення на структурі і динаміці зайнятості та безробіття.

Згідно з Конституцією України [1] повинна забезпечуватися така рівність: надання жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній та культурній діяльності, у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї. Проте реальні дані засвідчують той факт, що проблема взаємної нерівності між чоловіками та жінками таки існує.

За даними щомісячного обстеження домогосподарств з питань економічної активності населення [2] за методологією Міжнародної організації праці (МОП) чисельність зайнятих жінок Житомирської області віком 15-70 років у 2019 році, скоротилась на 1,3% та становила 280,6 тис. осіб, при цьому їх частка серед всього зайнятого населення зменшилась до 49,2% (або на 0,9 в.п.). Протилежна тенденція спостерігалась серед чоловіків, зайнятих економічною діяльністю, їх кількість зросла на 2,2% до 289,8 тис. осіб у 2019 році. З-поміж зайнятих жінок і чоловіків кожен четвертий у віці 30-39 років, а старше працездатного віку кожна сьома представниця жіночої статі та кожний шістнадцятий чоловік.

Рівень зайнятості населення області у віці 15 − 70 років зріс з 57,9% у 2016 році до 58,5% торік. Для чоловіків цей показник був вищим середньо обласного на 4,4 в.п. та склав 62,9%, проте для жінок виявився меншим на 3,9 в.п. та становив 54,6%. Найвищий рівень зайнятості, як серед жінок, так і серед чоловіків спостерігався для осіб у віці 30-39 років, а найнижчий - для 15-24 - річної молоді та осіб старше 60 років.

За адміністративними даними державної служби зайнятості області у 2019 році на обліку перебувало 90,1 тис. осіб не зайнятих трудовою діяльністю, з них 55,0%, або 49,5 тис. жінки. Представниці жіночої статі більш організовані та звичні до отримання допомоги, прагнуть знайти роботу, тому не відчувають, як чоловіки, незручності від реєстрації у службі зайнятості.

Серед офіційно зареєстрованих безробітних Житомирщини переважають жінки. Їх кількість скоротилась протягом року на 13,0% та становила на кінець 2019 року 15,3 тис. осіб, або 61,2% всіх безробітних. Для чоловіків спостерігалась аналогічна тенденція зменшення на 11,7% до 9,7 тис. осіб.

Безумовно, на ситуацію на ринку праці впливають обсяги вивільнення робочої сили. Жінки мають більше проблем, ніж чоловіки при звільненні. Впродовж минулого року з підприємств, установ та організацій області з економічних причин було вивільнено 2,2 тис. осіб, з яких 60,5% були жінки. Кожну третю жінку вивільнено з підприємств переробної промисловості, а третього чоловіка − з установ та організацій державного управління.

Рівень зареєстрованого безробіття, розрахований по відношенню до середньорічної чисельності населення працездатного віку, у жінок вищий, ніж у чоловіків − 4,2% та 2,5% на кінець 2010 року відповідно.

Жінкам важче працевлаштовуватися, ніж чоловікам. Принцип рівних прав та можливостей формально декларується, але не завжди реалізується. На зареєстрованому ринку праці рівень працевлаштування (відношення кількості працевлаштованих осіб до кількості

незайнятих громадян, які перебували на обліку в державній службі зайнятості впродовж певного періоду) стабільно менший серед жінок − 40,8% проти 48,6% серед чоловіків у 2019 році. Отже, хоча безробіття в однаковій мірі є проблемою як для чоловіків, так і для жінок, але останні зазнають значних труднощів при пошуках роботи.

Це пов'язано, на нашу думку, з тим, що у самих оголошеннях про найм на роботу міститься дискримінаційних елемент. Такі оголошення з вказанням бажаної статі працівника з'являються в газетах, журналах з працевлаштування і на сайтах з працевлаштування в Інтернеті Житомирщини, так само, як і в приватних рекрутінгових фірмах, агенціях з працевлаштування і державнихцентрах зайнятості. Деякі оголошення вакансій стосуються робіт, які за українським законодавством можуть виконувати лише чоловіки, однак більшість оголошень з вказанням бажаної статі працівника роблять це з порушенням закону. При цьому, роботодавці не визнають дискримінаційну природу своєї практики оголошень. Як сказала одна з менеджерів з персоналу великого виробничого підприємства Житомирщини, її компанія регулярно вказує бажані вік та стать працівників в оголошеннях про вакансії. Вона пояснила: "Наскільки я розумію, закон дозволяє цей різновид оголошень. Можливо, я таки читала десь, що якщо роботодавець робить вибір в залежності від статі працівника, то це є порушенням закону. Однак я ніколи не чула про жодний судовий позов з цього приводу" [3].

Не всі оголошення містять вимоги до статі. Навіть ті, що конкретизують бажану стать кандидатів, не завжди виключають можливість найму працівника іншої статі. Але практичний результат оголошень про вакансії, що конкретизують бажану стать працівника, − підтримання та закріплення ґендерних стереотипів. Більше того, такі оголошення явно дискримінують жінок, оскільки вони зменшують рівність можливостей на ринку праці. Більшість оголошень, в тому числі і багато оголошень про високооплачувані та керівні посади, спрямовані на чоловіків, а не на жінок, і тому оголошення, що вказують бажану стать працівника, відвертають жінок від спроб влаштуватися на добре оплачувану та престижну роботу, для якої вони, можливо, мають необхідні освіту, досвід та навички.

Таким чином, навіть у випадку, коли жінки мають доступ до високооплачуваної роботи, пропоновані їм вакансії не дають таких самих можливостей професійного та кар'єрного зростання, що мають чоловіки. Отже, роботодавці, як в приватному, так і в державному секторах, регулярно підкреслюють бажану стать працівника в оголошеннях про вакансії та використовують інформацію про сімейні обставини, яку вони вимагають під час співбесід, аби відмовити жінкам в роботі. Вимоги щодо віку та зовнішності теж можуть стати перепоною, навіть якщо жінки повністю відповідають посаді з професійної точки зору. Роботодавці виправдовують своє бажання наймати чоловіків традиційними стереотипами стосовно фізичних та інтелектуальних можливостей жінок та їх сімейних обов'язків. В результаті жінки все більше витісняються в низькооплачувані сферу послуг та державний сектор або шукають роботу, в тому числі і за сумісництвом, в нерегульованому тіньовому секторі. У зв'язку із цим, забезпечення гендерного паритету на ринку праці щодо можливостей та умов реалізації трудової активності і доступу до економічних ресурсів повинно стати пріоритетом державної соціальної політики України у сфері досягнення гендерної рівності.

Список використаних джерел і літератури

1. Конституція України № 2952-VI від 01.02.2011 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua.
2. Поліський економічний регіон: гендерні аспекти ринку праці. Житомир : Держкомстат України, 2019. 74 с.
3. Практичні аспекти впровадження принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в діяльності Верховної Ради України. Програма сприяння Парламенту II: Програма розвитку законодавчої політики: за редакцією О.Суслової. К.Москаленко О.М. ФОП, 2010

Сіянко Л. І., викладач
Оношко І. В., магістрант
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

Необхідною складовою характеристики підприємства, яке стабільно працює на ринку є високий рівень платоспроможності. Оцінка стану платоспроможності підприємства необхідна безпосередньо керівникам підприємства, а також потенційним партнерам.

В умовах фінансової кризи особлива увага приділяється питанню платоспроможності у господарській діяльності, так як платоспроможність підприємства є найважливішим показником, що характеризує фінансовий стан підприємства. Показниками фінансової стійкості і стабільної діяльності на підприємстві є платоспроможність і ліквідність, які визначають на підприємстві фінансові можливості, здатність виконувати свої обов'язки та змогу фінансувати свою діяльність. Від ліквідності і платоспроможності залежить успішне існування будь-якого підприємства. Важливою проблемою в сучасному управлінні на підприємстві є відсутність комплексної оцінки платоспроможності та ліквідності, за допомогою якої виявляють слабкі місця та приймають дієві управлінські рішення.

Характерними причинами, які тягнуть за собою втрату платоспроможності, можна вважати: високі витрати підприємства, втрата попиту на продукцію даного підприємства, високі податкові платежі, зростання кредиторської заборгованості, невиправдані, високоризикові рішення керівництва. Для забезпечення оптимального стану платоспроможності та підвищення її рівня на перспективу, необхідним є здійснення керівництвом ряду дій на випередження.

Платоспроможність та ліквідність характеризують фінансовий стан суб'єкта господарювання, його наявні та потенційні можливості для ефективної діяльності. Це демонструє здатність підприємства успішно виконувати свої грошові зобов'язання перед іншими суб'єктами ринку.

Ліквідність та платоспроможність розраховуються на основі балансу та відображають фінансові можливості підприємства в певний період його діяльності. Це характеризує кредитоспроможність підприємства, яка є складною концепцією і означає її здатність погашати борг не тільки на даний момент, а й у майбутньому. Високий рівень кредитоспроможності свідчить про те, що підприємство своєчасно і повністю оплачувало всі отримані позики, має стабільне фінансове становище, високий рівень платоспроможності та ліквідності, а також позитивний прогноз повернення боргу в майбутньому.

Підприємства, які не змогли стабілізувати ситуацію при ранніх ознаках погіршення власної платоспроможності, в найгіршому випадку призупиняють свою діяльність й проводять ліквідаційну процедуру. Щоб не допустити такого варіанту розвитку подій, перш за все потрібно стежити за змінами стану платоспроможності підприємства, чи відповідає він ознакам, що характеризують його як платоспроможного. Такими ознаками є наявність достатніх коштів на розрахунковому рахунку підприємства та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. При невідповідності указаним ознакам платоспроможності рекомендовано здійснити заходи для повернення до нормативних значень [1, с. 32].

З-поміж багатьох різних заходів, які сприяють підвищенню платоспроможності й підтримуванню ефективної господарської діяльності, можна виділити такі:

– зміна складу керівників підприємства та стилю управління;
– інвентаризація активів підприємства;
– оптимізація дебіторської заборгованості, зниження витрат підприємства;
– продаж незавершеного будівництва;
– обґрунтування необхідної чисельності персоналу;
– продаж зайвого устаткування, матеріалів і залишків товарів;

– реструктуризація боргів перетворенням короткострокової заборгованості в довгострокові позики або іпотеки;

– запровадження прогресивної технології, механізації та автоматизації виробництва;

– удосконалення організації праці;

– проведення капітального ремонту, модернізації основних фондів, заміни застарілого устаткування [2, с. 367].

Проте, вказані заходи носять загально рекомендаційний характер й не враховують багато факторів окремих ситуацій.

Для вдосконалення управління платоспроможністю та ліквідністю можна запропонувати заходи серед яких: пошук внутрішніх резервів зростання ліквідності та платоспроможності підприємства, економію наявних ресурсів, оптимізація структури капіталу, комплекс заходів з підвищення якості створеної продукції, а також проведення постійного моніторингу основних напрямків господарської діяльності підприємства, контроль за співвідношенням засобів якими володіє підприємство та його поточними і перспективними зобов'язаннями.

З цією метою нами було розроблено систему забезпечення платоспроможності, яка передбачає певний порядок послідовних кроків: пошук та обробку інформації про стан платоспроможності підприємства, вибір методу оцінки, характеристику рівня платоспроможності й результатів оцінки, вибір заходів покращення рівня платоспроможності, відновлення втраченої платоспроможності та подальший моніторинг стану платоспроможності. Адже саме ці кроки є потенційними можливостями для забезпечення стабільного високого рівня платоспроможності.

Список використаних джерел і літератури

1. Горбатенко А.А. Оцінка платоспроможності підприємства в кризових умовах / А.А. Горбатенко // Вісник Української академії Банківської Справи. - 2009. - № 1 (26). - С. 31-40.

2. Теницька Н.Б. Підвищення платоспроможності підприємства шляхом оптимізації дебіторської заборгованості / Н.Б. Теницька, Ю.С. Гришко // Глобальні та національні проблеми економіки: електр. наук. вид. - Миколаїв: Миколаївський нац. ун-т, 2015. – Вип. № 8. – С. 366-369.

Станіславчук В. С., студент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Перехід України на ринкову модель економічних відносин приводить до кардинальної переоцінки основних принципів та характеристик економічного зростання і обумовлює необхідність впровадження корінних змін у методи управління підприємством. Орієнтація сучасних товаровиробників на споживчі потреби, висока ринкова конкуренція, динаміка науково-технічного прогресу та його всеохоплюючий вплив на усі сфери суспільного життя визначили базис управління господарською діяльністю, яким виступає маркетинг.

Маркетинг досить часто називають своєрідною "філософією бізнесу", адже як філософія є наукою про пізнання, так і маркетинговий підхід до розуміння процесів є основою для реалізації усіх комерційних операцій.

Не зважаючи на численні дослідження, наразі недостатньо розкриті питання щодо впливу маркетингових досліджень на ефективність діяльності підприємств, а також конкретних напрямків удосконалення управління маркетинговою діяльністю, особливо в умовах економічної кризи.

Еволюція теорій управління маркетингом, яка охоплює концепції удосконалення виробництва (production concept), модифікації товару (product concept), концепцію інтенсифікації комерційних зусиль (selling concept), була значною мірою зумовлена необхідністю пошуку нового балансу системних інструментів маркетингового управління, який би забезпечив підприємству стабільні конкурентні переваги та відповідні позиції на ринку [1, с. 79].

Комплексне уявлення про теорію управління маркетингом, поєднує переваги різних сучасних наукових концепцій та практик, виходячи із того, що управління діяльністю

підприємства має базуватися, по-перше, на принципах стратегічного планування, а по-друге, на принципах управління інвестиційним портфелем, у якому кожний вид діяльності підприємства, чи його структурна одиниця, володіє своїм потенціалом отримання прибутку, взятим за основу перерозподілу ресурсів суб'єкта; і, по-третє, на принципах інтегрованого маркетингу, який дозволяє оцінювати перспективи реалізації рішень, прийнятих на основі перших двох принципів, і здійснювати планування, організацію й контроль їхнього виконання, застосовуючи системний маркетинговий інструментарій [2, с. 269].

Управління маркетингом включає такі функції як: аналіз, планування, реалізація та контроль програм, які спрямовані на укладання, підтримку та розвиток взаємовигідних відносин з цільовою категорією споживачів задля досягнення основних цілей підприємства (організації). Синтез маркетингу та менеджменту генерує додатковий ефект в результаті створення та оптимізації системи управління маркетингом, що гарантує швидкісне досягнення мети маркетингових заходів завдяки підвищенню якості організації, планування та контролю усіх програм на підприємстві.

Забезпечення ефективності виробництва в сучасних умовах на пряму залежить від того, наскільки доцільними й ефективними є методи і засоби, що використовуються фірмою в розробці маркетингової стратегії, і наскільки вони відповідають вимогам сучасного ринку.

Щоб домогтися оптимального функціонування, підприємство повинне вибрати хорошу стратегію, яка, в свою чергу, повинна будуватися на сильних позиціях і використанні можливостей. Для вибору стратегій застосовуються різні моделі. Однією з головних стратегічних завдань підприємства є проблема вибору сфер бізнесу, в яких вона має намір здійснювати свою діяльність. Це пов'язано з підвищенням конкурентоспроможності підприємства в умовах ринку.

Стратегія розвитку підприємства формується на вищому рівні для підприємства в цілому. Її успішну реалізацію на рівні підрозділу забезпечують стратегії більш низького порядку. Існують варіанти класифікації стратегій за рівнями ієрархії, рівнями управління, відповідальності тощо.

Маркетингова стратегія будується на основі визначеної місії та цілей діяльності підприємства.

Для розв'язання основних стратегічних питань в маркетинговій практиці здійснюють: планування, що включає такі етапи – проведення SWOT-аналізу; визначення основних товарів позицій та ринків із подальшою деталізацією цілей; складання маркетингових програм; контроль виконання – прийняття меморандуму та здійснення коригувальних дій, які вносяться в ході виконання порівняння досягнутих результатів та запланованих показників.

Найбільш ефективними прийомами маркетингової стратегії є такі: поглиблене проникнення на ринок; розширення ринкової ніші; розробка товару; диверсифікація.

Для вибору найкращої маркетингової стратегії здійснюється оцінка маркетингових можливостей, яка дозволяє визначитись із запропонованими варіантами для підприємства (організації).

Динамічний розвиток ринкових відносин, який обумовлений в значній мірі науково-технічним прогресом, спонукав до виникнення нового уявлення про ринок. Внаслідок таких тенденцій і з'явилася нова галузь науки – маркетинг. Зростання ринкової конкуренції, поглиблення міжнародного поділу праці, поява нових вимог споживачів стимулюють підприємства застосовувати не лише окремі інструменти, але і повний комплекс маркетингу.

Раніше підприємства здебільшого приділяли увагу таким сферам як фінанси, виробництво, збут тощо. Проте в сучасних умовах, особливо за кризової ситуації, підприємства мають більш гнучкіше та оперативніше вибудовувати свою діяльність. Саме тому особливого значення набуває проблема оптимізації системи управління підприємством, яка б була орієнтованою на потреби споживача та ринок в цілому. Головною концепцією управління за умов ринку стає саме маркетинг.

Активізація людського чинника в економічному розвиткові веде до переорієнтації виробників на інтереси споживачів, які, в свою чергу, залежать від рівня якості життя та сприятливих умов трудової діяльності.

В цьому контексті на перше місце виступає маркетинг, який представляє собою специфічну галузь економічної діяльності, стосується раціоналізації підприємницької діяльності через застосування відповідного інструментарію, та дозволяє будь-якому підприємстві найкращим чином пристосуватися до нових умов Розробка адекватної маркетингової стратегії стає однією із найвагоміших передумов забезпечення результативної роботи трудового колективу. Маркетингова стратегія визначається, виходячи із поставлених цілей та існуючих шляхів щодо їх досягнення.

Середовище маркетингу на підприємстві не є статичним, воно змінюється в результаті дії різних факторів, які також міняються та взаємодіють між собою.

Прийняття до уваги основних закономірностей формування системи маркетингу на підприємстві та існуючі методи дослідження ринку дозволяють аналізувати його кон'юнктуру та пропонувати заходи щодо її покращення.

Список використаних джерел і літератури

1. США: Рынок потребительских товаров и услуг / Ю.И. Бобракова, В.Б. Супян, Л.А. Смирнова и др. М.: Наука, 2013. 263 с.
2. Брыскин В.В. Математические модели маркетинга. Новосибирск: ВО "Наука". Сибирская издательская фирма, 2012. 160 с.
3. Енукашвили М.Я. Анализ стратегии маркетинга. *Бухгалтерский учет*. 2018. № 11. С. 13-18.
4. Клімова І. Г. Розробка ефективної маркетингової стратегії підприємства та управління процесом її реалізації. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*, 2009. № 5. С. 115-118.
5. Ларіна Я. С. Дослідження чинників макросередовища як передумова обґрунтування маркетингових стратегій підприємств АПК. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. № 3. С. 164-166.

Стецко В. Г., студентка
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зростання конкуренції спонукає учасників ринку шукати способи зберігати інтерес покупців до своїх товарів. Для цього під час формування системи менеджменту багатьох сучасних організацій все частіше використовуються нові методи і технології управління, які базуються на концепції логістики.

Так, дослідження, які проводилися у Великобританії, показали, що більше 70% собівартості продукту, що потрапив до споживача, становлять витрати на логістику [1].

Логістика – це структура планування, яка використовується керівництвом організації для сприяння розподілу персоналу, матеріальних ресурсів, послуг, інформації та потоків капіталу [2].

Проблему управління логістичними процесами досліджували в різні періоди вітчизняні та зарубіжні вчені. Серед іноземних авторів, які досліджували концепції управління логістичними процесами, можна виділити наступних: Лі Х., Вінанд У., Фоль Х., Бланк У., Лонглей С., Джейсон Р., Коцаб Х., Христофер М., ЛаЛонг Б., та інші.

Українські автори переважно приділяють увагу логістичним процесам лише промислових підприємств, зокрема, це публікації А. М. Гаджинский, В.І. Степанов, В.В. Щербаков та інші вчені.

Так, з точки зору функціонального підходу логістичну діяльність суб'єктів господарювання більша частина науковців розглядає як практичну реалізацію комплексних логістичних функцій та елементарних логістичних операцій. Більшість учених комплексні логістичні функції поділяє на базисні (постачання, виробництво, збут), ключові (підтримування стандартів обслуговування споживачів, управління закупівлями, транспортування, управління запасами, управління процедурами замовлення, управління виробничими процедурами, ціноутворення, фізичний розподіл) та підтримуючі (складування,

вантажопереробка, захисне пакування, забезпечення повернення товару, забезпечення запасними частинами, сервісне обслуговування, збір зворотних відходів, інформаційна комп'ютерна підтримка).

В процесі організації логістичної діяльності на підприємствах формується структура логістичного управління.

Управління логістикою – це управління ланцюгами поставок, що допомагає організаціям планувати, управляти та впроваджувати процеси переміщення та зберігання товарів [2].

У різній мірі функції з управління логістикою включають обслуговування клієнтів, постачання та планування виробництва, упаковку, монтаж тощо. Управління логістикою є частиною всіх рівнів планування та виконання, включаючи стратегічне, операційне та тактичне. Крім того, це і координування всіх видів логістичної діяльності, а також інтегрування логістичної діяльності з іншими функціями, включаючи маркетинг, продаж, виробництво, фінанси та інформаційні технології. В залежності від складності та різноманітності відносин між логістичними процесами, можна виділити спільні риси, притаманні процесу логістичного управління.

Управління логістикою зазвичай складається з процесів для вхідного та вихідного логістичного трафіку. Вхідна логістика – це процес переміщення товарів від постачальників до складу, а потім у виробничий цех для виготовлення продукції. Вхідна логістика може включати сировину, інструменти, комплектуючі, офісне обладнання та матеріали. Вихідна логістика – це процес перенесення готової продукції зі складу інвентарю і відвантаження їх клієнтам [2].

Під управлінням логістичними процесами розуміють управління ланцюгами поставок, організація та планування процесів переміщення та зберігання сировини і матеріалів та товарів. Головною метою управління логістичними процесами та золотим правилом логістики є додерження параметрів потокових процесів для забезпечення поставки споживачеві продукції необхідної якості й кількості в потрібному обсязі в потрібний час із мінімальними витратами.

Основним критерієм ефективності управління логістичними процесами є мінімізація витрат на досягнення цілей логістики. Невід'ємною складовою сучасній логістичній системі є управління процесами інформаційних потоків яке має бути підкріплено різними інформаційними технологіями та прогресивним програмним забезпеченням, яке буде виконувати головну мету ефективного управління логістичними процесами підприємства. Можна стверджувати, що логістика є інструментом управління, який застосовується для досягнення оперативних, тактичних і стратегічних цілей підприємства шляхом ефективного управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та сервісними потоками.

Список використаних джерел і літератури

1. Залманова М. И. Закупочная и распределительная логистика. Саратов, 1992.
2. Мишина Л. А.: Логистика. URL: https://info.wikireading.ru/250463

Сторожилова У. Л., к. е. н., доцент
Український державний університет залізничного транспорт
Сторожилов Г. М., студент
Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну
Сторожилов П. М., студент
Київський коледж комп'ютерних технологій та економіки НАУ

ЦИФРОВЕ МАЙБУТНЄ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Цифрове майбутнє та електронне врядування є невід'ємною частиною в управлінні економічною політикою будь-якої держави світу.

Е-демократія та цифровізація країни – це не тільки забезпечення доступу громадян до управління, а й контроль в он-лайн режимі над діями уряду.

Інформаційні технології нового покоління та цифрове майбутнє економічної політики держави в умовах швидких змін сучасності, потребує нової стратегії з багатьох напрямків:

- поліпшення міжнародної співпраці;
- мобільність суспільства;
- допрацьована законодавча база, норм і стандартів;
- соціальні і культурні аспекти;
- модернізації інфраструктури країни;
- залучення інвестиції;
- можливості Інтернет-підключення та розвиток високошвидкісного доступу в Інтернет;
- контент і дані;
- розвиток електронного уряду та е-демократії;
- прозорість дій влади;
- залучення громадян до управління;
- сприяння формуванню громадської позиції;
- інклюзивне зростання;
- кібербезпека та інші заходи.

Ефективність стратегії цифрового майбутнього економічної політики держави вимагає:

- забезпечення сучасних тенденцій в управлінні проектами;
- цифрового розвитку та підвищення обізнаності суспільства;
- формування економіки нового покоління та оцифровки бізнес-процесів;
- більшої прозорості і більшої лояльності з боку цифрових платформ;
- розробки нових ефективних і якісних пошукових платформ, соціальних мереж та сайтів;
- гармонізації цифрової среди.

Сектор ІТ-послуг і його сегмент програмного забезпечення – є головним диференціатором цифровізації суспільства та являє собою одну з найбільш динамічних галузей в світі.

Багаточисленні технологічні тренди та ІТ-послуги впливають на розвиток глобального мережевого суспільства, інформаційної культури та зменшення цифрового розриву між державами.

Програмне забезпечення нового покоління може в значній мірі сприятиме зростанню економіки країн світу та підвищувати гарантії чесної і добросовісної співпраці в світі і забезпечити створення сотень тисяч робочих місць.

Стратегія розвитку інформаційних технології нового покоління та цифрове майбутнє в управлінні економічною політикою представляє все більший інтерес як для вчених-дослідників та підприємців, так і для всього суспільства світу.

Від того, наскільки успішно вона буде реалізована, залежить майбутнє всіх галузей економіки світу.

Розвиток цифрової культури та встановлення належної етики інформаційного спілкування в управлінні економічною політикою повинна бути націлена:

- на зняття регуляторних бар'єрів, що перешкоджають розширенню торгівлі ІТ-товарами та ІТ-послугами, що обмежують і гальмують розвиток всіх галузей економіки світу;
- служить імпульсом для розширення товарних ринків, дозволять надавати послуги кращої якості, сприятиме реалізації нових проектів і збільшення числа робочих місць;
- з'єднувати продавця і покупця за допомогою забезпечення вільного обігу товарів, послуг, людей і капіталу в Інтернеті;
- розширювати транскордонний доступ до цифрового контенту;
- забезпечувати гармонізацію законодавства країн світу, правила захисту прав споживачів, справедливість конкурентної боротьби.

Принципи сучасних моделей цифрового майбутнє та електронного врядування в управлінні економічною політикою будь-якої держави світу є одними з найдосконаліших і вони мають бути орієнтовані на:

- планування системи дій для досягнення ефективних результатів;
- проведення запланованих дій;
- перевірки отриманих результатів на їх відповідність попередньо встановленим вимогам;
- корегування системи дій з огляду на якість отриманих результатів.

Впровадження принципів сучасних моделей цифрового майбутнього та електронного врядування в управлінні економічною політикою повинні базуватися на організаційний стратегії та узгоджуватися з особливостями баченням культури, місією та цінностями кожної країни.

Таким чином, в контексті цифрових умов та швидких змін сучасності, зростає потреба у переході від традиційного управління економічною політикою держави до моделей розвитку економічною політикою держави за допомогою інформаційних технології нового покоління та цифровізації, заснованого на комп'ютерних програмах та повністю цифрового інтелектуального управління. Цифрове майбутнє економічної політики та оцифрування адміністративних завдань і робочих процедур сприяє швидкому і ефективному розвитку економіки країн світу в умовах глобалізації та трансформаційних змін на основі постійного вдосконалення та дозволяє модернізувати економічні системи зі штучним інтелектом.

Сукач О. М., к. е. н.
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ПРАВОВИЙ ЗАСІБ ЗДІЙСНЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

Здійснення фінансового контролю загалом і публічного фінансово-господарського контролю зокрема досліджується фахівцями різних галузей вітчизняної науки, а практична площина діяльності державних органів у сфері контролю значною мірою пов'язана з економікою України [1;]. Науковці розкривають сутність і функціональні якості фінансового контролю переважно через його мету, сукупність принципів, форм, видів, методів та елементів, характер організації, тобто через функціональні якості державного фінансового контролю [2, с. 86]. Однак, враховуючи, що будь-які публічні відносини, зокрема ті, що реалізуються під час здійснення публічного фінансово господарського контролю за діяльністю суб'єктів господарювання, неможливо уявити за межами права, здійснення такого контролю потребує уваги науковців правової галузі.

Проаналізуємо такий правовий засіб здійснення публічного фінансово-господарського контролю у сфері діяльності господарюючих суб'єктів, як перевірка державних закупівель. Згідно з положеннями ст. 5 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» перевірка державних закупівель полягає в документальному та фактичному аналізі дотримання підконтрольними установами законодавства про державні закупівлі та проводиться органом державного фінансового контролю на всіх стадіях державних закупівель. Результати перевірки державних закупівель викладаються в акті [4, ст.112].

Нормативна регламентація реалізації такої правової форми контролю здійснюється відповідно до Порядку проведення перевірок державних закупівель Державною аудиторською службою та її територіальними органами, затвердженого Кабінетом

Міністрів України [3]. Цей порядок визначає, що питання здійснення державних закупівель контролюючий орган перевіряє і під час проведення інспектування, і під час державного фінансового аудиту. Це свідчить, що під час перевірки державних закупівель на предмет їх законності та відповідності законодавчим приписам застосовуються правові засоби діяльнісного характеру як у самостійній правовій формі, так і шляхом комбінування правових форм контролю, визначених законом. Серед умов проведення такої перевірки особливістю є те, що повідомлення про проведення перевірки державних закупівель і зустрічної перевірки не надсилаються об'єкту контролю. На наше переконання, це зумовлено важливістю правової

форми публічного фінансового контролю у сфері діяльності господарюючих суб'єктів і створенням такого правового режиму для перевірки державних закупівель, який би унеможливлював підлог документів, маніпуляції з відповідними документами під час підготовки до проведення такого публічного фінансово-господарського контролю.

Стосовно застосування під час перевірки державних закупівель зустрічної перевірки, то вона використовується як метод документального та фактичного підтвердження у підприємстві, установі, організації виду, обсягу та якості операцій і розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку об'єкта контролю [3].

Застосування спеціального інструментарію для визначення й оцінки правомірності дій підконтрольного суб'єкта в процесі проведення ним державних закупівель дозволяє визначити стан дотримання цим суб'єктом фінансової дисципліни та вимог чинного законодавства. Така особлива увага законодавця до державних закупівель, з виділенням правових засобів діяльнісного характеру під час перевірки закупівель товарів, робіт і послуг за державні кошти, обумовлена необхідністю неухильного дотримання всіма господарюючими суб'єктами законодавства про державні закупівлі.

Принципово важливим є факт, що під час перевірки державних закупівель і застосування при цьому зустрічної перевірки в процесі таких контрольних заходів здійснюється публічний фінансово-господарський контроль за станом дотримання законодавства та фінансової дисципліни не тільки суб'єктом, який здійснював закупівлю за державні кошти, а й тим суб'єктом, який передав підконтрольному суб'єкту придбані ним товари, роботи та послуги. Тобто факт оплати товарів, робіт і послуг державними коштами є самостійною підставою для контролюючого суб'єкта здійснити перевірку діяльності господарюючого суб'єкта, який отримав державні кошти.

Також необхідно звернути увагу, що відповідно до нормативних приписів перевірка державних закупівель здійснюється із застосування спеціальних прийомів – фактичного аналізу та документального аналізу. Це, у свою чергу, дає контролюючому суб'єкту можливість виявити відповідність фактичних дій, учинених під час здійснення

державних закупівель, їх документальному оформленню. Тобто обіг державних коштів під час здійснення державних закупівель вимагає не лише фактичного дотримання вимог законодавства про публічні закупівлі а й суворого дотримання фінансової дисципліни під час їх документального оформлення. [3].

Ми переконані, що здійснення перевірки державних закупівель із застосуванням наведеного інструментарію (правового й економічного) є цілком виправданим і відповідає основній меті публічного фінансового контролю у сфері діяльності господарюючих суб'єктів в Україні. При цьому самостійне місце правових засобів здійснення перевірки державних закупівель у фінансовому законодавстві України підтверджує важливість підтримування

правопорядку під час здійснення державних закупівель, тобто під час використання державних (бюджетних) коштів.

Однак необхідно зазначити, що державні закупівлі сьогодні здійснюються як публічні, що визначено спеціальним Законом України «Про публічні закупівлі». Саме цей нормативний акт регулює закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти [4]. Удосконалення законодавства про здійснення закупівель державним коштом вимагає також внесення відповідних змін у спеціальні нормативні акти, які забезпечують проведення публічного фінансово-господарського контролю.Тому потрібно вдосконалити законодавство у сфері фінансового контролю щонайменше шляхом узгодження термінології. Для цього ми пропонуємо у спеціальних нормативних актах щодо проведення фінансового контролю словосполучення «державні закупівлі» замінити на словосполучення «публічні закупівлі». Це сприятиме цілісності системи нормативних актів щодо порядку формування, розподілу та використання державних коштів і порядку проведення публічного фінансово-господарського контролю.

Список використаних джерел і літератури

1. Александрович О.О. Особливості організації та функціонування систем державного фінансового контролю: світовий досвід. Теорія та практика державного управління.2014. Вип. 4. С. 375-382.

2. Плескач В.Л., Жадько К.С. Фінансовий контроль у контексті трансформаційних процесів економіки. Фінанси України.2009. No 6. С. 85-92

3. Про затвердження Порядку проведення перевірок державних закупівель Державною фінансовою інспекцією та її територіальними органами і внесення змін до деяких актів Кабінету міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2013 No 631 // Офіційний вісник України.2013. No69. Ст. 2532.

4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю вУкраїні:Закон України від 26.01.1993 No 2939-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12 (дата звернення: 03.07.2017).

Ткаченко С. А., д. е. н., професор, ректор,
дійсний член (академік) Академії економічних наук України
Полякова Є. С., к. е. н., доцент
Ткаченко В. А., викладач
Ткаченко С. В., викладач
Вищий навчальний заклад «Міжнародний технологічний університет
«Миколаївська політехніка»
Потишняк О. М., д. е. н., професор
Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П. Василенка

ПРОДУКТИВНЕ ЗАСТОСУВАННЯ РЕСУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Якість продукції являє собою категорію, яка характеризує сукупність властивостей готової продукції, кваліфікуючих її призначення, особливості, корисність та здатність задовольняти певні потреби сучасного прогресивного суспільства. Якість готової продукції нерозривно пов`язана із вирішенням певного комплексу завдань інтенсифікації і підвищення господарської (економічної) продуктивності(ефективності) сучасної процедури виробництва.

Проблема якості охоплює усі сторони виробничо-господарської діяльності. Висока якість – це збереження праці та матеріальних ресурсів, зростання експортних можливостей, а у кінцевому рахунку значно краще, більш повне задоволення сучасних потреб суспільства. Президент і уряд держави поставили завдання значно підвищувати якість усіх видів готової продукції, що випускається, розширювати та оновлювати асортимент виробів у відповідності до сучасних вимог розвитку національної економічної системи і науково-технічного прогресу, а також зі зростаючими потребами населення, неухильно підвищувати питому вагу продукції вищої категорії якості у загальному обсязі її виготовлення, активно упроваджувати сукупні системи управління якісними характеристиками, технічними параметрами продукції.

Всемірне підвищення якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції має принципово важливе значення, як для подальшого еволюційного розвитку економіки держави, так і для вдалої конкурентної боротьби з економічно сформованими країнами світу.

Усі галузі національної господарської системи у сучасних умовах циклу економічного розвитку здійснюють широкий комплекс заходів, які забезпечують значне покращення якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції і послуг. Перед промисловістю постає завдання підвищити якісні характеристики та технічні параметри і конкурентоспроможність готової продукції на зовнішньому ринку на основі всемірного використання досягнень науково-технічного прогресу, створення та упровадження найновішого високоефективного обладнання. Відповідальні завдання стосовно підвищення якісних характеристик і технічних параметрів вирішуються науково-виробничими організаціями та галузями машинобудування, які покликані втілювати домінуючі вчені парадигми і інженерні думки у високоефективні машини. Президент та уряд держави звертають особливу увагу на необхідність підвищення якісних характеристик і технічних параметрів, надійності, економічності та продуктивності, зменшення шуму і вібрації, створюваних та таких, які упроваджуються у процес виробництва машин, устаткування

і інших виробів галузі машинобудування, здійснити заходи, які дозволяють значно зменшити матеріаломісткість та енергоспоживання обладнання, активно запроваджувати прогресивніші технологічні процедури(катагенез), щоб забезпечити удосконалення якості готової продукції.

Величезні завдання стосовно підвищення якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції вирішуються у сучасних умовах циклу економічного розвитку у видобувній та переробній промисловості. Значно покращуються якісні характеристики і технічні параметри нафтопродуктів, вугілля, цементу, пиломатеріалів тощо. У галузях, які виготовляють конструкційні матеріали, у сучасних умовах циклу економічного розвитку активно розвивається провадження високоякісної, прогресивної та економічної готової продукції. Наприклад, у чорній металургії у 1,5-2,5 рази збільшився процес виробництва холоднокатаного листа, прокату із зміцнюючим термічним обробленням, листа і жерсті з захисними покриттями, фасонних та високоточних профілів прокату і інше. Особлива увага звертається на розроблення та запровадження високоефективних ланок методу підвищення міцностних властивостей, корозійної стійкості, тепло- і холодостійкості металів та сплавів, готових металевих конструкцій і труб. Величезні завдання розв`язуються також у інших галузях стосовно розвитку провадження надчистих, напівпровідникових, надпровідних, нових полімерних та композиційних матеріалів, жароміцних і хімічно найстійкіших неорганічних, неметалевих матеріалів, а також компонентів для виготовлення литих виробів.

У відповідності із необхідністю виконання програми забезпечення продовольчої безпеки держави здійснюється широка система заходів стосовно підвищення якісних характеристик та технічних параметрів готової продукції, яка поставляється сільському господарству. Наприклад, упровадження висококонцентрованих і складніших добрив до 2027 року становитиме щонайменше 90 % від загального обсягу їхнього виготовлення. Починаючи із 2025 року добрива для сільського господарювання будуть вироблятися тільки у гранульованому або крупнокристалічному вигляді. Передбачено неухильно підвищувати технічний рівень, якісні характеристики та промислові параметри і особливо надійність тракторів, комбайнів, машин та устаткування для сільського господарювання і усіх галузей агропромислового комплексу держави. У відповідності із необхідністю виконання програми забезпечення продовольчої безпеки держави висунені величезні завдання стосовно подальшого підвищення якісних характеристик, технічних параметрів сільськогосподарської готової продукції та продуктів харчування. Здійснення вищезазначених завдань набуває величезного господарського (економічного) і соціального значення. Наприклад, підвищення якісних характеристик та технічних параметрів сільськогосподарської сировини і матеріалів (жирності молока, цукристості буряка тощо) дозволяє збільшити обсяг продукції, яка випускається, скорочує транспортно-заготівельні витрати на одиницю готової продукції, підвищує економічну результативність (ефективність) сучасних прогресивних господарств, надає можливість найповніше задовольнити потреби населення. Бо, підвищення вмісту білка у пшениці на 1 % дозволяє додатково забезпечити потребу у білку кількох мільйонів чоловік.

Повсякденне піклування президент та уряд держави проявляють про нарощування процесу виробництва і покращання якісних характеристик та технічних параметрів товарів-виробів широкого національного споживання. Важливість вищезазначеного завдання особливо підкреслюється президентом і урядом нашої держави. У сучасних ринкових умовах циклу економічного розвитку забезпечується подальше розширення та удосконалення асортименту, підвищення якісних характеристик і технічних параметрів товарів-виробів у відповідності із потребами українських громадян, у тому числі якості тканин, трикотажних та швацьких виробів, взуття, одягу, виробів із натурального і штучного хутра та інших товарів масового попиту. Пришвидшено розвивається процес провадження товарів культурно-побутового і виробничо-господарського призначення, технічно довершених виробів довготривалого використання, які відрізняються новизною, високими якісними характеристиками та технічними параметрами, надійністю і економічністю, покращеними споживчими та естетичними атрибутами(властивостями), цілою(підвищеною) комфортністю.

Якісні характеристики і технічні параметри готової продукції залежать від багатьох чинників впливу: якості початкової сировини та матеріалів, рівня розвитку і запровадження найновіших досягнень науки та техніки, прогресивності використовуваної технології, організації праці і процесу виробництва, кваліфікації та професійної майстерності кадрів і широкого розповсюдження передового перспективного досвіду, цінних ініціатив та інше. Активному використанню резервів значного підвищення якісних характеристик і технічних параметрів готової продукції, пов`язаних із вищезазначеними чинниками впливу, повинне сприяти широке розгортання дії, девіз якої належить пов`язати із економічно продуктивною (ефективною) та кондиційною (якісною) роботою, проведенням комплексу взаємопов`язаних організаційно-технічних заходів у кожному трудовому ансамблі, на кожному робочому місці.

Устименко С. О., студентка
Київський національний торговельно-економічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Нині в Україні туризм вважається одним із найперспективніших напрямків соціально-економічного розвитку країни, регіонів, міст. Уже на сьогоднішній день є усвідомлення важливості туризму як одного з ефективних засобів поліпшення національної економіки, адже саме ця галузь частково забезпечує зайнятість населення, підтримує платіжний баланс, стимулює зростання ВВП.

Дії влади у нашій країні щодо організаційно-економічної підтримки туризму були і залишаються безсистемними [1]. У регіонах розвивався переважно виїзний туризм, що сприяло розвитку іноземних туристичних компаній і готельно-ресторанних комплексів. Сьогодні в Україні держава практично не виділяє коштів на розвиток власного туристичного продукту та не підтримує власний туристичний імідж, в той час як в деяких країнах витрати на розвиток туристичної сфери сягають майже 40% ВВП [1].

Розроблені загальнодержавна та регіональні програми розвитку туристично-рекреаційної галузі, які передбачають істотну державну підтримку. Однак дані положення не завжди знаходять своє практичне втілення. Стан розвитку туристичної сфери розглянемо на прикладі Чернігівської області, яка є однією з найперспективніших територій для розвитку готельного бізнесу і туризму загалом.

Активом Чернігівської області є значний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал, вдале географічне розташування. Однією зі складових атракційної привабливості міста Чернігова є розвиток подієвого туризму, а саме наявність ряду різнопланових фестивалів, ярмарок та міських свят, які мають потенціал до залучення більшої кількості туристів як внутрішніх, так і іноземних [2]. Однак, туристичні потоки значною мірою стримуються нерозвиненістю туристичної інфраструктури, а саме незадовільним станом готельного господарства.

Найбільш суттєвою перешкодою розвитку готельного бізнесу є значний податковий тиск: різні види податків забирають 70-85% прибутків готелів в цілому. Готельний збір встановлено для м. Чернігова на рівні 15%, що є суттєвим стримуючим фактором розвитку готельного бізнесу (випереджає тільки Львів 20%, інші міста України 5-15%). Результати проведених досліджень дають підстави стверджувати, що при зменшенні розміру готельного збору вдвічі, надходження до бюджету у вигляді готельного збору не зменшаться, а надходження інших податків (ПДВ, податку на прибуток) зростуть за рахунок збільшення завантаженості готелів. Як наслідок, готелі одержать вільні обігові кошти, які можуть бути спрямовані на покращання якості надання послуг, ремонт та технічне переоснащення.

Ще однією проблемою Чернігівської області є відсутність готелів міжнародного класу та незначні обсяги інвестування у будівництво нових готелів. Більшість готелів у місті не відповідають нормам розташування іноземних туристів, відсутні 5-зіркові готелі, а ті що

працюють, здебільшого, знаходяться у незадовільному стані та потребують відновлення або реконструкції [3].

Як показує досвід іноземних держав, бурхливий розвиток індустрії туризму обумовлює високий рівень конкуренції у готельному бізнесі. Великі готельні мережі складають серйозну конкуренцію власникам невеликих незалежних готелів у завоюванні та збереженні споживачів, в укладанні контрактів з постачальниками, у вправному та ефективному вирішенні проблем управління персоналом, відповідним чином відгукуватися на нові виклики конкурентного середовища. Особливо це стосується технологічних інновацій, що стають складовою продукту [4, с. 49].

На наш погляд, основними напрямами розвитку туристичної сфери і готельного бізнесу в Чернігові є:

1. При матеріальній підтримці з боку держави можна провести модернізацію діючих готелів та готельно-ресторанних комплексів з державною часткою власності, закупити нове обладнання та оснащення, тим самим залучаючи туристів, у тому числі й іноземних.

2. Також економічно вигідним було б спонсорування невеликих туроб'єктів на 40-50 місць - вони швидше реагують на вимоги клієнтів та економічно рентабельніші.

3. Приватизація готельно-ресторанного комплексу. Прикладом може бути успішна приватизація єдиного майнового комплексу державного комерційного підприємства «Готель «Слов'янський» у Новгород-Сіверському (Чернігівська область), яка дозволить створити якісний туристичний об'єкт і, відповідно, залучити потенційних клієнтів, у тому числі й іноземних.

4. Співробітництво з Регіональним ландшафтним парком "Ялівщина", лісопарком "Кордівка".

5. Підготовка власних кваліфікованих працівників у готельній сфері за рахунок тісної співпраці представників готельно-ресторанного бізнесу із навчальними закладами області.

6. Залучення іноземних фахівців у сфері готельного бізнесу до діючих готелів Чернігова та області в цілому.

7. Забезпечення тісного співробітництво з представництвами, які б могли розповсюджувати рекламно-презентаційні видання у містах України для створення іміджу Чернігова як туристично-привабливого регіону; створення, підтримка та ведення Чернігівської туристичної сторінки в мережі Інтернет.

Основні напрями для покращання існуючого стану інформатизації в даній галузі в Чернігівській області:

1) масова пропаганда поїздок до Чернігова під час проведення міжнародних туристичних ярмарків;

2) організування рекламних турів до Чернігова та області представників туристичних організацій, засобів масової інформації зарубіжних країн;

3) відкриття, підтримка та постійне оновлення Чернігівської туристичної сторінки в Інтернеті.

За умови усунення вищевказаних перешкод розвитку готельного бізнесу, готелі могли б підвищити якість послуг, збільшити обсяги їх надання, що дало б поштовх формуванню розвиненого ринку туристичних послуг в регіоні.

Як показали дослідження, український ринок готельно-ресторанного господарства має великі здобутки і є одним з найперспективніших в Східній Європі, але при всьому потенціалі розвитку готельно-ресторанного господарства в Україні кількість наявних готелів недостатня для країни з високою інвестиційною привабливістю, багатим історичним минулим і широкими туристичними можливостями. Майже половина готелів потребують реставрації, переоснащення, нових кваліфікованих кадрів. Усе це не можливо без підтримки з боку держави. Тому, державне регулювання розвитку готельно-ресторанного господарства як складової індустрії туризму є вагомим механізмом реалізації політики держави в галузі туризму.

Список використаних джерел і літератури

1. Борущак М. Проблеми формування стратегії розвитку туристичних регіонів: монографія / М. Борущак. — Л.: ІРД НАН України, 2006. — 288 с.
2. Стан туризму в Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://monitor.cn.ua/ua/monitoring/39585
3. Офіційний сайт Чернігівської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.chernigiv-rada.gov.ua
4. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навч. посіб. / П. Р. Пуцентейло. – К.: ЦУЛ, 2007. – 344 с.

Циганок Ю. В., аспірант
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ПРЕДСТАВНИЦТВ ІНОЗЕМНИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ЯК ПЛАТНИКІВ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК В УКРАЇНІ

З метою імплементації у податкове законодавство України плану ОЕСР з протидії розмиванню податкової бази та зменшенню оподатковуваного прибутку (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) [1] на початку 2020 року було прийнято Закон України від 16.01.2020 р. № 466-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» (далі – Закон № 466) [2].

Ним внесена значна кількість змін до Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (далі - ПКУ) [3]. Зокрема, з метою імплементації кроку 7 плану BEPS «Запобігання штучного уникнення статусу постійного представництва» до ПКУ з 23 травня 2020 року було внесено зміни, які стосуються визначення терміну «постійне представництво нерезидента» (пп. 14.1.193 ПКУ); взяття представництв нерезидентів на податковий облік в органах Державної податкової служби України (п. 64.5 ПКУ); порядку визначення оподатковуваного прибутку постійних представництв нерезидентів (пп. 141.4.7 ПКУ).

Аналіз цих змін варто почати із законодавчого визначення терміну «постійне представництво» (далі – ПП) в пп. 14.1.193 ПКУ.

Перш за все зазначимо, що базове визначення ПП залишилося без змін – це, як і раніше, постійне місце діяльності, через яке повністю або частково проводиться господарська діяльність нерезидента в Україні. У цій дефініції звернемо увагу на дві ключові ознаки, одночасна наявність яких свідчить про наявність постійного представництва: наявність постійного місця діяльності та господарський характер такої діяльності.

Згідно з визначенням в пп. 14.1.36 ПКУ, господарська діяльність - діяльність особи, що пов'язана з виробництвом (виготовленням) та/або реалізацією товарів, виконанням робіт, наданням послуг, спрямована на отримання доходу і проводиться такою особою самостійно та/або через свої відокремлені підрозділи, а також через будь-яку іншу особу, що діє на користь першої особи, зокрема за договорами комісії, доручення та агентськими договорами.

Отже, якщо відокремлений підрозділ юридичної особи – нерезидента (представництво) не здійснює господарської діяльності, то він не повинен визнаватися ПП відповідно до пп. 14.1.193 ПКУ.

При цьому пп. 14.1.193 ПКУ, як і раніше містить критерії, які виводять некомерційні представництва нерезидента з-під категорії постійних. Поєднавши їх з базовим визначенням ПП, наведеним в абзаці першому пп. 14.1.193 ПКУ, доходимо висновку, що навіть за наявності постійного місця діяльності відокремлений підрозділ юрособи-нерезидента не повинен визнаватися постійним представництвом, за умови, що характер діяльності такого підрозділу має підготовчий або допоміжний характер для такого нерезидента, і при цьому він не здійснює господарську діяльність, як діяльність, направлену на отримання доходу.

Проте, нажаль, чинний ПКУ не містить чіткої дефініції «некомерційного представництва» на противагу «постійному представництву».

Натомість, критерій здійснення саме «господарської діяльності», як діяльності, направленої на отримання доходу, призводить до певних проблем у правозастосуванні вищенаведених норм і помилковій кваліфікації органами ДПС відокремлених підрозділів нерезидентів – юридичних осіб, діяльність яких має підготовчий або допоміжний характер, як постійних представництв нерезидентів. І ці проблеми не вирішено Законом № 466.

Як свідчить роз'яснювальна практика, викладена у листах та індивідуальних податкових консультаціях органів ДПС, останні вважають доходом, і, відповідно, ознакою здійснення господарської діяльності такі надходження коштів на поточний рахунок відокремленого підрозділу, як:

- отримання на цільового фінансування від юридичної особи-нерезидента (про це свідчить судова практика, зокрема, постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 24.05.2019 у справі № 826/3191/13-а [4]);

- отримання виручки від реалізації майна представництва, бувшого у використанні, наприклад, вдаваних автомобілів (такий висновок був зроблений, зокрема, у листі ДФСУ від 28.01.2016 № 1656/6/99-99-19-03-02-15 [5]).

Оскарження рішень органу ДПС, які ґрунтуються на цій позиції, лежить у площині застосування до таких правовідносин положень міжнародних договорів про уникнення подвійного оподаткування. Адже якщо ратифікованим міжнародним договором, встановлено інші правила, то застосовуються правила міжнародного договору (п. 3.2 ПКУ).

У багатьох з таких міжнародних договорів у визначенні постійного представництва застосовується критерій не господарської, а підприємницької діяльності. Прикладом такого договору є Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Індія (далі - Конвенція) [6].

Перша відмінність правил Конвенції від правил ПКУ полягають в тому, що основним критерієм визнання представництва постійним, п. 1 ст. 5 Конвенції визначає не господарську, а підприємницьку діяльність. Операції з продажу рухомого майна, які становили частину майна представництва і використовувалися для його власних потреб, не повинні визнаватися підприємницькою діяльністю з двох причин.

По-перше, підприємництво, згідно з визначенням в ст. 42 Господарського кодексу України [7], це – самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку. Постановою Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 № 3 [8] визначено, що систематичною вважається діяльність, що здійснюється не менше трьох разів протягом одного календарного року. Разові операції з продажу бувшого в експлуатації майна не є систематичною діяльністю і не спрямовані на отримання прибутку, тому відповідно до національного законодавства України вони не можуть бути визнані підприємницькою діяльністю.

По-друге, сама Конвенція розрізняє доходи від підприємницької діяльності, оподаткування яких регулюється статтею 7, і доходи від продажу майна, про які йде мова в статті 13. Тобто, доходи від продажу майна представництва не є доходами від підприємницької діяльності. Виходячи з цього, сам факт продажу представництвом будь-якого майна не дає підстав перекваліфікувати таке представництво в постійне.

У більш загальному документі, такому як Типова конвенція Організації Об'єднаних Націй про уникнення подвійного оподаткування у відносинах між розвиненими і країнами, що розвиваються [9], також бачимо різний режим оподаткування прибутку від підприємницької діяльності (ст. 7) та інших доходів, в тому числі від продажу майна (ст. 7, 13)

Отже, для більш чіткого визначення терміну «постійне представництво» вважаємо за доцільне рекомендувати внести наступні зміни до пп. 14.1.193 ПКУ:

- в абзаці першому замінити слова «господарську діяльність» на «підприємницьку діяльність»;

- дати законодавче визначення некомерційному представництву нерезидента, як такому, що не відповідає ознакам постійного представництва.

При цьому чітко закріпити у статті 133 ПКУ те, що некомерційні представництва не є платниками на прибуток підприємств в Україні. Це дозволило б запобігти помилкам органів ДПС у застосуванні норм щодо оподаткування доходів нерезидентів, та запобігти негативному іміджу України серед іноземних інвесторів, які відкривають свої представництва для здійснення діяльності, яка має підготовчий та допоміжний характер.

Список використаних джерел і літератури

1. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти). URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua.pdf
2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» від 16.01.2020 р. № 466-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
4. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 24.05.2019 у справі № 826/3191/13-а. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81981690
5. Лист Державної фіскальної служби України від 28.01.2016 № 1656/6/99-99-19-03-02-15. URL: http://sfs.gov.ua/baneryi/podatkovi-konsultatsii/konsultatsii-dlya-yuridichnih-osib/66531.html
6. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Індія про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи і капітал, ратифікованої Законом України від 20.09.2001 № 2737-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356_010#Text
7. Господарський кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
8. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 № 3. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text

Типова конвенція Організації Об'єднаних Націй про уникнення подвійного оподаткування у відносинах між розвиненими і країнами, що розвиваються. URL: https://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2014/09/UN_Model_2011_UpdateRu.pdf

Цуварев О. Ф., аспірант
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В РЕГУЛЮВАННІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ КРИЗИ

Глобальні соціально-політичні зміни сучасності, фінансово-економічна криза, пандемія COVID-19 – всі ці явища, безумовно, здійснили негативний вплив на життя кожної людини.

Особливо вразливий удар було нанесено сфері праці, адже життя будь-кого тісно пов’язано із трудовою діяльністю, а отже і з усіма процесами, котрі виникають при її реалізації.

На думку В.Г. Никифоренка одним з найважливіших показників якості життя людини є питання зайнятості та умов праці [1, с.27,28].

Нові реалії та виклики життя вимагають від держави, від суспільства та від самої людини рішучих дій, спрямованих на мінімізацію втрат і сприяння швидкому відновленню усіх аспектів людського життя.

Максимальна відповідальність в цьому контексті, все ж таки, залишається на державі, котра повинна модернізувати всю свою політику та спрямувати всю свою дію на захист такої вразливої категорії соціальних відносин як трудові відносини.

“Законодавче закріплення поняття “соціальна держава” означає зобов’язання турбуватися про всі верстви населення, особливо про соціально вразливі його групи. Людина, з цієї точки зору, повинна сприйматися як особистість, яка наділена почуттям власної гідності та можливістю вільного розвитку. Сутність соціальної політики виражається в стратегії і тактиці діяльності держави, спрямованої на задоволення матеріальних і духовних потреб членів суспільства” [2, с.3].

У сучасних умовах для держави стратегічно важливо проведення якісної законодавчої та виконавчої політики, направленої на забезпечення відповідних стандартів та гарантій праці, заснованих на соціальній безпеці.

Найбільш дієвою формою державної підтримки, враховуючи досвід найбільш розвинених держав світу, є скорочення та відстрочення зборів та податків, застосування

фінансової допомоги для працівників та роботодавців, жорсткий контроль за дотриманням умов праці, застосування інноваційних форм праці.

Одночасно з цим, суспільство загалом та кожна людина, зокрема, також несуть свою відповідальність у подоланні кризи та її наслідків. Існування дієвого громадянського суспільства, активні дії самої людини з захисту прав, гарантій та інтересів, розуміння невідворотних процесів будуть сприяти подоланню та мінімізації негативних наслідків кризи.

На жаль, ані держава, ані суспільство, в цілому, на практиці не вживають достатніх дій для протидії загрози в тяжких умовах сучасності, а обмежуються симулякрами та ілюзіями активної діяльності.

Встановлені законодавчі гарантії через застарілість та хаотичний характер не можуть забезпечити реальну протидію новим викликам, а практичні дії не носять стратегічного характеру, що для державного управління є абсолютно недопустимим явищем.

Крім того, зустрічається полярність інтересів держави в особі відповідних органів, їх керівників та суспільства, що також відіграє в даному контексті негативну роль через неможливість поступок і відсутність загальної мети та стратегії.

Абсолютно зрозуміло, що держава повинна діяти більш активно та інноваційно, бути готовою до жорсткої протидії та великих витрат.

Прикладом рішучих дій, тверезого розуміння ситуації та ефективності управління у сфері трудових відносин, в найважчих умовах, на мою думку, може бути досвід Роберта Оуена – англійського філософа та соціаліста, ініціатора фабричного регулювання, ідеолога кооперативного руху.

Індустріалізація в Сполученому Королівстві Великої Британії та Ірландії призвела до зубожіння та безробіття малих підприємств, а також найбільш вразливих верств населення, що є дзеркальним відображенням ситуації з пандемією COVID-19. Роберт Оуен, який вже у двадцятирічному віці став керівником та співвласником великої фабрики у місті Нью-Ленарку, для боротьби з вищезазначеними явищами, застосував найбільш революційні та непопулярні для того часу дії. Він скоротив денний робочий час з п’ятнадцяти до десяти з половиною годин, забезпечив продаж продукції виробництва для робітників по вартості на 25% нижче ринкової, заборонив працю дітей, побудував школи та дитячі садки для дітей робітників, поліпшив умови праці.

У 1806 році протягом декількох місяців фабрика внаслідок кризи не виробляла продукцію, але робітники продовжували отримувати заробітну плату.

Результатом таких дій, в подальшому, стало те, що працівники отримали значно кращі умови праці, а фабрика отримала більший прибуток, аніж середні доходи інших підприємств в цій сфері. Роберт Оуен зазначав, що одна лише його фабрика створює більше товарів, аніж уся Шотландія до індустріалізації. Населення міста збільшилося у два рази.

Роберт Оуен своєю практичною діяльністю довів необхідність нових підходів до управління на рівні громади та держави в складних історичних умовах.

Звичайно, неможливо в повному сенсі порівняти умови існування однієї держави та одного конкретного підприємства. Але цілком можливо порівняти характер направленості дій відповідних органів управління, щоб побачити, що стратегічне мислення та поступки власними інтересами загальним, з урахуванням об’єктивних обставин, можуть бути тією дієвою силою, котра допоможе державі реалізувати свої завдання у галузі трудових відносин.

Ідея Роберта Оуена зводилася до наступного: “хто хоче досягти особистого щастя, той повинен сприяти щастю всього суспільства” [3, с.20].

Поки українська держава не почне здійснювати конкретні дії стратегічного характеру зокрема: з удосконалення трудового законодавства, задля забезпечення гарантій та захисту прав; з фінансової допомоги працівникам та роботодавцям; з запровадження, за можливості, інноваційних форм праці; розраховувати на покращення стану у цій сфері не варто.

Інтереси та дії держави, в особі її органів та інститутів, під час глобальних викликів, повинні зводитися до забезпечення добробуту населення, захисту особистих та соціально-економічних прав та інтересів громадян, забезпечення базових гарантій у сфері праці.

Список використаних джерел і літератури

1. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика. Монографія під ред. В.Г. Никифоренка/МОНМС України. Одеський національний економічний університет. О., 2012. с.28.

2. Папієв М. Соціальна політика та її вплив на доходи і рівень життя населення / М. Папієв // Україна: аспекти праці. 2004. № 7. с.3.

3. Педагогические идеи Роберта Оуена / Со вступительным очерком проф. А.Анекштейна.-М.:Гос.учеб.-педаг.изд-во Наркомпрос РСФСР,1940.-264с.

4. Тумим-Альмединген Н. А. Педагогические опыты и взгляды Р. Оуэна / Н.А. Тумим-Альмединген; под ред. Е. Я. Голанта (отв. ред.), Е. А. Гребенщиковой, А. М. Леушиной, Н. Б. Мчедлидзе. - М.: Гос.учеб.-пед.изд-во М-ва просвещения РСФСР, 1960. - 164 с.

5. Цуварев О.Ф. Право людини на гідне життя як невід'ємна складова соціальної політики держави. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «ПРАВО». Випуск 31, 2020 р. С. 99-106.

Чудаєва І. Б., д. е. н., професор, ректор
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У сучасній ринковій економіці, державне регулювання в соціальній сфері, є доволі складним процесом. Забезпечення сталого соціального розвитку та реалізація соціальної функції держави, вимагають формування дієвого механізму соціального захисту населення, зі збереженням соціальної справедливості та стимулюванням подальшого розвитку економіки. Наразі, актуальним питанням, у галузі державного регулювання, залишається розв'язання певних проблем та формування чітких параметрів соціальної політики, а саме, формування комплексу завдань та зобов'язань, виконання яких очікує суспільство.

Відсутність чіткої концепції соціального розвитку, упродовж тривалого періоду, призвела до зростання соціальної напруги й формування соціальних розбіжностей, які здебільшого й до тепер неврегульовані на законодавчому рівні.

На сучасному етапі суспільних трансформацій, ефективність державного регулювання забезпечується, у першу чергу, шляхом розробки стратегії соціального розвитку, яка враховує найбільш вагомі характеристики й особливості економіки, використання яких сприятиме підвищенню ефективності державного регулювання. Системний підхід державного регулювання економіки, наразі, дозволяє виокремити такі три основні напрями державного регулювання: актуалізація цілей соціально-економічного розвитку; регулююча функція; стимулююча функція.

Наразі, підвищення якості соціального захисту здійснюється через систему соціальних послуг, а їхня ефективність є основним напрямом стратегії розвитку системи соціального захисту населення в країні [1].

На рівні ЄС, правовою основою надання соціальних послуг, є ст. 25 «Загальної декларації прав людини», прийнятої в 1948 р. Відповідно до декларації, кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та соціальне обслуговування, що необхідне для підтримання здоров'я й добробуту його самого та його родини, і право на забезпечення на випадок безробіття, хвороби, інвалідності, вдівства, настання старості, або іншого випадку втрати коштів до існування з незалежних від нього обставин [2].

В Україні порядок організації надання соціальних послуг затверджується Кабінетом Міністрів України, відповідно до норм чинного законодавства. Відтак, відповідно до Закону України «Про соціальні послуги» (чинній від 01.01.2020 р.), «соціальні послуги – дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їхніх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають» [3].

Проте, сучасні реалії диктують необхідність підвищення ефективності надання соціальних послуг. Організація надання таких послуг (зокрема, освіта, охорона здоров'я, культура, фізична культура та спорт, соціальне обслуговування) здійснюється переважно місцевими державними адміністраціями. У зв'язку з цим, постає питання щодо розробки дієвих механізмів підвищення ефективності діяльності даних суб'єктів надання послуг.

На сучасному етапі, одним із перспективних механізмів регулювання соціальної сфери є інститут соціальних стандартів. Використання механізму соціальних стандартів у практиці державного регулювання соціальної сфери дозволяє розв'язати такі завдання: підготувати методологічну базу для ефективного визначення соціальних видатків і забезпечити економічні основи для формування єдиного соціального простору. Соціальні стандарти – це практичне втілення державних соціальних гарантій, які формують основу соціальної функції держави.

Наразі, в Україні якість соціальних послуг, які визначаються соціальними стандартами, є вкрай низькою. Така ситуація пов'язана зі значним навантаженням на державні соціальні служби та їхнім низьким фінансуванням. Держава не може бути єдиним суб'єктом регулювання у соціальній сфері. Доречним, з метою забезпечення конкурентоспроможності об'єктів соціальної сфери, є передача частини функцій регулювання іншим агентам. Це можуть бути як приватні компанії (у межах соціальної відповідальності бізнесу), так і недержавні некомерційні організації. Відтак, усе більш актуальнім є питання залучення приватного сектора до надання соціальних послуг, що дозволить підвищити їхню якість та конкурентоспроможність.

Поряд із залученням приватного сектора, доцільним, на нашу думку, є запровадження механізму індикативного планування, як інструмента державного регулювання соціальної сфери, яке є сукупністю процедур координації таких процесів, як: макропланування, мезопланування, мікропланування.

Також дієвим механізмом та інструментарієм реалізації соціальних реформ, з позиції державного регулювання, можуть стати:

- система забезпечення мінімальних державних гарантій, як соціальних функцій, що реалізуються в контексті зростання суспільних стандартів;
- система соціального страхування від максимально можливого спектра соціальних ризиків громадян, що матиме державний статус;
- система податків із доходів і майна громадян, заснованої на основі прогресивної шкали, що супроводжується різноманітними субсидіями [2].

Список використаних джерел і літератури

1. Чудаєва І.Б., Сукач О.М. Механізми державного управління у сфері надання соціальних послуг. *Latest Technologies of Neo-industrial Transformations: Financial, Legal and Sociological Aspects*. Gutsalenko L., Liashenko V., Sukach O. and others: Collective monograph [Ed. by Doctor of Economics Sciences, Prof. Pasichnyk Yu.]. Austria, 2020. 380 p. P.182–190.

2. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. № 995_015 [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show.

3. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019. № 2671-VIII. [Електронний ресурс]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text.

Шаровар К. В., студентка
Київський національний торговельно-економічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ

На рівні державного управління процес прийняття рішень набуває особливої актуальності, оскільки від їх своєчасності та обґрунтованості залежить не тільки ефективність функціонування окремого органу влади, реалізації державної політики в окремій сфері чи галузі, а також добробут громадян.

Державно-управлінське рішення – це управлінське рішення, що приймається органом державної влади, його керівником з метою визначення і реалізації державних цілей, стратегій, політики, функцій держави, вирішення інших проблем державного рівня. Таким чином, основними ознаками державно-управлінських рішень є:

– прийняття органами державної влади;
– спрямованість на вирішення проблем державного рівня;
– належність до державно-управлінських відносин;

– оформлення у вигляді законодавчих та інших нормативно-правових актів, політичних рішень (доктрин, стратегій, концепцій), програмно-цільових документів (програм, проектів, сценаріїв, планів), організаційно-розпорядчих рішень (розпоряджень, доручень тощо);

– формування на їх основі державно-управлінських впливів;

– обов'язковість для виконання всіма передбаченими в них особами, підприємствами, організаціями, установами, органами державної влади;

– першочерговість забезпечення необхідними державними ресурсами[1].

Вітчизняними та зарубіжними вченими про¬понуються різні схеми процесу розроблення рішень, які відрізняються між собою мірою деталізації окремих процедур та операцій.

Аналіз наукових джерел свідчить про різ¬номанітність поглядів щодо етапів процесу розроблення та прийняття управлінських рішень. Так, на думку Василя Приймака [2] процес роз¬роблення і прийняття рішення включає: збір інформації про можливі проблеми; ідентифі¬кація і визначення проблеми; формування цілей і стратегії для вирішення проблемної ситуації; збір необхідної інформації; аналіз інформації; формування обмежень і критеріїв вибору; генерування альтернатив; оцінка аль¬тернатив; вибір одного рішення; погодження рішення з органами управління та виконання; виконання рішення.

На різних етапах державного управління застосовуються різні державно-управлінські рішення, що дає можливість виділити та класифікувати їх за формою на три групи:1) нормативно-правові (конституція; конституційні закони та угоди; закони; міжнародні угоди; укази глави держави; постанови парламенту та уряду; накази міністрів, керівників інших центральних органів державної влади; положення про центральні органи державної влади; державні та галузеві стандарти тощо); 2) програмно-цільові (національні, державні, регіональні, галузеві та міжвідомчі концепції, програми, проекти); 3) організаційно-розпорядчі (доручення та організаційно-координаційні рішення вищих і центральних органів державної влади) [3, 4].

Процедура прийняття управлінських рішень у державному управлінні часто пов'язується з таким явищем як лобізм, під яким розуміється діяльність соціальних груп, лідерів різних партій, недержавних організацій, які відстоюючи свої інтереси здійснюють певний тиск на органи законодавчої і виконавчої влади. Спектр форм і методів цивілізованої лобістської діяльності включає: збір інформації, її подання законодавцям; виступи на слуханнях у комітетах, фінансування виборчих кампаній тощо.

Світовий досвід організації процесу прийняття управлінського рішення в органах влади дозволяє визначити умови, необхідні для здійснення цього процесу:

1) прийняття рішення не повинно бути зосереджено в сфері діяльності однієї людини. Це повинно бути колективним процесом, в рамках якого кожну окрему операцію повинні здійснювати різні посадовці. Для цього можливо навіть залучення до прийняття рішення його рядових виконавців (про що свідчить японський досвід);

2) процедура прийняття рішення в органі влади повинна бути чітко визначена та формалізована. Це не тільки створить передумови для зменшення впливу суб'єктивного людського фактору, але й дозволить організувати взаємодію різних посадовців, які беруть участь в цьому процесі.

Усі ці особливості необхідно враховувати при дослідженні системи організації прийняття управлінського рішення в органах влади України. Запровадження успішних взірців передового досвіду інших країн дозволить значно покращити функціонування системи державного управління України[5].

Список використаних джерел і літератури

1. Прийняття управлінських рішень: організаційно-психологічний аспект : навч. посіб. / М. М. Білинська, Ю. В Ковбасюк – К. : НАДУ, 2011. – 232 с.

2. Приймак В.М. Прийняття управлінських рішень: [навч. посіб.] / В.М. Приймак. – К.: Атіка, 2008. – 240 с.

3. Горбатенко В.П., Бутовська І. О. Політичне прогнозування: Навч. Посібник – МАУП 2005 – 152 с.

4. Мескон М. Основыменеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури; пер. с англ. – М.: Дело, 1997. – 492 с.

5. Василенко И. А. Административно-государственное управление в странах Запада: США, Великобритания, Франция, Германия: учеб. пособие. Москва: Логос, 2001. 200 с.

Щур К. М., викладач
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ҐЕНДЕРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У до нині залишається дискусійним питання щодо місця та ролі гендерної політики в бюджетній сфері України та можливих форм її вираження та механізмів застосування в бюджетній системі України. Наразі, одним із дієвих засобів, що дозволяє врахувати потреби чоловіків і жінок, на рівні, в бюджетних програмах та бюджетах є формування бюджетів відповідних рівнів за ґендерним підходом.

Ґендерне бюджетування ефективно використовується в країнах ЄС щодо оцінки проблематики нерівності жінок та чоловіків, та виражено в Договорі про функціонування Європейського союзу. За своїм змістом, ґендерний бюджет – сукупність інструментів, механізмів, процесів та інститутів, що об'єднані загальною метою – зробити ґендерний підхід одним із обов'язкових принципів у політиці й економіці.

Реалізація основних принципів ґендерної рівноваги, в Україні має вагому правову основу. Так, у 2005 р. було прийнято Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», яким закріплено паритетне становище жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства. Постановою Кабінетом Міністрів України «Про проведення ґендерно-правової експертизи» (2006 р.) визначено розвиток демократії і дотримання європейських стандартів прав людини в Україні. Статтею 24 Конституції України проголошено рівність конституційних прав та свобод громадян України.

У 2013 р. було прийнято Державну програму забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року, що визначала впровадження ґендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства. Програмою було передбачено вдосконалення законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків шляхом приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу.

З метою подальшого подолання гендерної нерівності, у 2017 р. було прийнято Концепцію державної соціальної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року.

Наразі в Україні реалізовується Проєкт «Ґендерне бюджетування в Україні». Проєкт реалізується за фінансової підтримки Уряду Королівства Швеції через Шведське агентство міжнародного розвитку (SIDA) для забезпечення консультативної підтримки Міністерства фінансів України у процесі впровадження ґендерно-чутливого бюджетування в України.

На сьогодні це найбільший проєкт у світі із впровадження ґендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, метою якого є підвищення економічної ефективності і результативності видатків бюджету, що враховують потреби чоловіків і жінок та їх різних груп. Системний підхід до застосування ҐОБ на державному і місцевому рівні поєднує фінансовий та соціальний аспекти бюджету, а також сприяє скороченню ґендерних розривів в Україні.

Успішне впровадження гендерних бюджетів сприяє позитивним змінам державної політики у бік ґендерної рівності. Водночас, вони можуть вимагати значних ресурсів як людських, так і фінансових або зміни процедур. Відтак, відповідно, форми і методи ґендерних ініціатив, а також їх ініціатори й учасники в кожному з випадків застосування ініціатив ґендерного бюджетування будуть різні.

Проте, необхідно враховувати, що процедури формування і просування ґендерного бюджетування не є універсальними для всіх країн, оскільки в кожному випадку ми матимемо справу з різними завданнями, стратегіями, різними рівнями виконавчої влади і різною політичною ситуацією, пріоритетами соціально-економічного розвитку конкретної країни.

Утім, потенціал ґендерного бюджетування є достатньо великий. Ґендерне бюджетування слід розглядати як один з підходів, який в поєднанні з іншими ініціативами може забезпечити досягнення взятих на себе Україною зобов'язань з досягнення цілей ґендерної рівності й впровадження ґендерних аспектів у державну політику.

За 5 років реалізації ґендерної політики в Україні МОН, Мінсоцполітики, Мінмолодьспорт та Державна служба статистики, за рекомендаціями робочих груп з регіонів, внесли зміни до 25 нормативно-правових актів з метою врахування ґендерних аспектів до адміністративної та статистичної звітності, а також документів, що регулюють відносити в тій чи іншій галузі.

Як свідчить досвід впровадження ґендерних бюджетів, вони здатні забезпечити ефективніший збір і витрачання державних ресурсів. Ґендерний бюджет поліпшує соціальне планування: по-перше, за рахунок зростання економічної ефективності; по-друге, конкретизується спрямованість вкладень, ефективніше використаються економічні ресурси; по-третє, стають якіснішими послуги для населення, оскільки вибудовуються чіткі орієнтири для кінцевого споживача.

Загалом, говорячи про актуальність ґендерного бюджетування для України, можна визначити основні можливості, що їх отримує суспільство від впровадження цієї технології. А саме – ґендерні бюджетні ініціативи дозволяють:

- залучити жінок до активної участі в ухваленні економічних рішень через їх участь в бюджетному процесі;

- забезпечити моніторинг й оцінку державних витрат і доходів з урахуванням ґендерних проблем;

- ефективніше використовувати ресурси задля досягнення ґендерної рівності й людського розвитку;

- зробити акцент на зміні пріоритетів, а не на збільшенні загального обсягу державних витрат;

- переорієнтувати програми, котрі реалізуються в конкретних секторах, замість того, аби змінювати загальні розміри бюджетних асигнувань, що на них виділяються;

- створити умови для контролю за тим, як органи влади виконують зобов'язання щодо дотримання прав жінок.

Список використаних джерел і літератури

1. Договір про функціонування Європейського союзу – URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=RU.

2. Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року: Постанова Кабінету Міністрів України № 717 від 26 вересня 2013 р. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/

3. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року: Концепція: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2017 р. № 229-р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/

4. Сукач О.М. Етапи впровадження ґендерного бюджетування у бюджетний процес України. *Стратегія і практика інноваційного розвитку фінансового сектору України* : збірник тез доповідей учасників Міжнароднщї науково-практичної конференції. (м. Ірпінь, 20–22 березня 2018 р.). Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. ; редкол. : П. В. Пашко, М. О. Кужелєв [та ін.]. Ірпінь, 2018. 366 с. С. 356-358

5. Ґендерно-орієнтоване бюджетування на місцевому рівні. URL: https://mof.gov.ua/uk/283-genderno-oriientovane_biudzhetuvannia_na_mistsevomu_rivni

6. Ґендерне бюджетування в Україні / За заг. ред. Б. Малиняк : посібник. К. : Фонд ім. Фрідріха Еберта: представництво в Україні, 2012. 34 с.

СЕКЦІЯ 5
МОДЕРНІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРИСТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Kovalenko Y., senior teacher
Rauf Ablyazov East European University

LINGUISTIC ASPECT OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

The rapid entry of Ukraine into the single educational space in the process of European integration lead to the existence of a qualitatively different educational situation in connection with the objective need of society for specialists in foreign languages for functional (professionally significant) purposes. People are widely using languages as a means of communication with colleagues from different cultures and peoples. To meet this urgent need of Ukrainian society non-language universities began to restructure the methodology of teaching foreign languages, based on the thesis that languages should be studied in inseparable unity with the world and culture of peoples who speak these languages.

Consideration in the linguodidactical perspective of the current state of the relationship between language and culture allowed to identify a number of culturally oriented approaches (linguistic, sociocultural ethnographic, linguocultural and intercultural) to foreign language teaching and determine their significance for learning conditions in non-language universities.

One of the objectives of foreign language teaching is to promote international understanding and cooperation by enabling students to gain access to the life and thought of a people who speak another language. This objective becomes the culture of another group. For most people, the main opportunity to learn something about a foreign culture is when they learn a foreign language. Therefore, language teaching should incorporate some teaching of culture in its contents. Teachers of a foreign language thus have the responsibility to ensure that their students have some awareness of the culture of the target language. In this case, that culture is an English language one.

Linguistic approach was the first attempt at an integrated study of language and culture in the domestic methodology. So, one of the most important tasks of a modern higher education institution is the formation of worldview culture and individual experience of students, training of specialists capable of non-standard, flexible and timely response to changes in the world [1]. And without knowledge of cultural norms, without knowledge of foreign languages, young people can remain passive for a long time, unable to realize their potential.

In order to achieve maximum results and ensure a high mastery level of the material being studied, modern interactive methods and concepts are introduced into the learning process. The communicative-cultural concept of education is based on the idea of interconnected study of language and culture, which involves the formation of not only speech competencies, but also communicative-cultural, which becomes the strategy and main goal of learning foreign languages.

Cultural competence is the ability and readiness for dialogue of cultures based on a set of acquired linguistic knowledge, skills and abilities in a foreign language, knowledge of the modern socio-cultural system of the country whose language is studied, as well as historical conditions that influenced its formation; country knowledge and ability to carry out a comparative analysis of native and foreign culture [2].

According to the communicative-cultural concept of teaching, the cultural approach to the study of foreign languages is carried out on the basis of the formed speech skills. Educational materials, conversational topics should reveal culture as a global phenomenon, integrate different areas of scientific knowledge, and thus develop the cognitive qualities of the individual, humanistic thinking, enhance aesthetic culture and contribute to the spiritual improvement of the individual. The formed communicative-cultural competence is a necessary condition for the social adaptation of the individual in a multicultural community.

Mastering a foreign language as a means of communication should give students direct access to the culture of other peoples, provide a dialogue of cultures in the learning process, promote

education, comprehensive development. It will improve the quality of preparation for their activities in various spheres of life.

The need to study the culture of the people whose language is studied, is highlighted in various works by both foreign and domestic scholars (I. Khaleeva, S. Terminasova, N. Borisko, E. Vereshchagin and V. Kostomarov, V. Safonova, V. Sysoev, O. Selivanov and others). They reveal the main features of multicultural communication.

The inclusion of the cultural component in the content of foreign language teaching contributes to the increase of background knowledge about the national and cultural features of another country. Due to the communicative orientation of a foreign language, communicative skills to adequately express their thoughts, desires, intentions in accordance with the norms of etiquette adopted in the country of the studied language are improved. Besides, personal qualities are developed, which is expressed in the ability to respect and accept foreign culture.

The concept of intercultural dialogue presupposes the presence of at least two different cultures in the process of preparation for real intercultural communication. The study of native culture is an integral component of the process of learning a foreign language and culture, as it is the key to understanding foreign culture. To teach the culture of the country of the studied language means to learn to know, understand, evaluate the priorities of another people [3]. The ultimate goal of mastering the linguistic aspect is the formation of students' linguistic competence, i.e. "a holistic system of ideas about the basic national traditions, customs and realities of the country whose language is studied." The inclusion of regional knowledge in the content of education provides students with the assimilation of the realities of another national culture, expanding their general horizons, which will also lead to increased interest in a foreign language [4].

When teaching a foreign language, based on the current requirements, we can use linguistic material in the following areas of communication:

1) educational and professional: (job advertisements; brochures of various training centers);

2) socio-cultural: invitations to exhibitions, concerts, museums);

3) household: (household items; brochures-advertisements of hotels, campsites);

4) trade and commercial: (brochures of goods; invitations-advertisements in restaurants, cafes; menus of ordered dishes);

5) sports and wellness: (advertising of health centers); 6) family and household: (letters, postcards, invitations; business cards).

In this case, language becomes a tool for dialogue of professional cultures and an effective tool for the implementation of all professional communicative intentions of the specialist, related to interaction with a representative of another culture, country, other society [5].

Thus, in order to form students' modern knowledge about culture, the realities of life in foreign countries, adequate behavior in various life situations, it is necessary to more actively implement a cultural approach to learning a foreign language, as it promotes global thinking and creates an intellectual basis for their future careers. In addition, the teaching of a foreign language, taking into account the national and cultural specifics of the country, creates favorable conditions for effective interaction between representatives of different cultures, eliminating the problem of culture shock.

References

1. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей та ін.; Київ. держ.лінгв. ун-т. – К.: Британська Рада, 2001.

2.Саєнко Н.А. Соціокультурний компонент в содержании обучения иностранным язикам в техническом вузе // Соціокультурні аспекти навчання іноземних мов: Тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. – Тернопіль, 2004. – С.162.

3. Бориско Н.Ф.Діалог культур: необхідність, можливість і межі / Н.Ф. Бориско // Іноземні мови. – 2003. – №2. – С. 77–81.

4. Barry Tomalin and Susan Stempleski. Cultural Awareness - Oxford Press, 2001.

5. Byram M. Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching / M. Byram. — Clevedon : Multilingual Mateers, Ltd., 1991. — 163 p.

Kuprikova S. V., a candidate of educational sciences, an associate professor
Rauf Ablyazov East European University

FOREIGN LANGUAGE LEARNING CONTROL AT DISTANCE IN TERMS OF INFORMATION CIVILIZATION AND INTERCULTURAL COMMUNICATION

The current stage of the world community development is characterized by serious socio-cultural changes. Chief among them are the expansion of relations between states, strengthening of processes in globalization, internationalization, intercultural dialogue and the great disaster as pandemic.

In the context of these transformations of higher education, the content and function of teaching foreign languages change, and this is one of the contradictions that causes the relevance of this study. Under modern conditions with the new formulation of teaching foreign languages problem by future lawyers, it became obvious that the satisfaction of the growing social need for intercultural communication can not be realized through traditional organizational forms of education.

Informatization and computerization of society introduces significant changes in educational activity. So new issues of the essence of thinking poses in many aspects as the relationship between formal and informal reproductive and creative in thinking and communicative activity. The problem of reproductive and creative thinking in education was solved in favor of a creative personality formation capable in perceiving and evaluating new information independently, making adequate decisions and making an informed choice.

The system of higher education can no longer be limited to reproduce fixed knowledge, methods and forms in spite of a man has creativity, active cognitive activity, aspiration for self-development, designing his future, etc. Therefore education must provide for individual goal-setting and the choice of ways to implement them. Consequently new methods and information technologies of education should be addressed to the student's personality. The main difference between distance learning and traditional forms of education is the activation of the students themselves in the learning process and an independent work.

This becomes possible because the training goes through all the necessary phases: "study of the material - feedback - correction of the acquired knowledge". A significant role here is played by the rational organization of the feedback of the student with the teacher (tutor), whose functions are usually assigned to the subsystem of knowledge control of students. It should relieve it of routine work on an intermediate assessment of knowledge, ensure self-testing of students and help the teacher in the course of conducting the final and final accounts.

To solve these problems effectively it is necessary to develop automated control systems for learning activities that must cover all stages of the "life" of the distance learning system: the development stage of the training course and its monitoring component, the training stage, the final and final control of the training.

The desire to find a way to resolve these contradictions and identify the problem of research: designing a system for monitoring learning activities for distance learning a foreign language in the process of professional training in higher education. We came to the conclusion:

1) during the operational control of the training level in the subject "foreign language", it is most expedient to use tests and study assignments to verify the mastery of the knowledge of grammatical material, to check the understanding of the content of the material and to learn various types of reading;

2) choice of specific forms in control the training level is influenced by such factors as the conformity of the form in question to the purposes and content of instruction, the pedagogical technologies used, the permissibility of sanitary and hygienic standards (by the time spent at the computer), the availability of communication channels, the reliability of the results;

3) evaluation the current level of training in accordance with the rating system, with the current rating being determined with an accrual result as the sum of the starting rating, the ratings obtained for each of the training modules, and the results obtained from the current and final accounts. In the

event that the student showed initiative and creativity in the execution of project-search forms of teaching, the teacher has the right to add an additional creative rating;

4) advisability of applying tests for monitoring and evaluating knowledge in distance learning is supported by such positive aspects of the tests application as the coverage by the test control system in a significant part of the learned teaching material, saving time for testing, ease of processing results, and objectivity of the evaluation. When conducting control over the "foreign language" subject, it is most appropriate to use tests to verify the knowledge of grammatical material and to test the understanding of the content of the text in a foreign language;

5) the correct organization of procedures for controlling the training level allows the teacher to implement both the most important control functions fully in the distance learning process for a foreign language: the training and upbringing function, to implement a corrective control that provides feedback to the instructor and allows adjusting and improving further study work. In addition, tests serve as a means of ascertaining control and allow implementing the basic requirements of verification and knowledge accounting.

Socially conditioned need of the society in the training of specialists who are fluent in a foreign language, on the one hand, and new approaches to the organization of education make it increasingly necessary to spread distance forms of teaching a foreign language. This form of organization of the educational process corresponds mostly to the existing paradigm of open education, as an integrated didactic system that allows the most complete and most effective disclosure of all potential capabilities of the individual. At present both students and graduates of our university studying foreign languages have an ever-growing need to establish contacts with foreign firms quickly and, accordingly, in the knowledge of a specialized language. However, the budget of the study time given by the curriculum for studying a foreign language does not allow doing this in full. The resolution of this contradiction is also evident in the use of distance learning technologies that adapt to the needs and educational opportunities of the individual. A prerequisite for the construction of such a didactic system is the rational organization of the control of the educational process that implements the feedback functions of the student-teacher in the conditions of their temporary and geographical separation. Therefore, it is most expedient to automate the adaptive control of the learning process in a foreign language when learning grammatical material, teaching various types of reading, and assessing the understanding of text material for learners.

References:

1. Дистанційне навчання (досвід впровадження педагогічного експерименту у Полтавському університеті економіки і торгівлі) [Електронний ресурс]. − Режим доступу до вид.: http://el.puet.edu.ua/sites/default/files/book_el.pdf

2. Наказ Міністерства освіти і науки України про затвердження Положення про дистанційне навчання.– [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0464-04 2. Центр Електронного навчання ХНУ імені В. Н. Каразіна. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dist.karazin.ua/

3. Романенкова Д. Ф. Педагогічний супровід дистанційного навчання / Д. Ф. Романенкова // Інноваційні інформаційні технології: матеріали міжнар. наук.- практ. конф. / За ред. С. У. Увайсова. – М.: МІЕМ, 2012. – С. 142–144.

Баніт О. Р., магістр
Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Розвиток інтеграційних процесів – закономірне явище світового поступу, яке впливає не лише на стан політичної системи у цілому, а й на різноманітні сфери суспільного життя кожної окремої країни. Україна рухається шляхом євроінтеграції від самого здобуття незалежності, що підтверджує низка угод, підписаних з Європейським Союзом. Проте «європеїзація» країни вимагає відповідних змін, що є проблемним на даному етапі. Зокрема, перешкоджають руху у європейському векторі непроведення реформ у різних сферах суспільного життя, неспроможність робити фінансові внески, висока конкуренція для малого та середнього

бізнесу з боку країн-членів ЄС тощо. Крім того, євроінтеграція передбачає низку змін і у культурній сфері: інтеграцію у європейський освітній простір, модернізацію сфери охорони пам'яток культурної спадщини, укладання низки важливих угод тощо. Всі ці кроки є складними та вимагають досить багато часу на свою реалізацію та кидають виклики вітчизняній гуманітаристиці.

Під гуманітаристикою прийнято розуміти усю сукупність гуманітарних наук – соціологію, літературознавство, історію, психологію, педагогіку і т.д. Із розвитком цифрових технологій з'явився її новий напрямок – цифрова гуманітаристика. Вона виникла у 1949 році завдяки священнику Роберто Буза, який ініціював створення Index Thomisticus – електронного словника творів Фоми Аквінського, який зараз доступний кожному. Одне із її завдань – зробити певні матеріали доступними широкій аудиторії, а сама вона включає: використання цифрових технологій у гуманітарних дослідженнях, вивчення особливостей нової епохи та наслідків виникнення та поширення цифрових технологій, роботу з культурною спадщиною, зокрема, створення цифрових бібліотек та архівів.

Цифрова гуманітаристика – галузь знань на стику гуманітарних та комп'ютерних наук, яка передбачає використання цифрових та оцифрованих матеріалів та методологію гуманітарних – історії, філософії, лінгвістики, літератури, мистецтвознавства, археології, музичного мистецтва і т.ін. – та комп'ютерних дисциплін. Це розширює можливості пошуку, збору та візуалізації даних, їхнього аналізу із застосуванням математичної статистики. При цьому цифрова гуманітаристика – це не лише галузь досліджень, а й спосіб навчання.

Цифрова гуманітаристика дозволяє зберегти культурну спадщину за допомогою цифрових технологій, зокрема відновлювати комп'ютерними програмами вихідний матеріал. Вона допомагає у пошуку нових питань та підходів до гуманітарних наук.

Особливого значення ці ознаки цифрової гуманітаристики набувають у контексті євроінтеграції. Як уже зазначалося, одним із завдань України для вступу у Європейський Союз є зміни у сфері охорони пам'яток культурної спадщини. Так, у рамках програми ЄС для країн східного співробітництва «Культура та креативність» Україні надано рекомендації оцифровувати культурну спадщину. Зазначається, що культурні проєкти сприяють економічному розвитку, зокрема, привертають увагу туристів, підвищують ціни на нерухомість та збільшують ВВП. Українським підприємцям рекомендовано використовувати соцмережі для залучення молодіжної аудиторії.

Одним із зрушень у напрямку оцифрування культурної спадщини є оцифрування культурних артефактів та друкованих видань українськими бібліотеками та музеями. Тільки у 2018 році створені Електронна бібліотека «Культура України» (оцифрування видань Національної бібліотеки імені Ярослава Мудрого), «Цифрова бібліотека НаУКМА» (оцифрування рідкісних видань книгозбірні Києво-Могилянської академії), «Історична спадщина України» (Національна історична бібліотека), «Old printed books» (оцифрування Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича – рідкісних надрукованих в Європі видань), «Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини» (Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського), eScriptorium (архів рідкісних наукових та освітніх видань і рукописів Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна). «Diasporiana» - проєкт зі збереження інтелектуальної спадщини української діаспори), вікі-проєкт «Колекція фоноваликів із композиціями Філарета Колесси» та інші.

Наслідком цифрових трансформацій у світі стала необхідність розвитку в Україні електронного урядування. В українському євроінтеграційному процесі акцент робиться на цифровізації – цифровій реформі держуправління. Ще у грудні 2018 року Україна приєдналася до програми Єврокомісії ISA Programme, яка підтримує країни ЄС у наданні якісних цифрових послуг населенню та підприємствам. Активне впровадження цифрових технологій та електронного урядування дозволить Україні конкурувати з країнами-членами ЄС. Більше того, відповідність українського електронного урядування європейським стандартам – обов'язкова умова вступу країни до ЄС. Прикладом зрушень у цьому напрямку та налагодження діалогу між Україною та Європейським Союзом стало впровадження системи

Трембіта, що забезпечує зв'язок між органами влади за допомогою обміну електронними повідомленнями та курується Міністерством цифрової трансформації України.

Іншим викликом євроінтеграційних змін стала імплементація української освітньої системи в європейський освітній простір. С.В. Іванова, аналізуючи зміни в українській освіті в аспекті євроінтеграції, зазначає, що головним завданням освіти XXI ст. є застосування нових інформаційних технологій. Вони дозволяють поширювати знання за допомогою якісної дистанційної освіти, яку можна отримувати незалежно від місця проживання. Інтеграція в європейський освітній процес вимагає реформування української системи освіти відповідно до міжнародних стандартів. При цьому нова освітня модель має поєднувати набутки вітчизняної та світової освітніх практик. Останнім часом у закордонних навчальних закладах з'явилися так звані «гібридні курси» (hybrid courses), які є поєднанням очного та дистанційного навчання, коли частину курсів студент вивчає самостійно за електронними матеріалами. Впровадження дистанційної системи навчання прискорилось із введенням карантинних обмежень через пандемію коронавірусу.

Таким чином, євроінтеграційні процеси ставлять перед цифровою гуманітаристикою України нові виклики. Лише кількома з них є інтеграція української освітньої системи у європейський освітній процес, збереження культурної спадщини та розвиток електронного урядування. Завданням цифрової гуманітаристики у першому напрямку є реформування освітньої системи відповідно до європейських практик та стандартів, в першу чергу, введення дистанційної форми навчання. У другому напрямку – становлення української економіки як конкурентоспроможної на європейському рівні, зокрема, оцифрування культурних артефактів з метою збереження та монетизації культурної спадщини країни. Нарешті у третьому, сприяння відкритості, прозорості та доступності державних послуг для населення та бізнесу. Ці євроінтеграційні виклики ставлять нові питання та формують нові підходи до гуманітарних наук.

Список використаних джерел і літератури

1. Можаева Г.В., Можаева-Ренья П.Н., Сербин В.А. Цифровая гуманитаристика: организационные формы и инфраструктура исследований. *Вестник Томского государственного университета.* 2014. № 389. С. 73–81.

2. Культурные проекты, которые могут оживить экономику: европейский опыт. URL: https://www.eurointegration.com.ua/rus/experts/2017/04/3/7063939/ (дата звернення: 14.11.2020 р.)

3. Ярошенко Т., Чуканова С. Роль цифрової гуманітаристики у модернізації сучасного бібліотекознавства. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук.* 2018. №1 с. 10-17.

4. У Києві обговорили інтеграцію України до Єдиного цифрового ринку Європейського Союзу. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/u-kiyevi-obgovorili-integraciyu-ukrayini-do-yedinogo-cifrovogo-rinku-yevropejskogo-soyuzu (дата звернення: 07.11.2020 р.)

5. Іванова С.В. Інновації в освіті. Сучасні проблеми реформування системи вищої освіти в аспекті євроінтеграції України. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки».* 2016. № 1. С. 43-49.

Василенко В. А., к. філол. н., доцент
Кисіленко А. В., студентка
Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

ЛІНГВОДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІМОВНОКОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

В останнє десятиліття, у період поглиблення міжнародного співробітництва, зростання професійних, наукових і культурних обмінів, виникла необхідність активізації процесу пошуку ефективних умов і механізмів виховання покоління, здатного до діалогу з іншими культурами. Вирішення цього завдання сприятиме формуванню фахівця, конкурентоспроможного на ринку праці, що має навички паралельного володіння трьома і більше мовами, а також є комунікабельною позитивною особистістю, здатною до активної і ефективної життєдіяльності в полікультурному середовищі.

Дієвим інструментом підготовки майбутнього фахівця в умовах взаємопов'язаного і взаємозалежного світу і одним із компонентів загальної системи освіти, який не може

розглядатися поза зв'язком із середовищем, в якому він функціонує і розвивається, є полімовність.

Міжкультурна полімовна компетентність як наукова проблема була предметом досліджень М. Байрам, Н. Гальсакової, І. Зимньої, О. Леонтовича, І. Переходько, О. Садохіна та ін. Науковий інтерес до питань міжкультурної комунікації виявляли І. Бахов, Ф. Бацевич, Н. Бідюк, С. Ніколаєва, Л. Мацько, І. М'язова, О. Селіванова та ін.

На думку науковців, складовою цієї багатомовності повинні бути рідна мова, яка закріплює усвідомлення приналежності до свого етносу, українська мова як державна, володіння якою сприяє успішній громадянській інтеграції, англійська мова як джерело науково-технічної інформації, та інші іноземні мови, що розвивають здібності людини до самоідентифікації у світовому співтоваристві [1; 2].

Рівні сформованості полімовної особистості певною мірою умовні, так як можуть мати найрізноманітніші поєднання. Основною метою навчання іноземних мов та іноземними мовами стає формування полікультурної багатомовної особистості, що володіє інформаційними, комунікативними та інтелектуальними потребами, здібностями і компетенціями, які дозволять їй успішно діяти в умовах міжкультурного спілкування та професійно-мовної діяльності в ролі суб'єкта іншомовного пізнання, іншомовного спілкування та іншомовної творчості. Полімовна компетенція уможливлює успішну діяльність щодо самостійного оволодіння основами незнайомих раніше мов, тому компетенція полімовності може розглядатися не тільки як володіння декількома іноземними мовами, а й як здатність до вивчення іноземних мов, володіння «почуттям мови», бажання і вміння самостійно вивчати іноземні мови.

На нашу думку, процес створення будь-якого мовного висловлювання як у носія мови, так і білінгва проходить чотири етапи: формування мотивації, складання плану висловлювання, його здійснення і контроль реалізації задуму висловлювання [2; 297-299].

Носії мови при побудові плану висловлювання зазвичай обмежуються використанням внутрішньої мови максимального ступеня згорнутості, яка потім відразу розгортається в зовнішню мову. Інакше йдуть справи у тих, хто вивчає другу (третю) мову: шлях до створення мовного висловлювання подовжується - обов'язковим стає етап внутрішньої мови з середнім або мінімальним ступенем згорнутості, а для індивідів, котрі слабо володіють мовним матеріалом або несформованими мовними навичками, з'являється ще одна ланка - внутрішнє промовляння [1, с. 116-134].

Однак відносна самостійність мовних систем очевидна, при вивченні кожної із наступних мов у мовній свідомості формується нова автономна функціональна система, в якій «містяться» лексичні одиниці і граматичні правила даної мови. При цьому розвивається і збагачується загальний фонд концептуальних уявлень. У мовній свідомості індивіда елементи мови, яка вивчається, включені в єдину систему (єдиний концептуальний словник); розвивається здатність переключатися з однієї мови на іншу.

Особливими проблемами в розвитку полімовної освіти є проблеми критеріїв оцінки рівня розвитку мови і технологічної організації мовного розвитку. Існуючі досі критерії оцінки рівня розвитку мови (кількість слів, речень, мікротем тощо) не дають об'єктивної картини рівня її розвитку. Тому при визначенні лінгводидактичних основ розвитку мови молодої особистості пропонується використовувати характеристики, що випливають з даних теорії тексту і умов сучасної полімовності (концентрація інформації, синтаксична складність, міжфразовой зв'язок, структура комунікативного ядра спілкування, контекстна структура тощо).

Інтегративний підхід до навчання декількох мов вимагає, по-перше, конкретизації у визначенні мети дисциплін, по-друге, розробки інтегрального плану структури і змісту компетенцій:

- володіння мовними засобами, процесами створення і розпізнання тексту (лінгвістична компетенція);

- здатність передавати і приймати інформацію на мові, що вивчається (мовна компетенція);

- вміння порозумітися, вийти зі скрутного в мовному відношенні становища (компенсаторна компетенція);

- знання і володіння різномовним етикетом; знання традицій, звичаїв народу мов (соціокультурна компетенція).

- наявність здібностей виконувати дії: вдосконалення загальнонавчальних умінь, наприклад, уміння працювати з книгою, підручником; уміння, які специфічні для навчання іноземних мов, наприклад, уміння користуватися двомовним і тлумачним словником та ін .; уміння самостійно вивчати іноземну мову, удосконалення вже наявних знань (навчально-пізнавальна компетенція) [3, с. 115-118].

Дані психолінгвістики дозволяють конструювати моделі освітньої системи, спрямовані на розвиток мовної діяльності особистості, включаючи білінгвів і полілінгвів.

В основі такої моделі повинен лежати механізм, що розкриває етапи створення мовлення: 1) мотив; 2) загальний задум; 3) внутрішня схема (структура) висловлювання; 4) граматико-лексичне і фонетичне оформлення [4, с. 143-153]. Педагогічними умовами моделювання полімовної освіти є, як показує наше дослідження, розробка наскрізної навчальної програми з розвитку зв'язного мовлення, заснована на механізмах створення мовлення, і має широку міжпредметну основу. Крім цього, у процесі навчання слід здійснювати послідовний соціокультурний розвиток засобами всіх навчальних дисциплін. Для формування пізнавального інтересу активно використовувати інтернет-ресурси як природне полікультурне середовище і як інструмент моделювання реальних ситуацій міжкультурного спілкування.

Таким чином, модель полімовної освіти, представлена на рівні освітнього процесу, - це дидактична схема, що складається з: 1) навчальних ситуацій, в яких необхідно використовувати ті чи інші мовні одиниці усіма учасниками навчання; 2) спільного виведення правил вживання мовних одиниць; 3) відбору, систематизації та активізації всього мовного матеріалу, що складається з цих мовних одиниць; 4) ситуацій, що стимулюють самостійну побудову зв'язних висловлювань. Вона утворює структурну схему занять різних форм: заняття - гри, заняття - дискусії, заняття - диспуту та ін. [5, с. 133].

Таким чином, полімовна комунікація є невід'ємним складником формування мовної особистості фахівця, оскільки дозволяє працювати, спілкуватися та жити в мультикультурному середовищі.

Список використаних джерел і літератури

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. К. : Академія, 2004. 343 с.

2. Василенко В.А. Білінгвізм як чинник для успішної інтеграції в міжнародний освітній простір. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: зб. наук. ст. і тез доп. на VII наук.-практ. конф. (м.Харків, 30 листоп. 2018 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр.справ.– Харків, 2018. С. 297-299.

3. Василенко В.А. Міжмовна комунікація у підготовці фахівців правоохоронної сфери. Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (24 - 25 травня 2019 року м. Суми) / Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ. Суми: Видавничий дім «Ельдорадо», 2019. С.115-118.

4. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навч. посіб. К. : ВЦ «Академія», 2012. 288 с.

5. Сафонова В. В. Социокультурный подход к обучению иностранным языкам: учеб. пособие для вузов. М. : Высшая школа, Амскорт интернэшнл, 1991. 203 с.

Вишнякова Г. В., магістрант
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СУЧАСНА МІКРОБІОЛОГІЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мікробіологічна термінологія – один із специфічних пластів лексики, яку характеризують свої структурні, морфологічні та семантичні особливості. Аналіз даної термінології в цих ракурсах дає можливість розкрити системні відносини в лексиці англійської мови. Глибина і об'єм проблематики даного пласта лексики привертає лінгвістів досліджувати нові якості і характеристики цієї підсистеми мови.

Сучасна мікробіологічна термінологія – це результат багатовікового розвитку науки біологічного та медичного спрямування. Незалежно від того, на якому національною мовою представлена мікробіологічна термінологія, вона включає в себе значну частку загальних за мовним походженням лексичних і словотворчих одиниць і загальних структурних моделей. Це пояснюється впливом, який чинили на мікробіологічну термінологію протягом століть і надають і в даний час два класичних мови античного світу – давньогрецька і латинська. За деякими підрахунками в англійській мові приблизно 95% термінів створено на базі латинської та грецької мов. Гістологічна номенклатури, які входять до складу мікробіологічної термінології, складені повністю латинською мовою. В основу даної номенклатури покладені алфавіт, фонетика і граматика латинської мови [1]. На думку М. Х. Азізової, словотвірні можливості грецької мови істотно превалювали над потенціалом латинської мови, так як характеризувалися здатністю поміщати в будь-які мовні форми вперше визначаються і зображувані явища, факти, поняття і ідеї біологічного та медичного спрямування, з легкістю могли формувати практично однозначні і зрозумілі за значенням нові номінації за допомогою різних способів словотворення, зокрема шляхом суфіксації і основоскладення [2]. З фонду греко-латинської лексики отримують свої номінації хвороби, патології, симптоми, переносники хвороб, прилади. Найбільш продуктивними способами термінотворення в сучасній англійській мові є морфологічний, синтаксичний і словоскладання. З точки зору форми перш за все можна виділити дві основні групи термінів: слова (однослівні, монолексимні терміни) і словосполучення (багатослівні, полілексимні терміни). Найбільш поширеним способом морфологічного термінотворення є суфіксація. Найбільш типовими є словосполучення, утворені шляхом визначення вихідного терміна, в яких в ролі атрибутивного терміна виступають прикметники та іменники.

В англійській терміносистемі мікробіології головним чином реалізується семантична синонімія з властивими їй функціями заміни, зокрема, запозиченого терміна на споконвічний термін або повного варіанту найменування на короткий варіант; і функціями уточнення – абревіатура і співвіднесені з нею термінологічне поєднання, термін-епонім і термін, утворений за допомогою відбору класифікаційної ознаки поняття. Розвиток мікробіологічної термінології та наукової мови відбувався паралельно із розвитком знань про живу природу та тісно пов'язаний з розвитком природничих наук, медицини, техніки та ін. Мікробіологічна термінологія є основною формою існування понять, в яких відображаються підсумки пізнавальної діяльності людиною природи на певному історичному етапі розвитку; наукове пізнання світу, фіксація його результатів неможлива без розвитку й удосконалення наукової термінології. Велике значення набуває вивчення термінологічних процесів, коли мова йде про англійську мову, науки в цілому і мікробіології зокрема. Лексика мікробіології взаємопов’язана с лексиконом таких наук як хімія, екологія, ботаніка, генетика і також включає термінологію сільського господарства: загальнонаукова термінологія – level, map, alteration, calculation, amount, culture, system, morphology ect. Лексика, що включає термінологію ботаніки: bud, plant, root, root hairs, root nodule, root system, flower, fruit, leaf, seed, tuber, shoot, stem, nodule phyllosphore; генетики: gene, genome, genotype, mutagenes, mutant, cloning; хімії: solution, combustion, acid, volatilization, alkaline, allelo-chemical, ammonia, anion; экології: environment, contamination, ecosystem, pollution; сільського господарства: grain, agricalture, agrolandscape, cereal, clover, crop, cultivate, maize, fertility, fertilizer, grassland, rotation, soybean, legumes, wheat, yield. Взаємодія мікробіології з іншими науками і зовнішніми факторами сприяє активному поповненню лексичного складу англійської мови за рахунок структурно складних інновацій, численність яких свідчить про комунікативно прагматичні цінності і деривaційний потенціал.

Оновлення та поповнення лексичного інвентарю підмови мікробіології детермінується суспільною значимістю денотата, потребою комунікації. Виходячи з того, що словотвірні форманти моделей характеризуються власне семантичними ознаками, вони широко використовуються для створення нових лексичних одиниць [1]. Термінологічна лексика поділяється на дві великі групи: загальну термінологію і вузькоспеціальну термінологію.

Загальнотермінологічна лексика або неспеціальні терміни – це терміни, які вживаються в різних областях науки, наприклад, laboratory, provocation, system, disk та ін. Терміни, характерні для конкретної галузі науки, називаються вузькоспеціальними або спеціальними, наприклад, protoplasm, astomia, asthenopyra і інші. На думку авторів, мікробіологічна термінологія є особливий пласт лексики в силу своїх структурно-семантичних, словотворчих, стилістичних особливостей, займає своє певне місце в лексиці мови. Вони також зауважують, що на сучасному етапі розвитку мови дана термінологія широко вживається не тільки в науковому дискурсі та спеціалізованих закладах, а й в розмовній мові, художньому дискурсі [3]. В даний час еволюція науки в цілому та розвиток сучасної теоретичної і практичної мікробіології вимагає своєчасної систематизації та впорядкування вже наявної і нової термінології. Велика роль в цьому зв'язку належить контексту, якому не завжди приділялася достатня увага. Традиційно під контекстом в лінгвістиці розуміється фрагмент тексту, який включає в себе обрану для аналізу одиницю, який є необхідним і достатнім для визначення значення даної одиниці, і який не суперечить загальним змістом даного тексту.

Таким чином, мікробіологічна термінологія є постійним джерелом матеріалу для вивчення з різних позицій: і традиційної лінгвістики, і когнітивної лінгвістики. В даний час це інтенсивно розвивається лексична система, вивчення якої дає уявлення про сучасний стан мов, процесів інтернаціоналізації в мові і міжмовних контактах. Взаємодія мікробіології з іншими науками і зовнішніми факторами сприяє активному поповненню лексичного складу англійської мови за рахунок структурно складних інновацій, численність яких свідчить про комунікативно прагматичні цінності і деривaційний потенціал. Оновлення та поповнення лексичного інвентарю підмови мікробіології детермінується суспільною значимістю денотата, потребою комунікації.

Список використаних джерел і літератури

1. Гущина Л. Н. Особенности языка микробиологии. *Учебный процесс. Журнал ГГМ*У, 2005. № 1. С. 105-107.
2. Азизова М. Х. Функционирование медицинских и микробиологических терминов: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / МОУВПО Российско-Таджикский (славянский) университет. Душанбе, 2016. 162 с.
3. Величкова С. М., Таранова, Е. Н. Структурно-семантические особенности медицинской лексики. *Научные ведомости. Серия: Гуманитарные науки*. 2012. № 18 (137). Вып. 15. С. 47-54.

Воронежська К. В., магістрант
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СПЕЦИФІКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ЕКОНОМІЧНИХ ТЕКСТІВ

Переклад економічних текстів вимагає не тільки знання спеціальних термінів, які використовуються в економіці і бізнесі. Перекладач повинен орієнтуватися в сучасній економіці і взагалі мати чітке уявлення, як про загальні тенденції її розвитку, так і про ті сегменти економіки, з яким пов'язані тексти, які підлягають перекладу. Інакше, взаєморозуміння, що є дуже важливим для сьогоднішньої економіки, може бути порушено. Глобалізація світової економіки – це факт, з яким неможливо сперечатися.

Абсолютна більшість країн світу інтегрована в світову економіку, і події на ринках і біржах в Південно-Східній Азії негайно відбиваються на стані економіки в Європі та Америці. І навпаки – проблеми в іпотечній системі США здатні викликати світову фінансову кризу [1].

Такий характер сучасної світової економіки має багато наслідків. Однин із найважливіших – це необхідність у взаєморозумінні між бізнесменами та експертами різних країн. І хоча, англійська мова претендує на роль універсальної мови міжнародного спілкування та основної мови глобальної економіки, на практиці переклад з англійської користується попитом в більшості не англомовних країн світу. Для бізнесмена важливо не стільки досконало знати англійську мову, скільки мати можливість в будь-який момент оперативно отримати якісний переклад тексту англійською або будь-якою іншою мовою. При особистих переговорах з іноземними колегами скористатися синхронним усним перекладом.

Саме тому, економічний переклад сьогодні є одним з найбільш актуальним видом перекладацьких послуг [2].

Розвиток економічної термінології залежить від соціальних умов. Але в той же час розвиток лексики визначається внутрішньомовними факторами, пов'язаними з системним характером мови.

Українські економічні тексти в порівнянні з англійськими, характеризуються більшим ступенем безособовості, що виражається рідким використанням займенників та дієслів 1-ї особи, а також більш широким використанням абстрактних і загальних понять та дієслів широкої семантики. Значно частіше використовуються логічні засоби зв'язку. Манера викладу характеризується переважанням поєднань, ядром яких служить іменник. У науковому стилі української мови широко використовуються однорідні члени, прислівникові і дієприслівникові звороти [3].

Відносно синтаксичної структури англійські тексти інформативного характеру відрізняються своєю конструктивною складністю. Вони багаті дієприкметниковими, інфінітивними та герундіальнимі зворотами, а також деякими іншими суто книжковими конструкціями, які часом ускладнюють розуміння тексту і ставлять перед перекладачем додаткові завдання.

Насиченість термінами є однією з визначальних характеристик науково-технічного тексту. В економічному тексті частка термінологічної лексики становить не більше 25%, а основну частину лексики складають загальнонаукові, загальнотехнічні і загальновживані слова, що дає їм можливість функціонувати в різних шарах лексичного складу мови [4].

Вживання економічної термінології актуалізується в широкому спектрі комунікативних ситуацій і жанрах мовлення. Центральна зона функціонування економічної лексики є спеціальна мова в письмовій та усній формах. Причому економічні терміни вживають і економісти, і неспеціалісти, в активний запас яких вони потрапляють. Масовий адресат характерний для ЗМІ, а також для такого жанру як рекламні оголошення. Особливою периферійною зоною функціонування економічної лексики є мемуарна і художня література.

Будь-які стилістично забарвлені одиниці оригіналу повинні бути трансформовані в нейтральні, які точно передають їх інформаційну суть. У різних контекстах і в різних синтаксичних функціях ці слова можуть бути вжиті в різних значеннях. Розкриття значення мовної одиниці в спеціальній термінології, проходить через уміння перекладача розібратися в перекладному тексті, скласти загальне уявлення про систему термінології і здійснити на основі власних знань і з використанням відповідної довідкової літератури структурно-смисловий і синтаксичний аналіз незнайомої термінологічної одиниці [5].

Метою перекладів текстів економічної галузі є максимально точне відтворення засобами мови перекладу змісту оригіналу тексту з урахуванням всіх нюансів і відмінностей, властивих фінансово-економічним системам різних держав.

Більшість економічних термінів є складними структурно-смисловими комплексами з певними зв'язками між компонентами, тобто по суті є багатокомпонентними термінами. Розуміння структури вихідного багатокомпонентного терміну дозволяє правильно визначити головне і залежні слова, врахувати взаємозв'язки і взаємозалежності між компонентами і адекватно передати їх засобами іншої мови. Особливо важливо враховувати склад терміну при перекладі з англійської на українську мову, так як ці мови мають різну типологічну структуру.

При перекладі компонентів термінологічних словосполучень можуть бути використані наявні еквіваленти і варіантні відповідності, калькування (за допомогою українських слів і виразів, дослівно відтворюють слова і вирази англійської мови (annual operational plan – річний оперативний план, average revenue – середній прибуток)), а також застосовано низку граматичних і лексичних трансформацій, зокрема заміна, що застосовується в тих випадках, коли збереження частиномовної характеристики слова, що перекладається, може призвести до порушення граматичних норм мови перекладу. Крім того англійські багатокомпонентні терміни відтворюють в українській мові за допомогою родового відмінка (risk figure - показник ризику; capital market - ринок капіталу; tax rate - ставка податку; purchase price - ціна

придбання), різних прийменників (income tax - податок на прибуток; sales tax - податок з продажів; market position - положення на ринку) та зміни порядку компонентів атрибутивної групи (current account deficit – дефіцит поточного рахунку, customer approved payment – платіж, затверджений клієнтом,), заміни однини множиною (order inflow - надходження замовлень; share issue - емісія акцій; profit and loss account - звіт про прибутки і збитки).

Варто зазначити, що всі зазначені вище способи перекладу багатокомпонентних термінів у галузі економіки майже не зустрічаються в чистому вигляді. Як правило, застосовується поєднання способів, тобто одночасне використання лексичних, граматичних і лексико-граматичних трансформацій, що обумовлено складністю структурних і семантичних зв'язків всередині багатокомпонентних термінів, а також розбіжністю типологічних характеристик української та англійської мов.

Список використаних джерел і літератури

1. Сєргєєва О. В. Особливості перекладу економічних текстів. Тексти и завдання для розвитку навичок перекладу для студентів напряму підготовкі «Філологія. Переклад»: метод. Вказівки для студ. 5-го курсу / уклад. Сєргєєва О. В. Хмельницький: ХНУ, 2013. 46 с. URL: https://msn.tup.km.ua.
2. Антонюк С. М., Бурковська Л. Д. Переклад юридичної, економічної та соціально-Політичної літератури. Хмельницький: ХНУ, 2008. 72 с.
3. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Пенькова І. О., Ярощук І. П. Переклад англомовної економічної літератури. Економіка США. Навчальний посібник для студентів Вищих закладів освіти. Вінниця, НОВА КНИГА, 2007. 416 с.
4. Мірам Г., Гон О., Морозов В., Гулик В., Голованчук М. Практикум з усного перекладу: мультімедійній формат. Посібник з англійської мови для ВНЗ. К. : Факт, 2005. 152 с.
5. Нестеренко Н., Лисенко К. Курс усного та письмовий перекладу. Посібник для студентів та викладачів Вищих Навчальних Закладів. Вінниця: Нова книга, 248с.

Захарова І. В., к. і. н.. доцент
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ЩОДО ПІДГОТОВКИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ

Динамічні зміни в сучасному суспільстві зумовлені збільшенням впливу інформації на різні сфери людської діяльності та зростанням ринку інформаційно-комунікаційних технологій.

Крім того, інформатизація суспільства сприяє поширенню середовища функціонування документної комунікації, яка охоплює всі сторони сучасного суспільного життя.

На жаль, практика засвідчує, що темпи розбудови нашої національної інформаційної інфраструктури та її інтеграції зі світовою є недостатніми, порівняно зі світовими тенденціями.

Крім того, важливою ланкою створення інформаційної інфраструктури є підготовка відповідних (інформаційних) кадрів.

Отже, пріоритети суспільного розвитку потребують висококваліфікованих фахівців, які володіють знаннями і навичками по роботі з документами (як паперовими, так і електронними), з інформаційними системами та найсучаснішими програмними засобами.

Східноєвропейський університет одним з перших в Україні відкрив нову для українського освітнього простору спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», яка у 2016 р. отримала нову унормованою державними стандартами назву – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», в основу концепції якої було покладено принцип підготовки спеціалістів, що відповідали б вимогам сучасного інформаційного суспільства.

Становлення спеціальності було непростим: відсутність державних стандартів, звужене бачення як з боку спільноти, так і роботодавців, затиснуте у рамках назв посад, на які могли претендувати випускники – це, у кращому випадку, діловод, секретар, секретар-референт, який має вищу освіту. З часом вдалося «зламати ситуацію» у тому аспекті, що беручи приклад з західних роботодавців, й вітчизняні роботодавці почали розглядати фахівця документознавчо-інформаційного профілю у контексті загального менеджменту,

інформаційного менеджменту, інформаційних технологій, керування документацією і інформацією. Останнє засвідчується стійким попитом у інформаційно розвинутих країнах світу у професіоналах в таких професійних сферах як: «Document Management», «Documentation Management», «Records Management», «Records Information Management», «Records Documents Information Management» [1].

Крім того, уведені в дію стандарти вищої освіти уможливили розробку освітньо-професійної програми (ОПП) спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» з урахуванням досвіду підготовки фахівців в межах Східноєвропейського університету і запитів роботодавців [2, 3]. Вибіркові компоненти ОПП, визначені університетом, включають фахові компетентності, орієнтовані на засвоєння здобувачами вищої освіти знань і навичок документно-інформаційної складової спеціальності.

ОПП «Документознавство та інформаційна діяльність» в межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» орієнтована на здобуття студентами знань і навичок з розробки і впровадження технологічних процесів документування, роботи з документами і інформацією; з організації інформаційної діяльності; здійснення документаційно-інформаційного супроводження професійної діяльності; з управління

Основні напрями професійної діяльності випускника: діловодна, організаційно-управлінська, архівна, референтська, інформаційно-аналітична, консультаційна.

Місцями роботи випускників Східноєвропейського університету з даної спеціальності є: державні органи, місцеві органи самоврядування; інформаційні центри (територіальні, галузеві та окремих підприємств та установ); центри зайнятості, управління юстиції, органи державного Казначейства; бібліотечні установи; служби діловодства, документаційного забезпечення управління, секретаріати, канцелярії, управління справами; інформаційно-аналітичні відділи (органів державного управління, архівів, органів статистики тощо); освітні заклади; рекламні фірми та агентства; архіви; кадрові служби та інше.

На основі оптимального комбінування вітчизняних освітніх програм і програм підготовки інформаційних фахівців за кордоном відкриваються цілком непогані перспективи для розвитку нових граней документально-інформаційної діяльності, що має відбутися завдяки формуванню широкого спектра інформаційних, комунікативних та управлінських умінь випускника з нашої спеціальності у таких професійних сферах і в таких назвах робіт [1]:

1) документально-інформаційний менеджмент: менеджер документаційних процесів; менеджер інформації; менеджер електронної документації; менеджер документаційного проекту; контент-менеджер; менеджер внутрішніх комунікацій; спеціаліст з опрацювання документів; спеціаліст з документації; спеціаліст з інформації; спеціаліст з інформаційних ресурсів; інформаційний аналітик; архівіст електронного архіву; консультант з інформації щодо працевлаштування; координатор метаданих; аналітик контенту; координатор користувачів; системний адміністратор; бібліограф, фахівець з анотування для спеціалізованих видань; індексатор; бібліотекар тощо.

Основне професійне призначення менеджера документаційних систем – він розробляє загальну політику, відповідні процедури і стандарти щодо керування документаційними процесами в організації та проектує відповідні документаційні системи;

2) перспективною професійною нішею, які можуть займати випускники спеціальності, є наступні: менеджер локальних мереж (intranet), контент-менеджер, основним завданням якого є не тільки їх проектування, а й визначення інформаційних потреб організації, її структурних підрозділів і окремих працівників, створення контрольованих тезаурусів, інформаційне наповнення сайту; структуризація та опрацювання текстової інформації; написання статей і добір новин; редагування, оновлення і завантаження контенту на сайт; адаптація матеріалу до використання в Інтернеті, його підтримання, просування, реєстрація в каталогах та оптимізація;

3) державне управління: адміністратор органів місцевого самоврядування; аналітик даних; спеціаліст відділів інформаційно-комп’ютерного забезпечення, документаційного забезпечення, контролю, кадрів, роботи зі зверненнями громадян тощо;

4) управління у сфері комерційної діяльності: секретар компанії тощо;

5) інформаційні технології: адміністратор баз даних; консультант з інформаційних технологій; спеціаліст із мультимедійних засобів, фахівець із продажу інформаційних технологій тощо;

6) інформаційний аналітик, виробник-постачальник вторинної інформації: здійснення аналітико-синтетичної обробки первинної інформації і документів.

Отже, зазначені професії і види робіт уможливлюють мобільність випускників між професійними секторами всередині країни і відкривають перспективи для реалізації на міжнародному ринку праці.

Список використаних джерел і літератури

1. Малик Г. Професійна карта як елемент реалізації компетентнісного підходу в інформаційно-комунікативній підготовці документознавця: вітчизняний і міжнародний виміри // Вісник Книжкової палати. 2011. № 4. С. 26-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2011_4_9 (дата звернення: 06.11.2020).

2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2018 р. № 1378.

3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.0.2019 р. № 728.

Ілляшенко Ю. Ю., к. і. н., доцент
Сорока Д. І., студент
Черкаський державний технологічний університет

ФОРМУВАННЯ В XX СТ. БІПОЛЯРНОЇ СИСТЕМИ СВІТУ: ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Сучасний світ до сьогодні намагається побороти наслідки двополярної системи, що склалася в XX ст. Це, насамперед, політичні та соціально-економічні проблеми, вирішення яких є одним з найважливіших завдань планетарного масштабу. Біполярність – це концепція політичного світу, де існують два «полюси», а саме дві наддержави, кожна з яких охоплює власні зони впливу. Ці дві держави, в основному, ведуть боротьбу між собою. Біполярність політичну супроводжує економічна полярність, тобто створення економічної зони впливу на той чи інший регіон. Формування сучасної біполярної системи розпочалося на початку XX ст., коли на політичній арені з'явились конкуруючі держави, які мали фактично рівні сили та можливості для суперництва за владу в світі. В подальшому це спричинить перший глобальний конфлікт – Першу Світову війну. Але до її початку міжнародна політика залишалася однополярною, в ній монополістом була Велика Британія.

Перша світова війна (1914-1918 рр.) змінила баланс сил на політичній карті світу: Німецька, Російська, Австро-Угорська та Османська імперії припинили своє існування; Велика Британія та Франція втратили економічну монополію. Це призвело до того, що на політичну арену входять Сполучені Штати Америки, які доволі швидко зайняли провідні позиції в світі завдяки продажу зброї країнам Антанти. Світ перестав бути однополярним. Велика Британія, яка потерпала від післявоєнної кризи, втратила статус держави-монополіста. На міжнародній арені заявляє про себе нова держава – Радянський Союз, яка прагне бути домінуючою та покорити світ. У площині міжнародної політики з'являється новий головний персонаж – організація, покликана зберегти мир та справедливість, – Ліга Націй. Щодо Франції, у неї з'являються нові сфери впливу. Це Мала Антанта, до якої входять Польща та Чехословаччина. Румунія, Греція, Югославія, Туреччина утворюють в інший союз – Балканську Антанту, входження до якого, однак, не позбавило їх від політичного та економічного тиску Франції, яка, в свою чергу, намагається й надалі конкурувати в міжнародній політиці. Після приходу до влади націонал-соціалістичної партії в Німеччині, починається розбудова цієї держави та її досить стрімкий вихід на передові міжнародні позиції. Зовсім скоро Німеччина повертається до великої політичної гри та перейменовується

на Третій Рейх. Щодо Азії, то її частина потрапляє під вплив Японської імперії, яка активно накопичує сили та починає завоювання Китаю.

Розстановку сил змінила Велика Депресія. США разом з Великою Британією та Францією втратили монополістські позиції. На тлі світової депресії економіка тоталітарних держав (СРСР, Німеччина та Японська імперія) набирає обертів, формуючи потужний військово-промисловий комплекс. Вже на 1939 р. ми бачимо таких гравців біполярного устрою світу: Німеччина, або Третій Рейх, СРСР, Японська Імперія, США, Велика Британія, Франція. Конкуренція між ними постійно зростає. Світ знову поділився – тепер уже на три табори: країни Комінтерну – СРСР, комуністичний Китай, Монголія, Танну Тува; держави осі «Рим – Берлін – Токіо» – Німеччина, Італія , Японська імперія; союзники – Велика Британія, Франція, США.

Політична напруга та реваншизм Третього Рейху призвів до Другої Світової війни (1939-1945 рр.). Німеччина знову програла і вже остаточно вибула з великої міжнародної політики XX ст., втративши колишні позиції. Японія ж потрапила під окупацію США. Наприкінці Другої світової війни з'явився зародок нової – «холодної» – війни та конкуренції двох держав – СРСР та США, що перетворюються на наддержави. Зростання позицій Радянського Союзу засвідчили Ялтинська та Потсдамська конференції (1945 р.), на яких вирішувалася доля Європи після війни, й у ході роботи яких СРСР заявив про свої наміри розширити зони впливу. Зокрема це виявилося при обговоренні майбутнього Польщі, яка мала до СРСР територіальні претензії. Та й щодо Ялтинської конференції, місце її проведення було обрано не випадково, а з метою наголосити на військовій могутності СРСР та показати, наскільки швидко він зміг звільнити свою територію від нацистів. На Потсдамській конференції СРСР здійснив спробу розширити зону власного впливу в Німеччині. Таким чином, одразу після Другої світової війни остаточно та фіксовано утворюється біполярна система політичного світу, характерними показниками якої є: створення Організації Об'єднаних Націй, яка приходить на зміну Лізі Націй; здійснення нового розподілу світу; поява НАТО (Організація Північноатлантичного договору) й ОВД (Організація Варшавського договору) та конкурування між ними; боротьба капіталізму з комуністичними ідеями, що тривала до 1991 р. – року розвалу Радянського Союзу, й останнім театром військових дій якої був Афганістан, а Афганська війна (1979-1989 рр.) стала останньою війною з участю СРСР (проблеми соціального та економічного характеру наддержави спричинили її розвал, а в «холодній війні», по-суті, перемогли США).

Можемо простежити також біполярність в світовій економічній політиці, на полюсах якої перебували, з одного боку, Рада економічної взаємодопомоги СРСР з країнами соціалістичного блоку та план Маршалла від США щодо капіталістичних країн Європи, з іншого. Сам план Маршалла передбачав економічну допомогу прозахідним країнам Європи після другої світової війни. У цій допомозі було декілька підводних каменів, серед яких, зокрема, зменшення імпортових податків на товари США. Хоча ця умова й ставила європейські країни у залежне від Сполучених Штатів становище, їх економічне зростання відбувалося досить активно. Рада економічної взаємодопомоги СРСР з країнами соціалістичного блоку – це вже радянський варіант плану Маршалла для країн соціалістичного табору в Європі (а також для КНДР, В'єтнаму та Куби). Така економічна взаємодопомога зробила країни соцтабору ще більше залежними від Радянського Союзу. У цьому контексті слід згадати про будівництво найбільшого у світі нафтопроводу «Дружба», що був прокладений на території країн Східної Європи й мав не лише економічне, а й політичне значення, адже він став для СРСР своєрідним інструментом для «смикання за ниточки» будь-якої залежної країни, з метою примусити її діяти в інтересах наддержави. У другій половині XX ст. з'являється ще одна держава, яка входить в цю велику політику, а саме Китайська Народна Республіка. В ході громадянської війни в Китаї (1927-1950 рр.) комуністи прийшли до влади. Як наслідок – Китай отримує велику економічну допомогу від СРСР, що дозволяє здійснити економічний ривок та доволі швидко відновитися. Згодом відбувається розширення впливу Китаю в Корейській Народній Демократичній Республіці, потім – у В'єтнамі, а також

– розподіл ринків збуту з СРСР у цих країнах. Китай наприкінці ХХ ст. переходить до ринкової економіки що рятує його від долі, що спіткала СРСР. Вже на той час Китай мав досить потужну економічну складову. А розвиток армії та її модернізація перетворила Китай на сильного політичного гравця.

Таким чином, проаналізувавши питання політичної та економічної біполярності світу, приходимо до наступних висновків: біполярна система призвела до ще збільшення конкуренції між країнами; вона стала ще одним кроком до процесу глобалізації світу; конфлікти між країнами та їх внутрішні проблеми відтепер набувають міжнародного характеру, а сильні світу цього отримують право вирішувати долю цих держав та залучати їх до зони свого політично-економічного впливу.

Список використаних джерел і літератури

1.Європейська військова безпека у біполярний та у постбіполярний періоди: характеристика та порівняльний аналіз. URL : http://civildiplomat.com/yevropejska-vijskova-bezpeka-u-bipolyarnij-ta-u-postbipolyarnij-periodi-xarakteristika-ta-porivnyalnij-analiz (дата звернення : 15.10.2020).

2. Олена Кіндратець. Формування багатополюсності світоустрою: можливі наслідки та перспективи. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1. С. 1-10. URL : https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/08/kindratets_formuvannia.pdf (дата звернення : 15.10.2020).

Кондратенко А. В., магістрант
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРІВ НАУКОВОЇ ФАНТАСТИКИ

Серед великої кількості проблем сучасної теорії та практики художнього перекладу особливе місце займають проблеми, пов'язані з перекладом художнього твору в аспекті літературного жанру, особливо, коли йдеться про таку специфічний його різновид, як наукова фантастика. До сьогодні, на жаль, існує дуже мало наукових розвідок, в яких би комплексно розглядалися питання та проблеми наукової фантастики в усіх її можливих проявах, вже не кажучи про проблеми її художнього перекладу як про пошуки адекватності при передачі специфічних аспектів образної системи фантастичної літератури з однієї мови на іншу. Водночас сьогодні спостерігається пожвавлення інтересу до наукової фантастики з боку широкого читацького загалу, а книжковий ринок не завжди може запропонувати читачеві якісний та високого рівня фаховий переклад навіть класиків цього жанру (і особливо, на жаль, тут бракує українських перекладів). Звідси випливає актуальність дослідження, яка полягає в необхідності дослідження основних концептуальних моментів перекладу фантастичної літератури з англійської мови на українську, причому в її специфічному жанровому аспекті, оскільки жанр як літературознавча категорія відбиває одну з найсуттєвіших сторін художнього твору – складну авторську концепцію світу та людини в певній художній формі.

У літературному процесі ХХ ст. фантастика як окремий жанр літератури посідає виняткове і в певному відношенні показове місце. Серед інших літературних жанрів прози вона вирізняється цілим рядом суттєвих особливостей, серед яких найприкметніший – зображення нереальних подій та обставин, бажання письменника зобразити неіснуючі світі, фантастичні, небуденні події [1]. Але водночас письменник-фантаст здатен за допомогою специфічних художніх форм фантастичного твору зануритися в ті проблеми реальності, котрі, можливо, виявляються далекими для письменника-"традиціоналіста". З іншого боку, письменник-фантаст здатен спиратися на художні досягнення всієї літературної традиції, не тільки фантастичної. Для цього він активно користується всім арсеналом художньо-виражальних та зображальних засобів, котрі дають йому можливість розширити обрії науково-фантастичного тексту, надати йому оригінальності і повноти звучання. Все це складає як специфіку науково-фантастичного твору, так і виразно вказує на його оригінальність, не типовість, а відтак і визначає той інтерес з боку читача, який із задоволенням звертається саме до такої літератури.

З самого терміну "науково-фантастична література" зрозуміло, що це література, яка має відношення до науки, отже, з точки зору стилістики – до наукового стилю. Але не можна

стверджувати, що науковий стиль є тим елементом, що визначає наукову фантастику, адже вона не є просто науковою літературою. Тому буде доцільно вважати, що в науковій фантастиці використовуються лише елементи наукового стилю. Одним із основних таких елементів є терміни. Терміни – це слова та словосполучення, що означають наукові поняття, в яких відображені якості та характеристики об'єкту [2, 125]. Деякі вчені розділяють терміни на спеціальні та загальнонаукові [3, 101]. Так, слово "electricity" (електрика) можна вважати науковим терміном, а слово "alkaline" (лужний) – спеціальним.

У художньому тексті терміни мають семантичну та стилістичну функції. В створенні образу вони відіграють, як відомо, важливу роль. В науковій фантастиці більшість технічних об'єктів вигадана, тому терміни, особливо спеціальні, необхідні для передачі специфічного "духу" фантастичності подій та для того, щоб справити те враження, яке автор мав намір зробити. Це можна прослідкувати на прикладі роману Р.Бредбері "Fahrenheit 451": "Its calculators can be set to any combination, so many amino acids, so much sulphur, so much butterfat and alkaline " [4, 47]. При перекладі терміни зазвичай не викликають великих труднощів, оскільки вони, як правило, однозначні і мають лише один варіант перекладу. Т. Шинкарь вищенаведений уривок переклала наступним чином: "Его обонятельную систему можно настроить на любую комбинацию – столько-то аминокислот, столько-то фосфора, столько-то жиров и щелочей" [5, 34].

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що в текстах науково-фантастичної літератури поєднані елементи наукового стилю та художньої образності. Іншими словами, описуючи події чи обставини, автор використовує елементи наукового стилю (терміни) для створення художньої образності, яку в широкому смислі можна визначити як передачу не лише логічної, але и сенситивної інформації (відчуття, сприйняття, уявлення). Отже, елементи наукового стилю являються допоміжними при створенні художньої образності твору чи уривку.

Список використаних джерел і літератури

1.Рецкер Я.И. Теория перевода и переводческая практика. М.: Международные отношения, 1974. 216 с.
2.Мороховский А.Н. Стилистика английского языка. М.: Высшая школа, 1991. 241 с.
3.Ямпольский М. Парадокс и лабиринт. М.: Экспо, 2015.
4.Bradbury R. Fahrenheit 451. Short stories. Moscow: Raduga Publishers, 1983. 384 p.
5.Бредбери Р. 451 по Фаренгейту. Серия: Библиотека современной фантастики. Т.3. М.: Молодая гвардия, 1965. 350 с.

Манькута Я. М., к. е. н.
Чечельницька В. В., студентка
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Сучасними цифровими сервісами користується майже кожен житель планети, і матеріальний предметний світ доповнюється віртуальним, що легко трансформується світом об'єктів. Як глобальна тенденція світового прогресу, цифровізація набуває характерні риси мегатренду – великомасштабного довготривалого процесу, що визначає якісний зміст поточного етапу еволюції.

Нові виклики, які стоять перед Бібліотекою з боку цифрового середовища при збереженні незмінності її основного традиційного функціонального призначення − інформаційне забезпечення й підтримка навчального та науково-дослідного процесів, кардинально змінюють більшість традиційних технологій і форми її роботи, характеризуються появою нових соціальних і технологічних завдань, проявом специфіки роботи з користувачами бібліотеки і впровадженням бібліотечно-інформаційних сервісів, зміною доступу до електронних ресурсів, сучасних знань, виробленням нових вимог до активності публікацій у спеціалізованих джерелах, до професійно-компетентнісного статусу, креативності і творчості керівників і фахівців бібліотек [1].

Інформатизація – сукупність електронних технологій, інструментарій у вигляді комп'ютерів, програм і інформаційних кабельних мереж, які полегшують роботу людини, але не замінюють її. Без інформатизації не було б і цифровізації, яка є більш високою, у порівнянні з інформатизацією, ступінь технічного розвитку суспільства і вимагає застосування більш складних технологій. Головна відмінність цифровізації від інформатизації полягає в тому, що вона передбачає використання незалежних цифрових систем з аналітичними і прогнозуючими функціями. Це ще не штучний інтелект, але є проміжною ланкою між людським і штучним розумом, оскільки в прийнятті рішень визначальну роль як і раніше грає людина: її інтелект, досвід, інтуїція.

Також слід розрізняти поняття «цифровізація» і «оцифровка». Оцифровка – процес перетворення аналогової інформації в цифрову, створення цифрових уявлень існуючих фізичних об'єктів або процесів. Майже скрізь у бібліотеках здійснюється переклад документів на твердих носіях у електронну форму з метою збереження оригіналів, розкриття колекцій, підвищення якості обслуговування користувачів [1,2].

Уточнюючи зміст поняття «цифровізація», необхідно підкреслити, що мова йде не тільки про переведення інформації в «цифру», а й про комплексне вирішення завдань інфраструктурного, управлінського, поведінкового, культурного характеру на базі спеціально розроблених технологічних платформ. Їх основними елементами є хмарні обчислення (cloud computing), інтернет речей (Internet of things, IoT), технології великих даних (big data) і машинного навчання (machine learning) (рисунок 1).

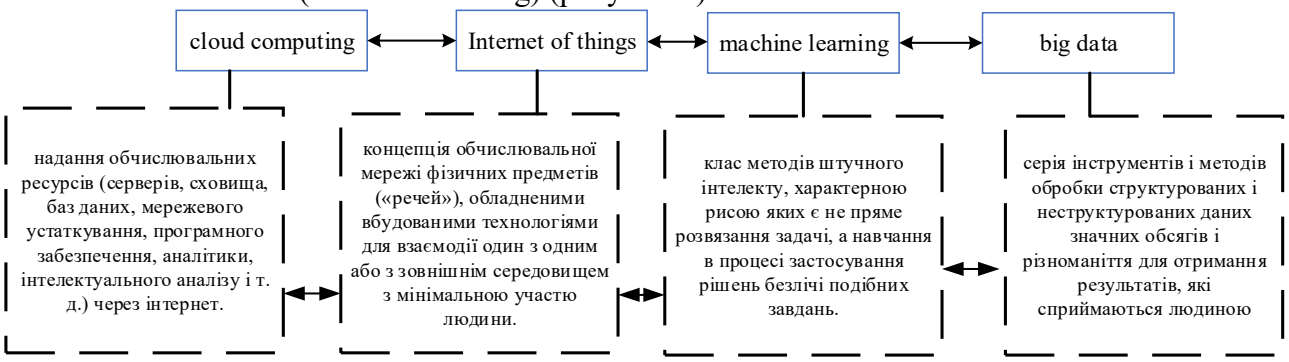

Рисунок 1 − Основні елементи цифровізації

Одним з найважливіших викликів, які стоять сьогодні перед Бібліотекою є питання про те, як зберегти своє місце, не втратити свої переваги і пристосувати їх до умов цифрового суспільства, яке активно формується.

Основні положення, які повинні сприяти збереженню статусу Бібліотеки як інформаційної установи в умовах інформатизації суспільства та зміцненню її ролі в цифровому середовищі без втрати її безумовних переваг як соціального інформаційно-просвітницького інституту в узагальненому вигляді можуть бути сформульовані наступним чином [3]:

а) осмислення місця і ролі Бібліотеки в цифровому середовищі повинно ґрунтуватися на її природі, як фундаментального соціокультурного, освітньо-просвітницького інституту і на розумінні її еволюції протягом історії її існування;

б) до найбільш істотних причин зміни ролі Бібліотеки в сучасному суспільстві можна віднести збільшення масиву документних джерел і зміна форм представлення інформації завдяки електронним технологіям та Інтернету; розширення інформаційних потреб і можливостей в отримання інформації; виникнення нових економічних моделей поширення публікацій і прав доступу до інформації; розвиток моделей управління доступом до інформації;

в) діяльність традиційної Бібліотеки в цифровому середовищі повинна ґрунтуватися на класичних постулатах: акумуляція і збереження наукової, освітньої, культурної спадщини; оперативне поширення інформації; трансляція інформації тощо;

д) слабкою стороною Бібліотеки є відставання у сфері роботи з електронними ресурсами, технологіями пошуку і доброзичливості інтерфейсу.

Бібліотеці необхідно навчитися використовувати свої фонди в цифровому середовищі: тобто мати можливість на законних підставах (з урахуванням авторського права) переводити фонди в електронну форму і надавати доступ до них через Інтернет. У цьому випадку бібліотеки будуть користуватися великим попитом у користувачів [4].

Успішний розвиток Бібліотеки в цифрову епоху вимагає ряду змін на різних рівнях, а саме, на ідеологічному, законодавчому, фінансовому, організаційному і технологічному рівнях.

Отже, вже сьогодні формується принципово інший тип бібліотечно-інформаційного обслуговування. З поширенням цифрових технологій відбуваються якісні зміни форм, методів бібліотечно-інформаційних послуг, способів комунікації між бібліотекарем і користувачем. Все більш вимогливими стають не стільки інформаційні ресурси, скільки системи управління ними. Програми інтелектуального пошуку дозволяють швидко знаходити потрібну інформацію і доставляти її користувачеві. Цифровізація істотно підвищує оперативність надання послуг, позитивно впливає на їх якість та привертає до бібліотек нових користувачів.

Список використаних джерел і літератури

1. Нещерет М.Ю. Цифровизация процессов обслуживания в библиотеках – это уже реальность // Библиосфера. 2019. №2. С.19-25.

2. Онищенко О. Адаптація бібліотек до "життя в цифрі" // Бібліотечний вісник. 2020. № 1. С. 3-8. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003678.

3. Мелентьева Ю.П. Роль и место традиционной библиотеки в условиях цифровизации общества // Библиосфера. 2019. № 4. С.14-21.

4. Доступ и возможности для всех. Вклад библиотек и реализация повестки дня ООН до 2030 г. ИФЛА.2015. [Электронный ресурс]. URL:: https://www.ifla.org/files/assets/hq/topics/libraries-development/documents/access-and-opportunity-for-all-ru.pdf.

Мельник Е. А., к. філософ. н. доцент
Ядров А. Л., аспірант
Вінницький державний педагогічний університет ім. Михайла Коцюбинського

АНДРОГОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА У ДИНАМІЦІ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах євроінтеграційних процесів та глобальних перетворень сформувалась потреба подальшої розробки системи освіти дорослих, її спрямованості на розвиток особистості, творчих здібностей, професійної та соціальної компетентності. Суспільні трансформації зумовили перехід від концепції освіти на все життя до концепції освіти впродовж життя, пошук сучасних підходів, інноваційних технологій, нових моделей освітніх систем.

Політичні, технологічні, соціально-економічні зміни відбуваються у сучасному світі безперервно, що в цілому впливає на всю систему освіти. Андрогогіка – це фактично нове поняття в історії педагогічних знань, галузь педагогічної науки, що охоплює теоретичні та практичні знання та проблеми освіти, навчання та виховання дорослих людей [1]. Німецький історик педагогіки А. Капп вперше ввів поняття “андрогогіки” у вжиток в дев’ятнадцятому столітті, а вже у двадцятому столітті його розробку розширив та дослідив більш суттєво американський педагог Малькольм Ноулзон, що вплинуло на теорію освіти для дорослих [2].

Андрагогіка поєднує знання про навчання дорослої людини з урахуванням її віку, освітніх та життєвих потреб, реальних можливостей, індивідуальних особливостей і досвіду, психіки та фізіології. Ця наука займається вивченням змісту, форм, методів та засобів організації навчання дорослих людей. Основною метою є полегшення у навчанні, вдоволенні освітніх потреб, вирішенні життєвих проблем, досягненні індивідуальних цілей, самореалізації особистості [2].

Основні завдання андрагогіки:

- дослідження досвіду зарубіжних країн в організації освіти для дорослих й впровадження співпраці з міжнародним освітнім товариством;

- розвиток освіти дорослих людей як сучасне явище цивілізаційного процесу;

- розробка бази, систематизація понятійного апарату для освітньої системи;

- вивчення змісту та форми навчання для дорослих;

- розвиток післядипломної професійної освіти безробітних;

- забезпечення психологічної підтримки в нових соціально-економічних умовах;

- створення активної позиції дорослих людей для самореалізації в процесі освіти;

- розвиток диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до соціальних і особистісних потреб дорослих;

- розвиток соціально-економічних передумов освіти людей похилого віку, інвалідів, пенсіонерів;

- створення спеціальних служб, здатних об'єднати інформаційні функції з умінням діагностувати потреби і можливості дорослих, і розробка на цій основі оптимальних освітніх шляхів [3].

Перевагами андрагогіки вважають:

- під час навчання дорослих відбувається обмін досвідом між наставником та “учнем”, стосунки будуються на основі взаємодопомоги;

- обираючи курс навчання, дорослий вмотивований і розуміє, чому навчається та має розуміння, де ці знання може застосувати в майбутньому;

- дорослі мають розуміння, як конкретні знання курсу їм допоможуть у вирішенні конкретних проблем у їхній роботі.

Андрагогічна компетентність є невід’ємною складовою професійної компетентності керівників сфери освіти. Андрогогічна компетентність включає в себе те, що андрагог-керівник повинен відчувати, що для його “учня” є важливим відчуття власної участі у навчанні. Основними функціями вважають: функцію визначення потреб, функцію планування, мотиваційну функцію, методичну функцію, функцію залучення та найголовніше – функцію оцінювання. Виконання всіх цих функцій формує андрагогічну компетентність у андрагога [4].

За класифікацією компетентностей А. Маркової виділяють: спеціальну компетентність, що вирізняється володінням професійною діяльністю на достатньо високому рівні, а також передбачає наявність не лише спеціальних знань, але й сформованого вміння впроваджувати їх на практиці; соціальна компетентність, яка характеризується володінням засобами сумісної професійної діяльності та співробітництва, а також прийомами професійного спілкування; особистісна компетентність, яка передбачає володіння прийомами особистісного самовираження й саморозвитку, а також здатність андрагога планувати свою професійну діяльність, самостійно приймати рішення; індивідуальна компетентність характеризує володіння прийомами саморегуляції, готовності до професійного росту, наявності професійної мотивації [4].

Дж. Кідд вважає, що основними якостями андрагога є індивідуальні характеристики, а саме: інтелект, характер, здібності, а крім того професійні характеристики: знання предмету, психології, володіння методами навчання, мистецтвом спілкування тощо і особливе значення має прагнення до самовдосконалення на професійному та особистісному рівнях [5].

Отже, розвиток андрагогічної компетентності – це динамічний процес засвоєння та модернізації професійного досвіду, який призводить до розвитку індивідуальних професійних якостей, накопичення професійного досвіду та передбачає неперервний розвиток та самовдосконалення. Найголовнішим є сконцентрованість навчального процесу на дорослому, а саме створенні умов для навчання та досягненні дорослим максимального успіху.

Список використаних джерел і літератури

1. Філософський енциклопедичний словник / Національна академія наук України. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.

2. Протасова Н.Г. Теоретико-методичні основи функціонування післядипломної освіти педагогів в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.01 "Теорія та історія педагогіки" / Н.Г. Протасова. – К., 1999. –433 с.

3. Артемова Л.В Педагогіка і методика вищої школи: [навчально-методичний посібник] / Любов Артемова. – К. : Кондор, – 2008. – 272 с.

4. Буренко В.М. Андрагогічний підхід до професійної перепідготовки вчителя гуманітарного профілю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти / В.М. Буренко . – К., 2005. – 22 с.

5. Сігаєва Л.Є. Підвищення кваліфікації фахівців як складова неперервної професійної освіти / Л.Є.Сігаєва // Неперервна професійна освіта / за ред. І.А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – С.319-363.

Мельниченко О. Л., магістрант
Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ТА СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕХНІК СЛОВОТВОРЕННЯ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

За сотні років свого існування перекладацька діяльність не втратила своєї актуальності, а навпаки набула ще більшого галузеорієнованого попиту. Ускладнення соціально-політичних процесів, беззаперечно, віддзеркалилися на всіх гранях життя суспільства, тому перекладач зіткається і несе певну відповідальність за адекватне донесення змісту і сенсу іншомовної інформації її споживачу. Активізація і розвиток певних літературних жанрів почали вимагати від перекладачів не тільки високих професійних навичок, але й широкого загального кругозору, розвинутої перекладацької інтуїції [1, 2], креативних здібностей [2, 7].

Різні джерела інформації, такі як, інтернет, журнал, газета, книга – мають неоднаковий ступінь зворотнього зв'язку з реципієнтом. Якщо виходити з точки зору семіотики і тлумачити транскрипцію мови як спосіб знакового кодування інформації, то автор і перекладач літературного твору повинні набаго ретельніше відбирати і підбирати мовні засоби і так кодувати повідомлення [3, 16], щоб читач, декодуючи, зміг зрозуміти ту інформацію, яку автор (і перекладач) хотіли до нього донести. Якщо автор твору звертається не тільки до лексики рідної мови для позначення всім відомих понять, але й створює неолексизми для тих предметів і явищ, які він сам вперше придумав і зафіксував у своєму творі, то від перекладача вимагається не аби яка творча і професійна майстерність у володінні процесами мовної трансформації. Такі прийоми мають широке застосування під час роботи з жанром фентезі і науковою фантастикою.

Авторські неологізми можуть охоплювати широкий шар лексики: від абсолютно конкретних предметів і дій до фантастичних і нереальних персонажів, про яких часто невідомо нічого, крім назви або імені. Власностворениими неологізмами автори будують картину нереального світу, надають йому максимальної достовірності наповнюючи неіснуючими у повсякденному житті речами і явищами.

Під час перекладу авторських неологізмів треба враховувати основні ступені сприйняття мовлення, серед яких дослідники психолінгвістичних процесів вирізняють:

–загальну готовність до сприймання письмового тексту;

–нерозчленоване, цілісне сприймання висловлювання

–ритміку мовлення, інтонацію;

–логічні наголоси, що притаманні саме цій мові;

–розпізнавання слів, тобто порівняння їх з еталонами, що зберігаються у довготривалій пам'яті;

–усвідомлення.

Акт сприйняття мовлення в усному та надрукованому варіантах дуже короткий в часі, це - долі секунд, тому окремі ступені зливаються в процесі. [5] Перекладачеві необхідно враховувати дані особливості і обирати більш відповідні по ситуації стратегії.

1. З'ясування значення авторського неологізму з контексту
2. Аналіз структури для з'ясування значення неологізму.

Створення шляхом словоскладання, або словотворчої деривації - утворення нових слів з існуючих морфем по існуючим моделям (суфіксація, префіксація, усічення основ (зворотна деривация), зрощення і конверсія). До прикладів суфіксації належать неологізми "*septon*" і "*septa*" – що походять від слова "*sept*" шляхом суфіксації "-on" та "-a" і означають, відповідно, представників чоловічого (-on) і жіночого (-a) духовенства неоцеркви «Віри семи» - *Sept* у творі Дж. Мартіна «Пісня льоду та полум'я».

Створення неологізмів шляхом семантичної деривації, тобто розвиток в уже існуючому слові нового, вторинного значення на основі подібності, або розщеплення колись полісемічного слова на кілька омонімів [6]. Так the Others стає онімом для окремої спільноти людей, які дійсно відрізняються від загала, а white walkers - це магічні істоти, що віддалено нагадують мерців (тому «білі»), але здатні до руху (і тому «Ходоки»);

Створення неологізму на кшталт вже існуючих традиційних позначень у вживаній мові. Частіше використовується при утворенні власних назв, коли і відтворюється інтонаційна форма, характерна, наприклад, для жіночих або чоловічих імен, назв міст, країн, народів, географічних об'єктів тощо. Прикладом може слугувати, неологізм з твору С. Паоліні «Ерагон» Urgals – онім для дикого, жорстокого племні, який інтонаційно походить на вже існуючу назву групи кельтських народів – галів (Gauls).

Аналізуючі сучасні методи перекладу неологізмів можна дійти висновку, що найчастіше вживаним є спосіб калькування та транслітерації. І якщо перший дозволить читачеві відчути семантику терміну godswood (анг) – Götterhain (нім.) – bożej gaj (пол.) – богопраліс (укр.), то новоутворення, що не має аналогу в існуючих мовах перекладається за допомогою транслітерації, тобто передачі однієї писемності літерами іншої: khaleesi (анг) – Khaleesi (нім.) – халесі (укр.).

Отже, застосування в перекладацькій діяльності не тільки високих професійних навичок, але й широкого загального кругозору, розвинутої перекладацької інтуїції, креативних здібностей має сприяти підвищенню якості трансформації авторських ідей фентезійного твору. Також, перекладач не можна обійтись і без детального аналізу методик авторського словотворення. Це дозволить найбільш відповідно і адекватно до задуму автора перекласти новостворені терміни, наблизивши їх, в той же час, до розуміння іншомовного читача.

Список використаних джерел і літератури

1. Шупта О.В. Розвиток перекладацької інтуїції в процесі фахової підготовки, 2008. URL: http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/3516/1/%D0%86%D0%BD%D1%82%D1%83%D1%97%D1%86%D1%96%D1%8F%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F%2007-08.pdf
2. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі: монографія. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
3. Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Калмикова Л. О. та ін.; за заг. ред. Л. О. Калмикової. К.: ПереяславХмельницький педагогічний інститут, в-во "Фенікс", 2008. 245 с. URL: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Kalmykova_Psykholohiia-movlennia-i-psykholinhvistyka.pdf
4. Комочкова О. О., Бідюк Н. М. Основи прикладної лінгвістики: вступ до спеціальності: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. URL:
http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/6085/1/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%20192%20%D1%81.-3.doc
5. Львов М.Р. Основы теории речи: Учеб. пособие для студентов пед. вузов. М.: Academia, 2000. 247 с.
6. Українська мова: Словник-довідник / Загнітко А. П., Познанська В. Д., Омельченко З. Л., Мозгунов В. В. та ін., 1998. URL: http://litmisto.org.ua/?page_id=2345

Онищенко Л. Ю., магістрантка
Білоцерківський національний аграрний університет

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ АСПЕКТІВ НАДАННЯ ЗГОДИ НА ПОСМЕРТНЕ ДОНОРСТВО

Досягнення сучасної медицини дозволяють у багатьох випадках зберегти життя або поліпшити його якість. При цьому одним з найбільш ефективних і реальних способів досягнення таких результатів є трансплантація. Значний прогрес у галузі трансплантології за останні роки та перехід на інноваційні методи лікування стимулюють юридичну науку до більш ефективного та швидкого вдосконалення. Через специфіку та складність теми, що вивчається, правове регулювання трансплантації анатомічних матеріалів є дуже недосконалим та містить багато прогалин та конфліктів. Україна відстає від усього цивілізованого світу не лише за кількістю трансплантацій анатомічних матеріалів, але і за рівнем законодавчого регулювання.

На сьогодні світовим лідером у галузі трансплантації є Іспанія. Показники цієї країни такі: 14 трансплантацій щодня, 46,9 донорів на мільйон населення, за останні три роки кількість донорів збільшилася на 30%. Останній показник є удвічі більше ніж загалом в ЄС (21,5) і значно вище таких країн як США (30,8), Франція (28,7) та Великобританія (21,6). За 2019 рік в Іспанії було проведено 6851 трансплантацію, що вперше перевищило цифру 5000 трансплантатів. При цьому, прикметно, що більше половини донорів мають вік більше 60 років і майже третина – понад 70 років. Вік рекорду донорів становив 94 роки при трансплантації печінки. Середній вік донорів узгоджується з пацієнтами, які отримують ці органи [1]. При цьому показники посмертного донорства майже вдвічі вищі.

Більш детально досліджувала питання донорства від померлого М.С. Брюховецька у дисертаційному досліджені «Цивільно-правове регулювання посмертного донорства в Україні». Вчена вперше надає визначення поняття посмертне донорство як «самостійне добровільне діяння фізичної особи за життя або членів сім'ї після її смерті, спрямоване на передачу органів та інших анатомічних матеріалів для трансплантації та (або) для виготовлення біоімплантатів з метою лікування хворого реципієнта, що ґрунтується на спеціальних принципах».

На нашу думку, недостатньо аргументованим є позиція вченої щодо кваліфікації посмертного донорства на активне та пасивне, проте слід погодитись з позицією щодо необхідності договірного регулювання між членами сім'ї померлого та медичними працівниками. Цікавою є пропозиція М.С. Брюховецької щодо укладення договору про посмертне донорство та його характеристика. Зокрема, слід зауважити щодо принципів, виокремлених як спеціальних у діяльності, пов'язаній з посмертним донорством. На нашу думку, принцип судового захисту та правдивості є загальними, що поширюються на всі правовідносини [2, с. 112].

Аналіз теоретичної та практичної складової галузі трансплантології та дозволяє виділити ряд негативних факторів, що впливають на успішність розробки законодавчого поля трансплантації анатомічних матеріалів. Тому, спираючись на зарубіжний досвід, варто зосередитись на цих проблемах та окреслити шляхи їх вирішення. Найбільш вагомим негативним фактором на думку автора є, як уже зазначалося, закріплення на законодавчому рівні презумпції незгоди.

Існує думка, що українська громадськість негативно ставиться до трансплантології взагалі та надання анатомічних матеріалів людини для трансплантації, однак, як показує опитування в Україні 2017 року: 63% респондентів підтримали право людини пожертвувати своїми анатомічними матеріалами після смерті для того, щоб врятувати чи покращити життя інших людей [3].

Деякі вчені апелюють до міжнародних стандартів і стверджують, що вони забороняють поняття «презумпції згоди», але це не так. Оскільки це відповідає Правилам ВООЗ щодо

трансплантації клітин, тканин та органів людини, затверджених на 63-й Всесвітній асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2010 р.

У 2010 році ВООЗ спільно з Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я схвалили одинадцять керівних принципів, трансплантації органів і тканин від померлих людей.

Першим і, на нашу думку, основним є принцип, який визначає, що згода має бути отримана у визначений законом порядок, і немає ніяких підстав вважати, що людина може на все життя залишити незгоду на донорство. Встановлено, що лікарі які визначають факт смерті потенційного донора, не можуть безпосередньо брати участь в вилученні анатомічних матеріалів або трансплантації. Загалом цей принцип також вказує, що заборонено вилучати органи з тіла неповнолітнього, крім виняткових ситуацій. На нашу думку, цей принцип вимагає докладного пояснення, так як немає посмертного донорства від неповнолітніх (особливо в визначенні «Виняткові випадки» вказані в принципах). Ті ж положення також застосовуються до осіб з обмеженими можливостями. Як і в будь-якому міжнародному акті про пожертвування в принципі є фіксованим положенням про купівлю та продаж органів і тканини, а також реклама і посередництво. Є питання з цього приводу і багато дискусій. На нашу думку, в разі надання можливості особам отримати компенсацію за вилучені органи, результатом стане низка злочинів у даній сфері.

Таким чином, згідно з Керівним принципом 1: для трансплантації клітини, тканини та органи можуть бути вилучені з органи померлого у разі: (a) якщо згоду отримано у формі, яка вимагається законодавством, та (b) немає підстав вважати, що померлий заперечував проти вилучення органу. Коментар до цих керівних принципів пояснює, зокрема, те, що залежно від соціальних, медичних та культурних традицій кожної країни, а також від того, як сім'ї беруть участь у процесі прийняття рішень щодо їхнього здоров'я в цілому, згоду на отримання органів і тканин від померлий може бути «чітко виражений» або «передбачуваний». В обох цих системах (презумпція незгоди та презумпція згоди) будь-які достовірні докази відмови людини від посмертного вилучення її клітин, тканин чи органів перешкоджають такому вилученню [4].

Кожна людина у заповіті може вказати свою волю розпорядження майном, що залишилися після її смерті. Існує ймовірність що таке волевиявлення здійснюватиметься довіреною особою, призначеною заповітом або просто членів сім'ї померлого.

Волевиявлення прописане у заповіті, може слугувати письмовою інструкцією для подальших дій медичних працівників.

Таким чином, для вдосконалення адміністративно-правових основ трансплантації анатомічних матеріалів людині необхідно:

1) змінити концепцію незгоди на законодавчому рівні, щоб прибрати анатомічні матеріали з концепції згоди;

2) прийняти: а) Закон України «Про умови ліцензування ведення підприємницької діяльності в медичній практиці з використанням трансплантації і / або здійснення діяльності, пов'язаної з трансплантацією»; б) Закон України «Про державні гарантії і знижки для осіб, які пожертвували анатомічний матеріал».

Список використаних джерел і літератури

1. Mishchuk I. Sposoby polepszenia administracyjno-prawnego zabezppieczenia tranplantologii na Ukrainie w oparciu o doświadczenia międzynarodowe. KELM. 2013. № 3 (3). С. 155−169 23.

2. Анікіна Г.В. Особливості правового регулювання трансплантації органів від померлого донора. Юридична Україна. 2010. № 10. С. 68−75.

3. Динаміка оцінок медичної реформи. Соціологічне опитування. Соціологічна група Рейтинг. Київ. 2017. URL: http://ratinggroup.ua

4. Керівні принципи ВООЗ по трансплантації людських клітин, тканин і органів, затверджені на 63 сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я 21 травня 2010 р, резолюція WHA63.22. URL: https://www.who.int/ transplantation/ Guiding_PrinciplesTransplantation_ WHA 63.22ru.pdf?ua=1

Радіо М. В., аспірант
ПВНЗ «Європейський університет»

РІЗНОВИДИ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУВАЛИСЬ КАНДИДАТАМИ В ПЕРЕДВИБОРНІЙ КАМПАНІЇ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА ПОЛЬЩІ У 2020 Р.

На сьогодні досить не просто уявити політичні кампанії без застосування соціальних мереж. Особливо це стосується передвиборних періодів. Цьогоріч пандемія Covid-19 створила суттєві проблеми не лише для медицини, економік країн, а й для процесів обрання влади.

Відтермінування виборів відбулось не лише у Польщі, а й таких країнах: Болівія, Ефіопія, Сербія, Шрі-Ланка та ін. Але варто зазначити, що в більшості випадків відбувалось перенесення місцевих виборів (напр., Франції, Великій Британії та ін.) [1, с.8]. Після старту виборчого процесу у Польщі було зареєстровано 11 кандидатів на посаду президента країни. Голосування (через ряд причин) не відбулось 10 травня 2020 р., а одна з кандидатів (М. Кідава-Блонська) повідомила, що відмовляється від участі у виборах. Тому замість неї "Koalicja Obywatelska" ("Громадянська коаліція"), до якої входить партія "Platforma Obywatelska" ("Громадянська платформа") та ін., висунула чинного президента Варшави Рафала Тшасковського [2]. Проте загальна кількість кандидатів (11) у виборчому бюлетені не змінилась. Але нами проаналізовано як сторінки та профілі Малгожати Кідави-Блонської, так і Рафала Тшасковського. В Таблиці 1 систематизовано дані станом на 28 червня 2020 р.

Таблиця 1

Кандидат (-ка)	Facebook	Instagram	Twitter
Бедронь Р. [3, 4, 5]	643 002	321 000	255600
Босак К. [6, 7, 8, 9]	57 160 та 321730*	107 000	10800
Вітковскі В. [10]	6533 (4999+1 534)	-	-
Головня Ш. [11, 12, 13]	911 395	288 000	74700
Дуда А. [14, 15, 16]	752 285	63 800	1100000
Жултек С. [17]	28 432	-	-
Кідава-Блонська М. [18, 19,20]	145 830	23 000	116400
Косіняк-Камиш В. [21, 22, 23]	102 872	10 900	124400
Пйотровський М. [24, 25]	3 667	-	2024
Танайно П. [26, 27, 28]	32 193	3 665	3 111
Тшасковський Р. [29, 30, 31]	485 086	166 000	303400
Якубяк М. [32, 33, 34]	164 428	13800	54200

Окрім цього, Анджей Дуда дебютував у TikTok [35] (посилання на його офіційному сайті відсутнє). Хоч два опубліковані відео набрали кількамільйонні перегляди, нового контенту в подальшому так і не з'являлось. Деякі оглядачі припускають, що це сталось через зовнішню політику. Причиною стало загострення відносин США та Китаю [36]. Дані Таблиці 1 свідчать, що кожен з кандидатів у президенти Польщі має сторінку або профіль в Facebook. У К. Босака створена окрема сторінка для кампанії, але вона є менш чисельною (57160). Також 6 кандидатів не мають відмітки підтвердження, що відображається разом з назвою сторінки Facebook чи іменем облікового запису. Щодо інших соціальних мереж, то лише троє претендентів на посаду президента країни не використовують потенціал Instagram та Twitter. Лідери виборів (за результатами голосування) не залишили поза увагою нагоду використати ці можливості комунікації для агітації. Зібрана інформація демонструє, що між деякими кандидатами є суттєва різниця в кількості підписників або прихильників у соціальних мережах. Попри карантинні обмеження і ряд переваг (з нарощенням впливу), соціальні мережі не змогли повністю замінити собою зустрічі кандидатів з виборцями. В перспективі можна проаналізувати не лише соціальні мережі, а й інші соціальні медіа для порівняння ефективності їх використання у даній передвиборній кампанії. Також доцільно зіставити застосування цього інструментарію політиками або партіями у Польщі та в інших країнах.

Список використаних джерел і літератури

1. Вибори в умовах пандемії: міжнародний досвід і рекомендації для України. - К.: Всеукраїнська громадська організація „Комітет виборців України", 2020. - 48 с.
2. Ворожбит О. Вибори у Польщі: напруга зростає // Тиждень.ua. - 30 червня 2020. URL: https://tyzhden.ua/World/245178
3. Robert Biedroń. @RobertBiedron. URL: https://www.facebook.com/RobertBiedron/
4. Robert Biedroń. @RobertBiedron. URL: https://twitter.com/robertbiedron
5. Robertbiedron. Robert Biedroń. URL: https://www.instagram.com/robertbiedron/
6. Krzysztof Bosak. @krzysztofbosak.mikroblog. URL: https://www.facebook.com/krzysztofbosak.mikroblog/
7. Bosak2020. @SztabBosak2020. URL: https://www.facebook.com/SztabBosak2020/
8. Krzysztofbosak. Krzysztof Bosak. URL: https://www.instagram.com/krzysztofbosak/
9. #Bosak2020. @bosak2020. URL: https://twitter.com/bosak2020
10. Waldemar Witkowski. URL: https://www.facebook.com/waldemar.witkowski.5
11. Szymon Hołownia. @szymonholowniaoficjalny. URL: https://www.facebook.com/szymonholowniaoficjalny/
12. Szymon.holownia. Szymon Hołownia. URL: https://www.instagram.com/szymon.holownia/
13. Szymon Hołownia. @szymon_holownia. URL: https://twitter.com/szymon_holownia
14. Andrzej Duda. URL: https://www.facebook.com/andrzejduda
15. Andrzej Duda. @AndrzejDuda. URL: https://twitter.com/andrzejduda
16. Andrzej.duda. Andrzej Duda. URL: https://www.instagram.com/andrzej.duda
17. Stanisław Żółtek. @Zoltek.Stanislaw URL: https://www.facebook.com/Zoltek.Stanislaw/
18. Małgorzata Kidawa-Błońska. @MKidawaBlonska. URL: https://www.facebook.com/MKidawaBlonska/
19. M. Kidawa-Błońska. @M_K_Blonska. URL: https://twitter.com/M_K_Blonska/
20. Mkblonska. Małgorzata Kidawa-Błońska. URL: https://www.instagram.com/mkblonska/
21. Władysław Kosiniak-Kamysz @kosiniakkamysz. URL: https://www.facebook.com/kosiniakkamysz
22. Kosiniakkamysz. Władysław Kosiniak-Kamysz. URL: https://www.instagram.com/kosiniakkamysz/
23. Władysław Kosiniak-Kamysz. @KosiniakKamysz URL: https://twitter.com/kosiniakkamysz
24. Mirosław Piotrowski. @MPiotrowski. URL: https://www.facebook.com/MPiotrowski/
25. Mirosław Piotrowski. @mir_piotrowski. URL: https://twitter.com/mir_piotrowski
26. Paweł Tanajno. @Pawel.Tanajno.publicznie. URL: https://www.facebook.com/Pawel.Tanajno.publicznie/
27. Tanajno. Paweł Jan Tanajno. URL: https://www.instagram.com/TANAJNO/
28. Pawel_Tanajno. @Pawel_Tanajno. URL: https://twitter.com/pawel_tanajno
29. Rafał Trzaskowski. URL: https://www.facebook.com/rafal.trzaskowski
30. Rafał Trzaskowski @trzaskowski_. URL: https://twitter.com/trzaskowski_
31. Trzaskowskirafal Rafał Trzaskowski. URL: https://www.instagram.com/trzaskowskirafal
32. Marek Jakubiak. @marekjakubiak2. URL: https://www.facebook.com/marekjakubiak2/
33. Jakubiakmarek. Marek Jakubiak. URL: https://www.instagram.com/jakubiakmarek/
34. Marek Jakubiak. @jakubiak_marek. URL: https://twitter.com/jakubiak_marek
35. Andrzejdudanatiktoku. Andrzej Duda. URL: https://www.tiktok.com/@andrzejdudanatiktoku.
36. Grabiec P. Andrzej Duda: To jest TikTok? Jestem na TikToku? Odpowiedź: Nie, już nie jesteś XD // Rozrywka.Blog. - 17.08.2020. URL: https://spidersweb.pl/2020/08/andrzej-duda-tiktok-konto.html

Семенова Л. О., студентка
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова

БЛОҐ ЯК ЗАСІБ КОМУНІКАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ

Блоги – це технології, які ще донедавна формувались у форматі персонально-особистісної комунікації – нині широко використовуються в бібліотечній галузі. Серед особливостей блогів як каналів комунікації виділяють простоту створення, доступність і прозорість, інтерактивність і можливість налагодження зворотного зв'язку, неформальність, незалежність, неконтрольованість, швидкість поширення, оперативність та регулярність оновлення інформації [1, с. 23].

Блоґ (англ. blog, від weblog – інтернет-журнал подій, інтернет-щоденник) – це вебсайт, в основний вміст якого регулярно додаються записи, що містять текст, зображення або мультимедіа. Для блогів характерні недовгі записи тимчасової значущості, від сортовані у зворотному хронологічному порядку (останній запис зверху).

Популярності блогів значно сприяла наявність багатьох функцій (наприклад, RSS-потік, коментарі, архівування, дизайн, шаблони), що надаються автоматично. Користувачам не

потрібно знати HTML, щоб керувати або опублікувати повідомлення у блозі. Багато з цих функцій можуть бути включені або виключені, та/або налаштовані.

Для блогів характерна можливість публікації відгуків (коментарів, «коментів») відвідувачами. Вона робить блоґи середовищем мережевого спілкування, що має ряд переваг перед електронною поштою, групами новин, веб-форумами і чатами. Найпопулярнішими ресурсами (платформами) для ведення блогів є blogger.com, livejournal.com та ін. [2, с.56].

Блоґ допоможе оперативно донести до бібліотекарів певні рекомендації, обговорити аспекти діяльності й проблеми, продемонструвати нове та краще, обмінятися матеріалами і корисними посиланнями.

У блозі можна розмістити не лише текст та фотографії, а й електронну презентацію, відеоролик. Для навчання можна використовувати відеоуроки, що їх пропонує Інтернет. Вбудовані в блоґ RSS-потоки надають можливість оперативно відстежувати оновлення матеріалів на блоґах інших бібліотек, що є цікавими у професійному плані.

Перше, над чим замислюється блоґер (бібліотекар) при створенні ресурсу, – це вибір блоґ-платформи. Блоґ-платформа – це спеціальний сервіс, що надає можливість без зайвих складностей створити блоґ, який інтегрований у велику мережу, наприклад Blogger, LiveJournal, LiveInternet, Blogpost тощо. Блоґ-платформа має багато користувачів, які можуть прочитати публікацію, прокоментувати її чи поширити інформацію про неї серед своїх друзів та знайомих. Блоґ-платформа – це завжди певна структура, офіційні та неофіційні правила, а також специфічна технічна складова, яку необхідно враховувати. Також необхідно розуміти, що правила на блоґ-платформі задає її власник.

Бібліотекарю, який буде вести блоґ, слід дотримуватися деяких корисних рекомендацій:

– продумати головне питання: яку предметну нішу може зайняти цей блоґ (новини методичної діяльності, бібліотечна школа, інформаційна грамотність);

– скласти план і тематичні напрямки для блоґу;

– обрати унікальну назву: придумати назву для блоґу, щось просте, що легко запам‘ятовується і впізнаване;

– подумати про цільову аудиторію, визначити тип читачів, яких бажано залучити;

– зв‘язати блоґ з сайтом бібліотеки: якщо це допускається, створити посилання для зв‘язку з персональним бібліотечним блоґом;

– розглядати блоґ як частину основної роботи. Блоґи – це не тільки приємне проведення часу та обмін ідеями. Це маркетинговий інструмент, який здатний допомогти у методичній діяльності і залучити до бібліотеки нових користувачів;

– регулярно здійснювати оновлення. Обновляти блоґ слід, принаймні, кілька разів на тиждень, своєчасно відображати в ньому новини та цікаві питання;

– використовувати RSS-стрічку: спонукати читачів підписуватися на новини блоґу через службу RSS, яка буде регулярно висилати їх. RSS – спеціальний формат, призначений для опису стрічок новин, анонсів статей, змін у блоґах тощо; за допомогою RSS подається короткий опис нової інформації, що з’явилася на сайті і посилання на її повну версію;

– аналізувати статистику: визначити, які теми в блозі найбільш популярні, і таким чином з‘ясувати, що читачам подобається найбільше;

– не залишати без уваги коментарі: читачі повинні зрозуміти, що їх думка не залишиться непоміченою, не буде проігнорована;

– зробити блоґ простим для навігації;

– заявити про блоґ в пошукових системах: блоґ можна буде знайти, якщо він буде представлений у популярних пошукових системах;

– розмістити дані про блоґ на довідкових щитах в бібліотеці, включати ці відомості в новинні розсилки, пропонувати користувачам відвідати блоґ для отримання більшої інформації про науково-методичну роботу бібліотеки;

– запрошувати гостей-блоґерів: просити користувачів – друзів бібліотеки написати про їхній досвід роботи в бібліотеці;

– відвідувати відповідні форуми і чати: дізнаватися, про що хоче говорити і що має намір обговорювати ваша цільова аудиторія, це може стати темою для майбутніх повідомлень;

– систематизувати повідомлення і групувати зв‘язані повідомлення, створювати архіви – це дає можливість звертатися за посиланнями до більш ранніх повідомлень;

– залишати повідомлення на інших блоґах з зазначенням імені блоґера на тематично пов‘язаних з вашою сферою діяльності блоґах. Створити список бібліотечних блоґів для обміну посиланнями;

– писати гостьові звернення на різних громадських блоґах, дізнаватися, які блоґи залучають читачів на інших сайтах;

– соціальний маркетинг: знайти бібліотечні сайти і форуми і зв‘язати їх посиланнями зі своїм блоґом;

– відвідувати блоґи читачів: не тільки помічати посилання на їх сайти, але й відвідувати ці сайти, залишати там свої коментарі;

– знаходити інших блоґерів: запитувати, чи згодні вони брати участь у спільних проектах або просто обмінюватися посиланнями;

– показувати себе: розміщувати картинки, фото, новини, посилання на статті – це корисний інструмент маркетингу для блоґерів;

– створити форум або сторінку для спілкування, щоб було простіше зв'язуватися з читачами;

– створити розділ популярних тем або сторінку «Найкраще»;

– використовувати редакторський календар, який допоможе своєчасно готувати випуски новин, дотримуватися плану, розкладу роботи, сформувати портфель статей.

Основні можливості застосування блоґів в роботі бібліотек наступні: створення оглядів видань та рекомендованих списків, анонсування новин та заходів, розміщення фото, відео і аудіо-віджетів, перегляд та коментування планів, положень та офіційних документів, проведення конкурсів, інтерактивних ігор, ініціювання дискусій на професійні теми та ін.

Список використаних джерел і літератури

1. Трачук Л. Бібліотечний блоґ як прояв концепції «Бібліотека 2.0» // Вісник Книжкової палати. 2012. № 9. С. 22-25.

2. Ярошенко Т. О, Якушко Т. О. Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації. К. : Самміт-книга, 2013. 106 с.

Сенкевич Г. А., кандидат наук із соціальних комунікацій
Університет митної справи та фінансів

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОВІДНОСИН МІСЬКОЇ ВЛАДИ З ПРЕСОЮ В УМОВАХ СУЧАСНОГО МОНОФУНКЦІОНАЛЬНОГО МІСТА

Сучасна специфіка і особливості економіки монофункціональних міст, які накладають відбиток на процес функціонування міського співтовариства, провокують міські засоби масової інформації шукати нові моделі соціалізації у розв`язанні соціально-гуманітарних проблем сьогодення. Положення ускладнюється тим, що структура економіки монофункціональних міст складається із двох основних частин: містоутворюючою, представленої підприємством одного технологічного ланцюжка, і містообслуговуючою, представленої місцевою муніципальною владою, торговельними мережами, ЖКХ, рекреаційною сферою, охороною здоров'я, освітою і іншими галузями, що забезпечують можливість проживання працівників містоутворюючого підприємства в населеному пункті.

Міські ЗМІ також відносяться до містообслуговуючої сфери економіки, проте вони і досі залишаються під потужним тиском місцевої влади й керівництва містоутворюючих підприємств водночас. Це заважає основним демократичним засадам функціонування міської преси та професійній діяльності журналіста. Редакційні колективи міських газет мономіст частіше інших видань потрапляють в умови «подвійного капкана», перебуваючи під пильним контролем муніципальної влади й керівництва містоутворюючих підприємств [1]. Зазначимо,

що процес роздержавлення друкованих ЗМІ мав би наблизити Україну до євроінтеграційних процесів, але він суттєво не вплинув на взаємовідносини регіональної преси з місцевою владою, особливо коли йдеться про монофункціональні міста з населенням 30-50 тисяч мешканців.

Зазичай в умовах відсутності розробленої інформаційної політики влади редакції газет бояться «нашкодити» відносинам з адміністраціями глибокими аналітичними або гострими статтями. У той час як інформація, що надається адміністраціями у вигляді прес-релізів, у значній мірі дозується. Це пояснюється прагненням приховати від громадськості факти, які є соціально значущими для мешканців мономіста. Офіційно – задля зменшення соціальної напруги, особливо якщо йдеться про території, де розташовані потенційно небезпечні підприємства – АЕС, хімічні заводи тощо. Відтак можна впевнено констатувати: на тлі сформованих соціально-економічних умов, властивих даному типу населених пунктів, газети функціонують інакше, ніж в інших містах, маючи свою специфіку. Тобто редакційна політика продовжує формуватися зовні.

Тому на редакції покладається особлива відповідальність у дотриманні всіх професійних журналістських стандартів (соціальна місія, творче втілення цієї місії, активний соціальний діалог як з усіма містоутворюючими й містообслуговуючими структурами, так і з рівноправним суб'єктом діалогу – аудиторією). Відповідальність за «свій інформаційний стрижень та відмінність, займати окрему нішу» [2]. Взаємини між журналістами й «подвійним впливом» мають ключове значення не тільки для тематики видань, але й для формування громадської думки в цілому.

Міська преса виконує різноманітні функції, серед яких найважливішими є інформування населення, створення певного емоційно-психологічного тонусу, формування соціальних настанов, комунікація. Для забезпечення повноцінного існування міського середовища важливим завжди була участь преси в соціально-гуманітарних процесах відповідної території. Пріоритетом для інформаційної політики влади у цьому контексті може стати Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст». Концептуальні тези цього законодавчого акту актуалізують соціальну спрямованість інформаційної політики газет монофункціональних міст, включаючи підвищення ролі територіальних громад, органів місцевого самоврядування; забезпечення соціальної адаптації населення до ринкових умов; створення безпечних умов життєдіяльності населення; створення правових і економічних умов для соціального розвитку, підвищення життєвого рівня населення; формування соціально-побутової й соціально-культурної інфраструктури; формування та відновлення складових частин екологічної мережі як основного природного елемента екологічної безпеки території; розвиток мереж та засобів сучасного зв'язку як однієї з основних умов розвитку економіки; покращення інвестиційної привабливості та розміщення високотехнологічних виробництв; розвиток духовної сфери; формування економічного й науково-технічного потенціалу, створення нових робочих місць з безпечними й здоровими умовами праці; забезпечення оптимальної зайнятості населення [3].

Одне з основних завдань преси – неупереджено й всебічно інформувати громадськість про проблеми, що мають для населення принципове значення. До таких проблем можуть відноситися, наприклад, питання ядерної безпеки, забруднення навколишнього середовища тощо. Взаємодія журналістів і адміністрації підприємств, що представляють певний ризик для здоров'я людини й екологічного стану є надзвичайно складнними. І не тільки тому, що мають комплексний характер і вимагають певних професійних компетенцій, а ще й через небажання керівництва оприлюднювати «невигідну» інформацію.

Газетам монофункціональних міст доводиться існувати в умовах потенційної загрози судового переслідування, фінансової ізоляції (недопущення до тендерів щодо висвітлення діяльності органів місцевої влади та місцевого самоврядування), внаслідок чого журналісти часто обмежують себе невеликими локальними темами. У цьому плані актуалізується одне з специфічних завдань газети такого міста: як уникнути, з одного боку, інформаційної обмеженості й закритості ключової теми міста, дотримуватися найважливішого принципу

якісної журналістики – принципу об'єктивності подачі інформації й рівноцінної присутності різних думок (залучаючи експертів, громадські організації, відбиваючи реальне кількісне співвідношення експертів, що дотримуються різних поглядів). А з другого – дотримуватися інформаційного балансу, тобто коректно використовувати статистику, професійно аналізувати її, не акцентуючи психологічно негативний контекст, уникати упереджень, штампів, стереотипів, які можуть ввести громадськість в оману. І відповідно не підсилювати рівень соціальної напруженості.

Вдтак завдання прозорості відносин, дотримання журналістами своїх професійних стандартів продовжує залишатися у монофункціональних містах відкритим, не зважаючи на оприлюднений загальнодержавний курс України на євроінтеграцію.

Список використаних джерел і літератури

1. Маслова, А.Н. Особенности функционирования местных СМИ моногородов / А.Н. Маслова // Корпоративная культура: от теории к практике: сборник научных трудов / Ульян. гос. техн. ун-т. – Ульяновск: УлГТУ, 2009. С. 37-40.

2. Недопитанський М. Концептуальні моделі сучасної газетної періодики // Наукові записки Інституту журналістики (Том 23) (режим відкритого доступу: http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1553).

3. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» (режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1580-15).

Фролова Н.Є., викладач методист, спеціаліст вищої категорії
Фролов Р. С., викладач, спеціаліст ІІ категорії
Балаклійський педагогічний фаховий коледж
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

МОДЕРНІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРИСТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасна світова практика розвитку освіти в умовах цивілізаційних змін і пошуку нової освітньої парадигми все більше схиляється до формування інтеграційних тенденцій як на рівні інституціональної теорії і практики, так і освітньої політики. В умовах зміни пріоритетів в системі культурних цінностей виникає проблема вибору адекватної соціокультурної моделі освіти, орієнтованої на формування полікультурності, діалогового спілкування, діалогових способів мислення [1,23]. Що вимагає від сучасної освіти звернення до гуманістичних і гуманітарних традицій, цінностей духовного світу, що розширює такі освітні функції, як соціалізація та інкультурація. Для реалізації ефективної системи освіти потрібне використання знань філософських підстав освіти, оскільки неможливо вирішити проблеми модернізації освіти без переміщення їх в парадигмальний контекст сучасної соціальної філософії.

Гуманізація і гуманітаризація – основний стратегічний напрямок освіти, зумовлюючий основні шляхи і напрямки формування спеціаліста як творчої особистості, поєднуючий в собі високий професіоналізм з соціально-психологічними якостями, здатного вирішувати складні науково-технічні і соціальні проблеми сучасності [2,216].

Освіта є пріоритетним національним проектом, мета якого – прискорити модернізацію гуманітарної освіти, у тому числі і через інноваційні програми, посилення ролі виховної функції освіти. Участь у болонському процесі допомагає вирішити глобальні проблеми засобами освіти. Оскільки освіта, що грунтується на певній єдності і спільності культурно-інформаційного простору, загальнолюдяності і цим створює можливість взаєморозуміння людей різних цивілізаційних і культурних систем [3,518].

Людина в усьому її ставленні до життя – ось той висхідний генералізуючий принцип, навколо якого розгортається гуманітарна наука і освіта й до якого вона, зрештою, повертається, виконуючи свою пізнавальну і світоглядну функцію. Вузько направлена підготовка визначає орієнтацію спеціаліста тільки на конкретну економічну чи технічну доцільність, з великим зусиллям дозволяє йому відкрити для себе «людський аспект» виробництва, навпаки гуманітарна – формує творчу особистість.

Участь в європейських інтеграційних процесах здатна змінити роль і функції освіти в регіональних університетах: перетворити їх не лише на центр підготовки фахівців, але і в центр культури, знань, наукових досліджень, від яких буде залежати поєднання в університеті фундаментальної, спеціалізованої і гуманітарної освіти.

Бурхливий науково-технічний прогрес сприяв формуванню в суспільстві уявлення про абсолютний пріоритет технологічних і технічних досягнень над гуманітарними знаннями, речового багатства перед духовним змістом, внаслідок чого намітилася тенденція відчуження освіти від людини і загально фундаментальних людських цінностей. Сама освіта стала розглядатися в якості засобу придбання знань, навичок, умінь, необхідних для освоєння технологій і техніки, для виконання вузькопрофесійних функцій.

Формування професійного фахівця на основі гуманізації вищої освіти - це складний процес, в ході якого реалізується внутрішня суть людини, її ділові якості; інтелектуальні можливості та особисті цілі. Потреба в людях, які мають цілісну гуманітарну освіту, стала нагальною потребою суспільного розвитку. Процес гуманізації вищої освіти тісно пов'язаний з вирішенням проблеми створення соціального капіталу нації.

Стало очевидно, що майбутнє залежить не лише від того, чи зможе сучасна людина перейти від сировинної економіки до інформаційної, але і від того, чи зможе вона стати іншою в своїх інтересах, потребах, ціннісних установках, що враховують недоліки колишньої дегуманітаризованної і дегуманізированної системи освіти і виховання. Гонитва за знаннями, інформацією, за матеріальними цінностями дисонує з потребою в гармонійному розвитку. Тому головне завдання освіти і виховання – це співвіднесення з природними здібностями людини, їх визнання і розвиток.

Це актуалізує необхідність створення єдиного освітнього простору, основними ознаками якого є: якість освіти, мобільність тих, що навчаються, викладачів, дослідників, різноманіття і гнучкість змісту освітніх програм і технологій, їх реалізації з урахуванням національних традицій, автономії і академічних свобод ВНЗ. Участь в європейських інтеграційних процесах здатна змінити роль і функції освіти в регіональних університетах: перетворити їх не лише на центр підготовки фахівців, але і в центри культури, знань, наукових досліджень, від яких залежатиме культурний і науково-технічний розвиток сучасного суспільства [4, 252].

Поєднання в університеті фундаментальної, спеціалізованої і гуманітарної освіти, наукових досліджень і загальнокультурних функцій дозволить постійно взаємодіяти з соціокультурним середовищем, вносити до неї стабілізуючий початок.

Якісні зміни, що відбуваються в XXI ст. суперечливі, вони диктують необхідність пошуку принципово інноваційних підходів до суспільно-гуманітарної підготовки студентів, ставлять завдання поступового подолання технократизму під час підготовки майбутніх спеціалістів. Саме технократизм виявився одним із факторів уповільнення динаміки суспільно-економічного розвитку держави, збереження кризових явищ у суспільній практиці, причиною техногенних катастроф. У процесі подолання технократичних підходів до змісту вищої освіти, викладання гуманітарних дисциплін має сприяти виробленню ціннісних орієнтацій майбутніх спеціалістів. Завдання гуманітаризації – підвищувати загальний рівень культури студентів, виховувати всебічно освічених спеціалістів, інтелігентів, формувати політично свідомих громадян з високим рівнем духовності.

Список використаних джерел і літератури

1. Бех В. П., Бех Ю. В. Саморегуляційна парадигма освіти як процес і продукт концептуалізації управління галуззю // Нова парадигма: Журнал наукових праць / Гол. ред. В. П. Бех. – Вип. 77. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 21-26.

2. Бєланова Р.А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах США (Україна-США). – К.: Центр практичної філософії, 2001. – 216 с.

3. Алимов О.М. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави / О.М. Алимов - Київ: ДУ "Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАН України", 2014. - 518 с.

4. Аналіз сталого розвитку - глобальний і регіональний контексти / [наук. кер. проекту М. З. Згуровський]; Світ. центр даних з геоінформатики та сталого розв., Ін-т приклад. систем. аналізу НАН України і МОН України. - К.: НТУУ «КПІ», 2010 . Ч. 1 : Глобальний аналіз якості та безпеки життя людей / [відп. ред. В.Я. Шевчук ; виконавці: А. О. Болдак та ін.]. - 2010. - 252 с.

5. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес: Матеріали до першої лекції/ Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, К.М. Лемківський, Ю.В. Сухарніков; відп. Ред.. М.Ф. Степко. – К. : Вид. центр МОН України, 2004. – 24 с.

6. Кремінь В. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в європейське співтовариство// Вища школа. – 2003. – №6. – С. 2–3.

Цепа Д. О., студентка
Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз – це сім'я демократичних Європейських країн, які об'єдналися заради миру та процвітання. Євросоюз – це не держава, що має замінити існуючі держави, і він також значно більший за будь-яку міжнародну організацію. Фактично, ЄС єдиний у своєму роді. Країни, що входять до його складу, заснували спільні інституції, яким було делеговано частину їхніх суверенних повноважень, завдяки чому стало можливо демократично приймати рішення з конкретних питань, які становлять спільний інтерес, на європейському рівні. Таке об'єднання суверенних повноважень також називається «європейською інтеграцією». На сьогоднішній день, ЄС об'єднує в собі 27 незалежних держав, які розташовані в Європі.

Сучасний європейський аграрний устрій побудований на фермерській формі господарювання на землі та ідеології сталого розвитку сільських територій.

Забезпечувати зайнятість і гідні доходи, зберігати екосистеми, родючість ґрунтів, чистоту річок і джерел – в цьому суть сталого сільського господарства. Як свідчить європейська практика, воно може бути збудовано лише на основі фермерського устрою, коли люди проживають і працюють на своїй землі.

У ЄС майже 75% фінансової допомоги для аграріїв витрачається на вирішення проблем, пов'язаних з агроекологію та кліматом. В ЄС була розроблена спільна сільськогосподарська політика (САР) на 2014-2020 рр., яка передбачає такі довгострокові цілі в розвитку сільського господарства: сприяння конкурентоспроможності сільського господарства, забезпечення сталого управління природними ресурсами та дії клімат або ж досягнення збалансованого територіального розвитку сільської економіки та громад, включаючи створення та підтримку зайнятості.

І для того, щоб досягти дані цілі САР фінансується за рахунок двох фондів, залучених із бюджету ЄС. Перший – це Європейський гарантійний фонд (EAGF) — сконцентрований на прямих виплатах фермерам із заходами для реагування на ринкові перешкоди. Другий - Європейський сільськогосподарський фонд для розвитку сільських територій (EAFRD) — фінансує програми, проекти та заходи щодо розвитку сільських територій.

Фонд прямих виплат фермерам або підтримки доходів (EAGF) в більшій частині розподіляється серед дрібних (до 20 га) ферм, які не можуть досягти економії від масштабу та є найменш захищенні в переговірних баталіях. Існують спеціальні схеми, що розроблені для допомоги малим та середнім господарствам, молодим фермерам, фермерам, які працюють у зонах природного обмеження тощо за умови дотримання ними поваги до навколишнього середовища, здоров'я рослин, здоров'я та добробуту тварин. Фермери, які не дотримуються цих правил ЄС, можуть залишитися частково або повністю цієї допомоги [1].

Тих, хто займається питаннями розвитку у сфері сільгоспвиробництва, в Європі сміливо називають бізнесменами. Люди тут у першу чергу зацікавлені в обов'язковій сертифікації продукції, щоб стовідсотково реалізувати її на ринку як своє надбання. Ніхто в Європі не має наміру перекуповувати. І вимоги до фермерів у Європі відрізняються неабиякою лояльністю. Так, на відміну від торговельних мереж, яких зобов'язують, скажімо, дотримуватися норм розміру огірків, фермерів це оминає. Слід пам'ятати, що у країнах ЄС у сільське господарство інвестується величезний капітал. У більшості країн фермери навіть користуються урядовою підтримкою [1].

Особливість ведення європейського фермерського бізнесу полягає передусім у розвитку інфраструктури віддалених міст, сіл. Що більш аграрно привабливою є та чи інша місцевість, то розвиненішою є система зв'язку з модерним містом. Європейський фермер виграє за рахунок оперативності в донесенні своєї продукції до лінії переробки або й споживача [2].

Окрім сільськогосподарських справ, кожен європейський бізнесмен має можливість втілювати свої задуми, коли ситуація в економіці ускладнюється. Так, відомо, що виробництво молочної продукції на селі для фермерів у Німеччині відкривають широкі обрії для того, аби прогодувати сім'ю. Але після посилення наслідків економічної кризи один з фермерів зазначає, що 60 корів замало для того, щоби прогодувати дві сім'ї. Саме тому фермер прийняв рішення заощаджувати у дечому і навіть не залежати від дорогих енергоносіїв. За допомогою спеціальної біогазової установки він забезпечує собі потрібну кількість тепла та електроенергії для виробничих потреб. Зважаючи на це, у Німеччині невеличкі ферми поступово перетворюються на аграрні міні-фабрики, де за допомогою біогазових установок фермери здобувають додаткове джерело прибутку та енергетичну незалежність [2].

Отже, ринок землі, як чинник можливої ефективності сільського господарства, а не кінцева мета реформування, знаходиться у взаємодії з безліччю організаційних заходів, що направлені на стабілізацію та справедливий розподіл доданою вартості між учасниками інтегрованого виробництва. Тобто, удосконалення ринку землі неможливе без покращення функціонування всієї системи економічних відносин у сільському господарстві.

Європейский шлях розвитку сільського господарства – це той шлях, який призводить до соціально-економічних успіхів всього сільського населення та й країни в цілому.

Список використаних джерел і літератури

1. Наукова стаття Грегорі Пероні «Про особливості фінансової підтримки європейського союзу для фермерів»
2. Наукова стаття Миколи Калінчика, д.е.н., професор, електронна газета «День», №91 (2020)
3. Мохненко А.С. Виникнення, еволюція та сутність фермерських господарств / А.С. Мохненко // Таврійський науковий вісник / ХДАУ. – Херсон, 2009. – Вып. 62. – С. 299–306.
4. Сакович В. «Фермерство закордоном» //Международный с.-г. жур. – 1999. – № 5-6. – С. 37-41.

Ціватий В. Г., к. і. н., доцент
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІСТОРИЧНА ГАСТРОНОМІКА ЯК НОВИЙ МОДЕРНІЗАЦІЙНИЙ НАПРЯМ ГУМАНІТАРИСТИКИ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИЙ І ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНИЙ ДИСКУРСИ

Сучасні стандарти глобальної відкритості та поліцентричного світоустрою XXI століття, важливість різноманіття моральних цінностей й включення нових/інакших учасників до діалогу (щодо статусів, методологій та інших специфікацій гуманітаристики) призвели до появи нового напряму досліджень, що функціонує в основі певної наукової картини світу, яка націлена на плюральність знань – «пост-нормальної науки» (Post-normal Science, PNS), авторами цього концепту, поява якого датується 90-ми роками XX століття, є Ж.Р. Равец та С.О. Фунтовіц [1, с. 26-29; 2, p. 641-646]. Інноваційний підхід у гуманітаристиці призвів до нових досліджень з філософії історії й теорії історії в контексті процесів мондіалізації та культурального повороту в сучасній гуманітаристиці [3]. З'являться нові нарями історичної науки: історична гастрономіка, історична гурманістика, історична комунікативістика, історична урбаністика, історична кроскультуралістика тощо [4, с. 424-436].

Серед зовнішньополітичних постулатів доби Середньовіччя та раннього Нового часу вже стало традицією вважати Італію, з її містами-державами, фаворитом втілення й просування політико-дипломатичних ідей та традицій європейської дипломатичної практики, яка актуальною залишається й на сьогодні. Тому цілком можна погодитися з твердженням, що Італія є не лише прабатьківщиною сучасної дипломатії, а й європейської історичної гастрономіки та гастрономічної дипломатії (гастродипломатії). Для доби Середньовіччя та раннього Нового часу був характерний об'єктивно обумовлений процес інституціонального

оформлення національних гастрономічних культур і інституціоналізації національних страв. Ці категорії тісно пов'язані з категоріями «історична гастрономіка», «гастрономічна культура», «гастрономічна дипломатія», «кулінарна дипломатія», «історія продуктів, їжі, страв і десертів» в історико-дипломатичній ретроспективі та уособлюють типологію історичних суспільств [5; 6, с. 268-274].

Метою цієї статті є спроба проаналізувати інституціональну історію морозива як особливого десертного продукту, а також розкрити його роль та історичне значення в політико-дипломатичних процесах в Європі, зокрема – історичних передумов та інституціональних етапів формування італійської школи гастрономічної (кулінарної) дипломатії в цілому та особистих здобутків італійських дипломатів, політиків, кулінарів і кухарів (історична гастрономіка).

Термін «морозиво» (італійською мовою – *gelat*) має визначення як заморожений солодкий продукт. Перший етап інституціоналізації морозива як десерту науковці пов'язують традиційно із цивілізаціями Сходу. У Київській Русі аналог морозива виник незалежно від китайського історичного ареалу. Тут особливою популярністю користувався рецепт холодного десерту, який міксувався із замороженого дрібно наструганого молока і свіжих ягід, сухих родзинок, абрикос, і навіть заморожених вершків або сиру. Другий – європейський (італійсько-європейський) етап інституціональної історії солодкого десерту пов'язаний із ім'ям та діяльністю Марко Поло. Історична традиція саме з ним пов'язує появу морозива в Європі. В епоху Відродження, завдяки мистецьким рецептам приготування страв, як наслідок, їх вишуканим смакам і вимогам щодо гармонії на столі, з'являється та поширюється європейським континентом справжня гастрономічна культура [8]. Нова хвиля інтересу до морозива виникає у XVI столітті. У XVI столітті в Італії заморожені молочні суміші із фруктами були поширені вже досить широко, і це захоплення оволодівало все новими й новими країнами. Італійська мода на морозиво завойовувала Європу...

Однак, на початку раннього Модерного часу в Європі морозиво залишалося вибором і можливостями обраних, його вважали екзотичними ласощами для імператорів і королів – крім Італії – де морозиво швидше, ніж де інде в інших країнах, ставало масовим і доступним продуктом. Правителі Венеції суворо слідкували за дотриманням східної рецептури морозива, не дозволяючи кухарям ні на йоту відступати від неї, але згодом повністю довірилися кухарям і були вражені їх кулінарною витонченістю, віртуозністю й рецептурною винахідливістю. Мода на морозиво саме в добу раннього Нового часу швидко поширилася на всю Італію та заполонила всю Європу… [7].

Флорентійський кухар Джакомо Джильєрі, який тривалий час служив у багдадського халіфа, подарував рідному місту рецепт найніжнішого різнокольорового сорбету (sorbetto) – охолодженого фруктового соку з різноманітними добавками. Пізніше у Флоренції розпочали готувати згущену масу із суміші соків, надаючи їм різноманітні форми. У 1553 році Катерина Медичі стала дружиною Генріха II і, відповідно, посіла місце королеви Франції. Саме з цієї нагоди було прийняте рішення на весільних святкуваннях згадати про трохи призабутий, але так шанований європейцями десерт – морозиво. Цікавий той факт, що рецепти складу морозива охоронялися державою і утаємничувалися, це була державна таємниця. Однак, у 1560 році одним італійцем був зроблений запис про продукт, який отримувався з молока, підсолоджувався медом і за своєю консистенцією мав бути замороженим [8].

У 1600 році італієць-емігрант Джованні Бозіліо організовує перше кафе-морозиво у м. Нью-Йорк. Італієць, родом із Сицилії, Франческо Прокопіо дель Контеллі уже влітку 1660 року відкрив у Парижі продаж морозива і став першим морозивником. Його кафе-морозиво в Парижі навпроти театру Комеді Франсез. У 1782 році в цьому кафе, перейменованому на французький лад у «Прокоп» уже пропонували до 80 сортів морозива. У числі завсідників цього уславленого кафе «Прокоп» був і Наполеон БонапарТ. Цей заклад процвітає й на сьогодні. У Контеллі відшукалося багато продовжувачів: незабаром невеличкі ресторанчики, які спеціалізувалися на морозиві, заполонили Рим і Париж. Особливо багато їх було у кварталі Пале-Рояль. У часи Французької революції (1789-1794) якобінці любили проводити в таких

кафе свої зібрання. Незабаром морозиво підкорило ввесь світ і набуло статусу із італійсько-європейського – статусу світового. Перший опублікований рецепт морозива з'явився в 1718 році у збірнику рецептів міссіс Мері Іле, видрукований у Лондоні. З 1750 року у Франції стали виготовляти цей десерт вже протягом усього календарного року. На балах і дипломатичних прийняттях на Віденському конгресі (1814-1815 рр.) цей десерт був основним і досить затребуваним. У США перші згадки про цей унікальний продукт-десерт зустрічаються з травня 1777 року. А його поширення пов'язується із ім'ям Філіппа Лензі, який привіз рецепт морозива до США у 1774 році.

У XIX столітті – це четвертий етап інституціональної історії морозива – промисловий етап виробництва цього продукту. Його початок був пов'язаний перш за все із появою в Європі та США досконалих холодильних машин. У XX-XXI столітті – це п'ятий етап інституціональної історії морозива. Для нього характерна регіональна специфікація та привнесення у форми і види (сорти) десерту національного колориту та смакового й різнобарвного різноманіття. Історична гастрономіка продовжує досліджувати свої уподобання [9, с. 48-53].

Таким чином, на всіх етапах інституціональної історії морозива як десертного продукту італійці як правило тримали пальму першості. Морозиво як визнаний десерт інституціоналізувався саме в добу раннього Нового часу і в подальші історичні епохи поширювався по всьому світові, удосконалюючись і урізноманітнюючись. Цей процес успішно продовжується і на сьогодні. Нові методологічні підходи в гуманітаристиці, зокрема – теорії історії, методології історії, філософії історії, особливо актуалізуються в нових соціокультурних умовах сьогодення, інституціоналізують прояв і виокремлення нових смислів репрезентації історичності в глобалізаційні часи постіндустріальної доби. Історична теорія і філософія історії продовжують викликати низку дискусій стосовно їх статусів та міждисциплінарних можливостей у сучасні модернізаційні часи, особливо – у результаті культурального повороту, який значення наративу доповнює та акцентує увагу на важливості образу, зокрема – і гастрономічного.

Список використаних джерел і літератури

1. Ціватий В. Г., Громико Ол. А. Поліцентричність сучасного світоустрою: мегатренд XXI століття: (інституційний контекст) // Зовнішні справи. 2014. № 8. С. 26-29.
2. Ravetz J., Funtowicz S. Post-normal science – an insight now maturing // Futures №31. Elsevier, 1999. P. 641-646.
3. Домańська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле / Ева Домańська; пер. з польськ. та англ. В. Склокіна; наук. ред. В.Склокін, С.Троян. К.: НікаЦентр, 2012. 264 с.
4. Циватый В.Г. Гастрономическая дипломатия и дипломатическая гурманистика: еда в политико-дипломатическом диалоге культур (институциональный аспект) // Традиционная культура в современном мире. История еды и традиции питания народов мира: Сборник научных статей / под. ред. С.Г. Тер-Минасовой, А.В. Павловской. Москва: МГУ, 2017. С.424-436.
5. Gumbrecht H.U. Our Broad Present: Time and Contemporary Culture (Insurrections: Critical Studies in Religions, Politics, and Culture). New York, Columbia University Press, 2014. 112 pp.
6. Циватый В.Г. Институционализация дипломатической службы европейских государств на рубеже Средневековья и раннего Нового времени: теоретико-методологический аспект // Codrul Cosminului. 2012. T. XVIII. No. 2. P. 287-294. (Румыния).
7. Монтанари М. Голод и изобилие. История питания в Европе. Санкт-Петербург:ALEXANDRIA, 2009. 279 с.
8. Богданов И. Лекарство от скуки, или История мороженого. М.: Новое литературное обозрение, 2007. 192 с., ил.
9. Ніколенко В.В. Соціальна символіка їжі суспільства старого ладу // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологія». 2013. № 1045. С. 48-53.

Чубань В.С., к. е. н., доцент
Черкаський інститут пожежної безпеки ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗУ

РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УКРАЇНІ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У розвинених країнах спорт на всіх своїх рівнях є універсальним механізмом оздоровлення людей, способом їхньої самореалізації, самовираження і розвитку, а також засобом боротьби проти асоціальних явищ. Саме тому за останні роки місце спорту в системі цінностей сучасної культури різко зросло. Світовий спортивний рух, складовою частиною якого є й український спорт, став одним із наймогутніших і масових міжнародних рухів. До олімпійського спортивного співтовариства входять понад 200 країн світу.

Погоджуючись з думкою Лукащука В. І. [1], що розглядаючи спорт як пріоритетний напрям державної політики, можна запропонувати деякі рекомендації щодо підвищення її ефективності в Україні:

1. Сприяти підвищенню соціального статусу фізичної культури і спорту як однієї з складових національної ідеї. Пропагувати цінності фізичної культури і спорту, формувати ідеал фізичного здоров'я в ЗМІ, в межах державної інформаційно-пропагандистської кампанії. Формувати суспільну думку, що сприяє підвищенню відповідальності батьків за фізичне здоров'я своїх дітей. Це дозволить долучити до занять фізичною культурою та спортом молодь та юнацтво, що матиме довгостроковий позитивний вплив на здоров'я населення України в цілому.

2. Залучати до розвитку оздоровчого спорту кошти з позабюджетних джерел (наприклад, за допомогою проведення лотерей, залучення спонсорів, встановлення податкових пільг тощо). Пропагувати економічні та соціальні результати збільшення витрат на фізичну культуру і спорт серед вітчизняних підприємців, господарських керівників, трудових колективів.

3. Сприяти впровадженню нових ефективних форм спортивного дозвілля, доступного для всіх верств населення. Проводити моніторинг змін у сфері фізичної культури і спорту, що впливають на здоровий спосіб життя населення України. Це дозволить своєчасно вносити зміни до виконання запланованих програм.

Фізична культура і спорт, як соціально-культурне явище, представляє собою окрему сферу діяльності людей і суспільства. З розвитком соціально-економічних відносин вона набуває все більш вагомого значення для держави, спільноти, окремих осіб. Науковці різних країн світу відзначають, що розвиток цивілізації, покращення умов життя і праці, вдосконалення інфраструктури, можливості доступу до різноманітної інформаційної мережі, мають позитивний вплив на розвиток людства, водночас констатують зменшення рухової активності людини, зростання рівня захворювань, появи зайвої ваги тощо. Для усунення негативних явищ виникає необхідність перегляду теоретичних, організаційних, змістовних, методичних засад організації фізичної культури і спорту населення, проведення цілеспрямованої освітньої діяльності з цих питань [2].

Використовуючи, проект Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року [3], що розроблений Мінмолодьспорту, ми спробували розробити Стратегію розвитку фізичної культури і спорту на місцевому рівні (рис. 1).

Досягнення всіх поставлених цілей залежить від фінансового забезпечення. Вирішення проблеми фінансового забезпечення даної стратегії можна досягти шляхом залучення альтернативних (недержавних) джерел фінансування, а також запровадження для закладів стимулів ефективного використання бюджетних та власних коштів. Тобто потрібно налагодити взаємодію з об'єднаними територіальними громадами, громадськими організаціями, сприяти залученню фінансової та технічної допомоги за допомогою даних важелів.

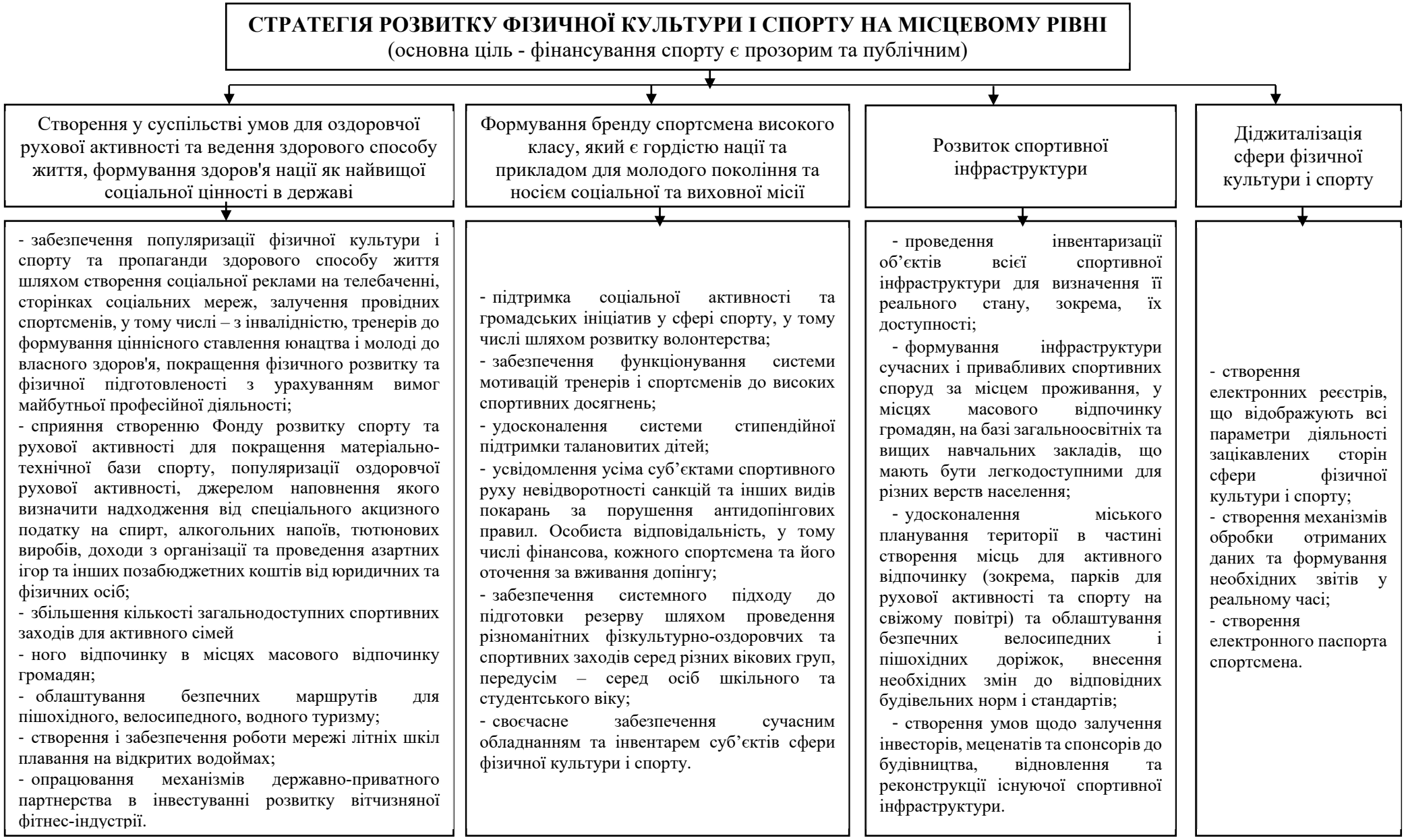

Рис. 1. Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на місцевому рівні

Список використаних джерел і літератури

1. Лукащук В. І. Державна політика в галузі фізичної культури і спорту: українські реалії // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, 2014, №1101. С. 126-131
2. Мозолев О. Основи державної політики розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі // Українська полоністика. Випуск 12. Педагогічні науки. С. 46-53
3. Проект Стратегії розвитку фізичної культури і спорту до 2028 року, що розроблений Мінмолодьспорту. URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2020/05/22/16/merged22.pdf (дата звернення 19.10.2020)

Чорномаз І. К., к.т.н.,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОСВІТИ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

До найактуальніших проблем у кадровому забезпеченні освіти України можна віднести наступні.

1. Підготовка вчителів для системи дошкільної та загальної середньої освіти. Дошкільна та загальна середня освіта є тими ланками системи освіти, які зорієнтовані на найбільшу кількість учасників навчально-виховного процесу, у найдовший за часом термін. Дошкільна та загальна середня освіта виконує функції створення бази для формування гармонійної особистості та можливостей її ефективного розвитку і соціальної адаптації. Провідна роль у цьому процесі належить вчителю-вихователю.

Причини такої ситуації полягають у системі кадрової роботи. І справа не лише у фінансуванні освіти за «залишковим принципом». Сучасна ситуація щодо забезпечення кадрами дошкільної та загальної середньої освіти потребує перегляду принципів кадрової політики в освіті, відновлення в суспільстві авторитету вчителя, підвищення ролі громадськості у прийнятті рішень, пов'язаних із діяльністю навчальних закладів, запровадження системи обліку кадрів для дошкільної та загальної середньої освіти, починаючи із випускників ВНЗ, створення умов для професійного та особистісного розвитку вчителів і вихователів, розвитку системи післядипломної освіти педагогів, розробки компетентнісного підходу в освіті тощо.

2. Підготовка педагогічних працівників для системи позашкільної освіти. Досить тривала непланомірність, недооцінка державної підтримки цієї важливої ланки освіти для розвитку, виховання, навчання і професійного самовизначення молоді призвели до того, що на сьогодні відсутнє об'єктивне оцінювання потреби у фахівцях для різнопрофільних позашкільних навчальних закладів (ПНЗ).

Актуальним залишається питання здобуття повної вищої освіти педагогічними працівниками позашкільних навчальних закладів. Так, на сьогодні лише 68% педагогів у системі позашкільної освіти мають вищу освіту, при цьому серед керівників ПНЗ частка осіб з вищою освітою складає 96,7%.

3. Підготовка кадрів для системи професійно-технічної освіти (ПТО).

Головною метою діяльності закладів системи ПТО є підготовка конкурентоспроможних кваліфікованих робітників. Це вимагає системної роботи у напрямі наближення ПТО до виробництва, перегляду низки освітніх стандартів, відповідної підготовки кадрів для системи ПТО. Сьогодні у 975 професійно-технічних училищах України, що готують професійні кадри за 35 напрямами і видами господарської діяльності, працює понад 45 тис. педагогічних працівників. При цьому контингент управлінських кадрів для ПТО формується головним чином із числа спеціалістів інженерно-технічного та інших профілів, які не мають відповідної економічної і управлінської освіти.

4. Особливої уваги потребує система кадрового забезпечення ВНЗ. Станом на 2016/2017 р. у ВНЗ I і II рівнів акредитації працювало 37 тис., у тому числі 31 тис. (85%) штатних, педагогічних працівників та відповідно 225 і 199 (88%) науково-педагогічних працівників. Кількість кандидатів і докторів наук становила відповідно 2,8% і 0,2%, доцентів – 1,1%, професорів – 0,2%. У ВНЗ III і IV рівнів акредитації викладали 164 тис., з них 140 тис. (86%) штатних, педагогічних і науково-педагогічних працівників. Серед викладачів ВНЗ III і IV рівнів акредитації 41% кандидатів і 8,2% докторів наук, 2,7% доцентів і 7,4% професорів.

Зважаючи на велику кількість студентів, що навчаються у ВНЗ, така кількість педагогічних і науково-педагогічних кадрів є недостатньою. Потребує суттєвого удосконалення якісний склад науково-педагогічних та керівних кадрів системи вищої освіти.

В Україні нині не існує чіткої, узгодженої та дієвої системи підвищення кваліфікації викладачів та керівників ВНЗ. Діюча практика стажування викладачів у інших профільних навчальних закладах не дає бажаного ефекту, оскільки в процесі такого стажування не реалізується компетентнісний підхід до професійного розвитку фахівця вищої школи. Досить часто таке стажування має формальний характер. Потребують суттєвого перегляду навчальні програми підвищення кваліфікації для працівників вищої школи, зокрема в частині осучаснення змісту навчання, надання йому практичної спрямованості.

Нагальною є переорієнтація методів навчання на розвиток самоосвіти, самопізнання, саморозвитку фахівців вищої школи. У зв'язку з цим сьогодні на часі прийняття низки нормативних документів, які б регламентували післядипломну освіту працівників ВНЗ. Це, зокрема, закони «Про освіту дорослих», «Про вищу освіту» та ін.

Не можна залишити поза увагою низький рівень заробітної плати освітян. За даними Державної служби статистики України), з 20 видів і підвидів економічної діяльності освіта посідає 14 місце за рівнем середньої заробітної плати. Безумовно, зазначена проблема не вирішується на рівні конкретного навчального закладу, а потребує системної роботи усіх інституцій держави.

5. Реалізація освітніх реформ актуалізувала питання професіоналізму керівних кадрів освіти. На сьогодні в Україні є сформованою мережа закладів післядипломної педагогічної освіти, що реалізують програми підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Але на часі підготовка управлінців-практиків для системи управління освітою фахівців з розробки та реалізації державної політики в галузі освіти. Перший крок у цьому напрямі було зроблено у 2009 р. НАДУ із відкриттям нової спеціальності за магістерською програмою «Державне управління у сфері освіти», що зорієнтована на професійну підготовку керівних кадрів освіти. Запроваджена в НАДУ спеціальність «Державне управління у сфері освіти» не має аналогів в Україні. Відтак розробка науково-методичної бази підготовки керівників освіти є нагальною проблемою розвитку цього напряму кадрового забезпечення системи освіти.

Також невизначеними залишаються питання професійної управлінської підготовки керівних кадрів регіонального і місцевого рівнів управління освітою, що передбачає розробку нових оригінальних навчальних програм і курсів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що система кадрового забезпечення освіти України потребує невідкладного реформування.

Висновки. Цілі та принципи кадрової політики можуть стати мобілізуючою й організуючою силою в координації і взаємодії всіх державних, економічних і громадських структур у вирішенні кадрових питань, у формуванні, розвитку та раціональному використанні всього кадрового потенціалу, зокрема управлінського і підприємницького.

Отже, послідовне і цілеспрямоване формування державної кадрової політики, особливо в регіонах, позначається на реалізації завдань адміністративної реформи, на покращанні

якісного складу кадрів державної служби, їх професійно-інтелектуальному рівні і результатах роботи в здійсненні ринкових реформ.

При цьому необхідним є проведення системної роботи у таких напрямах: розробка науково обґрунтованої концепції сучасної кадрової політики в освіті; удосконалення нормативно-правової та організаційної бази кадрової політики в освіті; модернізація системи неперервної професійної освіти педагогів.; співпраця держави і громадськості у напрямі прийняття та реалізації управлінських рішень, контролю за їх виконанням, участь в оцінці якості освіти споживачами освітніх послуг; підвищення ефективності фінансування освіти.

Список використаних джерел і літератури

1. Карпа М. Методи управління кадровими процесами у контексті становлення публічної служби в Україні // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ЛРІДУ НАДУ. – Вип. 37. – Львів : ЛРІ НАДУ, 2013. – 470 с.

2. Ковбасюк Ю. В. Сучасна кадрова політика в державному управлінні / Ю. В. Ковбасюк // ВІЧЕ : громад.-політ. і теорем. вид. – 2011. – № 2. – С. 19–21.

3. Осійчук М. С. Модернізація кадрових служб як основа вдосконалення державного управління / М. С. Осійчук // Вісник державної служби України. – 2008. – № 3. – С. 27–33. 4. Osborne D. Reinventing Government / D. Osborne and T. Gaebler. – N.-Y., 1992. – P. 2–18, 44–69.

5. Капінус М. Р. Світові тенденції розвитку державної служби / М. Р. Капінус // Державна служба України в історичному контексті: проблеми становлення та розвитку : 12 матеріали наук.-практ. конф. до 90-річчя держ. служби України (Київ, 18 листоп. 2008 р.) : у 2 т. / за заг. ред. О. Ю. Оболенського, С. В. Сьоміна. – К. : НАДУ, 2009. – Т. 2 : у 3 ч. – Ч. 3. – 96 с.

6. Кіцак Т. Зарубіжні системи підготовки державних службовців / Т. Кіцак // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ЛРЫДУ НАДУ. – Вип. 18/19 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. . Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2009. – 560 с.

7. Драган І. О. Підходи до удосконалення кадрового менеджменту в системі державної служби: аналіз зарубіжного досвіду / І. О. Драган // Державне управління: удосконалення та розвиток : електронне наукове фахове видання. – 2013. – № 1.

ДЛЯ НОТАТОК

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція

Збірник тез доповідей

25-27 листопада 2020 року

(Укр., рос., англ. мови)

Головний редактор *О.М. Лисенко*
Технічний секретар оргкомітету *Д.М. Куценко*

Підписано до друку 21.11.2020. Формат 60х90/16.
Гарнітура Times New Roman. Ум.-друк. арк. 13,6.
Тираж 70 прим. Зам. № 17-16.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
18036, м. Черкаси, вул. Нечуя-Левицького,16; тел. 64-70-55

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 3734
від 17 березня 2010 р.